

Een participatief praktijkgericht onderzoek naar KOMPAS+

Eindrapport

03 | 03 | 2023

Onderzoeker | An Nuytiens *Senior onderzoeker Academische Werkplaats Jeugdzorg Emmaüs*

Supervisor | Prof. Dr. Stefaan Pleysier *LINC KULeuven*

Inhoud

HOOFDSTUK I INLEIDING	13
HOOFDSTUK II BESCHRIJVING KOMPAS+	14
1. Inleiding	14
2. Wat is KOMPAS+?	14
3. Ontstaan en evolutie.....	16
3.1. Bezorgdheid rond veelplegers	16
3.2. Extra inzetten op geestelijke gezondheidszorg.....	17
4. Wie zijn de partners van KOMPAS+?	18
5. Ketenstructuur.....	19
5.1. Ketenregieteam	19
5.2. Stuurgroep.....	20
5.3. Operationeel team.....	20
5.4. De casusregisseurs.....	21
6. Wat is de doelgroep van KOMPAS+?	21
7. Uitgangspunten	23
7.1. Multidisciplinaire samenwerking	23
7.2. Maximaal betrekken van de jongere, gezinscontext en steunfiguren	23
7.3. Krachtgerichte aanpak en responsabilisering	23
7.4. Herstelgericht werken	24
7.5. Wijk- en buurtgericht werken	24
7.6. Aandacht voor criminogene en protectieve factoren	24
7.7. Aanklappende basishouding	24
7.8. Subsidiariteitsprincipe.....	25
8. Verloop van de keten.....	25
8.1. Onthaal en intake.....	25
8.2. Dossiervorming: het vormen van een totaalbeeld.....	26
8.3. Weging.....	27
Weeginstrument.....	27
De weging	28
Dossiervorming en weging vraagt een grote tijdsinvestering	29

8.4. Casusregie.....	29
De rol van de casusregisseur	29
Vooroverleg	30
8.5. Uitvoering.....	30
KOMPAS+ overleg.....	31
Opvolgoverleg.....	33
Tussentijdse afstemming	34
Transitieplan	34
8.6. Evaluatie en nazorg.....	35
Evaluatiefase.....	35
Nazorgfase.....	36
8.7. Wat na de meerderjarigheid?.....	39
8.8. Schematisch overzicht verloop van de keten.....	41
9. Literatuurlijst	41
HOOFDSTUK III DOSSIERANALYSE	43
1. Inleiding.....	43
2. De aanmeldingen.....	44
2.1. Evolutie aantal aanmeldingen en aanmelders.....	44
De aanmeldingen.....	44
De aanmelders.....	45
2.2. Doorstroom van de aangemelde dossiers	47
Dossiers niet weerhouden VOOR weging	48
Dossiers niet weerhouden NA weging	49
Een blik op de negatief afgesloten dossiers.....	50
Een blik op de positief afgesloten dossiers	51
3. Het profiel van de aangemelde jongeren	51
3.1. Persoonskenmerken	52
Geslacht	52
Leeftijd	53
Nationaliteit.....	54
Migratieachtergrond.....	55
Kadering cijfers nationaliteit en migratieachtergrond	57
Gesproken talen.....	59

<i>Taal jongere</i>	59
<i>Taal ouders</i>	61
3.2. Woonplaats en buurt	63
Woonplaats.....	63
Buurt.....	64
3.3. Gezinscontext	65
Gezinssamenstelling	65
Gesignaleerde problemen in het gezin	66
Opvoeding	70
3.4. Persoonlijkheidskenmerken.....	72
Denkpatronen, gedrag en sociale vaardigheden	72
Vermoeden en diagnose van stoornissen	75
<i>Gedragsproblemen</i>	77
<i>Hechtingsproblematiek</i>	78
<i>Psychiatrische / psychische problematiek</i>	78
<i>Leerstoornissen</i>	81
<i>Verstandelijke beperking / hoogbegaafdheid</i>	81
<i>Lichamelijke gezondheidsproblemen</i>	82
3.5. Delictprofiel	82
Aantal gekende delicten bij aanmelding	82
Aard delicten.....	85
Juridische kwalificaties.....	86
Leeftijd eerste MOF	92
Motivatie plegen delicten	93
Houding na plegen delicten	94
Evolutie delictpatroon	95
3.6. Eerder opgelegde maatregelen	97
3.7. Responsiviteit.....	99
<i>Onttrekken aan maatregelen</i>	99
<i>Indicatoren responsiviteit</i>	100
3.8. Dagbesteding.....	102
School	102
<i>Onderwijsniveau</i>	102
<i>Veranderingen in onderwijsniveau</i>	106
<i>Schoolfactoren</i>	108

Vrienden en vrije tijd	110
3.9. Multiproblematiek	112
Problemen op verschillende levensdomeinen	112
Betrokken organisaties bij het dossier	113
<i>Aantal organisaties</i>	114
<i>Welke organisaties</i>	115
4. De weging	118
4.1. De weging met het eerste weeginstrument KOMPAS+ (WIK1)	119
WIK1 totaalscores	119
Doorstroom op basis van totaalscore	120
Scores op deeldomeinen	123
4.2. De weging met het huidige weeginstrument (WIK2)	124
WIK2 instroom	124
WIK2 scores op deeldomeinen	125
5. Looptijd van de trajecten	126
5.1. Positief afgesloten dossiers	126
5.2. Negatief afgesloten dossiers	127
5.3. Dossiers in nazorg	127
5.4. Alle dossiers samen	128
6. Kwalitatieve casusbeschrijvingen	128
6.1. Casus 1: Robin	129
Aanmelding	129
Bespreking operationeel teamoverleg	130
Traject	130
KOMPAS+ overleg	130
Verdere verloop traject	131
Nazorgfase	133
6.2. Casus 2: Mounir	134
Aanmelding	134
Bespreking operationeel teamoverleg	134
Traject	135
KOMPAS+ overleg	135
Verdere verloop traject	136
Nazorg	138

7. Samenvatting	139
7.1. Aanmeldingen, doorstroom en looptijd trajecten	139
7.2. Een kwetsbaar profiel	140
7.3. Delictprofiel en voorgeschiedenis.....	144
7.4. Weging.....	146
8. Literatuurlijst	147

HOOFDSTUK IV | OBSERVATIES, INTERVIEWS EN FOCUSGROEPEN 150

1. Inleiding	150
2. Methodologie	150
2.1. Observaties	150
Waarom observaties?.....	150
Niet-participerende observatie.....	151
Praktische organisatie en timing.....	152
Noteren, verwerken en analyseren	153
2.2. Interviews	154
Interviews casusregisseurs	154
Interviews psychologen	154
Interviews jongeren	155
Analyse en verwerking.....	158
2.3. Focusgroepen	158
Methodologie	158
Focusgroep stuurgroep 1 en 2.....	159
Focusgroep operationeel team.....	159
Focusgroep SDJ en OCJ	159
Focusgroep IB+	159
2.4. Analyse.....	160
3. Resultaten focusgroepen en interviews professionele actoren	160
3.1. Het (gewenste) profiel van de KOMPAS+ jongeren	160
Het profiel van de KOMPAS+ jongeren	160
<i>Grote gemene delers</i>	161
<i>VOS'ers die MOF'ers worden</i>	161
<i>Beter laat dan nooit</i>	162
Aanmeldingen en instroom	163

<i>Evolutie</i>	163
<i>Huidige situatie</i>	165
Doelgroepomschrijving	166
3.2. Bespreking en weging dossiers op het operationeel teamoverleg	169
Ervaringen dossierbesprekingen	170
Kritische reflecties	171
Limieten aan infodeling	171
<i>Tijdsduur en efficiëntie</i>	172
<i>Hearsay</i>	173
<i>Het voorbereidend plan van aanpak</i>	175
Missen we nog partners op het OT, of zitten er te veel partners?	176
Ervaringen weging	178
Subjectiviteit	178
Verschillende brillen	180
Wat schuilt er achter het gedrag?	180
Te weinig informatie	181
Zedendelicten	182
3.3. De rol en positie van de casusregisseur	183
Wat doet de casusregisseur?	183
<i>Een vinger aan de pols</i>	183
<i>Helikopterperspectief en brugfunctie</i>	183
<i>Informatie-uitwisseling</i>	184
Kaders en methodieken	185
Welke positie neemt de casusregisseur in?	189
Positie tegenover de professionele actoren	189
<i>Positie tegenover de jongere</i>	192
<i>Is de rol van de casusregisseur duidelijk voor jongere en context?</i>	194
3.4. De rol van de psychologen in een KOMPAS+ traject	195
Hoe en waarom doen de casusregisseurs beroep op de psychologen?	195
<i>Ondersteuning jongeren in traject</i>	196
<i>Deskundigheidsbevordering en expertisedeling</i>	196
Hoe werken de psychologen met de jongeren?	198
<i>Het gebrek aan een hulpvraag</i>	198
<i>Tijd en onbereikbaarheid</i>	200
<i>Laagdrempelig en mobiel</i>	201

<i>Betrekken context?</i>	202
<i>Afstemmen met andere actoren</i>	202
Een blik op de toekomst	204
<i>Vergaren informatie en meer inzicht in onderliggende mechanismen</i>	204
<i>Vragen rond diagnostiek</i>	205
<i>Screeningsinstrument</i>	206
<i>Dispatchen</i>	207
3.5. De rol van IB+ in een KOMPAS+ traject.....	208
Wat is IB+?	209
Wat doen IB+'ers in een KOMPAS+ traject?	209
Het belang van het profiel van de IB+'er	212
Het belang van tijd nemen, de balans tussen aanklappen en loslaten	213
Het verschil en samenwerking met de casusregisseur	214
Valkuilen en moeilijkheden.....	216
Afhankelijkheid	216
Wat als de begeleiding stopt?.....	216
Vragen vanuit de context.....	217
Afbakening taken en overlapping	218
Het belang van matching	219
3.6. De KOMPAS+ trajecten	220
(Samen)werken met de jongere	220
<i>Randvoorwaarden en kernprincipes</i>	221
<i>Wanneer loopt het moeilijker/makkelijker</i>	224
(Samen)werken met de context	228
<i>Het belang van het betrekken van en samenwerken met de context</i>	228
<i>Wie wordt er (idealiter) betrokken?</i>	229
<i>Hoe betrekken?</i>	232
<i>Ervaringen en struikelblokken</i>	233
<i>Een blik op de toekomst</i>	238
<i>Buurt</i>	241
Samenwerking tussen professionele actoren	243
De overlegmomenten	244
Plan van aanpak	254
Realistische verwachtingen en doelen.....	256
3.7. Onbereikbaarheid als struikelblok	259

Afhaken, niet nakomen afspraken en gebrek aan motivatie	259
Hoe omgaan met onbereikbare jongeren?	260
3.8. Transitie	262
Afhaken op 18.....	262
Decompressie en hulpverleningsmoeheid.....	263
Vrijwillige verderzetting	264
Partners	265
Expertentafel Transitie.....	266
3.9. Nazorg.....	267
3.10. Evaluatie en afronding traject.....	269
SAPROF-YV	269
Wanneer is een dossier geslaagd?	272
Volgens de casusregisseurs.....	272
Volgens de IB+'ers.....	275
Welke factoren vergroten de kans op een positieve afronding?	276
Negatief afgesloten dossiers.....	278
Wat na de afronding?	279
3.11. Meerwaarde en sterktes van KOMPAS+	279
Meerwaarde tegenover andere (jeugd)hulpverlening.....	279
Onbepaalde looptijd / continuïteit.....	280
Tijdsinvestering per jongere	282
Centralisatie en regie	283
De jongere centraal stellen en de jongere aan het stuur.....	284
Wat levert KOMPAS+ op voor de jongere?	285
3.12. Samenwerken in een ketenaanpak	286
Meerwaarde voor de betrokken ketenpartners	286
Randvoorwaarden	288
Infodeling en vertrouwen	288
Een gemeenschappelijke taal	289
Voldoende middelen en tijd.....	289
Aansturing en coördinatie	289
Missen we nog partners (strategisch niveau)	290
3.13. Beleidsaspecten en maatschappelijke meerwaarde	291
Gedeelde visie en aanpak	291

Signaalfunctie	291
Kennisdeling.....	292
(Maatschappelijke) beeldvorming	293
3.14. Kansen en reflecties voor de toekomst.....	293
Diversiteit en cultuur	293
Borging.....	295
Out of the box.....	295
Meer linken met de JOK.....	296
Ouders / context.....	296
4. Resultaten interviews jongeren.....	297
4.1. Voorgeschiedenis dossier en instroom bij KOMPAS+	297
4.2. Wat is KOMPAS+ volgens de jongere?	299
4.3. De verschillende actoren	301
De casusregisseur	301
IB+.....	302
Psycholoog.....	303
4.4. Overlegmomenten.....	304
4.5. Onbereikbaarheid	306
4.6. Toekomst	307
4.7. Het effect van KOMPAS+	310
Het effect op het justitiële traject.....	310
Gevoel over justitie en politie	311
4.8. De sterke punten van KOMPAS+ volgens de jongeren	312
4.9. Het belang van een match tussen jongere en begeleider.....	315
5. Samenvatting.....	316
5.1. De doelgroep van KOMPAS+.....	316
5.2. Dossierbespreking en weging	318
Dossierbespreking	318
Weging.....	319
5.3. De overlegmomenten	319
Ervaringen.....	319
Aanpassingen?	320
Taal	321
5.4. De context van de jongere.....	321

5.5.	De casusregisseur	322
5.6.	De IB+’er	324
5.7.	De psychologen.....	325
5.8.	Buurt en jeugdwerk	326
5.9.	Samenwerking	326
5.10.	Onbereikbaarheid	327
	Onbereikbaarheid en transitie.....	328
	Moment van opsluiting als kans	328
	Grenzen aan aanklampendheid	329
5.11.	Nazorg.....	329
5.12.	Evaluatie dossier	330
	De officiële criteria versus gevoelsmatig	330
	SAPROF-YV.....	331
5.13.	Wat levert KOMPAS+ op en voor wie?.....	332
	Voor de jongere	332
	<i>Intensieve en laagdrempelige opvolging</i>	332
	<i>Positieve en hechte hulpverleningsrelaties</i>	333
	<i>Invloed op stoppen met criminaliteit</i>	333
	<i>Invloed op andere levensdomeinen</i>	334
	Beleidsaspecten en maatschappelijke meerwaarde.....	334
5.14.	Onduidelijkheden voor de jongere	335
5.15.	Infodeling en beroepsgeheim	336
	Operationeel Teamoverleg	336
	Tijdens het traject.....	336
	Is de jongere voldoende geïnformeerd?.....	337
	Psychologen.....	337
6.	Literatuurlijst	338
 HOOFDSTUK V RECIDIVE IN KAART		339
 HOOFDSTUK VI CONCLUSIE & AANBEVELINGEN		343
1.	Algemeen: positieve en hoopvolle resultaten	343
2.	Het profiel van de KOMPAS+ jongere.....	344
3.	Doelgroep.....	346

VAPH-jongeren en jongeren met psychologische/psychiatrische problemen	346
VOS-jongeren en jongeren met lichtere delictprofielen	347
Jongeren in transitie en jongvolwassenen	347
Zedendelicten	348
4. Dossierbespreking en weging	348
Dossierbespreking	348
Weging.....	349
5. De overlegmomenten	351
Aanpassingen?	352
Taal	352
6. De identiteit van de casusregisseur	353
7. Het belang van IB+	353
8. Het belang van de psychologen	354
9. De uitgangspunten van KOMPAS+ in de praktijk	355
Buurtgericht werken.....	356
Herstelgericht werken	356
Krachtgericht werken.....	356
Aanklampende basishouding	357
De context betrekken	357
10. Verder uitwerken & onduidelijkheden wegwerken	359
Nood aan cultuursensitief werken.....	359
Voor de jongeren	360
Nazorgfase	361
Na afsluiting dossier.....	361
Evaluatie dossier en SAPROF-YV	362
De officiële criteria versus gevoelsmatig	362
SAPROF-YV	363
Infodeling en beroepsgeheim binnen de ketenaanpak	364
Operationeel Teamoverleg	364
Tijdens het traject.....	365
Toestemming jongere: weet hij wel waarvoor hij toestemt?	365
Psychologen	366
Nog heel wat vragen... ..	366
Onbereikbaarheid en transitie	366

Moment van opsluiting als kans	367
11. Strategische aandachtspunten.....	368
12. De invloed van KOMPAS+ op de levensdomeinen.....	370
13. Literatuurlijst	371
HOOFDSTUK VII BIJLAGEN	373
1. Aanmeldingsformulier.....	373
2. Weeginstrument (WIK2)	376
3. Plan van aanpak	383
4. Template verslaggeving KOMPAS+ overleg en opvolgoverleg	385
5. SAPROF-YV	391
6. Evaluatieformulier	395
7. Informed consent formulier observaties.....	398
8. Leidraad interviews casusregisseurs	399
9. Leidraad interviews psychologen	403
10. Leidraad interviews jongeren.....	406
11. Informed consent formulier interviews jongeren.....	409
12. Infobrief ouders	410
13. Topiclijst focusgroep stuurgroep.....	411
14. Topiclijst focusgroep operationeel team.....	413
15. Topiclijst focusgroep SDJ en OCJ	415
16. Topiclijst focusgroep IB+	417

HOOFDSTUK I | INLEIDING

Dit rapport brengt de resultaten samen van een **participatief praktijkgericht onderzoek naar KOMPAS+**. Het onderzoek werd gefinancierd door **Zuhal Demir**, minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, en werd uitgevoerd door de **Academische Werkplaats van Jeugdzorg Emmaüs**, in samenwerking met de **KULeuven**.

De studie liep van **januari 2021 tot en met november 2022**, en werd opgebouwd uit verschillende onderzoeksmethoden.

In voorliggend rapport wordt achtereenvolgens gerapporteerd over de resultaten van: de beschrijving van KOMPAS+ (**hoofdstuk II**), de dossieranalyse (**hoofdstuk III**), de interviews, focusgroepen en observaties (**hoofdstuk IV**) en de recidivegegevens (**hoofdstuk V**). In **hoofdstuk VI** worden de belangrijkste conclusies samengevat en wordt een aantal beleidsaanbevelingen en aanbevelingen voor verder onderzoek geformuleerd. Doorheen het rapport wordt regelmatig naar relevante wetenschappelijke literatuur verwezen. In een laatste deel (**hoofdstuk VII**) worden alle relevante **bijlagen** opgenomen.

De volgorde van de hoofdstukken werd gebaseerd op de volgorde waarop deze hoofdstukken **chronologisch** tot stand kwamen tijdens het onderzoek. Hoewel de hoofdstukken verder bouwen op elkaar, staan ze op zichzelf en kunnen ze ook **afzonderlijk** van elkaar **gelezen worden**.

HOOFDSTUK II | BESCHRIJVING KOMPAS+

1. Inleiding

De beschrijving van KOMPAS+ in dit rapport is gebaseerd op verschillende bronnen en kwam tot stand in verschillende stappen.

In een eerste fase werden de verschillende **interne documenten**¹ die ter beschikking werden gesteld door het ketenregieteam KOMPAS+, doorgenomen. Om zicht te krijgen op en voeling te krijgen met de concrete praktijk, werden vervolgens meerdere **overlegmomenten geobserveerd**. Concreet gaat het om bijeenkomsten van het operationeel team (het zogenaamde operationeel teamoverleg) enerzijds en de intervisiemomenten van de casusregisseurs anderzijds.² Na de analyse van de beschikbare documenten en de observaties, bleef nog een aantal vragen onbeantwoord. Teneinde een antwoord te krijgen op deze vragen, werd nog een aantal **exploratieve interviews** afgenomen. Er werden 2 interviews afgenomen van de operationeel coördinator van KOMPAS+, en 1 interview van de ketenregisseur.³

De **combinatie van bronnen** levert een goed overzicht op van wat KOMPAS+ is, waarom het project ontstaan is, hoe het werd opgevat bij de oprichting, en hoe dit concreet in zijn werk gaat in de praktijk.

KOMPAS+ is sinds de oprichting in 2017, en ook tijdens de duur van dit onderzoek, constant in **evolutie**. Zo werd in 2021 de nazorgfase verder uitgewerkt, werden opnieuw beslissingen genomen rond de afbakening van de doelgroep, werd het draaiboek casusregie uitgewerkt, en werden de principes van KOMPAS+ verder uitgewerkt en geconcretiseerd. Op 2 december 2021 zou het samenwerkingsprotocol ondertekend worden, maar ten gevolge van de toen geldende coronamaatregelen werd dit verschoven naar 9 mei 2022. Voorliggend hoofdstuk geeft een goede inkijk in hoe KOMPAS+ geëvolueerd is en verder vorm heeft gekregen.

2. Wat is KOMPAS+?

KOMPAS+ staat voor **KetenOndersteuning Minderjarige Plegers Antwerpen Stad plus**, en betreft een **samenwerkingsverband** tussen hulpverlening, geestelijke gezondheidszorg (GGZ), onderwijs, de stad Antwerpen, lokale politie Antwerpen, parket van de procureur des konings te Antwerpen, rechtbank van eerste aanleg Antwerpen en jeugdadvocatuur. KOMPAS+ is dus geen zelfstandige organisatie op zich, maar een organisatienetwerk. Het netwerk tussen de betrokken actoren werd opgestart vanuit de visie van de zogenaamde “**ketenaanpak**”. Een ketenaanpak is een bijzondere vorm van een netwerk, waarbij intersectoraal wordt samengewerkt rond complexe problemen die zich situeren in

---

¹ Concreet gaat het om o.a. het inrichtingsrapport, het draaiboek casusregie, het samenwerkingsprotocol, de eerste versie en de huidige versie van het weeginstrument,...

² Meer specifiek werd het operationeel teamoverleg bijgewoond van 11/02/2021, 25/02/2021, 25/03/2021, 06/05/2021, 20/05/2021 en 01/07/2021. Volgende intervisiemomenten van de casusregisseurs werden bijgewoond: 11/03/2021, 20/04/2021, 06/05/2021 en 12/05/2021.

³ De interviews met de operationeel coördinator werden online afgenomen op 02/03/2021 en op 11/03/2021. Het interview met de ketenregisseur werd online afgenomen op 24/06/2021.

verschillende levensdomeinen. Hierbij wordt een gecoördineerde aanpak vooropgesteld met regie op het geheel en in de concrete casussen (De Groof, Stas, Blow & Brepoels, 2014).

Concreet werd KOMPAS+ in **januari 2017** opgestart met als **doel** *het voorkomen en stoppen van veelplegen door minderjarige plegers met een multiproblematiek in de stad Antwerpen* (Van Leugenhaeghe & de Jong, 2017: 7). Binnen KOMPAS+ werden verschillende partners samengebracht, om te zorgen voor de coördinatie en voortgang van de hulpverlening, en een intensieve samenwerking tussen de verschillende betrokken organisaties. De betrokken partners uit de verschillende sectoren werken nauw samen teneinde een intensieve, langdurige opvolging en ondersteuning te bieden aan jonge plegers en hun gezinscontext. Er wordt getracht om de zorgcoördinatie en zorgcontinuïteit voor de jongere te installeren, maar ook te verstevigen én op te volgen. Hiertoe wordt gewerkt met casusregie, en een integraal plan van aanpak dat geldt voor alle betrokken diensten. Er wordt ingezet op het voorkomen van recidive, maar ook op het bieden van perspectief binnen de verschillende levensdomeinen (Van Leugenhaeghe & de Jong, 2017: 7).

In 2021 werd de **doelstelling verder verfijnd en scherp gesteld**. Op de stuurgroep van 27 mei 2021 werd beslist de doelstelling van KOMPAS+ voortaan als volgt te omschrijven:

Delicten door minderjarige plegers stoppen en recidive in de toekomst voorkomen,

door enerzijds:

- het installeren, verstevigen en opvolgen van de zorgcoördinatie en zorgcontinuïteit voor de jongere;
- het intensief betrekken van de jongere, het gezin en zijn/haar netwerk;
- het installeren of verstevigen van het sociaal netwerk van de jongere;
- de jongere aan te spreken op de eigen verantwoordelijkheid;
- het bieden van perspectief binnen de verschillende levensdomeinen en het bevorderen van het welzijn van de jongere;

door anderzijds:

- een intensieve samenwerking en accurate informatiedeling te waarborgen tussen diensten uit de domeinen zorg/welzijn, politie/justitie, onderwijs en bestuur en deze permanent te monitoren en optimaliseren;
- hiaten in de huidige aanpak van jonge delictplegers bloot te leggen en beleidssignalen te formuleren;
- in te zetten op nieuwe methodieken die worden ontwikkeld op maat van de doelgroep.

Hoewel deze nieuwe omschrijving sterk aansluit bij de oorspronkelijk geformuleerde doelstellingen, wordt **een aantal elementen toegevoegd of sterker benadrukt**. Zo wordt nu expliciet gewezen op de verantwoordelijkheid van de jongere, en wordt naast het belang van het bieden van perspectief, ook expliciet verwezen naar het *welzijn* van de jongere. Terwijl reeds in de vorige versie van de doelstelling duidelijk werd dat de lens van KOMPAS+ breder is dan enkel de focus op het voorkomen van recidive, komt nu ook het belang van het subjectieve perspectief van de jongere in beeld. Ook wat de context van de jongere betreft, zien we een blikverruiming. Waar in 2017 enkel verwezen werd naar de

gezinscontext, wordt in de nieuwe doelstelling verwezen naar het ruimere sociale netwerk van de jongere. Tenslotte wordt nu ook expliciet het belang van een accurate informatiedeling vermeld, een onontbeerlijk element voor een goede samenwerking binnen een keten.

Ook nieuw zijn de laatste twee toegevoegde punten, waarbij de **taken** van KOMPAS+ **verbreed** worden. Naast casuïstiek krijgt KOMPAS+ nu ook een signaalfunctie toegewezen, en wordt er ook ingezet op **methodeontwikkeling**.

Aansluitend op deze doelstelling, wordt de **visie en missie** van KOMPAS+ als volgt omschreven:

- **Visie:** KOMPAS+ bouwt aan een effectieve hulp- en dienstverlening voor jonge delictplegers en hun context via een multidisciplinaire samenwerking, een doelgerichte informatiedoorstroming en een aanklappende regie. De krachten worden gebundeld om deze jongeren opnieuw verantwoordelijkheden te laten opnemen in hun leven en te werken aan een goede basis voor de toekomst.
- **Missie:** KOMPAS+ werkt samen met de jongere, diens context en alle betrokken partners een intensief en langdurig traject uit om zo het welzijn van de jongere en het gezin te bevorderen, het plegen van delicten te stoppen en recidive in de toekomst te voorkomen.

3. Ontstaan en evolutie

3.1. Bezorgdheid rond veelplegers

Criminologisch onderzoek heeft meermaals aangetoond dat heel wat jongeren misdrijven plegen tijdens de adolescentie. Dit experimenteelgedrag is doorgaans van voorbijgaande aard. Een beperkte groep vertoont daarentegen echter een persistent patroon van deviante gedragingen, dat zich uitstrekt van vóór de adolescentie tot en met de volwassenheid: de zogenaamde “**veelplegers**” of “persistente delinquenten”. Omdat deze relatief kleine groep verantwoordelijk is voor een disproportioneel aandeel van het aantal gepleegde feiten (Moffitt; 2003; van der Laan, 2006), is het vanuit een veiligheidsperspectief belangrijk om aan deze groep aandacht te besteden.

KOMPAS+ is ontstaan vanuit de bezorgdheid rond deze jongeren in de grootstad Antwerpen. Concreet bleek dat er binnen de groep jongeren die in aanraking kwamen met politie en justitie, een **kerngroep** bestond die veel feiten pleegde, én tegelijkertijd kampte met problemen op verschillende levensgebieden (Huybrechts, Renckens & Van den Eeden, 2015). Omdat er bij deze jonge plegers vaak sprake was van een multiproblematiek, waren bij de jongere en zijn/haar context doorgaans reeds verschillende organisaties betrokken. Het veiligheidsvraagstuk bleek met andere woorden nauw verbonden met een welzijnsproblematiek. Hierdoor werd duidelijk dat een multidisciplinaire aanpak noodzakelijk is om deze problematiek aan te pakken. Om die reden werd in **januari 2017**, in navolging van enkele reeds bestaande Antwerpse *good practices* betreffende de ketenaanpak (CO3⁴ en KADANS⁵), het pilootproject KOMPAS+ opgestart. De Vlaamse overheid en de stad Antwerpen

---

⁴ Dit is een ketenaanpak rond intrafamiliaal geweld (IFG), en is een onderdeel van het Family Justice Center (Blow, 2018).

⁵ Dit betreft een ketenaanpak rond dak- en thuislozen in de stad Antwerpen. Zie: <http://www.housingfirstbelgium.be/paginas/zes-implementaties/antwerpen-kadans.html>

brachten een aantal relevante actoren samen, en de stad Antwerpen faciliteerde de installatie van de ketenaanpak. Er werd een samenwerkingsverband uitgebouwd waarin sector-overschrijdend werd samengewerkt, met het oog op het aanbieden van een intensieve, langdurige opvolging en ondersteuning aan jonge plegers en hun gezinscontext. Tijdens een achttal werkgroepbijeenkomsten en een drietal stuurgroepen werd de ketenaanpak ingericht. Hierbij werden de uitgangspunten, de procesbeschrijvingen en de instrumenten van de ketenaanpak gezamenlijk uitgewerkt.

In **september 2017** startte de **toetsingsfase**. Aan de hand van operationele casuïstiek werden de samenwerkingsafspraken voortdurend bijgeschaafd, geëvalueerd en geoptimaliseerd.

Op **29 november 2018** werd te Antwerpen een **protocol** ondertekend, waarbij de partners hun engagement gaven voor de verderzetting van het pilootproject tot eind 2020. Ten gevolge van de corona-pandemie werd deze termijn verlengd tot december 2021. Op **2 december 2021** was de ondertekening van het nieuwe samenwerkingsprotocol gepland, maar zoals vermeld werd dit ten gevolge van de toenmalige corona-situatie verplaatst naar 9 mei 2022.

In totaal werden er tot op heden (situatie 3 maart 2023) **154 dossiers** aangemeld bij KOMPAS+.

3.2. Extra inzetten op geestelijke gezondheidszorg

Uit de analyses van de aangemelde dossiers (zie ook hoofdstuk III) blijkt dat heel wat jongeren kampen met (vermoedelijk) druggebruik of een verslavingsproblematiek, gedragsproblemen, en / of psychologische of psychiatrische problemen. Bovendien is er vaak sprake van trauma binnen het gezinssysteem. De gevolgen van deze **onderliggende problematieken** strekken zich uit over de verschillende levensdomeinen, wat een negatieve spiraal in stand houdt.

Voor de casusregisseurs vraagt het bespreekbaar maken van psychische problematieken, trauma's of verslaving en vervolgens toeleiden naar geestelijke gezondheidszorg, voldoende expertise. Bovendien worden de casusregisseurs geconfronteerd met een gebrek aan een toegankelijk en specialistisch aanbod voor de doelgroep. Omdat werd vastgesteld dat KOMPAS+ er onvoldoende in slaagde om toe te leiden naar een gepast aanbod binnen de geestelijke gezondheidszorg, werd in 2021 door de stuurgroep beslist **extra in te zetten op dit domein**. Aanvullend op het reeds aanwezige engagement van de ketenpartners uit de geestelijke gezondheidszorg (CGG VAGGA en UKJA), werd ingetekend op de **oproep** van het Vlaams ministerie van Welzijn en het Vlaams agentschap Opgroeien voor een **project** ter versterking van de integrale ketenaanpak welzijn-justitie-lokale besturen.

In het **najaar van 2021** werden in het kader van dit project **2 psychologen** aangeworven bij CGG VAGGA om KOMPAS+ te versterken voor 3 jaar. Op deze manier wordt getracht KOMPAS+ trajecten extra impulsen te geven door meer aandacht te besteden aan onderliggende trauma's en problematieken bij de jongere en/of in het gezinssysteem en, indien nodig, een betere toeleiding naar de **geestelijke gezondheidszorg**.

Concreet worden de psychologen ingezet voor:

1) Extra begeleidingstrajecten geestelijke gezondheidszorg: mobiele, direct inzetbare forensische geestelijk gezondheidszorg voor jongeren en diens context.

Een mobiele, aanklappende, direct inzetbare geestelijke gezondheidszorg voor de KOMPAS+ doelgroep, vanuit een forensische benadering en niet beperkt in tijd, is een noodzakelijke aanvulling op het huidige GGZ-aanbod. In de praktijk werd vastgesteld dat een laagdrempelige aanpak op maat en in een omgeving waar de jongere zich veilig voelt, verbindend werkt om de opstart van een begeleiding te garanderen. Meer concreet wordt geopteerd voor een psycholoog die de mogelijkheid heeft om, op maat van de jongere of het gezin, ook gesprekken in de directe omgeving van de jongere te voeren en zeer laagdrempelige eerste contacten te leggen, bijvoorbeeld in de vorm van een huisbezoek, een gesprek op school of in een buurthuis, tijdens een wandeling, via een digitaal contact... Deze werkvorm voor jeugdige delinquenten met een multiproblematiek is specialistisch en tijdsintensief en wordt binnen het reguliere ambulante GGZ-aanbod nog niet toegepast. Indien er nood is aan andere gespecialiseerde hulpverlening, kan een warme en zorgzame overdracht gegarandeerd worden (bv. naar verslavingszorg, psychiatrische residentiële hulpverlening). Met aandacht voor zorgcontinuïteit en de transitieleeftijd wordt de psycholoog ingebed in het jongerenteam van CGG VAGGA waardoor men een aanbod kan verzekeren voor de opgestarte trajecten tot de leeftijd van 26 jaar.

2) Deskundigheidsbevordering van de casusregisseurs met het oog op (vroeg)detectie en toeleiding naar geestelijke gezondheidszorg.

Concreet wordt gefocust op:

- Detectie van risico's op psychosociale problemen en noden op vlak van geestelijke gezondheid, bij alle jongeren die door KOMPAS+ worden opgevolgd, via een wetenschappelijk gevalideerd screeningsinstrument met het oog op (vroeg)detectie.
- Vorming van de casusregisseurs m.b.t. het bespreekbaar maken van onderliggende problematieken en motivationele gesprekstechnieken om zo doelgericht te kunnen toeleiden naar geestelijke gezondheidszorg of verslavingszorg.
- Expertisedeling m.b.t. het aanbod van geestelijke gezondheidszorg, verslavingszorg en traumaverwerking met aandacht voor de transitieleeftijd.

4. Wie zijn de partners van KOMPAS+?

Zoals aangehaald is KOMPAS+ geen zelfstandige organisatie, maar een intersectoraal samenwerkingsverband tussen hulpverlening, GGZ, onderwijs, de stad Antwerpen, lokale politie Antwerpen, parket van de procureur des konings te Antwerpen, de rechtbank van eerste aanleg Antwerpen, en de jeugdadvocatuur. Dit betekent dat elke partner en deelnemer vanuit de eigen organisatie verantwoordelijk blijft voor hun interventies en de eigen werking. KOMPAS+ neemt de verantwoordelijkheid van de organisaties dus niet over.

Het KOMPAS+ project wordt opgevolgd door een **stuurgroep**, die bestaat uit directies en/of stafleden van de betrokken ketenpartners en het ketenregieteam (zie verder).

De structurele partners die betrokken zijn bij KOMPAS+, zijn:

- Stad Antwerpen (administratie, inclusief OCMW)
- Vlaams Minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme
- Vlaams Minister van Welzijn, Gezin, Volksgezondheid en Armoedebestrijding
- Agentschap Opgroeien
- Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW) Antwerpen
- Vzw De Touter
- Vzw Elegast
- Vzw Jeugdzorg Emmaüs
- Vzw Wingerdbloei
- Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg - CGG VAGGA
- ZNA Universitaire Kinder- en Jeugdpsychiatrie Antwerpen (UKJA)
- CLB: Stedelijk CLB Antwerpen, CLB GO! Antwerpen, Vrij CLB De Wissel Antwerpen, Provinciaal CLB Antwerpen
- Justitiehuis Antwerpen
- Balie Provincie Antwerpen
- Politiezone Antwerpen
- Parket te Antwerpen
- Rechtbank van eerste aanleg Antwerpen

Merk op dat ook de **jeugdrechtbank** een structurele en volwaardige ketenpartner is. Ook deze partner maakt immers deel uit van de stuurgroep, ondertekent mee het protocol met alle afspraken, enz. We vernoemen deze partner hier apart omdat deze partner – in tegenstelling tot de andere partners – *niet* deelneemt aan de het operationeel teamoverleg (zie verder). Dit is juridisch immers niet mogelijk.

5. Ketenstructuur

De inrichting en uitvoering van KOMPAS+ wordt georganiseerd door het ketenregieteam, een lokale stuurgroep, een operationeel team en de casusregisseurs (KOMPAS+, 2021a: 8-9).

5.1. Ketenregieteam

De coördinatie en regie over de inrichting en uitvoering van KOMPAS+ wordt gevoerd vanuit een ketenregieteam, dat wordt gevormd door de **operationeel coördinator**, de **ketenadministratie** en wordt voorgezeten door de **ketenregisseur**.

Het ketenregieteam zorgt voor de projectbesturing, de beleidsmatige sturing van de keten (faciliterende rol op basis van mandaat) en statusrapportage aan stuurgroep. Het organiseren en monitoren van het operationele, procesmatige en beleidsmatige luik behoort toe aan het ketenregieteam. Het ketenregieteam heeft hiervoor het mandaat van de stuurgroep en het lokale en Vlaamse bestuur, maar koppelt steeds aan deze actoren terug met het oog op een gezamenlijk gedragen sturing.

5.2. Stuurgroep

De stuurgroep bestaat uit directies en/of stafleden van de **betrokken ketenpartners** en het ketenregieteam, en is verantwoordelijk voor:

- Het gemandateerd sturen:
  - o inrichting ketenaanpak
  - o informatiehuishouden
- Het garanderen dat de ketensamenwerking operationeel blijft functioneren:
  - o strategische werkafspraken
  - o beschikbaar stellen en mandateren van medewerkers
  - o mandaat verlenen aan het ketenregieteam
- In consensus (beleids)aanbevelingen formuleren voor de ketenoptimalisering of vanuit een advies- en signaalfunctie t.a.v. de doelgroep naar de lokale en Vlaamse overheid.

5.3. Operationeel team

Het operationeel team bestaat uit medewerkers die door de **ketenpartners** vast worden afgevaardigd voor deelname aan het operationeel teamoverleg:

- Stad Antwerpen: medewerker van de dienst Jeugdinterventie en een stedelijke casusregisseur
- Agentschap Opgroeien: consultant van de Sociale Dienst Jeugdrechtbank
- CAW Antwerpen: medewerkers van HCA ADAM en coördinator IB+ van Kwadraat
- Jeugdhulp – deze partners zijn alternerend aanwezig:
  - o Vzw Jeugdzorg Emmaüs: orthopedagoge uit de dienst RAIDHO
  - o Vzw Elegast: medewerker uit de afdeling HCA
  - o Vzw Wingerdbloei: stafmedewerker
  - o Vzw De Touter: coach van de dienst Houvast
- Geestelijke Gezondheidszorg – deze partners zijn alternerend aanwezig:
  - o CGG VAGGA: medewerker Jongerenteam – Afdeling Categoriele Zorg
  - o UKJA: kinderpsychiater, criminoloog/psycholoog
- CLB: medewerker Centraal MeldPunt (CMP)
- Politiezone Antwerpen: maatschappelijk assistente dienst Jongerencriminaliteit
- Parket van de procureur des Konings Antwerpen, afdeling Antwerpen: coördinator justitieel casemanagement risicojongeren
- Balie Provincie Antwerpen: advocaat houder Certificaat Bijzondere Opleiding Jeugdrecht georganiseerd door OVB (Orde van Vlaamse Balies).

Het operationeel team is vanuit ieders expertise **verantwoordelijk** voor:

- De behandeling van de operationele casuïstiek van minderjarige delictplegers tijdens de processtappen dossiervorming en weging
- Het bijschaven, evalueren en optimaliseren van de samenwerkingsafspraken op casusniveau

- De detectie van de leemtes in het aanbod voor minderjarige delictplegers en van hieruit het uitwerken, op dossierniveau en binnen een experimenteel kader, van een doeltreffende aanpak
- Het formuleren, in consensus, van mogelijke aanbevelingen aan de stuurgroep met het oog op ketenoptimalisering.

Het operationeel team van KOMPAS+ komt op 2-wekelijkse basis samen voor een casusoverleg, het zogenaamd **operationeel teamoverleg**. Hier worden dossiers multidisciplinair gevormd en gewogen. Het operationeel team beslist of dossiers al dan niet instromen in KOMPAS+.

Naast de structurele partners kunnen ook **andere organisaties** ad hoc deelnemen aan het operationeel teamoverleg indien zij rechtstreeks of onrechtstreeks (via de context) betrokken zijn bij de jongere. Dit kan bijvoorbeeld gaan om de operationele medewerkers van overige samenwerkingspartners en/of de aanmelder zelf. Zij moeten op de hoogte zijn van het opzet, de finaliteit, de deelnemers, de modaliteiten en de gevolgen van het overleg. Net zoals alle andere betrokken partners ondertekenen zij een geheimhoudingsplicht.

5.4. De casusregisseurs

KOMPAS+ beschikt heden over een vast team van **8 casusregisseurs**. Zij zijn tewerkgesteld binnen de stedelijke administratie en de Antwerpse HCA-partners. Aan elk dossier dat instroomt in KOMPAS+ wordt een casusregisseur toegewezen. De casusregisseur houdt overzicht over het dossier, stemt met de in het dossier betrokken diensten af, en vormt het aanspreekpunt voor de jongere, de context en de betrokken diensten (zie ook verder).

6. Wat is de doelgroep van KOMPAS+?

Sinds de oprichting van KOMPAS+ in 2017, werd reeds verschillende keren geschaafd aan de afbakening van de doelgroep. Bij de oprichting van KOMPAS+ werd sterk gefocust op de zogenaamde veelplegers. In het Inrichtingsrapport (2017) wordt gesteld dat KOMPAS+ als doelgroep heeft: **veelplegende minderjarigen (12-18 jaar) met een multiproblematiek met een verblijf- en/of woonplaats in de stad Antwerpen en haar districten** (Van Leugenhaeghe & de Jong, 2017: 8). De term veelpleger wordt hier echter niet gedefinieerd. Er wordt bijvoorbeeld niet naar een (minimum) aantal feiten of PV's verwezen, er wordt enkel gesteld dat het gaat om jongeren *die als misdrijf omschreven feiten verzamelen* (p.7). Eveneens wordt vermeld dat de afbakening van de doelgroep **doorheen het project geëvalueerd en indien nodig bijgesteld** zal worden.

Ondertussen werd de doelgroepomschrijving inderdaad al meermaals **verfijnd**, en werd ook afgestapt van de term veelplegers.

In 2018 wordt de doelgroep als volgt geherdefinieerd:

KOMPAS+ richt zich op minderjarigen (12 tot 18 jaar)⁶ met een verblijf- en/of woonplaats in de stad Antwerpen en haar districten, die gekend zijn voor minimaal 1 delict in combinatie met minstens één van volgende criteria:

- Een complexe situatie en/of delicten die vragen om gecombineerde en afgestemde aanpak van zorgvragen, onderwijstrajecten, strafrechtelijke en bestuurlijke maatregelen;
- Een meervoudige problematiek in verschillende levensdomeinen binnen zijn/haar cliëntsysteem (gezin en familie, opvoedingssituatie, vrienden/kennissen en vrije tijd, onderwijs/werk, huisvesting, financiële toestand, sociaal functioneren, psychisch functioneren, lichamelijk functioneren);
- Een moeizame opstart of verloop van hulpverlening, strafrechtelijke maatregelen en/of bestuurlijke maatregelen (Protocol KOMPAS+, 2018: 2).

Hierbij werd nog gespecificeerd dat het betrekken van de **brede context van de minderjarige en zijn advocaat** binnen KOMPAS+ van essentieel belang is. De focus ligt dus niet enkel op de minderjarige, maar strekt zich uit tot diens directe familieleden, alsook het bredere netwerk, andere familieleden, vrienden, vertrouwenspersonen en/of professionals uit de wijk. Waar mogelijk worden zij betrokken ter ondersteuning van de jongere en/of de ouders.

Wat **delictgeschiedenis** betreft, werd dus gekozen om tijdens de pilootfase heel ruim te werken om de instroom zo breed mogelijk te houden. De jongere diende zoals vermeld slechts gekend te zijn voor minstens 1 delict. Het is het openbaar ministerie als partner die dit criterium toetst.

In 2021 werd de doelgroep nogmaals **geherdefinieerd**. Zo werd er **afgestapt** van de genoemde drie criteria. Door de drie criteria kwam het gewicht immers te veel te liggen op de multiprobleem situatie van de jongere, en te weinig op de delinquentieproblematiek. Uit de dossieranalyse blijkt inderdaad dat er regelmatig dossiers werden aangemeld die (voor of na de weging) uiteindelijk niet doorstroomden omdat de MOF⁷-problematiek als te licht werd bevonden, en/of er een andere problematiek (VOS, VAPH,...) op de voorgrond stond. De drie criteria worden wel nog behouden in het aanmeldingsformulier, en worden door de aanmelder al dan niet aangevinkt om zicht te krijgen op de situatie van de jongere, maar ze vormen ondertussen geen aanmeldcriteria meer *as such*.

De **doelgroepomschrijving** luidt in **2021** als volgt (KOMPAS+, 2021a: 5): Jongeren kunnen gedurende hun minderjarigheid worden aangemeld⁸ bij KOMPAS+, indien ze voldoen aan volgende criteria:

- Een verblijf en/of woonplaats hebben in de stad Antwerpen en haar districten;
- Gekend zijn voor meerdere delicten;
- Waarvan 1 delict in de afgelopen 12 maanden werd gepleegd;
- Waarbij er zich op meerdere levensdomeinen problemen voordoen;
- Waar de kans op herval zeer groot is.

---

⁶ Op het moment van de aanmelding moet de jongere nog minderjarig zijn.

⁷ Hoewel sinds het nieuwe jeugddelinquentiedecreet (2019), de terminologie “als misdrijf omschreven feit” (MOF) vervangen werd door “jeugddelict”, wordt in dit rapport ook nog de term MOF gebruikt. De periode waarover dit onderzoek zich buigt, strekt zich immers ook uit over de periode vóór het nieuwe decreet.

⁸ De jongeren kunnen instromen via partners van justitie, welzijn, de stedelijke administratie en/of het onderwijs.

Opnieuw wordt benadrukt dat het betrekken van de **brede context van de jongere en zijn advocaat** binnen KOMPAS+ van essentieel belang is. Tot de doelgroep behoren dus zowel de jongere en diens directe familieleden, alsook het bredere netwerk, andere familieleden, vrienden, vertrouwenspersonen en/of professionals uit de wijk. Waar mogelijk worden zij betrokken ter ondersteuning van de jongere en/of de ouders.

Een opvallend nieuw element is dat de kans op **recidive** (herval) nu expliciet vermeld wordt bij de aanmeldcriteria.

7. Uitgangspunten

De verschillende betrokken partners hebben samen KOMPAS+ opgericht vanuit een gedeelde overtuiging, waarbij **8 basisprincipes** belangrijk zijn. Meer bepaald gaat het om volgende uitgangspunten: multidisciplinaire samenwerking, maximale betrokkenheid van de jongere en zijn/haar gezinscontext en steunfiguren, krachtgerichte aanpak en responsabilisering, herstelgericht werken, wijk- en buurtgericht werken, aandacht voor criminogene en protectieve factoren, een aanklappende basishouding en het subsidiariteitsprincipe.

De uitgangspunten worden hier reeds kort aangehaald en gekaderd, maar komen ook verderop in het rapport aan bod. Zo wordt duidelijk hoe met deze basisprincipes in de praktijk aan de slag gegaan wordt.

7.1. Multidisciplinaire samenwerking

KOMPAS+ staat voor een multidisciplinaire samenwerking die vertrekt vanuit een **gedeelde verantwoordelijkheid en een sterke communicatie** tussen de betrokken partners om met en in het belang van de jongere de verschillende trajecten op elkaar af te stemmen. Hierbij wordt het deontologisch kader en het beroepsgeheim van iedere ketenpartner steeds gerespecteerd.

7.2. Maximaal betrekken van de jongere, gezinscontext en steunfiguren

Vanaf de aanmelding worden de jongere en de **gezinscontext** maximaal betrokken en worden **steunfiguren** in beeld gebracht. De doelen van de jongere en het gezin staan centraal in het plan van aanpak. Per opgemaakt doel wordt er steeds gekeken in de **brede context** naar wie hen hierbij kan ondersteunen en/of wat men hierin zelf kan opnemen. Met het oog op het maximaal betrekken van de context en steunfiguren voor elke jongere, werd o.a. een kennismakingsmoment georganiseerd met LUS vzw.⁹

7.3. Krachtgerichte aanpak en responsabilisering

De jongere wordt ondersteund om op zoek te gaan naar de **eigen krachten en talenten** om van daaruit doelen te formuleren en na te streven. Hierbij gaat er maximaal aandacht naar het erkennen en opnemen van de eigen **verantwoordelijkheid**. In het kader van dit uitgangspunt volgden de

---

⁹ <https://www.lusvzw.be/>

casusregisseurs o.a. een opleiding rond het behandelkader GLM (Good Lives Model). Dit wordt verder geïmplementeerd in de werking door twee casusregisseurs die hier specifiek mee aan de slag gaan. Ook evalueren de casusregisseurs halfjaarlijks de protectieve factoren in hun dossiers d.m.v. de toepassing van de SAPROF-YV. Zij volgden hiervoor eveneens een opleiding.

7.4. Herstelgericht werken

Vanuit de herstelgerichte visie wordt sterk ingezet op de **bewustwording** van alle mogelijke vormen van schade aan het slachtoffer, de jongere, de gezinscontext en de bredere samenleving. In elk traject wordt gezocht naar mogelijkheden tot herstel en wordt ondersteuning geboden bij de uitvoering ervan.

De **casusregisseurs aangesteld vanuit de HCA-partnerorganisaties** nemen tijdens het operationeel teamoverleg en tijdens de interviews van de casusregisseurs een specifieke rol op. Zij formuleren hun feedback en adviezen vanuit het herstelgericht gedachtengoed. Daarnaast geven zij toelichting aan de andere casusregisseurs over het herstelgericht werken met het oog op een grotere verankering hiervan in het team.

7.5. Wijk- en buurtgericht werken

Het is wenselijk om op maat en aanvullend op de persoonsgerichte aanpak, ook te focussen op de wijk en de buurt waar de jongere woont en vertoeft, om een toereikende begeleiding te realiseren. Hier wordt dan ook ruim aandacht aan besteed in KOMPAS+, en er wordt meer en meer ingezet op het effectief verbinding maken met wijken en buurten. Zo worden er afspraken gemaakt met het **professioneel jeugdwerk**, de **wijkwerking** en de **bemiddelingsteams** van de politiezone Antwerpen.

7.6. Aandacht voor criminogene en protectieve factoren

Er wordt maximaal rekening gehouden met zowel aanwezige **criminogene** als **protectieve** (beschermende) factoren bij de jongere en zijn/haar context tijdens de opmaak en opvolging van het plan van aanpak. Het huidige weeginstrument dat gebruikt wordt binnen KOMPAS+ om te evalueren of dossiers al dan niet instromen, is gebaseerd op de SAVRY, en omvat zowel risicofactoren als protectieve (beschermende) factoren (zie verder). Zoals aangehaald, wordt met het oog op de evaluatie van de protectieve factoren, gewerkt met de SAPROF-YV.

7.7. Aanklampende basishouding

De betrokken partners werken op directe of indirecte wijze **aanklampend** in functie van de continuïteit van het traject, en om de betrokkenheid en de motivatie van de jongere extra te stimuleren. Een KOMPAS+ traject is in die zin niet vrijblijvend. Wanneer een jongere afhaakt of wilt afhaken, stopt het traject niet. Er wordt dan blijvend geïnvesteerd in het leggen van contact met de jongere, en er wordt nagegaan hoe de jongere alsnog gemotiveerd kan worden.

7.8. Subsidiariteitsprincipe

Er wordt steeds gestreefd naar de **minst ingrijpende** en best passende vorm van ondersteuning in het belang van de jongere, het gezin en de bredere samenleving.

8. Verloop van de keten

De ketenaanpak van KOMPAS+ bestaat uit **6 verschillende deelprocessen**. Een dossier dat bij KOMPAS+ wordt aangemeld, doorloopt 6 stappen: (1) onthaal en intake, (2) dossiervorming, (3) weging, (4) casusregie, (5) uitvoering, (6) evaluatie en nazorg.

8.1. Onthaal en intake

Een eerste stap bestaat uit het **signaleren** van een jongere door één van de betrokken partners. Concreet betekent dit dat een medewerker van één van de partnerorganisaties oordeelt dat een jonge delictpleger met een multiproblematiek baat zou hebben bij opvolging door KOMPAS+.

Na het informeren van en de bespreking met de jongere en diens ouders, kan deze partner overgaan tot aanmelding. KOMPAS+ wordt bij elke aanmelding toegelicht aan de jongere en de ouders op basis van het aanmeldingsformulier en de informatiefiche. De aanmelder vult het **aanmeldingsformulier** in, en laat de **inf fiche** nalezen en invullen door de jongere en de ouders. Het is vooral belangrijk dat de jongere en zijn of haar ouders goed op de hoogte zijn van wat KOMPAS+ inhoudt en wat er van hem of haar verwacht wordt. De aanmelder duidt de werking van KOMPAS+ en brengt de hulpvragen in beeld. Vervolgens gaat de aanmelder na of de jongere en diens ouders voldoende **geïnformeerd** werden en of zij bereid zijn om mee te werken. Voor jongeren die niet onder toezicht staan van de jeugdrechter, start het traject enkel mits expliciete toestemming door middel van een schriftelijk akkoord. Voor jongeren onder toezicht van de jeugdrechter is deze schriftelijke toestemming niet vereist. Bij afwezigheid van motivatie tot medewerking dient de aanmelder dit duidelijk te benoemen bij de aanmelding (KOMPAS+, 2021a: 7).

Indien voldaan wordt aan de aanmeldcriteria (zie eerder), kan het dossier effectief aangemeld worden bij KOMPAS+. De medewerker stuurt het **aanmeldingsformulier** (zie bijlage 1) door naar KOMPAS+.

De operationeel coördinator controleert vervolgens of de aanmelding voldoet aan de criteria en bevraagt het parket over de toepassing van het artikel 458ter SW. Het openbaar ministerie dient in elke casus immers na te gaan of voldaan is aan de **voorwaarden voor casusoverleg** zoals bepaald in art. 458ter SW, en beoordeelt de opportuniteit van casusoverleg. Zonder deze goedkeuring kan het casusoverleg niet doorgaan.

Bij het aanmelden dient de operationele coördinator een aanvraag te doen bij het Bureau voor Juridische Bijstand (BJB) voor de aanstelling van een **jeugdadvocaat** (indien er nog geen advocaat is), of de reeds aangestelde advocaat op de hoogte brengen. Aan jongeren die onder toezicht van de jeugdrechterbank staan, werd reeds een advocaat toegewezen. Indien hierover onduidelijkheid is, wordt

dit nagevraagd bij het BJB. Voor jongeren die niet onder toezicht staan van de jeugdrechtbank, en/of (nog) geen advocaat hebben, wordt een advocaat toegewezen via het BJB.

Er stromen bij KOMPAS+ zowel jongeren in die onder toezicht staan van de **jeugdrechter**, als jongeren die (nog) niet bekend zijn bij de jeugdrechtbank. Belangrijk is om op te merken dat KOMPAS+ geen maatregel op zich uitmaakt. Concreet wordt deelname aan KOMPAS+ bijvoorbeeld geadviseerd in een beschikking, maar de consulent SDJ kan ook zelf beslissen om aan te melden bij KOMPAS+. In het laatste geval kan dit eventueel nadien meer voorwaardelijk door de jeugdrechter worden benoemd als dit wenselijk zou zijn (bv. wanneer er geen bereidheid tot medewerking is van de jongere).

8.2. Dossiervorming: het vormen van een totaalbeeld

De dossiers die voldoen aan de aanmeldingscriteria, worden multidisciplinair besproken tijdens een casusoverleg. Hier worden dossiers gevormd en gewogen. Concreet komen de partners tweewekelijks samen om dossiers die voldoen aan de aanmeldingscriteria, te bespreken tijdens een **operationeel teamoverleg**. De leden van het operationeel team nemen hier aan deel. Ook medewerkers van overige samenwerkingspartners en/of de aanmelder kunnen ad hoc deelnemen.

Alle relevante informatie over de jongere en diens gezin wordt door de betrokken ketenpartners aangeleverd. Voor elke aangemelde casus wordt er tijdens het operationeel teamoverleg informatie vanuit **verschillende bronnen** verzameld om tot een totaalbeeld te komen ter voorbereiding op de wegging. De verzamelde informatie wordt besproken en aan elkaar getoetst om na te gaan of het beeld dat ontstaat betrouwbaar en valide is. Tijdens dit casusoverleg komt elke aanwezige partner aan het woord. Elke partner deelt de vanuit zijn/haar organisatie gekende en relevante informatie (c.q. informatie beperkt tot de finaliteit van het casusoverleg) over de jongere en zijn/haar context.

De informatie wordt deels vooraf reeds samengebracht in een document, dat verder wordt aangevuld tijdens het casusoverleg, en de basis legt voor het **voorbereidend plan van aanpak**.

De aanwezige partners kunnen in het belang van het traject van de jongere, noodzakelijk te delen informatie met elkaar delen, zonder schending van het beroepsgeheim. De basis hiervoor is de toepassing van artikel 458ter SW (KOMPAS+, 2021a: 11). Personen die worden afgevaardigd naar een overleg van KOMPAS+ vallen onder de verantwoordelijkheid, de regelgeving en de deontologie van de eigen organisatie. De personen die uit hoofde van gedeelde werkzaamheden binnen KOMPAS+ kennis dragen van geheimen die ook aan hen zijn toevertrouwd, zijn gebonden aan het **beroepsgeheim** zoals voorzien in de wettelijke bepalingen.¹⁰ Deelnemers die ad hoc aansluiten voor het operationeel teamoverleg zijn verplicht tot geheimhouding. Bij uitnodiging voor het overleg ontvangen deze leden informatie over het opzet, de finaliteit, de deelnemers, de modaliteiten en de gevolgen van het overleg. Net zoals alle andere betrokken partners ondertekenen zij de verklaring met betrekking tot

---

¹⁰ Concreet wordt hier bedoeld: art. 458, 458bis, 458ter en 458quater SWB; art6 decreet Integrale Jeugdhulp, art29 Wet Strafvordering. Het casusoverleg maakt een wettelijke uitzondering op het beroepsgeheim, onverminderd de gelding van artikel 458 quater SW, maar dit vormt geen vrijbrief om alle geheime gegevens te openbaren. Er moet ten allen tijde over gewaakt worden dat een eventuele mededeling van geheimen steeds plaatsvindt binnen het vooropgestelde doel van de vergadering. Informatiedeling gebeurt in het belang van de cliënt en is beperkt tot de finaliteit van het casusoverleg (KOMPAS+, 2021a: 10).

geheimhouding. Bij de ondertekening van deze geheimhoudingsverklaring onderschrijven zij de samenwerkingsprincipes van KOMPAS+.¹¹

Wat **delictgeschiedenis** betreft, wordt door politie en parket enkel informatie gedeeld uit onderzoeken die niet meer lopen. Hoewel een volledig beeld op de delictgeschiedenis erg belangrijk is, wordt informatie uit lopende onderzoeken niet gedeeld om het onderzoek niet in het gedrang te brengen. Echter, indien er essentiële informatie voorhanden is die nog niet op een andere manier in beeld is gekomen, en die relevant is voor een accurate dossiervorming, dan kan deze informatie wél gedeeld worden. **Transparantie** staat immers centraal. Echter, op het einde van het casusoverleg wordt dan expliciet benoemd welke informatie niet gedeeld mag worden met wie.

Op basis van de bespreking op het operationeel teamoverleg ontstaat een **totaalbeeld** van de situatie van de jongere op de verschillende levensdomeinen: school, delictgeschiedenis, familiale context, vrije tijd, individuele problematieken, enz. De deelnemende partners maken tijdens de bespreking eveneens samen een inschatting over de bereidheid en mogelijkheid van de betrokken partijen om hulp te aanvaarden, de interventies die hierbij ondersteunend kunnen zijn, de sterktes en zwaktes bij en rond de jongere en diens gezin en de (dreigende) aantasting van de fysieke en psychische integriteit van de jongere en de personen die in duurzaam verband met hem/haar samenleven (KOMPAS+, 2021a: 11).

Op het einde van elke bespreking wordt in consensus afgesproken welke informatie door welke deelnemer teruggekoppeld wordt aan de jongere, de ouders en de aanmelder. Dit wordt genoteerd in het **voorbereidend plan van aanpak**. De operationeel coördinator brengt de aanmelder hiervan op de hoogte (KOMPAS+, 2021a: 11).

8.3. Weging

Op het einde van het operationeel teamoverleg, wordt na de dossiervormingsfase overgegaan tot de weging van het dossier. Met het oog op deze weging wordt tijdens het operationeel teamoverleg een **weeginstrument** ingevuld, waardoor een duidelijk en volledig beeld ontstaat over mogelijke risicofactoren per levensdomein.

Weeginstrument

Het **weeginstrument KOMPAS+** is een risicotaxatie-instrument dat gebaseerd is op het bestaande instrument SAVRY (*Structured Assessment of Violence Risk in Youth*), en specifiek werd ontworpen voor KOMPAS+. Deze versie van het weeginstrument is **in gebruik sinds** 9 juli 2020, vanaf dossier nummer 85 (zie bijlage 2). Voorheen werd een gelijkaardig weeginstrument gebruikt, maar hier ontbrak een aftoetsing met een bestaand en wetenschappelijke onderbouwd risicotaxatie-instrument.

De **SAVRY** is een risicotaxatie-instrument dat ontworpen is om het risico op gewelddadige delicten te voorspellen bij jongeren van 12 tot 18 jaar. Dit empirisch onderbouwde instrument bestaat uit 24 risicofactoren en 6 beschermende factoren (Åström, Hellner Gumpert, Aldershed & Forster, 2017:

---

¹¹ Partners die tijdens een actief lopend KOMPAS+ traject betrokken geraken en geen ketenpartner zijn, vragen toestemming aan de jongere en de ouders om informatie te kunnen delen (KOMPAS+, 2021a: 11).

684). Het weeginstrument KOMPAS+ is echter ruimer dan de SAVRY. Zo werden er ook risicofactoren in opgenomen die wel geregistreerd worden, maar niet gescoord worden. Het gaat om factoren die op zich geen **risicofactoren** zijn die tot geweld (kunnen) leiden, maar die toch interessant zijn om een zicht op te hebben (bv. financiële problemen binnen het gezin, beïnvloedbaarheid jongere). Op die manier ontstaat een zo ruim mogelijk beeld van de situatie van de jongere, en kunnen deze niet-gescoorde factoren ook meegenomen worden in het plan van aanpak.

De krachten van de jongere en het gezin staan centraal vanaf de dossiervorming tot aan het einde van het traject binnen KOMPAS+. Reeds in het aanmeldingsformulier wordt opgelijst wat er goed loopt, en wat de krachten zijn van de jongere en zijn/haar context. Het in beeld brengen van de **beschermende of protectieve factoren** is van belang om concrete doelstellingen en interventies op te maken tijdens zowel de voorbereidende fase van het plan van aanpak als bij de effectieve opmaak van dit plan. Tijdens het operationeel teamoverleg wordt al een eerste aanzet voor het latere plan van aanpak ingevuld. Hierbij wordt specifiek bekeken waar de **krachten** van de jongere zich situeren, waar zijn/haar **interesses** liggen, wat **protectieve factoren** zijn, welke **steunfiguren** er aanwezig zijn rond de jongere, enz.

De weging

Aan de hand van het ingevulde weeginstrument wordt het dossier “gewogen” en wordt multidisciplinair beslist of een dossier instroomt binnen KOMPAS+.

Wordt het dossier na uitgebreide overwegingen **niet opgenomen binnen KOMPAS+**, dan volgt er een adviesverlening. Er wordt alsnog een aanzet voor het plan van aanpak opgemaakt door het operationeel team, en dit wordt door de operationeel coördinator gecommuniceerd aan de aanmelder. Deze dossiers stromen uit naar andere organisaties of initiatieven (subsidiariteitsprincipe). In dit geval kan KOMPAS+ een advies geven aan de aanmelder voor eventueel nieuw te betrekken hulpverlening, ofwel wordt het dossier verder opgevolgd door de reeds betrokken hulpverlening of organisatie(s).

Als een **casus wél instroomt**, dan wordt er, op basis van de risicofactoren en aanwezige krachten van de jongere en diens gezin, een document opgemaakt ter voorbereiding van het KOMPAS+ overleg. Dit **voorbereidend plan van aanpak** bevat per levensdomein de speerpunten en bezorgdheden die mee opgenomen moeten worden in het plan van aanpak, alsook de aanwezige krachten. Tijdens het operationeel teamoverleg wordt gebrainstormd over uit te werken pistes, concrete onderwerpen/thema's en opties, en de te betrekken diensten.¹² Dit werkdocument vormt de voorbereiding van het plan van aanpak dat later door de casusregisseur samen met de jongere en zijn/haar context verder zal worden uitgewerkt.

Tenslotte wordt in deze fase elk dossier gekoppeld aan een **casusregisseur**. Initieel werd op het moment dat beslist werd dat een dossier instroomt, door het operationeel team een casusregisseur aangesteld ter voorbereiding op het deelproces “casusregie”. Sinds KOMPAS+ werkt met vaste casusregisseurs, wordt er echter reeds vooraf een casusregisseur aangesteld. Deze aanstelling gebeurt

---

¹² In de toekomst is het de bedoeling om te evolueren naar het uitwerken van mogelijke A-B-C-scenario's vanuit de filosofie van de SAPROF-YV, waar op basis van risico- en protectieve factoren ingezet wordt op scenario's uitwerken en uitdiepen.

idealiter op basis van de beschikbare informatie, waarbij het dossier gekoppeld wordt aan een casusregisseur die specifieke expertise heeft wat de problematiek/bezorgdheden betreft. Deze werkwijze creëert bovendien ook de mogelijkheid dat de betrokken casusregisseur meteen kan aansluiten op het operationeel team en zo alle informatie uit eerste hand verkrijgt.

De casusregisseur is één van de operationele medewerkers van de deelnemende diensten binnen KOMPAS+. Initieel kon elke ketenpartner, behoudens parket, politie en jeugdadvocatuur, deze rol opnemen. De rol van casusregisseur werd aanvankelijk vooral opgenomen door de consultants van SDJ. Vanuit de vaststelling dat casusregie bij KOMPAS+ erg tijdsintensief is, en ook omdat het KOMPAS+ traject niet per se afloopt bij het bereiken van de meerderjarigheid en/of na afronding van het jeugdrechtbankdossier, werd vervolgens geopteerd om **vaste casusregisseurs** aan te stellen. Momenteel zijn er bij KOMPAS+ **8 actieve casusregisseurs uit 3 verschillende organisaties** aan de slag (stad Antwerpen, en de Antwerpse HCA-diensten CAW ADAM en vzw Elegast).

Dossiervorming en weging vraagt een grote tijdsinvestering

Voor het operationeel teamoverleg, inclusief de weging, wordt gemiddeld **2 uur** uitgetrokken om een diepgaande en kwalitatieve bespreking mogelijk te maken.

Hoewel dit voor de meeste dossierbesprekingen ruim voldoende is, wijst de praktijk uit dat 2 uur **voor sommige dossiers ontoereikend** is. Dit is te wijten aan de complexiteit van de dossiers en de hoeveelheid informatie die gedeeld wordt, maar ook omdat beslissingen rond het invullen van het weginstrument, niet altijd eenvoudig te nemen zijn. Uit de observaties blijkt ook dat een weging, ondanks de betrachting van het objectiveren van variabelen, een moeilijke en soms alsnog subjectieve oefening blijft. De observaties tonen aan dat er nog geregeld onduidelijkheden rijzen, en dat er soms verschillende visies zijn rond hoe een bepaalde variabele moet geïnterpreteerd worden. Soms wordt ook lang gediscussieerd over of een dossier al dan niet moet instromen. In sommige gevallen dient er ook gestemd te worden. Tenslotte is ook het opmaken van de eerste aanzet van het plan van aanpak, tijdsintensief. Er wordt voldoende tijd genomen om te brainstormen rond interessante pistes. De grondige uitwisseling in het operationeel teamoverleg is een sterkte, en biedt een verrijking voor de ketenaanpak. Dit vraagt echter een **grote tijdsinvestering** van alle betrokken partners.

8.4. Casusregie

De fase casusregie heeft als doel: een detailuitwerking en concrete consensus van het **plan van aanpak** opstellen met de betrokken jongere en reeds betrokken organisaties, onder regie van de casusregisseur. Per interventie wordt afgesproken welke organisatie wat zal doen, hoe, waar, wanneer en met wel gewenst resultaat.

De rol van de casusregisseur

Elke jongere krijgt een casusregisseur toegewezen. De casusregisseur werkt vanuit een **helikopterperspectief**, maar zal waar nodig om een (vastgelopen) traject in gang te krijgen, zelf acties ondernemen. De casusregisseur is op dossierniveau verantwoordelijk voor:

- Het faciliteren van de samenwerking tussen alle partners;
- De coördinatie van het plan van aanpak en het proces;
- Het overzicht houden op alle lopende trajecten en ontwikkelingen m.b.t. de jongere;
- Een goede doorstroming van relevante informatie tussen de betrokken partners;
- De opmaak en opvolging van een transitieplan zodra de jongere 17 jaar wordt.

De casusregisseur houdt het overzicht over het dossier, stemt met alle in het dossier betrokken diensten af, informeert (indien van toepassing) de consulent, en vormt het **aanspreekpunt** voor de jongere, de context en de betrokken diensten.

De casusregisseur betreft en houdt contact met de relevante partners. Andersom wordt verwacht dat de betrokken partners in het dossier de casusregisseur betrekken indien een traject moeizaam verloopt of afgebroken wordt. De **consulent** van de SDJ, indien betrokken, volgt de maatregelen/sancties op en informeert de jeugdrechter. De consulent van het OCJ, indien betrokken, volgt de voortgang in het traject op en zal op basis hiervan het dossier bij OCJ afronden, verder opvolgen of doorgeven aan parket met het oog op gerechtelijke jeugdhulp.

Vooroverleg

De casusregisseur plant zo snel mogelijk en idealiter binnen de 2 weken na het operationeel teamoverleg, een **vooroverleg** met de jongere en (behoudens tegenindicatie) zijn/haar ouder(s). De aanmelder wordt hiervan op de hoogte gebracht. Waar mogelijk/wenselijk kan een **steunfiguur** van het gezin aansluiten. Dit gesprek vindt bij voorkeur plaats bij de jongere thuis. Indien de jongere/ouders geen Nederlands spreken dient de mogelijkheid om een **tolk** te laten aansluiten te worden onderzocht (via de organisatie van de casusregisseur, ofwel via KOMPAS+).

Op dit vooroverleg maken de partijen kennis met elkaar, wordt **informatie** verschaft over wat KOMPAS+ is, en over wat er tijdens het operationeel teamoverleg werd besproken. Ook wordt uitgelegd wat er tijdens het KOMPAS+ overleg dat volgt, zal gebeuren: hoe verloopt dit overleg, wie zal aanwezig zijn,... Er wordt ook nagevraagd welke personen uitgenodigd dienen te worden (bv. steunfiguur). Eveneens wordt dieper ingegaan op de **krachten en noden** van de jongere en het gezin. Wat schuiven de jongere en ouders als hun krachten en aandachtspunten naar voor en op welke manier wensen zij te worden ondersteund om dit tijdens het KOMPAS+ overleg te kunnen brengen? Het belang van het **engagement** van de jongere voor een traject bij KOMPAS+ staat hierbij centraal. Er wordt ook een toelichting gegeven over het verdere verloop na het KOMPAS+ overleg, en over het feit dat er regelmatige afstemming met politie/parket plaatsvindt rond eventuele nieuwe feiten.

8.5. Uitvoering

In de uitvoeringsfase wordt het KOMPAS+ overleg georganiseerd, alsook driemaandelijke opvolgtafels. Voor jongeren vanaf 17 jaar kan er in deze fase ook een transitieplan (zie verder) opgemaakt worden.

KOMPAS+ overleg

In de uitvoeringsfase organiseert de casusregisseur het **KOMPAS+ overleg**. Dit is een rondetafel met de jongere en zijn/haar advocaat, de ouders, eventueel andere familieleden die een ondersteunende rol kunnen opnemen en de reeds betrokken of nog op te starten hulpverlening. Dit overleg vindt zo kort mogelijk na het vooroverleg plaats, en ongeveer een maand na het operationeel teamoverleg. Op het KOMPAS+ overleg wordt alle informatie rond de gezinssituatie, dagbesteding (school/vrije tijd), jeugddelicten waarvan de jongere verdacht wordt, en reeds doorlopen hulpverlenings- en justitiële trajecten, samengebracht om een zicht te krijgen op wat goed en minder goed loopt. Er wordt hierbij gekeken naar de problemen én wensen van de jongere en zijn/haar omgeving.

Het doel van het KOMPAS+ overleg is de opmaak van een **plan van aanpak** (zie bijlage 3) waarin per levensdomein concrete en haalbare doelen worden geformuleerd op maat van de jongere en ouders. Hiertoe worden eerst alle levensdomeinen overlopen (school, thuis, vrije tijd, gedrag), waarna er samen duidelijke afspraken gemaakt worden. Tijdens het eerste deel wordt alleen de jongere en diens ouders bevroegd. Pas in de tweede fase komen de betrokken partners aan het woord.

Het plan van aanpak bevat **concrete doelen en interventies**. Partners worden uitgedaagd om contextbreed en *out of the box* te denken om zo een traject op maat te kunnen aanbieden. Het is belangrijk om hierbij ook op lange termijn te denken en niet louter fragmentarisch. Ook de link naar de wijk / buurt is een belangrijk onderdeel van de aanpak. Indien de jongere reeds een plan van aanpak opmaakte in een eerder of lopend traject, wordt dit meegenomen en verder aangevuld. Indien de jongere onder toezicht staat van de jeugdrechter, legt de consulent nadien het plan van aanpak ter goedkeuring voor aan de jeugdrechter.

De aanwezige partners nemen hier een **concreet engagement** in op. Er wordt specifiek omschreven welke partner de jongere / het gezin op welke manier kan ondersteunen. Doordat dit erg concreet wordt omschreven, wordt maximaal getracht overlapping in begeleidingen te vermijden, rekening houdend met de draagkracht van de jongere en ouders.

De jongere dient zelf aanwezig te zijn. De casusregisseur gaat na welke relevante actoren uitgenodigd dienen te worden. Ook de **advocaat** van de jongere wordt uitgenodigd. Indien deze niet aanwezig kan zijn, kan de advocaat een collega van permanentie afvaardigen. Indien niet, ontvangt de advocaat het verslag van het overleg.

De **consulent** van de SDJ en/of OCJ wordt ook uitgenodigd (indien betrokken). Wat de ouders betreft, maakt de casusregisseur op basis van de huidige gezinssituatie de afweging of het in het belang van de jongere is aangewezen om beide **ouders** uit te nodigen, dan wel één van de ouders gevolgd door een bilateraal overleg met de andere ouder, dan wel (in zeer uitzonderlijke situaties) een overleg zonder ouders maar mét een **steunfiguur**.¹³ Dit wordt door de casusregisseur uiteraard ook besproken met de jongere en ouder(s). Eventueel kunnen ook professionals of steunfiguren aansluiten die de jongere of ouders graag uitnodigen. Nieuwe **partners** die een begeleiding zullen opstarten worden idealiter ook

---

¹³ In de praktijk gebeurt deze afweging niet systematisch. Op basis van de informatie verkregen tijdens het operationeel teamoverleg en na bespreking tijdens het vooroverleg wordt beslist wie er zal uitgenodigd worden.

reeds uitgenodigd (met akkoord van jongere en ouders). Ook hier geldt dat wanneer de jongere/ouders geen Nederlands spreken, een **tolk** dient uitgenodigd te worden.

De casusregisseur bepaalt, in afstemming met de deelnemers, de best passende data en organiseert een gepaste **locatie** op maat van de jongere en zijn context. Concreet kan het overleg plaatsvinden bij de consultant van de SDJ/het OCJ, op het bureau van de organisatie van waaruit de casusregisseur is aangesteld,... Waar nodig (bv. ouders kunnen zich niet verplaatsen) kan dit plaatsvinden in de wijk waar het gezin woont.

Bij het afronden van het KOMPAS+ overleg wordt de **engagementsverklaring** door de jongere en ouders ondertekend. Ondanks het feit dat alle jongeren dit document ondertekenen, gebeurt het soms dat de jongere tijdens het traject zijn/haar engagement intrekt. Wanneer een jongere zijn/haar engagement intrekt, zal de casusregisseur trachten de jongere alsnog te motiveren om het traject verder te zetten.

Wat het gevolg van het intrekken van het engagement betreft, vond een belangrijke **wijziging** plaats vanaf dossier nummer 51 (medio 2019). Tot en met dossier 50 werd KOMPAS+ opgestart in de vrijwilligheid en vervolgens stopgezet wanneer het engagement werd ingetrokken. Vanaf dossier 51 wordt voor de jongeren die onder toezicht staan van de jeugdrechter, afgestapt van deze volledige vrijwilligheid. Er wordt sinds dan gewerkt op basis van artikel **458ter SW**, waardoor KOMPAS+ en de infodeling kan blijven doorlopen, ook na het intrekken van het engagement van de jongere. Eveneens kan de infodeling ook na de meerderjarigheid blijven doorlopen. Uit de praktijk blijkt evenwel dat jongeren regelmatig hun engagement intrekken op het moment van de meerderjarigheid, en meer specifiek wanneer hun jeugdrechtbankdossier wordt afgesloten (zie verder in dit rapport). De casusregisseur zal trachten de jongere alsnog te motiveren om het traject verder te zetten, maar uit de praktijk blijkt dat zonder de ondersteuning vanuit de jeugdrechtbank, jongeren vaak onbereikbaar worden. Wanneer de aanklappende motivationele aanpak niet aanslaat en er geen recidive is, wordt in deze situatie het traject stopgezet.

Voor jongeren die niet onder toezicht staan van de jeugdrechter, blijft KOMPAS+ echter tot op heden nog steeds volledig vrijwillig. Wanneer de jongere zijn engagement intrekt, en hij/zij niet meer gemotiveerd kan worden om het traject verder te zetten, wordt het KOMPAS+ dossier afgesloten.

Het is belangrijk om op het KOMPAS+ overleg in te schatten in hoeverre het verloop van het overleg voor de jongere en ouders voldoende **duidelijk** is, en of er nog een duiding op maat van de jongere/ouders gewenst is. Waar mogelijk gebeurt dit aansluitend op het overleg. Indien dit niet mogelijk is, wordt meteen een gesprek ingepland met de jongere en ouders. De **advocaat** van de jongere kan hier eventueel ook een rol in opnemen.

Van zowel het KOMPAS+ overleg als het opvolgoverleg wordt een **verslag** opgemaakt. De template hiervan werd opgenomen in bijlage 4.

De casusregisseur meldt de deelnemers dat hij/zij op korte termijn een verslag van het overleg naar alle aanwezigen zal doorsturen en minimaal driemaandelijks een **opvolgoverleg** zal inplannen. Waar mogelijk wordt deze datum meteen vastgelegd. Teneinde steeds over een actuele stand van zaken te

beschikken, wordt aan de aanwezigen gevraagd om nieuwe informatie zo snel mogelijk aan de casusregisseur door te geven.

Wanneer er een concreet, gedetailleerd en afgestemd plan van aanpak is, kan de effectieve uitvoering starten. In deze fase van dit proces worden de **interventies uitgevoerd, gemonitord, gecoördineerd en bijgestuurd** op basis van de beoogde resultaten voor de jongere en zijn/haar context. Het uiteindelijke doel is om de doelstellingen van het plan van aanpak te behalen. De casusregisseur bewaakt dit proces en wordt hierbij ondersteund door de operationeel coördinator en zijn mede-collega's casusregisseur.

Op de driemaandelijke opvolgoverleg-momenten worden de doelen tussentijds geëvalueerd. Er staat **geen termijn** op de ondersteuning die geboden wordt om de vooropgestelde doelen te behalen. Als de jongere 18 jaar wordt, en alle andere opvolging stopt, kan bekeken worden of en hoe het traject kan verdergezet worden (zie ook verder).

De beschermende factoren in beeld

Sinds 2019 wordt binnen KOMPAS+ geëxperimenteerd met de **SAPROF-YV** (*Structured Assessment of Protective Factors for violence risk – Youth Version*).¹⁴ Dit wetenschappelijk onderbouwd instrument laat toe om beschermende factoren die rechtstreeks invloed uitoefenen op jongeren en (het voorkomen van) gewelddadig gedrag (bv. betrokken ouders, gestructureerde vrijetijdsbesteding,...) in kaart te brengen en te beoordelen.

Heden wordt nog nagegaan hoe dit instrument zo efficiënt mogelijk kan geïmplementeerd worden binnen KOMPAS+. Momenteel vullen de casusregisseurs dit instrument (zie bijlage 5) voor het eerst in na het KOMPAS+ overleg, aangezien ze vanaf dat moment een goed beeld hebben en zo dus ook de verschillende SAPROF-YV-items kunnen scoren. Dit geldt dan als een zogenaamde "**nulmeting**". Het instrument wordt daarna elke 6 maanden bekeken bij de dossierbespreking, waar de casusregisseur samen zit met de operationeel coördinator. Een piste die bekeken wordt is dat de SAPROF-YV in de toekomst samen met de jongere of samen met verschillende partners kan ingevuld worden. Dit zou een mogelijks te eenzijdige invulling kunnen voorkomen.

Opvolgoverleg

De casusregisseur **monitort en coördineert** het traject en stuurt bij waar nodig, en dit steeds in onderlinge afstemming met alle betrokkenen. De casusregisseur wordt hierbij ondersteund door de operationeel coördinator. De casusregisseur kijkt na of de jongere, zijn/haar ouder(s), maar ook de betrokken organisaties alle afspraken nakomen. Als er problemen optreden, zal hij/zij een overleg inplannen om opnieuw duidelijke afspraken te maken.

Ook als alles goed gaat, wordt er **om de 3 maanden een opvolgoverleg** ingepland met de betrokken partners om het lopende traject te evalueren en eventuele bijsturing van acties te realiseren. De advocaat wordt telkens uitgenodigd voor dit overlegmoment. Er kunnen nieuwe afspraken worden gemaakt, maar er wordt vooral nagegaan dat alles goed op elkaar blijft afgestemd. Voor jongeren die

---

¹⁴ <https://www.saprof.com/dutch-saprof-yv.html>

in een gemeenschapsinstelling terechtkomen, of een intensief hulpverleningstraject volgen, stemt de casusregisseur de KOMPAS+ overlegmomenten hier op af.

Voorafgaandelijk aan elk opvolgoverleg be vraagt de casusregisseur de stand van zaken rond **nieuwe delicten** (en of dit al dan niet een betrap ping op heterdaad betreft)¹⁵, en rond lopende onderzoeken betreffende overlastmeldingen bij politie en parket.

Tussentijdse afstemming

Tussentijds communiceert de casusregisseur zoveel als nodig met de betrokken partners waaronder ook de advocaat. De casusregisseur vormt het **aanspreekpunt** voor de ouders, volgt de afspraken die werden gemaakt nauw op, en be vraagt de partners zelf actief over de stand van zaken. De betrokken partners hebben evenwel de verantwoordelijkheid om de casusregisseur in te lichten indien het traject niet goed loopt of als een nieuwe situatie zich voordoet (bv. een nieuwe partner die betrokken wordt). De casusregisseur kan afhankelijk van de situatie bilateraal afstemmen of eerder dan voorzien een opvolgoverleg organiseren met alle betrokken partners. Indien de situatie dusdanig wijzigt en een nieuwe beeldvorming en/of advies van het operationeel team wenselijk is, kan het dossier geagendeerd worden op het **operationeel teamoverleg**. Indien het wenselijk is om een dossier diepgaand te analyseren, of te toetsen aan de uitgangspunten van KOMPAS+, dan kan de casusregisseur het dossier agenderen op een **interview**.¹⁶ Dit gebeurt steeds na afstemming met de operationeel coördinator.

De casusregisseur wordt ook betrokken bij andere **relevante overlegmomenten**. Zo wordt hij/zij uitgenodigd voor kabinetszittingen op de jeugdrechtbank. Indien de casusregisseur niet aanwezig kan zijn, stuurt hij/zij een verslag met de samenvatting van het KOMPAS+ traject door naar de jeugdrechter en de consulent SDJ. Ook voor **structurele overlegmomenten** georganiseerd door betrokken partners (bv. 6-wekelijks overleg NPT, de Overstap, G.I., rondetafels vanuit voorzieningen of scholen, bilaterale overlegmomenten,...), wordt de casusregisseur uitgenodigd. Het opvolgen en bijwonen van deze relevante overlegmomenten kan aanzien worden als een belangrijke taak van de casusregisseur.

Transitieplan

Wanneer de jongere de leeftijd van 17 jaar bereikt, dient de casusregisseur een **transitieplan** op te maken en op te volgen. De casusregisseur zal vanaf dan ook beroep kunnen doen op de **“Expertentafel Transitie”**. De focus ligt hier op de overgang van minder- naar meerderjarigheid en de ondersteuning van de casusregisseur door middel van kennisdeling en eventuele doorverwijzing naar nieuwe partners zoals VDAB of OCMW (KOMPAS+, 2021a: 8).

---

¹⁵ Enkel indien er sprake is van heterdaadbetrapping kan deze informatie worden gedeeld met de jongere, ouders en alle partners. Voor delicten waarbij men niet op heterdaad werd betrap t kan enkel worden meegedeeld aan de consulent SDJ/OCJ en de jeugdrechter dat er nog andere feiten zijn waarvan de jongere verdacht wordt, en dat deze nog in onderzoek zijn. De aard van de feiten (bv. vermogensdelicten) mag hierbij worden vermeld, maar niet om welke feiten dit concreet gaat.

¹⁶ De interview (operationeel coördinator+ casusregisseurs) vindt driewekelijks plaats en duurt 1,5 tot 2u. Via een beurtrol brengen de casusregisseurs een dossier in waar ze op vastlopen. De interview is tevens een platform om de inrichting van KOMPAS+ verder uit te werken (bv. nazorgfase, zie verder). Soms worden ook externe partners uitgenodigd.

Het luik rond transitie bevindt zich momenteel nog in de inrichtingsfase. De concrete uitwerking is nog **volop in ontwikkeling**. Momenteel worden nog verdere concrete stappen genomen om dit met relevante partners verder uit te werken en een kader te ontwerpen.

8.6. Evaluatie en nazorg

Wanneer de doelen uit de laatste versie van het plan van aanpak behaald zijn en er de laatste 6 maanden geen delicten meer gepleegd werden, organiseert de casusregisseur een **evaluatieoverleg**. Hierna start de **nazorgfase**.

Evaluatiefase

In de evaluatiefase worden de effecten van de interventies op de jongere en zijn/haar context evenals de samenwerking tussen de ketenpartners geëvalueerd. Er wordt een **evaluatiegesprek** ingepland met de jongere, ouders en de betrokken partners ter afronding. Tijdens dit overleg wordt de uitvoering van het plan van aanpak geëvalueerd. Er wordt nagegaan of alle **doelstellingen** uit het (laatste) plan van aanpak behaald werden.

Verder wordt ook aandacht besteed aan de cliënttevredenheid inzake de aanpak/het verlopen traject. Het **evaluatieformulier** (zie bijlage 6) wordt ingevuld door de casusregisseur in afstemming met de betrokken hulpverlening, door de jongere en ouders. Hierbij gaat er aandacht uit naar de beleving en waardering van KOMPAS+ vanuit het perspectief van de jongere. Er wordt ook een **veiligheidsplan** opgesteld, waar per leefgebied de eventuele opvolging en de hierbij relevante steunfiguren worden opgelijst.¹⁷

Het dossier kan positief **afgerond** worden als de jongere voor een **periode van minstens 12 maanden geen feiten** meer pleegde¹⁸ én als de **doelstellingen** uit het (laatste) plan van aanpak behaald zijn. Bij het afronden van het traject is het belangrijk om mee in beschouwing te nemen of de jongere over voldoende competenties en/of ondersteuning vanuit het netwerk beschikt om deze zelf te bereiken. Concreet bepaalt de casusregisseur door het invullen van de SAPROF-YV en het weeginstrument (WIK) of er een **stijging is van de beschermende factoren** en een **daling van de risicofactoren** met betrekking tot recidive. Het resultaat hiervan zou moeten overeenstemmen met de criteria (doelen bereikt, én geen delicten meer gepleegd). Er wordt dus niet alleen nagegaan of de jongere effectief geen **delicten** meer pleegt, maar er wordt ook gekeken of er een zekere vorm van **stabiliteit** is bereikt op de verschillende levensdomeinen (bv. gestart met tewerkstellingstraject, band met ouder(s) hersteld,...). De casusregisseur bekijkt in dit geval samen met de jongere, zijn/haar ouders, de advocaat en alle betrokken organisaties hoe de opvolging van KOMPAS+ kan afgerond worden.

Een andere reden om het dossier af te ronden, is wanneer de jongere zijn/haar **engagement intrekt**. Dit geldt heden voor jongeren zonder jeugdrechtbankdossier, zie eerder bij 8.5. In dat geval start er geen klassieke nazorgfase, maar wordt bekeken op basis van de bezorgdheden of risico's die er zijn

---

¹⁷ Het gaat om het veiligheidsplan dat wordt opgemaakt door de consulent SDJ of OCJ. Indien dit voorhanden is, zal de casusregisseur dit opvragen en implementeren.

¹⁸ Dit wordt opgevraagd bij het parket. Geseponeerde feiten, zeer lichte feiten (bv. identiteitscontrole in het kader van overlast), of feiten in het kader van bv. coronamaatregelen of GAS worden hierbij buiten beschouwing gelaten (deze feiten worden niet meegeteld om recidive in kaart te brengen).

welke partners ingelicht moeten worden, en in welke mate de casusregisseur nog een rol kan opnemen.

Initieel werd in geval van afronding, het dossier geagendeerd op het operationeel teamoverleg om tot evaluatie te komen. Momenteel is het de casusregisseur die de **mogelijke afsluiting** van het dossier bespreekt met de operationeel coördinator. Ook is er de mogelijkheid om dit dossier te agenderen op een intervisie met de andere casusregisseurs. Zo kan er eventueel nog waardevolle input geleverd worden over welke vervolgstappen eventueel nodig zijn.

Wanneer er geen hulpvragen en bezorgdheden meer zijn, wordt het dossier afgesloten, en start de nazorgfase. Indien nodig wordt de jongere **doorverwezen** naar andere organisaties of initiatieven.

Nazorgfase

De nazorgfase houdt concreet in dat de casusregisseur op regelmatige basis¹⁹ **bij politie en parket navraagt of de jongere nog in beeld** is gekomen. Deze fase heeft een **gemiddelde duur** van 6 maanden. De exacte duur verschilt echter per dossier en is afhankelijk van de noden.

De structurele invulling van de nazorgfase is momenteel nog volop in beweging. Zo werd initieel bepaald dat de nazorgfase **6 maanden** zou duren, maar dit werd destijds niet verder geconcretiseerd. In de praktijk beperkt deze fase zich tot op heden dan ook nog tot een toetsing van de stand van zaken na 6 maanden. Momenteel zijn er ook **nog maar enkele dossiers in nazorg** gegaan na een positief afgesloten traject. In deze dossiers werd de nazorgfase dan ook op dossierniveau, en dus op maat, ingevuld. Er was dus nood aan een meer structurele uitbouw van deze fase. Om die reden is men binnen KOMPAS+ de **nazorgfase volop aan het uittekenen**. Hieronder wordt geschetst hoe de nazorgfase is opgevat en hoe dit concreet zal georganiseerd worden. Hiervoor beroepen we ons op de meest recente versie van het Draaiboek Casusregie (KOMPAS+, 2021b: 11-12).

De casusregisseur **monitort** tijdens de nazorgfase mogelijk recidivegedrag en/of nieuwe bezorgdheden. Afhankelijk van de situatie zal de casusregisseur de jongere, diens ouders of andere partners opnieuw contacteren. Dit wordt ook duidelijk gecommuniceerd naar de jongere en de ouders. Na 3 maanden wordt door de casusregisseur nagevraagd of er sprake is van **nieuwe delicten**. Eveneens contacteert de casusregisseur ongeveer 3 maanden na het afronden van een dossier de betrokken partners, de jongere en ouders om te bevragen **hoe alles loopt**.

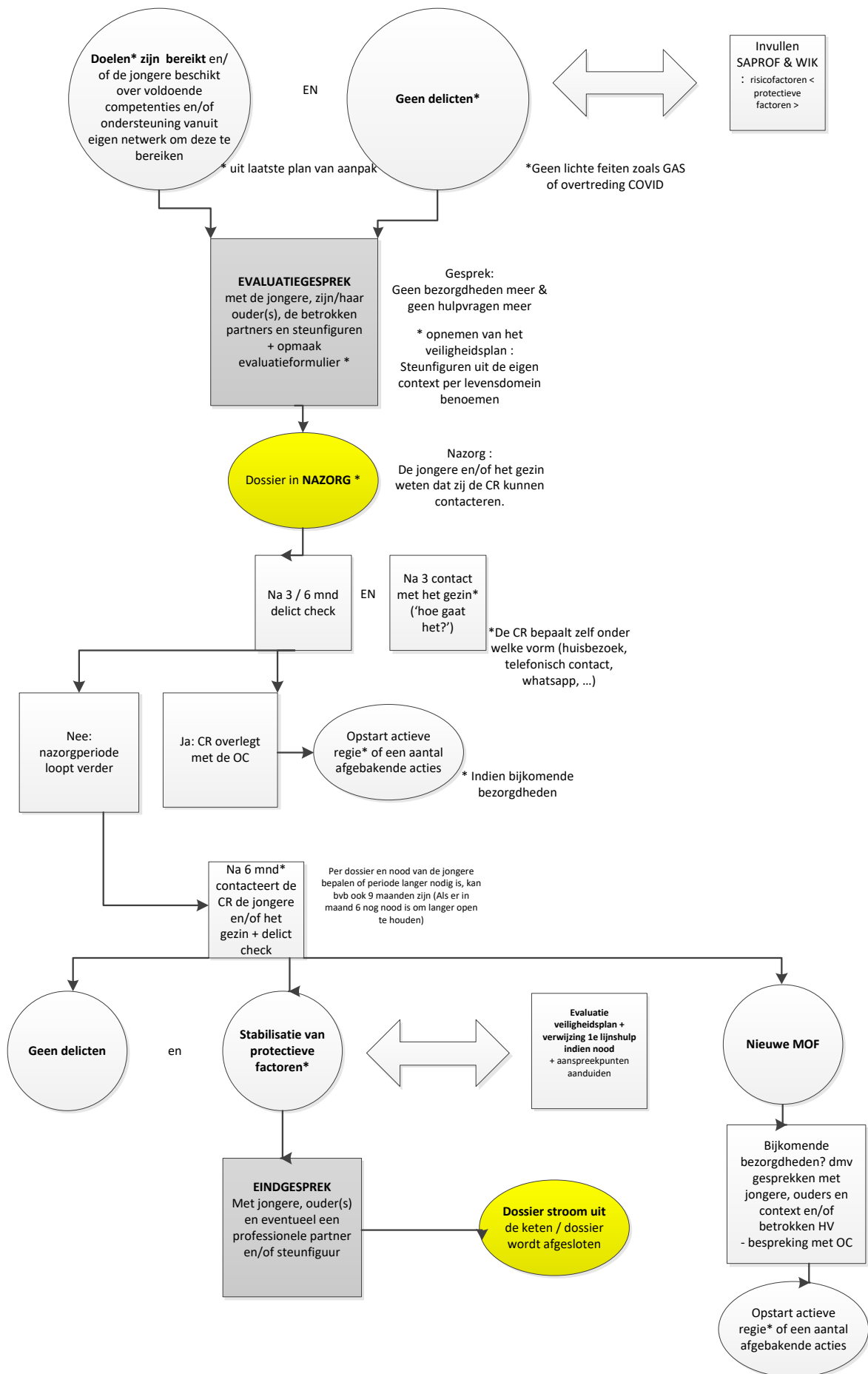
Als **alles goed loopt**, loopt de nazorgfase gewoon verder en wordt dezelfde check qua delicten en bij de jongere, ouders en partners opnieuw gedaan na 6 maanden. Dit kan ook verlengd worden tot bv. 9 maanden indien er nood is om het dossier open te houden. Indien er redenen zijn om de nazorgfase te verlengen, dan bespreekt de casusregisseur dit met de operationeel coördinator. Wanneer er daarentegen sprake is van **nieuwe delicten en/of bezorgdheden**, kan de casusregisseur een aantal afgebakende en gerichte acties opzetten, of ervoor kiezen om de fase uitvoering opnieuw te starten (dit enkel in het geval er *bijkomende* bezorgdheden rijzen). Wanneer er opnieuw naar de

---

¹⁹ Na 3 maanden een eerste keer en dan bij afronden (na 6 maanden).

uitvoeringsfase geschakeld moet worden, zal dit telkens **in overleg** met de operationeel coördinator gebeuren. Indien nodig wordt het dossier opnieuw geagendeerd op een operationeel teamoverleg.

Wanneer de situatie rond de jongere onder controle is, en de protectieve factoren (op basis van de SAPROF-YV) gestabiliseerd blijven, wordt een **eindgesprek** ingepland. De casusregisseur evalueert het KOMPAS+ traject met bijzondere aandacht voor de beleving van de jongere en diens ouders, de samenwerking tussen de betrokken partners en de effecten van de geleverde interventies. Het dossier kan dan **definitief worden afgesloten**. Dit na afstemming met de operationeel coördinator van KOMPAS+. Onderstaand **schema** geeft het de verschillende fasen weer van de afronding van een dossier en de nazorgfase (uit: KOMPAS+, 2021: 13).

8.7. Wat na de meerderjarigheid?

Het vraagstuk van de transitie tussen minder- en meerderjarigheid is misschien wel één van de meest prangende vraagstukken binnen KOMPAS+. Heel wat jongeren binnen de huidige KOMPAS+ trajecten zijn al meerderjarig, of worden binnen afzienbare tijd 18 jaar. Bovendien komen er signalen uit de praktijk dat er meer en meer jongeren worden aangemeld die dicht bij de **meerderjarigheidsgrens** aanleunen. Uit de dossieranalyse blijkt dat van de eerste 100 KOMPAS+ aanmeldingen, er 22% 17 jaar waren. Hiervan waren 7 jongeren zelfs al 17,5 jaar of ouder. Dit betekent dat in totaal 7% van alle aangemelde jongeren zich wel erg dicht bij de meerderjarigheidsgrens bevindt.

Binnen KOMPAS+ wordt er dan ook specifiek aandacht besteed aan deze **transitieleeftijd**. Op het moment dat jongeren 18 jaar worden en de opvolging door de jeugdrechtbank afrondt zal er door KOMPAS+ zorgcontinuïteit geboden worden. Zo wordt er voor jongeren vanaf 17 jaar een **transitieplan** opgesteld (zie eerder), en bundelen de ketenpartners hun krachten om een integraal en passend aanbod te voorzien voor de jongeren die zich op de overgang tussen minder- en meerderjarigheid bevinden.

Zoals aangegeven is het aspect van transitie binnen KOMPAS+ nog volop in ontwikkeling. Op operationeel niveau zal een “**Expertentafel Transitie**” opgericht worden. De casusregisseur agendeert en bespreekt elke jongere die 17 jaar is op dit overleg. Het doel hiervan is om de juiste expertise te bundelen en de casusregisseur te ondersteunen bij de opmaak van een transitieplan. Dit plan zal jongeren nog meer versterken bij het uitbouwen van een zelfstandig leven (KOMPAS+, 2021a: 6).

Omdat de KOMPAS+ trajecten van **onbepaalde duur** zijn, kunnen deze gewoon doorlopen in de meerderjarigheid onder dezelfde hoedanigheid.²⁰ Er kunnen eventueel nieuwe partners betrokken worden (bv. OCMW, VDAB,...), maar hiervoor dient de jongere zijn/haar toestemming te geven. Een belangrijk verschil met een KOMPAS+ traject in de minderjarigheid, is dat er vanaf 18 jaar kan samengezeten worden zonder de ouders. Dit is echter afhankelijk van dossier tot dossier. In de praktijk zien we dat in heel wat dossiers de ouders nog actief betrokken blijven.

Een belangrijk obstakel in de transitie naar meerderjarigheid, is het feit dat er vanaf dan doorgaans volledig op **vrijwillige basis** dient gewerkt te worden. Wanneer het jongeren betreft die 18 jaar worden en onder toezicht staan van de jeugdrechtbank (de overgrote meerderheid van de KOMPAS+ jongeren), zetten de casusregisseurs hun ondersteuning verder. Echter, vanaf dat ogenblik valt het traject doorgaans volledig terug op de **vrijwillige medewerking** van de jongeren.²¹

Hoe een KOMPAS+ traject verder verloopt wanneer er wordt teruggevallen op vrijwilligheid na het bereiken van de meerderjarigheid, wordt geïllustreerd door volgende **case** (uit: Van Leugenhaeghe,

---

²⁰ Artikel 458ter blijft gelden na de meerderjarigheid, maar enkel voor de partners die het Samenwerkingsprotocol hebben ondertekend.

²¹ Dit betekent dat wanneer het dossier afgerond is bij de jeugdrechtbank, er enkel op vrijwillige basis gewerkt kan worden. In de praktijk zien we dat sommige dossiers nog niet afgesloten zijn op de jeugdrechtbank op het moment dat de jongere 18 wordt, omdat er nog feiten gepleegd werden tijdens de minderjarigheid en/of in onderzoek zijn, en/of omdat er nog maatregelen lopende zijn.

Van den Eeden & Warlop, 2020: 13). De **aanklampendheid**, één van de uitgangspunten van KOMPAS+, blijkt hier een belangrijk element.

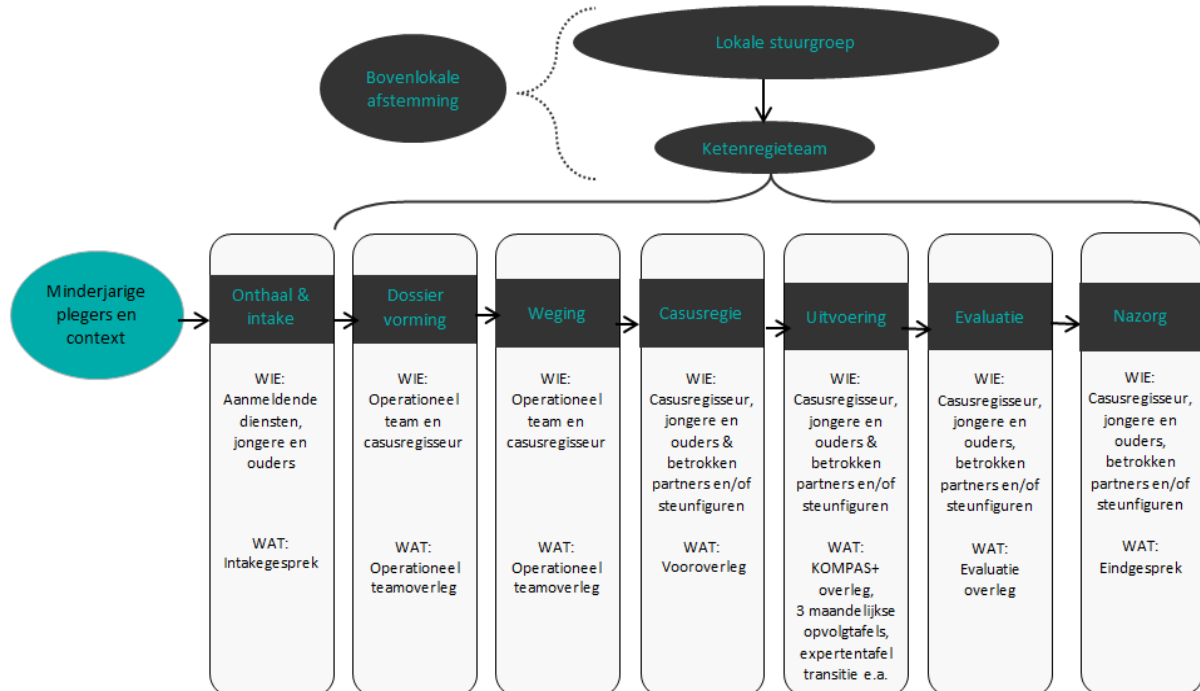
Het dossier van B werd op zijn 18e verjaardag afgerond bij SDJ. Desondanks bleef KOMPAS+ bezorgdheden ontvangen vanuit verschillende hoeken dat het niet goed ging met hem. Hij zorgde voor overlast op straat, stelde gedragsproblemen op school en was onbereikbaar voor zijn individuele begeleider van Kwadraat. De regie van de consulent van SDJ werd overgenomen door een vaste casusregisseur van KOMPAS+ en zij ging op zoek naar aangrijpingspunten om opnieuw een traject te kunnen opzetten met de jongere. (...) De casusregisseur en individuele begeleider proberen door hun aanklampendheid en vastberadenheid B te bereiken en met hem verder op pad te gaan.

Concreet wordt in zulke dossiers getracht om enerzijds het **dossier over te dragen** naar het justitiehuis, en anderzijds een begeleiding te organiseren vanuit de minderjarigheid naar de meerderjarigheid. Ter illustratie wordt verwezen naar twee cases die aangehaald worden in het tussentijds rapport van KOMPAS+ (Van Leugenhaeghe et al., 2020: 13-14)

C werd afgerond bij SDJ op basis van meerderjarigheid en het beëindigen van zijn justitiële maatregelen op jeugdrechtbankniveau. Toch waren er nog vele bezorgdheden zoals het strafbaar feit dat hij pleegde in de meerderjarigheid met een enkelband tot gevolg, het volledige gebrek aan een dagbesteding en zijn kwetsbare persoonlijkheid. Er was geen positieve evolutie in zijn gedrag / traject, waardoor het dossier binnen KOMPAS+ niet kon worden afgerond. (...) C had in het verleden een zeer positief contact met een individuele begeleider binnen NPT Jeugdzorg Emmaüs Antwerpen. Tegemoetkomend aan de hulpvragen van C, besloten we een individuele begeleider vanuit Kwadraat (IB+) aan te stellen. Binnenkort vindt er een gesprek plaats met de casusregisseur KOMPAS+, de vorige individuele begeleider (NPT) vanuit de rol als vertrouwensfiguur, de IB+ begeleider van Kwadraat en de justitie-assistent, om opnieuw een traject op te starten. Het doel is om de ondersteuningsnoden van C te detecteren en een warme overdracht te organiseren naar de nieuwe individuele begeleiding en de justitie-assistent.

D werd, 3 weken voor hij 18 jaar werd, aangemeld door het jeugdparket omwille van het plegen van een aantal delicten. Tijdens dit gesprek stelde D een duidelijke hulpvraag. Op school liep het al langere tijd moeilijk, maar hier toonde hij nooit opening voor ondersteuning of hulp. Ook de thuiscontext zorgde voor ongerustheid. Hij woonde bij zijn grootmoeder die zijn enige steunfiguur was, maar ernstig ziek bleek te zijn. Hierdoor was er sprake van een acute dreiging om dakloos te worden. Een week na de opstart van het KOMPAS+ traject kwam grootmoeder te overlijden en belandde D op straat. Zonder KOMPAS+ was D volledig op zichzelf aangewezen. Samen met de casusregisseur, de enige betrokken hulpverlener, kon hij twee weken voordat hij 18 jaar werd een aantal belangrijke stappen zetten: CBAW werd opgestart; een leefloon bij het OCMW werd aangevraagd; via de arbeidscompetentiemedewerker (ACB) van JES behaalde D een aantal getuigschriften van de VDAB. Ondertussen vond D een woonst en werk. Zijn traject zal binnenkort dan ook positief afgerond worden, mits een nazorgperiode van 6 maanden.

8.8. Schematisch overzicht verloop van de keten

9. Literatuurlijst

- Åström, T., Hellner Gumpert, C., Aldershed, A.-K. & Forster, M. (2017). The SAVRY Improves Prediction of Reoffending: A Naturalistic Longitudinal Comparative Study. *Research on Social Work Practice*, 27 (6), 683-694.
- Blow, H. (2018). 'Veilig thuis' moet familiaal geweld stoppen. *Ketenaanpak staat voor doorbraak*. Sociaal.net, 11 januari 2018. <https://sociaal.net/verhaal/family-justice-centers-staan-voor-doorbraak/>
- De Groof, K., Stas, K., Blow, H. & Brepoels, P. (2014). *Ketenaanpak bij intrafamiliaal geweld. Rol en positie van de hulpverlening*. Visie. Antwerpen: Steunpunt Algemeen Welzijnswerk.
- Huybrechts, S., Renckens, K. & Van den Eeden, E. (2015). *Het traject van jeugdige veelplegers in de stad Antwerpen*. Antwerpen: Thomas More.
- KOMPAS+ (2018). *Protocol KOMPAS+ (29 november 2018)*. Antwerpen: KOMPAS+.
- KOMPAS+ (2021a). *Samenwerkingsprotocol KOMPAS+ (2 december 2021)*. Antwerpen: KOMPAS+.
- KOMPAS+ (2021b). *Draaiboek Casusregie (versie 17/05/2021)*. Antwerpen: KOMPAS+.
- Moffitt, T.E. (2003). Life-course-persistent and adolescence-limited antisocial behavior. A 10-year research review and a research agenda. In: Lahey, B.B., Moffitt, T.E. & Caspi, A. (eds.) *Causes of conduct disorder and juvenile delinquency* (pp. 49-75). New York / London: The Guilford Press.

- Van der Laan, P.H. (2006). Ernstige en persistente jeugddelinquentie. In: Eliaerts, C. (ed.) *Ernstige jeugddelinquentie: mythe of realiteit?* (pp. 75-90). Brussel: VUB Press.
- Van Leugenhaeghe, I. & de Jong, R. (2017). *Inrichtingsrapport KOMPAS+*. Antwerpen: KOMPAS+.
- Van Leugenhaeghe, I., Van den Eeden, E. & Warlop, R. (2020). *Tussentijds Rapport KOMPAS+*. Antwerpen: KOMPAS+.

HOOFDSTUK III | DOSSIERANALYSE

1. Inleiding

In dit hoofdstuk werpen we een blik op de resultaten van de dossieranalyse van de KOMPAS+ dossiers. Concreet werden de **eerste 100 dossiers** die sinds de start van KOMPAS+ (2017) werden aangemeld, en al dan niet zijn ingestroomd, onder de loep genomen.

De dossieranalyse werd volledig digitaal uitgevoerd. De informatie die nodig is voor de dossieranalyse bevindt zich in het **eCQare**-registratiesysteem. Elke jongere heeft een elektronisch dossier in de KOMPAS+ eCQare-omgeving. De informatie die nodig is voor de dossierstudie, bevindt zich in de verschillende documenten die we terugvinden in deze digitale omgeving: het aanmeldingsformulier, het ingevulde weeginstrument, verslagen van het operationeel teamoverleg, verslagen van het KOMPAS+-overleg, enz. Afhankelijk van welke informatie in kaart gebracht werd, werd gebruik gemaakt van deze verschillende bronnen.

Aangezien de migratie naar eCQare recent is (eCQare), diende een deel van de oudere gegevens opgehaald te worden uit het oude registratiesysteem. Concreet gaat het hier om de dossiergegevens die opgeslagen zijn in **beveiligde mappen (VPN)**. Voor de kwantitatieve analyse werd ook deels beroep gedaan op door de administratie van KOMPAS+ bijgehouden Excel-files, waarbij wel steeds afgetoetst werd aan de informatie in eCQare en de beveiligde mappen.

Voor de uitvoering van dit onderzoeksluik, werd een **ethisch dossier** ingediend bij de Sociaal-Maatschappelijke Ethische Commissie (SMEC) van de KULeuven.²² Hier werden alle ethische aspecten van het onderzoek (o.a. bescherming privacy, verwerking persoonsgegevens) geformaliseerd.

Op het moment dat met de dossieranalyse gestart werd (26 mei 2021), stond de teller van het aantal aanmeldingen op 102. Om redenen van overzichtelijkheid, worden enkel de **eerste 100 aangemelde dossiers** meegenomen in de dossieranalyse.

Bij de analyse van de dossiers is er zowel aandacht voor de cijfers (**kwantitatieve analyse**) als voor een meer diepgaande beschrijving, het verhaal achter de cijfers (**kwalitatieve analyse**).

In een eerste deel wordt gefocust op de fase van **aanmelding**. Hier wordt een blik geworpen op het aantal en evolutie van de aanmeldingen, en op de aanmelders. Daarna wordt ingegaan op het **profiel** van de jongere op het moment van aanmelding. Vervolgens wordt ingezoomd op het proces van de **weging**. In een volgende stuk wordt de **looptijd** van de KOMPAS+ trajecten in kaart gebracht.

Om wat meer voeling te krijgen met hoe een KOMPAS+ dossier er uit ziet, en hoe dit traject verloopt, wordt in een laatste stuk twee **casussen** uitgeschreven.

---

²² Dossiernummer G-2021-3204, goedkeuring ontvangen op 26/05/2021.

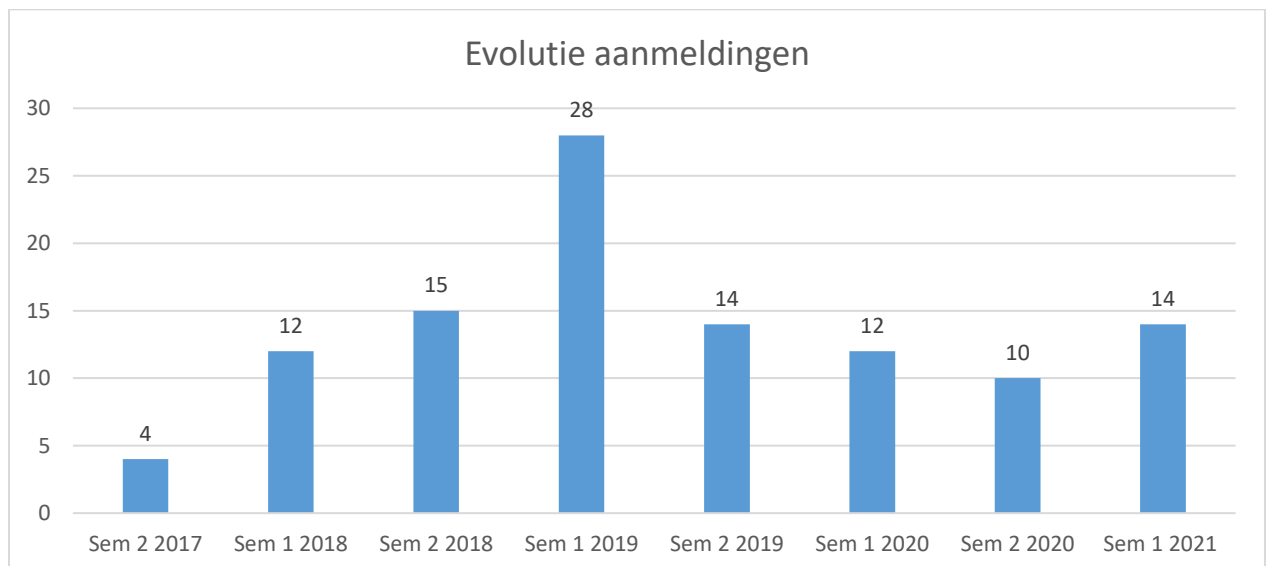
2. De aanmeldingen

2.1. Evolutie aantal aanmeldingen en aanmelders

Op 28 september 2017 werd het eerste dossier aangemeld bij KOMPAS+. Het honderdste dossier werd aangemeld op 17 maart 2021. Het is dus op deze periode dat onze blik gericht is in deze bespreking.

De aanmeldingen

Tijdens deze afgebakende periode **schommelde** het aantal aanmeldingen per semester tussen 4 en 28 aanmeldingen. Uit onderstaande figuur, waarbij de aanmeldingen worden opgesplitst per semester, blijkt dat er een duidelijke piek was in aanmeldingen in het eerste semester van 2019 (28 aanmeldingen). Vanaf het tweede semester in 2019 ging het aantal aanmeldingen in dalende lijn. Merk op dat onderstaande figuur betrekking heeft op 109 aanmeldingen. Om een volledig beeld te hebben van het aantal aanmeldingen in het eerste semester van 2021, werden ook de aanmeldingen na dossier 100 meegeteld.

Uit de figuur blijkt duidelijk dat het aantal aanmeldingen doorgaans tussen de 10 en 15 per semester bedraagt, behoudens een piek van 28 aanmeldingen in het eerste semester van 2019. De schommelingen kunnen voor een groot stuk toegeschreven worden aan het feit dat het aantal aanmeldingen bij KOMPAS+ sterk **gelinkt is aan de ruimte die vaste casusregisseurs** hebben om nieuwe dossiers op te nemen. Concreet wordt, wanneer er ruimte is om aan te melden, door KOMPAS+ actief ingezet op het bekendmaken van deze ruimte bij de aanmelders. Wanneer er daarentegen geen ruimte is voor nieuwe dossiers, dan wordt dit ook zo gecommuniceerd naar de aanmelders, wat zich vervolgens uit in een daling van het aantal aanmeldingen.

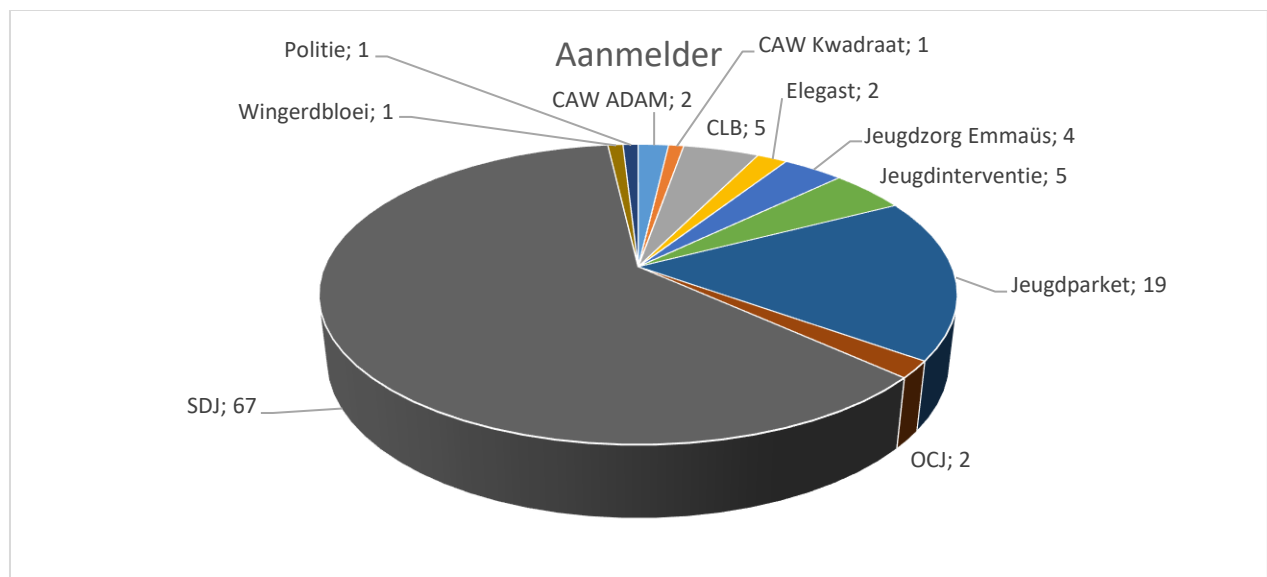
Zo zien we een **uitschieter** in het eerste semester van 2019. Bij de start van KOMPAS+ waren het vaak de consulenten van de SDJ die werden aangesteld als casusregisseur. Helaas bleek al snel dat zij door hun zware dossierlast de intensieve casusregie van KOMPAS+ moeilijk konden combineren. Eind 2018 werden Vlaamse middelen vrijgemaakt voor 1 VTE casusregie bij de HCA-diensten. De stad Antwerpen

stelde personeel beschikbaar en vulde nadien de casusregie bij de HCA-diensten aan met 1 VTE (Van Leugenhaeghe, Van den Eeden & Warlop, 2020). Het uitbreiden van de ruimte om dossiers op te nemen, deed de aanmeldingen sterk **stijgen**, zoals ook in de grafiek zichtbaar wordt.

In het tweede semester van 2019 zien we dan weer een grote **terugval** in de aanmeldingen. Een verklaring hiervoor is dat de vaste casusregisseurs vanaf dit moment geen nieuwe dossiers meer konden opstarten. In januari 2020 werd zelfs een **aanmeldingsstop** doorgevoerd omdat de beschikbare capaciteit van de vaste casusregisseurs volledig benut werd. Teneinde de kwaliteit van de begeleiding van de trajecten te verzekeren, werd de maximum dossierlast voor een voltijdse casusregisseur vastgelegd op 17 dossiers, hierbij rekening houdend met de spreiding van de dossiers over verschillende fases. Zo vraagt de opstartperiode bijvoorbeeld een zeer intensieve opvolging, waardoor het onmogelijk is om vele dossiers gelijktijdig op te starten (Van Leugenhaeghe et al., 2020).

De aanmelders

Wanneer we kijken naar wie de eerste 109 dossiers aanmeldde, dan blijkt dat **67 dossiers (61,5%) werden aangemeld door** de consulenten van de sociale diensten van de jeugdrechtbank (**SDJ**). De tweede grootste aanmelder is het jeugdparket, met 19 van de 109 dossiers (17,4%). De overige 23 dossiers werden aangemeld door het CLB (5), Jeugdinterventie²³ (5), Jeugdzorg Emmaüs vzw (4), het OCJ (2), CAW Adam (2), vzw Elegast (2), CAW Kwadraat (1), vzw Wingerdbloei (1) en Politie Antwerpen (1).

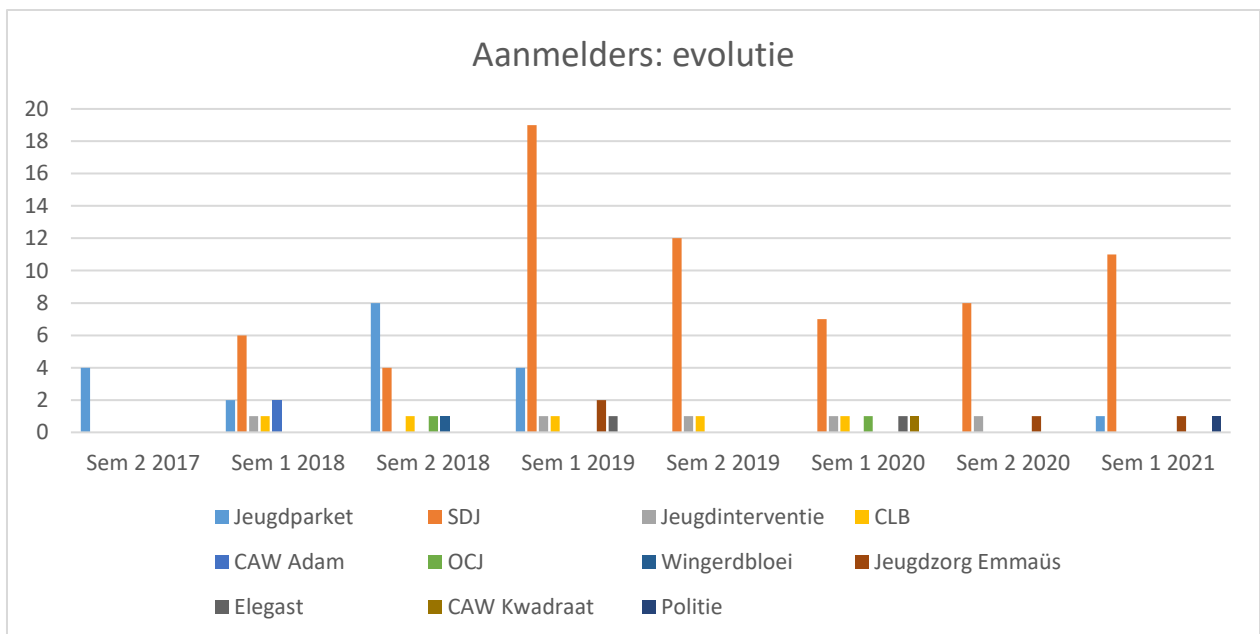

Het feit dat de meeste jongeren worden aangemeld door SDJ, wordt wellicht vooral verklaard door het feit dat de overgrote meerderheid van de bij KOMPAS+ aangemelde jongeren een dossier heeft bij de **jeugdrechtbank** (84%). De meeste jongeren die bij KOMPAS+ terechtkomen, hebben dus al een weg afgelegd in de jeugdhulp, en zijn doorgestroomd tot de gerechtelijke jeugdhulp. Slechts 4 jongeren hebben *enkel* een dossier bij het **OCJ** (3%), en zijn (nog) niet in contact gekomen met de

²³ De stedelijke dienst Jeugdinterventie sensibiliseert jongeren (0-25 jaar) en hun ouders in Antwerpen naar aanleiding van bezorgdheden over gedrag op het openbaar domein (bv. vandalisme) of een moeilijke thuissituatie. Zie: <https://www.antwerpen.be/info/57762b1815fb6ddd4be258c54/jeugdinterventie>

jeugdrechtbank. Er zijn slechts 12 jongeren (12%) die – voor zover bekend – noch bij het OCJ, noch bij de jeugdrechtbank een dossier hebben. Dit wil zeggen dat ongeveer 1 op de 10 aangemelde jongeren worden gesignaleerd en aangemeld bij KOMPAS+ vooraleer zij in contact zijn gekomen met het OCJ of de jeugdrechtbank. Van 4 jongeren is niet bekend of zij bij het OCJ of de jeugdrechtbank een dossier hebben.

Uit de analyse van de evolutie doorheen de jaren per semester (zie onderstaande figuur), blijkt dat **SDJ** zo goed als in elke periode, de grootste aanmelder is. Enkel in het tweede semester van 2017, bij de opstart van KOMPAS+, en in het tweede semester van 2018, meldt het **jeugdparquet** meer dossiers aan dan SDJ. Opvallend is ook dat vanaf het tweede semester van 2019, het jeugdparquet nog maar 1 dossier heeft aangemeld, terwijl deze actor voorheen de meeste, of op één na meeste dossiers aanmeldde.

Hiervoor zijn verschillende **verklaringen** denkbaar. Een eerste verklaring heeft te maken met de **verschuiving van de doelgroep** doorheen de tijd. Aanvankelijk werd gewerkt met een relatief open doelgroepomschrijving. Bijgevolg werden heel wat jongeren aangetrokken die nog niet gekend waren bij de jeugdrechtbank, en dus een relatief licht dossier hadden. Naderhand verplaatste de focus in de doelgroepomschrijving meer naar het delictniveau en werden deze (lichtere) dossiers vanuit het jeugdparquet veel minder aangemeld. Verder was er wat **tijd en inspanning** nodig om KOMPAS+ bekend te maken bij consulenten en jeugdrechters. Mogelijks kwam er pas gaandeweg meer bekendheid en dus ook meer vertrouwen vanuit die hoek.

Eveneens opvallend is dat de **politie** voor het eerst een dossier aanmeldde in het eerste semester van 2021. Een kanttekening hierbij is dat de politie in verschillende gevallen niet zelf de aanmelder is, maar wel een rol speelt bij het signaleren van potentiële dossiers voor aanmelding. Zo signaleren zij aan het parket dossiers die bij hen onder de aandacht komen en interessant lijken voor KOMPAS+. Omdat deze jongeren vaak een jeugdrechtbankdossier hebben, is het uiteindelijk doorgaans de consulent SDJ die effectief aanmeldt. Kortom, hoewel de politie amper voorkomt in de aanmeldingscijfers, spelen zij ook “achter de schermen” een rol bij de aanmeldingen.

2.2. Doorstroom van de aangemelde dossiers

Om de doorstroom van de 100 aangemelde dossiers in kaart te brengen, werd op 7 juni 2021 de situatie op dat moment in kaart gebracht. Op dit **peilmoment** was de situatie wat doorstroom betreft als volgt.

Van de 100 aangemelde dossiers werden er 17 (17%) **niet weerhouden**. Dit betekent dat voor deze dossiers werd beslist dat ze niet instromen in KOMPAS+.

Van de 17 niet-weerhouden dossiers werden er 6 reeds niet weerhouden **voor de fase van weging**. Dit wil concreet zeggen dat deze dossiers niet besproken werden op het operationeel teamoverleg.

De overige 11 dossiers werden niet weerhouden **na de weging**. Deze dossiers werden uitvoering besproken op het operationeel teamoverleg, maar er werd na weging beslist om deze dossiers niet te laten instromen.

Merk op dat een dossier dat niet weerhouden werd voor of na de weging, op een later moment, en indien voldaan aan de aanmeldcriteria, alsnog kan instromen. Het dossier moet dan evenwel opnieuw aangemeld worden. In de praktijk gebeurt dit ook soms (zie verder).

Onderstaande figuur geeft een schematisch beeld van het aantal aanmeldingen en het aantal weerhouden dossiers, voor en na de weging. Van de 100 aangemelde dossiers, waren er op 7 juni 2021 dus **83 ingestroomd**. Echter, na 7 juni stroomde één van de dossiers dat initieel niet weerhouden werd na weging, alsnog in (zie verder). Uiteindelijk stroomden er dus **84** van de 100 aangemelde dossiers in.

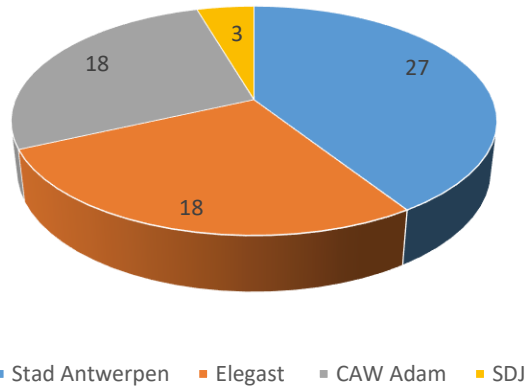

Op 7 juni 2021 bevonden zich 51 van de toen 83 ingestroomde dossiers in de **uitvoeringsfase**. In deze fase is er een plan van aanpak opgesteld, en worden de interventies uitgevoerd, gemonitord, gecoördineerd en bijgestuurd op basis van de beoogde resultaten. Er bevonden zich ook 15 dossiers in nazorg.

Van deze in totaal 66 “actieve” dossiers, werden er 18 begeleid door een casusregisseur van **CAW Adam**, 18 door een casusregisseur van **Elegast**, en 3 door een casusregisseur van SDJ. De overige 27 dossiers werden door een casusregisseur vanuit **stad Antwerpen** begeleid. Verder bevond zich ook nog een dossier in de onthaal- en intakefase. Dit ging om een heraanmelding. Hier was echter nog geen casusregisseur toegewezen.

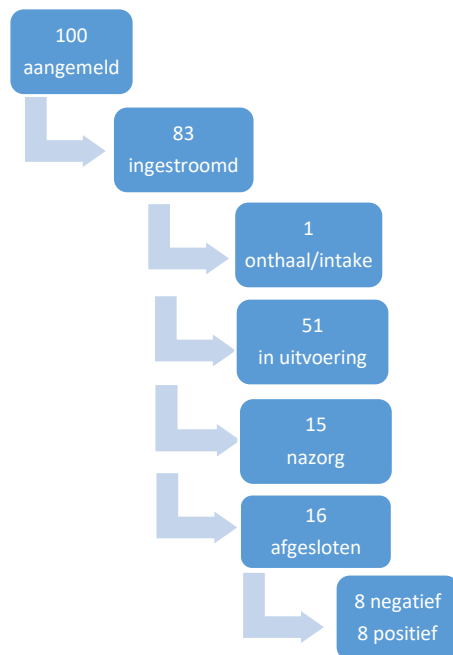

Casusregisseurs actieve dossiers

Verder werden er ook reeds 16 dossiers **afgesloten**, waarvan 8 negatief en 8 positief. In totaal 15 dossiers bevonden zich in de **nazorgfase**.

Onderstaande figuur geeft een schematisch overzicht weer van de doorstroom van de 100 aangemelde dossiers op 7 juni 2021.

Dossiers niet weerhouden VOOR weging

In totaal 6 dossiers werden reeds *voor* de weging niet weerhouden. Eén dossier werd niet weerhouden omdat de jongere niet in één van de Antwerpse districten woonachtig was. Er werd dus niet voldaan aan het criterium **woonplaats**. In een ander dossier werd beslist het dossier niet te laten instromen

omdat de jongere had aangegeven dat hij niet wilde meewerken, waardoor het opstarten van een KOMPAS+ traject als **weinig zinvol** werd beschouwd.²⁴

Wat de overige vier dossiers betreft, werd door het ketenregieteam op basis van technische criteria (bv. woonplaats) of door het parket (op basis van ontvankelijkheid van de toepassing van 458ter SW), geoordeeld dat de jongere **niet het juiste profiel** had om in te stromen in KOMPAS+.

Eén dossier werd niet weerhouden als gevolg van de **leeftijd** van de jongere (8 jaar). Het betreft het tweede dossier dat werd aangemeld bij KOMPAS+. Hoewel in de beginfase van KOMPAS+ de focus op 12- tot 17-jarigen werd gelegd, was de ondergrens van 12 jaar niet strikt. Met het oog op exploratie van de doelgroep die het meest gebaat zou zijn bij KOMPAS+, zouden 3 dossiers van <12 jarigen worden getoetst. Uit de praktijk bleek echter al snel dat er hier werd aangelopen tegen een aantal juridische maar ook ethische grenzen. Zo kan het geven van toestemming tot deelname in vraag gesteld worden voor kinderen jonger dan 12. Ook blijkt dat de verwachtingen die aan de jongeren wordt gesteld (bv. veranderingsbereidheid, opnemen van verantwoordelijkheid, cognitieve mogelijkheden om tot inzicht te komen,...) mogelijks te hoog gegrepen is voor jongeren onder de 12 jaar. Tenslotte kan er vanuit juridisch perspectief verwezen worden naar de ondergrens van 12 jaar in het nieuwe decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht. Om deze redenen werd er bij de aanmelding van de eerste jongere van 8 jaar, teruggekomen op de beslissing om dossiers onder de leeftijd van 12 jaar te toetsen. Vanaf dat moment kunnen enkel jongeren vanaf 12 jaar worden aangemeld.

Voor de andere drie dossiers werd geoordeeld dat het **MOF²⁵-profiel nog te beperkt** was. Voor 1 jongere werd geoordeeld dat het MOF-profiel nog te beperkt aanwezig was, en er nog niet voldoende hulpverlening betrokken was bij de jongere. Het leek aangewezen om eerst via het OCJ een traject te bewandelen om de vrijwilligheid voor hulpverlening te bestuderen. Ook voor een andere jongere werd geoordeeld dat het MOF-profiel nog te gering was. Deze dossiers voldeden niet aan de criteria 458 ter SW. Hier hield de referentiemagistraat het dossier dus tegen. Voor een andere jongere keurde de referentiemagistraat de aanmelding niet goed gezien de VOS-problematiek in het dossier overheerste op de MOF-problematiek. Bovendien waren de feiten gering en licht, en was er al een traject binnen het UKJA lopende met zicht op opname in een bepaalde voorziening. Er waren tevens al verschillende partners betrokken, waardoor geoordeeld werd dat KOMPAS+ niet echt een meerwaarde zou bieden.

Dossiers niet weerhouden NA weging

Van de 11 dossiers die initieel niet weerhouden werden na de weging, zijn er 9 die niet instromen omdat ze bij de weging als **“te licht”** bevonden werden. Dit is in lijn met het subsidiariteitsprincipe dat door KOMPAS+ wordt vooropgesteld. In deze 9 dossiers wordt op basis van het Weeginstrument KOMPAS+ (WIK) beslist dat het dossier niet instroomt. De MOF-problematiek is niet ernstig genoeg, en/of er is geen multiprobleem situatie aanwezig (geen problemen op verschillende levensdomeinen). Soms wordt, ook al zou het dossier op basis van de weging kunnen instromen, gesteld dat de instroom in KOMPAS+ op dat moment geen meerwaarde zal hebben. Dit is het geval wanneer er al de nodige

---

²⁴ Dit betreft 1 van de eerste 50 ingestroomde dossiers, waarbij het dossier werd afgesloten na het intrekken van het engagement (zie ook 8.5.).

²⁵ Hoewel sinds het nieuwe jeugddelinquentedecreet (2019), de terminologie “als misdrijf omschreven feit” (MOF) vervangen werd door “jeugddelict”, wordt in dit rapport ook nog de term MOF gebruikt. De periode waarover het onderzoek zich buigt, strekt zich immers ook uit over de periode vóór het nieuwe decreet.

hulpverlening aanwezig is in het leven van de jongere en/of zijn context, en dit op dat moment goed loopt. In andere dossiers wordt gesteld dat vooral de VOS- en/of VAPH situatie op de voorgrond staat, wat een ander soort interventie noodzaakt. In deze gevallen wordt het dossier teruggegeven aan de aanmelder, soms met een advies voor verdere opvolging en/of afstemming. Het dossier kan, indien de situatie opnieuw verergert of ontspoord, opnieuw geagendeerd worden op het operationeel team van KOMPAS+.

Van de 11 niet-weerhouden dossiers, zijn er ook 2 die niet instromen omdat de problematiek **te zwaar is, of te specifiek**. In 1 dossier gaat het om een jongere die op het moment van aanmelding na uithandengeving werd aangehouden, wellicht met het oog op internering.

Het andere dossier gaat om een jongere die zedenfeiten pleegde en met een psychiatrische problematiek kampt. Op het operationeel teamoverleg wordt wegens de specificiteit van de problematiek beslist dit dossier niet meteen te laten instromen, maar even *on hold* te zetten, en voor te leggen aan de stuurgroep. Er wordt melding gemaakt van een **VAPH-problematiek** die te sterk op de voorgrond staat, net zoals bij één van de dossiers dat te licht bevonden bij de weging. De specifieke problematiek vereist een duidelijke expertise vanuit het VAPH of werkingen die gespecialiseerd zijn in jongeren met een matige verstandelijke beperking die niet betrokken zijn in het KOMPAS+ netwerk, waardoor die extra ondersteuning niet kan geboden worden. Hieruit blijkt dat het (al dan niet) structureel betrekken van VAPH-partners in KOMPAS+ netwerk nuttig en zelfs aangewezen is. Vanuit KOMPAS+ wordt nagedacht over een oplossing voor deze jongere. Het advies luidt om het dossier aan te melden bij het Intersectoraal Zorgnetwerk Provincie Antwerpen (IZPA). De jongere werd dan ook aangemeld, maar het dossier werd daar niet weerhouden. Na overleg tussen de operationeel coördinator, het CMP aanspreekpunt van KOMPAS+ en de SDJ consulente, werd uiteindelijk beslist om deze jongere **alsnog te laten instromen** binnen KOMPAS+. De complexiteit van het dossier (groot aantal betrokken partners), de gepleegde feiten en de nakende meerderjarigheid gaven hierbij de doorslag. Bij het KOMPAS+ traject wordt IZPA door de casusregisseur bij het dossier betrokken.

Een blik op de negatief afgesloten dossiers

Zoals aangehaald werden er 16 van de 100 aangemelde dossiers reeds afgesloten. Hiervan werden er **8 negatief afgesloten**. In wat volgt gaan we verder in op wat dit concreet wil zeggen.

Voor 2 jongeren (2 broers) kadert dit in een **verhuis**. Het dossier werd afgebroken omdat zij met het gezin naar het buitenland verhuisden. Wat een derde jongere betreft, werd het jeugdrechtbankdossier afgesloten en werd de jongere doorverwezen naar de **Jongerenopvolgingskamer (JOK)**. Desondanks werden nog pogingen ondernomen om de jongere alsnog mee te krijgen in KOMPAS+, maar de jongere haakte af.

Voor 5 dossiers is er sprake van **onbereikbaarheid** van de jongere **en/of het intrekken van engagement**. Uit de praktijk blijkt dat eens het jeugdrechtbankdossier is afgesloten, jongeren soms van de radar verdwijnen, en/of hun engagement verdwijnt. In twee van deze vijf gevallen wordt in het

dossier vermeld dat het dossier hierdoor zelfs niet kon worden opgestart.²⁶ Dit betekent dat niet alle ingestroomde dossiers ook effectief opstarten en alle voorziene fases doorlopen.

Een blik op de positief afgesloten dossiers

Op de peildatum (7 juni 2021) hadden 8 van de 100 dossiers de status van “positief afgesloten”. We bekijken hier meer in detail wat dit concreet wil zeggen.

In één van deze 8 dossiers ging het om een jongere die meerderjarig was geworden, en sinds de meerderjarigheid (bij het terugvallen op de vrijwilligheid) geen medewerking meer verleende. Deze jongere was **onbereikbaar** voor de casusregisseur, en was ondertussen ook verhuisd buiten het district. De casusregisseur had evenwel weet dat de jongere **ondersteund** werd door andere diensten (OCMW, KWE). Wat de overige 7 dossiers betreft, blijkt uit de beschikbare informatie dat de vooropgestelde **doelen behaald** werden, er **geen feiten** meer gepleegd werden en er **geen (grote) bezorgdheden** meer waren. Indien er toch nog op te volgen aandachtspunten waren, dan zien we dat er opvolging voorzien was vanuit één van de partners. Kortom, de ketenaanpak van KOMPAS+ had hier niet langer een meerwaarde; de nog betrokken partner kon de opvolging zelf voorzien. Concreet gaat het om 2 dossiers waar de casusregisseur werkzaam was bij het CMP, en dat na afsluiting bij KOMPAS+, deze dossiers overgezet werden naar een regulier CMP-dossier.

Verder zien we ook in 1 ander dossier dat er meerdere partners nog betrokken waren bij de **opvolging** van de jongere. Hier ging het concreet om IZPA, De Switch en CBAW Kamino.

Een belangrijke factor die wordt meegenomen in het positief afsluiten van een dossier lijkt dus het feit dat de jongere nog opgevolgd en ondersteund zal worden door relevante actoren, en dat de link hulpverlening-justitie niet langer nodig is om verschillende trajecten af te stemmen. Dit stemt overeen met het principe van **subsidiariteit**; als KOMPAS+ geen meerwaarde meer heeft, kunnen de andere actoren (opnieuw) overnemen.

Omdat het steeds om kleine aantallen gaat, is het moeilijk om de negatief afgesloten dossiers af te zetten tegen de positief afgesloten dossiers, en daar sluitende conclusies uit te trekken over voor welk(e) profiel(en) KOMPAS+ al dan niet aangewezen is. Via de bevraging van de verschillende beleids- en praktijkactoren en de jongeren in de **volgende fase** van het onderzoek, zal meer inzicht verkregen worden in de vraag voor welke profielen KOMPAS+ al dan niet “werkt”, en welke factoren (kunnen) bijdragen tot het al dan niet succesvol afsluiten van een KOMPAS+ dossier.

3. Het profiel van de aangemelde jongeren

In wat volgt wordt nagegaan wat het profiel is van alle aangemelde jongeren. Achtereenvolgens wordt ingegaan op de persoonskenmerken van de jongere, woonplaats en buurt, gezinscontext, persoonlijkheidskenmerken, delictprofiel, eerder opgelegde maatregelen, responsiviteit, dagbesteding en multiproblematiek.

---

²⁶ Deze dossiers werden aangemeld in de beginfase van KOMPAS+, toen er nog volledig in de vrijwilligheid gewerkt werd en KOMPAS+ niet opgestart kon worden wanneer de jongere niet wilde meewerken.

Merk op dat enkel de informatie die in het dossier geregistreerd werd, kan verwerkt worden. Met andere woorden: het is altijd mogelijk dat er bijvoorbeeld een bepaalde problematiek aanwezig is, of een bepaald feit gepleegd werd, maar niet in het dossier genoteerd werd. In dat geval valt dit buiten ons gezichtsveld. Dit is een beperking die inherent is aan de methode van dossierstudie. In die zin, dienen aantallen vaak als “**minstens**” gelezen te worden.

Zoals aangehaald, heeft de dossieranalyse betrekking op de eerste **100** aangemelde dossiers. In de bespreking van de resultaten, duiken er echter soms andere totalen op. Zo gaat het soms om **94** dossiers, wanneer de dossiers die niet weerhouden werden *voor* de weging, niet worden meegerekend. Omdat doorheen de tijd er binnen KOMPAS+ een nieuw weeginstrument in gebruik werd genomen, en er bijgevolg verschillende variabelen op een andere manier geregistreerd werden, valt de informatie uit de 94 gewogen dossiers soms uiteen in de bespreking. Concreet komt de informatie tot en met dossier 84 uit het eerste weeginstrument KOMPAS+ (WIK1) (dit gaat om **79** dossiers aangezien hier 5 dossiers niet weerhouden werden *voor* de weging), en de informatie vanaf dossier 85 uit het tweede weeginstrument KOMPAS+ (WIK2) (dit gaat om **15** dossiers aangezien hier 1 dossier niet weerhouden werd *voor* de weging).

Tenslotte merken we nog op dat, in de beschrijving van het profiel van de aangemelde jongere, het steeds gaat om de situatie van het dossier/de jongere op het **moment van aanmelding**, tenzij anders vermeld.

3.1. Persoonskenmerken

Geslacht

Van de 100 aangemelde jongeren, is de **overgrote meerderheid van het mannelijke geslacht**. In totaal bevinden er zich 94 (94%) jongens en 6 (6%) meisjes in de populatie.

De oververtegenwoordiging van jongens is **niet verrassend**. In België blijkt uit zowel officiële cijfergegevens (bv. parketstatistieken) als uit zelfrapportage-onderzoek (zie bv. Coenen, 2019; Pleysier & Put, 2015) dat meisjes zich minder vaak aan misdrijven bezondigen als jongens. Zo blijkt uit parketstatistieken in België dat van de 70.048 minderjarigen betrokken in een MOF-zaak binnengekomen tussen 1 januari 2020 en 31 december 2020, slechts 18,9% meisjes zijn.²⁷ Wanneer zij

²⁷ <https://www.om-mp.be/stat/jeu/n/index.html>

toch feiten plegen, zijn dit er doorgaans minder dan jongens, en gaat het bovendien meestal om lichtere feiten.

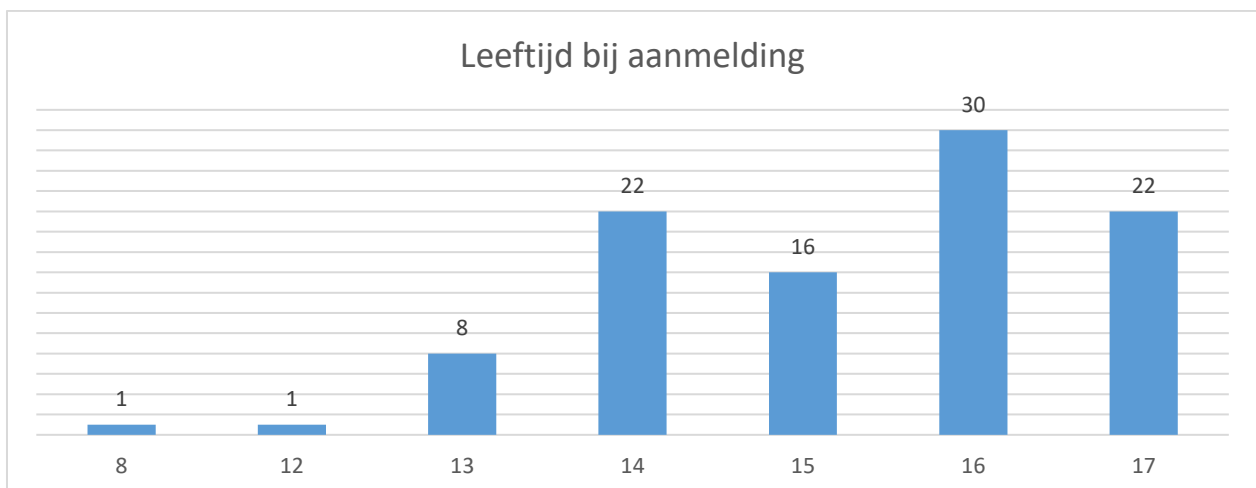
Op jeugdrechtbankniveau maken meisjes nog slechts 12,4% uit van alle MOF-dossiers (Gilbert & Mahieu, 2012: 29). Met andere woorden; hoe verder ze doorstromen in de jeugdrechtketen, hoe lager hun aandeel wordt. In KOMPAS+ bedraagt hun aantal nog 6%. Ondanks deze duidelijke “watervalstructuur”, waarbij het aandeel meisjes steeds kleiner wordt, kunnen toch vragen gesteld worden bij het grote overwicht van jongens in KOMPAS+. Specifiek stelt de vraag zich of het KOMPAS+ aanbod **onderbenut** wordt voor meisjes. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat aanmelders KOMPAS+ om één of andere reden vooral nuttig of interessant vinden voor jongens.

Leeftijd

De **gemiddelde** leeftijd bij aanmelding is 15 jaar. De **mediaan**, een parameter die minder vertekend wordt door uitersten, is 16 jaar.

Van alle aangemelde jongeren, is **meer dan de helft (52%) 16 jaar of ouder**. De 16-jarigen vormen hiervan de grootste groep (30 jongeren), gevolgd door de 17-jarigen (22 jongeren). Ruim een vijfde van de aangemelde jongeren (22%) is 14 jaar, en 16% is 15 jaar.

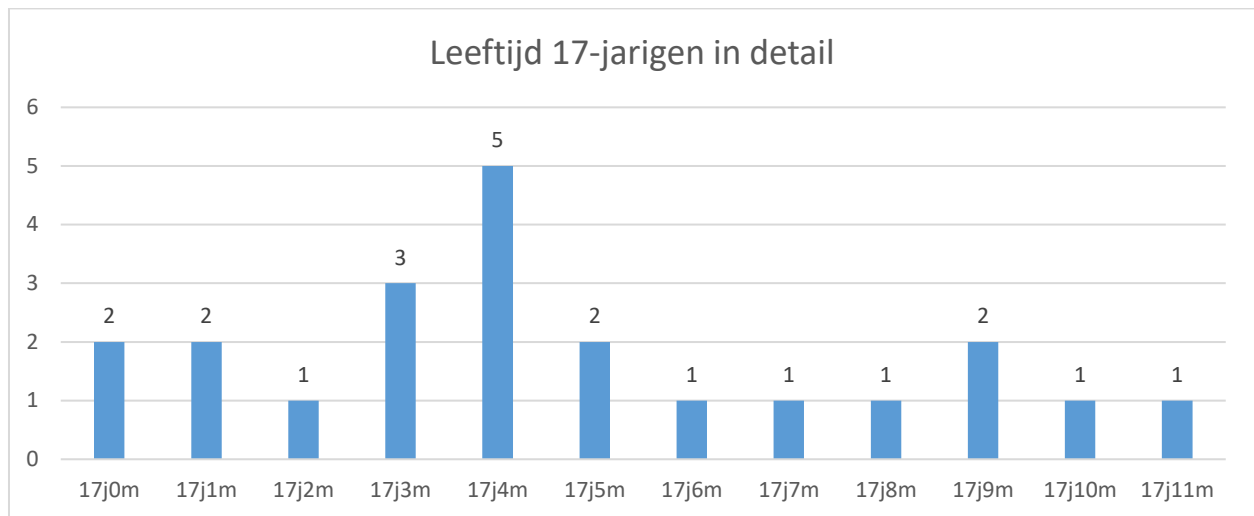
Slechts **10%** van de aangemelde jongeren is **jonger dan 14 jaar** op het moment van aanmelding. Hiervan zijn 8 jongeren 13 jaar. Slechts 2 aanmeldingen betreffen jongeren die jonger zijn dan 13. Er werd 1 jongere van 8 aangemeld, en 1 jongere van 12 jaar. Beide jongeren werden in de beginperiode van KOMPAS+ aangemeld (het gaat respectievelijk om dossier nummer 2 en 4), en werden uiteindelijk niet weerhouden. Het dossier van de 8-jarige werd niet weerhouden *voor* weging, en het dossier van de 12-jarige werd niet weerhouden *na* weging.

Omdat de 17-jarigen dicht bij de **meerderjarigheidsgrens** aanleunen, bekijken we deze groep (in totaal 22 jongeren) wat naderbij. Uit een meer gedetailleerde analyse blijkt dat er 15 jonger zijn dan 17,5 jaar.

Voor 7 onder hen is de meerderjarigheid daarentegen al in zicht binnen de 6 maanden. Dit betekent dat in totaal 7% van alle aangemelde jongeren zich wel erg dicht bij de meerderjarigheidsgrens bevindt.

Dit roept vragen op naar de werkbaarheid binnen deze korte termijn, en onderstreept het belang van een **kader rond de transitiefase**, dat momenteel nog (verder) wordt uitgewerkt.

Nationaliteit

Om foutenmarges zo klein mogelijk te houden, en om het aantal missende waarden te beperken, werd de nationaliteit door de administratief medewerker van KOMPAS+ opgezocht in **CRS** (Centraal Referentiesysteem Persoon) op 19 november 2021. De gegevens die hier gepresenteerd worden, hebben dus betrekking op de situatie op 19 november 2021. Omdat nationaliteit een dynamisch gegeven is, is het mogelijk dat de nationaliteit tijdens het KOMPAS+ traject wijzigt. Het is dan ook mogelijk dat er verschillen zijn met de situatie op het moment van aanmelding.

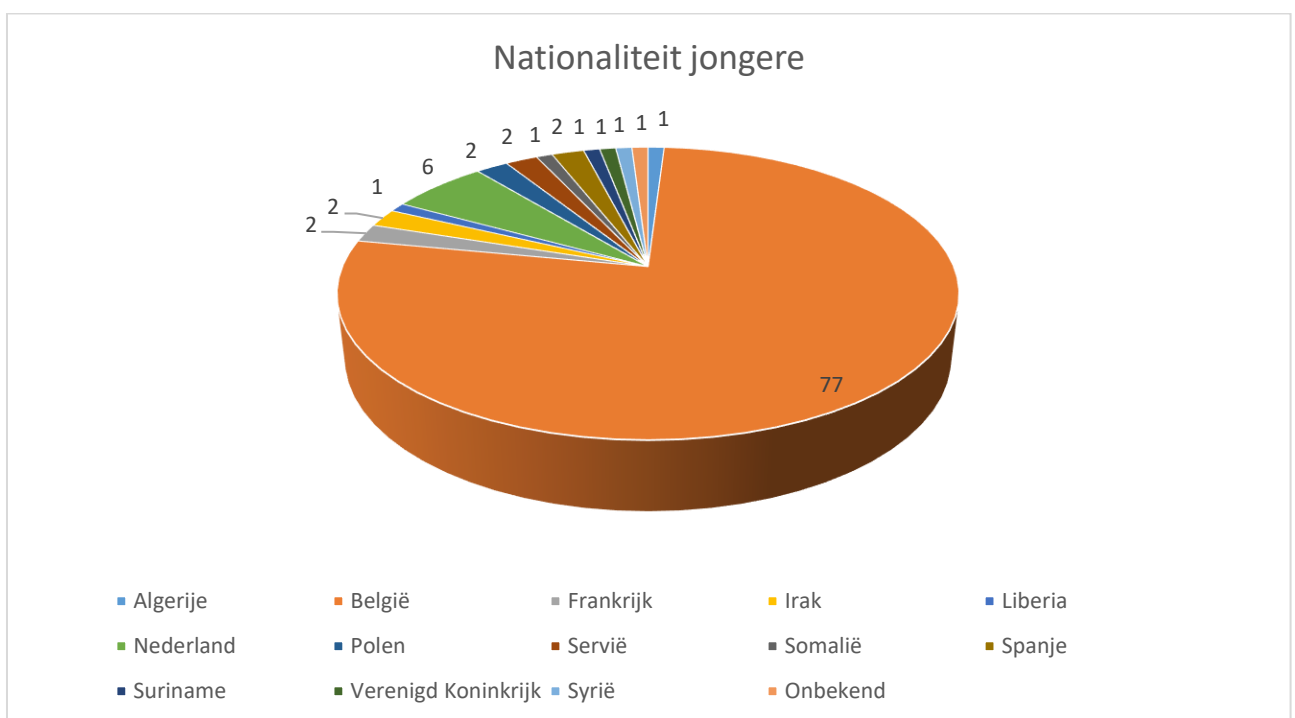
Van de 100 aangemelde jongeren, hebben er **77 (77%) de Belgische nationaliteit** op het moment van de aanmelding.

Er bevinden zich ook 6 Nederlanders in de populatie, alsook 2 Spanjaarden, 2 Irakezen, 2 Fransen, 2 Polen en 2 Serviërs. Verder is er telkens nog 1 jongere uit respectievelijk Afghanistan, Liberia, Somalië, Suriname, het Verenigd Koninkrijk en Syrië. Voor 1 jongere is de nationaliteit onbekend.

NATIONALITEIT	AANTAL
België	77
Nederland	6
Irak	2
Spanje	2
Frankrijk	2
Polen	2
Servië	2
Afghanistan	1

Liberia	1
Somalië	1
Suriname	1
Verenigd Koninkrijk	1
Syrië	1
Onbekend	1
TOTAAL	100

Deze gegevens worden visueel voorgesteld in onderstaande figuur.

Uiteraard zegt nationaliteit niet altijd iets over de **origine** van de jongere. In de praktijk kan een jongere met de Belgische nationaliteit iemand zijn die wel hier geboren is, en de Belgische nationaliteit heeft, maar waarvan de *roots* van de ouders in een ander land liggen (cf. tweede of derde generatie migranten). Om hier zicht op te krijgen, gaan we dieper in op de migratieachtergrond van de jongeren.

Migratieachtergrond

Om zicht te krijgen op de origine of afkomst van de jongeren, en na te kijken of er al dan niet sprake is van een **migratie-achtergrond**, werd de nationaliteit en geboorteplaats van de jongere en zijn/haar ouders op 19 november 2021 opgezocht door de administratief medewerker van KOMPAS+.²⁸

Concreet doen we, om in kaart te brengen of de KOMPAS+ jongere al dan niet een migratieachtergrond heeft, beroep op de **definitie** die hiervoor op 1 april 2003 werd vastgelegd door de Vlaamse regering

²⁸ Origine/afkomst is een variabele die wel voorzien is in eCQare maar niet geregistreerd wordt binnen KOMPAS+.

en de Vlaamse sociale partners binnen het Vlaams economisch en sociaal overlegcomité (VESOC). We definiëren jongeren met een migratieachtergrond als zijnde jongeren *met een nationaliteit van een land van buiten de Europese Unie of van wie minstens één ouder of twee grootouders een nationaliteit heeft van een land buiten de Europese Unie*. Bij het opstellen van de VESOC-definitie werd met “een land buiten de Europese Unie” verwezen naar een land dat **niet tot de EU15-landen-groep** behoort. Ondertussen is de EU sterk uitgebreid. Echter, op het Vlaamse beleidsniveau blijft het onderscheid tussen de EU15-landen, de Oost-EU-landen en de niet-EU-landen relevant (Commissie Diversiteit, 2014: 10-11). We kiezen er in deze lijn dan ook voor om “buiten de EU” in de gehanteerde definitie te operationaliseren als andere EU-landen dan de EU15-landen, zijnde landen die niet tot deze lijst behoren: België, Duitsland, Denemarken, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Verenigd Koninkrijk en Zweden. Het stuk van de definitie rond grootouders laten we in ons onderzoek weg, aangezien we hier geen informatie over hebben.

Samengevat kunnen we hier dus stellen dat volgens onze definitie de KOMPAS+ jongere een migratieachtergrond heeft wanneer hij/zij geen EU15-nationaliteit bezit en/of geboren is in een niet EU15-land, of wanneer minstens één ouder niet de nationaliteit bezit van een EU15-land en/of geboren is in een niet EU15-land.

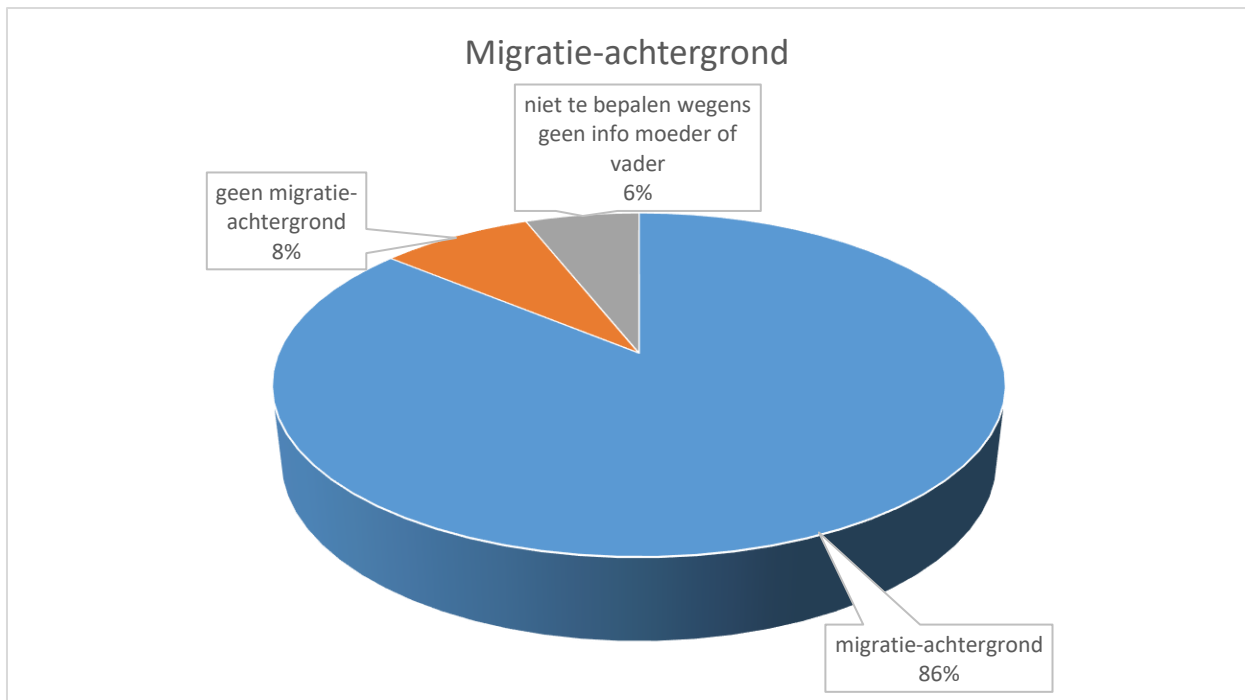
We bekijken de informatie per jongere in **meerdere stappen**. Ten eerste bekijken we de nationaliteit van de jongere. Zoals reeds aangegeven, zijn de meeste **jongeren** Belg. We bekijken dan of de jongere al dan niet geboren is in een EU15-land. Dit geeft een (hoewel niet waterdichte) indicatie van de initiële nationaliteit. Wanneer de jongere een nationaliteit heeft van buiten de EU15-landen en/of geboren is buiten de EU15-zone, dan rekenen we de jongere als een jongere met een migratieachtergrond.

In een tweede stap wordt gekeken naar de nationaliteit van de **ouders**, en hun geboorteplaats, ook al is de jongere Belg en/of geboren in België. Wanneer de ouders, of één van de ouders, geboren is in een land buiten de EU15-zone, of wanneer (één van de) ouder(s) een nationaliteit heeft van een land buiten de EU15-zone, dan rekenen we de jongere ook als een jongere met een migratieachtergrond.

Op basis van de door ons gehanteerde definitie en de beschikbare informatie, kunnen we stellen dat **ten minste 86 jongeren (86%)** een **migratieachtergrond** hebben.

8 jongeren rekenen we op basis van onze definitie als jongeren die **geen migratieachtergrond** hebben. Hiervan hebben evenwel 2 jongeren 1 ouder die afkomstig is uit respectievelijk Griekenland en Portugal, maar zoals eerder vermeld horen deze landen bij de EU-15 landen. Verder dienen we op te merken dat in deze groep mogelijk een aantal zogenaamde “derde generatie migranten” zitten. We hebben immers enkel de nationaliteit en geboorteplaats van de ouders in kaart kunnen brengen, en hebben geen zicht op de geboorteplaats en nationaliteit van de grootouders.

Voor **6 jongeren (6%)** is er **geen informatie beschikbaar** over 1 van de ouders (doorgaans de vader, in 5 gevallen), en kan dus niet met zekerheid gezegd worden of de jongere al dan niet een migratieachtergrond heeft. Het gaat hier concreet om jongeren waar de ouder waarover wél informatie beschikbaar is, geboren is in België en de Belgische nationaliteit heeft. Omdat het mogelijk is dat de ouder waarover geen informatie te vinden is, een migratie-achtergrond heeft, kunnen we dus geen conclusies trekken over de migratie-achtergrond van de jongere in kwestie.

Kadering cijfers nationaliteit en migratieachtergrond

Gezien de **gevoeligheid** van cijfers betreffende gegevens over migratieachtergrond en delinquentie in Vlaanderen (zie bv. Foblets, Djait & Pieters, 2008: 303-304), is het belangrijk deze uitgebreid te kaderen. We zetten deze cijfers daarom af tegen de cijfers wat de algemene populatie van de gemeente Antwerpen betreft.

In 2021 had 21,9% van de **inwoners van de gemeente Antwerpen** niet de Belgische *nationaliteit*. Bekijken we *herkomst*, dan heeft 53,2% van de Antwerpse inwoners een niet-Belgische herkomst.²⁹ In 2019 zou het aandeel inwoners met een niet-Europese achtergrond (eigen nationaliteit of nationaliteit ouder(s)) 36,5% bedragen. De EU is hier wel ruimer gerekend dan de door ons gehanteerde definitie (EU15).³⁰ De beschikbare cijfers zijn helaas niet onderverdeeld in leeftijdscategorieën.

Uit andere cijfers uit 2019 blijkt evenwel dat dit cijfer nog hoger zou liggen bij de jongste leeftijdscategorieën. Zo zou **driekwart van de kinderen tussen 0 en 10 jaar een migratieachtergrond** hebben in Antwerpen.³¹ In de genoemde cijfers wordt evenwel breder gekeken dan in onze definitie, en worden bijvoorbeeld ook personen die bijvoorbeeld Nederlandse ouders hebben, gerekend als een migratieachtergrond hebbende. Het is niet duidelijk of dit ook het geval is voor jongeren tussen 12 en 18 jaar.

In de **schoolbevraging van het Jeugdonderzoekplatform (JOP)** vinden we ook cijfers rond etnische afkomst (Mastari et al., 2020: 8-10). De resultaten hebben betrekking op de tweede en derde graad van het reguliere onderwijs, en de bevraagde jongeren zijn gemiddeld 16 jaar. Let wel: de bevraagde

²⁹ https://provincies.incijfers.be/jive/report/?id=tabellenrapport_bevolking&input_geo=gemeente_11002. Geraadpleegd op 22 oktober 2021. Om herkomst te bepalen, wordt hier ook gekeken naar de geboortenationaliteit van de ouder(s). zie voor meer info: https://provincies.incijfers.be/jive/JiveObjectInfo.aspx?type=var&code=vp1116a_niet_belg_herk

³⁰ <https://www.tijd.be/politiek-economie/belgie/federaal/ontvolkte-wijken-dit-zijn-de-cijfers/10177551.html>

³¹ <https://www.demorgen.be/nieuws/zonder-migranten-zou-antwerpen-ontvolken~b216000f/>

jongeren *lopen school* in Antwerpen, en zijn niet per se allen *woonachtig* in Antwerpen. Uit deze cijfers blijkt dat van deze populatie, 24,6% in het buitenland geboren is. Deze jongeren worden beschouwd als de eerste generatie migranten. Hierbij worden echter ook de EU-15 landen gerekend. Wanneer gedifferentieerd wordt naar het geboorteland van de jongere en zijn/haar ouders, dan blijkt dat 31,9% van Belgische afkomst is. Verder zijn ook 5,8% van de jongeren afkomstig uit West- en Noord-Europese landen, en 5,9% uit Zuid-Europese landen. Er van uitgaand dat dit overlapt met de EU-15 landen, kunnen we stellen dat 43,6% van de bevraagde jongeren tot de EU-15 categorie gerekend kan worden.

In een andere bron vinden we gegevens voor jongeren tussen 10 en 19 jaar.³² Volgens deze cijfers is slechts 19,7% van de jongeren woonachtig in het **district Antwerpen** tussen 10 en 19 jaar, een zogenaamde autochtone Belg. In totaal 57,4% van de jongeren zijn Belgen uit migratie (= genaturaliseerde allochtonen én autochtonen die ouders hebben met vreemde herkomst), en 22,9% zijn jongeren die niet de Belgische nationaliteit hebben. Dit betekent dat maar liefst **80,3%** van de **jongeren tussen 10 en 19 jaar woonachtig in het district Antwerpen**, een **migratieachtergrond** heeft. Hier dienen we wel opnieuw op te merken dat er ook hier geen onderscheid wordt gemaakt tussen EU- en niet-EU nationaliteiten. Met andere woorden, het is best mogelijk dat heel wat jongeren bijvoorbeeld een Nederlandse afkomst hebben.

Om een **correcte vergelijking** te kunnen maken tussen de migratieachtergrond van de KOMPAS+ jongeren en de globale populatie jongeren (12-18 jaar) woonachtig in het district Antwerpen, werden cijfers opgevraagd bij de Studiedienst Stadsobservatie Stad Antwerpen in maart 2022.³³ Wanneer de door ons gehanteerde definitie zoals hierboven beschreven, wordt toegepast op de globale populatie jongeren in de 9 districten, dan blijkt dat 58,9% van de jongeren een migratieachtergrond heeft.

Het samenleggen van **alle beschikbare informatie rond migratieachtergrond** uit de KOMPAS+ dossiers, en de beschikbare informatie betreffende de migratieachtergrond van jongeren in het district Antwerpen, geeft een goed kader om de hoge cijfers in een relatief perspectief te plaatsen. Uit de cijfers blijkt dat ook in de algemene jongerenpopulatie in Antwerpen, jongeren met een migratieachtergrond, oververtegenwoordigd zijn. Desalniettemin wijst de vergelijking van de cijfers van de algemene jongerenpopulatie (58,9%) met de populatie jongeren in KOMPAS+ (86%), nog steeds op een **oververtegenwoordiging** van jongeren met een migratieachtergrond.

Het feit dat jongeren met een migratieachtergrond oververtegenwoordigd zijn in de jeugdhulp en jeugdrechtelijke interventies, is geen nieuw fenomeen. De oververtegenwoordiging van minderjarigen, met een niet-EU afkomst, zowel op parketniveau, als op jeugdrechtbankniveau, werd reeds 20 jaar geleden in kaart gebracht (Vanneste, 2001). Zo bleek dat in België, minderjarigen met een niet-EU origine 28% vertegenwoordigden van de MOF-dossiers op parketniveau, en 44% van de MOF-dossiers op jeugdrechtbankniveau. Hoe verder jongeren doorsijpelen in de jeugdjustitiële keten, hoe groter de oververtegenwoordiging wordt. Helemaal aan het einde van het jeugdrechttraject, bij de populatie uithanden gegeven jongeren, had 74,9% een niet-EU origine (Nuytiens, Christiaens, & Eliaerts, 2005). Ook in andere landen is dit “**trechtereffect**” gekend, en is dit ook heden nog relevant (zie bijvoorbeeld Kruisbergen (2021) voor wat Nederland betreft). De populatie KOMPAS+ jongeren hebben in 84% van de gevallen een jeugdrechtbankdossier, en hebben dus doorgaans al een traject

---

³² https://stadincijfers.antwerpen.be/databank/Report?id=diversiteit_parents&input_geo=postzone_46680_1. Geraadpleegd op 22 oktober 2021.

³³ Met dank aan Pieter Rotthier en Jerry Ruys.

afgelegd doorheen het jeugdrecht. Bovendien gaat het ook in de meeste gevallen om complexe dossiers waar een multiproblematiek op de voorgrond staat. De hoge cijfers zijn in dat kader dan ook niet verwonderlijk te noemen.

De discussie over welke mechanismen aan de basis (kunnen) liggen van deze oververtegenwoordiging, ligt buiten het bestek van dit onderzoek. Over de vraag of dit te maken heeft met het profiel van de jongeren dan wel met selectiviteitsmechanismen in het jeugdrechtsysteem, zijn heel wat publicaties verschenen (zie bijvoorbeeld een aantal recente publicaties: Boon, van Dorp & de Boer, 2018; CBS, 2020).

Gesproken talen

De cijfers over migratieachtergrond zijn eveneens een indicatie voor de **gesproken thuista(a)l(en)** van de jongeren, één van de paramaters die gebruikt wordt in het onderwijs om leerlingen met een lage sociaal-economische status (SES) te identificeren (naast het ontvangen van een schooltoelage en een laag opleidingsniveau van de moeder). De gesproken thuistaal wordt ook gelinkt aan **onderwijssucces** (zie bijvoorbeeld Lacante, Almaci, Van Esbroeck, Lens, De Metsenaere, De Schryver, Palmen & Depreeuw, 2007). Leerlingen die in hun thuiscontext geen Nederlands spreken, hebben 3,6 keer meer kans om het secundair onderwijs vroegtijdig te verlaten in vergelijking met leerlingen die thuis overwegend Nederlands spreken (26,8% versus 7,4 % in 2017-2018).³⁴

In wat volgt brengen we de gesproken taal/talen van de jongeren en hun ouder(s) in kaart. Deze informatie werd verzameld op basis van de informatie in het **aanmeldingsformulier**. Naast de gesproken talen, wordt ook aangeduid of de jongere en zijn/haar ouder(s) voldoende kennis van het Nederlands hebben. Vanaf dossier 86 wordt dit echter niet meer als dusdanig geregistreerd, en worden enkel nog de gesproken talen opgetekend.

Taal jongere

Bij 81 van de 100 jongeren wordt aangegeven dat hun **kennis van het Nederlands voldoende** is. Voor 19 jongeren is dus niet geregistreerd of zij het Nederlands voldoende machtig zijn. Dit is vooral te wijten aan het feit dat dit vanaf dossier 86 niet meer systematisch wordt geregistreerd in het aanmeldingsformulier.

Hoewel de jongeren wellicht zo goed als allemaal steeds voldoende Nederlands kunnen, zijn er heel wat jongeren die **(ook) een andere taal** spreken. Niet voor alle jongeren zijn de gesproken talen echter ingevuld. Mogelijks is dit deels te wijten aan het feit dat dit, bijvoorbeeld in de gevallen dat de jongere én zijn ouders geboren en getogen zijn in België, als overbodige informatie wordt beschouwd.

Voor 74 aangemelde jongeren is informatie beschikbaar over de **gesproken talen**. Ruim de helft (38 jongeren oftewel **51,4%**) van de 74 jongeren zou **enkel Nederlands** spreken. Hier vermoeden we echter dat de informatie niet altijd volledig wordt ingevuld. Zo komt het voor dat er bij de jongere enkel "Nederlands" wordt ingevuld, terwijl de ouder(s) hun eerste taal niet het Nederlands is. In deze

---

³⁴ <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/samen-tegen-schooluitval/vroegtijdig-schoolverlaten/vroegtijdig-schoolverlaten-risicofactoren-en-kenmerken> Geraadpleegd op 6 december 2021.

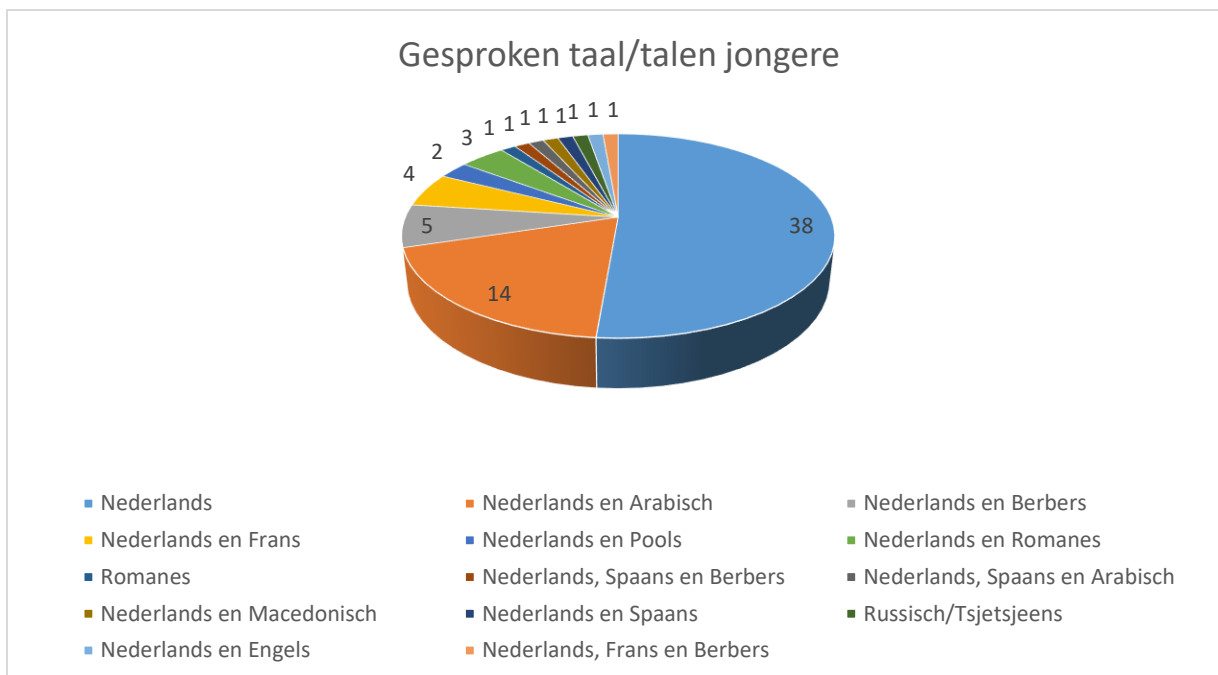
gevallen is het redelijk waarschijnlijk dat de jongere thuis met (één van de) ouder(s) (ook) in een andere taal communiceert.

Voor de overige 36 jongeren (**48,6%**) werd bij gesproken talen (**ook**) **minstens een andere taal** aangeduid.

De meest voorkomende combinatie is het Nederlands met het Arabisch (14 jongeren). Daarna volgt het Nederlands en Berbers (5), Nederlands en Frans (4) en Nederlands en Romanes (3). Voor 1 jongere werd enkel Romanes genoteerd. Omdat hier genoteerd werd dat de jongere voldoende kennis heeft van het Nederlands, gaan we er vanuit dat de jongere zowel Nederlands als Romanes spreekt, maar dit misschien niet thuis met de ouder(s) spreekt. Voor 2 jongeren werd Nederlands en Pools aangeduid. Verder zijn er nog andere combinaties te vinden in de dossiers: Nederlands, Spaans en Berbers (1), Nederlands, Spaans en Arabisch (1), Nederlands, Frans en Berbers (1), Nederlands en Macedonisch (1), Nederlands en Spaans (1), Nederlands en Engels (1) en Russisch/Tsjetsjeens (1). Bij deze laatste jongere kunnen we dezelfde opmerking formuleren als hierboven; wellicht spreekt deze jongere ook Nederlands, maar misschien wordt het Nederlands niet als thuistaal gehanteerd.

GESPROKEN TALEN JONGERE	AANTAL	%
Nederlands	38	51,4
Nederlands en Arabisch	14	18,9
Nederlands en Berbers	5	6,8
Nederlands en Frans	4	5,4
Nederlands en Romanes	3	4
Nederlands en Pools	2	2,7
Romanes	1	1,35
Nederlands, Spaans en Berbers	1	1,35
Nederlands, Spaans en Arabisch	1	1,35
Nederlands, Frans en Berbers	1	1,35
Nederlands en Macedonisch	1	1,35
Nederlands en Spaans	1	1,35
Nederlands en Engels	1	1,35
Russisch/Tsjetsjeens	1	1,35
TOTAAL	74	100

De cijfergegevens worden visueel gepresenteerd in onderstaande figuur.

In de scholenbevraging van het **Jeugdonderzoekplatform** werd ook bij de Antwerpse scholieren uit de tweede en derde graad gepolst naar de taal die de jongeren thuis spreken met de gezinsleden. Hieruit blijkt dat slechts 53,3% van de jongeren meestal Nederlands spreekt met hun vader. Wat de moeder betreft, is dit 52% (Mastari et al., 2020: 11-12). Deze cijfers zijn dus gelijkaardig als de cijfers die we bij de KOMPAS+ jongeren terugvinden.

Taal ouders

Bij het verzamelen van de informatie rond gesproken talen van de ouders op basis van de aanmeldingsformulieren, valt meteen op dat er **veel onbekende waarden** zijn. Het vakje: “voldoende kennis van het Nederlands”, wordt zowel bij de moeder als (nog vaker) bij de vader niet altijd ingevuld. Dit heeft wellicht verschillende redenen. Ten eerste, vanaf dossier 86 ziet het aanmeldingsformulier er anders uit, en wordt er minder informatie genoteerd over de gesproken thuistalen en of de ouders al dan niet goed Nederlands begrijpen. Ten tweede, het is mogelijk dat de ouders gewoon Nederlandstalig zijn, en het overbodig lijkt dit vakje in te vullen. Ten derde zien we dat het vakje soms niet wordt ingevuld bij één van de ouders omdat er bijvoorbeeld geen vader of moeder in beeld is (overleden, woont in buitenland, of gewoon niet betrokken bij de opvoeding,...). Ook om die reden ontbreken er heel wat waarden. Ten vierde, het is ook mogelijk dat de casusregisseurs op het moment van de aanmelding nog niet voldoende zicht hebben op de talenkennis en de gesproken talen van de ouders.

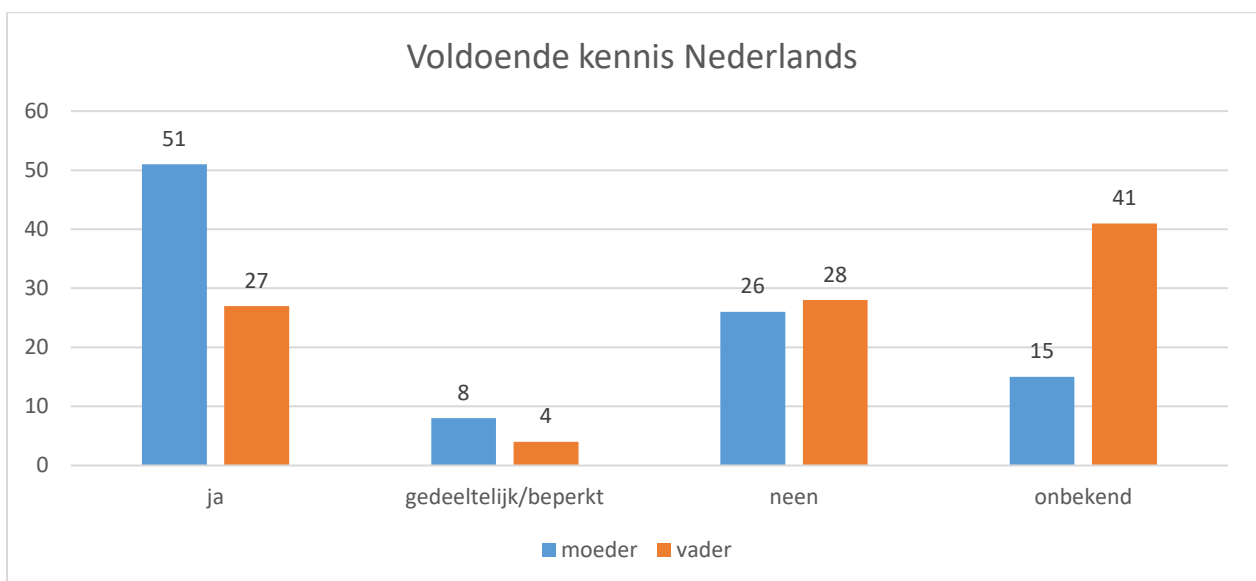
Om het aantal ontbrekende waarden naar beneden te halen, en de opgetekende data dubbel te checken, werd aan alle **casusregisseurs** gevraagd om de informatie voor de ouders van de door hen begeleide jongeren aan te vullen.

Van de 100 aangemelde jongeren, wordt voor **51 moeders en 27 vaders** gesteld dat zij **voldoende kennis** hebben van het Nederlands. Hierbij dienen we op te merken dat het aantal onbekende waarden nog steeds relatief hoog is. Van **15 moeders en maar liefst 41 vaders** hebben we, ook na aanvulling van de casusregisseurs, **geen informatie**. Het gaat hier doorgaans om ouders die overleden zijn, niet

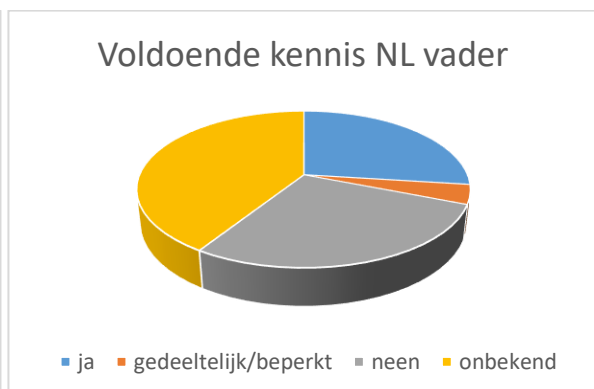
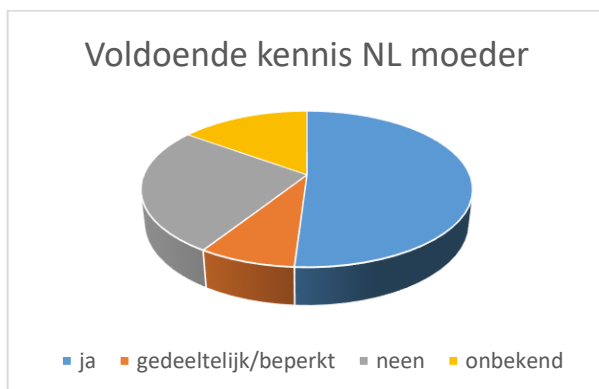
in beeld zijn (bv. woonachting in het buitenland), niet betrokken zijn bij KOMPAS+, of waar de casusregisseurs (nog) geen contact mee hebben gelegd.

Over **26 moeders en 28 vaders** wordt tenslotte gesteld dat hun **kennis van het Nederlands ontoereikend** is. Verder zijn er **8 moeders en 4 vaders** die op zich wel Nederlands begrijpen en het kunnen spreken, maar wel **erg beperkt**, soms zelfs in die mate dat er een tolk aangewezen zou zijn. In verschillende dossiers bevinden de ouders zich dus in de “schemerzone”. Zij begrijpen en spreken op het eerste zicht voldoende Nederlands, maar mogelijk is het toch lastig om zonder tolk complexe hulpverleningsvraagstukken verstaanbaar te maken. Uit de dossiers blijkt dus dat de grens tussen het hebben van voldoende kennis van het Nederlands, en het hebben van een beperkte kennis van het Nederlands, soms erg dun is.

De resultaten worden voorgesteld in de figuur hieronder.

In de figuren hieronder wordt een overzicht geboden van de resultaten, opgesplitst per ouder. Hier valt meteen het **grote verschil in ontbrekende waarden** op. De moeders zouden vaker het Nederlands beheersen volgens de beschikbare cijfers, maar het is best mogelijk dat wanneer de ontbrekende waarden ingevuld zouden worden, deze redenering geen stand meer houdt.

Voor de ouders die het Nederlands voldoende beheersen, is dit mogelijk niet hun (enige) moedertaal. Ook indien de ouder(s) voldoende Nederlands spreken, is er immers in verschillende gevallen – althans de gevallen waar het genoteerd werd – ook nog sprake van een andere gesproken taal.

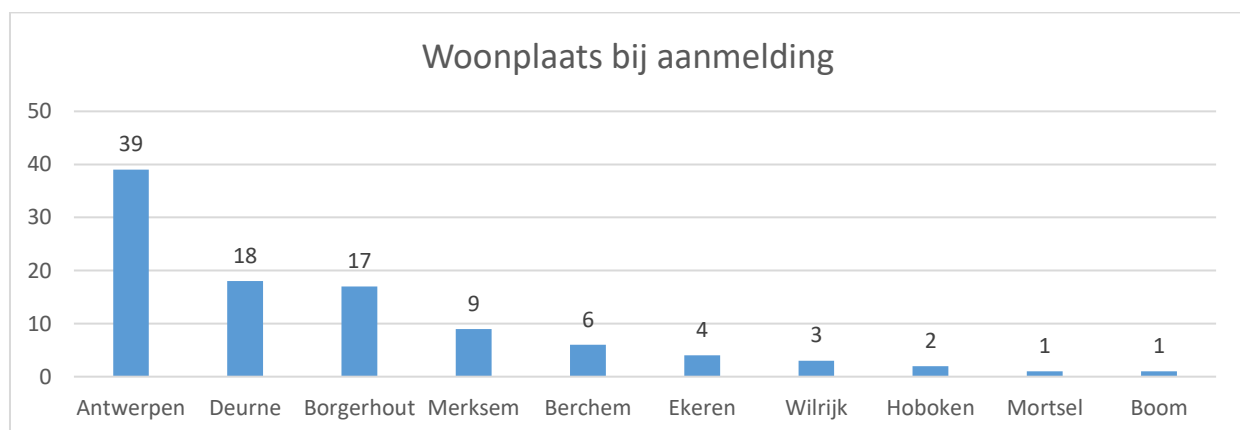
Van de **51 moeders** die geacht worden het Nederlands voldoende machtig te zijn, zijn er voor zover bekend is, minstens 24 die ook nog een andere taal spreken. Concreet gaat het om het Arabisch of Berbers (8), Berbers én Frans (1), Engels (4), Romanes (2), Frans (2), Pools (1), Spaans (1), Macedonisch (1), Servisch (1), Macedonisch en Frans (1), Russisch/Tsjetsjeens (1) en een andere onbekende taal (1).

Wat de **28 vaders** betreft waarvan werd aangeduid dat zij voldoende kennis hebben van het Nederlands, zijn er in totaal 16 die naast het Nederlands ook een andere taal spreken. Concreet gaat het om Arabisch of Berbers (9), Engels (2), Pools (1), Servisch, (1), Romanes en Kroatisch (1), een andere onbekende taal (2).

3.2. Woonplaats en buurt

Woonplaats

Jongeren die worden aangemeld bij KOMPAS+, dienen woonachtig te zijn in één van de 9 districten van de stad Antwerpen. Twee vijfde (39%) van de aangemelde jongeren woont in **het district Antwerpen**. Ook jongeren uit de **districten** Deurne (18) en Borgerhout (17) zijn goed vertegenwoordigd. De overige jongeren zijn woonachtig in de districten Merksem (9), Berchem (6), Ekeren (4), Wilrijk (3), Hoboken (2) en Mortsel (1). Nog 1 jongere was woonachtig te Boom. Aangezien Boom niet tot de districten van Antwerpen hoort, stroomde deze jongere niet in. Merk op dat Mortsel ook niet tot de districten van Antwerpen behoort. Deze jongere was officieel gedomicilieerd in Mortsel, maar zijn *verblijfplaats* bevond zich in Antwerpen.

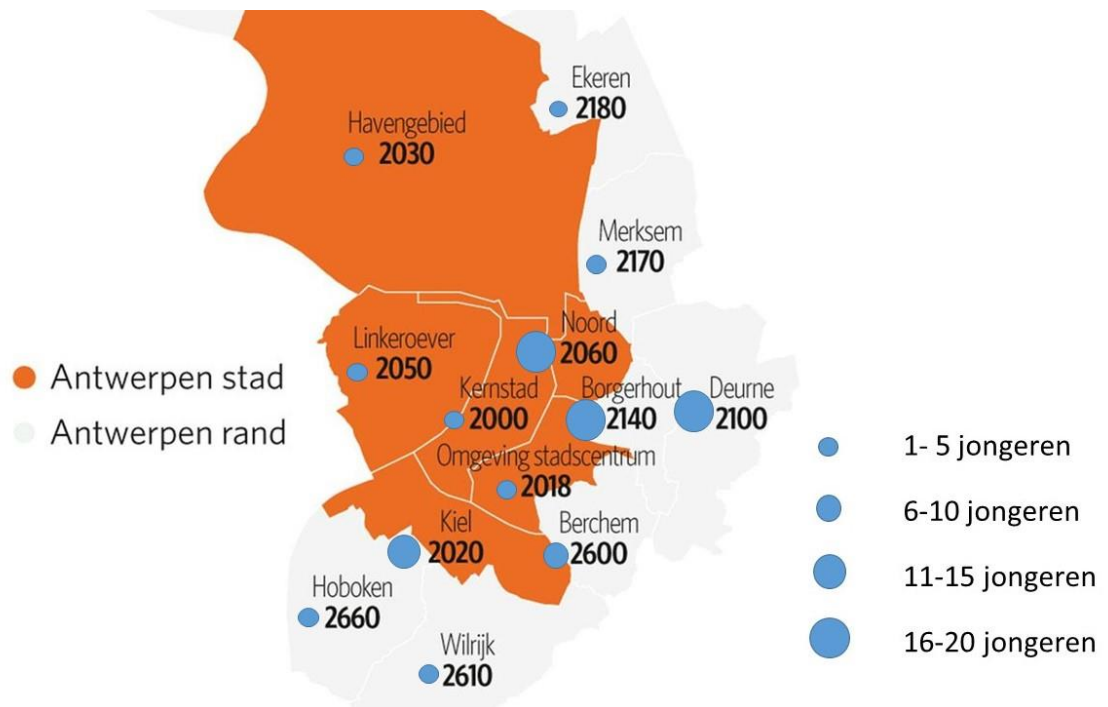

Bekijken we de 39 jongeren die in het **district Antwerpen** wonen, wat meer in detail, dan blijkt dat de meeste jongeren in de wijken 2060 Antwerpen-Noord (16) en 2020 Kiel (11) wonen. De andere jongeren zijn woonachtig in het centrum 2000 Antwerpen (kernstad) (5), op 2050 Linkeroever (4), 2018 Omgeving Stadscentrum (Brederode) (2) en 2030 Luchtbal (Havengebied) (1).

Op de kaart hieronder worden de resultaten visueel voorgesteld op basis van de postcodes van de woonplaatsen van de jongeren. In één oogopslag wordt dan duidelijk hoe de woonplaatsen van de KOMPAS+ jongeren **geografisch gespreid** zijn. De grootte van de blauwe bol die voor de postcode

staat, komt overeen met het aantal jongeren dat in dat gebied woonachtig is. De twee jongeren die niet in één van de Antwerpse districten gedomicilieerd waren, laten we hier buiten beschouwing. Ook werd Berendrecht, Zandvliet en Lillo (2040) niet op de kaart opgenomen, aangezien geen enkele jongere hier gedomicilieerd was.

Buurt

In het eerste weeginstrument KOMPAS+ (WIK1) werd genoteerd of de jongeren al dan niet in een risicowijk woonden. Van de 79 jongeren waarvoor de WIK1 werd ingevuld, woonden er 47 (59,5%) in een **risicowijk**. De overige 32 jongeren woonden niet in een risicowijk. Om te bepalen of het al dan niet om een risicowijk ging, werd door KOMPAS+ een kaart gebruikt op basis van een aantal indicatoren (criminaliteit, werkloosheid, de mate van verhoogd toezicht door bestuur en politie e.d.).

Vanaf dossier 85 werd de terminologie aangepast. Met het nieuwe weeginstrument (WIK2) wordt gesproken over een **achterstandsbuurt**, en wordt deze variabele laag, matig of hoog gescoord. Laag is hierbij een buurt met weinig criminaliteit, armoede en geweld. Matig wijst op een buurt die verband houdt met criminaliteit, armoede en geweld, en hoog verwijst naar een buurt met grote problemen die verband houden met criminaliteit, armoede en geweld. In 7 dossiers werd de score laag ingevuld, en in 1 dossier werd de buurt als matig gescoord. In de overige 7 dossiers scoorde de buurt als hoog.

	JA	NEEN	ONBEKEND	TOTAAL
Woonachtig in een risicowijk	47 59,5%	32 40,5%	0 0%	79 100%
	LAAG	MATIG	HOOG	TOTAAL
Woonachtig in een achterstandsbuurt (85-100)	7	1	7	15

3.3. Gezinscontext

Gezinssamenstelling

De manier van registeren rond gezinssamenstelling werd doorheen de tijd een aantal keer aangepast. Zoals reeds aangehaald, wordt er vanaf dossier 85 met de WIK2 gewerkt, en wordt ook een aantal parameters niet meer of anders geregistreerd. Ook wat de **parameter gezinssamenstelling** betreft, heeft er een **wijziging** plaatsgevonden vanaf dossier 85. Enkel tot en met dossier 84 werd genoteerd of de jongeren in een eenoudergezin of een nieuw-samengesteld gezin opgroeiden op het moment van aanmelding.

Van deze 84 dossiers, is er voor 5 jongeren geen informatie beschikbaar (dit zijn de dossiers die niet weerhouden werden voor de weging). Van de overige 79 jongeren, groeien 32 jongeren op in een eenoudergezin. Hieronder wordt begrepen dat één van de ouders (in de praktijk gaat het doorgaans om de moeder) alleen met de kinderen woont. Er is geen andere (plus/stief)ouder aanwezig, waardoor de ouder alleen instaat voor de opvoeding. In 3 gevallen gaat het strikt genomen om een “eengrootoudergezin”, aangezien deze jongeren bij hun (alleenstaande) oma wonen. In totaal 13 jongeren groeien op in een in een **nieuw-samengesteld gezin**. De overige 34 jongeren groeien op in een **kerngezin**.

Vanaf dossier nummer 85 wordt enkel nog geregistreerd of de jongere al dan niet in een eenoudergezin opgroeit. De registratie is hier dus minder gediversifieerd. Voor de **dossiers 85 tot en met 100** is hierover voor 1 jongere geen informatie omdat het dossier niet weerhouden werd vóór de weging. Voor de overige 15 jongeren is gekend dat er 8 opgroeien in een eenoudergezin. De andere 7 jongeren groeien niet op in een eenoudergezin. Het kan hier dus om een kerngezin gaan of over een nieuw-samengesteld gezin.

Tellen we alle cijfers samen uit de WIK1 en WIK2 samen, dan komen we tot het overzicht zoals gepresenteerd in onderstaande tabel.

Geen eenoudergezin		54%
<i>Nieuw-samengesteld gezin</i>	13	13%
<i>Kerngezin</i>	34	34%
<i>Niet gespecificeerd</i>	7	7%
Eenoudergezin		40%
<i>Eenoudergezin</i>	37	37%
<i>Eengrootoudergezin</i>	3	3%
Geen info		6%
TOTAAL	100	100%

Tellen we de cijfers wat **eenoudergezinnen** betreft samen, dan kunnen we wel stellen dat er 40 jongeren (40%) opgroeien in een eenoudergezin. Zoals gezegd, gaat het in 3 gevallen om een “eengrootoudergezin”. Van de 54 jongeren waarvan bekend is dat ze niet in een eenoudergezin opgroeien, is voor 34 jongeren bekend dat het om een kerngezin gaat, en voor 13 jongeren dat ze in een nieuw-samengesteld gezin opgroeien. Voor 7 jongeren kon niet gespecificeerd worden of het om een kerngezin of een nieuw-samengesteld gezin gaat.

Vergelijken we dit met de cijfers van de gezinssamenstelling van de globale populatie minderjarige kinderen in **Antwerpen**, dan zien we dat 21,8% van alle gezinnen met minderjarige kinderen, eenoudergezinnen zijn.³⁵ Dit betekent dat het aandeel eenoudergezinnen in de KOMPAS+ populatie, bijna het dubbele bedraagt.

Uit de **scholenbevraging** van het Jeugdonderzoekplatform in 2018 blijkt dat de jongeren van de tweede en derde graad secundair onderwijs in Antwerpen, vooral bij beide ouders wonen (67,6%). In totaal 18% woont in een eenoudergezin waarbij de jongere ofwel vooral bij de moeder, ofwel vooral bij de vader verblijft. In totaal 3,9% geeft aan evenveel bij moeder als vader te wonen. In totaal 7,9% geeft aan in een nieuw-samengesteld gezin te wonen. Verder zijn er nog jongeren die al alleen wonen (0,8%) of in een andere gezinssamenstelling wonen (1,6%) (Mastari et al., 2020: 11). Ook op basis van deze cijfers kunnen we stellen dat de KOMPAS+ jongeren dubbel zo vaak in een eenoudergezin wonen.

De jongeren die bij KOMPAS+ worden aangemeld, komen vaak uit **relatief grote gezinnen**. In totaal 16% van de jongeren komen uit gezinnen met 7 of meer kinderen. Hier worden (ook) halfbroers en -zussen bijgeteld.³⁶ De overige jongeren groeien op in gezinnen met 1 tot 3 kinderen (42%) of gezinnen met 4 tot 6 kinderen (42%).

Op het moment van aanmelding wonen de jongeren gemiddeld met **3,5 kinderen onder één dak** (de jongere meegerekend). In sommige gevallen zijn er echter ook nog nichten of neven die ook in dit huis verblijven.

Ook hier kunnen we de vergelijking maken met de globale populatie in Antwerpen. Wanneer we uitgaan van het gemiddelde van 3,5 kinderen onder één dak, en dus minstens 1 ouderfiguur mee rekenen, komen we aan gemiddeld minstens 4,5 personen per woning. Recente cijfers rond de samenstelling van de huishoudens in Antwerpen, tonen dat 9,6% van de huishoudens uit 4 personen bestaat, en 9% van de huishoudens uit 5 personen of meer.³⁷ We kunnen dan ook stellen dat **grote huishoudens sterk oververtegenwoordigd** zijn in de populatie KOMPAS+ jongeren.

Gesignaleerde problemen in het gezin

In de gezinnen waar de bij KOMPAS+ aangemelde jongeren opgroeien, worden heel wat problemen gemeld. Zoals dit ook voor andere registraties geldt, dienen we steeds in het achterhoofd te houden dat het mogelijk is dat er sommige problematieken aanwezig zijn in het gezin maar niet gemeld of niet

---

³⁵ https://provincies.incijfers.be/jive/report/?id=rapport_demografie&input_geo=gemeente_11002, geraadpleegd op 17 november 2021.

³⁶ Er wordt gekeken naar kinderen die ingeschreven zijn op hetzelfde adres. Het is dus mogelijk dat de jongere nog stief- of halfbroers of -zussen heeft die op een ander adres (bijvoorbeeld bij de andere ouder) wonen.

³⁷ https://provincies.incijfers.be/jive/report/?id=rapport_demografie&input_geo=gemeente_11002, geraadpleegd op 17 november 2021.

gekend zijn. In dat opzicht spreken we regelmatig over “**minstens**” een bepaald percentage of aantal. Zoals reeds aangegeven, veranderde het weeginstrument vanaf dossier 85, en dus ook het al dan niet registreren van bepaalde factoren en/of de manier waarop zij werden geregistreerd.

In onderstaande tabel worden de gemelde problemen in het gezin opgelijst. Waar er consistentie is tussen beide weeginstrumenten, worden de problemen samen geteld. Het totaal is dan 94 (alle dossiers behalve deze niet weerhouden vóór de weging). Sommige variabelen werden enkel in het eerste of het tweede weeginstrument genoteerd. Het totaal is dan respectievelijk 79 en 15. Wanneer de totalen 15 bedragen, worden geen percentages weergegeven vanwege de kleine aantallen.

PROBLEMEN IN GEZIN	JA	NEEN	NIET GEKEND	TOTAAL
Financiën	38 40,4%	36 38,3%	20 21,3%	94 100%
Verslaving	32 34%	39 41,5%	23 24,5%	94 100%
Verblijfsstatus	11 11,7%	69 73,4%	14 14,9%	94 100%
Relatieproblemen ouders / problematische echtscheiding	35 44,3%	32 40,5%	12 15,2%	79 100%
Ziekte (psychisch/fysiek)	40 50,6%	33 41,8%	6 7,6%	79 100%
Trauma (ongeval, migratie, oorlog, IFG in het verleden,...)	57 60,6%	20 21,3%	17 18,1%	94 100%
Ongeschikte/onveilige woonsituatie/huisvesting	15 19%	48 60,8%	16 20,2%	79 100%
CRIMINALITEIT				
Gezinsleden gekend bij justitie en/of politie	60 75,9%	15 19%	4 5,1%	79 100%
<i>Criminaliteit broers of zussen (dossiers 85-100)</i>	9	6	0	15
<i>Criminaliteit ouders of verzorgers (dossiers 85-100)</i>	11	4	0	15

GEWELD				
Fysiek geweld	38 48,1%	30 38%	11 13,9%	79 100%
Psychisch geweld	29 36,7%	37 46,8%	13 16,5%	79 100%
IFG (dossiers 85-100)	10	5	0	15

Het is opvallend dat in de eerste 84 dossiers, minstens drie vierde (75,9%) van de jongeren **gezinsleden hebben die gekend zijn bij politie en/of justitie**.³⁸ Ook in de laatste 15 dossiers, zijn de cijfers hoog. Hier wordt de registratie opgesplitst naar criminaliteit van broers of zussen (gekend in 9 van de 15 dossiers) en criminaliteit van ouders of verzorgers (11 van de 15 gekend).

Deze cijfers zijn hoog, maar het is niet eenvoudig om deze in een **relatieve context** te plaatsen. Sowieso is het ten gevolge van het zogenaamde *dark number* altijd moeilijk om hier iets over te zeggen. Om toch een **vergelijkingspunt** te hebben, grijpen we terug naar een studie over uit handen gegeven jongeren in België (Nuytiens, Christiaens & Eliaerts, 2005). Hier werd echter enkel gekeken naar gerechtelijke contacten van de gezinsleden (gekend bij de rechtbank), en dus niet naar politiecontacten. In deze populatie was voor 34,1% van de jongeren bekend dat de broer(s) en/of zus(sen) ook contacten hadden met het gerecht (de jeugdrechtbank inbegrepen). Voor 14,2% van de jongeren was duidelijk dat vader gerechtelijke voorgaanden had. De geregistreerde gerechtelijke contacten van de moeder bleken daarentegen verwaarloosbaar (0,5%).

Wat eveneens opvalt, is de hoge mate van **geweld** in de gezinnen. In 35 (44,3%) dossiers wordt melding gemaakt van **relatieproblemen** tussen de ouders of een **problematische echtscheiding**. In minstens 38 dossiers (48,1%) is er sprake van fysiek geweld in het gezin. Bovendien zou er in minstens 29 dossiers (36,7%) sprake zijn van psychisch geweld binnen de gezinscontext. Vanaf dossier 85 wordt **intrafamiliaal geweld** (IFG) onder één noemer geregistreerd, en wordt dus geen onderscheid meer gemaakt tussen fysiek en psychisch geweld. Hier wordt in 10 van de 15 dossiers gemeld dat er sprake is van IFG.

Uit de **statistieken van de Federale Politie**, waarbij geografische vergelijkingen gemaakt worden, blijkt dat het aantal feiten betreffende IFG in Antwerpen relatief hoog ligt. Het gaat om 130,97 feiten IFG per 10.000 huishoudens in 2020. In Vlaanderen ligt dit, behoudens een aantal andere uitschieters (wat de provincie Antwerpen betreft: Boom: 179,87; Wuustwezel: 136,71), doorgaans veel lager. Ter vergelijking, zie bijvoorbeeld Mechelen: 75,78; Leuven: 40,34; Gent: 95,73.³⁹

Vanaf dossier 85 wordt het nieuwe weeginstrument (**WIK2**) gehanteerd. In dit nieuwe weeginstrument werden nog twee factoren geregistreerd rond problemen in het gezin: mishandeling als kind, en getuige geweest van geweld in het gezin. Deze variabelen worden gescoord via antwoordcategorieën:

³⁸ Hier worden contacten met de politierechtbank niet bijgeteld.

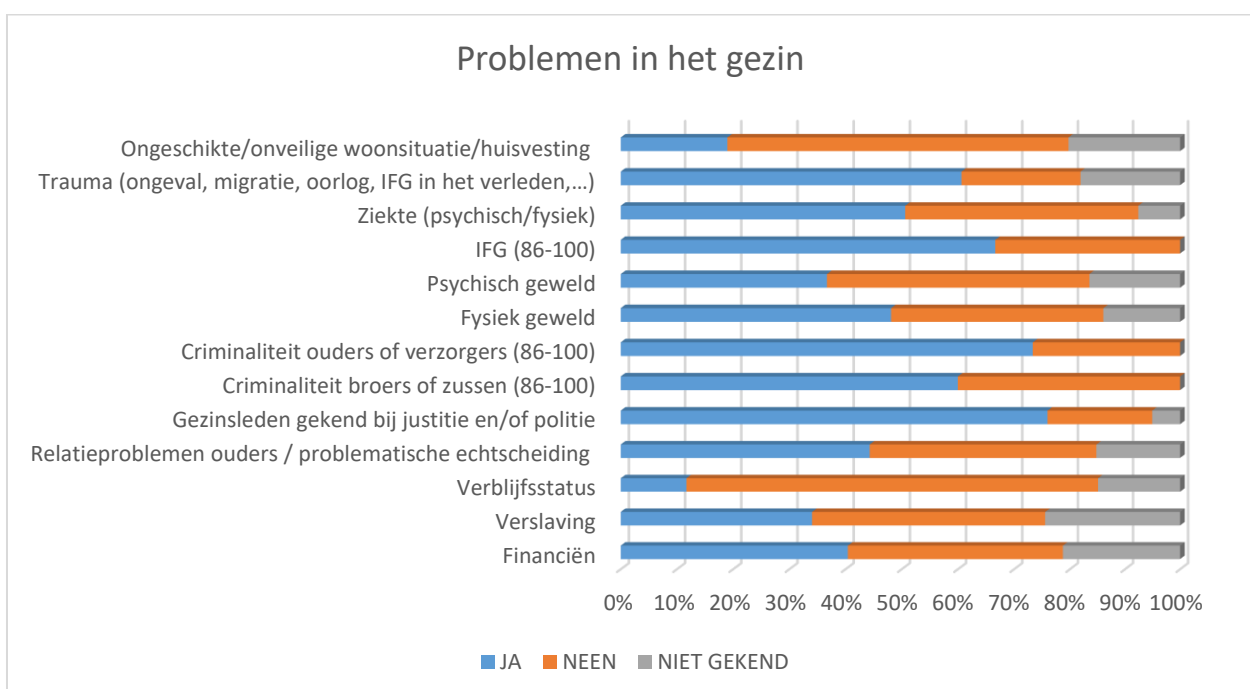
³⁹ <http://www.stat.policefederale.be/criminaliteitsstatistieken/interactief/kaart-intrafamiliaal-geweld/> Geraadpleegd op 17 november 2021.

laag, matig, hoog, of niet gekend. Om die reden worden deze variabelen in een aparte tabel gepresenteerd (zie hieronder). De resultaten van deze registraties sluiten aan bij de hoge mate van IFG dat uit de andere hier aan gerelateerde registraties naar voor komt. In totaal 10 van de 15 jongeren zou in matige of hoge mate **getuige geweest zijn van geweld in het gezin**. Bovendien zouden minstens 5 jongeren in matige of hoge mate **mishandeld** zijn geweest als kind binnen de gezinscontext. In realiteit kan dit cijfer nog sterk oplopen, aangezien er voor 8 jongeren geen informatie hierover beschikbaar is.

	LAAG	MATIG	HOOG	NIET GEKEND	TOTAAL
<i>Mishandeling als kind</i>	2	2	3	8	15
<i>Getuige geweest van geweld in het gezin</i>	2	3	7	3	15

In de gezinnen zijn vaak ook andere problemen aanwezig. Zo hebben minstens 38 gezinnen (40,4%) te kampen met financiële problemen. In een derde (34%) van de dossiers wordt melding gemaakt van een verslavingsproblematiek binnen de gezinscontext. In de helft (50,6%) van de gezinnen is daarenboven sprake van **psychische of fysieke ziekte** (ouder(s) en/of broer(s) of zus(sen)). Drie vijfde van de gezinnen (60,6%) is getekend door **trauma**. Concreet kan het gaan om een ongeval, of trauma's met betrekking tot oorlog en/of migratie, IFG in het verleden, enz. In totaal minstens 11 gezinnen (11,7%) van de gezinnen leeft in een onzekere situatie wat de **verblijfsstatus** betreft. Tenslotte valt op dat bijna 1 op 5 jongeren (19%) opgroeit in een ongeschikte of onveilige woonsituatie of **huisvesting**.

De resultaten zijn **visueel samengevat** in onderstaande figuur. Opnieuw wijzen we op het feit dat het wat de variabelen betreft die enkel in dossiers 85-100 geregistreerd werden, door de kleine aantallen niet echt aangewezen is om met percentages te werken. Met het oog op consistentie, werden deze toch opgenomen in de figuur.

Opvoeding

In de dossiers is heel wat informatie terug te vinden over de situatie met betrekking tot de opvoeding. Het beeld dat hier geschetst wordt, is niet rooskleurig. Het is een beeld van **verstoorde of adversieve opvoedingsstijlen**, met weinig consistentie en ontbrekende steunfiguren. Het feit dat in drie vierde (74,5%) van de dossiers er VOS-antecedenten gekend zijn, is hier tekenend. Het gaat concreet om VOS-registraties door het parket. Vanaf dossier 85 wordt ook geregistreerd of er sprake is geweest van een MANO (maatschappelijke noodzaak) via het OCJ.⁴⁰ Voor de 15 dossiers waar hierover informatie is, is er in 5 gevallen sprake geweest van een MANO.

OPVOEDINGSSITUATIE	JA	NEEN	NIET GEKEND	TOTAAL
VOS-antecedenten	70 74,5%	24 25,5%	0 0%	94 100%
<i>MANO (OCJ) (dossiers 85-100)</i>	5	10	0	15
Gebrek aan ouderlijk toezicht en begrenzing	68 86,1%	9 11,4%	2 2,5%	79 100%
Verstoorde relatie ouder – kind	55 69,6%	15 19%	9 11,4%	79 100%
<i>Verstoring in de verzorgingssituatie (dossiers 85-100)</i>	12	2	1	15
Gebrek aan zorg, bijstand, aanmoediging	42 53,2%	31 39,2%	6 7,6%	79 100%
Gebrek aan steunfiguren	40 42,6%	22 23,4%	32 34%	94 100%
Onenigheid over opvoeding van de kinderen	31 39,2%	35 44,3%	13 16,5%	79 100%
Verwennende opvoedingsstijl (bepamperend)	23 29,1%	33 41,8%	23 29,1%	79 100%
Verwaarlozing	22 27,8%	48 60,8%	9 11,4%	79 100%
Parentificatie binnen het gezin	15 19%	38 48,1%	26 32,9%	79 100%
<i>Geringe opvoedingsvaardigheden bij ouders (dossiers 85-100)</i>	14	1	0	15

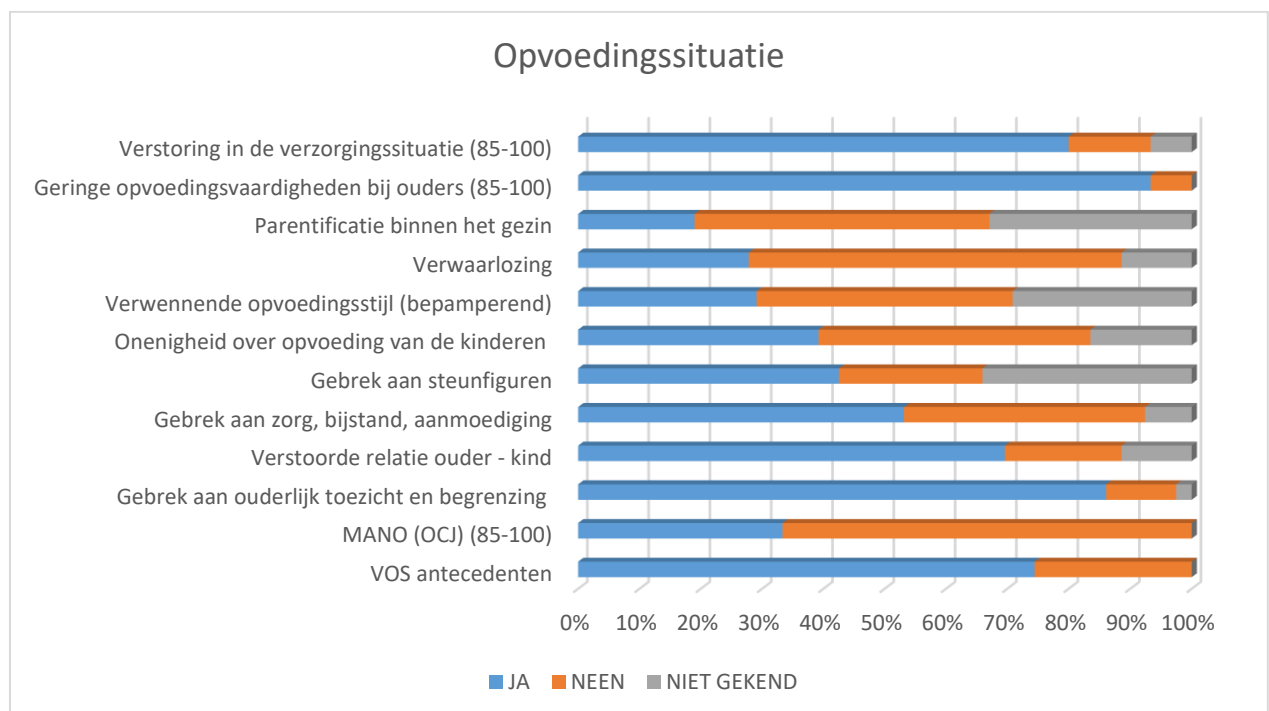
⁴⁰ Het OCJ onderzoekt of het in verontrustende situaties noodzakelijk is om van overheidswege hulp op te starten of verder te zetten (mandaat maatschappelijke noodzaak).

In maar liefst 86,1% van de dossiers wordt er melding gemaakt van een **gebrek aan ouderlijk toezicht en begrenzing**. Bovendien is er in 69,6% van de dossiers sprake van een **verstoorde relatie** tussen ouder en kind. Voor de dossiers 85 tot en met 100 wordt een gelijkaardige variabele geregistreerd, namelijk: verstoring in de verzorgingssituatie. Dit zou het geval zijn voor 12 van de 15 dossiers. Eveneens wordt de variabele “**geringe opvoedingsvaardigheden bij de ouders**” geregistreerd. In 14 van de 15 dossiers wordt hier bevestigend op geantwoord.

In meer dan de helft van de dossiers (53,2%) wordt geoordeeld dat er een **gebrek aan zorg, bijstand en aanmoediging** is. Voor minstens 27,8% van de jongeren wordt zelfs genoteerd dat er sprake is van verwaarlozing. Bovendien zou minstens 42,6% van de jongeren een gebrek hebben aan (volwassen) steunfiguren in zijn of haar omgeving. In bijna 4 op de 10 dossiers (39,2%) zou er sprake zijn van **onemigheid** tussen de ouders over de opvoeding van de kinderen.

In minstens 3 op de 10 dossiers (29,1%) zou er sprake zijn van een **verwennende opvoedingsstijl**. Ten minste 1 op 5 jongeren (19%) groeit op in een gezin waar er sprake is van **parentificatie**. Dit wil zeggen dat de jongere de rol opneemt van de ouder in het gezin en dus ook de taken en verantwoordelijkheden die hier aan verbonden zijn.

De resultaten worden **visueel** gepresenteerd in onderstaande figuur. Merk ook hier op dat wat de variabelen betreft die enkel in dossiers 85-100 geregistreerd werden, het niet echt aangewezen om met percentages te werken (door de kleine aantallen). Met het oog op consistentie, werden deze toch opgenomen in de figuur.

3.4. Persoonlijkheidskenmerken

In dit hoofdstuk wordt een beeld geschetst van de persoonlijkheidskenmerken van de jongere. Eerst wordt ingegaan op denkpatronen, gedrag en vaardigheden. Vervolgens wordt ingezoomd op het (vermoeden van) psychische en / of fysieke stoornissen.

Denkpatronen, gedrag en sociale vaardigheden

In de dossiers wordt uitvoerig gerapporteerd over de denkpatronen, het gedrag en de sociale vaardigheden van de jongeren. Wat deze variabelen betreft, zijn er overeenkomsten maar ook verschillen in wat er geregistreerd werd voor de eerste 84 dossiers (WIK1) en de dossiers vanaf 85 (WIK2). Een deel van de resultaten zal hier dan ook opgesplitst worden omdat er met andere antwoordcategorieën gewerkt wordt.⁴¹

Uit de dossiers komt vooral naar voor dat de jongeren geen of een beperkt inzicht hebben in het eigen handelen (84,1%). Er is met andere woorden geen of een **beperkt probleembesef**. Verder zou meer dan vier op vijf jongeren (81,9%) **beïnvloedbaar** zijn. Eveneens vier op vijf jongeren (79,7%) zou zich verzetten ten aanzien van **autoriteitsfiguren**. Ruim 1 op 3 jongeren (36,2%) vertoont herhaaldelijk wegloupedrag (minimum 24u wegblijven).

Minstens 68,4% van de jongeren zou **geen berouw** tonen over de gepleegde feiten en/of ten aanzien van hun slachtoffers. Andere hoog gescoorde variabelen zijn: lage **frustratietolerantie** (63,3%), geringe **zelfcontrole** (62%), **manipulatief** (61,7%) en **impulsief** (51,9%).

Verder zou 46,8% van de jongeren over beperkte **sociale vaardigheden** beschikken. In totaal 29,1% van de jongeren zou een laag zelfbeeld hebben. Voor minstens 4 op 10 jongeren (40,5%) zijn er signalen die wijzen op het **gebruik of een verslaving**. Wat verslaving betreft, kan het gaan om drugs, alcohol, maar ook bijvoorbeeld een game-verslaving. Deze verschillende vormen worden samengenomen omdat er vooral gepeild wordt naar de verslavingsgevoeligheid.

De jongeren die bij KOMPAS+ worden aangemeld, worden in 44,3% van de gevallen omschreven als jongeren met een **negatief of asociaal denkpatroon** (44,3%).

De aangemelde jongeren geven echter **zelden** blijk van **radicaal of extremistisch gedachtengoed**. Voor slechts 2 jongeren (2,5%) zou dit het geval zijn. Voor 6 jongeren werd de vraag of er sprake is van radicaal of extremistisch gedachtengoed, beantwoord met een vraagteken. Bij 4 van de 6 jongeren is hierover geen extra informatie te vinden; er is met andere woorden niet duidelijk waarom hier niet simpelweg “neen” of “ja” geantwoord kan worden. Bij de 2 overige dossiers wordt hier wel **verduidelijking** gegeven. In 1 geval werd (2-3 jaar voor de aanmelding) de vrees geuit door de school dat betrokken jongere een gemakkelijk slachtoffer zou zijn voor radicalisering. In het andere dossier werd genoteerd dat jongere mogelijks een radicale houding heeft ten aanzien van vrouwen.

---

⁴¹ Meer concreet gaat het om een opsplitsing tussen de variabelen die in de WIK2 niet met ‘ja’, ‘neen’ of ‘niet gekend’ worden beantwoord, maar met ‘laag’, ‘matig’, ‘hoog’ en ‘niet gekend’.

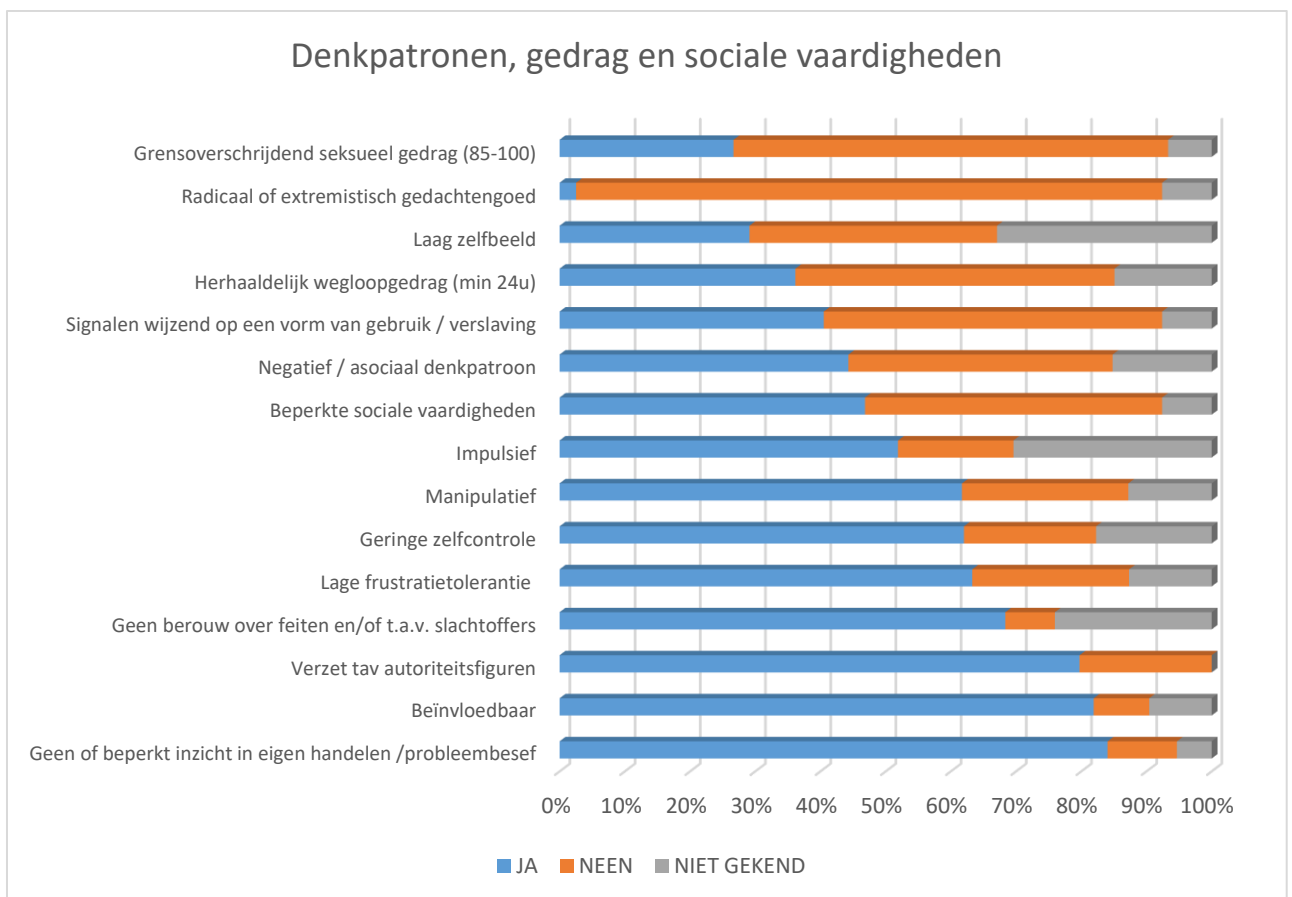
Vanaf dossier 85 wordt deze variabele niet meer *as such* geregistreerd. Er wordt sinds dan enkel geregistreerd of de jongere **negatieve opvattingen** heeft. Radicalisering of extremistische opvattingen kunnen hier in vervat zitten (zie verder).

In tegenstelling tot het lage aandeel geradicaliseerde jongeren in de aangemelde populatie, lijkt het aantal jongeren waar melding gemaakt wordt van **grensoverschrijdend seksueel gedrag**, dan weer wel mogelijks zorgwekkend. Dit werd enkel vanaf dossier 85 geregistreerd. Op de 15 dossiers is er van minstens 4 jongeren gemeld dat er sprake is van grensoverschrijdend seksueel gedrag.

DENKPATRONEN, GEDRAG EN SOCIALE VAARDIGHEDEN	JA	NEEN	NIET GEKEND	TOTAAL
Geen of beperkt inzicht in eigen handelen / probleembesef	79 84,1%	10 10,6%	5 5,3%	94 100%
Beïnvloedbaar	77 81,9%	8 8,5%	9 9,6%	94 100%
Verzet t.a.v. autoriteitsfiguren	63 79,7%	16 20,3%	0 0%	79 100%
Geen berouw over feiten en / of t.a.v. slachtoffers	54 68,4%	6 7,6%	19 24%	79 100%
Lage frustratietolerantie	50 63,3%	19 24%	10 12,7%	79 100%
Geringe zelfcontrole	49 62%	16 20,3%	14 17,7%	79 100%
Manipulatief	58 61,7%	24 2,5%	12 12,8%	94 100%
Impulsief	41 51,9%	14 17,7%	24 30,4%	79 100%
Beperkte sociale vaardigheden	37 46,8%	36 45,6%	6 7,6%	79 100%
Negatief / asociaal denkpatroon	35 44,3%	32 40,5%	12 15,2%	79 100%
Signalen wijzend op een vorm van gebruik / verslaving	32 40,5%	41 51,9%	6 7,6%	79 100%

Herhaaldelijk wegloupedrag (min. 24u)	34 36,2%	46 48,9%	14 14,9%	94 100%
Laag zelfbeeld	23 29,1%	30 38%	26 32,9%	79 100%
Radicaal of extremistisch gedachtegoed	2 2,5%	71 89,9%	6 7,6%	79 100%
<i>Grensoverschrijdend seksueel gedrag (dossiers 85-100)</i>	4	10	1	15

Onderstaande figuur geeft een overzicht weer van de denkpatronen, het gedrag en de sociale vaardigheden. Zoals reeds aangegeven, gaat het bij de variabele *grensoverschrijdend seksueel gedrag* slechts om 15 dossiers.

Uit de registratie van een aantal bijkomende of gelijkaardige variabelen in de WIK2 blijkt dat het beeld dat op basis hiervan ontstaat, goed aansluit bij het beeld dat hierboven werd geschetst. Ook bij deze variabelen zien we een beeld verschijnen van jongeren met geringe **sociale vaardigheden** (voor minstens 9 van de 15 jongeren wordt dit als hoog gescoord, en voor 3 jongeren als matig). In totaal 11 van de 15 jongeren worden hoog gescoord op problemen met **hanteren boosheid**, en eveneens 11 jongeren op **riskant gedrag / impulsiviteit**.

Voor 7 van de 15 jongeren worden (matige of grote) problemen met **middelenmisbruik** gemeld. Ook dit is in lijn met de registraties in de WIK1.

Voor 11 van de 15 jongeren wordt de variabele “**gebrek aan empathie / berouw**” matig of hoog gescoord voor de afgelopen 12 maanden. Dit is eveneens vergelijkbaar met de scores voor de variabele rond berouw (WIK1). In totaal drie vijfde van de 15 jongeren (9) scoren matig of hoog wat het hebben van **negatieve opvattingen** betreft. Dit is verhoudingsgewijs hoger dan de vergelijkbare variabele “negatief of antisociaal denkpatroon” (WIK1).

Gezien het verdwijnen van de variabele rond **radicalisering en extremistisch gedachtegoed** (zie eerder), werden de dossiers van de 9 jongeren die matig of hoog scoren op negatieve opvattingen, verder in detail bekeken. Ook de jongeren waar de score onbekend was (2), werden verder bekeken. Mogelijks werd hier immers “onbekend” aangeduid omdat er twijfels waren over de aan- of afwezigheid van deze manier van denken. In slechts 1 dossier van de in totaal 11 dossiers die we onder de loep namen, wordt iets gezegd over tekenen van radicalisering of extremistisch denken. Het gaat om een jongere waarvan de moeder moslima is, en de vader katholiek. De jongere zou moeder uitlachen met haar geloof en zou minachtend doen tegenover vrouwen. Zo is hij van mening dat zijn vrouwelijke familieleden binnen moeten blijven. In alle andere gevallen lijkt de negatieve houding vooral algemener te zijn: een agressieve houding, of vaak neiging tot grensoverschrijdend gedrag,...

In de WIK2 wordt ook **aandachtstekort of hyperactiviteit** geregistreerd. In totaal 7 van de 15 jongeren scoren hier matig (1) of hoog (6) op. Tenslotte wordt ook geregistreerd of er ooit al sprake geweest is van zelfbeschadiging of suïcidepogingen. In totaal 5 jongeren, ofwel 1 op 3, scoren hier matig (3) of hoog (2) op.

Individuele factoren (laatste 6 maanden) (WIK2)	laag	matig	hoog	onbekend	totaal
<i>Problemen hanteren boosheid</i>	3	1	11	0	15
<i>Risikant gedrag / impulsiviteit</i>	3	1	11	0	15
<i>Geringe copingvaardigheden (sociale vaardigheden)</i>	3	3	9	0	15
<i>Aandachtstekort/hyperactiviteit</i>	8	1	6	0	15
<i>Problemen met middelenmisbruik</i>	6	1	6	2	15
<i>Gebrek aan empathie/berouw (afgelopen 12m)</i>	1	6	5	3	15
<i>Negatieve opvattingen</i>	4	5	4	2	15
<i>Eerdere zelfbeschadiging of suïcidepogingen (historisch)</i>	9	3	2	0	15

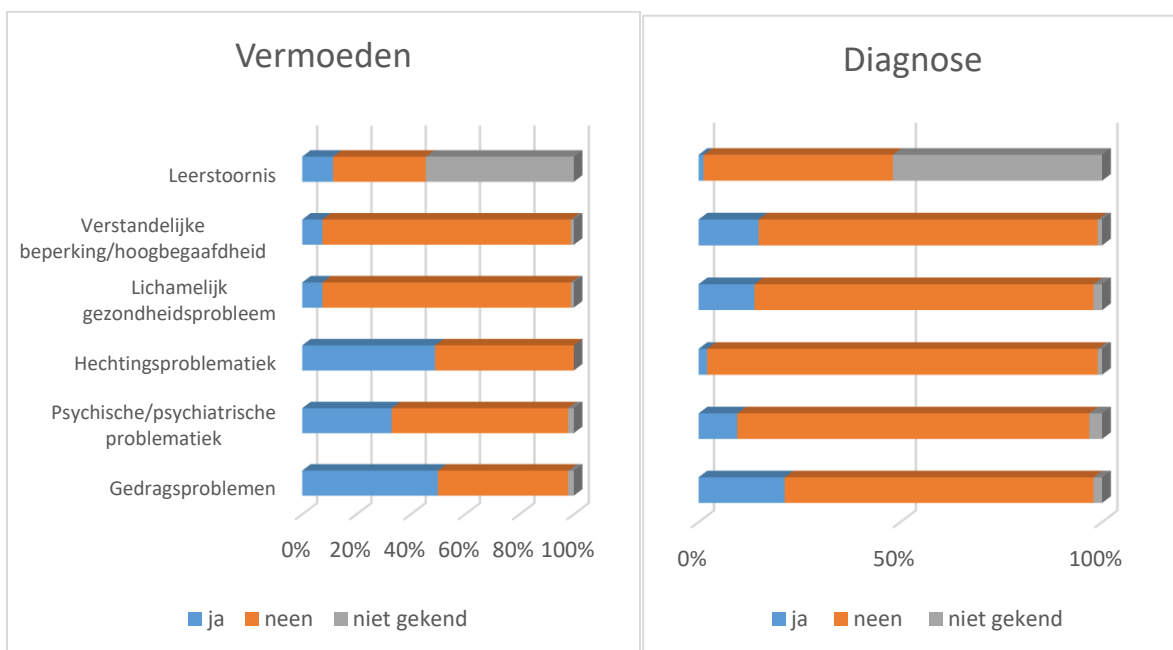
Vermoeden en diagnose van stoornissen

Voor alle aangemelde dossiers die zijn doorgestroomd naar de wegingsfase (94), werd geregistreerd of er sprake is van bepaalde stoornissen (uitgezonderd de leerstoornis, deze werd enkel in de WIK1

geregistreerd). Enerzijds werd telkens genoteerd of er een *vermoeden* is van deze problematieken, anderzijds werd ook geregistreerd of er effectief een *diagnose* gesteld werd.

	VERMOEDEN				DIAGNOSE			
	JA	NEEN	NIET GEKEND	TOTAAL	JA	NEEN	NIET GEKEND	TOTAAL
Gedragsproblemen	47 50%	45 47,9%	2 2,1%	94 100%	20 21,3%	72 76,6%	2 2,1%	94 100%
Psychische/psychiatrische problematiek	31 33%	61 64,9%	2 2,1%	94 100%	9 9,6%	82 87,2%	3 3,2%	94 100%
Hechtingsproblematiek	46 48,9%	48 51,1%	0 0%	94 100%	2 2,1%	91 96,8%	1 1,1%	94 100%
Lichamelijk gezondheidsprobleem	7 7,4%	86 91,5%	1 1,1%	94 100%	13 13,8%	79 84,1%	2 2,1%	94 100%
Verstandelijke beperking/hoogbegaafdheid	7 7,4%	86 91,5%	1 1,1%	94 100%	14 14,9%	79 84%	1 1,1%	94 100%
Leerstoornis	9 11,4%	27 34,2%	43 54,4%	79 100%	1 1,1%	37 46,8%	41 51,9%	79 100%

Het is duidelijk dat, hoewel er in heel wat dossiers vermoedens zijn van een stoornis, een **diagnose vaak ontbreekt** om dit te staven. Het naast elkaar plaatsen van onderstaande figuren geeft dit in één oogopslag weer.

In wat volgt bespreken we elke problematiek apart, en bekijken we deze ook op dossierniveau.

Gedragsproblemen

Wat meteen opvalt is dat er voor de helft van de jongeren (50%) gesteld wordt dat er een vermoeden is van **gedragsproblemen**, daar waar slechts bij 1 op 5 jongeren hier effectief een diagnose voor gesteld werd (21,3%).

Bekijken we deze registraties *per jongere*, dan zien we dat in de meeste gevallen (voor 41 jongeren van de 94, oftewel 43,6%) er een vermoeden is van een gedragsproblematiek, maar dat er geen diagnose voorhanden is. Voor 1 jongere (1,1%) is er een vermoeden, maar is niet geweten of er een diagnose bestaat. Voor 30 jongeren (31,9%) is er een diagnose noch een vermoeden van gedragsproblemen. Tenslotte is voor 1 jongere onbekend of er een vermoeden is, en onbekend of er een diagnose is (1,1%).

GEDRAGSPROBLEMEN	AANTAL	%
Vermoeden maar geen diagnose	41	43,6
Vermoeden maar onbekend of er diagnose is	1	1,1
Vermoeden én diagnose	4	4,3
Diagnose en geen vermoeden	16	17
Geen diagnose en geen vermoeden	30	31,9
Onbekend of er vermoeden is en onbekend of er diagnose is	1	1,1
TOTAAL	94	100

Voor 4 jongeren werd geregistreerd dat er **zowel een vermoeden als een diagnose** bestaat (4,3%). In dat geval gaat het wat de diagnose betreft om andere stoornissen dan wat het vermoeden betreft. Drie jongeren kregen de diagnose ADHD, en wat het vermoeden betreft gaat het in één geval om ODD (oppositieel-opstandige stoornis), een ander geval om een agressieproblematiek en in het derde dossier is onbekend welke stoornis vermoed wordt. De vierde jongere kreeg de diagnose ODD, en er is ook een vermoeden van een andere stoornis. Hier ontbreekt de informatie over welke stoornis dat dan is.

In 16 dossiers is er **enkel sprake van een diagnose** betreffende gedragsproblemen (17%). Voor 7 jongeren gaat het om ADHD, en voor 2 jongeren om ADHD én ODD. In totaal 4 jongeren kregen de diagnose ODD én de diagnose agressieproblematiek. Verder werd voor 2 jongeren een normoverschrijdende gedragsstoornis vastgesteld, en voor 1 jongere nog de diagnose ODD.

Alles opgeteld betekent dat in totaal voor 20 jongeren (21,3%) er effectief een diagnose werd gesteld betreffende een **gedragsproblematiek**. Zoals in onderstaande tabel blijkt uit het overzicht, betreffen de meest voorkomende diagnoses ADHD, ODD en agressieproblemen, al dan niet gecombineerd.

DIAGNOSE GEDRAGSPROBLEMATIEK	AANTAL
ADHD	10
ODD	2
ODD en agressieproblematiek	3
ADHD en ODD	2
Normoverschrijdende gedragsstoornis	2
ADHD en agressieproblematiek	1
TOTAAL	20

Hechtingsproblematiek

Ook voor de registraties rond **hechtingsproblematiek** geldt dezelfde vaststelling: er worden relatief vaak vermoedens geuit rond het bestaan van deze problematiek, terwijl het aandeel dossiers waar hier een diagnose rond bestaat, veel kleiner is. De kloof tussen diagnose en vermoeden is hier nog veel groter. Er is in 48,9% van de dossiers een vermoeden dat zulke problematiek aanwezig is, terwijl dit slechts in 2,1% van de dossiers effectief werd gediagnosticeerd.

Het is evenwel niet altijd duidelijk of het hier gaat om een *probleem* rond de hechting, dan wel om een *pathologie*. In de literatuur wordt een onderscheid gemaakt tussen een onveilige gehechtheid en een effectieve **hechtingsstoornis**, waar er sprake is van een pathologische stoornis van de gehechtheid. Uit de literatuur blijkt dat een hechtingsstoornis een vrij zeldzame stoornis is. Om die reden ontbreken dan ook prevalentiecijfers in de algemene jongerenpopulatie. In populaties van mishandelde jongeren zou de stoornis wel vaker voorkomen (Lambregtse-van den Berg, Visser, van Ransbeek, van Lier & van Daalen, 2014).

Bekijken we registraties rond hechtingsproblematiek per jongere, dan zien we dat van de 46 jongeren waarvan een **vermoeden** wordt geuit, er voor geen enkele jongere een diagnose bestaat (45), of onbekend is of er een diagnose gesteld werd (1). Er is slechts voor 2 jongeren een diagnose gesteld.

Dit betekent dat in totaal voor **48 jongeren (51,1%) een vermoeden of diagnose** bestaat rond hechtingsproblemen.

Psychiatrische / psychische problematiek

Ook het aandeel jongeren met een vermoedelijke **psychiatrische of psychische problematiek** wordt hoog ingeschat (33%). Slechts voor 9,6% werd hier echter een diagnose gesteld.

PSYCHISCHE OF PSYCHOLOGISCHE PROBLEMATIEK	AANTAL	%
Vermoeden maar geen diagnose	25	26,6
Vermoeden maar onbekend of er diagnose is	2	2,1
Diagnose en geen vermoeden	6	6,4
Vermoeden én diagnose	3	3,2
Geen diagnose en geen vermoeden	55	58,5
Geen diagnose en onbekend of er een vermoeden is	2	2,1
Geen vermoeden en onbekend of er een diagnose is	1	1,1
Onbekend of er vermoeden is en onbekend of er diagnose is	0	0
TOTAAL	94	100

Wanneer we dit op dossierniveau bekijken, dan zijn er 25 jongeren (26,6%) waar er een **vermoeden** bestaat van een psychiatrische of psychische problematiek, zonder dat er een diagnose werd gesteld. Voor nog twee andere jongeren bestaat ook een vermoeden, maar is het onbekend of er ooit een diagnose werd gesteld (2,1%).

Voor in totaal 55 jongeren (58,5%) is er **noch een vermoeden, noch een diagnose** gesteld. Voor 2 jongeren is duidelijk dat er geen diagnose gesteld werd, maar is het onbekend of er een vermoeden bestaat. Tenslotte werd voor 1 jongere geregistreerd dat men geen vermoeden heeft van een psychische of psychologische problematiek, maar dat het onbekend is of er een diagnose bestaat.

In totaal **9 jongeren** kregen een **diagnose** van een psychiatrische of psychologische problematiek. In de tabel hieronder wordt opgelijst om welke diagnoses het gaat.

DIAGNOSE PSYCHIATRISCHE/PSYCHOLOGISCHE PROBLEMATIEK	AANTAL
ASS	3
Depressie	1
ADHD en ODD	1
ODD	1
ADHD	2
Normomverschrijdende gedragsstoornis	1
TOTAAL	9

Van deze 9 jongeren werd voor in totaal **6 jongeren** een **diagnose** gesteld, en was er geen vermoeden van een andere stoornis dan deze in de diagnose vermeld. Concreet gaat het voor 3 jongeren om een diagnose van ASS, voor 1 jongere over depressie, voor 1 jongere over ADHD, en voor 1 andere jongere over ADHD en ODD. Merk op dat een aantal van deze stoornissen in de andere dossiers onder gedragsproblemen werden geregistreerd (zie eerder: ODD, normoverschrijdende gedragsstoornis, ADHD). Het totaal aantal jongeren die deze diagnose krijgen, is dan ook hoger dan in bovenstaande tabel vermeld.

Voor de andere **3 jongeren** werd zowel een **diagnose** gesteld **én** is er ook nog een **vermoeden** van een andere psychische of psychologische problematiek. Voor 1 jongere werd de diagnose ODD gesteld, en geldt het vermoeden dat de jongere ASS heeft. Nog een andere jongere kreeg de diagnose normoverschrijdende gedragsstoornis, en er heerst bovendien een vermoeden van ASS en ADHD. Tenslotte is er een jongere met een diagnose van ADHD, waar bijkomend een vermoeden van ODD werd geuit.

Nemen we alle vermoedens én diagnoses samen, dan zien we dat voor **38,3% van de KOMPAS+ jongeren een vermoeden en/of diagnose bestaat voor een psychiatrische of psychologische problematiek**. Dit is hoog in vergelijking met de algemene bevolking. In internationaal onderzoek wordt bij de globale jongerenpopulatie een prevalentie van 6 tot 16% teruggevonden (Costello, Mustillo, Erkanli, Keeler & Angold, 2003; Roberts, Roberts & Xing, 2007; Zwirs et al., 2007). Cijfers over jongeren in Vlaanderen zijn niet terug te vinden omdat systematisch prevalentie-onderzoek in de algemene jongerenpopulatie ontbreekt (Vander Laenen, Merlevede, Van Audenhove & Cappon, 2011).

Vergelijken we onze cijfers met cijfers over **jongeren in de jeugdzorg en/of in contact met de jeugdrechtbank**, dan zien we echter dat de **KOMPAS+ jongeren doorgaans lager scoren**. Zo zien we bijvoorbeeld dat in de jeugdrechtbank van Antwerpen 70,3% van de MOF-jongeren gediagnosticeerd werd met een psychiatrische diagnose (Vermeiren, De Clippele & Deboutte, 2000). Voor jongens in de gemeenschapsinstelling zou dit maar liefst 83,5% zijn (Colins, Vermeiren, Schuyten & Broekaert, 2009). Voor jongeren in de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand, vonden Janssens en Deboutte (2010) een prevalentie van psychiatrische stoornissen terug van 15 tot 90%. Tenslotte toonde een andere studie aan dat 11 tot 33% van jongeren met een gedrags- en emotionele stoornis, verblijvend in MPI's, een psychiatrische diagnose hebben (D'Oosterlinck, Broekaert, De Wilde, Bockaert & Goethals, 2006). Het feit dat de KOMPAS+ jongeren lager scoren kan evenwel te maken hebben met het feit dat de jongeren in de andere studies meer onderzoeken hebben ondergaan, en er dus meer aan diagnosestelling werd gedaan.

Wanneer we nog eens verder inzoomen op de prevalentie van de diagnoses voor **ODD en de normoverschrijdende gedragsstoornis**, dan zien we dat in totaal 9 van de 94 jongeren een diagnose kregen van ODD. Dit is 9,6%. In totaal 3 van de 94 jongeren kregen de diagnose van normoverschrijdende gedragsstoornis (3,2%). Een meta-analyse van 41 studies in 27 landen wereldwijd toont een gemiddelde prevalentie van 3,6% voor ODD en 2,1% voor de normoverschrijdende gedragsstoornis bij jongeren (Polanczyk, Salum, Sugaya, Caye & Rohde, 2015). De KOMPAS+ jongeren zitten hier dus ruim boven, en dan vooral wat ODD betreft; hier gaat het om het driedubbele.

Wanneer we inzoomen op het aantal diagnoses van **ADHD** in de populatie (16 in totaal; 13 keer geregistreerd bij de gedragsproblemen en 3 keer bij de psychiatrische / psychische problematiek), dan blijkt het om 17% te gaan. Een vergelijking met de cijfers over de algemene kinder- en jongerenpopulatie leert ons dat dit een hoog cijfer is. Een overzichtsstudie uit 2012 (Willcutt, 2012) toont prevalentiecijfers van 5,9 tot 7,1% bij kinderen en jongeren.

Wat **ASS** betreft, zijn er 3 jongeren van de 94 waarover er informatie beschikbaar is, die deze diagnose kregen. Dit is 3,2%. Vergelijken we dit cijfer met de prevalentie in de algemene kinder- en jongerenpopulatie (1% of lager, voor een overzicht zie Steyaert & De Nijs, 2014: 203), dan is dit een licht verhoogd cijfer.

Leerstoornissen

In tegenstelling tot hechtingsstoornissen en psychologische of psychische problematieken, worden de overige stoornissen veel minder gerapporteerd. In ruim 1 op 10 gevallen (11,4%) wordt een vermoeden geuit van een **leerstoornis**. Merk wel op dat het aantal dossiers waar er geen informatie voorhanden is, wel erg hoog is (54,4%).

In slechts 1,1% van de dossiers is er effectief een **diagnose** gesteld van een leerstoornis. Ook hier is het aantal dossiers waar de informatie niet voorhanden is, echter erg hoog (51,9%).

Verstandelijke beperking / hoogbegaafdheid

Opvallend is ook dat er in 7,4% van de dossiers een vermoeden is qua **verstandelijke beperking of hoogbegaafdheid**, terwijl er een effectieve diagnose voorhanden is in 14,9% van de dossiers.

Concreet gaat het over 7 jongeren waar er een **vermoeden** is van een verstandelijke beperking. Deze jongeren zouden dus zwakbegaafd zijn. Hier bovenop is er voor 14 jongeren effectief een **diagnose** gesteld rond begaafdheid. Van deze 14 diagnoses, gaat het in 13 gevallen om een verstandelijke beperking. Slechts in 1 geval gaat het om hoogbegaafdheid. Wanneer we de aantallen rond verstandelijke beperking samentellen, dan zien we dat **20 van de 94 jongeren** waarvan informatie beschikbaar is, **een verstandelijke beperking heeft of zou hebben**. Dit is maar liefst **21,3%**.

Het is dan ook belangrijk om deze cijfers te **kaderen**. Helaas zijn er weinig eenduidige prevalentiegegevens beschikbaar over mensen met een verstandelijke beperking. Er wordt geschat dat ongeveer 1% van de bevolking een verstandelijke beperking heeft (Maes, Penne & Petry, 2005). Dit is een erg groot verschil met onze cijfers. Ook als we dit vergelijken met cijfers uit de algemene populatie kinderen en jongeren, dan blijkt dit zeer hoog te zijn. In niet-ontwikkelingslanden wordt het percentage van mensen met een verstandelijke beperking in de populatie minderjarigen geschat op 0,5 tot 2% (Vogels & Kasius, 2014: 569). Volgens schattingen in Nederland zou 2,5% van de algemene populatie kinderen en jongeren een IQ lager dan 70 hebben. Een deel van deze groep zal tot de categorie van de jeugdigen met een lichte verstandelijke beperking (LVB) behoren. Over de aard en omvang van de groep LVB-jongeren bestaat echter onduidelijkheid omdat er geen gegevens bestaan over exacte aantallen.⁴²

---

⁴² <https://www.kenniscentrum-kjp.nl/professionals/dossiers/licht-verstandelijke-beperkten-lvb/>. Geraadpleegd op 16 december 2021.

Het grote aandeel jongeren met een (vermoedelijke) verstandelijke beperking wijst opnieuw op het belang van het (al dan niet) structureel betrekken van **VAPH-partners** in het KOMPAS+ netwerk.

Lichamelijke gezondheidsproblemen

Ook wat **lichamelijke gezondheidsproblemen** betreft, zien we dat het aandeel vastgestelde problemen (diagnose) groter is (13,8%) dan het aandeel vermoedens (7,4%).

Voor 7 jongeren is er een **vermoeden** van een lichamenlijk gezondheidsprobleem, zonder dat hier een diagnose gesteld werd. Concreet gaat het hierbij om overgewicht/obesitas (2), een neurologisch probleem (2), epilepsie (1), een slaapstoornis (1) en een onbekend probleem (1).

Voor 13 jongeren werd er daarenboven een **diagnose** gesteld rond 1 of meerdere lichamelijke gezondheidsproblemen. Voor 1 jongere is er zowel een vermoeden als een diagnose van neurologische problemen. Voor de overige 12 jongeren werden volgende diagnoses gesteld: overgewicht / obesitas (6), diabetes (1), nierfalen (1), enuresis (ongecontroleerd urineverlies) (1), oogletsel (1), astma (1), stofwisselingsziekte (1), immuunstoornis (1). Een jongere is hersteld van kanker, en een andere jongere is een brandwondenpatiënt. Voor 1 jongere is er geen informatie voorhanden (1).

De overlapping van 1 jongere in acht genomen, zouden er dus 19 jongeren van de 94 (**20,2%**) waar informatie voorhanden is, **vermoedelijk en/of zeker met een fysieke problematiek** kampen. Hoewel dit een hoog cijfer is, ligt dit in lijn met resultaten uit andere studies bij jongeren in de (residentiële) jeugdzorg waaruit blijkt dat er een oververtegenwoordiging is van lichamelijke problemen (zie bijvoorbeeld: Nelson, Smith, Thompson, Epstein, Griffith, Hurley & Tonniges, 2011; Van den Steene, 2018).

3.5. Delictprofiel

In dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op het delictprofiel van de bij KOMPAS+ aangemelde jongeren. Meer specifiek bekijken we achtereenvolgens het aantal gekende delicten op het moment van de aanmelding, de aard van de feiten, de leeftijd waarop het eerste delict gepleegd werd, de beweegreden(en) voor het plegen van delicten, de houding tegenover de delicten, en de evolutie van het delictpatroon.

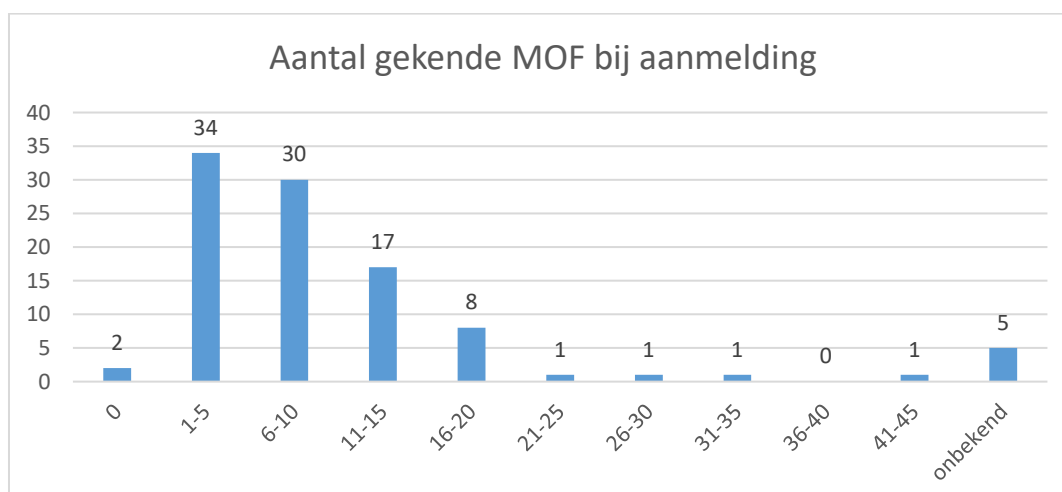
Aantal gekende delicten bij aanmelding

In wat volgt gaan we dieper in op het aantal **gekende delicten op het moment van de aanmelding**. Het gaat om het aantal gekende afzonderlijke als misdrijf omschreven feiten (MOF) die in processen-verbaal (PV's) worden vernoemd. Deze informatie is afkomstig van het jeugdparquet. Verderop gaan we dieper in op de aard en de evolutie van de feiten.

Aantal gekende MOF bij aanmelding	Aantal jongeren	%
0	2	2
1-5	34	34
6-10	30	30
11-15	17	17
16-20	8	8
21-25	1	1
26-30	1	1
31-35	1	1
36-40	0	0
41-45	1	1
Onbekend	5	5
TOTAAL	100	100

Van 5 jongeren (5%) is het aantal MOF niet bekend. Het gaat om dossiers die niet weerhouden zijn voor of na de weging. In totaal 2 jongeren (2%) hebben geen gekende antecedenten. Deze 2 jongeren werden niet weerhouden voor de weging. De meeste jongeren zijn gekend voor 1 tot 5 (34%) of 6 tot 10 feiten (30%). Er zijn ook 17 jongeren (17%) die gekend zijn voor 11 tot 15 feiten, en 8 jongeren (8%) die gekend zijn voor 16 tot 20 feiten. In totaal 4 jongeren zijn gekend voor meer dan 20 feiten (4%). In de categorie 1 tot 5 feiten, is er slechts één jongere die gekend is voor slechts 1 feit.

We kunnen dus stellen dat van de 95 jongeren waar informatie beschikbaar is, er **92 gekend zijn voor meer dan 1 feit**. Omdat het hier gaat om **door de politie ontdekte én in een PV geregistreerde feiten**, is het uiteraard mogelijk dat er sprake is van *dark number*, waardoor het reële aantal gepleegde feiten hoger ligt. Eveneens moeten we ons er ook bewust van zijn dat de jongeren mogelijk ook niet voor alle feiten effectief schuldig worden bevonden.

Op basis van deze cijfers, zouden we een significant deel van de groep aangemelde jongeren kunnen beschouwen als zogenaamde “veelpleger”. Uit de literatuur blijkt dat deze groep op verschillende manieren aangeduid en gedefinieerd wordt. Veelplegers worden soms ook aangeduid met de term “persistente delinquent”, “stelselmatige daders”, “de harde kern” of “draaideurcriminelen” (Ferberda, Kleemans, Korf & van der Laan, 2003). Hoewel de focus bij het definiëren van veelplegers steeds ligt bij het (grote) aantal feiten, wordt in sommige definities enkel naar *door de politie of het parket geregistreerde feiten* gekeken, en in andere gevallen naar het *reële aantal gepleegde feiten*. Bovendien worden binnen beide manieren van definiëren, verschillende drempels gehanteerd. In Nederland bijvoorbeeld wordt een jeugdige veelpleger (door het openbaar ministerie) gedefinieerd als een jongere in de leeftijd van 12 tot en met 17 jaar tegen wie meer dan 5 PV’s zijn opgemaakt waarvan ten minste 1 in het laatste jaar (Weerman, Bruinsma, Bernasco & Pauwels, 2020: 200).

Uit **cijfers van het parket (2020)**⁴³ blijkt dat in het gerechtelijk arrondissement Antwerpen, de overgrote meerderheid van de jongeren gekend zijn in slechts 1 MOF-zaak (72,5%). Hier worden de MOF-zaken binnen de periode 1/1/2020 tot en met 31/12/2020 gerekend.⁴⁴ Er wordt in deze cijfers niet geteld per delict, maar per MOF-zaak. Het is evenwel mogelijk dat de jongere gekend is in andere MOF-zaken van buiten deze periode. Bovendien kan 1 MOF-zaak gaan over meerdere feiten, en/of kan de jongere MOF-zaken lopen hebben in andere arrondissementen. Desondanks geven de cijfers wel een indicator van hoe vaak het voorkomt dat er voor jongeren binnen hetzelfde jaar meerdere MOF-zaken geopend worden. De cijfers van het OM tonen dus aan dat de **meeste jongeren binnen het jaar 2020 slechts gekend zijn in 1 MOF-zaak (72,5%)**. Toch is nog 14,5% betrokken in 2 MOF-zaken, 5,8% in 3 MOF-zaken en 3% in 4 MOF-zaken. Jongeren die betrokken zijn in 5 MOF-zaken (1,6%) of 6 tot 10 MOF-zaken (2,2%) komen minder voor. Voor slechts 0,4% van de jongeren kwamen in 2020 meer dan 10 nieuwe MOF-zaken binnen op het parket. In de tabel hieronder worden deze cijfers gepresenteerd.

Aantal unieke minderjarigen betrokken in een MOF-zaak binnengekomen tussen 01/01/2020 en 31/12/2020, volgens aantal MOF-zaken waarin minderjarige betrokken was tijdens deze periode	Aantal jongeren	%
1 MOF-zaak	5047	72,5
2 MOF-zaken	1011	14,5
3 MOF-zaken	406	5,8
4 MOF-zaken	206	3
5 MOF-zaken	107	1,6
6 tot 10 MOF-zaken	154	2,2
meer dan 10 MOF-zaken	28	0,4
TOTAAL	6959	100

⁴³ <https://www.om-mp.be/stat/jeu/n/index.html> Geraadpleegd op 24 november 2021.

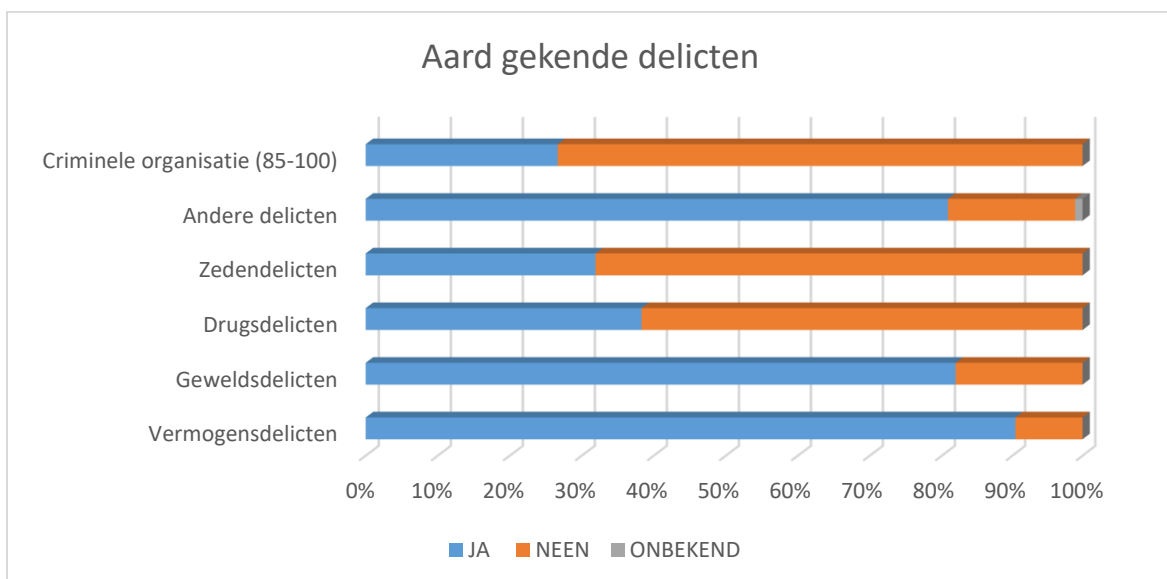
⁴⁴ Een minderjarige wordt één keer geteld vanaf het moment dat hij/zij tijdens de referentieperiode betrokken was in minstens één nieuw notitienummer dat gecreëerd werd naar aanleiding van een als misdrijf omschreven feit.

Aard delicten

Voor elk van de 94 dossiers die werden aangemeld én gewogen, werd in het elektronisch dossier in eCQare telkens genoteerd welke soort feiten er reeds gekend zijn voor betrokken jongere. Per jongere kunnen dus meerdere categorieën aangeduid worden. Het gaat om gekende feiten, die geregistreerd zijn in een melding en/of PV.

	JA	NEEN	ONBEKEND	TOTAAL
Meldingen en PV's vermogensdelicten	85 90,4%	9 9,6%	0 0%	94 100%
Meldingen en PV's geweldsdelicten	77 89,9%	17 18,1%	0 0%	94 100%
Meldingen en PV's drugsdelicten	36 38,3%	58 61,7%	0 0%	94 100%
Meldingen en PV's zedendelicten	29 30,9%	65 69,1%	0 0%	94 100%
Meldingen en PV's andere delicten	76 80,8%	17 18,1%	1 1,1%	94 100%
Meldingen en PV's criminele organisatie (enkel WIK2 – dossiers 85-100)	4	11	0	15

Een overzicht van de aard van de gekende delicten wordt weergegeven in onderstaande figuur. Zoals vermeld is de informatie rond criminele organisatie enkel gebaseerd op de dossiers 85 tot en met 100.

Uit de resultaten blijkt meteen dat 9 op 10 jongeren (90,4%) gekend zijn voor **vermogensdelicten**. Hetzelfde geldt voor **gewelddelicten**; 89,9% van de jongeren is gekend voor minstens 1 geweldsdelict. **Drugsdelicten** worden ook regelmatig gemeld, maar veel minder vaak. In 38,3% van de dossiers is de jongere gekend voor drugsdelicten.

Opvallend is ook dat de categorie “**andere delicten**” sterk aanwezig is. Voor 8 op 10 jongeren (80,8%) is er (ook) sprake van delicten die in een andere categorie dan de hierboven vermelde categorieën thuishoren. Concreet gaat het dan bijvoorbeeld om inbreuken tegen de geldende corona-maatregelen, het afsteken van vuurwerk, verboden wapendracht en GAS-inbreuken.

Vanaf dossier 85 wordt tevens genoteerd of er meldingen of PV's bestaan rond het deel uitmaken van een **criminele organisatie**. In 4 van de 15 dossiers waar er hierover informatie beschikbaar is, was dit het geval.

Zedendelicten worden in minder dan 1 op 3 dossiers vermeld (29 van de 94 dossiers, oftewel 30,9%).

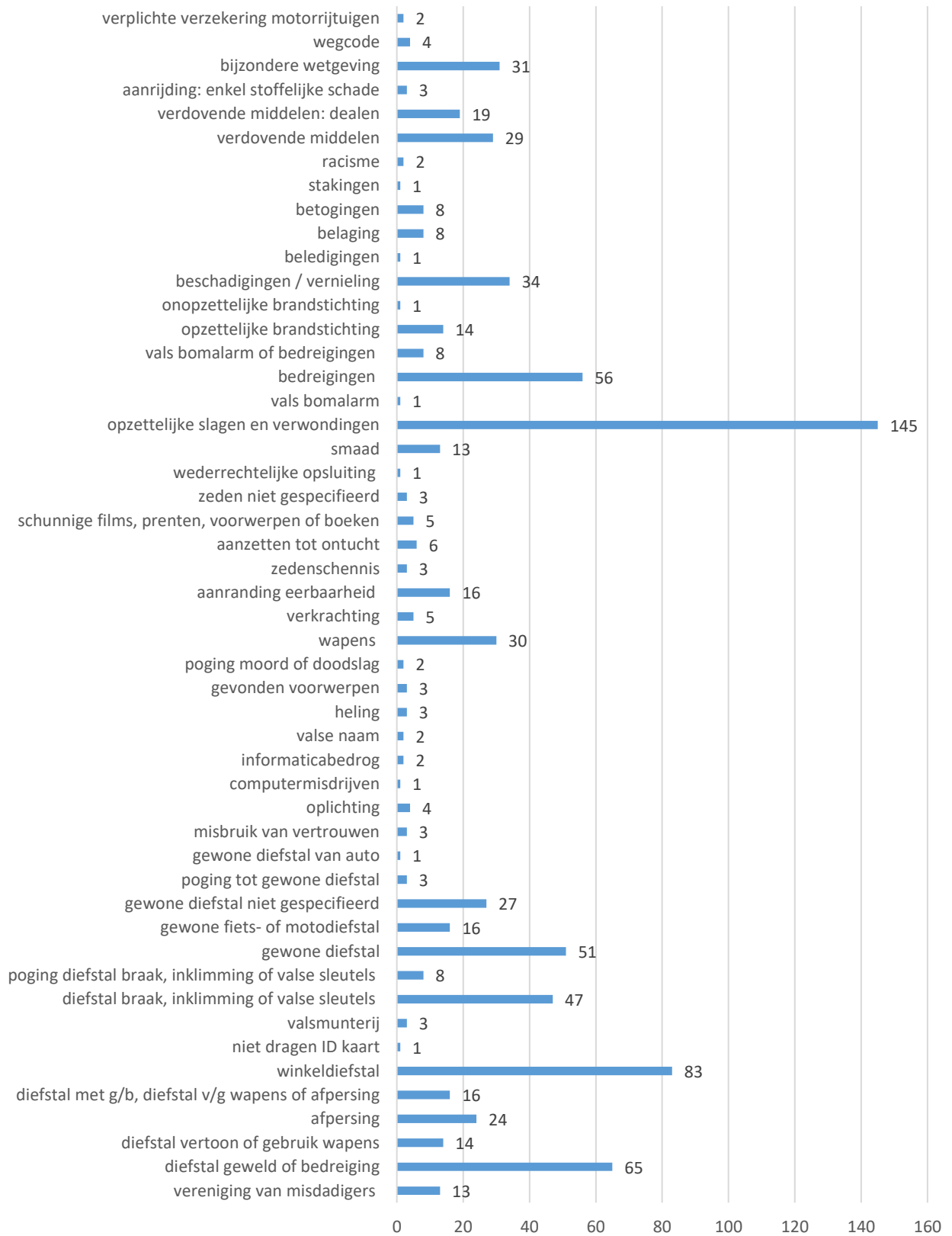
Juridische kwalificaties

Om de gehanteerde categorieën van delicten verder uit te diepen en de concrete **juridische kwalificaties** in kaart te brengen, werd de ruwe informatie opgevraagd bij het parket. Er werd nagekeken voor welke feiten de jongere gekend was *op het moment van de aanmelding*. Op die manier krijgen we niet alleen een scherper zicht op de concrete feiten, maar kan bijvoorbeeld ook een vergelijking gemaakt worden met de cijfers van het jeugdparquet van Antwerpen rond de kwalificaties van de ingestroomde MOF-zaken (jaarstatistieken).

Op basis van de cijfers van het parket, stellen we vast dat de in totaal 95 jongeren waarvan informatie beschikbaar is, gekend zijn voor **841 feiten** op het moment van aanmelding. In de praktijk gaat het eigenlijk om 93 jongeren, aangezien 2 jongeren waarover informatie beschikbaar is, geen gekende antecedenten hebben.

De juridische kwalificaties van de delicten worden in onderstaande figuur weergegeven. De volgorde van de kwalificaties is gebaseerd op de volgorde van de kwalificaties zoals gebruikt in de lijst van kwalificaties ons bezorgd door het parket. Merk op dat het gaat om de **kwalificatie op het moment dat het PV opgesteld werd**; mogelijks wijzigt de kwalificatie in een later stadium. Bovendien is niet zeker of de jongere later ook effectief schuldig werd bevonden aan deze feiten. Soms gaat het om feiten die nog in onderzoek zijn. Het is dus mogelijk dat de jongere voor bepaalde feiten uiteindelijk niet veroordeeld werd (bv. sepot).

Juridische kwalificaties feiten voor aanmelding

Uit het visuele overzicht blijkt meteen dat **opzettelijke slagen en verwondingen** de absolute uitschieter is met 145 feiten, gevolgd door **winkeldiefstal** (83 feiten) en **diefstal met geweld of bedreiging** (64 feiten).

In onderstaande tabel werden **gelijkaardige kwalificaties samengenomen**, wat een beter beeld geeft van voor wat soort feiten de jongeren gekend zijn op het moment dat ze bij KOMPAS+ worden aangemeld. Ook hier valt meteen op dat opzettelijke slagen en verwondingen de absolute koploper is (17,2%), gevolgd door zware diefstal (gebruik van geweld, bedreiging en/of wapens) en afpersing (14,2%). De gewone diefstallen (inclusief pogingen) van rijtuigen of andere goederen, is goed voor 11,7%. Rekenen we hier nog winkeldiefstal bij (9,9%), dan zijn de gewone diefstallen goed voor 21,6%. Bedreigingen zijn nog goed voor 6,7% van de feiten. Inbraken en poging tot inbraak vormen 6,5% van het geheel. Feiten die betrekking hebben op het gebruik of dealen van verdovende middelen, beslaan 5,7% van het geheel. Slechts 4,5% van de feiten zijn zedendelicten. Het gaat om in totaal 38 feiten, waarvan bijna de helft (16) aanranding van de eerbaarheid betreft.

Beschadiging en vernieling maakt 4% uit van alle feiten. In totaal 3,7% van de feiten betreffen feiten uit bijzondere wetgeving. Verboden wapendracht zijn nog goed voor 3,6% van de feiten. De overige 12,3% van de feiten bestaan uit restcategorieën die minder frequent voorkomen, zoals brandstichting, smaad of oplichting. Slechts 2 van de 841 feiten betreffen poging tot moord of doodslag.

JURIDISCHE KWALIFICATIES	AANTAL	
opzettelijke slagen en verwondingen	145	145 17,2%
diefstal geweld of bedreiging	65	119 14,2%
diefstal vertoon of gebruik wapens	14	
Afpersing	24	
niet gespecificeerd: diefstal met g/b, diefstal v/g wapens of afpersing	16	
gewone diefstal	51	98 11,7%
gewone fiets- of motodiefstal	16	
gewone diefstal niet gespecificeerd	27	
poging tot gewone diefstal	3	
gewone diefstal van auto	1	
winkeldiefstal	83	83 9,9%
bedreigingen	56	56 6,7%
diefstal braak, inklimming of valse sleutels	47	55
poging diefstal braak, inklimming of valse sleutels	8	6,5%
verdovende middelen	29	48
verdovende middelen: dealen	19	5,7%
verkrachting	5	38 4,5%
aanranding eerbaarheid	16	
zedenschennis	3	
aanzetten tot ontucht	6	
schunnige films, prenten, voorwerpen of boeken	5	
zeden niet gespecificeerd	3	

beschadigingen / vernieling	34	34 4%
bijzondere wetgeving	31	31 3,7%
wapens	30	30 3,6%
opzettelijke brandstichting	14	1,7%
vereniging van misdadigers	13	1,6%
smaad	13	1,6%
belaging	8	0,9%
betogingen	8	0,9%
vals bomalarm of bedreigingen	8	0,9%
wegcode	4	0,5%
oplichting	4	0,5%
valsmunterij	3	0,4%
misbruik van vertrouwen	3	0,4%
heling	3	0,4%
gevonden voorwerpen	3	0,4%
aanrijding: enkel stoffelijke schade	3	0,4%
informaticabedrog	2	0,2%
valse naam	2	0,2%
poging moord of doodslag	2	0,2%
racisme	2	0,2%
verplichte verzekering motorrijtuigen	2	0,2%
niet dragen ID kaart	1	0,1%
computermisdrijven	1	0,1%
wederrechtelijke opsluiting	1	0,1%
vals bomalarm	1	0,1%
onopzettelijke brandstichting	1	0,1%
beledigingen	1	0,1%
stakingen	1	0,1%
	841	100%

Om deze cijfers in een relatieve context te plaatsen, maken we een **vergelijking met de kwalificaties van de MOF-zaken** binnengekomen tussen 1 januari 2021 en 31 december 2021 op het **jeugdparquet van Antwerpen**.⁴⁵ Merk op dat, zelfs wanneer we de feiten van de KOMPAS+ jongeren anders indelen, het niet haalbaar is om volledig overeenkomende categorieën te maken en te vergelijken. Omdat de gehanteerde categorieën niet volledig overeenkomen, is de vergelijking niet 100% zuiver. Desalniettemin kan dit toch een indicatie geven en valt meteen een aantal zaken op.

Kijken we naar de **globale categorieën**, dan valt op dat de **eigendomsdelicten** sterker vertegenwoordigd zijn bij de KOMPAS+ jongeren (49,5% tegenover 29,6% bij de globale populatie MOF'ers). Zowel de gewone diefstallen, de diefstallen met geweld en de zware diefstallen zijn (veel) beter vertegenwoordigd bij de KOMPAS+ jongeren (respectievelijk 21,5% tegenover 13,03%; 14,1%

⁴⁵ <https://www.om-mp.be/stat/jeu/n/index.html>. Geraadpleegd op 5 september 2022.

tegenover 4,44% en 6,5% tegenover 2,63%). Voor de subcategorie bedrog scoren ze dan weer minder (1,5% tegenover 4,2%).

De **delicten tegen personen** (18,7% tegenover 20,22%), **delicten in de familiale sfeer en publieke moraal** (4,5% tegenover 6,74%), maar ook de **delicten m.b.t. openbare orde en openbare veiligheid** (11,8% tegenover 12,12%) zijn op vergelijkbare wijze aanwezig. Ook de verdeling van subcategorieën is redelijk gelijkaardig. Er zijn geen opvallende verschillen, behoudens de percentages voor de subcategorie ontucht en seksuele uitbuiting (0,7% tegenover 3,83%).

Bij delicten die gesitueerd worden binnen de categorie **openbare trouw** zien we op de lage percentages toch een klein verschil van ruim 3% (4,2% tegenover 0,99%).

Wat delicten tegen de **volksgezondheid** betreft zien we een groot verschil (0% tegenover 14,10%). Het is niet zeker hoe dit kan verklaard worden. Mogelijks heeft dit te maken met hoe de delicten zijn ingedeeld in categorieën. Hetzelfde geldt voor het verschil in **delicten die behoren tot de bevoegdheid van de politieparketten** (1,1% tegenover 6,75%).

Wat de categorie **drugs en doping** betreft is opvallend dat de KOMPAS+ jongeren ook lager scoren (5,7% tegenover 8,61%).

	N OM	%	N KOMPAS+	%
EIGENDOM	3.357	29,60	418	49,5
<i>diefstal & afpersing</i>	2.279	20,10	355	42,1
gewone diefstal (incl winkeldiefstal)	1.478	13,03	181	21,5
diefstal met geweld (geweld, bedreiging, wapens)	503	4,44	119	14,1
zware diefstal (inbraken, poging tot)	298	2,63	55	6,5
<i>vernielingen, beschadigingen & (ook onopz.) brandstichting</i>	602	5,31	50	5,9
<i>bedrog</i>	476	4,20	13	1,5
heling & witwas	124	1,09	3	0,4
informatica	217	1,91	3	0,3
andere (oplichting, misbruik van vertrouwen)	135	1,19	7	0,9

PERSOON	2.293	20,22	157	18,7
<i>moord, doodslag & onopzettelijke doding</i>	42	0,37	2	0,2
moord & doodslag (of poging)	41	0,36	2	0,2
onopzettelijke doding	1	0,01	0	0
<i>slagen & verwondingen</i>	1.911	16,85	145	17,2
met opzet	1.907	16,82	145	17,2
zonder opzet	4	0,04	0	0
<i>persoonlijke vrijheid (wederrechtelijke opsluiting)</i>	340	3,00	1	0,1
<i>belaging</i>			8	0,9
<i>laster en eerroof / beledigingen</i>			1	0,1
FAMILIE & PUBLIEKE MORAAL	764	6,74	38	4,5
<i>aanranding & verkrachting</i>	300	2,65	21	2,5
<i>ontucht & seksuele uitbuiting</i>	434	3,83	6	0,7
<i>familiale sfeer</i>	30	0,26	0	0
<i>andere</i>			11	1,3
OPENBARE VEILIGHEID & OPENBARE ORDE (bv. bedreigingen, vereniging misdadigers, vals bomalarm, smaad, betogingen)	1.374	12,12	99	11,8
OPENBARE TROUW (bv. verboden wapendracht, valse naamdracht, valsmunterij)	112	0,99	35	4,2
VOLKSGEZONDHEID	1.606	14,16	0	0
DRUGS & DOPING	977	8,61	48	5,7

ECONOMISCHE AANGELEGENHEDEN	20	0,18	0	0
MILIEU & STEDENBOUW	1	0,01	0	0
<i>milieu</i>	1	0,01	0	0
LANDBOUW, JACHT, VISVANGST & DIERENBESCHERMING	7	0,06	0	0
ARBEID & SOCIALE ZEKERHEID	7	0,06	0	0
MATERIE POLITIEPARKETTEN (bv. wegcode, ongeval stoffelijke schade, verzekering voertuigen)	765	6,75	9	1,1
ANDERE (bv. stakingen, niet dragen ID, racisme, gevonden voorwerpen)	58	0,51	7	0,8
BIJZONDERE WETGEVING			31	3,7
TOTAAL	11.341	100,00	841	100

Leeftijd eerste MOF

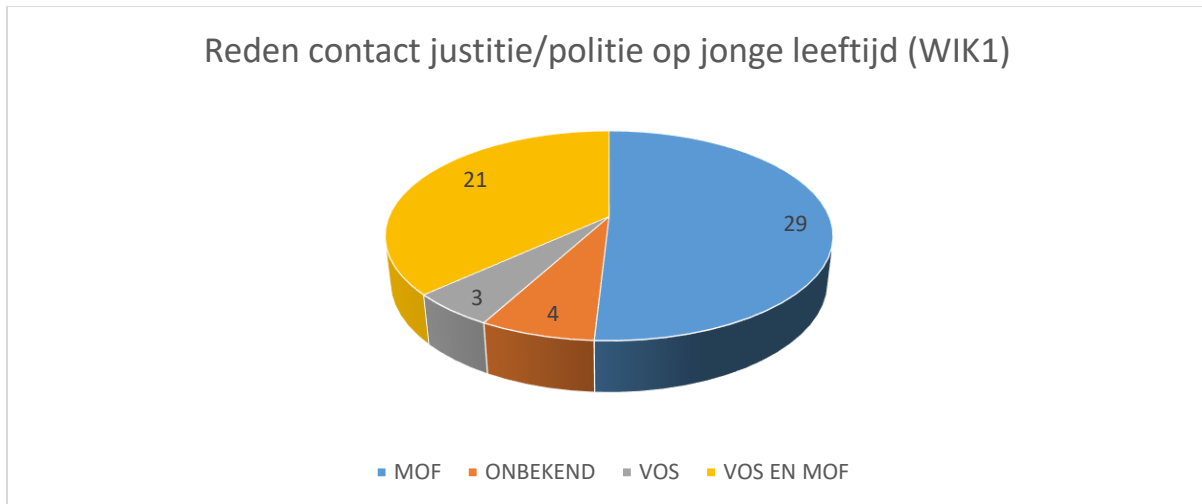
De leeftijd waarop de eerste feiten gepleegd worden, is een belangrijke voorspeller voor verder delinquent gedrag (zie bv. Van Hazebroek et al., 2019). Deze variabele is dan ook opgenomen in het weeginstrument KOMPAS+. In wat volgt bekijken we deze variabele voor de KOMPAS+ populatie.

De registratie van deze variabele werd steeds ingevuld in het weeginstrument, maar de manier waarop deze geregistreerd werd, is doorheen de tijd gewijzigd. Tot en met dossier 84 werd nog gebruik gemaakt van de **eerste versie van het weeginstrument (WIK1)**. Hier werd geregistreerd of het eerste contact met politie of justitie plaatsvond op jonge leeftijd (-14 jaar). Bij 57 van de 79 jongeren waarover hier informatie bekend is (72,1%) wordt vermeld dat zij **op jonge leeftijd** reeds in contact kwamen met **politie of justitie**. Voor 21 jongeren (26,6%) was dit niet het geval. Tenslotte was dit voor 1 jongere (1,3%) niet bekend.

Er werd voor deze 57 jongeren nagegaan **om welke reden(en)** zij op jonge leeftijd in contact kwamen met justitie of politie. Voor 4 jongeren beschikten we over te weinig informatie om dit in kaart te brengen. Dit gaat bijvoorbeeld over dossiers die nooit opgestart zijn en waar er weinig informatie beschikbaar is, maar soms is het gewoon ook onduidelijk of bv. een delict net voor of na 14 jaar gepleegd werd (cf. er staat enkel een jaartal bij de feiten). Uit de analyse blijkt dat in de overgrote meerderheid van de gevallen de reden van het jonge contact (ook) te maken heeft met het plegen van delicten. Zo is in 29 dossiers een **MOF-problematiek de enige reden** van het jonge contact (50,9%), en in 21 dossiers is dit een MOF-problematiek **gecombineerd met een VOS** (36,8%). Slechts in 3 gevallen

was er enkel sprake van een contact in het kader van een VOS voor de leeftijd van 14 jaar (5,3%). Voor 4 jongeren is de reden van het eerste contact onbekend (7%).⁴⁶

Uiteraard dienen we in het achterhoofd te houden dat er ook sprake kan zijn van een VOS en/of een MOF zonder dat de jongere hiervoor in contact kwam met politie of justitie. Met andere woorden, het is niet omdat een bepaalde situatie nooit geregistreerd werd, dat deze onbestaand is.

Vanaf dossier 85 wordt de **nieuwe versie van het weeginstrument (WIK2)** gebruikt. Hier wordt aan de hand van categorieën de leeftijd van het eerste als misdrijf omschreven feit geregistreerd. Van de 16 jongeren op wiens dossier dit weeginstrument werd toegepast, scoren 3 jongeren als **hoog** (eerste MOF jonger dan 11). In totaal 6 jongeren scoren **matig** (eerste MOF tussen 11 en 13 jaar), en 2 jongeren scoren **laag** (eerste MOF vanaf 14 jaar). Voor 5 jongeren is er geen informatie ingevuld omdat zij niet weerhouden werden. Het gaat hier om kleine aantallen, waardoor het moeilijk is om op basis hiervan uitspraken te doen. Het is aangewezen om op een later moment, wanneer meer dossiers beschikbaar zijn, dezelfde oefening te doen.

Motivatie plegen delicten

In de WIK1 werd telkens de motivatie voor het plegen van delicten geregistreerd. Per jongere konden meerdere redenen aangeduid worden.

Voor minstens 49 van de 79 jongeren (62%) zou **groepsdruk** op één of andere manier een rol spelen. De jongeren handelen onder invloed van *peer pressure*, of handelen in opdracht van vrienden of kennissen. Verder zou (ook) voor minstens de helft van de jongeren (50,6%) een **materiële drijfveer** spelen.

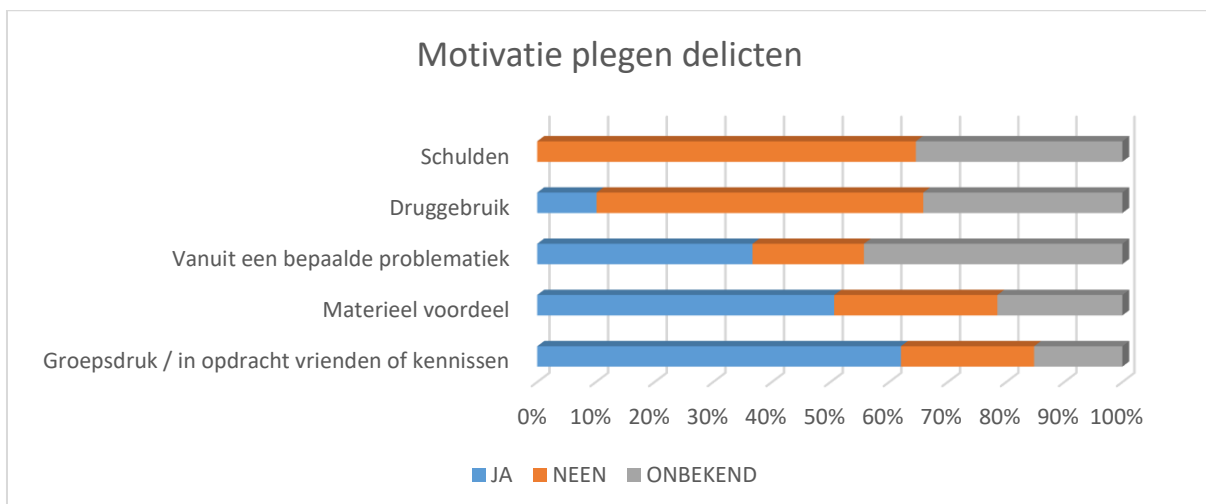
⁴⁶ Merk op dat het samengetelde percentage (35,3%+5,8%=42,1%) rond VOS een pak lager ligt dan in de bespreking hogerop rond VOS-antecedenten (74,5%). Dit is te wijten aan het feit dat hier enkel gekeken wordt naar een kleinere groep jongeren (enkel deze waarvan geweten is dat zij op jonge leeftijd met justitie / politie in aanraking kwamen). Bovendien kan ook voor jongeren die een eerste contact in het kader van een MOF hebben, daarna nog een VOS geregistreerd worden door het parket.

Ook zouden minstens 29 jongeren (36,7%) feiten plegen **vanuit een bepaalde problematiek** (bv. een normoverschrijdende gedragsstoornis in combinatie met een verstandelijke beperking). Merk op dat het aantal dossiers waar deze variabele onbekend is, erg hoog is (44,3%).

Tenslotte speelt voor slechts 8 jongeren (10,1%) **druggebruik** een rol in het plegen van de feiten. Ook hier is het aantal onbekende waarden wel hoog (34,2%). Opvallend is dat voor geen enkele jongere (voor zover bekend) **schulden** een rol zouden spelen als motivatie voor het plegen van delicten.

	JA	NEEN	ONBEKEND	TOTAAL
Groepsdruk / in opdracht vrienden of kennissen	49 62%	18 22,8%	12 15,2%	79 100%
Materieel voordeel	40 50,6%	22 27,9%	17 21,5%	79 100%
Vanuit een bepaalde problematiek	29 36,7%	15 19%	35 44,3%	79 100%
Druggebruik	8 10,1%	44 55,7%	27 34,2%	79 100%
Schulden	0 0%	51 64,6%	28 35,4%	79 100%

In de figuur hieronder worden de resultaten rond motivatie visueel voorgesteld.

Houding na plegen delicten

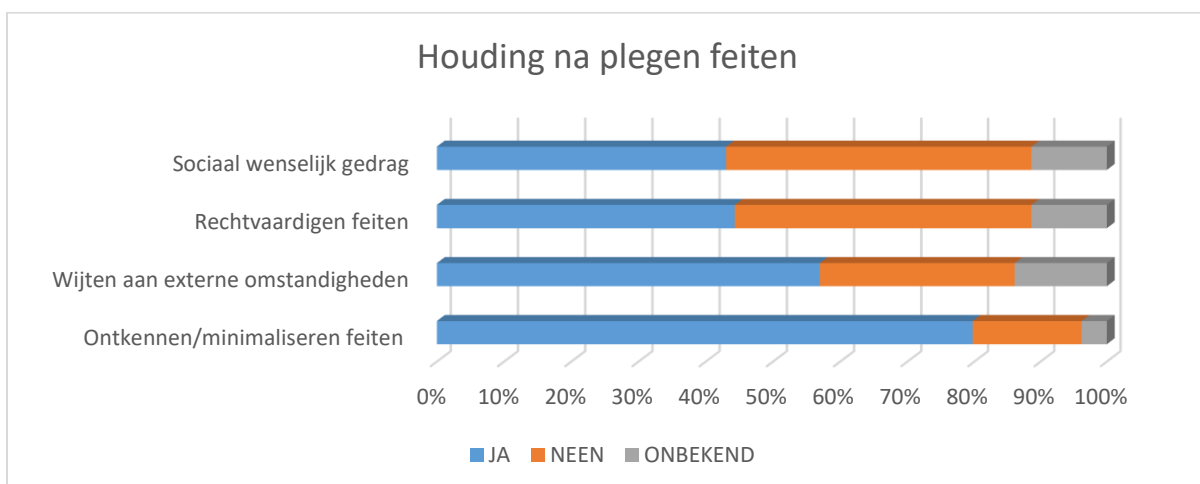
Voor de eerste 84 dossiers werd in het weeginstrument (WIK1) bijgehouden wat de houding van de jongere was na het plegen van delicten. Concreet werd telkens nagegaan of de jongere de feiten

ontkende, minimaliseerde, rechtvaardigde, externaliseerde en/of de jongere sociaal wenselijk gedrag vertoonde.

Uit de dossieranalyse blijkt dat bijna 8 op 10 jongeren (79,7%) de door hen gepleegde feiten zouden **ontkennen of minimaliseren**. Minstens 57% van de jongeren zou bovendien hun delicten wijten aan **externe omstandigheden**. Ook zou 44,3% van de jongeren hun feiten **rechtvaardigen**. Tenslotte wordt van 43% van de jongeren genoteerd dat hun houding na het plegen van delicten **sociaal wenselijk gedrag** is. Bijvoorbeeld: de jongere zegt spijt te hebben van de gepleegde feiten, maar pleegt kort daarna gelijkaardige delicten.

	JA	NEEN	ONBEKEND	TOTAAL
Ontkennen/minimaliseren feiten	63 79,7%	13 16,5%	3 3,8%	79 100%
Wijten aan externe omstandigheden	45 57%	23 29,1%	11 13,9%	79 100%
Rechtvaardigen feiten	35 44,3%	35 44,3%	9 11,4%	79 100%
Sociaal wenselijk gedrag	34 43%	36 45,6%	9 11,4%	79 100%

De resultaten met betrekking tot de houding van de jongeren na het plegen van feiten, worden samengevat in onderstaande figuur.

Evolutie delictpatroon

In het weeginstrument wordt een aantal indicatoren geregistreerd rond de evolutie van het delictpatroon van de jongere. In zowel de WIK1 als WIK2 wordt gepeild naar de evolutie van de zwaarte (ernst) en de frequentie van de feiten. De toename van de ernst en de frequentie van de feiten wordt

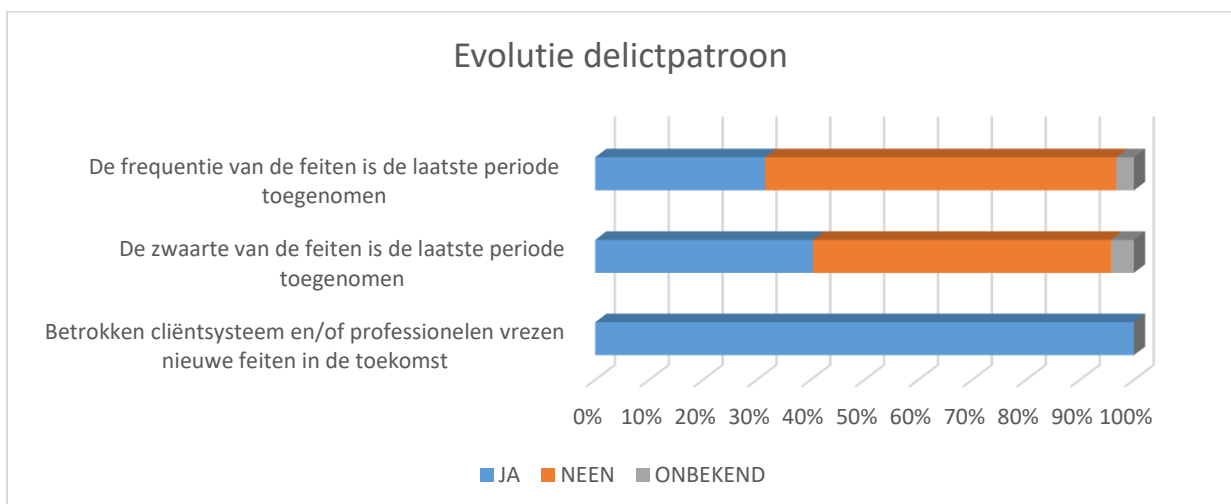
ingeschat op basis van de informatie die het parket aanlevert (de PV's). Merk op dat waar in de WIK2 bedoeld wordt op de evolutie tijdens de afgelopen 6 maanden, er in de WIK1 geen tijdsperiode werd afgebakend.

Voor minstens 40,4% van de jongeren zou er sprake zijn van een toenemende **ernst van de feiten**. Verder wordt voor bijna een derde van de jongeren (30,9%) gemeld dat de **frequentie** van de feiten is toegenomen.

Tenslotte wordt voor alle jongeren (100%, enkel WIK1) door het cliëntsysteem en / of de professionelen gevreesd voor **nieuwe feiten in de toekomst**. Dit laatste is niet verwonderlijk, aangezien dit één van de criteria is om aan te melden bij KOMPAS+. Initieel was dit eerder gebaseerd op een aanvoelen van de context en/of de aanmelders, en dus redelijk subjectief. Sinds de ingebruikname van de WIK2 wordt de SAVRY gebruikt, en is dit meer geobjectiveerd. De inschatting wordt nu gemaakt op basis van de scores in de WIK2 gecombineerd met de informatie die de partners op het operationeel teamoverleg aanbrenge.

	JA	NEEN	ONBEKEND	TOTAAL
Cliëntsysteem en/of professionelen vrezen nieuwe feiten in de toekomst	79 100%	0 0%	0 0%	79 100%
De zwaarte van de feiten is de laatste periode toegenomen	38 40,4%	52 55,3%	4 4,3%	94 100%
De frequentie van de feiten is de laatste periode toegenomen	29 30,9%	62 65,9%	3 3,2%	94 100%

De figuur hieronder geeft de resultaten rond evolutie delictpatroon visueel weer.

Wanneer we indicatoren rond de evolutie van delictpatroon per jongere bekijken, dan blijkt dat op basis van de informatie van het parket, voor minstens 23 van de 94 jongeren (24,5%) zowel de ernst als de zwaarte van de feiten is toegenomen. Dit betekent dat voor 1 op 4 jongeren er een **escalatie**

merkbaar is op twee vlakken. Voor 15 jongeren (16%) is enkel de zwaarte van de feiten toegenomen, en voor 6 jongeren enkel de frequentie (6,4%).

Bij het schetsen van het delictpatroon dienen we in het achterhoofd te houden dat dit mogelijks **vertekend** kan zijn door eventuele **opsluitingen** in de gemeenschapsinstelling. De kans dat jongeren opnieuw feiten plegen, daalt immers met opsluiting, al wordt deze niet gereduceerd tot nul. Zo kunnen jongeren uiteraard ook binnen de gemeenschapsinstelling feiten plegen, maar ook buiten de instelling, bijvoorbeeld tijdens periodes van ontvluchting.

3.6. Eerder opgelegde maatregelen

In dit hoofdstuk belichten we het aantal en de aard van de maatregelen die voor de aanmelding bij KOMPAS+ reeds werden opgelegd aan de jongere.

Voor de aangemelde en gewogen dossiers werd telkens geregistreerd of er **reeds andere maatregelen** werden opgelegd, en zo ja, welke. Onderstaande tabel biedt een overzicht van deze informatie. Deze informatie werd pas vanaf dossier 15 structureel geregistreerd. Er ontbreekt dus informatie over 14 dossiers. In de tabel is het cijfer van de ontbrekende waarden echter 13, omdat bij de eerste 14 dossiers ook een dossier zit dat niet tot de wegingsfase kwam, en dus sowieso niet wordt meegerekend in het totaal (94).

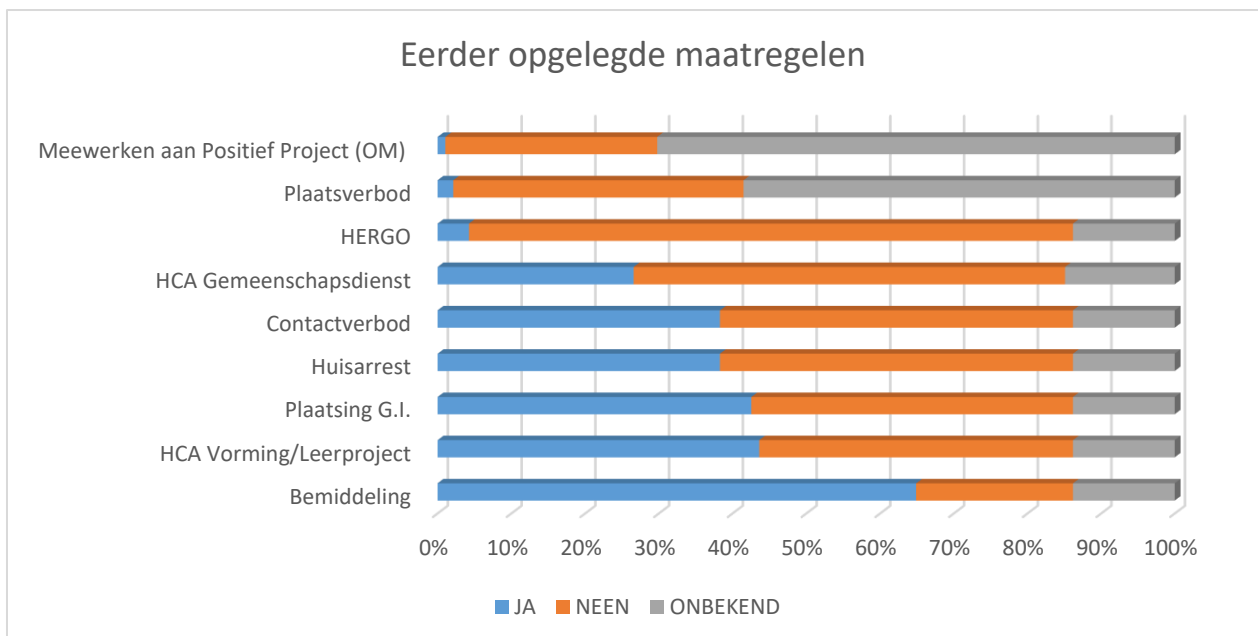
EERDER OPGELEGDE MAATREGELLEN	JA	NEEN	ONBEKEND	TOTAAL
Bemiddeling	61 <i>64,9%</i>	20 <i>21,3%</i>	13 <i>13,8%</i>	94 <i>100%</i>
HCA Vorming/Leerproject	41 <i>43,6%</i>	40 <i>42,6%</i>	13 <i>13,8%</i>	94 <i>100%</i>
Plaatsing G.I.	40 <i>42,6%</i>	41 <i>43,6%</i>	13 <i>13,8%</i>	94 <i>100%</i>
Huisarrest	36 <i>38,3%</i>	45 <i>47,9%</i>	13 <i>13,8%</i>	94 <i>100%</i>
Contactverbod	36 <i>38,3%</i>	45 <i>47,9%</i>	13 <i>13,8%</i>	94 <i>100%</i>
HCA Gemeenschapdienst	25 <i>26,6%</i>	55 <i>58,5%</i>	14 <i>14,9%</i>	94 <i>100%</i>
HERGO	4 <i>4,3%</i>	77 <i>81,9%</i>	13 <i>13,8%</i>	94 <i>100%</i>

Plaatsverbod	2 2,1%	37 39,4%	55 58,5%	94 100%
Meewerken aan Positief Project (OM)	1 1,1%	27 28,7%	66 70,2%	94 100%

Het valt op dat **bemiddeling** in minstens 64,9% van de dossiers werd aangeboden (met het oog op de vrijwilligheid wordt bemiddeling niet opgelegd, maar *aangeboden*). Ook de **vorming** of het **leerproject** werd redelijk vaak opgelegd (43,6%), net zoals de plaatsing in een **gemeenschapsinstelling**. Maar liefst 42,6% van de bij KOMPAS+ aangemelde jongeren werden al (minstens) een keer geplaatst in een GI.

Verder werd in 38,3% van de dossiers reeds een **huisarrest** opgelegd. Hetzelfde geldt voor **contactverbod** (eveneens 38,3%). Voor meer dan 1 op 4 jongeren (26,6%) werd reeds een **gemeenschapsdienst** opgelegd. Andere maatregelen zoals een herstelgericht groepsoverleg (**HERGO**) (4,3%), een **plaatsverbod**⁴⁷ (2,1%), of het meewerken aan een **positief project** (1,1%) komen minder voor. Wat het positief project betreft, hebben de lage cijfers te maken met het feit dat dit een recente maatregel is.

In onderstaande figuur worden de resultaten visueel voorgesteld.

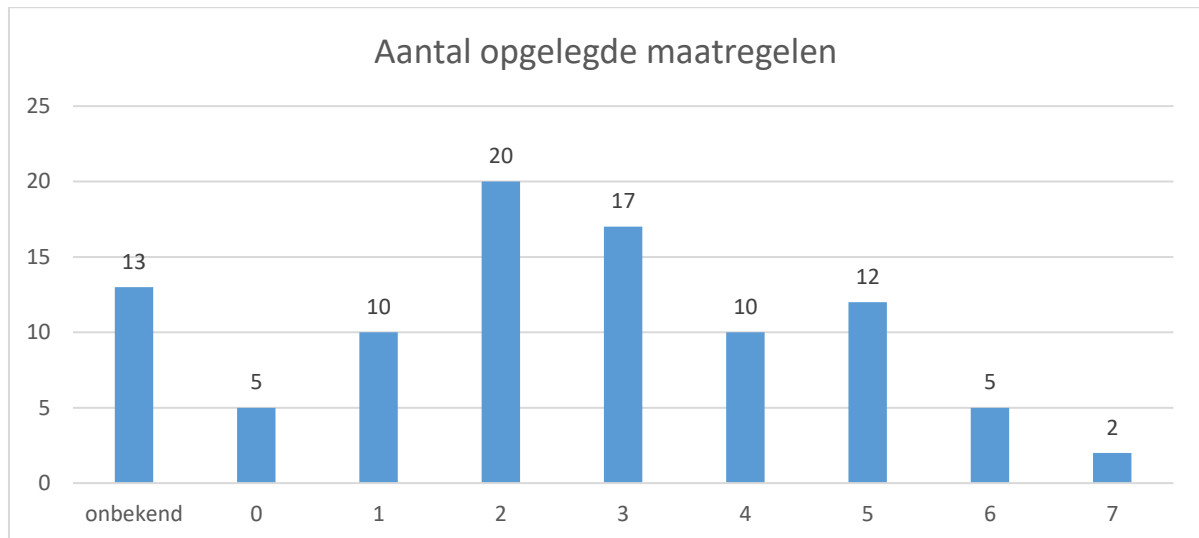

Vanaf dossier 85, met de introductie van de WIK2, werd ook nog een aantal andere maatregelen op **parketniveau** geregistreerd. Hier zien we echter dat er enkel voor 1 jongere een aanmelding voor de jeugdhulp werd geregistreerd, en voor 1 andere jongere een ambulante begeleiding CGG werd opgelegd.

⁴⁷ Het gaat om een plaatsverbod opgelegd door de jeugdrechter.

In wat volgt bekijken we **per jongere** hoeveel maatregelen er reeds werden opgelegd voor de aanmelding. Zoals reeds aangehaald werd deze informatie pas vanaf dossier 15 geregistreerd.

Aan de **meeste jongeren** werd **tussen de 1 en 5 maatregelen** opgelegd (69 jongeren ofwel 73,4%). De grootste categorieën worden gevormd door jongeren die 2 maatregelen (20 jongeren ofwel 21,3%) en 3 maatregelen (17 ofwel 18%) opgelegd kregen. In totaal 7 jongeren kregen al 5 of meer maatregelen opgelegd (7,4%).

Opvallend is dat 5 (ingestroomde) jongeren, voor zover bekend uiteraard, **nog geen enkele maatregel** opgelegd kregen in het verleden (5,3%). Dit heeft mogelijks (deels) te maken met de relatief jonge leeftijd van deze 5 jongeren (2 13-jarigen, 2 14-jarigen en 1 15-jarige) en/of met het feit dat hun delictproblematiek (nog) niet uitgesproken sterk was. De 5 dossiers werden gewogen met het eerste weeginstrument (WIK1), en scoorden op delictgeschiedenis 1 (2 dossiers), 2 (2 dossiers) en 3 (1 dossier).

3.7. Responsiviteit

In dit hoofdstuk wordt ingezoomd op de responsiviteit van de jongeren. We bekijken hierbij of de jongeren de opgelegde maatregelen hebben nageleefd, hoe het zit met de bereidheid en capaciteiten tot gedragsverandering, en of de hulpverlening al dan niet moeizaam werd opgestart.

Onttrekken aan maatregelen

Vanaf dossier 85 wordt geregistreerd of de opgelegde maatregelen die werden opgelegd *voor* de aanmelding bij KOMPAS+, al dan niet werden nageleefd. Concreet kan dit bijvoorbeeld gaan over het niet uitvoeren van een gemeenschapsdienst, of het zich onttrekken aan een plaatsing door ontvluchting.

In totaal zien we dat in de 15 dossiers⁴⁸ waarover we informatie hebben, er 49 maatregelen werden opgelegd. Hiervan werden er in totaal 11 niet nageleefd. Dit wil zeggen dat **22,4%** van de opgelegde

⁴⁸ Dossiers 85 tot en met 100 werden in rekening genomen. Dit zijn 16 dossiers. Echter, dossier 92 kwam niet tot de wegingsfase, en er blijven dus 15 dossiers over waar we over de nodige informatie beschikken.

maatregelen **niet werd nageleefd**. Bovendien werd nog voor 2 maatregelen genoteerd dat het niet bekend is of deze werden nageleefd. In realiteit ligt het cijfer dus mogelijks nog hoger.

	OPGELEGD	WAARVAN NIET NAGELEefd:	WAARVAN ONBEKEND OF NAGELEefd:
Plaatsing GI	12	4	0
Huisarrest	8	2	0
HERGO	0	0	0
Plaatsverbod	1	0	0
Bemiddeling	9	2	0
HCA vorming/leerproject	7	2	1
Contactverbod	8	0	1
HCA dienstverlening/gemeenschapsdienst	3	0	0
Ambulante begeleiding CGG (OM)	1	1	0
TOTAAL	49	11	2

Aan deze 15 dossiers werden ook **scores** toegekend wat het zich onttrekken aan de maatregelen betreft. Voor meer dan de helft van de jongeren (8) werd dit als laag ingeschat. Deze jongeren houden zich aan rechterlijke bepalingen en voldoen aan alle voorwaarden voor behandeling. Drie jongeren scoren hier matig. Zij hebben maximum 3 maatregelen niet nageleefd. De overige 4 jongeren scoren hoog. Zij hebben meer dan 3 maatregelen niet nageleefd. Merk op dat een niet-naleving van de maatregel pas kan aangeduid worden als de maatregel afgelopen is. Op het moment dat de maatregel nog loopt, kan enkel de kolom "opgelegd" ingevuld worden.

Indicatoren responsiviteit

In de weeginstrumenten zijn ook specifieke indicatoren opgenomen die polsen naar responsiviteit. Concreet wordt door deze indicatoren een beeld geschetst over de mate waarin de jongere vatbaar is voor hulpverlening en verandering.

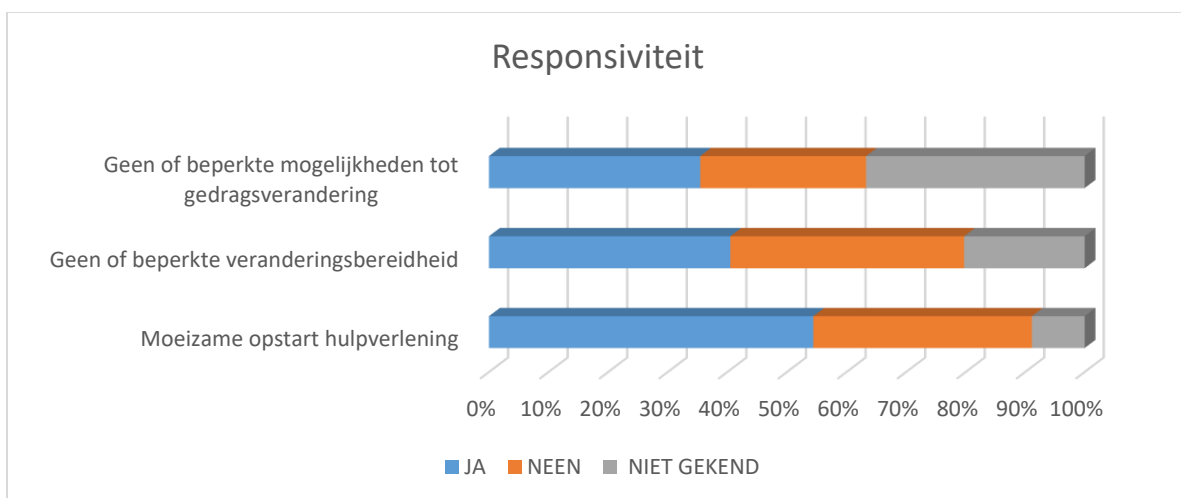
Uit de registraties van de WIK1 blijkt dat voor meer dan de helft van de jongeren (54,4%), de **opstart van de hulpverlening** moeizaam is verlopen. Voor 26,7% van de jongeren is dit niet het geval, en voor 8,9% van de jongeren is niet gekend of de opstart al dan niet moeizaam verlopen is.

Over minstens 4 op de 10 jongeren (40,5%) wordt genoteerd dat er geen of slechts een beperkte **veranderingsbereidheid** aanwezig is. Over ongeveer even veel jongeren wordt gezegd dat dit niet het geval is (39,2%); zij zouden dus wél bereid zijn tot verandering. Voor de overige 20,3% van de jongeren werd hierover geen uitspraak gedaan.

Tenslotte wordt voor ruim 1 op 3 jongeren (35,4%) gesteld dat zij over geen of over beperkte **mogelijkheden tot gedragsverandering** beschikken. Met andere woorden, het gaat hier over jongeren die niet *kunnen*, in tegenstelling tot de hierboven beschreven indicator, waar het gaat over het niet *willen*. Voor 27,9% van de jongeren is dit niet het geval. Zij zouden wél over mogelijkheden tot gedragsverandering beschikken. Voor de overige 36,7% van de jongeren kan hierover geen uitspraak gedaan worden.

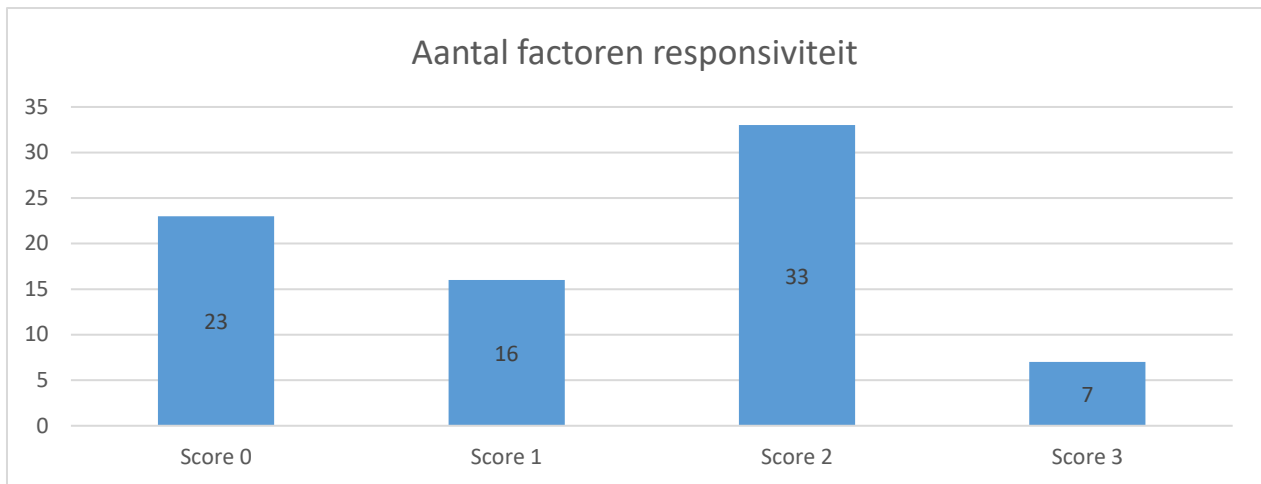
WIK1	JA	NEEN	NIET GEKEND	TOTAAL
Moeizame opstart hulpverlening	43 54,4%	29 36,7%	7 8,9%	79 100%
Geen of beperkte veranderingsbereidheid	32 40,5%	31 39,2%	16 20,3%	79 100%
Geen of beperkte mogelijkheden tot gedragsverandering	28 35,4%	22 27,9%	29 36,7%	79 100%

In onderstaande figuur wordt de responsiviteit op basis van deze drie indicatoren visueel weergegeven.

Wanneer we per jongere kijken naar hoeveel van de drie indicatoren rond responsiviteit werden aangevinkt, dan zien we dat **bij de meeste jongeren (33 van de 79; 41,8%) 2 indicatoren** werden aangevinkt. Voor 16 jongeren (20,2%) werd slechts 1 indicator aangevinkt, en bij 7 jongeren (8,9%) gaat het om 3 indicatoren.

Voor 23 jongeren (29,1%) werd geen enkele indicator aangevinkt. Deze jongeren worden verondersteld om toch vatbaar/capabel te zijn om hun gedrag te veranderen, en/of het tegendeel is niet bewezen (voordeel twijfel). Hier dienen we wel op te merken dat ook de onbekende waarden (de niet-ingevulde waarden) als "0" werden geteld.

Vanaf dossier 85, met de introductie van de WIK2, werden de drie hierboven geschetste indicatoren niet meer opgenomen in de registratie. Een nieuwe indicator **“onvoldoende medewerking aan interventies/behandeling”** werd ingevoerd. Voor in totaal 15 dossiers werd deze indicator geregistreerd. De meeste jongeren (7) scoren hier matig op. Slechts 2 jongeren werd de score “hoog” toegekend. De overige jongeren scoren laag (2), of hebben een onbekende score (2).

WIK2 (laatste 6 maanden)	LAAG	MATIG	HOOG	NIET GEKEND	TOTAAL
<i>Onvoldoende medewerking aan interventies/behandeling</i>	4	7	2	2	15

3.8. Dagbesteding

School

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op het onderwijsniveau van de jongeren, en bekijken we hoe het onderwijsniveau al dan niet wijzigt tijdens hun schoolcarrière. Verder bekijken we ook andere schoolfactoren om na te gaan hoe de schoolcarrière verloopt.

Onderwijsniveau

Om het onderwijsniveau in kaart te brengen, wordt gekeken naar de richting die de jongere het **laatst volgde** (voor zover bekend) of waar hij/zij op het moment van aanmelding het laatst was **ingeschreven** (ook al is de jongere nog niet opgestart, of gaat hij/zij niet meer naar school). Verschillende jongeren zijn op het moment van aanmelding schoolloos. In dat geval registreren we de laatst gevolgde richting.

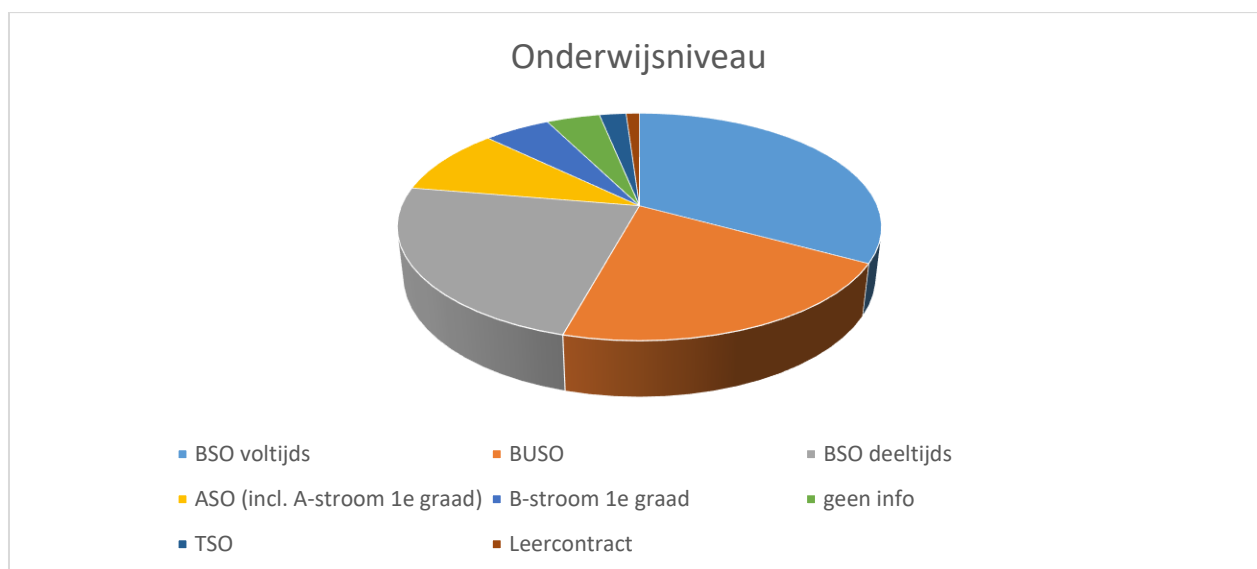
We bekijken in wat volgt de situatie van de **94 jongeren** die werden aangemeld en van wie het dossier ook effectief werd gewogen. Uit de resultaten blijkt dat **meer dan de helft** van de jongeren in het **beroepsonderwijs** les volgt (56,4%), ofwel voltijds (33%), ofwel deeltijds⁴⁹ (23,4%). Nog 1 jongere (1%) volgt een leercontract. **Meer dan 1 op 5** jongeren (21,3%) volgt les in het Buitengewoon Secundair Onderwijs (**BUSO**). Het aandeel jongeren dat Algemeen Secundair Onderwijs (ASO) volgt, is een pak

⁴⁹ Hiervan zijn er 5 jongeren die een Persoonlijk OntwikkelingsTraject volgen (POT).

lager: 9,6%. Jongeren die Technisch Secundair Onderwijs (TSO) volgen, zijn nog zeldzamer in de populatie (2,1%). In totaal 5 jongeren (5,3%) volgden les in de B-stroom van de eerste graad. Voor 4 jongeren (4,3%) vonden we geen informatie terug over het laatst gevolgde onderwijsniveau.

Onderwijsniveau	Aantal	%
BSO voltijds	31	33
BUSO	20	21,3
BSO deeltijds	22	23,4
ASO (incl. A-stroom 1 ^e graad)	9	9,6
B-stroom 1 ^e graad	5	5,3
Geen info	4	4,3
TSO	2	2,1
Leercontract	1	1
TOTAAL	94	100,00

De resultaten worden visueel gepresenteerd in onderstaande figuur.

Om deze cijfers te **contextualiseren**, hercategoriseren we onze cijfers en vergelijken we deze met de cijfers van de verdeling van de schoolbevolking over de verschillende onderwijsvormen in de provincie Antwerpen.⁵⁰ In de cijfers van de provincie Antwerpen wordt een opdeling gemaakt tussen het aantal

⁵⁰ <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/42107>, p.18. Geraadpleegd op 9 december 2021.

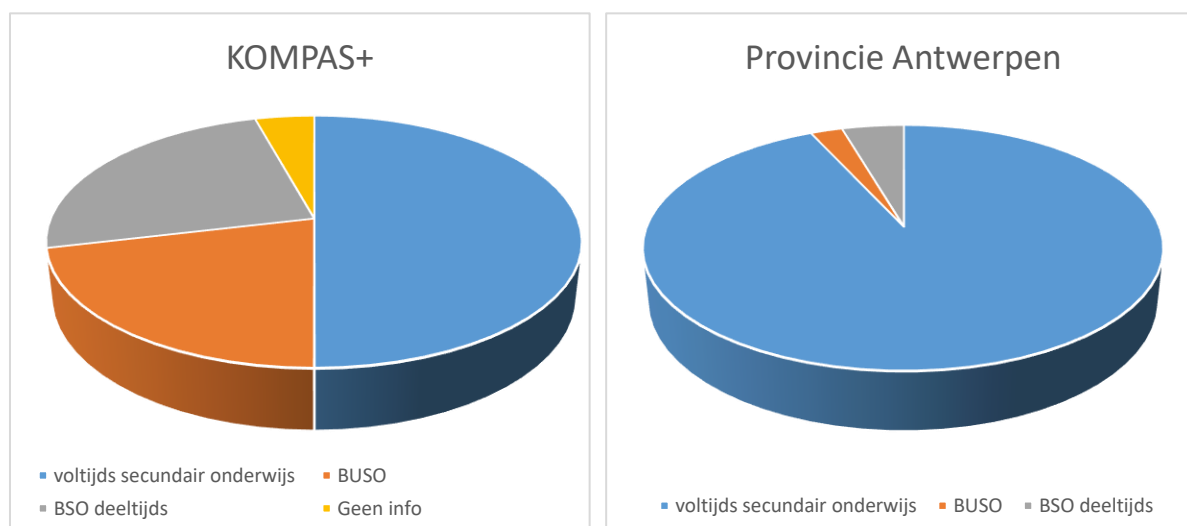

leerlingen in het gewoon voltijds secundair onderwijs (121.073 ofwel 93,2%), deeltijds onderwijs (3.023 ofwel 2,3%) en buitengewoon secundair onderwijs (5.888 ofwel 4,5%).

Uit de tabel en de figuur blijkt dat het aandeel jongeren in het **BUSO** in de KOMPAS+ populatie maar liefst **meer dan 9 keer hoger** is dan in de algemene schoolpopulatie die schoolgaat in de Provincie Antwerpen. Ook het aandeel jongeren die les volgen in het **deeltijds onderwijs** is veel hoger; maar liefst **meer dan 5 keer hoger** dan in de algemene schoolpopulatie in de Provincie Antwerpen. Het aandeel jongeren in het reguliere voltijdse secundair onderwijs is dan ook véél lager in de KOMPAS+ populatie: 50% in tegenstelling tot 93,2% in de Provincie Antwerpen.

Onderwijsniveau	Provincie Antwerpen	%	KOMPAS+	%
Voltijds secundair onderwijs	121.073	93,2	47	50
BUSO	3.023	2,3	20	21,3
BSO deeltijds	5.888	4,5	23 ⁵¹	24,4
Geen info	0	0	4	4,3
TOTAAL	129.984	100	94	100

De vergelijking van de relatieve cijfers wordt in onderstaande figuren visueel voorgesteld.

Het feit dat het opleidingsniveau van de KOMPAS+ jongeren relatief laag is, sluit aan bij ander onderzoek bij jongeren in de jeugdzorg. Ook in andere studies waarbij gekeken wordt naar het opleidingsniveau van jongeren in contact met de jeugdrechtbank, blijkt dat dit veel lager ligt dan het doorsnee opleidingsniveau van de algemene jongerenpopulatie.

⁵¹ De KOMPAS+ jongere die een leercontract volgt, tellen we bij het deeltijds onderwijs.

Echter, wanneer we specifiek focussen op één van de “moeilijkste” doelgroepen van delictplegers, de **uit handen gegeven jongeren**, dan zien we toch nog belangrijke verschillen met de KOMPAS+ populatie. Wat voltijds secundair onderwijs betreft, zijn de cijfers gelijkaardig (46,7% in vergelijking met 50%). Ook wat deeltijdse studies betreft, zijn de resultaten gelijkaardig (25,2% in vergelijking met 24,4%). Het aandeel jongeren dat onderwijs volgt in het **BUSO**, is echter maar liefst **drie keer zo hoog** in de KOMPAS+ populatie (7,1% in vergelijking met 21,3%). Merk op dat wat de uit handen gegeven populatie betreft, er ook 11% onbekende waarden waren, en ook 10% jongeren die nooit echt naar school zijn geweest, en/of nooit gestart waren in het middelbaar onderwijs (Nuytiens et al., 2005).

Onderwijsniveau	Uit handen gegeven jongeren	%	KOMPAS+ jongeren	%
Voltijds secundair onderwijs	98	46,7	47	50
BUSO	15	7,1	20	21,3
BSO deeltijds	53	25,2	23 ⁵²	24,4
Nooit naar (middelbare) school	21	10	0	0
Geen info	23	11	4	4,3
TOTAAL	210	100	94	100

Voor de 20 jongeren waarvan het laatst gevolgde onderwijstype BUSO is, werd nagegaan in welke **OpleidingsVorm (OV)** en welk **type** de jongere les volgde. Omdat deze informatie niet altijd beschikbaar was in de dossiers, werd de hulp van de casusregisseurs ingeschakeld. Helaas was het zelfs op die manier niet mogelijk om alle informatie te verzamelen. Voor 2 dossiers was er geen informatie voorhanden.

Het valt op dat 13 van de 20 jongeren les volgden in **OV3 (beroepsonderwijs)**, waarvan 7 in **type 3**. Dit type, dat zich richt op kinderen met ernstige emotionele of gedragsproblemen, komt dus het vaakst voor.

---

⁵² De KOMPAS+ jongere die een leercontract volgt, tellen we bij het deeltijds onderwijs.

OV en type ⁵³	Aantal
OV1 (sociale aanpassing) <i>(OV1=deze opleidingsvorm geeft een sociale vorming met het oog op integratie in een beschermd leefmilieu)</i>	1
OV2 (sociale aanpassing en arbeidsgeschiktmaking) <i>(OV2= algemene en sociale vorming en arbeidstraining met het oog op integratie in een beschermd leef- en werkmilieu)</i>	2
OV2 type 2 <i>(type 2 = kinderen met een matige of ernstige mentale handicap)</i>	1
OV3 type 3 <i>(type = kinderen met ernstige emotionele of gedragsproblemen)</i>	7
OV3 1e observatiejaar	2
OV3 basisaanbod <i>(basisaanbod = kinderen met een lichte mentale handicap en kinderen met leerstoornissen. Vervangt sinds september 2015 geleidelijk type 1)</i>	2
OV3 <i>(type 3 = deze opleidingsvorm geeft een sociale vorming en een beroepsvorming met het oog op integratie in een gewoon leef- en werkmilieu)</i>	2
MFC werking	1
geen verdere info	2
Totaal	20

Veranderingen in onderwijsniveau

Op basis van de beschikbare informatie in de dossiers werd getracht het verloop van de schoolloopbaan in kaart te brengen. Specifiek bekijken we of er een opvallende verandering plaatsvindt van het **onderwijsniveau doorheen de schoolloopbaan**. Het gaat uiteraard om veranderingen in de schoolloopbaan tot dusver. Sommige jongeren zitten bijvoorbeeld nog maar in het eerste of tweede jaar secundair, waardoor er nog geen zicht is op de volledige schoolcarrière.

Bekijken we de veranderingen in onderwijsniveau voor de 94 jongeren, dan hebben we voor 31 jongeren **(33%) onvoldoende informatie** om hier iets zinnigs over te zeggen. Het gaat vooral om dossiers uit de beginfase van KOMPAS+, toen er nog minder informatie geregistreerd werd rond schoolloopbaan.

De overige jongeren lijken vooral een eerder **stabiele situatie** te hebben wat hun onderwijsniveau betreft. In totaal 30 jongeren **(31,9%)** hebben een eerder stabiele schoolloopbaan qua onderwijsniveau. Het gaat om jongeren die bijvoorbeeld nog steeds in het ASO les volgen, of jongeren die altijd les volgden in het buitengewoon onderwijs (zowel in het lager onderwijs als in het secundair onderwijs). Sommige jongeren maken wel een sprong naar een lager onderwijsniveau, bijvoorbeeld

⁵³ <https://www.vlaanderen.be/onderwijs-en-vorming/secundair-onderwijs/buitengewoon-secundair-onderwijs-buso>. Geraadpleegd op 6 september 2022.

van de B-stroom in de eerste graad naar BSO, of van 1A naar 1B, of van ASO naar TSO. Echter, zulke kleine wijzigingen van onderwijsniveau wordt niet echt als een “afwijking” in het schooltraject beschouwd (zie bv. Duquet, Glorieux, Laurijssen & Van Dorselaer, 2005).

Andere jongeren maken daarentegen meer dan 1 sprong naar een lager onderwijsniveau. In totaal 13 jongeren **(13,8%)** zouden we kunnen kwalificeren als jongeren waarvan hun schoolloopbaan de vorm heeft van een zogenaamde “**waterval**”. Concreet gaat dit bijvoorbeeld om een jongere die gestart is in 1A en eindigt in BSO, of een jongere die start in 1B en eindigt in het BUSO.

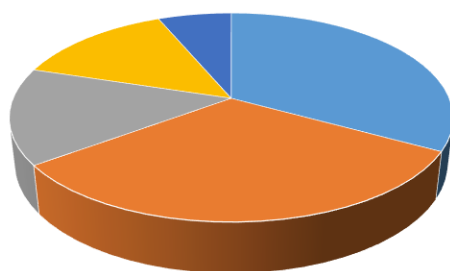
Opvallend is evenwel dat 14 jongeren **(14,9%)** eerder een zogenaamd **zalm-onderwijstraject** volgen. Dit zijn jongeren die als het ware tegen de stroom inzwemmen, en de ladder van de onderwijsniveaus opklimmen. Concreet zijn dit jongeren die vanuit het bijzonder onderwijs (BULO/BUSO) de stap zetten naar het reguliere onderwijs (naar de B-stroom of BSO/BSO deeltijds, en in 1 geval naar de A-stroom).

Verder zijn er nog 6 jongeren **(6,4%)** die **geen eenduidig traject** volgen. Zij begeven zich in beide richtingen op de onderwijsladder tijdens hun traject. Concreet gaat dit om jongeren die van een buitengewone onderwijsvorm naar een reguliere onderwijsvorm veranderen, en daarna opnieuw naar een buitengewone onderwijsvorm. Ook gaat het om jongeren die van de A-stroom naar BSO afzakken, om daarna les te volgen in TSO, en daarna terug in BSO. Tenslotte zien we ook jongeren die van 1A naar 1B wisselen, en zich daarna terug inschrijven in 1A.

Veranderingen in onderwijsniveau	Aantal	%
Te weinig info	31	33
Eerder stabiel	30	31,9
Zalm	14	14,9
Waterval	13	13,8
Niet eenduidig	6	6,4
TOTAAL	94	100

In de figuur hieronder worden de resultaten visueel voorgesteld.

Veranderingen in onderwijsniveau

■ te weinig info ■ eerder stabiel ■ zalm ■ waterval ■ niet eenduidig

Schoolfactoren

Wanneer we kijken naar andere schoolfactoren, dan blijkt uit de dossieranalyse dat heel wat jongeren een **problematische schoolcarrière** kennen. Voor bijna 8 op de 10 jongeren (78,7%) wordt melding gemaakt van gedragsproblemen op school. Bijna 7 op 10 (69,2%) heeft recent sancties gekregen op school, of er dreigt een schorsing of ontslag (wat het werk in kader van deeltijds onderwijs of stages betreft). Voor ruim een derde van de jongeren (34,2%) zouden er negatieve rolmodellen in de school- en/of werkomgeving aanwezig zijn.

Bij drie vierde van de jongeren (75,5%) is er sprake van meerdere **studie- en/of schoolwissels**. Voor de dossiers 85 tot en met 100 werd ook geregistreerd of er **schoolachterstand** is, hier gedefinieerd als minstens twee keer een jaar overgedaan. In totaal 5 van de 15 jongeren waarover deze informatie geregistreerd werd, is er sprake van schoolachterstand.

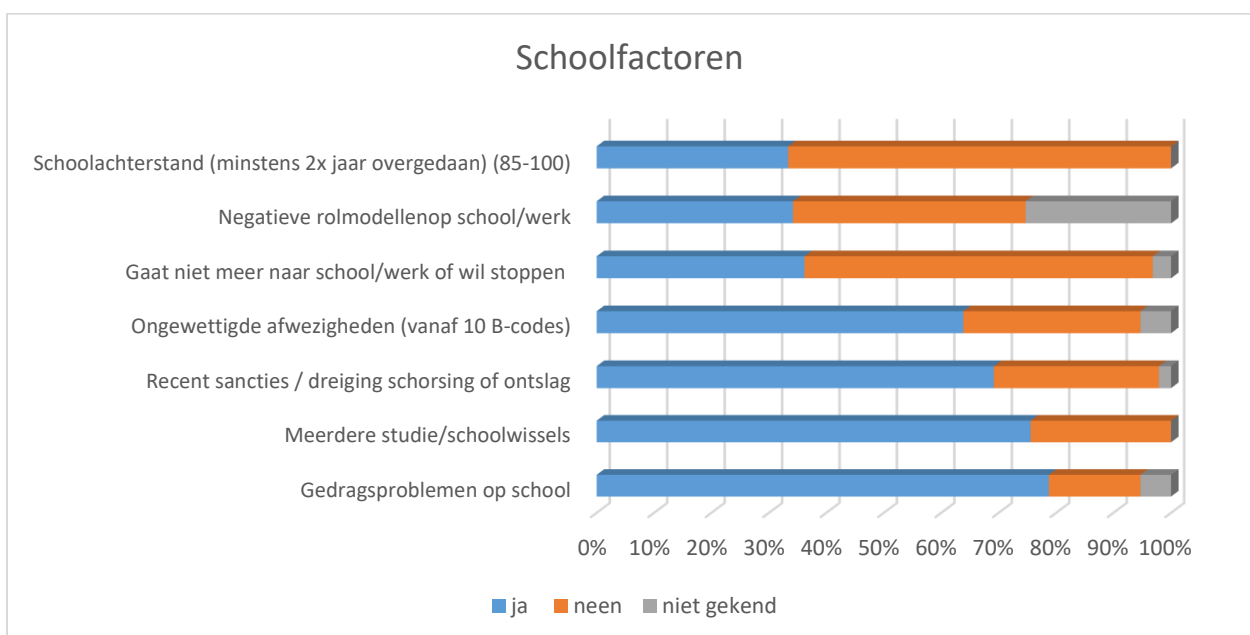
Voor minstens 63,8% van de jongeren is er sprake van **ongewettigde afwezigheden**, gedefinieerd als 10 of meer B-codes. Een B-code is een problematische afwezigheid: een afwezigheid van minstens een halve dag, waarvoor wettiging ontbreekt of in vraag wordt gesteld.

Op het moment van de aanmelding gaat 1 op 3 jongeren (36,2%) **niet meer naar school** (of werk), of **wil stoppen**.

	JA	NEEN	NIET GEKEND	TOTAAL
Gedragsproblemen op school	74 78,7%	15 16%	5 5,3%	94 100%
Meerdere studie- en/of schoolwissels	71 75,5%	23 24,5%	0 0%	94 100%
Recent sancties / dreiging schorsing of ontslag	65 69,2%	27 28,7%	2 2,1%	94 100%
Ongewettigde afwezigheden (vanaf 10 B-codes)	60 63,8%	29 30,9%	5 5,3%	94 100%

Gaat niet meer naar school / werk of wil stoppen	34 36,2%	57 60,6%	3 3,2%	94 100%
Negatieve rolmodellen op school/werk	27 34,2%	32 40,5%	20 25,3%	79 100%
<i>Schoolachterstand (minstens 2x jaar overgedaan) (85-100)</i>	5	10	0	15

De resultaten zijn **visueel samengevat** in onderstaande figuur. Let wel: wat de variabele “schoolachterstand” betreft gaat het om kleine aantallen en is het werken met percentages niet aangewezen. Met het oog op consistentie, werd deze toch opgenomen in de figuur.

Vanaf dossier 85 worden ook de mate van **schoolse binding** en de **schoolprestaties** geregistreerd. Wat de variabele “weinig **schoolse binding**” betreft, is dit voor 4 jongeren gescoord als laag. Dit wil zeggen dat er minstens een gemiddelde interesse aanwezig is in school. Voor 5 jongeren is dit gescoord als matig. Deze jongeren hebben weinig interesse in school, maar zijn er wel regelmatig aanwezig en maken hun taken. Er zijn ook 5 jongeren waarvoor deze variabele als hoog gescoord werd. Dit zijn jongeren die weinig of geen interesse hebben in school, en die vaak spijbelen, te laat komen of voortijdig vertrekken. Voor 1 jongere is de informatie niet gekend.

Ook wat de **schoolprestaties** betreft, wordt met de WIK2 informatie genoteerd in de dossiers. Het gaat hier om een historische variabele, die dus niet enkel de huidige situatie scoort. Ook hier zijn, net zoals bij de schoolse binding, de resultaten wat verdeeld. Voor 4 jongeren is de score op “geringe schoolprestaties” laag. Zij hebben geen belangrijke problemen met schoolprestaties, zijn nooit blijven zitten. In totaal 6 jongeren scoren hier matig: hoewel er voor hen sprake is van enige leerproblemen of sommige onvoldoendes, zijn zij nooit blijven zitten. De overige 5 jongeren scoren hoog. Zij zijn reeds

blijven zitten en/of scoren voor de meeste vakken beneden het gemiddelde en/of ze zijn ingedeeld in speciale groepen voor scholieren met geringe leerprestaties (lees: BUSO).

	laag	matig	hoog	niet gekend	totaal
Weinig schoolse binding	4	5	5	1	15
Geringe schoolprestaties (historisch)	4	6	5	0	15

Vrienden en vrije tijd

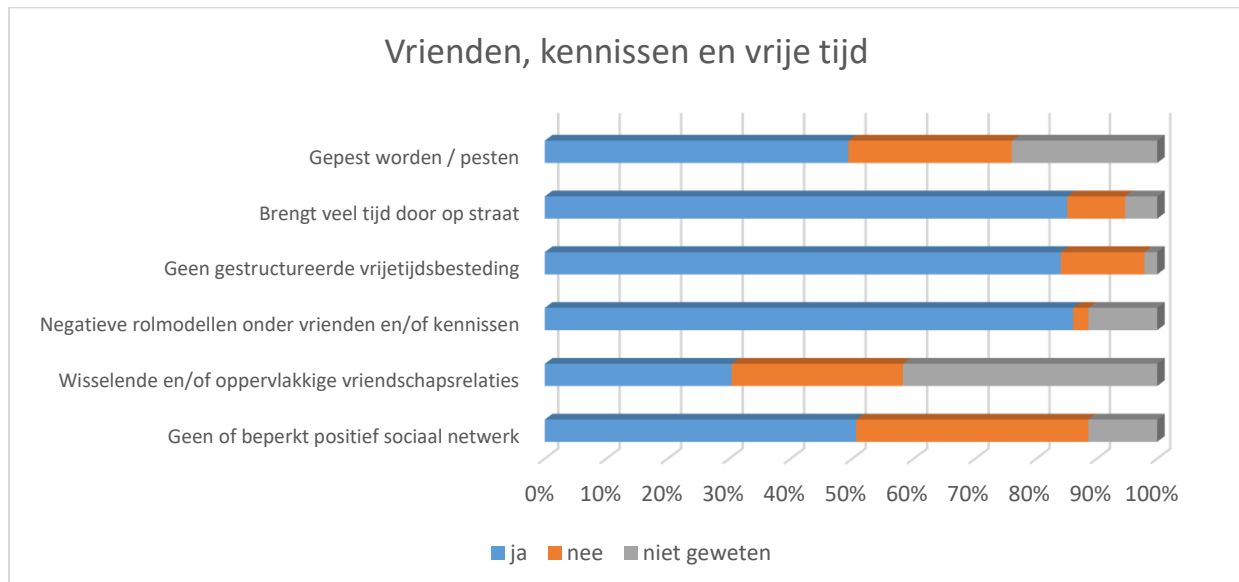
In onderstaande tabel wordt de beschikbare situatie rond vrije tijd gepresenteerd. Waar er consistentie is tussen beide weeginstrumenten, worden de cijfers samen geteld. Het totaal is dan 94 (alle dossiers behalve deze niet weerhouden vóór de weging). Sommige variabelen werden enkel in het eerste of het tweede weeginstrument genoteerd. Het totaal is dan respectievelijk 79 en 15.

	JA	NEEN	ONBEKEND	TOTAAL
Geen of beperkt positief sociaal netwerk	40 50,6%	30 38%	9 11,4%	79 100%
Gepest worden / pestgedrag	39 49,4%	21 26,6%	19 24%	79 100%
Wisselende en/of oppervlakkige vriendschapsrelaties	24 30,4%	22 27,8%	33 41,8%	79 100%
Negatieve rolmodellen onder vrienden en/of kennissen	68 86,1%	2 2,5%	9 11,4%	79 100%
Geen gestructureerde vrijetijdsbesteding	79 84,1%	13 13,8%	2 2,1%	94 100%
Brengt veel tijd door op straat	80 85,1%	9 9,6%	5 5,3%	94 100%

De overgrote meerderheid van de jongeren brengt **veel tijd door op straat** (85,1%) en heeft **geen gestructureerde vrijetijdsbesteding** (84,1%).

Het is niet eenvoudig om deze gegevens rond gestructureerde tijdsbesteding in een relatieve context te kaderen. We kunnen hier wel verwijzen naar het JOP-onderzoek waaruit blijkt dat jongeren uit Antwerpen minder dan jongeren in Vlaanderen participeren aan jeugdbewegingen (12,6% versus 18,7%) en aan sportverenigingen (32,7% versus 47,5%) (Mastari et al., 2020: 43).

Minstens de helft van de jongeren heeft **geen of een beperkt sociaal netwerk** (50,6%). In minstens 30,4% zou het om **wisselende en / of oppervlakkige vriendschappen** gaan. In meer dan 4 op 10 dossiers is hier geen informatie over bekend (41,8%), waardoor dit in realiteit wellicht nog veel hoger ligt. Bovendien bevinden er zich doorgaans (84,1%) **negatieve rolmodellen** in de vriendenkring. Er is met andere woorden meestal geen sprake van een prosociale vriendenkring. Hier bovenop komt nog dat er in bijna de helft van de dossiers (49,4%) sprake is van pestgedrag in de ene of andere richting (slachtoffer of dader). De resultaten worden weergegeven in onderstaande figuur.

Vanaf dossier 85 wordt ook gepest naar **omgang met delinquente jongeren**. Van de 15 weerhouden dossiers hebben slechts 2 jongeren geen omgang met delinquente *peers*. Voor 2 jongeren is dit matig, zij hebben nu en dan omgang met delinquente jongeren, maar de belangrijkste groep waarmee ze omgaan bestaat uit niet-delinquenten. De meerderheid van de jongeren, namelijk 11, hebben vaak omgang met delinquente jongeren. Voor hen is de belangrijkste groep waarmee ze omgaan, delinquent.

Verder wordt vanaf dossier 85 ook de **afwijzing van leeftijdsgenoten** nagegaan. De meeste jongeren (9) kennen geen afwijzing van leeftijdsgenoten, noch in het heden, noch in het verleden ("laag"). Voor 2 jongeren is er sprake van een matige afwijzing van leeftijdsgenoten, zijnde een matige doch geen ernstige of chronische afwijzing of in het verleden. In totaal 4 jongeren kennen helaas wel een hoge mate van afwijzing. Dit betekent dat er op dat moment én in het verleden sprake is van ernstige afwijzing.

	LAAG	MATIG	HOOG	NIET GEKEND	TOTAAL
<i>Omgang met delinquente jongeren</i>	2	2	11	0	15
<i>Afwijzing door leeftijdsgenoten (gepest worden, ...)</i>	9	2	4	0	15

3.9. Multiproblematiek

Uit de profielbespreking van de aangemelde jongeren, blijkt duidelijk dat het om jongeren gaat die doorgaans kampen met **problemen op verschillende levensdomeinen**. Dit is ook een te verwachten resultaat, aangezien KOMPAS+ zich richt op jongeren die delicten plegen, en die op meerdere levensdomeinen problemen ervaren. Anders gezegd, het zijn MOF'ers die in feite ook een VOS-problematiek kennen. Dit wordt ondersteund door de resultaten van de dossieranalyse: de overgrote meerderheid van de jongeren is gekend voor VOS-antecedenten. De zogenaamde multiproblematiek van de dossiers komt bij de dossieranalyse nog meer expliciet naar boven via de registratie van de criteria rond problemen op verschillende levensdomeinen enerzijds, en het aantal betrokken organisaties anderzijds.

Problemen op verschillende levensdomeinen

KOMPAS+ richt zich heden op minderjarigen uit de stad Antwerpen en haar districten, die gekend zijn voor meerdere delicten, waarvan 1 delict de afgelopen 12 maanden werd gepleegd, waarbij zich op meerdere levensdomeinen problemen voordoen, en waardoor de kans op herval zeer groot is.

In een eerdere omschrijving van de doelgroep werd echter ook meer concreet verwezen naar **drie criteria**, waarvan er bij aanmelding minstens 1 van toepassing moest zijn op de jongere:

- *Een complexe situatie en/of delicten die vragen om gecombineerde en afgestemde aanpak van zorgvragen, onderwijstrajecten, strafrechtelijke en bestuurlijke maatregelen;*
- *Een meervoudige problematiek in verschillende levensdomeinen binnen zijn/haar cliëntsysteem (gezin en familie, opvoedingssituatie, vrienden/kennissen en vrije tijd, onderwijs/werk, huisvesting, financiële toestand, sociaal functioneren, psychisch functioneren, lichamelijk functioneren);*
- *Een moeizame opstart of verloop van hulpverlening, strafrechtelijke maatregelen en/of bestuurlijke maatregelen. (KOMPAS+, 2018: 2)⁵⁴*

Deze drie criteria zijn heden geen aanmeldingscriteria *as such*, maar ze blijven wel behouden in het **aanmeldingsformulier**, en worden nog steeds door de aanmelder al dan niet aangevinkt om zicht te krijgen op de situatie van de jongere. In de 100 bestudeerde dossiers hebben de aanmelders deze criteria dus ook geregistreerd.

Bij de aanmelding wordt in 90% van de dossiers gewezen op een **meervoudige problematiek** in meerdere levensdomeinen. In 77% van de aangemelde dossiers wordt gewezen op een **complexe situatie en/of delicten** die vragen om een ketenaanpak. In meer de helft van de aangemelde dossiers (54%) wordt tenslotte verwezen naar de **moeizame opstart of verloop van hulpverlening, strafrechtelijke en/of bestuurlijke maatregelen**.

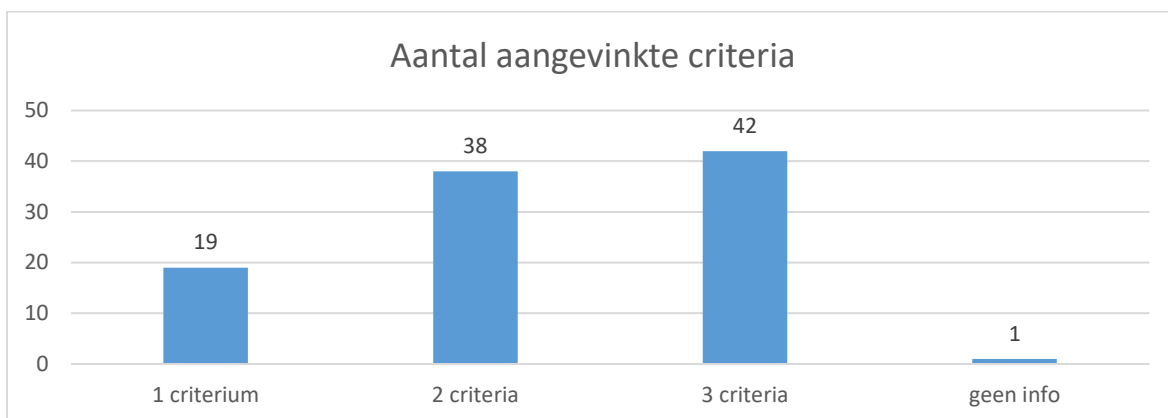
---

⁵⁴ Het Protocol vormt de basis van het definitieve samenwerkingsprotocol dat nog dient uitgewerkt en ondertekend te worden. De ondertekening was gepland op 2 december 2021, maar werd ten gevolge van de geldende corona-maatregelen, verplaatst naar 9 mei 2022.

REDEN AANMELDING	%
Meervoudige problematiek in meerdere levensdomeinen	90
Complexe situatie en/of delicten die vragen om gecombineerde en afgestemde aanpak van hulp/zorg, strafrecht en bestuur	77
Moeizame opstart of verloop van hulpverlening, strafrechtelijke maatregelen en/of bestuurlijke maatregelen	54

De cijfers in bovenstaande tabel geven een goede indicatie van de multiproblematiek waarin de jongeren opgroeien. Mogelijks liggen de werkelijke percentages echter nog hoger. Zo is het mogelijk dat sommige aanmelders er vanuit gaan dat er slechts 1 reden moet/mag aangevinkt worden.

Bovendien blijkt dat, hoewel 1 criterium in het verleden volstond om aan te melden, er in de **meerderheid van de dossiers naar 2 of 3 criteria verwezen** wordt. In 19 dossiers werd 1 criterium aangeduid, in 38 dossiers werden 2 criteria aangeduid, en in 42 dossiers werden zelfs alle drie criteria aangevinkt. Voor 1 dossier is geen informatie beschikbaar omdat het aanmeldingsformulier ontbreekt.

Betrokken organisaties bij het dossier

De multiproblematiek waarin de KOMPAS+ jongeren leven, blijkt ook uit het aantal **organisaties** uit de verschillende domeinen die al voor de aanmelding bij KOMPAS+, betrokken zijn in het leven van de jongere en/of zijn/haar context.

We bekijken hier het **aantal organisaties** dat betrokken is bij 83 dossiers die (op de peildatum 7 juni 2021) waren ingestroomd in KOMPAS+. Merk op dat we hier rapporteren over het aantal en de aard van de betrokken organisaties bij het dossier zoals dit werd geregistreerd op het moment van de aanmelding. Binnen het tijdsbestek van het onderzoek is het helaas **niet mogelijk** gebleken om binnen elk dossier een onderscheid te maken tussen de diensten die vóór de aanmelding of op het moment van aanmelding actief betrokken waren bij de jongere en/of de context enerzijds, en diensten die pas na/naar aanleiding van de aanmelding bij KOMPAS+ betrokken werden. Hier brengen we dus enkel in kaart bij hoeveel en bij welke diensten de jongere en/of diens context gekend is op het moment van aanmelding. Het strekt echter tot **aanbeveling** om in de registraties het onderscheid te maken tussen beide categorieën (diensten ooit betrokken in het verleden, diensten betrokken op moment van

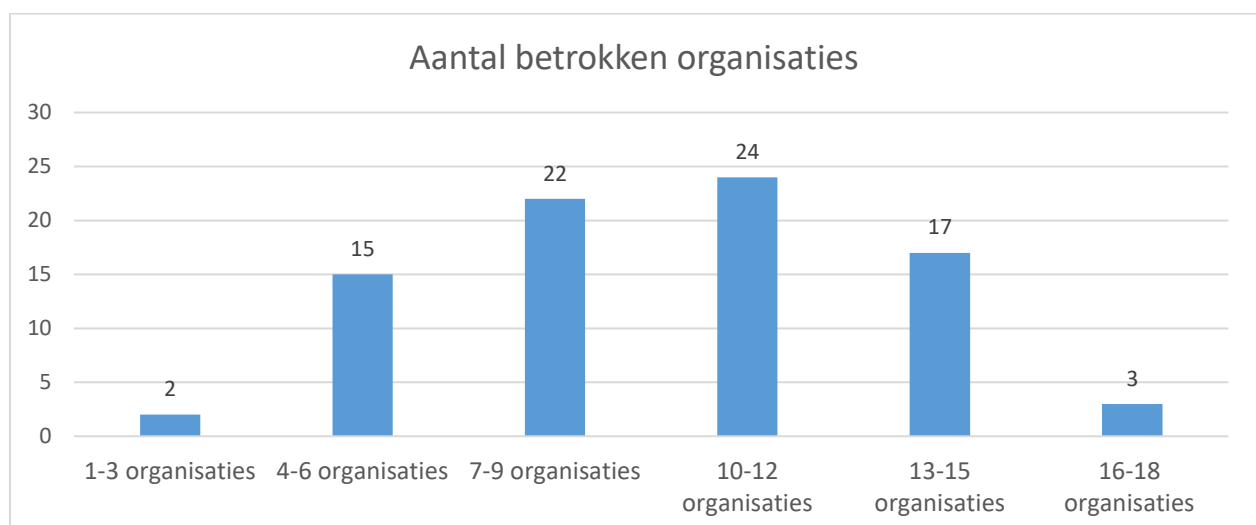
aanmelding). Ondertussen werd, na het signaleren van deze lacune, binnen KOMPAS+ reeds beslist om dit vanaf heden bij de registraties ook effectief te doen.

Aantal organisaties

In slechts 2 dossiers is er sprake van 1 tot 3 organisaties die betrokken zijn bij het dossier. In 15 dossiers zijn er 4 tot 6 organisaties betrokken. Bij de overgrote meerderheid van de dossiers, zijn er meer dan 6 organisaties betrokken. In 66 van de 73 dossiers **(80%) zijn 7 of meer organisaties betrokken** bij de jongere en / of zijn/haar context. In bijna 1 op 4 dossiers (24%) zijn er zelfs meer dan 12 organisaties betrokken bij de jongere en zijn/haar context op het moment van aanmelding.

	AANTAL DOSSIERS	%
1-3 organisaties	2	2
4-6 organisaties	15	18
7-9 organisaties	22	27
10-12 organisaties	24	29
13-15 organisaties	17	20
16-18 organisaties	3	4
TOTAAL	83	100

De resultaten uit de tabel worden in de figuur hieronder visueel voorgesteld.

Het feit dat in de overgrote meerderheid van de dossiers een veelheid aan verschillende organisaties betrokken is, lijkt alvast de **nood aan een ketenaanpak**, waarbij de samenwerking wordt gecoördineerd, te bevestigen.

Welke organisaties

Wanneer we dieper ingaan op **welke organisaties** betrokken zijn in de dossiers,⁵⁵ dan zien we dat de vaakst betrokken diensten zich situeren op het politieke en justitiële vlak, maar ook op het domein van onderwijs (CMP en CLB).

Het **parket** is betrokken in alle dossiers (100%), maar dit is uiteraard een logisch gevolg van hoe KOMPAS+ werkt. De **jeugdrechtbank** en bijgevolg ook de sociale dienst van de jeugdrechtbank is in de overgrote meerderheid van de dossiers betrokken (84%).⁵⁶

Wat de **politiële diensten** betreft, zien we een betrokkenheid van 83,1% van de dienst jongerencriminaliteit van de lokale politie Antwerpen. Verder is ook de Dienst Jeugd & Gezin van de lokale politie Antwerpen in de helft van de dossiers (50,6%) betrokken.

Wat het **onderwijsdomein** betreft, blijkt dat 87,6% van de jongeren een dossier hebben bij het CLB. In totaal 62,7% van de jongeren is gekend bij het centraal meldpunt (CMP). Dit bevestigt dat heel wat jongeren problemen hebben op het domein van onderwijs. In totaal 5 jongeren hebben een NAFT-traject gevolgd (6%), en evenveel jongeren hebben een SWAT-traject gevolgd.⁵⁷

Heel wat jongeren hebben voor hun aanmelding bij KOMPAS+ al een voorgeschiedenis binnen de jeugdzorg of jeugdhulp. Dit blijkt uit de betrokkenheid van zowel ambulante als residentiële diensten uit dit domein. Wat de **jeugdzorg/jeugdhulp** betreft, valt op dat voor heel wat jongeren al een HCA-dienst in het kader van een opgelegde of aangeboden maatregelen betrokken is (60,2% Adam en 30,1% Elegast). Meer dan een derde van de jongeren (38,6%) verbleef reeds in een gemeenschapsinstelling. In 42,2% van de dossiers zijn (ook) andere voorzieningen of organisaties uit de bijzondere jeugdbijstand betrokken. Het OCJ is betrokken in 28,9% van de bij KOMPAS+ aangemelde dossiers. Verder zien we dat 12% van de jongeren gekend is bij NPT Raidho, en 8,4% bij de Overstap.

Ook partners uit het **jeugdwerk** zijn bij verschillende dossiers betrokken (16,9%). Concreet gaat het hier het vaakst om actoren die werkzaam zijn rond vrijetijdsbesteding zoals Kras, maar ook om JES en andere jeugdwerkactoren. Arktos is in 8,4% van de dossiers betrokken.

Kijken we naar het domein van **welzijn**, dan blijkt dat in 50,6% van de dossiers het CAW betrokken is in het dossier. Concreet gaat dit dan over bijvoorbeeld het JAC of Kwadraat. In totaal 8,4% van de gezinnen van bij KOMPAS+ aangemelde jongeren zijn gekend bij CO3, en 7,2% bij het OCMW. Tenslotte is er een betrokkenheid van het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK) in 3,6% van de dossiers.

---

⁵⁵ Dit doen we op basis van een overzichtsdocument waarin dit per dossier werd genoteerd op het moment van de aanmelding.

⁵⁶ Deze aantallen werden gecorrigeerd. De overzichtsdocumenten die gebruikt werden om het aantal organisaties in kaart te brengen, vermeldten lagere cijfers. Echter, uit andere tellingen (zie eerder in dit rapport) bleek dat er 84% van de aangemelde jongeren een jeugdrechtbankdossier heeft, en bijgevolg dus ook bekend is bij de SDJ.

⁵⁷ Zowel NAFT als SWAT zijn onderwijs-welzijnstrajecten, dus deze zouden ook onder het stukje “welzijn” geplaatst kunnen worden.

Ook in het domein van **geestelijke gezondheidszorg** zien we een relatief hoge betrokkenheid van partners. In 21,7% van de dossiers is er een partner uit de GGZ betrokken. Het UKJA is in 13,3% van de dossiers een gekende partner.

In 10,8% van de dossiers is er een partner uit het domein van de **VAPH** betrokken (bv. MFC). In bijna de helft van de dossiers (44,6%) is de dienst Jeugdinterventie van de **stad Antwerpen** ook een betrokken partner. Wat de **jeugdadvocatuur** betreft, zien we dat de Jeugdpermanentie in 6% van de dossiers betrokken is.

In 30 dossiers (36,1%) zijn nog **andere diensten** betrokken. Het gaat hier om heel veel verschillende diensten, maar voornamelijk om ambulante diensten, of een combinatie van ambulante diensten. Concreet gaat het over o.a. de opvoedingswinkel, gezinsbegeleiding, thuisbegeleiding, contextbegeleiding, burenbemiddeling, crisisbegeleiding, crisis hulp aan huis, dagcentrum, pleegzorg, GAS-bemiddeling, 1G1P, scholenprotocol en thuisonderwijs aan huis (TOAH).

	AANTAL	%
POLITIE/JUSTITIE		
Parket	83	100,0
LPA - dienst jongerencriminaliteit	69	83,1
Jeugdrechtbank	70 ⁵⁸	84
Sociale dienst JRB	70 ⁵⁹	84
LPA - sociale dienst Jeugd en Gezin	42	50,6
ONDERWIJS		
CLB	72	86,7
CMP	52	62,7
NAFT	5	6,0
SWAT	5	6,0

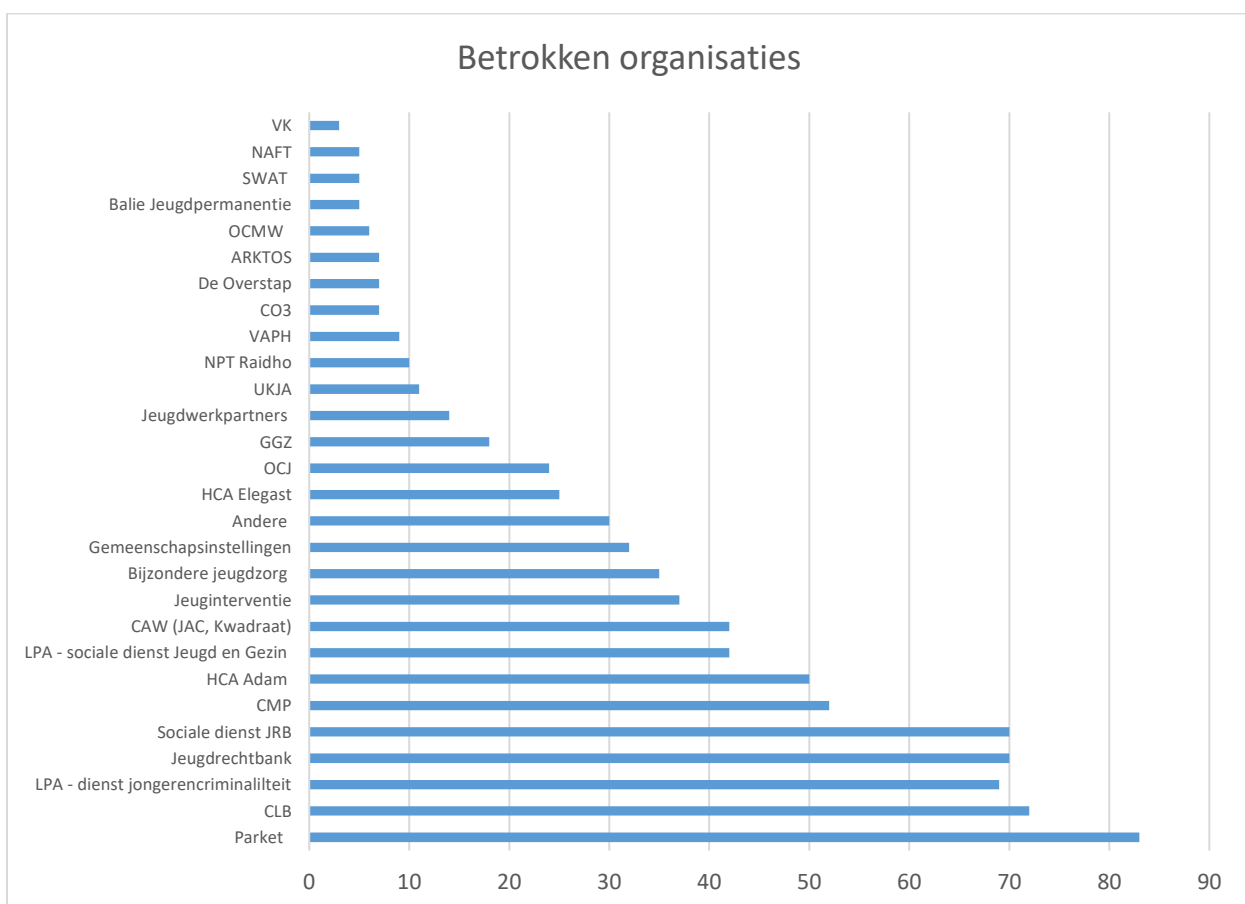
⁵⁸ 84 van de 100 aangemelde jongeren hebben een dossier bij de jeugdrechtbank en zijn dus gekend bij de SDJ. Naar analogie: 84% van 83 dossiers (waarop de tabel betrekking heeft) is afgerond 70 dossiers.

⁵⁹ 84 van de 100 aangemelde jongeren hebben een dossier bij de jeugdrechtbank en zijn dus gekend bij de SDJ. Naar analogie: 84% van 83 dossiers (waarop de tabel betrekking heeft) is afgerond 70 dossiers.

JEUGDZORG/JEUGDHULP		
HCA Adam	50	60,2
Bijzondere jeugdzorg (De Touter, Kiosk, Emmaüs, Elegast Potgieter, Wingerdbloei,...)	35	42,2
Gemeenschapsinstellingen	32	38,6
HCA Elegast	25	30,1
OCJ	24	28,9
NPT Raidho	10	12,0
De Overstap	7	8,4
JEUGDWERK		
Jeugdwerkpartners (Kras, JES,...)	14	16,9
ARKTOS	7	8,4
WELZIJN		
CAW (JAC, Kwadraat)	42	50,6
CO3	7	8,4
OCMW	6	7,2
VK	3	3,6
GGZ		
GGZ	18	21,7
UKJA	11	13,3
VAPH		
VAPH	9	10,8

STAD		
Jeugdinterventie	37	44,6
ADVOCATUUR		
Balie Jeugdpermanentie	5	6,0
ANDERE		
Andere	30	36,1

De resultaten worden weergegeven in de figuur hieronder.

4. De weging

Met het oog op de weging van het dossier wordt tijdens het operationeel teamoverleg een **weeginstrument** ingevuld, waardoor een duidelijk en volledig beeld ontstaat over mogelijke risicofactoren per levensdomein (zie ook hoofdstuk II). Aan de hand van het ingevulde weeginstrument wordt het dossier “gewogen” en wordt multidisciplinair beslist of een dossier kan instromen binnen

KOMPAS+. Zoals eerder vermeld, werden in totaal 6 van de eerste 100 aangemelde werden *niet* weerhouden voor de weging. Voor deze dossiers werd dus geen weeginstrument ingevuld. In totaal werden er dus 94 dossiers gewogen.

Doorheen de looptijd van KOMPAS+ werd het **weeginstrument aangepast**. In de bespreking maken we dan ook het onderscheid tussen de dossiers die gewogen werden met het eerste weeginstrument (WIK1) en het tweede weeginstrument (WIK2).

4.1. De weging met het eerste weeginstrument KOMPAS+ (WIK1)

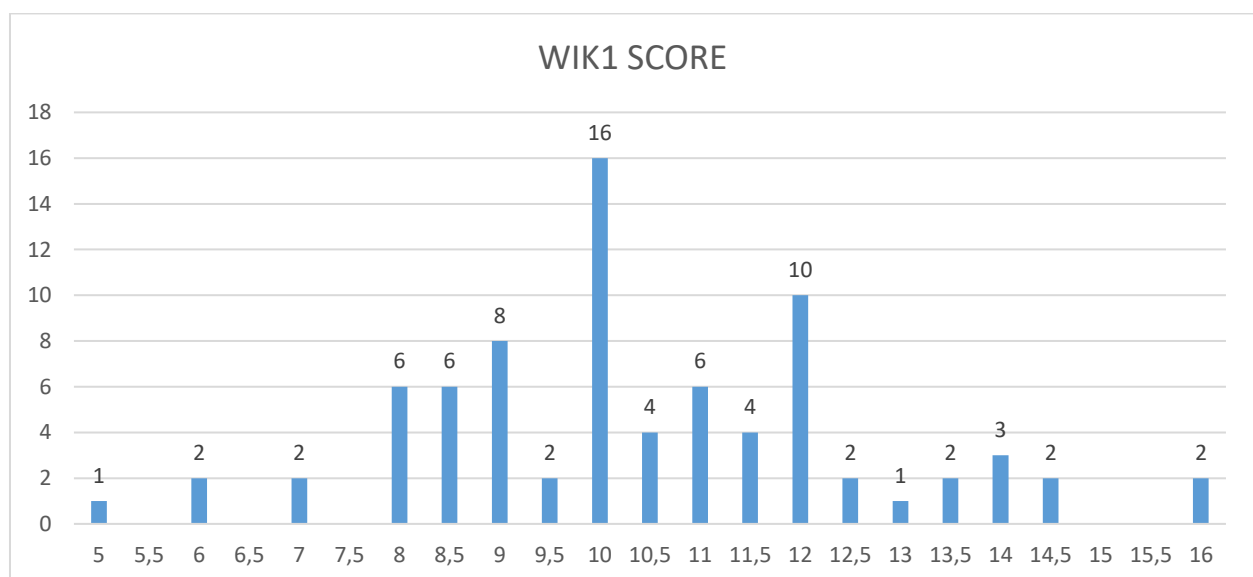
Het initiële weeginstrument werd gebruikt van **dossiers 1 tot en met 84**. Omdat er van deze 84 dossiers er reeds 5 niet weerhouden werden vóór het weegmoment, zijn er bijgevolg maar 79 van de 84 dossiers effectief gewogen met de WIK1.

WIK1 totaalscores

Dossiers werden met de WIK1 gewogen en gescoord op **vier domeinen**: delictgeschiedenis, persoonskenmerken, gezinscontext en dagbesteding. Voor alle vier domeinen werden vragen overlopen en ingevuld, wat uiteindelijk tot een score leidde per domein. Volgende scores waren mogelijk: 0 = geen problematiek; 1 = nauwelijks problematiek aanwezig; 2 = problematiek aanwezig; 3 = zware problematiek aanwezig; 4 = zeer zware problematiek aanwezig.

Het dossier kon dus **gescoord worden van 0 tot 16 punten**, waarbij 0 punten duidde op “geen problematiek aanwezig”, en 16 punten duidden op een “zeer zware problematiek”.

Onderstaande grafiek biedt een overzicht van de scores van de 79 met de WIK1 gewogen dossiers. Het valt meteen op dat de meest voorkomende score 10 is. Deze score komt 16 keer voor. Globaal gezien situeren de **meeste scores** zich tussen 8 en 12 (62 van de 79 scores, ofwel 78,5%).

Doorstroom op basis van totaalscore

Ten tijde van de WIK1, was de regel dat de dossiers die **tot en met 8** scoorden, **niet doorstroomden**. Deze dossiers gingen terug naar de aanmelder met advies, of werden doorverwezen naar andere diensten. Dossiers die meer dan 8 scoorden (**vanaf 8,5**), **stroomden wel in**. Van deze regel kon evenwel afgeweken worden indien op het operationeel teamoverleg een tegenindicatie geformuleerd werd. Om af te wijken van de regel, was motivatie of advies dus nodig. Uit de analyse blijkt dat deze theoretische **grens van 8 flexibel gehanteerd** werd, en dit in twee richtingen.

Van de **79 met de WIK1 gewogen dossiers**, stroomden er 72 in. Dit wil zeggen dat er 7 dossiers niet weerhouden werden na de weging. Opvallend is dat van deze 7 niet-weerhouden dossiers, er slechts 3 gescoord werden onder de 8,5.

De overige 4 dossiers scoorden wél voldoende, maar stroomden toch niet in. Uit de redenen die vermeld worden in deze 4 dossiers blijkt dat de **opportuniteit en meerwaarde** van KOMPAS+ telkens goed wordt afgewogen, en mee in rekening gebracht wordt naast de scores. Zo wordt in twee dossiers beslist om ondanks de hoge score, KOMPAS+ niet op te starten aangezien er reeds voldoende hulpverlening aanwezig is, en deze ook goed loopt. In de andere gevallen is de MOF-problematiek niet zwaar genoeg. Deze jongere scoort zeer laag (1) op delictproblematiek, en vergaart vooral hogere scores op gebied van persoonskenmerken (4), gezinscontext (3,5) en dagbesteding (3). De laatste jongere wordt niet weerhouden ondanks een erg hoge score (maximumscore). Het gaat om de jongere die na de aanmelding werd uit handen gegeven door de jeugdrechter (zie eerder – 2.2.).

WIK1-score niet ingestroomde dossiers na weging	AANTAL DOSSIERS	REDEN (zie ook eerder – 2.2)
7	1	<p>Score niet hoger dan 8</p> <p><u>Scores:</u></p> <p>Delictgeschiedenis 1,5</p> <p>Persoonskenmerken 2</p> <p>Gezinscontext 2,5</p> <p>Dagbesteding 1</p>
8	2	<p>Score niet hoger dan 8</p> <p><u>Scores (jongere 1):</u></p> <p>Delictgeschiedenis 1</p> <p>Persoonskenmerken 2</p> <p>Gezinscontext 2</p> <p>Dagbesteding 3</p> <p><u>Scores (jongere 2):</u></p> <p>Delictgeschiedenis 3</p> <p>Persoonskenmerken 2</p>

		Gezinscontext 2 Dagbesteding 1
8,5	1	<i>Er is reeds voldoende hulpverlening opgestart.</i> <u>Scores:</u> Delictgeschiedenis 1,5 Persoonskenmerken 2,5 Gezinscontext 1,5 Dagbesteding 3
11,5	1	<i>MOF niet zwaar genoeg.</i> <u>Scores:</u> Delictgeschiedenis 1 Persoonskenmerken 4 Gezinscontext 3,5 Dagbesteding 3
12	1	<i>Er loopt een goed traject bij ADAM en bij andere organisaties.</i> <u>Scores:</u> Delictgeschiedenis 3 Persoonskenmerken 3 Gezinscontext 3 Dagbesteding 3
16	1	<i>Uithandengeving</i> <u>Scores:</u> Delictgeschiedenis 4 Persoonskenmerken 4 Gezinscontext 4 Dagbesteding 4
TOTAAL	7	

Omgekeerd zien we dat **er 8 dossiers instromen**, ondanks het feit dat ze **onder de 8,5** scoren. De concrete redenen staan vermeld in onderstaande tabel.

Globaal kan gesteld worden dat deze jongeren instromen omdat, ondanks de relatief lage scores, er toch een meerwaarde gezien wordt in KOMPAS+. Dit heeft soms te maken met **bezorgdheden** naar recidive toe, eventueel gecombineerd met het aanleunen bij de **meerderjarigheidsgrens**. In twee dossiers wordt ook expliciet verwezen naar het feit dat de jongere zelf een **hulpvraag** heeft geformuleerd. In 1 dossier ging het louter om een **herberekening** van de instroomscore. Zoals eerder vermeld, is het weeginstrument verschillende keren aangepast. Ook de WIK1 werd verschillende malen verfijnd. Het dossier stroomde in op basis van de eerste berekening, maar na het toepassen van de nieuwste versie, scoorde dit dossier in theorie te laag om in te stromen. Desondanks stroomde het dossier toch in, omdat er bezorgdheden waren. De broer van de jongere liep immers een gelijkaardig traject, waardoor gevreesd kon worden voor negatieve beïnvloeding.

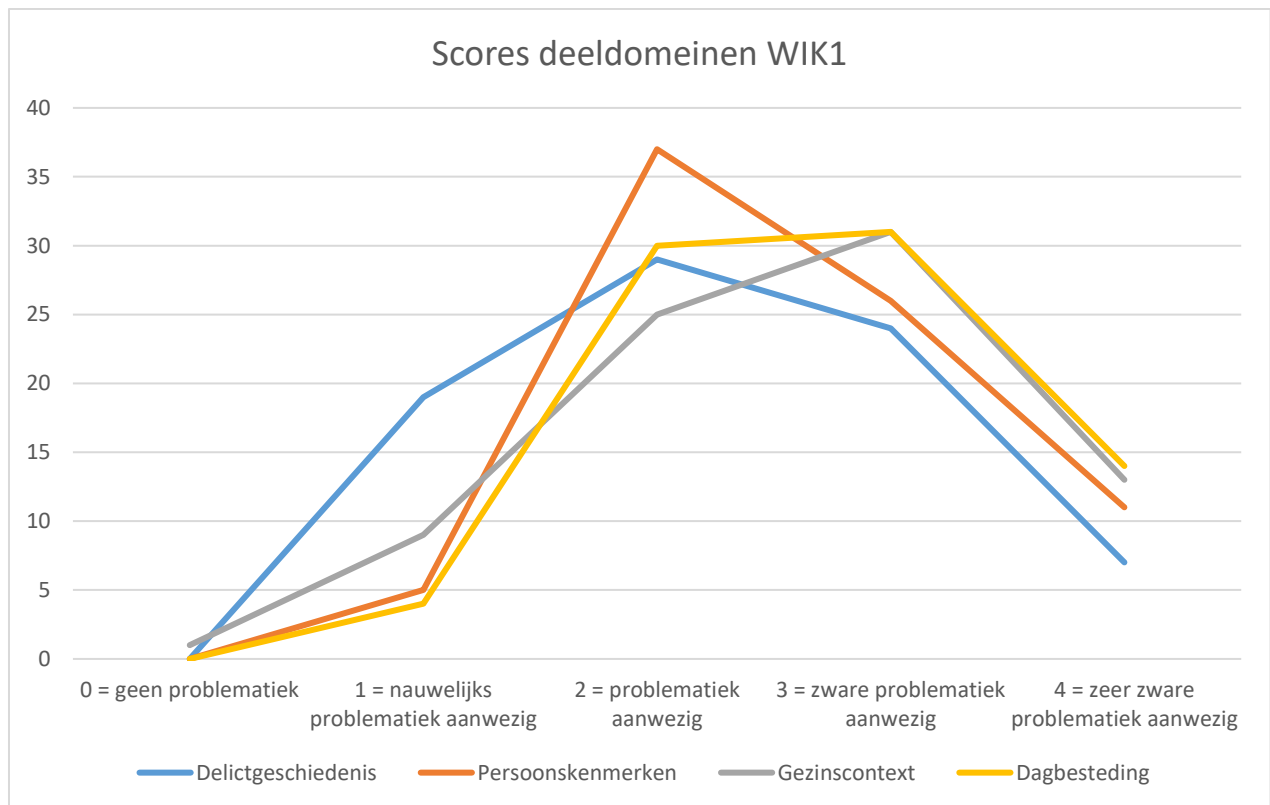
WIK1-score ingestroomde dossiers onder de 8,5	AANTAL DOSSIERS	REDEN
5	1	Er wordt gevreesd voor afglijden in de toekomst. Jongere wordt bijna 18.
6	2	Na omwisseling oudere versie WIK1 door nieuwere versie, scoort dit dossier in theorie te laag. Dossier stroomt toch in aangezien er toch nog bezorgdheden zijn (broer loopt gelijkaardig traject).
7	1	Jongere heeft hulpvraag geuit. Vrees dat het misloopt als grootmoeder wegvault. Meerwaarde zicht volledige plaatje met oog op overdracht meerderjarigheid en politieke opvolging.
8	4	Omwille van lopende onderzoeken feiten.
		Gepieegde feiten zijn zwaar. Grote kans op recidive. Uitklaren IFG en onderliggende trauma's.
		Hoge kans op recidive. Jongere stelt zelf hulpvraag. Trekt op met foute vrienden. Is beïnvloedbaar. Woont in risicowijk.
		Bezorgdheid op schools vlak. Uitgesproken nood aan begeleiding om recidive te voorkomen.
TOTAAL	8	

De flexibiliteit die gehanteerd wordt rond de scores, toont aan dat er naast de kwantitatieve score, ook een meer **kwalitatieve inschatting** plaatsvindt op het moment wanneer geoordeeld wordt over de opportuniteit van het al dan niet instromen van een dossier. Jongeren worden niet zomaar losgelaten wanneer er bezorgdheden zijn, en omgekeerd, worden jongeren niet zomaar meegetrokken in KOMPAS+ als de meerwaarde hiervan te laag ingeschat wordt.

Scores op deeldomeinen

Zoals aangegeven, is de totaalscore van de WIK1 steeds het resultaat van de optelsom van de scores op vier deeldomeinen: delictgeschiedenis, persoonskenmerken, gezinscontext en dagbesteding.

Uit het overzicht in onderstaande tabel en figuur, blijkt dat de jongeren vooral hoog scoren op persoonskenmerken, gezinscontext en vrijetijdsbesteding. De **laagste scores** zien we bij **delictgeschiedenis**. Dit wordt in één oogopslag duidelijk in onderstaande figuur.

Wanneer we voor elk deeldomein de scores voor **“zware problematiek”** (score 3) en **“zeer zware problematiek”** (score 4) optellen, dan zien we dat voor 39,3% van de jongeren zwaar of zeer zwaar scoren wat delictgeschiedenis betreft. Voor persoonskenmerken is dit daarentegen 46,8%, voor gezinscontext 55,7% en voor dagbesteding 56,9%.

Tellen we daarentegen het aandeel van dossiers waar er **“geen problematiek”** (score 0) of **“nauwelijks een problematiek”** (score 1) aanwezig is, dan zien we dat dit wat delictgeschiedenis het geval is voor 24% van de dossiers. Voor persoonskenmerken is dat daarentegen slechts 6,3%. Voor gezinscontext bedraagt dit 12,7%, en voor vrijetijdsbesteding 5,1%.

	4 zeer zware problematiek aanwezig	3 zware problematiek aanwezig	2 problematiek aanwezig	1 nauwelijks problematiek aanwezig	0 geen problematiek	TOTAAL
Delictgeschiedenis	7 8,9%	24 30,4%	29 36,7%	19 24%	0 0%	79 100%
	39,3%		36,7%	24%		
Persoonskenmerken	11 13,9%	26 32,9%	37 46,9%	5 6,3%	0 0%	79 100%
	46,8%		46,9%	6,3%		
Gezinscontext	13 16,5%	31 39,2%	25 31,6%	9 11,4%	1 1,3%	79 100%
	55,7%		31,6%	12,7%		
Dagbesteding	14 17,7%	31 39,2%	30 38%	4 5,1%	0 0%	79 100%
	56,9%		38%	5,1%		

Ook deze oefening bevestigt dat de score op delictgeschiedenis globaal genomen lager ligt dan de scores op de andere deeldomeinen.

4.2. De weging met het huidige weeginstrument (WIK2)

Vanaf dossier 85 deed het **tweede weeginstrument KOMPAS+ (WIK2)** zijn intrede. Dit risicotaxatie-instrument is gebaseerd op het bestaande instrument SAVRY (*Structured Assessment of Violence Risk in Youth*), en werd specifiek ontworpen voor KOMPAS+ (zie hoofdstuk II).

WIK2 instroom

Omdat er zich tussen dossier 85 en dossier 100 er 1 dossier bevindt dat niet weerhouden werd voor de weging, werden er in totaal **15 dossiers gewogen met de WIK2**.

Net zoals bij de WIK1, wordt het dossier gewogen en gescoord op **vier domeinen**: delictgeschiedenis, persoonskenmerken, gezinscontext en dagbesteding. Voor alle vier domeinen worden vragen overlopen en ingevuld. In de WIK2 (zie bijlage 2) worden zowel risicofactoren uit de SAVRY geregistreerd, die gescoord worden met “laag”, “matig” of “hoog”. Ook worden er ook risicofactoren in opgenomen die wel geregistreerd worden (lees: al dan niet aangekruist), maar niet gescoord worden. Het gaat om factoren die op zich geen risicofactoren zijn die tot geweld (kunnen) leiden, maar die toch interessant zijn om een zicht op te hebben (bv. financiële problemen binnen het gezin,

beïnvloedbaarheid jongere). Op die manier ontstaat een zo ruim mogelijk beeld van de situatie van de jongere, en kunnen deze niet-gescoorde factoren ook meegenomen worden in het plan van aanpak. Aanwezige beschermende factoren worden niet *as such* opgenomen in het weeginstrument, maar zij kunnen in bepaalde gevallen wel een invloed hebben op een toegekende score.

De ingevulde vragen leiden per **deeldomein** uiteindelijk tot een score, die in tegenstelling tot de WIK1, niet cijfermatig wordt uitgedrukt. Het invullen van de vragen per deeldomein in de WIK2 leidt telkens automatisch tot een score en overeenkomstige kleur: “laag” (groen), “matig” (oranje) of “hoog” (rood). Op het ingevulde overzicht wordt visueel duidelijk welke kleuren gescoord werden per deeldomein en per (gescoorde) vraag van het deeldomein.

Op basis van dit overzicht wordt op het **operationeel teamoverleg** beslist of het dossier al dan niet instroomt. Doorgaans stromen de dossiers met relatief veel “rood” en weinig “groen” sneller door. Er zijn echter **geen absolute regels** over opgesteld, er is dus enige flexibiliteit. Bij sommige dossiers is het overduidelijk dat het doorstroomt; er is bv. enkel rood en oranje aanwezig. Wanneer het toch eerder onduidelijk is (bv. veel groen en oranje) wordt er gestemd (zie ook hoofdstuk II).

Van de 15 dossiers die met de WIK2 gewogen werden, **stroomden er 11 meteen in**. Zoals eerder aangehaald (zie eerder: 2.2.), is er ook **een dossier dat aanvankelijk niet instroomt, maar uiteindelijk wel**.

WIK2 scores op deeldomeinen

Wanneer we inzoomen op de scores van deze 15 gewogen dossiers op de deeldomeinen, dan zien we dat er **relatief weinig lage scores** worden toegekend. De gegevens in onderstaande tabel liggen in lijn met de resultaten die uit de WIK1-bespreking kwamen, namelijk dat de scores voor de deeldomeinen persoonskenmerken, gezinscontext en dagbesteding, globaal genomen hoger liggen dan de scores voor delictgeschiedenis. Delictgeschiedenis scoort het vaakst “laag”, namelijk 3 maal, en het minst “hoog”, namelijk 6 keer.

	laag	matig	hoog
Delictgeschiedenis	3	6	6
Persoonskenmerken	2	5	8
Gezinscontext	1	6	8
Dagbesteding	1	6	8

Omdat het slechts over 15 dossiers gaat, worden deze gegevens niet in een figuur gepresenteerd. We bekijken wel even het **verschil tussen de (aanvankelijk) niet-ingestroomde dossiers (N=4) en de meteen ingestroomde dossiers (N=11)**. Bij de niet-ingestroomde dossiers (N=4) rekenen we ook het dossier dat in eerste instantie niet is ingestroomd, maar later wel. Dit omdat de beslissing van niet-instroom op basis van deze scores is gevallen.

<i>Niet ingestroomde dossiers (N=4)</i>	laag (groen)	matig (oranje)	hoog (rood)	<i>Ingestroomde dossiers (N=11)</i>	laag (groen)	matig (oranje)	hoog (rood)
Delictgeschiedenis	3	0	1	Delictgeschiedenis	0	6	5
Persoonskenmerken	1	1	2	Persoonskenmerken	1	4	6
Gezinscontext	1	1	2	Gezinscontext	0	5	6
Dagbesteding	1	2	1	Dagbesteding	0	4	7

Bij de vergelijking van beide groepen valt, ondanks de kleine aantallen, meteen op dat de dossiers waar de delictgeschiedenis als laag gescoord wordt, de dossiers zijn die niet instromen. Het enige dossier met een hoge score op delictgeschiedenis is het dossier dat in een latere fase toch nog zal instromen.

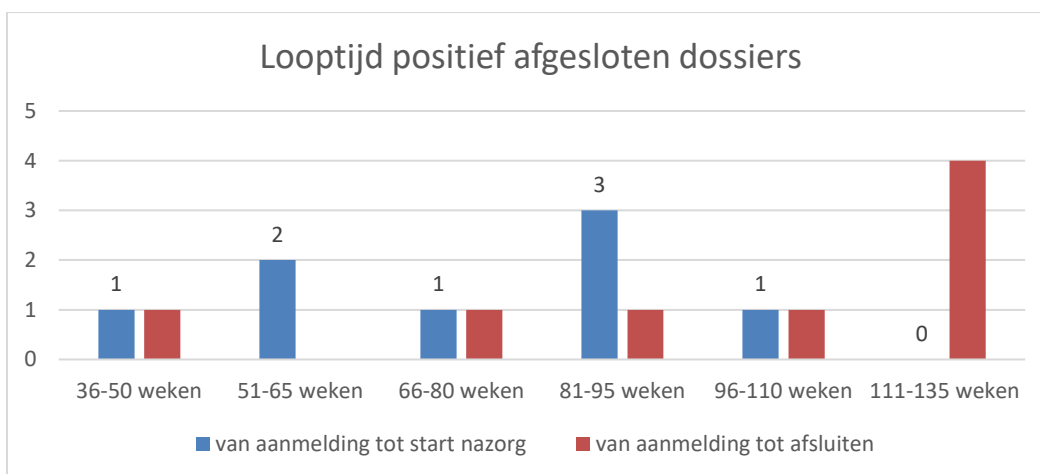
5. Looptijd van de trajecten

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de looptijd van de KOMPAS+ trajecten. Op de looptijd van een KOMPAS+ traject staat **geen minimum of maximum**; het zijn trajecten van onbepaalde duur die op maat van de jongere worden vormgegeven.

We gaan achtereenvolgens in op de looptijden van de positief afgesloten trajecten, de negatief afgesloten trajecten en de dossiers die zich in de nazorgfase bevinden (peildatum 7 juni 2021).

5.1. Positief afgesloten dossiers

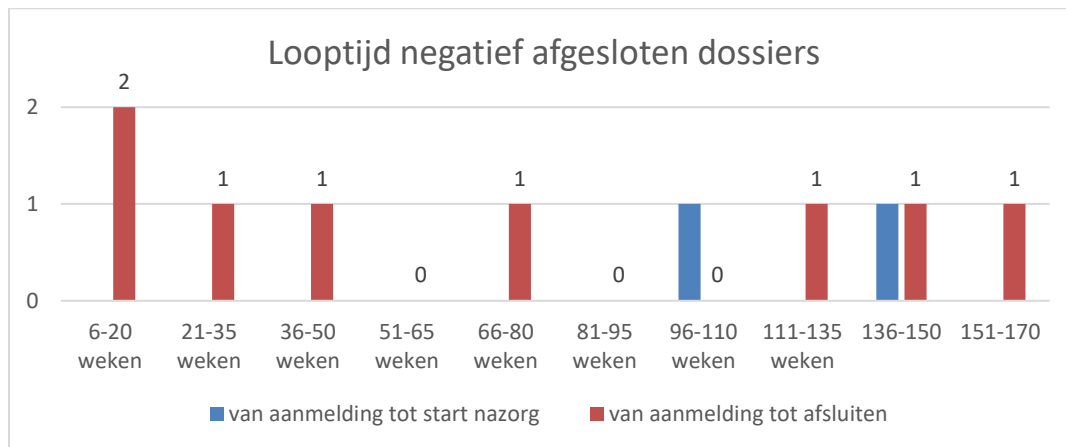
In wat volgt bekijken we de looptijd van de 8 dossiers die positief werden afgesloten. De **looptijd tussen de aanmelding en de start van de nazorg** schommelt tussen 36 en 106 weken, met een gemiddelde van 75,6 weken en een mediaan van 80,5 weken. De *volledige* looptijd van deze dossiers, dus de tijd **tussen de aanmelding en het afsluiten** van het dossier bedraagt tussen 36 weken (voor 1 dossier viel het moment van start nazorg samen met het afsluiten van het dossier) en 132 weken. Het gemiddelde bedraagt 98 weken en de mediaan 107,5 weken.

5.2. Negatief afgesloten dossiers

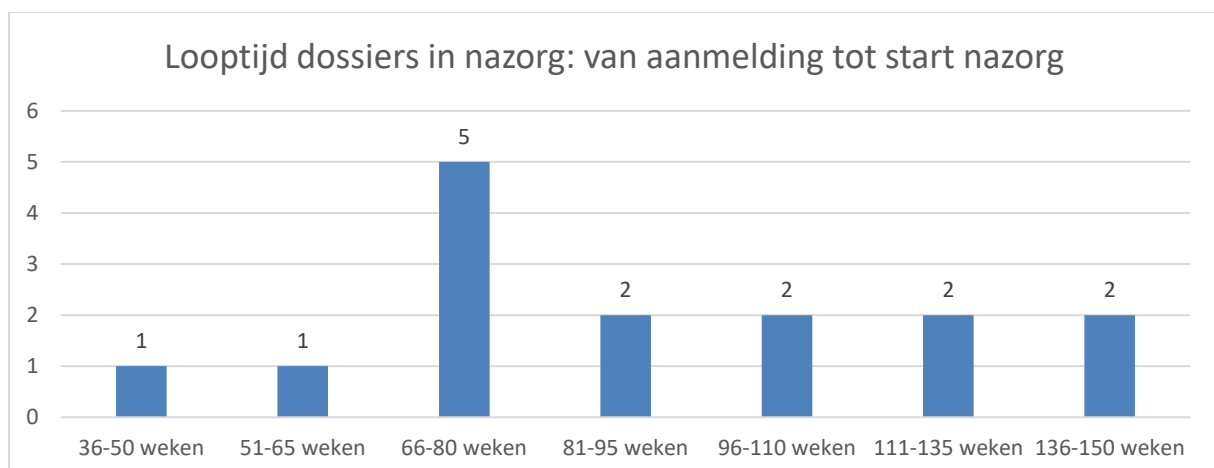
In de meeste negatief afgesloten dossiers (6 van de 8) valt het afsluiten van het dossier samen met het moment waarop de nazorgfase start. In deze dossiers werd dus meteen tot afsluiten overgegaan, en vond geen nazorgfase plaats. Voor de 2 dossiers waar er wél een nazorgfase werd opgestart, bedraagt de **looptijd van het traject van aanmelding tot de start van de nazorg** respectievelijk 107 en 139 weken. Het gemiddelde én de mediaan is hier 123.

Bekijken we de **volledige looptijd** van alle 8 negatief afgesloten dossiers, dus van aanmelding tot afsluiten, dan zien we dat dit varieert tussen 18 en 170 weken. Het gemiddelde bedraagt 79 weken, en de mediaan 64 weken.

5.3. Dossiers in nazorg

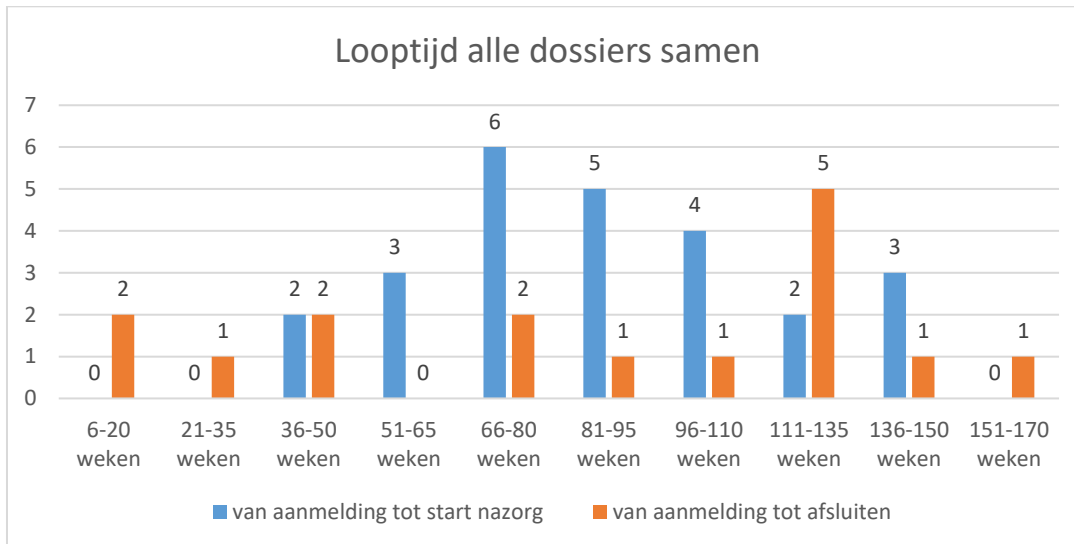
Op de peildatum bevonden er zich 15 dossiers in de nazorgfase. We gingen na hoeveel tijd er in deze dossiers verstrijkt tussen het moment van aanmelding en de start van de nazorgfase. In een derde van de dossiers (5) duurde dit tussen de 66 en 80 weken. Voor slechts 2 dossiers was deze periode korter dan 66 weken. De **meerderheid van de dossiers (8)** kende een **looptijd van meer dan 80 weken** vooraleer de nazorgfase van start ging. Voor 2 dossiers duurde dit tussen 81 en 95 weken, voor 2 dossiers tussen 96 en 110 weken, voor 2 dossiers tussen 111 en 135 weken, en tenslotte voor eveneens 2 dossiers verstreken er tussen 136 en 150 weken vooraleer de nazorgfase startte.

5.4. Alle dossiers samen

Wanneer we al de looptijd van **alle dossiers** samenleggen (negatief afgesloten, positief afgesloten, dossiers in nazorg), dan geeft dit het volgende overzicht voor de periode tussen aanmelden en start nazorgfase, en de periode tussen aanmelden en afsluiten.

De periode **van aanmelding tot afsluiten** voor alle 16 afgesloten dossiers samen ligt verspreid tussen 18 weken tot 170 weken. De grootste categorie wordt gevormd door de dossiers die tussen de 111 en 135 weken lopen (N=5).

6. Kwalitatieve casusbeschrijvingen

In dit hoofdstuk worden twee concrete casussen van KOMPAS+ jongeren uitgeschreven. Om een zicht te krijgen op een volledig traject, worden twee **positief afgesloten dossiers** beschreven. Op die manier wordt op een meer **kwalitatieve** manier duidelijk hoe een KOMPAS+ **traject** er kan uitzien van begin tot einde, welke actoren betrokken worden tijdens een traject, enz. Deze casussen brengen de in de vorige hoofdstukken beschreven dossiers wat meer tot leven.

Helaas zijn er ook **beperkingen** aan de casusbeschrijvingen. De casussen zijn uitgewerkt op basis van verslaggeving, en vormen dus een loutere beschrijvende weergave van het verloop van een traject op basis van deze verslagen. De vraag *waarom* of *hoe* er een bepaalde impact uitgaat van bepaalde (inter)acties, komt in zulke beschrijvingen minder naar voor. Uiteraard zullen deze vragen verder opgenomen worden in WPIII.

Zoals werd vooropgesteld in de aanvraag bij de ethische commissie van de KULeuven (SMEC), worden in de casusbeschrijvingen, naast het niet vernoemen van de echte naam van de jongere, drie **voorzorgsmaatregelen** genomen om het **risico op herkenbaarheid** tot een minimum te beperken:

- We pikken er geen te “unieke” casus uit (bv. we kiezen niet voor een meisje aangezien er heel weinig meisjes bij KOMPAS+ werden aangemeld);

- Bij het beschrijven van een casus, laten we plaatsnamen weg, alsook namen van begeleiders e.d., en wijzigen we in een aantal gevallen zaken die geen fundamentele wijzigingen aanbrengen in het verhaal (bv. de hobby judo wordt karate; of een oom wordt een tante,...);
- We gebruiken geen te gedetailleerde informatie of passen deze aan in die zin dat er geen fundamentele impact is op de casus (zo kan bv. gesteld worden dat een jongere 1 zus heeft en 1 broer terwijl de jongere in feite 2 zussen heeft).

6.1. Casus 1: Robin⁶⁰

Aanmelding

Robin wordt op **16,5 jarige leeftijd** bij KOMPAS+ aangemeld door het **OCJ**. Hij komt regelmatig in contact met de politie en moet binnenkort voorkomen bij de politierechtbank. Verder zijn er ernstige feiten die zich opstapelen (geweld, afdreigen van jongeren, stelen van fietsen, brandstichting, beschadigingen en vernielingen,...). In totaal is er op het moment van aanmelding sprake van 11 als misdrijf omschreven feiten. Er is ook een vermoeden van druggebruik (in het weekend) en/of dealen. Hij liep ook al twee maal weg van thuis. Robin heeft een dossier bij het OCJ, maar nog niet bij de jeugdrechtbank.

De jongeren met wie Robin optrekt, zouden een slechte invloed uitoefenen op hem. Robin zou de feiten plegen onder invloed van **groepsdruk**. Zijn vrienden plegen ook feiten en komen geregeld in contact met de politie. Robin brengt veel tijd op straat door met deze vrienden, voornamelijk in het weekend, en heeft **geen gestructureerde vrijetijdsbesteding**.

Robin **ontkent en minimaliseert** de feiten. Er wordt er gesteld dat hij weinig berouw toont of empathie heeft met de slachtoffers.

Robin heeft al een weg afgelegd binnen de **jeugdhulpverlening**. Hij verbleef op jonge leeftijd in de **kinder- en jeugdpsychiatrie** aangezien er toen al zorgen waren rond zijn gewetensontwikkeling. Robin zou weinig empathisch zijn, en de ernst van zijn daden niet inzien. Er werd een diagnose gesteld van **ODD**. Daarenboven is er ook een vermoeden van **ASS** én een vermoeden van een **hechtingsproblematiek**. Ook werd Robin in het verleden door het CLB aangemeld bij de **Jeugdinterventie** voor schoolgerelateerde problemen. Nog voor het dossier kon opstarten, werd de aanmelding door het CLB ingetrokken omdat de problemen op school toen verminderd waren en er andere hulpverlening voorzien was.

Robin volgt les in het **BSO**, wat onder zijn niveau is. Eerder volgde hij zelfs les in het BUSO, ondanks het feit dat hij een A-profiel heeft, en er een diagnose gesteld werd van **hoogbegaafdheid**. Vroeger liep het op school telkens mis. Momenteel loopt het relatief goed op school, op een schorsing van een aantal dagen na. Hij gaat graag naar school. Eigenlijk loopt het tijdens de week goed, maar in het weekend hangt Robin rond bij zijn vrienden in een andere provincie en weet moeder niet waar hij uithangt.

---

⁶⁰ Robin is niet de echte naam van de jongere.

Robin woont voltijds bij **moeder**. Hij heeft lange tijd bij de grootouders gewoond, zowel langs moeders als vaders zijde, en ook bij zijn vader. De ouders zijn gescheiden en er is veel onenigheid (geweest) tussen de ouders, maar ook tussen de ouders en grootouders. De broer van Robin woont voltijds bij vader, Robin woont voltijds bij moeder. Moeder is erg betrokken. De grootouders hebben een enorm grote invloed op het functioneren van Robin en spelen een grote rol in zijn leven. Er is sprake van een verwenningsproblematiek.

Bespreking operationeel teamoverleg

Drie weken na de aanmelding, wordt Robins dossier besproken op het **operationeel teamoverleg**. Op de bespreking wordt duidelijk dat ook een **aantal zaken goed lopen**. Op school loopt het globaal gezien goed, en de school gelooft in Robin. Er werd een succesvol NAFT traject doorlopen. De moeder is betrokken en stelt zelf een hulpvraag. Robin zelf is vlot bereikbaar, komt zijn afspraken na en is telkens aanwezig op de gesprekken. Er is een wel vermoeden van druggebruik, maar enkel tijdens het weekend.

Het dossier wordt gewogen met het eerste **weeginstrument** (WIK1), scoort **10 op 16** en stroomt dus na weging in bij KOMPAS+. Het dossier scoort 2 op 4 voor delictgeschiedenis, 3 op 4 voor persoonskenmerken, 3 op 4 voor gezinscontext en 2 op 4 voor dagbesteding.

Op het operationeel teamoverleg wordt gesteld dat er op alle **levensdomeinen** acties nodig zijn, maar dat de focus in het traject moet liggen op drie zaken. Ten eerste, via diagnosestelling dient er een ideaal begeleidingstraject uitgestippeld te worden. Ten tweede, Robin dient positief geïntegreerd te worden in zijn leefomgeving via hobby's en vrienden. Ten derde, er dient in de context gewerkt te worden rond bewustmaking (ouders én grootouders).

Traject

Twee en een half maanden na de bespreking van het dossier op het operationeel teamoverleg, vindt het **vooroverleg** plaats. Dit liep enige vertraging op omdat de casusregisseur nog niet meteen kon starten. Ondertussen werd de jongere wel ondersteund door SDJ. In deze periode werd Robin immers alsnog doorverwezen naar de jeugdrechtbank. Hij krijgt een vorming en een huisarrest opgelegd. Robin wordt ondertussen ook aangemeld bij IB+. Het OCJ geeft ook aan zo snel mogelijk te willen starten met contextbegeleiding.

KOMPAS+ overleg

In vier weken die verstrijken tussen het vooroverleg en het **KOMPAS+ overleg**, wordt Robin uitgenodigd voor verhoor bij de politie voor oude feiten. Doorheen zijn traject zal hij nog meermaals verhoord worden voor feiten die in het verleden gepleegd werden.

Op het KOMPAS+ overleg zijn verschillende actoren aanwezig: ADAM, OCJ, SDJ, CLB, IB+ de casusregisseur, Robin en zijn moeder, en de advocaat van Robin.

Robin geeft aan dat het goed gaat op **school**. Hij volgt nu een richting die hij graag doet (houtbewerking) en aansluit bij zijn passie. Ook de aanwezigheden en de punten zijn goed. Wel geeft

hij aan nog niet altijd goed te kunnen inschatten welke klasgenoten mogelijks een negatieve invloed zouden kunnen hebben.

Ook **thuis** loopt alles rustig, hoewel het vertrouwen en engagement volledig zoek zijn. Zowel moeder als Robin geven aan dat het huisarrest een positief effect heeft op Robin. Hij is thuis wanneer hij thuis moet zijn en dit werd meermaals gecontroleerd door de politie. Tegelijk geeft hij zelf aan niet te kunnen inschatten wat er zal gebeuren eens zijn huisarrest afloopt. CLB, SDJ en IB+ halen aan dat een sterk gereguleerd kader mogelijks een positief effect heeft op Robin.

Er lijkt een bepaalde dynamiek aanwezig binnen het gezin waardoor loyaliteitsconflict(en) ontstaan. Zo hebben grootouders een invloed op positie van moeder tegenover Robin. Ze steunen Robin financieel waardoor moeder haar gezag ondermijnd wordt. Er wordt geopperd dat het interessant is om grootouders mee aan tafel te krijgen. Het OCJ stelt MST voor ter ondersteuning van moeder.

Robin heeft geen gestructureerde **vrijtijdsbesteding**. De vrije tijd wordt momenteel gependeed met vrienden. Dit bleek in het verleden risicovol en resulteerde in verschillende contacten met politie. Hij zou nu met meer positieve vrienden optrekken. Er is nood aan een vrijtijdsbesteding teneinde ervoor te zorgen dat hij niet opnieuw verkeerde connecties maakt. Robin beoefent geen sport, en heeft ook geen studentenjob.

Wat **delicten** betreft, loopt het dankzij de strikte opvolging relatief goed. Hij zou geen nieuwe feiten gepleegd hebben. Er wordt echter vaak verwezen naar een 20-tal feiten uit het verleden. Het is niet altijd helemaal duidelijk in hoeverre Robin betrokken is bij al deze feiten. Bij sommige feiten geeft hij na voldoende bewijslast betrokkenheid toe. Andere feiten ontkent hij en zegt hij dat één van zijn toenmalige vrienden hem er telkens onterecht bij betrok. Meerdere feiten draaiden om afpersing, diefstal, kopen en verkopen van fietsen en/of onderdelen.

Daarbovenop zou diagnostisch zijn vastgesteld dat Robin niet in staat zou zijn om zich empathisch op te stellen. Robin bevestigt dit en geeft toe dan hij geen slachtofferinzicht of schuldbesef heeft. Er wordt gevreesd dat het een kwestie van tijd is totdat hij opnieuw delinquent gedrag stelt. IB+ en ADAM zullen dit stuk opvolgen en begeleiden.

Er worden verschillende concrete **doelstellingen** van het KOMPAS+ traject geformuleerd in het plan van aanpak. Wat delicten betreft, wordt getracht het inzicht te verhogen rond de keuze van vrienden, en wordt ook gewerkt rond slachtofferinzicht. Dit wordt opgestart door ADAM. In het gezin wordt door het OCJ (middels MST) ondersteuning geboden aan moeder, en wordt ook de impact van de grootouders op het gezin bekeken. De schoolsituatie wordt verder opgevolgd door het CLB. Tenslotte neemt de IB+ begeleider van Kwadraat de taak op om te zoeken naar een vrijtijdsbesteding en de uitbouw van een netwerk in de woonplaats van Robin.

Verdere verloop traject

Op de driemaandelijke opvolgoverlegmomenten worden de levensdomeinen telkens opnieuw overlopen, en wordt het plan van aanpak desgevallend bijgesteld. Op basis van deze (en andere) verslagen kan een beeld geschetst worden van de **evolutie** van de situatie van Robin en het verloop van het KOMPAS+ traject.

De periode tussen het KOMPAS+ overleg en de start van de nazorgfase bedraagt 1 jaar en 8 maanden. De hieronder opgetekende evolutie beslaat dus een periode van 1 jaar en 8 maanden.

3,5 maanden na het KOMPAS+ overleg

Wat school betreft, blijft Robin het globaal gezien goed doen. Hij liep een goede stage, was telkens aanwezig op school en behaalde een A-attest.

Ook thuis loopt het goed, al blijven er nog wel conflicten onder impuls van de grootouders. Daar er een positieve evolutie is op het thuisfront bekijkt het OCJ of ze het dossier op hun dienst verder zullen open houden. Mochten zij afsluiten worden andere pistes onderzocht om met de grootouders in dialoog te gaan. Door hen ontstaan er immers nog af en toe conflicten, en het is dan ook aangewezen hen te responsabiliseren. Kort daarna wordt het dossier bij het OCJ afgesloten aangezien er geen verontrustende opvoedingssituatie meer aanwezig is, en er voldoende hulpverlening betrokken is.

Wat de vrije tijd betreft, is er ook een verbetering merkbaar. Robin besteedt in het weekend nog veel tijd buitenshuis, maar minder dan vroeger. Hij heeft ook nieuwe en meer positieve vrienden. Op zaterdagvoormiddag heeft hij een studentenjob. Hij is wel nog op zoek naar vakantiewerk, en ook de opties rond sport dienen nog verder verkend te worden.

Robin heeft geen feiten meer gepleegd, hij respecteert de opgelegde maatregelen en hij start met een "Rots & Water training" bij ADAM. Er werd ook een bemiddeling opgestart bij ADAM voor feiten die een jaar geleden gepleegd werden. Robin werd ook nog verhoord voor andere feiten uit het verleden. Mogelijks hangt hiervoor nog een schadevergoeding boven het hoofd.

In een later verslag wordt opgetekend dat de "Rots & Water training" goed verloopt.

7 maanden na het KOMPAS+ overleg

Op school blijft het goed lopen. Robin toont inzet en behaalt uitstekende resultaten. Hij wilt overstappen naar duaal leren, maar wacht nog op een stageplaats.

Ook de thuissituatie is stabiel. Robin heeft ook een positief contact met de partner van moeder. De inmenging van de grootouders blijft evenwel problematisch.

De begeleiding met IB+ loopt erg goed. Er is een open contact en Robin lijkt een goede band te hebben met de begeleider.

Wat vrije tijd betreft, is er een motivatie aanwezig om studentenjob te doen. Helaas is er nog een bezorgdheid rond nieuwe vrienden, en blijft Robin soms plekken bezoeken waar hij eerder in aanraking kwam met de politie.

Wat delicten betreft werd hij genoemd in een nieuwe zaak, waarna een huiszoeking volgde. De lopende maatregelen doorloopt hij goed en hij zet zich in.

Het traject loopt dus goed op alle vlakken, maar het dossier kan niet worden afgesloten omdat er opnieuw een onderzoek lopende is.

9 maanden na het KOMPAS+ overleg

Het traject loopt nog steeds goed. De vorming loopt ten einde, op school loopt het goed en ook het contact met IB+ is goed.

Enkel rond eventuele delicten blijft er nog wat onduidelijkheid. Robin draagt soms dure accessoires, en heeft een aantal vrienden die in hogere criminele milieus zitten. Op papier loopt echter alles perfect.

11 maanden na het KOMPAS+ overleg

Robin is meerderjarig geworden. Hij heeft geen nieuwe feiten meer gepleegd, maar sleept nog een aantal feiten vanuit de minderjarigheid met zich mee. Het dossier op de jeugdrechtbank is nog niet afgesloten.

Robin blijft weer vaak lang thuis weg, stapelt boetes op voor zwartrijden enz. Hierdoor wordt uiteindelijk opnieuw een huisarrest opgelegd door de jeugdrechtbank.

1 jaar en 2 maanden na het KOMPAS+ overleg

Wat school betreft blijven zowel Robins inzet als resultaten erg goed. Hij kan starten met duaal leren, en schreef zich ook in voor het 7^e jaar BSO. De motivatie van Robin, en de kwaliteit van de afgeleverde taken zijn nog een werkpunt.

Ook thuis blijft de situatie stabiel en zijn er geen conflicten.

Robin hield zich foutloos aan zijn huisarrest maar trekt nog steeds op met jongeren uit het criminele milieu. Voor zover bekend pleegde hij de afgelopen maanden geen nieuwe feiten, maar hij wordt opnieuw verhoord voor oude feiten, en hij stapelde heel wat boetes op.

1 jaar en 8 maanden na het KOMPAS+ overleg

Hoewel er verschillende moeilijke momenten waren, kan positief worden teruggekeken op het afgelegde traject. De relatie tussen moeder en Robin is sterker geworden. Robin is zo lang hij wil welkom thuis. Hij zit in zevende jaar, heeft een goede stageplaats en overweegt zelfs hogere studies. Hoewel er nog politieverhoren hebben plaatsgevonden, zou het gaan over feiten van al meer dan een jaar geleden.

Door deze positieve evolutie op de verschillende levensdomeinen werd het traject van de IB+ positief afgerond, en wordt beslist de nazorgfase in het traject van Robin te starten.

Nazorgfase

Ongeveer 2 jaar na de aanmelding van Robin bij KOMPAS+, gaat het dossier over naar de **nazorgfase**.

Een maand nadien wordt Robin nog **veroordeeld** voor feiten uit de minderjarigheid (drugfeiten en fietsdiefstallen). Hij krijgt hiervoor een gemeenschapdienst opgelegd. Voor de fietsdiefstallen kreeg

hij eerder al een huisarrest opgelegd. Tijdens de voorbereidende fase werd een bemiddeling aangeboden maar deze leidde niet tot een akkoord.

Robin behaalt een aantal maanden later zijn **diploma** in het zevende jaar BSO houtbewerking, en zal zich daarna inschrijven om verder te studeren aan de hogeschool.

Hij pleegt geen nieuwe feiten meer.

Het dossier wordt 2 jaar en 10 maanden na de aanmelding, **positief afgerond**.

6.2. Casus 2: Mounir⁶¹

Aanmelding

Mounir wordt op **15-jarige leeftijd** aangemeld bij KOMPAS+ door de **consulent van SDJ**. Hij groeit op in een kerngezin en heeft 3 zussen en 1 broer.

Mounir kwam recent onder toezicht te staan van de **jeugdrechtbank** naar aanleiding van delicten. Samen met andere jongeren perste Mounir een winkelier uit de buurt af. De winkelier zou aan Mounir, maar ook aan andere jongeren uit de buurt, gevraagd hebben om (seksueel) getinte handelingen uit te voeren tegen betaling. De **jeugdrechtbank** grijpt in, en legt voorwaarden op: huisarrest, contactverbod met de winkelier en met een vriend. Er wordt ook een gemeenschapsdienst opgelegd.

Mounir wordt aangemeld bij KOMPAS+ omdat hij weinig probleeminzicht toont, zeer beïnvloedbaar is en omdat er nieuwe feiten in de toekomst gevreesd worden. Mounir wordt omschreven als iemand met een goede inborst, maar door zijn **beïnvloedbaarheid** komt hij in de problemen. De aanmelder geeft aan nieuwe feiten te willen vermijden.

Op het moment van aanmelden gaat het goed met Mounir. Hij gaat gemotiveerd naar **school**, zijn huisarrest is afgelopen, maar toch blijft hij thuis. De arrestatie en voorleiding bij de jeugdrechter heeft een grote impact op hem gehad.

Mounir formuleert zelf geen **hulpvragen**. De moeder spreekt haar angst uit voor de toekomst, zij wilt niet dat haar zoon in een fout milieu terecht komt. De **ouders** worden als betrokken omschreven.

Bespreking operationeel teamoverleg

Een zevental weken na de aanmelding, wordt het dossier van Mounir besproken op het operationeel teamoverleg. Uit het overleg blijkt dat naast parket en jeugdrechtbank, ook **Kwadraat** en **Jeugdinterventie** betrokken zijn bij het dossier.

Ook zou Mounir in het verleden begeleid geweest zijn door het **UKJA**. Mounir heeft ADHD en neemt hiervoor medicatie. Er zou hierdoor een groot verschil merkbaar zijn in het gedrag van Mounir. Zo zou

---

⁶¹ Mounir is niet de echte naam van de jongere.

hij nu rustig en geconcentreerd zijn. Ook de ouders merken een groot verschil. Er zal worden nagegaan of er ondersteuning wenselijk is vanuit VAGGA, en of er ondersteuning nodig is vanuit slachtofferhulp.

Omdat Mounir laag scoort op IQ-metingen, wordt overwogen om het **VAPH** te betrekken. Er wordt echter ingeschat dat Mounir niet onderschat mag worden qua intellectuele capaciteiten. Er wordt dan ook uiteindelijk gesteld dat het betrekken van het VAPH niet wenselijk is.

De **buurtwerking** zet momenteel in op het probleem van de winkelier uit de buurt. De organisatie is bereid om mee na te denken of zij hier nog meer in kunnen betekenen.

Het dossier wordt gewogen met het eerste **weeginstrument** (WIK1) en scoort **6 op 16**. Het dossier scoort 1 op 4 voor delictgeschiedenis, 3 op 4 voor persoonskenmerken, 0 op 4 voor gezinscontext en 2 op 4 voor dagbesteding. Hoewel 6 op 16 in theorie te laag is om in te stromen, stroomt het dossier toch in omdat er voldoende bezorgdheden zijn. De broer van de jongere loopt een gelijkaardig traject, waardoor gevreesd kan worden voor negatieve beïnvloeding.

Traject

Het dossier van Mounir dateert van de prille beginperiode van KOMPAS+. Op dat moment was het **vooroverleg** nog niet ingevoerd als formele stap om jongeren en hun ouders voor te bereiden op het KOMPAS+ overleg, en uitleg te verschaffen over hoe KOMPAS+ werkt. Dit werd pas later ingevoerd vanuit de vaststelling dat dit overleg zonder voorbereiding wat te overdonderend was voor veel jongeren en hun ouders.

KOMPAS+ overleg

Ongeveer 2 weken na de bespreking van het dossier op het operationeel teamoverleg, gaat het **KOMPAS+ overleg** door. Naast de jongere en zijn advocaat, zijn ook zijn moeder en broer aanwezig. Verder zijn ook SDJ, VAGGA, CLB, en Jeugdinterventie vertegenwoordigd. Tenslotte is er een tolk aanwezig, aangezien de moeder het Nederlands niet voldoende beheerst.

Uit de bespreking blijkt dat het momenteel goed gaat met Mounir. **Thuis** loopt alles goed. Hij heeft een goed contact met zijn gezinsleden. De ouders zijn betrokken en er zijn geen meldingen van gedragsproblemen thuis. De broer neemt een ondersteunende rol op. Zo helpt hij bijvoorbeeld met het vertalen voor de ouders.

Mounir gaat zonder problemen naar **school**. Hij toont echter weinig motivatie of interesse in zijn richting. De bezorgdheden zijn dat hij beïnvloedbaar is, moeite heeft met groepsdruk, en weinig probleeminzicht heeft. De betrokken partners vrezen dan ook recidive. Mounir heeft geen gestructureerde vrijetijdsbesteding.

Het **contactverbod** dat werd opgelegd, loopt nog steeds. De **gemeenschapsdienst** van 15 uren die werd opgelegd, zal uitgevoerd worden bij ADAM. Mounir heeft ondertussen geen nieuwe feiten gepleegd.

Uit het **plan van aanpak** komen de volgende **doelstellingen** naar voor. Wat het omgaan met groepsdruk betreft, wordt een traject rond omgaan met groepsdruk en het trainen van de

weerbaarheid voorgesteld bij VAGGA. In dit kader wordt ook zijn medicatie voor ADHD geëvalueerd door het UKJA. Wat school betreft, zal het CLB zo snel mogelijk een studiekeuzetest afnemen en een nieuwe proefstage inplannen. Wat de vrijetijdsbesteding betreft, bekijkt Jeugdinterventie de mogelijkheden rond sportclubs of weekendwerk.

Verdere verloop traject

Op het driemaandelijke opvolgoverleg worden de levensdomeinen telkens opnieuw overlopen, en wordt het plan van aanpak desgevallend bijgesteld. Op basis van deze (en andere) verslagen kan een beeld geschetst worden van de **evolutie** van de situatie van Mounir en het verloop van het KOMPAS+ traject.

De periode tussen het KOMPAS+ overleg en de start van de nazorgfase bedraagt 1 jaar en 7 maanden. De hieronder opgetekende evolutie beslaat dus een periode van 1 jaar en 7 maanden.

5,5 maanden na het KOMPAS+ overleg

In de periode tussen het KOMPAS+ overleg en het eerste opvolgoverleg, werd een intake bij VAGGA georganiseerd. De begeleiding loopt.

Ook werd een beschikbare plaats gevonden in een voetbalclub. Helaas ging Mounir hier uiteindelijk niet op in. De begeleiding van Jeugdinterventie werd afgesloten in overleg met de consulent SDJ wegens geen medewerking meer op vlak van vrije tijd.

De studiekeuzetest van het CLB kon uiteindelijk niet doorgaan wegens gebrek aan motivatie bij Mounir.

Mounir zal van richting veranderen, hij kiest voor automechanica, een richting die hij eerder al volgde en graag deed. De daginvulling gaat een belangrijk opvolgpunt zijn want school is voor hem een last. Er zal voorgesteld worden om een programma hierrond vanuit SWAT rond te volgen.

De zitting voor de feiten van afpersing moet nog voorkomen. Ondertussen pleegt Mounir geen nieuwe feiten.

8 maanden na het KOMPAS+ overleg

Het opvolgoverleg diende te worden verschoven wegens de afwezigheid van de consulente SDJ. Om die reden zit er een langere tijd tussen het vorige en het huidige overleg.

Op schools vlak loopt het niet goed. Er is geen motivatie, en Mounir vertoont slecht gedrag. De school en het CLB doen het nodige om Mounir een proefstage te bezorgen op andere school. Als deze proefstage positief verloopt kan hij hier starten. De mogelijkheid van POT wordt voorgelegd, maar er wordt besloten hiermee af te wachten tot de begeleiding van ADAM en VAGGA afgelopen is.

Helaas werd geen proefstage gevonden door een gebrek aan vrije plaatsen. Het negatief gedrag op school zet zich door en Mounir wordt enkele weken geschorst.

De begeleiding bij VAGGA is door nalatigheid van Mounir stopgezet na de grote vakantie. Mounir wil dat deze terug opstart, wat later ook gebeurt. Mounir komt echter zijn afspraken niet na en VAGGA sluit de begeleiding af.

De medicatie van Mounir staat nog niet op punt. Mounir geeft aan dat ze onvoldoende effect heeft en dat hij slecht slaapt. Er dient dan ook dringend een nieuwe afspraak gemaakt te worden met de behandelende psychiater.

Wat delicten betreft, blijkt dat een maand voor dit opvolgoverleg, Mounir betrokken is bij een autodiefstal. Hij krijgt een vorming van 40 uur opgelegd bij ADAM.

Mounir start ondertussen een langdurige vorming bij ADAM ("Rots & water training") en start ook met zijn gemeenschapsdienst.

1 jaar na het KOMPAS+ overleg

Op schools vlak loopt het niet goed. Na de schorsing volgt een definitieve uitsluiting wegens tucht. Hij wordt ingeschreven in een nieuwe school richting houtbewerking.

De schoolverwijdering is een dieptepunt voor Mounir. De casusregisseur houdt dan ook intensief contact met Mounir.

De heropstart bij VAGGA wordt in gang gezet. Mounir kwam echter niet opdagen op zijn afspraak. De broer moest Mounir hier aan herinneren, maar was dit uit het oog verloren. De casusregisseur bekijkt de mogelijkheid voor een nieuwe afspraak.

Mounir is op afspraak geweest bij de kinderpsychiater, die de medicatie heeft aangepast. Het gezin wordt ondersteund bij het wisselen van medicatie.

De winkelier uit het verleden zou opnieuw in de buurt opgedoken zijn, en er zou opnieuw sprake zijn van contacten tussen hem en buurtjongeren. De casusregisseur verwittigt de broer van Mounir hiervan en vraagt om waakzaam te zijn.

Ondertussen werd Mounir door de politie verhoord over de autodiefstal. Mounir heeft deze feiten bekend.

1 jaar 6,5 maanden na het KOMPAS+ overleg

Mounir zit in het vijfde jaar houtbewerking. Op school gaat alles goed. Volgens het CLB kan Mounir zelfstandig werken, geeft hij een rustige en leergierige indruk en is de school heel tevreden over hem. Ook Mounir zegt zich thuis te voelen in zijn richting en school.

Mounir is een tiental maanden geleden van medicatie veranderd. Hij zegt dat dit hem helpt om rustiger te blijven. Ondanks een aantal bijwerkingen blijft Mounir zijn medicatie nemen en ziet hij het nut hiervan in.

Volgens moeder gaat het thuis veel beter. Ze hebben de indruk dat Mounir echt veranderd is. Volgens moeder speelt de nieuwe medicatie hierbij een belangrijke rol. Ook de broer van Mounir bevestigt dat het goed gaat thuis en dat hij een duidelijke verandering in het gedrag heeft waargenomen.

Momenteel volgt Mounir een tweede “Rots & water training” bij Adam. Volgens de medewerker van Adam nam Mounir een aarzelende start en werd hij beïnvloed door andere jongeren in de groep. Hij heeft zich echter snel herpakt en er is een duidelijke verbetering merkbaar. Mounir toont veel inzet tijdens de training. Er volgen nog 6 sessies, een individueel gesprek en een eindgesprek. Normaal gezien zal hij deze training binnen een aantal weken afgerond hebben.

Daarnaast moet Mounir nog 12,5 uur gemeenschapsdienst presteren. Op zijn eerste werkplek (dierenasiel) toonde hij niet genoeg motivatie. Volgens Mounir had hij er te weinig contact met andere mensen. Adam zal een andere werkplaats zoeken. Normaal gezien zal Mounir ook zijn gemeenschapsdienst binnen een aantal weken kunnen afronden.

Zowel de vorming als de gemeenschapsdienst lopen goed en werpen vruchten af.

Wat delicten betreft, is Mounir niet meer in beeld gekomen naar aanleiding van feiten of vaststellingen bij politie. De laatste vaststelling dateert van bijna een jaar geleden. Mounir zegt dat hij zelf de klik heeft gemaakt om bewust weg te blijven van negatieve invloeden. Hij zegt dat hij afstand heeft genomen van bepaalde vrienden op straat en bepaalde plaatsen vermijdt.

Momenteel speelt hij geregeld voetbal op een plein in de buurt, en sluit hij ook regelmatig aan bij de jongerenwerking. Sinds kort heeft Mounir een bijverdienste op woensdagnamiddag en in het weekend als winkelbediende.

Het gaat dus op alle vlakken goed met Mounir. Hij lijkt een klik gemaakt te hebben waardoor hij minder beïnvloedbaar is en zijn focus op juiste zaken kan houden. Het is een kwestie om dit engagement te blijven volhouden. Als alles goed blijft gaan kan de consulent aan de jeugdrechter vragen om zijn ondertoezichtstelling te stoppen voor hij 18 jaar is. Mounir wordt binnen een kleine maand 18 jaar.

Er wordt besloten om het KOMPAS+ traject af te ronden aangezien de doelstellingen behaald zijn en Kompas+ op dit moment niet langer een meerwaarde kan bieden. De consulent zal het dossier van Mounir verder openhouden tot het wordt afgesloten bij de jeugdrechtbank.

Nazorg

Ongeveer 1 jaar en 9 maanden na de aanmelding van Mounir bij KOMPAS+, gaat het dossier over naar de **nazorgfase**.

Mounir leeft zijn voorwaarden na en doorloopt met succes een weerbaarheidstraining. Ook zijn gemeenschapsdienst rondt hij met succes af. Het traject bij SDJ liep nog even verder.

Het KOMPAS+ dossier wordt 2 jaar en 3 maanden na de aanmelding, **positief afgerond**.

7. Samenvatting

In wat voorafging werden de resultaten van de dossieranalyse van de eerste 100 bij KOMPAS+ aangemelde dossiers besproken. In dit hoofdstuk vatten we de **belangrijkste bevindingen** samen. We koppelen hierbij ook meermaals terug naar de **resultaten van een eerdere studie** over het profiel van de KOMPAS+ jongeren (Van Leugenhaeghe, Van den Eeden & Warlop, 2020). Deze studie schetste een beeld van het profiel van de eerste 68 bij KOMPAS+ aangemelde jongeren (aanmeldingen tot eind november 2019).

7.1. Aanmeldingen, doorstroom en looptijd trajecten

Op 28 september 2017 werd het eerste dossier aangemeld bij KOMPAS+. Het honderdste dossier werd aangemeld op 17 maart 2021. Tijdens deze periode **schommelde het aantal aanmeldingen** per semester tussen 4 en 28 aanmeldingen. Zes op de tien dossiers (61,5%) werden aangemeld door de Sociale Dienst Jeugdrechtbank (SDJ).

We bekeken de **doorstroom** van deze 100 dossiers op het peilmoment 7 juni 2021. Van de 100 aangemelde dossiers werden er **17 niet weerhouden**. Van de 17 niet-weerhouden dossiers werden er 6 reeds niet weerhouden voor de fase van weging. Deze dossiers stroomden niet in omdat de jongere niet beantwoordde aan de profielvereisten (leeftijd, of te beperkt MOF-profiel). De overige 11 dossiers werden niet weerhouden na de weging (hiervan stroomde 1 dossier later evenwel alsnog in). Doorgaans gaat het hier om dossiers die bij de weging als “te licht” bevonden werden. Dit is in lijn met het **subsidiariteitsprincipe**, één van de basisprincipes dat door KOMPAS+ wordt vooropgesteld. Er wordt gesteld dat er steeds wordt gestreefd naar de minst ingrijpende en best passende vorm van ondersteuning in het belang van de jongere, het gezin en de bredere samenleving.

In totaal **15 dossiers** bevonden zich in de **nazorgfase**. Nog **1 dossier** bevond zich (opnieuw) in de **onthaal- en intake fase** (heraanmelding). Verder werden er 16 dossiers afgesloten, waarvan 8 negatief. Doorgaans is dit het gevolg van de onbereikbaarheid van de jongere en/of het intrekken van het engagement van de jongere. De **8 positief afgesloten dossiers** werden doorgaans afgerond omdat de vooropgestelde doelen behaald werden, er geen feiten meer gepleegd werden en er geen (grote) bezorgdheden meer waren. Indien er toch nog op te volgen aandachtspunten waren, dan was er opvolging voorzien door één van de partners, waardoor de ketenaanpak van KOMPAS+ hier geen meerwaarde meer had. Ook hier wordt dus beslist in functie van het **subsidiariteitsprincipe**.

Op de looptijd van een KOMPAS+ traject staat **geen minimum of maximum**; het zijn trajecten van onbepaalde duur die op maat van de jongere worden vormgegeven. Uit de dossieranalyse blijkt dat de periode van aanmelding tot afsluiten voor de 16 afgesloten dossiers (positief en negatief afgesloten dossiers) verspreid ligt tussen 18 tot 170 weken. De grootste categorie wordt gevormd door de dossiers die tussen de 111 en 135 weken lopen (N=5). De **looptijd** van de **8 positief afgesloten dossiers** bedraagt **tussen 36 en 132 weken**. Het gemiddelde bedraagt 98 weken en de mediaan 107,5 weken. De looptijd van alle **8 negatief afgesloten** dossiers varieert tussen **18 en 170 weken**. Het gemiddelde bedraagt 79 weken, en de mediaan 64 weken.

KERNCIJFERS AANMELDINGEN, DOORSTROOM EN LOOPTIJD TRAJECTEN

- 100 aangemelde dossiers tussen 28/09/2017 en 17/03/2021
- 61,5% aanmeldingen door SDJ
- 6 dossiers niet weerhouden voor weging
- 11 dossiers niet weerhouden na weging (later stroomde 1 dossier alsnog in)
- Looptijd (aanmelding tot afsluiten) positief afgesloten dossiers gemiddeld 98 weken (mediaan 107,5 weken)
- Looptijd (aanmelding tot afsluiten) negatief afgesloten dossiers gemiddeld 79 weken (mediaan 64 weken)

7.2. Een kwetsbaar profiel

Wanneer we het profiel van de bij KOMPAS+ aangemelde jongeren bekijken, dan blijkt het vooral te gaan om **jongens (94%)**. Het aandeel meisjes is, zelfs in het licht van hun ondervertegenwoordiging in MOF-populaties, zeer laag.

De overgrote meerderheid van de KOMPAS+ jongeren (86%) heeft een **migratieachtergrond**. Dit is een pak hoger dan het aandeel jongeren met een migratieachtergrond in de algemene jongerenpopulatie (58,9%) van Antwerpen. Dit lijkt dan ook een belangrijk aandachtspunt binnen KOMPAS+ voor de toekomst. Hier wordt verder in het rapport nog op teruggekomen.

De **gemiddelde leeftijd** bij aanmelding is **15 jaar (mediaan: 16 jaar)**. Van alle aangemelde jongeren, is **meer dan de helft (52%) 16 jaar of ouder**. Dit is vergelijkbaar als de resultaten van de eerdere studie (Van Leugenhaeghe et al., 2020); toen was 51% van de aangemelde jongeren 16 jaar of ouder. In totaal **7%** van alle aangemelde jongeren worden binnen maximum 6 maanden 18 jaar en bevinden zich erg **dicht bij de meerderjarigheidsgrens**. Dit roept vragen op naar de werkbaarheid van KOMPAS+ binnen deze korte termijn, en dit onderstreept het belang van een kader rond de transitiefase. Dit kader wordt momenteel uitgewerkt binnen KOMPAS+.

De dossieranalyse brengt aan het licht dat de doorsnee KOMPAS+ jongere een relatief **kwetsbaar profiel** heeft op verschillende vlakken.

Twee vijfde (39%) van de aangemelde jongeren woont in het **district Antwerpen**. Ook jongeren uit de districten Deurne en Borgerhout zijn goed vertegenwoordigd. In de eerdere studie (Van Leugenhaeghe et al., 2020) werd gesteld dat de helft van de aangemelde jongeren (48,5%) in Borgerhout, Antwerpen-Noord of Deurne woonde. Onze resultaten zijn gelijkaardig: hier gaat het om 51% voor deze drie districten samen.

In de huidige dossierstudie zien we dat ongeveer drie vijfde (59,5%) van de jongeren in een **risicowijk** woont.

Minstens de helft van de jongeren spreken thuis (ook) een **andere taal dan het Nederlands**. Heel wat ouders zouden geen of een beperkte kennis hebben van het Nederlands.

De KOMPAS+ jongeren groeien op in **relatief grote gezinnen** (gemiddeld 3,5 kinderen), en relatief vaak in een **eenoudergezin** (35%). Dit zijn gelijkaardige cijfers als de cijfers in het eerdere rapport (38,3% eenoudergezin).

In de gezinnen zijn doorgaans verschillende **problemen** aanwezig. Zo zijn de gezinsleden disproportioneel vaak gekend bij **politie of justitie**, en is ook de hoge mate van **geweld** in het gezin opvallend. Het beeld dat in de dossiers geschetst wordt rond de opvoeding, is niet rooskleurig. Het is een beeld van **verstoorde of adversieve opvoedingsstijlen**, met weinig consistentie en ontbrekende steunfiguren.

In de dossiers wordt doorgaans een eerder somber beeld geschetst over de **denkpatronen, het gedrag en de sociale vaardigheden** van de jongeren. Het aandeel geradicaliseerde jongeren in de aangemelde populatie is zeer miniem. Opvallend daarentegen is het relatief hoge aandeel jongeren waarvoor melding gemaakt wordt van **grensoverschrijdend seksueel gedrag** (4 van de 15 dossiers waar dit geregistreerd werd). Dit lijkt dan ook een belangrijk aandachtspunt te zijn om verder mee te nemen binnen KOMPAS+.

In de dossiers wordt ook genoteerd of de jongere aan bepaalde stoornissen lijdt. Het is duidelijk dat, hoewel er in heel wat dossiers vermoedens worden geuit van een stoornis, een **diagnose vaak ontbreekt** om dit te staven.

Voor de helft van de jongeren (50%) wordt gesteld dat er een vermoeden is van **gedragsproblemen**, maar slechts voor 1 op 5 jongeren werd hier effectief een diagnose gesteld (21,3%). Ook het aandeel jongeren waar men een vermoeden heeft van een hechtingsproblematiek, is hoog (48,9%), terwijl dit slechts in 2,1% van de dossiers effectief werd gediagnosticeerd. Tenslotte wordt ook het aandeel jongeren met een vermoedelijke **psychiatrische of psychische problematiek** hoog ingeschat (33%). Slechts voor 9,6% werd hier echter een diagnose gesteld. Nemen we alle vermoedens én diagnoses samen, dan zien we dat voor **38,3%** van de KOMPAS+ jongeren een **vermoeden en/of diagnose bestaat voor een psychiatrische of psychologische problematiek**.

Uit deze cijfers blijkt het belang van een **accurate toeleiding naar en de betrokkenheid** van diensten uit het domein van de GGZ. In deze optiek is het recent gestarte project binnen KOMPAS+, waarbij psychologen werden aangeworven, zeer waardevol. De kloof tussen het hoge aantal vermoedens van stoornissen en het kleine aantal diagnoses, wijst ook op het belang van het inzetten op diagnostiek.

Ook het aandeel jongeren dat **vermoedelijk en/of zeker** met een **fysieke problematiek** kampt, is – zeker gezien de jonge leeftijd van de jongeren – hoog (20,2%). Gezien de samenhang van mentaal en fysiek welbevinden, lijkt het aangewezen om fysieke problemen niet uit het oog te verliezen tijdens een KOMPAS+ traject.

Een andere opvallende vaststelling is dat **minstens 21,3%** van de jongeren een **verstandelijke beperking heeft of vermoedelijk een verstandelijke beperking heeft**. Dit wijst op het belang van het (al dan niet) structureel betrekken van **VAPH-partners** in het KOMPAS+ netwerk. Bovendien lijkt het belangrijk om na te gaan of er voldoende aandacht besteed wordt aan dit aspect doorheen het KOMPAS+ traject. Een aantal specifieke vragen kunnen hier gesteld worden. Zijn de documenten opgesteld in een voor de jongere begrijpbare taal? Is het zeker dat de jongeren goed begrijpen wat het KOMPAS+ traject inhoudt, en wat er van hen verwacht wordt? Is de taal die gehanteerd wordt door de betrokken actoren helder genoeg, en wordt alles voldoende uitgelegd? Kan hier aan voldaan worden, of dienen exclusiecriteria overwogen worden? Hier wordt in hoofdstuk IV verder op ingegaan.

Nog een belangrijk aandachtspunt komt voort uit het feit dat heel wat jongeren **psychische problemen combineren met een verstandelijke beperking**. Uit de literatuur blijkt dat jongeren met een verstandelijke beperking meer dan gemiddeld kampen met psychiatrische stoornissen, een medische problematiek en problemen in de sociale context (Mutsaers, Blekman & Schipper, 2007). Het lijkt erop dat verschillende KOMPAS+ jongeren tot deze groep behoren. Het strekt dan ook tot aanbeveling om binnen KOMPAS+ aandacht te hebben voor een adequate aanpak van jongeren die zich op het snijpunt van al deze problematieken bevinden. Mogelijks kunnen de aangeworven psychologen een belangrijke rol opnemen.

Wat het schoolse niveau betreft, blijkt uit de dossiers dat **meer dan de helft** van de jongeren in het **beroeps onderwijs** les volgt (56,4%), ofwel voltijds (33%), ofwel deeltijds (23,4%). Nog 1 jongere (1%) volgt een leercontract. **Meer dan 1 op 5** jongeren (21,3%) volgt les in het **BUSO**. Het aandeel jongeren dat ASO volgt, is een pak lager: 9,6%. Jongeren die TSO volgen, zijn nog zeldzamer in de populatie (2,1%). In totaal 5 jongeren (5,3%) volgden les in de B-stroom van de eerste graad. Voor 4 jongeren (4,3%) vonden we geen informatie terug over het laatst gevolgde onderwijsniveau.

In de populatie zijn jongeren die deeltijds onderwijs volgen en jongeren die BUSO volgen, oververtegenwoordigd wanneer we een vergelijking maken met de algemene jongerenpopulatie. De **oververtegenwoordiging van leerlingen uit het BUSO** blijft zelfs gelden bij vergelijking met populaties die met de jeugdrechtbank in aanraking zijn gekomen. In het licht van het hoge aandeel gedragsstoornissen en verstandelijke beperkingen in de KOMPAS+ populatie, is dit misschien niet verwonderlijk. Het wijst echter opnieuw op het feit dat dit een belangrijk aandachtspunt is om mee te nemen in het KOMPAS+ traject.

Heel wat jongeren blijken een **problematische schoolcarrière** te kennen. Voor bijna 8 op de 10 jongeren (78,7%) wordt melding gemaakt van gedragsproblemen op school. Bijna 7 op 10 (69,2%) heeft recent sancties gekregen op school, of krijgen mogelijks een schorsing of ontslag op het werk (in het kader van deeltijds onderwijs of stages). Voor ruim een derde van de jongeren (34,2%) zouden er negatieve rolmodellen in de school- en/of werkomgeving aanwezig zijn. Bij drie vierde van de jongeren (75,5%) is er sprake van meerdere **studie- en/of schoolwissels**. De resultaten rond schoolsituatie in het eerdere rapport (Van Leugenhaeghe et al., 2020) zijn opvallend gelijklopend.

Vanaf dossier 85 werd ook geregistreerd of er **schoolachterstand** is, hier gedefinieerd als minstens twee keer een jaar overgedaan. Voor in totaal 5 van de 15 jongeren waarover deze informatie geregistreerd werd, is er sprake van schoolachterstand. Voor minstens 63,8% van de jongeren is er sprake van **ongewettigde afwezigheden**, gedefinieerd als 10 of meer B-codes. Op het moment van de aanmelding gaat 1 op 3 jongeren (36,2%) **niet meer naar school** (of werk), of wil stoppen.

Ondanks deze gegevens, blijkt dat – tegen de verwachtingen in – de meerderheid van de jongeren geen waterval-schoolloopbaan volgen. Slechts **13,8% van de jongeren** zouden we kunnen aanmerken als jongeren waarvan de schoolloopbaan de vorm heeft van een **waterval**. De overige jongeren lijken vooral een eerder **stabiele situatie** te hebben wat hun onderwijsniveau betreft (**31,9%**) of volgen **geen eenduidig traject (6,4%)**. Opvallend is evenwel dat 14 jongeren (**14,9%**) eerder een zogenaamd **zalm-onderwijstraject** volgen. Dit zijn jongeren die als het ware tegen de stroom inzwemmen, en de ladder van de onderwijsniveaus opklimmen. Dit wijst op het feit dat school een belangrijk domein kan zijn waar de jongere succes kan boeken, en op het feit dat dit als een beschermende factor kan fungeren.

Mogelijks kan (nog) meer aandacht besteed worden aan (het uitdagen / in vraag stellen van) de jongere zijn/haar onderwijsniveau in het KOMPAS+ traject.

Wat vrije tijd betreft, blijkt dat de overgrote meerderheid van de jongeren **veel tijd** doorbrengt **op straat** (85,1%) en **geen gestructureerde vrijetijdsbesteding** heeft (84,1%). De jongeren hebben vaak geen of een beperkt sociaal netwerk, of een niet-prosociale vriendenkring. Vaak bestaat de vriendenkring (deels) uit **delinquente peers**. Ook hier zien we gelijkaardige resultaten als in het eerdere rapport (Van Leugenhaeghe et al., 2020). Hier werd gesteld dat 90% van de jongeren veel tijd op straat doorbracht, en dat 86,7% geen gestructureerde vrijetijdsbesteding had.

KERNCIJFERS PROFIEL AANGEMELDE JONGEREN

- 94% zijn jongens
- 86% heeft een migratieachtergrond
- Gemiddeld 15 jaar bij aanmelding (mediaan: 16), meer dan de helft (52%) is 16 jaar of ouder
- 39% woont in het district Antwerpen, 18% in Deurne en 17% in Borgerhout
- 59,5% woont in een risicowijk
- Minstens de helft spreekt (ook) een andere taal dan het Nederlands thuis
- De jongeren groeien op in gezinnen met gemiddeld 3,5 kinderen
- 35% woont in een eenoudergezin
- Doorgaans meerdere problemen in het gezin (politie/justitie-contacten, geweld, verstoorde of adversieve opvoedingsstijl)
- Relatief hoog aandeel jongeren waarvoor melding gemaakt wordt van grensoverschrijdend seksueel gedrag (4 van de 15 dossiers waar dit geregistreerd werd)
- Voor de helft van de jongeren (50%) is er een vermoeden is van gedragsproblemen, maar slechts voor 1 op 5 jongeren werd hier effectief een diagnose gesteld (21,3%)
- Voor 48,9% is er een vermoeden van een hechtingsproblematiek, terwijl dit slechts in 2,1% van de dossiers effectief werd gediagnosticeerd
- Voor 33% is er een vermoeden van een psychiatrische of psychische problematiek, maar slechts in 9,6% van de dossiers is er een diagnose gesteld
- 20,2% kampt vermoedelijk en/of zeker met een fysieke problematiek
- 21,3% heeft een verstandelijke beperking, of heeft vermoedelijk een verstandelijke beperking
- 56,4% volgt les in het beroepsonderwijs, en 21,3% volgt les in het BUSO
- Heel wat jongeren hebben een problematische schoolcarrière, maar hebben toch vaak een eerder stabiele situatie qua onderwijsniveau (31,9%)
- 13,8% volgt een waterval-schoolloopbaan, en 14,9% volgt eerder een zalm-schoolloopbaan
- 85,1% brengt veel tijd door op straat en 84,1% heeft geen gestructureerde vrijetijdsbesteding

7.3. Delictprofiel en voorgeschiedenis

Wat het delictprofiel betreft, blijkt uit de dossieranalyse dat de **meeste jongeren gekend zijn voor 1 tot 5 (34%) of 6 tot 10 feiten (35%)**. Er zijn ook 17 jongeren (17%) die gekend zijn voor 11 tot 15 feiten, en 6 jongeren (6%) die gekend zijn voor 16 tot 20 feiten. In totaal 6 jongeren zijn gekend voor meer dan 20 feiten (6%). Hier zien we zeer gelijklopende resultaten als in het eerdere rapport. Toen waren 35,5% van de jongeren gekend voor 1 tot 5 feiten, 36,8% was gekend voor 6 tot 10 feiten, en 5,9% was gekend voor meer dan 20 feiten (Van Leugenhaeghe et al., 2020).

In de eerdere studie lag het overwicht sterk op de vermogens- en geweldsdelicten (Van Leugenhaeghe et al., 2020). Dit is ook het geval in de huidige dossieranalyse: in totaal 90,4% van de jongeren zijn gekend voor **vermogensdelicten**, en 89,9% van de jongeren is gekend voor minstens 1 **geweldsdelict**. Drugsdelicten komen voor in 38,3% van de dossiers. **Zedendelicten** worden in minder dan 1 op 3 dossiers vermeld (30,9%).

Bekijken we de **juridische kwalificaties**, dan zien we dat de gewone diefstallen in totaal 21,6% betreffen, en opzettelijke slagen en verwondingen 17,2%, gevolgd door zware diefstal (gebruik van geweld, bedreiging en/of wapens) en afpersing (14,2%), en bedreigingen (6,7%). Inbraken en poging tot inbraak vormen 6,5% van het geheel. Feiten die betrekking hebben op het gebruik of dealen van verdovende middelen, beslaan 5,7% van het geheel. Slechts 4,5% van de feiten zijn zedendelicten. Het gaat om in totaal 38 feiten, waarvan bijna de helft (16) aanranding van de eerbaarheid betreft.

Ruim 7 op 10 jongeren kwam op jonge leeftijd (-14 jaar) in contact met politie of justitie. In de overgrote meerderheid is dit het gevolg van een jeugddelict (50,9%) of de combinatie van een jeugddelict en een VOS (36,8%).

Wat de **drijfveren** voor delinquentie betreft, speelt vooral groepsdruk een grote rol, net zoals een materiële drijfveer. Druggebruik zou een veel kleinere rol spelen in het plegen van feiten.

Uit de dossieranalyse blijkt dat bijna 8 op 10 jongeren (79,7%) de door hen gepleegde feiten zouden **ontkennen of minimaliseren**. Minstens 57% van de jongeren zou hun delicten bovendien wijten aan externe omstandigheden. Ook zou 44,3% van de jongeren hun feiten rechtvaardigen.

Wat de **evolutie van het delictpatroon** betreft, blijkt dat voor 15 jongeren (16%) enkel de zwaarte van de feiten is toegenomen, en voor 6 jongeren enkel de frequentie van de feiten (6,4%). Voor 1 op 4 jongeren (24,5%) is er een escalatie merkbaar op twee vlakken.

Aan de meeste jongeren werd voor de aanmelding **tussen de 1 en 5 maatregelen** opgelegd (73,4%). Vooral bemiddeling (64,9%), de vorming of het leerproject (43,6%), en de plaatsing in een gemeenschapsinstelling (42,6%) komt veel voor. Ook huisarrest (38,3%), een contactverbod (eveneens 38,3%), en een gemeenschapsdienst (26,6%) komen relatief vaak voor.

De verzamelde gegevens schetsen een eerder **negatief beeld over de responsiviteit** van de jongeren. In totaal 22,4% van de opgelegde maatregelen werd niet werd nageleefd, voor meer dan de helft van de jongeren verliep de opstart van de hulpverlening moeilijk (54,4%), over minstens 4 op de 10 jongeren (40,5%) werd genoteerd dat er geen of slechts een beperkte veranderingsbereidheid

aanwezig is, en voor 35,4% werd gesteld dat zij over geen of over beperkte mogelijkheden tot gedragsverandering beschikken.

Uit de analyse van de gegevens per levensdomein blijkt dat de jongeren die aangemeld worden bij KOMPAS+, **problemen** kennen op **verschillende levensdomeinen**. Dit blijkt ook uit het feit dat bij de meeste jongeren en hun context al heel wat organisaties betrokken zijn voor de aanmelding bij KOMPAS+. In slechts 2% van de dossiers is er sprake van 1 tot 3 organisaties die betrokken zijn. In 18% van de dossiers zijn er 4 tot 6 organisaties betrokken. Bij de **overgrote meerderheid van de dossiers** (80%) zijn er 7 of meer organisaties betrokken bij de jongere en/of zijn/haar context. Het feit dat in de overgrote meerderheid van de dossiers een veelheid aan verschillende organisaties betrokken zijn, lijkt alvast de **nood aan een ketenaanpak**, waarbij de samenwerking wordt gecoördineerd, te bevestigen.

Wanneer we dieper ingaan op welke organisaties betrokken zijn in de dossiers, dan zien we dat de vaakst betrokken diensten zich situeren op het **politiële en justitiële** vlak, maar ook op het domein van **onderwijs** (CMP en CLB). Ook in het eerdere rapport (Van Leugenhaeghe et al., 2020) werd gesteld dat de meest voorkomende partners zich situeerden in de politie en justitie sector en het onderwijsdomein.

Heel wat jongeren hebben *voor* hun aanmelding bij KOMPAS+ al een voorgeschiedenis binnen de **jeugdzorg of jeugdhulp**. Dit blijkt uit de grote betrokkenheid van zowel ambulante als residentiële diensten uit dit domein.

KERNCIJFERS DELICTPROFIEL EN VOORGESCHIEDENIS

- 34% is op het moment van de aanmelding gekend voor 1 tot 5 feiten, 35% is gekend voor 6 tot 10 feiten, 6% is gekend voor meer dan 20 feiten (6%)
- 90,4% van de jongeren is gekend voor vermogensdelicten, en 89,9% van de jongeren is gekend voor minstens geweldsdelicten
- Drugsdelicten komen voor in 38,3% van de dossiers, zedendelicten worden in 30,9% van de dossiers vermeld
- De meest voorkomende juridische kwalificaties zijn: gewone diefstal (21,6%), opzettelijke slagen en verwondingen (17,2%), zware diefstal en afpersing (14,2%)
- Ruim 7 op 10 jongeren kwam op jonge leeftijd (-14 jaar) in contact met politie of justitie
- Doorgaans is dit het gevolg van een MOF (50,9%) of de combinatie van een MOF en een VOS (36,8%)
- Vooral groepsdruk en materiële drijfveren spelen een rol in het plegen van delicten
- 79,7% ontkent of minimaliseert de gepleegde feiten, 57% wijten hun delicten aan externe omstandigheden, en 44,3% van de jongeren rechtvaardigen hun feiten
- Voor 16% is enkel de zwaarte van de feiten toegenomen, voor 6,4% enkel de frequentie van de feiten, en voor 24,5% is er een escalatie merkbaar op de 2 vlakken
- 73,4% kreeg voor aanmelding 1 tot 5 maatregelen opgelegd
- 64,9% kreeg reeds bemiddeling aangeboden, 43,6% kreeg een vorming of leerproject opgelegd, 42,6% werd reeds geplaatst in een gemeenschapsinstelling, 38,3% kreeg reeds huisarrest, 38,3% kreeg een contactverbod, 26,6% kreeg al een gemeenschapsdienst
- 22,4% van de opgelegde maatregelen werd niet nageleefd

- Voor 54,4% verliep de opstart van de hulpverlening moeilijk, 40,5% heeft geen of slechts een beperkte veranderingsbereidheid, 35,4% heeft geen of beperkte mogelijkheden tot gedragsverandering
- In 80% van de dossiers zijn voor de aanmelding al 7 of meer organisaties betrokken bij de jongere en/of zijn/haar context
- Betrokken diensten situeren zich vooral op het politie/justitie vlak, en op het onderwijsdomein (CMP, CLB)

7.4. Weging

In de dossieranalyse werd ook aandacht besteed aan het wegingsproces. Tijdens de weging wordt het dossier gescoord op vier domeinen. De dossieranalyse toont aan de jongeren vooral hoog scoren op persoonskenmerken, gezinscontext en vrijetijdsbesteding. De **laagste scores** zien we bij **delictgeschiedenis**.

Bij de weging met de WIK1 werden in totaal 39,3% dossiers geklasseerd als zijnde een zware of zeer zware problematiek aanwezig wat delicten betreft. Wat persoonskenmerken betreft, is dit 46,8%, wat gezinscontext betreft, 55,7%, en op het domein van dagbesteding is dit 56,9%. Bij de weging met de WIK2, zien we gelijkaardige trends. Van de 15 dossiers, scoren er 6 hoog op delictgeschiedenis, terwijl dit voor de andere levensdomeinen (persoonskenmerken, gezinscontext en dagbesteding), telkens 8 op de 15 dossiers betreft.

Op basis van deze resultaten zou er kunnen gesteld worden dat bij het aanmelden, er meer gewicht gegeven wordt aan de problematieken op de verschillende levensdomeinen, dan aan het delictprofiel. Het is mogelijk dat aanmelders bewust kiezen voor jongeren waarvoor de delictproblematiek nog niet sterk ontwikkeld is, omdat er wordt gehoopt/ingeschat dat het voor deze jongeren nog “niet te laat” is, en KOMPAS+ nog baat kan hebben.

Met het eerste weeginstrument (WIK1) kon een dossier maximum 16 scoren. In theorie stroomden dossiers met scores tot en met 8 niet in, en dossiers vanaf een score van 8,5 stroomden wel in. De analyse toont aan dat de grens om al dan niet in te stromen, **flexibel gehanteerd** werd, en dit in twee richtingen. Sommige dossiers stroomden ondanks een voldoende score niet in omdat er bijvoorbeeld reeds hulpverlening aanwezig was en deze goed liep. Hieruit blijkt dat de **opportuniteit en meerwaarde** van KOMPAS+ telkens goed werd afgewogen, en dit telkens mee in rekening gebracht werd naast de puur kwantitatieve scores. Omgekeerd toont de dossieranalyse aan dat er ook dossiers instroomden ondanks het feit dat ze in theorie een te lage score behaalden. Globaal blijkt dat deze jongeren toch instroomden omdat, ondanks de relatief lage scores, er toch een meerwaarde gezien werd in KOMPAS+. Dit heeft bijvoorbeeld te maken met **bezorgdheden** naar recidive toe, eventueel gecombineerd met het aanleunen bij de **meerderjarigheidsgrens**.

De flexibiliteit die gehanteerd wordt rond de scores, toont aan dat er naast de kwantitatieve score, ook een meer **kwalitatieve inschatting** plaatsvindt op het moment dat geoordeeld wordt over de opportuniteit van het al dan niet instromen van een dossier. Jongeren worden niet zomaar losgelaten wanneer er ondanks een lage score toch bezorgdheden zijn, en omgekeerd, worden jongeren niet zomaar meegetrokken in KOMPAS+ als de meerwaarde hiervan te laag ingeschat wordt (subsidiariteit).

Ook met het tweede weeginstrument (WIK2) is een kwalitatieve inschatting naast de scores aan de orde. In de WIK2 leiden vragen per **deeldomein** uiteindelijk tot een score, die in tegenstelling tot de WIK1, niet cijfermatig wordt uitgedrukt. Het invullen van de vragen per deeldomein in de WIK2 leidt telkens automatisch tot een score en overeenkomstige kleur: “laag” (groen), “matig” (oranje) of “hoog” (rood). Op basis van deze scores wordt op het **operationeel teamoverleg** beslist of het dossier al dan niet instroomt. Hier zijn echter **geen absolute regels** over opgesteld. Waar het in sommige dossiers overduidelijk is dat het zal instromen, is dit andere dossiers minder duidelijk, en wordt er gestemd door de leden van het operationeel team. Dit **flexibel systeem** maakt een kwalitatieve inschatting en een bespreking ten gronde van de voor- en nadelen van instroom mogelijk. Men kan op die manier sterk op maat werken. Er dient echter gewaakt te worden voor een te verre afglijding naar een (te) subjectieve weging van een dossier.

KERNCIJFERS WEGING

- In het wegingsproces scoren jongeren globaal hoger op persoonskenmerken, gezinscontext en vrijetijdsbesteding, dan op delictgeschiedenis
- Bij de weging met de WIK1, was er in 39,3% van de dossiers een zware of zeer zware delictproblematiek aanwezig, voor persoonskenmerken was dit 46,8%, voor de gezinscontext 55,7%, en voor dagbesteding 56,9%
- Bij de weging met de WIK2, scoorden 6 van de 15 dossiers hoog op delictgeschiedenis, terwijl er voor persoonskenmerken, gezinscontext en dagbesteding, telkens 8 op de 15 dossiers hoog scoorden
- Naast de kwantitatieve score op basis van de WIK, wordt ook een kwalitatieve inschatting in rekening gebracht.

8. Literatuurlijst

- Boon, A., van Dorp, M. & de Boer, S. (2018). Oververtegenwoordiging van jongeren met een migratieachtergrond in de strafrechtketen. *Tijdschrift voor Criminologie*, 60 (3), 268-288.
- CBS (2020). *Jaarrapport Integratie 2020*. Den Haag: CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek).
- Coenen, E. (2019). Daderschap: oude en nieuwe vormen. In: Bradt, L., Pleysier, S., Put, J., Siongers, J. & Spruyt, B. (eds.). *Jongeren in cijfers en letters 4. Bevindingen uit de Jop-monitor 4, de Jop-kindmonitor en de Jop-schoolmonitor 2* (pp. 79-101). Leuven: Acco.
- Colins, O., Vermeiren, R., Schuyten, G., & Broekaert, E. (2009). Psychiatric disorders in property, violent and versatile offending detained male adolescents. *American Journal of Orthopsychiatry*, 79, 31-38.
- Commissie Diversiteit (2014). *Advies monitoren van personen van allochtone afkomst op basis van administratieve databanken*. Brussel: Commissie Diversiteit.
- Costello, E.J., Mustillo, S., Erkanli, A., Keeler, G. & Angold, A. (2003). Prevalence and development of psychiatric disorders in childhood and adolescence. *Archives General Psychiatry*, 60, 837-844.
- D'Oosterlinck, F., Broekaert, E., De Wilde, J., Bockaert, L.F. & Goethals, I. (2006). Characteristics and profile of boys and girls with emotional and behavioral disorders in Flanders mental health institutes: A quantitative study. *Child: Care, Health and Development*, 32, 213-224.
- Duquet, N., Glorieux, I., Laurijssen, I. & Van Dorselaer, Y. (2005). *Problematische schoolloopbanen. Zittenblijven, waterval en ongekwalificeerde uitstroom in het secundair onderwijs*. Vrije Universiteit Brussel: Onderzoeksgroep TOR.

- Ferwerda, H., Kleemans, E., Korf, D. & van der Laan, P. (2003). Veelplegers. *Tijdschrift voor Criminologie*, 45 (2), 110-118.
- Foblets, M.-C., Djait, B. & Pieters, K. (2008). Jeugddelinquentie, gezien vanuit de belevingswereld van jongeren. In: Weijers, I. & Eliaerts, C. (eds.). *Jeugdcriminologie. Achtergronden van jeugdcriminaliteit* (pp. 301-313). Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Gilbert, E. & Mahieu, V. (2021). *Onderzoek naar de beslissingen van jeugdrechters/jeugdrechtbanken in MOF-zaken*. Brussel: Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC).
- Janssens, A. & Deboutte, D. (2010). Psychopathology among children and adolescents in child welfare: A comparison across different types of placement in Flanders, Belgium. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 64, 353-359.
- Kruisbergen, E. (2021). *Criminaliteit onder personen met een niet-westerse migratieachtergrond*. Rapport als bijlage bij Kamerbrief van 3 mei 2021 over oververtegenwoordiging in criminaliteitscijfers en motie van het lid van der Staaij (SGP). <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/05/03/tk-bijlage-wodc-kruisbergen-criminaliteit-naar-herkomstgroepering-17-03-2021>
- Lacante, M., Almaci, M., Van Esbroeck, R., Lens, W., De Metsenaere, M., De Schryver, M., Palmen, M. & Depreeuw, B. (2007). *Allochtonen in het hoger onderwijs. Factoren van studiekeuze en studiesucces bij allochtone eerstejaarsstudenten. Onderzoek in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap*. Leuven/Brussel: K.U.Leuven / Vrije Universiteit Brussel.
- Lambregtse-van den Berg, M.P., Visser, J.C., van Ransbeek, S., van Lier, M.H.M. & van Daalen, E. (2014). Stoornissen van de zuigeling-, peuter- en kleuterleeftijd. In: Verhulst, F.C., Verheij, F. & Danckaerts, M. (eds.). *Kinder- en Jeugdpsychiatrie* (pp. 138-192). Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Maes, B., Penne, A. & Petry, K. (2005). Kinderen en jongeren met een verstandelijke beperking. In: Grietens, H., Vanderfaellie, J., Hellinckx, W. & Ruijsenaars, W. (Eds.). *Handboek orthopedagogische hulpverlening. Deel 1. Een orthopedisch perspectief op kinderen en jongeren met problemen* (pp. 127-160). Leuven: Acco.
- Mastari, L., Coenen, E., Serie, C., Tourne, J., Spruyt, B., Bradt, L., De Boeck, A., Hadermann, E., Kemper, R., Pleysier, S., Put, J., Siongers, J. & van Kelecom, E. (2020). *Jong in de stad. Een actuele beschrijving op basis van de JOP-schoolmonitor 2 (2018)*. Gent: JOP (Jeugdonderzoeksplatform).
- Mutsaers, K., Blekman, J.W. & Schipper, H.C. (2007). *Licht verstandelijk gehandicapten & middelengebruik, wat is er tot op heden bekend?* Utrecht: Trimbos-instituut.
- Nelson, T.D., Smith, T.R., Thompson, R.W., Epstein, M.H., Griffith, A.K., Hurley, K.D. & Tonniges, T.F. (2011). Prevalence of Physical Health Problems Among Youth Entering Residential Treatment. *Pediatrics*, 128 (5), e1226–e1232.
- Nuytiens, A., Christiaens, J. & Eliaerts, C. (2005). *Ernstige jeugddelinquenten gestraft? Praktijk van de uithandengeving*. Gent: Academia Press.
- Pleysier, S. & Put, J. (2015). Watskebeurt?! Criminaliteit door de jeugd van tegenwoordig. In: Pattyn, B. & D'Hoine, P. (eds.). *Jongeren vandaag en de wereld morgen. Lessen voor de eenentwintigste eeuw* (pp. 25-46). Leuven: Universitaire Pers Leuven.

- Polanczyk, G. V., Salum, G. A., Sugaya, L. S., Caye, A. & Rohde, L. A. (2015). Annual Research Review: A meta-analysis of the worldwide prevalence of mental disorders in children and adolescents. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 56, 345-365.
- Roberts, R.E., Roberts, C.R., & Xing, Y. (2007). Rates of DSM-IV psychiatric disorders among adolescents in a large metropolitan area. *Journal of Psychiatric Research*, 41, 959- 967.
- Steyaert, J.G. & de Nijs, P.F.A. (2014). Autismespectrumstoornissen. In: Verhulst, F.C., Verheij, F. & Danckaerts, M. (eds.). *Kinder- en Jeugdpsychiatrie* (pp. 194-223). Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- van Drie, D., Weijers, I., Prop, L. & Huijter, J. (2013). *Jeugdige veelplegers vijf jaar later*. Utrecht: Universiteit Utrecht, Willem Pompe Instituut.
- Van Hazebroek, B.C.M., Blokland, A., Wermink, H.T., De Keijser, J.W., Popma, A. & Van Domburgh, L. (2019). Delinquent Development Among Early-Onset Offenders: Identifying and Characterizing Trajectories Based on Frequency Across Types of Offending. *Criminal Justice and Behavior*, 46 (11), 1542-1565.
- Van Leugenhaeghe, I., Van den Eeden, E. & Warlop, R. (2020). *Tussentijds Rapport KOMPAS+*. Antwerpen: KOMPAS+.
- Vanneste, C. (2001). *Les décisions prises par les magistrats du parquet et les juges de la jeunesse à l'égard des mineurs délinquants*. Brussel: Institut National de Criminologie et de Criminologie.
- Van den Steene, H. (2018). *Een unieke wijze van samenwerken voor meisjes met een complexe problematiek. Eindrapport onderzoeksproject Van Celst*. Antwerpen: Academische Werkplaats Jeugdzorg Emmaüs Antwerpen, Capri UA & ZNA.
- Vander Laenen, F., Merlevede, S., Van Audenhove, S. & Cappon, L. (2011). Instroom van kinderen en jongeren in de jeugdzorg en de geestelijke gezondheidszorg. Meer problemen of meer antwoorden? In: J. Crombez & E. De Wachter (Eds.). *Kansen voor kinderen: Een weg voor het jongerenwelzijn in Vlaanderen* (pp. 19-35). Antwerpen: Garant.
- Vermeiren, R., De Clippele, T. & Deboutte, D. (2000). A descriptive survey of Flemish delinquent adolescents. *Journal of Adolescence*, 23, 277-285.
- Vogels, A. & Kasius, M. (2014). Verstandelijke beperking en kinder- en jeugdpsychiatrische stoornissen. In: Verhulst, F.C., Verheij, F. & Danckaerts, M. (eds.). *Kinder- en Jeugdpsychiatrie* (pp. 564-595). Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Weerman, F., Bruinsma, G., Bernasco, W. & Pauwels, L. (2020). Wie zijn jeugdige veelplegers? Een onderzoek naar aantallen en kenmerken op basis van politieregistraties en zelfrapportage. *Tijdschrift voor Criminologie*, (62) 2-3, 200-227.
- Willcutt, E.G. (2012). The prevalence of DSM-IV attention-deficit/hyperactivity disorder: a meta-analytic review. *Neurotherapeutics*, 9 (3), 490-499.
- Zwirs, B.W.C., Burger, H., Schulpen, T.W.J., Wiznitzer, M., Fedder, H., & Buitelaar, J.K. (2007). Prevalence of psychiatric disorders among children of different ethnic origin. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 35, 556-566.

HOOFDSTUK IV | OBSERVATIES, INTERVIEWS EN FOCUSGROEPEN

1. Inleiding

In het onderzoek werden verschillende bij KOMPAS+ betrokken actoren, inclusief de jongeren, bevraagd door middel van **interviews** en **focusgroepen**. Ook werden verschillende KOMPAS+ overlegmomenten **geobserveerd**. In dit hoofdstuk gaan we hier dieper op in.

Eerst wordt de concrete methodologie van deze afzonderlijke onderzoeksmethoden in kaart gebracht. Vervolgens worden de resultaten van de observaties, de interviews en focusgroepen gepresenteerd. Hierbij worden de resultaten van de interviews en focusgroepen met **professionele actoren** (puntje 3.) eerst besproken, waarna wordt ingegaan op de resultaten van de interviews met de **jongeren** (puntje 4.). In beide stukken worden de resultaten aangevuld met informatie uit de observaties.

2. Methodologie

2.1. Observaties

Waarom observaties?

Tijdens een KOMPAS+ traject vinden **verschillende overlegmomenten** plaats tussen de casusregisseur en de jongere. Los van de bilaterale overlegmomenten zijn er in een traject verschillende structurele overlegmomenten voorzien, waar doorgaans ook andere actoren aanwezig zijn. Chronologisch gezien gaat het om volgende overlegmomenten: het vooroverleg, het KOMPAS+ overleg, de driemaandelijke opvolgmomenten (opvolgtafels), en het evaluatiegesprek (voor een uitgebreid overzicht, zie hoofdstuk II).

Om de theoretische situatie van hoe een KOMPAS+ traject, inclusief deze overlegmomenten, in de praktijk wordt omgezet, werden in dit onderzoek observaties van deze momenten voorzien. Door te observeren kan inzicht bekomen worden in concrete praktijken en hoe de interacties in deze praktijken er concreet uitzien (Boxtaens, Blay, Melendez Pereto & Décarpes, 2015). Door het bijwonen van een aantal overlegmomenten, krijgen we met andere woorden meer zicht op **hoe deze overlegmomenten er concreet uitzien in de praktijk**. Waar gaan deze momenten door? Wie is er aanwezig? Hoe verlopen deze overlegmomenten? Welke informatie wordt er gedeeld? Hoe verlopen de interacties tussen de aanwezige actoren? Wat loopt er goed, en waar loopt het stroef?

Omdat observaties waarnemingen zijn in een natuurlijke context (in dit geval: gespreksituaties), en dus directe observaties van gedragingen zijn, ontdekt de onderzoeker vaak dingen die niet door interviews of focusgroepen ontdekt worden (Baarda et al., 2018). Interviews en focusgroepen leveren informatie op over hoe betrokken partners de praktijk construeren en ervaren, maar niet over hoe de praktijk er effectief uitziet (Boxtaens et al., 2015). Observaties leveren in die zin dus vaak **indirecte of verborgen informatie** op. In de literatuur wordt vaak verwezen naar het feit dat observaties in essentie

gaan over personen, plaatsen en activiteiten (Spradley, 1980). Met andere woorden, de observaties focussen op de wie-, waar- en wat-vraag. Waar wordt er geobserveerd, wie is er aanwezig, en welke activiteiten/interacties vinden plaats? De observaties worden in dit onderzoek gebruikt om de informatie uit de andere onderzoeksmethoden (interviews, focusgroepen, dossierstudie, documentanalyse) aan te vullen. De informatie uit de observaties kunnen de informatie uit de interviews en de focusgroepen bevestigen, uitdagen, tegenspreken of in vraag stellen.

Omdat die wisselwerking leidt tot **verdieping**, hebben we ervoor gekozen om de observaties en de interviews/focusgroepen parallel te laten verlopen. Op die manier konden we aangehaalde aandachtspunten in de interviews meenemen naar de observaties, en omgekeerd, konden bepaalde geobserveerde zaken bevraagd worden in de interviews/focusgroepen. De observaties leverden rijke data op, maar riepen tegelijkertijd ook **nieuwe vragen op** (bv. wat is het motief van bepaald gedrag, maar ook: wat vinden de betrokken personen van bepaalde gedragingen of voorvallen, werkwijzen,...). Deze vragen werden dan voorgelegd in de interviews en focusgroepen.

Niet-participerende observatie

In onderzoek maakt men vaak het onderscheid tussen participerende observatie en niet-participerende observatie. In voorliggende studie gaat het om niet-participerende observatie. De onderzoekster **participeerde dus niet actief** tijdens de geobserveerde overlegmomenten. Zij had geen inbreng in de gesprekken en stelde ook geen vragen tijdens de overlegmomenten. De rol van de onderzoekster werd wel kenbaar gemaakt (dit heeft altijd de voorkeur, zie Baarda et al., 2018); de aanwezigen werden geïnformeerd over het doel van deze observaties. Ondanks het feit dat de onderzoekster niet rechtstreeks interfereerde in de gesprekken, dienen we ons bewust te zijn dat het feit dat de pure **aanwezigheid** toch een invloed kan uitoefenen op de interacties die op dat moment plaatsvonden (zie bv. Spano, 2007). Dit is het zogenaamde “observer effect”. Zo is het mogelijk dat mensen zich anders gaan gedragen, of sociaal wenselijk gedrag gaan stellen.

Observaties in kwalitatief onderzoek vinden, net zoals de observaties in dit onderzoek, doorgaans plaats in een natuurlijke setting en zijn **onsystematisch of ongestructureerd** (Zaitch, Mortelmans & Decorte, 2016). Dit noemen we de zogenaamde “vrije observatie”. Een ongestructureerde observatie is aangewezen wanneer je weinig voorkennis hebt en onbevangen te werk wilt gaan. Het doel is om te **beschrijven**: je kijkt rond en ziet wat er gebeurt (Baarda et al., 2018).

Er werd zo breed en open mogelijk geobserveerd. Er werd dus geen gestandaardiseerd observatie-instrument gebruikt (zoals een checklist, of tellingen,...). Dit maakt dat de observatie flexibel is (Zaitch et al., 2016), maar heeft ook als gevolg dat we bij het observeren dienden te focussen op heel wat **verschillende aspecten**: het visuele, het auditieve, de interactie tussen mensen (Mortelmans, 2020). Om die reden werd initieel gekozen voor het audio-opnemen van de geselecteerde overlegmomenten. Zo heeft de onderzoeker meer ruimte om ook te focussen op bijvoorbeeld non-verbale aspecten. Dit werd echter niet weerhouden door de ethische commissie van de KULeuven. Bijgevolg werden de **geobserveerde gesprekken niet opgenomen** en nam de onderzoekster **uitgebreide nota's** die meteen na de observaties werden uitgetypt.

Praktische organisatie en timing

Om de geobserveerde overlegmomenten in kaart te brengen en vervolgens te selecteren, werd de hulp ingeroepen van de casusregisseurs. Via een **online gedeelde spreadsheet** konden zij de door hen geplande overlegmomenten invoeren. De onderzoekster nam contact op met de casusregisseur om te melden dat zij een bepaald overlegmoment graag zou observeren. De onderzoekster contacteerde de casusregisseurs ook regelmatig met de vraag of er nog overlegmomenten gepland werden. De casusregisseur legde vervolgens de vraag betreffende de mogelijke aanwezigheid van de onderzoekster op het overlegmoment vooraf telefonisch voor aan de jongere en de ouders. Indien zij hun **akkoord** gaven, kon de onderzoekster op het overlegmoment aanwezig zijn. Echter, nog voor de aanvang van het overleg werd door de onderzoekster dezelfde vraag **opnieuw mondeling herhaald** aan de jongere en ouder(s). Indien ouder(s) of jongere weigerde, vond er geen observatie plaats.

Indien er een akkoord was, werd op dat moment gevraagd om de **informed consent formulieren** voor de observaties (zie bijlage 7) te ondertekenen door ouder(s) en jongere. Het formulier werd per partij telkens in tweevoud ondertekend. Deze werkwijze is conform de werkwijze zoals vooropgesteld in het ethisch dossier dat werd ingediend bij de ethische commissie van de KULeuven (SMEC).⁶²

Uiteindelijk werden er volgens deze werkwijze **7 overlegmomenten** ingepland om te observeren binnen de tijdspanne maart – juni 2022. Binnen de vooropgestelde periode werd getracht zo veel mogelijk overlegmomenten te observeren, bij voorkeur verschillende soorten overlegmomenten. In de praktijk gingen er vooral driemaandelijkse opvolgoverlegmomenten door tijdens deze periode, en werden er ook enkel zulke momenten geobserveerd.

Een KOMPAS+ overleg dat de onderzoekster zou bijwonen, kwam in het gedrang omdat de jongere in fugue was. De onderzoekster kwam daarom niet ter plaatse, maar uiteindelijk daagde de jongere alsnog op. Verder waren er nog **gemiste kansen**. Op 2 overlegmomenten was de onderzoekster aanwezig, maar daagde de jongere niet op (in 1 van deze gevallen daagden ook de ouders niet op). Deze 2 overlegmomenten gingen daarom uiteindelijk niet door (zie tabel).

Ook werd getracht om **verschillende overlegmomenten van eenzelfde jongere** te observeren om meer in de diepte zicht te krijgen in een traject. In de praktijk leek dit echter moeilijk haalbaar binnen deze korte periode. Slechts van 1 jongere werden 2 overlegmomenten bijgewoond (zie tabel). Tussen beide overlegmomenten zat slechts een vijftal weken. Zoals eerder al in het rapport aangehaald, wordt de periode van 3 maanden flexibel gehanteerd, en worden overlegmomenten soms vroeger ingepland als daar nood aan is.

Helaas is het ook niet haalbaar gebleken om binnen de afgebakende tijdspanne overlegmomenten bij te wonen bij alle **casusregisseurs**, dit omwille van het ziekteverlof van een casusregisseur, het verplaatsen van overlegmomenten enz.

---

⁶² Dossiernummer G-2021-4377-R2(MIN), goedgekeurd op 24 februari 2022.

Jongere	Datum	Overlegmoment	Plaats	Aanwezigen	Opmerkingen
Jongere 1	28/03/2022	Driemaandelijks opvolgoverleg	SDJ	Jongere, mama, casusregisseur A, IB+, consulente SDJ, contextbegeleider,	/
Jongere 2	12/04/2022	Driemaandelijks opvolgoverleg	SDJ	Jongere, mama, casusregisseur A, IB+, consulente SDJ,	/
Jongere 3	29/04/2022	Driemaandelijks opvolgoverleg	SDJ	Jongere, mama, casusregisseur B, IB+, consulente SDJ, opvoeder/leerlingenbegeleider school, CLB	/
Jongere 4	05/05/2022	Driemaandelijks opvolgoverleg	Elegast	Jongere, mama, casusregisseur C, IB+, CLB	/
	17/06/2022	Driemaandelijks opvolgoverleg	Elegast	Jongere, mama, casusregisseur C, IB+	/
Jongere 5	14/06/2022	Driemaandelijks opvolgoverleg	School	Mama, casusregisseur B, leerlingenbegeleider, consulente SDJ, begeleider ADAM	Jongere kwam niet opdagen → overleg ging niet door
Jongere 6	29/06/2022	Driemaandelijks opvolgoverleg	Elegast	Casusregisseurs D en E (in kader van overdracht dossier), IB+	Jongere en ouders kwamen niet opdagen → overleg ging niet door

De observaties van de in totaal 5 gesprekken die doorgingen, verliepen **vlot**. De jongere en ouder (telkens moeder) waren op de hoogte en leken geen aanstoot te nemen aan de aanwezigheid van de onderzoekster. In het begin van het overleg stelde de onderzoekster zich voor. Ze kaderde nogmaals de opzet van het onderzoek en vroeg of dit duidelijk was, en of zij nog vragen hadden. Zij bedankte de jongere en ouder om aanwezig te mogen zijn.

De geobserveerde overlegmomenten duurden **gemiddeld 1,5 uur**.

Opvallend was dat er meermaals **verschillende actoren niet aanwezig** konden zijn. Zo was op geen enkel overlegmoment de advocaat van de jongere aanwezig. Ook andere uitgenodigde actoren waren soms verontschuldigd, wegens ziekte, overmacht of andere prioriteiten. In sommige gevallen werd wel gemeld dat deze actoren contact hadden genomen met de casusregisseur en dus op de hoogte waren van de stand van zaken van het dossier.

Noteren, verwerken en analyseren

Tijdens de observaties werd zo uitgebreid mogelijk **genoteerd**. Dit werd ook uitgelegd aan de aanwezigen. Er werd indien mogelijk letterlijk uitgeschreven wat de aanwezigen actoren zeggen.

Bij het neerschrijven van de observaties wordt het concept van *thick description* in het achterhoofd gehouden. *Thick description* verwijst naar rijke kwalitatieve data die toelaten om sociale gebeurtenissen niet enkel te beschrijven, maar ook te plaatsen in een bredere context van waaruit het handelen voortkwam (Mortelmans, 2020: 298). Om door de observaties te komen tot zulke informatierijke data, is aandacht nodig voor de verschillende dimensies (zoals hierboven beschreven). Belangrijk is ook dat gedrag niet geïnterpreteerd mag worden bij het noteren. De genomen nota's waren dan ook **beschrijvend**, zowel wat personen, plaatsen als interacties betreft. De interpretatie komt pas later aan bod in de analyse van de gegevens.

Naast de pure observatienota's (feitelijke, droge registraties van wat de onderzoeker observeert) werden ook **methodologische** informatie en reflecties toegevoegd (bv. invloed van aanwezigheid op de setting). Ook **analytische / theoretische reflecties** werden apart genoteerd, bv. interpretaties, mogelijke verklaringen of ideeën over de analyse en beantwoorden van de onderzoeksvragen (Baarda et al., 2018). Tenslotte werden ook reflectieve notities worden opgetekend. Dit zijn nota's rond gevoelens en verwachtingen rond het onderzoek, en die mogelijk een invloed hebben op de verzamelde gegevens.

De **observatieverslagen** werden achteraf grondig doorgenomen en de relevante informatie uit deze verslagen werd apart genoteerd en later gekoppeld aan en geconfronteerd met de resultaten van de interviews en focusgroepen.

2.2. Interviews

Tijdens het onderzoek werden verschillende interviews afgenomen van bij KOMPAS+ actoren: de 8 casusregisseurs, de 2 psychologen die eind 2021 werden aangeworven, en 4 jongeren die (op dat moment) een KOMPAS+ traject volgden (3) of gevolgd hadden (1).

Interviews casusregisseurs

Alle 8 casusregisseurs werden apart en *face-to-face* geïnterviewd op een zelfgekozen plek te Antwerpen, en dit tussen 18 maart en 27 juni 2022.

De interviews waren **semi-gestructureerd**; de thema's die bevestigd dienden te worden, lagen vooraf vast in een interviewleidraad (zie bijlage 8). Deze leidraad was echter flexibel opgevat in die zin dat de volgorde van de vragen niet vastlag (Baarda & van der Hulst, 2017). Hoewel alle vragen aan bod kwamen, diende de volgorde van de vragen niet gerespecteerd te worden maar was er sprake van flexibiliteit. De respondenten konden open antwoorden geven op de vragen, er werden geen antwoordcategorieën vooropgesteld.

De respondenten tekenden allen een informed consent formulier (niet in bijlage, maar gelijkaardig als formulier voor jongeren, zie bijlage 11). Alle interviews werden, met akkoord van de respondent, **opgenomen** en werden vervolgens letterlijk uitgetypt. Omdat de opnames niet geanonimiseerd werden, werden deze na het uittypen definitief verwijderd.⁶³

Op het moment van de bevraging waren de meeste casusregisseurs naar eigen zeggen tussen 2 en 3 jaar (N=3) of 3 jaar of meer (N=4) **werkzaam** als casusregisseur. Slechts 1 casusregisseur had 1 jaar ervaring (N=1). In totaal 3 casusregisseurs waren **voltijds** en 5 **deeltijds** werkzaam in deze functie.

Interviews psychologen

De 2 psychologen die op 8 november 2021 werden aangenomen bij VAGGA, werden elk apart en *face-to-face* bevestigd via een **semi-gestructureerd** interview. De respondenten tekenden allen een

---

⁶³ Anonieme gegevens (gegevens die niet in verband kunnen gebracht worden met een geïdentificeerde of identificeerbare persoon en dus geen persoonsgegevens zijn) kunnen bewaard worden na het afronden van het onderzoek. Niet-geanonimiseerde gegevens mogen niet langer bewaard worden dan noodzakelijk is voor de doeleinden van het onderzoek en moeten worden vernietigd (Vander Laenen & O'Gorman, 2016: 573).

informed consent formulier (niet in bijlage, maar gelijkaardig als formulier voor jongeren, zie bijlage 11).

De interviews vonden plaats op 13 juni 2022 te Antwerpen. De interviews, met akkoord van de respondent, **opgenomen** en werden vervolgens letterlijk uitgetypt. Hierna werd de opname verwijderd.

Ook werd vooraf een interviewleidraad opgesteld voor deze bevragingen (zie bijlage 9).

Hoewel we in dit rapport telkens verwijzen naar de “2 psychologen”, dienen we op te merken dat slechts 1 van deze personen over het **diploma van psycholoog** beschikt. De andere persoon is master in de pedagogische wetenschappen en heeft ook de psychotherapie-opleiding afgerond.

Interviews jongeren

De jongeren werden **geselecteerd** in verschillende rondes. Het vertrekpunt voor de selectie was een overzicht van alle KOMPAS+ dossiers en hun status op 31/08/2022.

Omdat we zowel lopende als afgesloten dossiers wilden selecteren, werden jongeren ingedeeld volgens dossierstatus, en selecteerden we uit elk van deze **4 categorieën**: (1) in uitvoering, (2) nazorg, (3) positief afgesloten en (4) negatief afgesloten. Uit het overzicht werden alle dossiers geschrapt waarvan de aanmelding na december 2021 op het operationeel teamoverleg werd besproken. Dit om te garanderen dat op het moment van de bevraging, de dossiers al lang genoeg lopende waren.

Na deze selectie bleven er in totaal **93 dossiers** over: 43 in uitvoering, 3 dossiers in nazorg, 30 positief afgesloten, 17 negatief afgesloten. Uit deze populatie werden in een **eerste ronde** binnen elke categorie 3 jongeren *aselect getrokken* via een toevalstrekking in Excel.

Van de 4 **geobserveerde jongeren** waren er 3 akkoord dat de onderzoekster hen contacteerde. Deze jongeren werden sowieso opgenomen in de eerste selectie en werden dus niet aselect geselecteerd. Een voordeel hier was dat deze jongeren de onderzoekster reeds ontmoet hadden, wat achteraf gezien drempelverlagend werkte. Deze 3 jongeren zaten in de nazorgfase (1) en in de uitvoeringsfase (2).

Voor alle geselecteerde jongeren (in totaal 12: 9 aselect getrokken jongeren + 3 geobserveerde jongeren) werd aan de casusregisseur of IB+’er, gevraagd om de jongere te contacteren en te vragen of de onderzoekster met hem/haar contact mocht opnemen voor een interview. Zoals in de aanvraag bij de ethische commissie (SMEC) vooropgesteld, diende immers telkens contact opgenomen te worden via een **tussenpersoon**.

Het rekruteren van respondenten verliep erg **moeizaam**. Vanaf september werd gestart met het proberen bereiken van jongeren via de meest aangewezen professionele actor. Dit nam veel tijd in beslag. De actoren konden de jongeren vaak pas bereiken na meermaals proberen, of het lukte helemaal niet om hen te bereiken.

Specifiek voor de **afgesloten dossiers** bleek dat verschillende dossiers uit de categorie negatief afgesloten in de praktijk nooit opgestart werden, bijvoorbeeld door onbereikbaarheid van de jongere of een verhuis. Niet opgestarte dossiers zijn niet relevant om te bevragen; er zijn immers geen ervaringen met KOMPAS+ aanwezig. Ook waren verschillende jongeren niet meer bereikbaar via hun laatst gekende contactgegevens. Voor nog andere jongeren werd de onderzoekster van contactpersoon naar contactpersoon doorverwezen, maar kon de jongere uiteindelijk toch niet bereikt

worden. Soms kwam er na verschillende contactnames van de onderzoekster met de tussenpersonen geen reactie meer, of werd gesteld dat de jongere nog niet bereikt werd en verwacht werd dat dit binnen een korte tijdspanne niet meer zou lukken. Gezien de tijdsdruk werd in dat geval een nieuw dossier geselecteerd. Verder werd ook een aselekt getrokken (afgesloten) dossier door de onderzoekster niet weerhouden na contact met de toenmalige casusregisseur. Dit dossier was al een drietal jaren afgesloten, en de casusregisseur gaf aan dat de jongere zelfs destijds niet goed begreep wat KOMPAS+ betekende. Aangezien dit wellicht weinig nuttige informatie zou opleveren, werd – ook gezien de korte tijdspanne – beslist deze jongere niet te selecteren.

Helaas bleek het soms ook lastig voor de contactpersonen om jongeren uit de **nog lopende dossiers** te contacteren. De jongeren beantwoordden de oproepen van de tussenpersoon niet, of de jongere was geplaatst waardoor het contact moeizamer verliep. Zo was er een dossier waar de casusregisseur net op was bezoek geweest bij de jongere wanneer de onderzoekster de vraag tot contactname stelde. Omdat de dataverzameling reeds te ver uitliep, en uiteindelijk eind oktober als eindpunt werd vooropgesteld, diende ook pragmatisch te werk gegaan worden, en werd in dat geval een volgende jongere geselecteerd.

Om deze redenen volgde na een eerste selectie van dossiers nog verschillende **nieuwe trekkingen**. Van de 93 jongeren uit de initiële selectie (zie hierboven) werden er uiteindelijk in totaal **23 getrokken** via toevalstrekking en **3 via de observaties**. Van deze in totaal 26 jongeren, werden er door de onderzoekster zelf **6 geweerd**.

Van de overblijvende 20 jongeren, konden er maar **6 jongeren bereikt** worden. De overige 14 jongeren konden niet bereikt worden door de contactpersoon (o.a. omdat de laatst gekende contactgegevens niet meer klopten), of de contactpersoon liet na een tijd en ondanks een rappel, niets meer weten.

Zoals reeds aangegeven, ging de onderzoekster na een tijdje over tot het trekken van nieuwe dossiers. Het blijven aandringen of via andere contactpersonen in contact proberen te treden, was gezien de tijdsdruk geen aangewezen optie. Ook het in contact proberen te treden via bijvoorbeeld een consulent, werd niet verkozen. Er werd immers nadrukkelijk gekozen voor personen waar de jongere in meerdere of mindere mate een vertrouwensband mee aangaat (IB+, casusregisseur, IB,...). Dit werd ook zo vooropgesteld in het ingediende ethisch dossier (SMEC).

Een **overzicht** van de trekking van de jongeren en het uiteindelijke resultaat wordt in de tabel gepresenteerd.

	Uitvoering	Nazorg	Positief afgesloten	Negatief afgesloten
Toevalstrekking	4	2	6	11
Jongeren observaties	2	1	/	/
Door onderzoekster geweerd	2	/	1	3
	<i>2 jongeren in GI, contactname ging trager + slaagkansen werden laag ingeschat (1 dossier in crisis)</i>	/	<i>1 uiteindelijk niet geselecteerd: weinig relevantie</i>	<i>3 nooit opgestart: weinig relevant om te bevragen</i>
Bereikt	3	1	1	1
Niet bereikt	1	2	4	7
Redenen	<i>-jongere is onbereikbaar, heeft geen tel.nr., contactpersoon probeert hem te bereiken via mama, niet gelukt</i>	<i>-2 jongeren niet meer komen opdagen op afspraken. Voor 1 jongere geprobeerd via moeder, maar geen nieuws</i>	<i>-3 jongeren: herhaaldelijke vraag gesteld aan contactpersoon, geen nieuws -1 jongere niet meer bereikbaar via oude contactgegevens</i>	<i>-4 jongeren niet meer bereikbaar via oude contactgegevens -3 jongeren: herhaaldelijke vraag gesteld aan contactpersoon, geen nieuws</i>
Jongere weigert medewerking	0	1	0	0
Redenen	/	<i>Hij is recent gestart in CVO en zegt dat hij het erg druk heeft, en hij praat niet graag over zijn verleden.</i>	/	/
Toegezegd	3	0	1	1
Toegezegd, maar afgehaakt	0	/	1	0
Geïnterviewd	3	0	0	1

Uit de tabel blijkt dat de uitval van respondenten niet te wijten is aan weigeringen, maar eerder aan de **onbereikbaarheid**. Immers, in totaal werden 6 jongeren bereikt en werd dus aan 6 jongeren de vraag gesteld of de onderzoekster hen mocht contacteren. Slechts 1 jongere gaf aan de contactpersoon aan dat hij niet wilde meewerken. De overige 5 jongeren gingen akkoord. Deze 5 jongeren werden door de onderzoekster gecontacteerd. Helaas kwam er van één van deze jongeren uiteindelijk ook geen reactie. Na meermaals bellen kregen we hem niet aan de lijn, en het berichtje via WhatsApp bleef onbeantwoord. Er is dus een **uitval van 2 op 6 jongeren oftewel 1 op 3**.

In totaal kon met **4 jongeren een interview** vastgelegd worden. Deze interviews vonden plaats bij de jongere thuis, op een pleintje in de jongere zijn straat, op de kantoren van Kwadraat, en in de gevangenis.

Datum	Kenmerken jongere	Ontmoet tijdens observatie?	Plaats interview	Duur interview	Status dossier op moment interview
05/10	Mannelijk, 16 jaar	JA	Op pleintje in straat jongere	24 minuten	Uitvoering
07/10	Mannelijk, 19 jaar	NEEN	Gevangenis	56 minuten	Negatief afgesloten
19/10	Mannelijk, 16 jaar	JA	CAW Kwadraat	46 minuten	Uitvoering
25/10	Mannelijk, 17 jaar	NEEN	Thuis	44 minuten	Uitvoering

Voor de interviews werd een **flexibele leidraad** opgesteld (zie bijlage 10).

Elke jongere tekende een **informed consent formulier** (zie bijlage 11). Dit werd telkens in tweevoud ondertekend: een exemplaar voor de onderzoekster, en een exemplaar voor de jongere. Aan de ouders van de jongeren die nog minderjarig waren, werd een infobrief bezorgd (zie bijlage 12). De interviews werden **opgenomen**, en werden na de transcriptie verwijderd.

Na het interview werd een **geschenkje** overhandigd om de jongere te bedanken voor zijn tijd. De jongere kon kiezen uit draadloze oortjes of chocolade. De jongere in de gevangenis kreeg chocolade, daar de draadloze oortjes niet in de gevangenis binnengebracht mochten worden.

Analyse en verwerking

Voor de analyse en verwerking van de interviews werd gebruik gemaakt van **nVivo**, een software programma voor kwalitatieve data-analyse. De data werden geanalyseerd via de *framework approach* (Goldsmith, 2021). Dat wil zeggen dat het gehanteerd kader (de verschillende thema's die ook onderdeel waren van de leidraad) werd gebruikt om de data te ordenen en te analyseren.

De resultaten van de interviews werden aangevuld door de relevante informatie uit de observaties.

2.3. Focusgroepen

Een aantal bij KOMPAS+ betrokken actoren werden bevraagd via focusgroepen. In totaal werden er **5 focusgroepen** georganiseerd: 2 met de stuurgroep, 1 met werknemers van OCJ en SDJ, 1 met het operationeel team en 1 met de IB+ begeleiders.

Methodologie

Een focusgroep is een kwalitatieve onderzoeksmethode waarbij een aantal respondenten worden samengebracht om een bepaald onderwerp te bespreken. De interactie tussen de respondenten is een centraal kenmerk. De onderzoeker leidt de **interactie** in goede banen en treedt op als moderator. Focusgroepen zijn thematische, goed voorbereide gesprekken, en laten daarom toe om op een korte periode veel informatie te vergaren (Vander Laenen, 2016).

De interacties tussen de aanwezige mensen leveren meer en **rijkere data** op dan individuele interviews met dezelfde deelnemers. Bovendien laat een focusgroep goed toe om de respondenten zelf (in plaats van de onderzoeker) te laten bepalen wat zij belangrijk vinden (Vander Laenen, 2016).

Voor elke focusgroep werd een **topiclijst** opgesteld op basis van een aantal vaststellingen uit het eerste onderzoeksjaar (zie bijlagen 13 tot en met 16). Van alle focusgroepen werd een **audio-opname** gemaakt. De deelnemers gaven hiervoor telkens hun toestemming. De informed consent procedure verliep mondeling. Dit bespaart niet alleen tijd, maar verkleint ook de papierberg.

De onderzoekster leidde telkens de focusgroep. Op 2 focusgroepen (OT en OCJ/SDJ) werd ze bijgestaan door een **jobstudent**.

Focusgroep stuurgroep 1 en 2

De focusgroep met de stuurgroep werd ingepland op **23 juni 2022** te Antwerpen. Hier waren 10 deelnemers en de onderzoekster aanwezig.

Aangezien een aantal actoren die een volledig beleidsdomein binnen KOMPAS+ vertegenwoordigen, verhinderd waren, werd op **8 september 2022** een tweede focusgroep georganiseerd in beperktere kring (eveneens te Antwerpen). Het ging om 3 personen die hiervoor werden uitgenodigd. Aangezien slechts 2 personen aanwezig konden zijn, werden de transcripten van beide focusgroepen met de stuurgroep aan de derde persoon bezorgd met de vraag om eventuele aanvullingen en reflecties te bezorgen aan de onderzoekster.

Focusgroep operationeel team

Op **16 juni 2022** werd een focusgroep georganiseerd te Antwerpen met de leden van het operationeel team. Er waren 13 deelnemers. Hiernaast waren ook de onderzoekster en de jobstudente aanwezig.

Focusgroep SDJ en OCJ

Op **23 mei 2022** werd een focusgroep georganiseerd voor medewerkers en verantwoordelijken van SDJ en OCJ. Helaas konden slechts 3 medewerkers zich vrijmaken. Desalniettemin leverde de focusgroep nuttige inzichten op. De focusgroep werd geleid door de onderzoekster, en ook bijgewoond door de jobstudente.

Van de 3 medewerkers zijn er 2 betrokken bij KOMPAS+ vanaf de **beginfase**. De derde medewerker is op het moment van de focusgroep ongeveer 5 maanden werkzaam als consultant.

Focusgroep IB+

Hoewel dit initieel niet voorzien was in het onderzoek, werd beslist een focusgroep te organiseren met de medewerkers van **Kwadraat IB+**. IB+ werd in het leven geroepen voor KOMPAS+, en in **meer dan de helft van de KOMPAS+ dossiers** is een IB+'er betrokken (56,5%).⁶⁴ Bovendien bleek gaandeweg uit de observaties, focusgroepen en interviews dat IB+'ers een belangrijke rol (kunnen) spelen in de

---

⁶⁴ Van de 46 dossiers die op 31/08/2022 in uitvoering of nazorg waren, waren er in 26 dossiers IB+'er betrokken.

KOMPAS+ trajecten. Om die reden werd op **6 september 2022** een focusgroep georganiseerd met de coördinator van IB+ en 3 IB+'ers. Wegens ziekte en verlof waren de andere 3 IB+'ers afwezig. De aanwezige IB+'ers zijn op dat moment tussen de 2 en 3 jaar werkzaam in hun huidige functie (N=2) of zelfs meer dan 3 jaar (N=1). De coördinator was ongeveer een jaar werkzaam in deze functie.

2.4. Analyse

Voor de analyse en verwerking van de focusgroepen werd gebruik gemaakt van **nVivo**, een software programma voor kwalitatieve data-analyse. De data werden geanalyseerd via de *framework approach* (Goldsmith, 2021). Dat wil zeggen dat het gehanteerd kader (de verschillende thema's die ook onderdeel waren van de leidraad) werd gebruikt om de data te ordenen en te analyseren.

Alle transcripten van de interviews met professionele actoren en focusgroepen werden samen verwerkt, de analyse gebeurde dus **thematisch** (transversaal) en dus niet per actor. Op die manier kon niet alleen meer in de diepte gewerkt worden, maar werd ook het risico op herkenbaarheid van de respondenten tot een minimum herleid. De resultaten van de analyse van de focusgroepen en interviews werden aangevuld door de relevante informatie die uit de observaties naar voor kwam.

3. Resultaten focusgroepen en interviews professionele actoren

In wat volgt worden de resultaten van de **focusgroepen** en de **interviews** weergegeven, aangevuld met informatie uit de **observaties**.

De resultaten worden geïllustreerd door citaten. Alle **citaten** zijn afkomstig van professionals die bevraagd zijn in de interviews en focusgroepen. Zoals aangegeven, wordt niet vermeld van welke professional het citaat afkomstig is om het risico op herkenbaarheid tot een minimum te herleiden. Enkel in specifieke gevallen, bijvoorbeeld wanneer er gevraagd wordt naar topics die enkel voor casusregisseurs relevant zijn, zal duidelijk zijn dat de citaten afkomstig zijn van casusregisseurs, maar uiteraard niet van welke casusregisseur. Wanneer citaten uit de gesprekken die plaatsvonden tijdens de observaties worden aangehaald, wordt dit duidelijk aangegeven.

Er werd uitdrukkelijk gekozen om **veelvuldig citaten** op te nemen in het rapport. De citaten zijn immers treffende weergaven van hoe de bevraagde actoren een praktijk beleven of ervaren. De gehaaste lezer kan er echter voor opteren om de citaten niet (allemaal) te lezen. De **hoofdtypekst kan los van de citaten gelezen worden**; de citaten zijn illustraties van de vaststellingen aangehaald in de hoofdtypekst.

3.1. Het (gewenste) profiel van de KOMPAS+ jongeren

Het profiel van de KOMPAS+ jongeren

In de focusgroepen en interviews werd telkens gevraagd hoe de deelnemers het **profiel** van de KOMPAS+ jongeren zouden omschrijven. In wat volgt wordt een overzicht geschetst van de antwoorden op deze vraag.

Grote gemene delers

In de interviews en focusgroepen wordt verschillende keren aangegeven dat de KOMPAS+ jongeren een divers profiel hebben; elke jongere is **anders en uniek**.

- *Onderzoekster: En je zegt eigenlijk kan je daar geen lijn in trekken, dat zijn echt heel verschillende jongeren?*
- *Bij mijn jongeren echt wel, eeecht wel, ja.*

Desalniettemin worden er verschillende **grote gemene delers** naar voor gebracht: het geslacht (jongen), een migratieachtergrond, problemen in het gezin (armoede, psychische problemen, geen veilige basis), psychologische problemen in het gezin en/of bij de jongere, jongeren die feiten plegen maar waar bepaalde onderliggende oorzaken zoals psychische aandoeningen aanwezig zijn. Het gaat kortom om kwetsbare jongeren, die vaak problemen hebben op verschillende levensdomeinen.

- *Het is moeilijk om daar eenduidig op te antwoorden, omdat ik heb sinds het begin heel veel dossiers weten besproken te worden en die zijn super divers he. Maar ik ga proberen om er wat rode draden in te vinden. (...) Als ik nu heel veralgemenend zou zeggen, dan zou ik zeggen een jongere tussen 12 en 16, meestal met een migratieachtergrond, die minstens 3 delicten gepleegd heeft, euhm, en waar complexe achtergrondproblematiek aanwezig is.*
- *Kwetsbare jongeren, dat is echt wel de rode draad. Ja, ik zie daar zelf, euhm ook heel sterk (...) jongeren met ouders die een migratieachtergrond hebben (...), ik zie ook veel armoede, euhm allez financiële moeilijkheden, veel jongeren met ja psychologische moeilijkheden die in het gezin spelen en die de jongeren ook hebben beïnvloed, dus ik zie echt wel heel veel kwetsbaarheden. Je ziet echt wel dat dat jongeren zijn uit gezinnen waar dat er geen veilige basis is geweest vroeger.*
- *Dat zijn heel vaak jongeren met een hele zware rugzak, ik denk dat de meeste van onze jongeren echt op elk levensdomein moeilijkheden, problemen kennen, moeilijkheden is nog wat zacht uitgedrukt. Ik denk dat dat heel vaak jongeren zijn die van thuis uit om allerlei redenen minder kansen hebben gekregen. Ja, ik denk dat dat ook vaak jongeren zijn die al heel wat hulpverlening achter de rug hebben, waar er ook vaak sprake is van ontwikkelingsproblematiek en ondertussen ook al psychologische en psychiatrische problematieken.*

Er wordt ook op gewezen dat dit de **zwaarste doelgroep** is die zich situeert binnen jeugdhulp, zowel qua gedrag als qua complexiteit van hun problematiek.

- *Het is de zwaarste doelgroep die je kunt hebben bij ons, allez op dat vlak dan toch in de meest schrijnende, zwaarste situaties van jongeren, kinderen weet ik veel wat. Qua gedrag van jongeren zelf is dat toch wel het moeilijkste dat ge kunt hebben he.*
- *Ik denk dat ge ook gewoon merkt dat de problematiek van de jongeren complexer is he.*

VOS'ers die MOF'ers worden

Meer specifiek wordt, in lijn met de doelgroepomschrijving, en ook met de resultaten van de dossierstudie, dus meermaals aangegeven dat de KOMPAS+ jongeren niet alleen feitenplegers zijn, maar ook problemen hebben op verschillende levensdomeinen. Het zijn met andere woorden **MOF'ers die ook VOS'ers zijn**. Door de VOS-achtergrond is er voor de jongere en/of in de gezinnen vaak al heel wat hulpverlening aanwezig (geweest).

- *Ik vind vooral de kern is, veelplegers, jongeren die feiten hebben gepleegd sowieso, maar ook jongeren met heel veel kwetsuren gewoon.*
- *Jongeren waarbij dat het op verschillende vlakken niet goed bij gaat, die feiten hebben gepleegd en waarvoor ja enkel een structurele aanpak nodig is en een duidelijk aanspreekpunt nodig is. Euhm, die vaak ook al wel een lange tijd in de hulpverlening zitten en daardoor hulpverleningsmoe al ook wel zijn.*

Opvallend is wel dat er meermaals verwezen wordt naar het feit dat deze jongeren eigenlijk VOS-jongeren zijn die pas later feiten beginnen plegen. Vele KOMPAS+ jongeren zouden dus VOS'ers zijn die later MOF'er worden. De **VOS is als het ware een voorloper** van de MOF.

- *Ik vind dat dat vaak VOS'ers zijn die MOF'ers zijn geworden. Het typische verhaal, een kind dat op 5 jaar al opvalt op school omdat het een lege brooddoos of geen brooddoos mee heeft. Wordt een kind dat, euhm, zich nergens veilig voelt en dus op foute plaatsen structuur gaat opzoeken en zo he. Ik denk dat dat een grote algemene deler is, niet altijd he, maar dat is toch wel vaak het geval.*

Hierdoor wordt de grens tussen ouderschap en slachtofferschap in vraag gesteld, en de discussie over **verantwoordelijkheid** geopend.

- *Die plegen geweld, maar ik zie die ook wel een beetje als een slachtoffer van de omgeving waarin ze zijn opgegroeid. (...) De grens tussen dader en slachtoffer is super dun he en als ge daar filosofisch over gaat nadenken, ja. Zijn die wel echt, kunnen die wel echt helemaal "accountable" gehouden worden wat die allemaal gedaan hebben als ge weet hoe dat die ontwikkeling gewoon gelopen is (...).*
- *Als je zo door de buurten van die gasten rijdt, die sociale huisvesting, er is daar nog steeds een soort systemisch geweld, sommigen hebben geen badkamer of een douche met een gordijntje in de keuken, zo wat schimmel op de muren, euhm ja leven van een uitkering uiteraard, en dan is er nog een vriendinnetje mee in het huis en dan twee honden en een konijn. Bij de vijf huizen waar dat ik kom, dat is met gebroken glazen in de gang, er is geweld, soms in de familie, maar soms ook van andere bendes, sociale grote problemen, ja, dat de politie, maar ook het welzijnswerk achterna holt he. Euhm dus die gasten individueel verantwoordelijk stellen, is eigenlijk crimineel van het beleid he, het geweld gaat niet van de jongeren uit, maar het gaat eerder uit van het systeem.*

Beter laat dan nooit

Aangezien de doorsnee KOMPAS+ jongere in een VOS-situatie is opgegroeid, wordt door sommigen het beleid met de vinger gewezen voor het **gebrek aan (vroegtijdig) ingrijpen en (sociale) preventie**.

- *Wat wij doen is interventie en er ligt ook iets weg, beleidsmatig preventie wat misschien te weinig gebeurt. (...) Dat begint veel vroeger he, (...) ik kan daar dan mij soms druk in maken dat ik zo denk van ah, maar wij doen heel veel en dat is belangrijk, maar er is zoveel onder ons dat ook belangrijk is en dat gebeurt niet, dus wij zitten eigenlijk maar gewoon water naar zee te dragen soms. Maar ik vind het wel belangrijk, allee daarom niet belangrijk, nog altijd wel belangrijk werk. Want er moet iemand klaarstaan als die gasten toekomen denk ik. Maar niet evident. Nee, nee.*
- *Zijn wij er voor die jongeren? Vaak van hun 3 jaar al niet he. Die zijn door de maatschappij al zo vaak in de steek gelaten dat het nogal moeilijk is om dan een (naam) van (organisatie) te gaan geloven he ineens he. Waar zijde gij de afgelopen vijftien jaar geweest? Ik moet hier zware feiten plegen en nu sta ge er (zucht) (...) Dit soort hulpverlening moet er zijn he. Maar het zou veel vroeger moeten. In de ideale maatschappij he, dat is er veel te weinig natuurlijk. Maar dit moet er ook zijn he. Niet alles is vroeg interventie he. Er zijn natuurlijk ook, dat moet er allebei zijn in de maatschappij he.*

Hoewel er bij heel wat KOMPAS+ jongeren op het moment van aanmelding al heel wat hulpverlening aanwezig is, wordt het gebrek aan basishulp en sociale preventie in de maatschappij en gezinnen aangekaart. Hierbij wordt ook verwezen naar **intergenerationele** problemen.

- *Ouders die, ik heb zo één gezin waar mama zes kinderen heeft, euhm 5 kinderen zijn volwassen en die zitten allemaal ergens in de bak. Ene in de psychiatrie en het jongste kindje is uit huis geplaatst en die mama zegt dan ja ik ben terug zwanger, ik heb een nieuwe kans. Ja, zucht he. En die mama, ja wat zeg je dan tegen die mama, ik wil die mama geen schuld geven want die mama heeft waarschijnlijk juist hetzelfde gezien he. Maar het is zo die intergenerationele hopeloosheid keer op keer.*

Ook wordt, wat de individuele problemen van de jongere betreft, verwezen naar jongeren die **onder de radar** blijven van de hulpverlening. Soms zijn er wel bepaalde signalen, maar worden deze niet opgepikt of wordt hier niets mee gedaan. Deze jongeren krijgen geen (snelle) hulp of geen aangepaste hulp, wat als een gemiste kans wordt ervaren.

- *Wat dat ik ook wel een beetje bijzonder vind, er zijn soms wel wat lichtere dossiers, waar er eigenlijk nog geen hulpverleningsgeschiedenis is. Waar dat ofwel, dat is eerst een gemeenschapsinstelling en dan meteen..., maar geen andere hulpverlening, dat is wel, dat vind ik wel bizar. (...) Dat die onder de radar altijd zijn gebleven of zo. (...) Dat komt wel heel vaak voor.*
- *Wat ik ook opvallend vind, is, dat het stukje geestelijke gezondheidszorg ook wel heel beperkt is he, hun voortraject he, dat, ja op school bijvoorbeeld of zo he, die dan misschien wel in verschillende zaken of organisaties hebben gezeten, dat ze daar weinig oog voor hebben gehad (...). En hier komen we dan tot de conclusie van ah ja, er zit wel wat he aandachtsproblemen of euhm andere problemen, misschien moeten we dat wel verder onderzoeken. Dat is wel jammer dat dat eigenlijk niet jaren geleden is gebeurd. Dat is toch wel, in de meeste vind ik dat persoonlijk.*
- *Bij sommigen ziet ge duidelijk van er is hier echt iets aan de hand he en dan merkt ge van er is nog geen intelligentie-onderzoek gedaan. Er is nog geen algemeen onderzoek of een psychologisch onderzoek gedaan of zo en dat merk ik ook wel meer en meer.*

Dit alles bij elkaar genomen doet sommigen besluiten dat KOMPAS+ als het ware **te laat** komt voor vele jongeren en hun gezin.

- *Onderzoekster: begrijp ik dan dat je vindt KOMPAS+ te laat komt?*
- *Hmm hmm, maar beter laat dan nooit he.*

Aanmeldingen en instroom

Uiteraard is het profiel van de KOMPAS+ jongere voor een groot stuk het resultaat van de praktijken van **aanmelding en beslissingen rond instroom**. De ervaringen rond en visie hierop van de bevraagde professionals wordt hieronder in kaart gebracht.

Evolutie

Verschillende respondenten zijn al verschillende jaren betrokken bij KOMPAS+. Sommigen geven aan dat ze een **verschuiving** hebben waargenomen van welk soort dossiers er worden aangemeld en instromen bij KOMPAS+ en bijgevolg een verandering in het profiel van de doorsnee KOMPAS+ jongere.

Hierbij wordt aangegeven dat de verschuivingen qua aanmelding en instroom voor een stuk te maken met de **aanpassing van de doelgroepomschrijving** doorheen de jaren en bijgevolg een aangepaste selectie op het operationeel teamoverleg (zie ook verder).

Globaal gezien worden 2 evoluties vermeld: enerzijds is de **focus** meer op de **delicten** komen te liggen, waardoor er zwaardere dossiers aangemeld worden en instromen.

- *Ik denk dat we onze scope heel breed zijn begonnen (...) maar dat nu die scope al wel wat versmald is naar wat meer die focus echt op die delicten (...). Ik merk dat ook in de pakweg de operationele teams van het laatste jaar, dat als er dossiers niet doorstromen dat dat heel vaak is omdat er door het OT wordt geëvalueerd van kijk er zijn te weinig delicten of de delicten zijn eigenlijk niet serieus genoeg (...).*
- *En ook ja, op delictniveau, dat is ook denk ik veranderd doorheen de jaren he. In het begin het profiel van onze KOMPAS+'ers was dat veel lichter he. Omdat er een heel brede experimenteerfase is geweest. Maar nu zijn het vooral ook wel echt de meer recidiverende, allez euhm wel wat de veelplegers eigenlijk.*
- *Ja helemaal in het begin (...) waren dat jongeren met een aantal feiten, waar ook één of twee dingen niet goed liep, maar dat waren niet de zware profielen van nu. Dus dat is wel een verschuiving (...).*

Anderzijds wordt ook gesteld dat er **meer dossiers** worden aangemeld en instromen waar (ook) een **VAPH-problematiek** aanwezig is. Verschillende respondenten geven aan dat de aangemelde jongeren in toenemende mate zwak(ker) begaafd zijn.

- *Nu lijkt het mij, maar dat is dan gevoelsmatig, ik heb nu veel meer profielen die eigenlijk VAPH-profielen zijn. (...) Ik heb wel wat gasten die héél héél zwak zijn.*
- *Ik merk zelf een verschil tussen de beginperiode en het heden (...). Toen wist ik van die gasten die bij ons in begeleiding komen zijn bezig met feiten plegen omdat ze geld willen verdienen. De meesten he, niet allemaal. He. En nu heb ik het gevoel van we hebben gasten die bezig zijn met feiten plegen omdat ze geld willen verdienen, alleen weten ze niet waarom. (...) Waar dat ik in het begin had (...), dat zijn gasten, "die hard" veelplegers, "we want a criminal life". (...) Heel sluw. Ze wisten waar ze mee bezig waren. (...) Maar nu hebt ge gasten waar ge echt zoiets hebt van, waar het eerste onderwerp, het gaat over screenen, en over GES+, GES-statuuut, of we hebben nood aan een nieuwe IQ-testing en ik weet niet wat allemaal. Dat is iets wat heel sterk naar mijn gevoel de laatste tijd toch wel veel voorkomt ze.*

Deze aspecten (zwaardere feiten, meer VAPH-profielen), maar ook meer psychiatrische profielen gecombineerd, resulteert in **zware en complexe dossiers**, waarbij gesteld wordt dat consultants niet meer weten hoe dit aan te pakken. KOMPAS+ lijkt hier de laatste strohalm, al wordt hierbij aangegeven dat zelfs hier nog weinig van verwacht wordt soms.

- *Nu als ik zo kijk naar de laatste operationele teams dan zijn dat wel echt zo de zwaardere dossiers waar dat ook wel iets van psychiatrische problematiek is (...). Euhm, dat dossier dat ik nu zelf heb is ook een dossier waar dat de consulent letterlijk gezegd hebben van we weten het niet meer, we hebben het opgegeven, we verwachten niet veel van KOMPAS+ dus succes ermee, houd me op de hoogte. (...) De dossiers van een jaar geleden bijvoorbeeld, daar had ge wel een consulent dat betrokken was, die wel nog mee wilde zoeken, hadden we minder vaak echt die psychiatrische problematieken heb ik het gevoel.*

Huidige situatie

De evolutie van de verzwarende van de dossiers wordt ook opgemerkt door de aanmelders, die op hun beurt aangeven dat zij bij het aanmelden **anticiperen op de inschatting** of een dossier al dan niet door de weging zal geraken.

- *Het is ook wel, ik weet ook gewoon dat een jongere met een lichter profiel, die geraken nu ook gewoon niet meer door de weging he. Dus ja, daar anticipeert ge ook een beetje, want ik weet wel een jongere waar dat eerder een heel aanwezige VOS-problematiek bij aanwezig is en dat ook zo wel wat feiten pleegt he of waarvan dat ik het vermoeden heb dat die wel met heel... Maar daar begin ik zelfs niet meer aan voor hem aan te melden (lacht) (...).*
- *Onderzoekster: Maar als ik het goed begrijp, denken jullie wel van in die dossiers, ook al is er nog geen ernstige MOF-problematiek, zou dat misschien toch wel nuttig kunnen zijn, maar meld je niet aan want deze dossiers geraken niet door de weging?*
- *Pfft, het zou nuttig zijn denk ik, maar in het geheel van de beperkte plekken bij KOMPAS+ is het beter, is het voor mij wel goed dat die doelgroep dat er nu is, dat die nog binnen geraakt. Als die ten koste van de veel lichtere problematieken...*

Bij het overwegen van een aanmelding wordt dan ook gewaakt dat het **delictprofiel** zwaar genoeg is. Het zijn vooral de feiten die doorwegen. Maar daarnaast moeten er ook problemen zijn op verschillende levensdomeinen

- *Genoeg strafbare feiten. Dat moet echt wel doorwegen. (...) Een stevige lijst van delicten en merkend dat het op andere domeinen ook niet goed loopt of compleet in de soep draait, dat is voor mij het type voorbeeld van dossiers dat ik op voorhand al weet uiteraard stroomt die in.*

Aanmelders geven aan *niet* geneigd zijn aan te melden als er nog **beschermende factoren** aanwezig zijn. In dat geval worden andere pistes verkend.

- *Ja, als er best nog wel wat protectieve factoren aanwezig zijn, dan vind ik dat we daar eerst gaan moeten inzetten... KOMPAS+, het is wel wat he, het is een ketenaanpak, er gaat best wel wat gevraagd worden van de jongere qua engagement, qua investering, dus ik denk er zijn natuurlijk in de wetgeving zijn er een aantal maatregelen of is er hulpverlening voorzien dat er daarvoor ook wel was en dan ga ik nog altijd als eerste nog wel he de HCA maatregelen, de delictgerichte contextbegeleiding, dat soort zaken.*

Door de leden van het operationeel team wordt ook aangegeven dat dossiers niet instromen als er **nog andere pistes** mogelijk zijn naast de ketenaanpak. Hier wordt met andere woorden verwezen naar de subsidiariteit.

- *Vandaag is er ook een dossier niet ingestroomd, ook omdat er nog wat andere opties open waren en dat wij eigenlijk als laatste reddingsmiddel gezien moeten worden. Dus als je merkt van oké, er blijft, op verschillende domeinen loopt het moeilijk, maar er zijn nog andere organisaties of pistes die nog bewandeld kunnen worden, dan moeten die eigenlijk voorrang krijgen.*

Specifiek voor jongeren met een **psychische problematiek** geeft men aan dat er op het operationeel teamoverleg voorzichtig wordt omgesprongen met de vraag of een ketenaanpak wenselijk is wanneer deze problematiek centraal staat.

- *Ik denk dat er toch meer wordt opgelet wanneer dat de enige of belangrijkste problematiek is, dan wordt er twee keer nagedacht, van misschien is een andere partner meer aangewezen in plaats van de keten van KOMPAS+ daar op te zetten. (...) Als dat het enige is of het allerbelangrijkste of super doorslaggevend*

voor alle andere domeinen in het dossier, dan merk ik dat op het OT, en da's mijn mening ook, dat dat toch wat minder vlot gaat instromen. Of dat een andere partner meer aangewezen is.

Verschillende respondenten geven aan dat aanmelders soms voor KOMPAS+ zouden aanmelden louter omdat zij voor desbetreffend dossier een **IB+ begeleiding** willen installeren. Sommige aanmelders worden er met andere woorden van verdacht soms aan te melden voor KOMPAS+ enkel en alleen met het oog op een IB+ begeleiding. Tot op heden is IB+ immers onlosmakelijk verbonden aan KOMPAS+. De professionals geven aan dat men hierdoor het risico loopt dat de ketenaanpak (ook) gebruikt wordt om het probleem van wachtlijsten te omzeilen en op die manier uitgehold wordt.

- *Maar als jij instroomt, er zijn 7 of 8 IB+'ers en dat is exclusief voor KOMPAS+ dossiers. Dus mensen die aanmelden en dan met name consulenten, die weten dat ook. (...) Ik denk dat dat wel meespeelt soms.*
- *Er zijn aanmelders die komen toelichten op het OT en dan uiteindelijk de essentie van waarom aanmelden: "ja want we willen een IB+'er voor de jongere", en dan wordt de ketenaanpak uitgehold he.*
- *Het kan ook een manier zijn om wachtlijsten te omzeilen he.*

Uit de dossieranalyse (hoofdstuk III) bleek dat het **merendeel van de dossiers** wordt aangemeld door consulenten van **SDJ**. Door consulenten wordt aangegeven dat dit deels het gevolg zou zijn van het feit dat voor aanmelding vaak naar de consulent gekeken wordt, en dat andere ketenpartners terughoudender zijn om zelf aan te melden.

- *Ik vind dat er heel snel en dikwijls gekeken wordt naar een consulent he voor aan te melden (...). Euhm dat ik vind dat zo verantwoordelijkheid voor aanmelders he of zo voor KOMPAS+ trajecten dat dat zo heel gedeeld moet zijn en ik vind niet altijd dat elke ketenpartner even hard zijn verantwoordelijkheid in opneemt he en dat ook daar veel te hard naar de consulenten wordt euhm gekeken terwijl dat iedereen dat daar zit op het Operationeel Team perfect zelf kan aanmelden, zelf daarover in gesprek kan gaan euhm met een jongere en zijn gezin.*

Specifiek wordt door de consulenten gesteld dat het **parket minder zou aanmelden** dan vroeger. Uit de dossieranalyse blijkt inderdaad dat er een tendens is van minder aanmeldingen door het parket. Volgens de consulenten zou er structureel een praktijk zijn ontstaan bij het parket om niet meer zelf aan te melden vanaf er ook een consulent betrokken is bij het dossier.

- *Nu heeft het parket beslist dat vanaf dat er een consulent is, melden wij niet meer aan. Terwijl dat ik denk, nee, jullie zijn verwijzer, jullie geven ook opdracht aan de jeugdrechter he, de jeugdrechter is bevoegd omdat jullie hem het mandaat geven, omdat jullie een vordering nemen en daardoor geraken wij als sociale dienst betrokken, maar alle ongerustheden komen in eerste instantie bij het parket terecht, dus ik vind dat een hele omgekeerde logica. (...) Op het OT sta ik versted he, als consulent ben ik op de hoogte van 3 delicten en dan begint het parket te vertellen en dan hoor ik dat die 17 MOF op zijn naam heeft staan. Ja, absurd denk ik dan en wat ze nu doen is het doorsturen naar de consulent van, we maken ons zorgen over deze jongere, we krijgen allemaal meldingen, kijkt eens of ge die kunt aanmelden.*

Doelgroepomschrijving

In de interviews en focusgroepen werd ook gepolst naar de doelgroepomschrijving. Meer bepaald werd bevraagd of de respondenten zich kunnen vinden in de huidige doelgroepomschrijving, en of er daarentegen nog aanpassingen nodig zijn.

De meeste deelnemers kunnen zich vinden in de huidige doelgroepomschrijving.

- *Ik denk dat ondanks alle criteria zal ik dan zeggen, denk ik dat dat nog vrij algemeen is en dan moet het ook wel blijven he.*
- *Voor mij klopt dat wel.*

Sommigen geven aan dat doorheen de tijd de **focus meer op de delicten** is gelegd (zie ook eerder), en dat dit een goede zaak is.

- *Ik vind die nu goed. (...) Het was met vallen en opstaan, en het was in het begin ook een proefproject dus dat betekent ook we gaan testen wat het geeft, we gaan de scope heel breed houden om te zien wat het kan opleveren met welk type jongeren. En ik denk dat het resultaat van die zoektocht is geweest dat de focus meer op de delicten is komen te liggen en ik denk dat dat zeker een goede zaak is.*

Anderen menen dat de uitbreiding van de doelgroep een goede zaak zou zijn, of geven aan dat dit minstens te overwegen valt. Zo wordt door verschillende respondenten nagedacht over de vraag of ook de **leeftijdsgrens** niet moet verbreed worden opdat ook meerderjarigen kunnen instromen.

- *Wat doe je met ne 19-jarige die misschien ook baat heeft bij een ketenondersteuning, waarbij dat die zich richt tot 1 regisseur van, ik weet het ook niet meer, en die heeft ook levensdomeinen, dat verandert niet op uw 18-19, dat zou ik er toch wel willen zien aankomen. (...).*
- *Ik heb nu recent iemand van (organisatie) die belde van ja ik heb die jongere, dat was een KOMPAS+ profiel behalve de leeftijd, die was juist 18 en dan misschien ook wel spijtig dat het niet wat ruimer is, want ja (...) ge hebt ook gewoon jongeren die misschien nooit in beeld zijn gekomen, niet bij KOMPAS+ zijn aangemeld geweest. (...) Misschien moeten die ook gewoon wel een kans krijgen, ook al zijn ze juist meerderjarig om in dat stukske van hun leven ook ondersteuning te krijgen.*

In lijn van wat er eerder aan bod kwam, het gevoel dat KOMPAS+ voor sommigen te laat komt, wordt er ook gereflecteerd over de vraag of het niet nuttig zou zijn om ook iets **lichtere dossiers** te laten instromen. Een soort "KOMPAS+ light", als het ware. Op die manier kan misschien erger voorkomen worden. Een aantal bevroegde professionals geeft aan dat voor sommige jongeren, die net op het randje balanceren van de doelgroepomschrijving, er soms het gevoel heerst dat men gewoon moet wachten tot de zaken escaleren. Het toelaten van deze lichtere dossiers zou er kunnen voor zorgen dat het niet zo ver hoeft te komen.

- *Uiteindelijk voor die jongeren die net niet in die doelgroep zitten voor KOMPAS+ zou dat misschien wel kunnen zorgen dat die daar ook niet ooit toe moeten behoren. (...) Soms denk je van ah ja die is nog juist niet KOMPAS+ waardig en dan weet ge misschien binnen 3 jaar wel en dan is dat ook wel spijtig he. (...) Ook voor jongeren die dat misschien iets te licht bevonden worden, of waar niet per se altijd ne zware multiprobleem is, zou het een meerwaarde kunnen hebben dat er een casusregisseur is (...).*
- *Ik denk dat we wel alert moeten zijn voor euh het feit dat KOMPAS+ niet te laat start als het kalf bij wijze van spreken al verdrongen is. De bedoeling was altijd van veelplegers te stoppen maar ook dat te voorkomen en ik denk dat we ook blijvend moeten inzetten op dat aspect van voorkomen. (...) (Ik denk dat we) op tijd moeten ingrijpen en ook binnen onze organisatie voldoende aandachtig zijn voor jongeren aan te melden bij KOMPAS+ op een moment dat we er nog iets aan kunnen doen denk ik en niet als ze al voor de zoveelste keer in een gemeenschapsinstelling zitten.*

Bovendien zou uit de praktijk blijken dat KOMPAS+ net in deze dossiers, die als **overwegend VOS-dossiers** kunnen beschouwd worden, erg veel kan betekenen. Volgens een casusregisseur zijn dit de meest dankbare dossiers. Deze respondent vindt het dan ook een gemis dat deze dossiers heden niet meer instromen.

- *De paar eerder VOS-dossiers die ik heb gehad, dat zijn de meest dankbare dossiers, daar kunt ge keiveel in doen. Ge kunt echt mensen hun leven veranderen he. En dat gaat dan vaak over... Dat gezin, de moeder was verhuisd. Die vader stond zat voor de deur, er was een plaatsverbod maar geen contactverbod. Dan hebben we daar terug een contactverbod van gemaakt, en de moeder stond op een lijst van als die belde naar de politie dat die rechtstreeks kwamen. Waardoor die leefbaarheid werd verhoogd. De zus wou (specifieke hobby) gaan doen, een club gezocht en gevonden. Allemaal kleine dingen. Papieren in orde gemaakt. De moeder naar Nederlandse les,... En die hun leven is aanzienlijk verbeterd (...). Dus dat vind ik wel een gemis. Want bij mensen die het heel moeilijk hebben, kunnen wij heel veel betekenen.*

Iemand anders merkt hier evenwel op dat de plekken in KOMPAS+ **intensieve en dus dure hulpverlening is** zijn, en dat er dan ook behoedzaam mee moet omgesprongen worden.

- *Als ge zo'n intensief vehikel hebt moogt ge dat ook niet gaan verdunnen of overbelasten. Dat is zoals nen intensieve in een ziekenhuis, KOMPAS+, in mijn ogen, daar gaat ge geen verkoudheid leggen he, die kunnen die waarschijnlijk ook wel behandelen, en dan gaat dat nooit een longontsteking worden en die zal nooit aan de beademing komen. (...) Het is dure hulpverlening, euhm, heel intensief, heel tijdsintensief, dus je gaat die waarschijnlijk enkel voor die categorieën jongeren mogen inzetten die dat ook echt nodig hebben, dat intensief verhaal.*

Soms is er ook het probleem dat dossiers licht lijken qua delicten, maar dat dit in werkelijkheid komt doordat de jongere **onder de radar blijft van politie en justitie**. Helaas zouden dit ook vaak jongeren zijn die baat hebben bij KOMPAS+, maar op papier is het dossier niet zwaar genoeg om aan te melden.

- *Langs de andere kant ook jongeren die echt onder de radar blijven. Jongeren waarvan dat ge weet van als we die nu zouden meekrijgen, dan kunnen we er echt een traject mee afleggen, maar die eigenlijk, jammer genoeg, voor ons dan toch niet voldoende PV's of feiten waarvan dat ge wel weet dat die er zijn. Maar gewoon dat ze te slim zijn en dat ze nog niet tegen de lamp gelopen hebben. (...) Ge zit wel met inderdaad een stukje ja jongeren dat ge wel mist zo.*

Over de vraag of er nood is aan **exclusiecriteria**, heerst er verdeeldheid. Enerzijds wordt door sommigen in de verf gezet dat het ontbreken van exclusiecriteria net een sterkte is, iets wat KOMPAS+ uniek maakt.

- *Ik denk dat het net heel mooi is aan KOMPAS+ dat zij net heel weinig exclusiecriteria hebben. (...) Ik vind het net een verademing dat in tegenstelling tot heel veel andere hulpverleningsvormen KOMPAS+ niet zegt van ah nee, sorry dat kunnen we niet opstarten.*
- *Ik denk dat ge daar bewust wat van wegblijft als KOMPAS+. Daar ben ik ook mee akkoord.*

Anderzijds **twijfelt** een aantal respondenten over de vraag of er nood is aan exclusiecriteria, vooral voor jongeren met zware psychologische of psychiatrische problemen

- *Ik vind het enige exclusiecriteria waarover ge kunt twijfelen en waar ik zelfs niet 100% mee akkoord ben, is wanneer ze een zware psychologische of psychiatrische problematiek hebben (...), in die mate zwaar*

aanwezig dat dat, alles rond ne jongere ook wel in gedrang brengt. Dat is niet altijd de meest evidente. Daar zou ik over twijfelen, maar daar ben ik ook niet per se 100% uit.

- *(...) Als er echt psychiatrische problematiek is, dan ja is er dan geen andere hulp dat beter is of heeft die iets anders nodig dan bij KOMPAS+ op dit moment kan bieden, dus in dat opzicht ja, is er nog net iets meer criteria nodig voor de aanmelding en de doelgroepomschrijving. Niet alleen van ze moeten minstens zoveel feiten gepleegd hebben en problemen hebben op verschillende vlakken, maar ook als het een psychiatrische problematiek is of ja dat er ook iets kan zijn wat dat uitsluiting kan geven.*

Ook of **zwakbegaafdheid** / een **VAPH-profiel** een uitsluitingscriterium zou moeten zijn, wordt opgeworpen. Hierbij wordt meteen ook gesteld dat hierover nog discussie is.

- *Moeten we daar iets allez een criterium van maken of niet, maar tot op heden blijft dat wel een discussiepunt. Ik denk niet dat we daar allemaal op dezelfde lijn in zitten.*

De vaststelling dat een substantieel deel van de KOMPAS+ jongeren zwak(ke)r begaafd zijn, doet iemand vaststellen dat er eigenlijk een **KOMPAS+ VAPH** zou moeten ingericht worden. Ook zou, in de lijn van de eerdere vaststelling rond de VOS-dossiers, volgens deze respondent, ook een **KOMPAS+ VOS** moeten bestaan. Er wordt hier met andere woorden gepleit voor meer specialisatie.

- *Ge zou een KOMPAS+ VAPH moeten hebben. Hetzelfde als ge ne KOMPAS+ VOS zou moeten hebben. (...) Dat zou een eigen netwerkoverleg moeten zijn voor mij. In de praktijk moeten die gewoon die partners meer aansluiten, en nemen wij dat op. Ik snap dat. Maar ik heb zo iets van: ge zou ne KOMPAS+ moeten hebben – en het is niet zo zwart-wit, ik weet dat – het profiel dat wij nu beogen, MOF-jongeren, er zou een casusregisseur moeten zijn VOS-jongeren, en een casusregisseur voor VAPH-jongeren. (...) Dat ge terug veel meer kunt specialiseren (...).*

In de huidige doelgroepomschrijving is één van de voorwaarden dat de jongere woont of verblijft in één van de Antwerpse districten. Tijdens de interviews en focusgroepen wordt meermaals aangehaald dat een **uitbreiding van dit werkingsgebied** wenselijk is. Jongeren die net buiten het werkingsgebied wonen, vallen uit de boot. Volgens sommigen zou KOMPAS+ uitgebreid moeten worden naar het arrondissement Antwerpen, maar zou het ook uitgerold moeten worden in andere steden.

- *Ja en verder natuurlijk ook een uitbreiding van regio he. Nu is dat stadsgebonden he, stad en districten, maar ik heb ook jongeren uit Niel, uit Boom, uit Kapellen,...*
- *Ik vind dat het uitgebreid moet worden naar het arrondissement Antwerpen.*
- *Want dat vind ik soms wel een groot gemis, van, heel wat jongeren kunnen wel in aanmerking komen maar het is een project van de stad en 1 straat verder wonen en je hebt brute pech.*
- *Misschien meer KOMPAS+ diensten in andere steden ook, dat dat iets wordt zoals HCA-diensten dat die meer verspreid zijn als we mogen dromen.*

3.2. Bespreking en weging dossiers op het operationeel teamoverleg

Het moment van bespreking en weging op het tweewekelijkse operationeel teamoverleg is een **belangrijke filter is voor de instroom** van dossiers en het vormgeven van het profiel van de KOMPAS+ jongere. Aan alle professionele actoren die betrokken zijn bij het operationeel teamoverleg werd gevraagd hun ervaringen hieromtrent te delen, en eventueel voorstellen tot aanpassing te formuleren.

Ervaringen dossierbesprekingen

Uit de interviews en focusgroepen komen heel wat **positieve echo's** over de dossierbesprekingen op het operationeel teamoverleg. Volgens de bevrageden is er een duidelijke format en structuur, en het team wordt omschreven als gemotiveerd.

- *De mensen die daar zitten zijn gemotiveerd, dus dat is een plezier om mee samen te werken vind ik.*
- *Er is wel een duidelijke format inderdaad.*
- *Wat ik goed vind, is dat er nu een routine in zit. Iedereen die aan tafel aanschuift, weet perfect hoe het gaat verlopen, wat de verwachtingen zijn, hoe zo'n dossiers gewogen worden.*

Er wordt meermaals verwezen naar het belang van onderlinge afstemming en **vertrouwen**, en hoe dat gestaag is gegroeid. De meerderheid van de deelnemers is ook al verschillende jaren betrokken bij KOMPAS+, wat ook zou bijdragen tot afstemming, maar ook tot vertrouwen en een veilige sfeer.

- *We zijn zo al efkes bezig he (lacht). We zijn al goed afgestemd op mekaar.*
- *(...) Al die neuzen staan wel in dezelfde richting. Ik denk dat dat te maken heeft met het feit dat we al een tijdje bezig zijn, maar ook vooral dat, iedereen die rond tafel zit, dat zijn veelal dezelfde gezichten. Iedereen kent mekaar wel een beetje. En dat vertrouwen tussen die diensten onderling is er wel, terwijl dat in het begin er eigenlijk nog niet was.*
- *Ondertussen is dat een redelijk constante groep waar af en toe wat nieuwe gezichten in komen, maar het verloop is dusdanig traag dat de kerngroep er wel blijft en dat het gedachtengoed, de methodiek en de mentaliteit wel blijft hangen. Dus dat werkt heel goed. En iedereen heeft zijn schild ook wel laten vallen. En dat is eigenlijk een groep waar behoorlijk veilig gepraat kan worden. (...) Er is een heel hoge veiligheid. Ondanks de diversiteit van partners.*

Wanneer gesproken wordt over de evolutie van vertrouwen en veiligheid in de groep, wordt vooral verwezen naar de **infodeling**. Dit werd in de begindagen van KOMPAS+ nog niet als een evidentie gezien, aldus de respondenten. Initieel bleek het niet evident om met hulpverleningsactoren en justitiële actoren samen aan tafel te zitten en vertrouwelijke informatie te delen, ook al was er wel een uitgewerkt kader. Heden zou dit volgens verschillende respondenten achter de rug zijn, en wordt de informatie vlot gedeeld.

- *Ge kende mekaar nog helemaal niet, en dan was er nog twijfel over infodeling tussen politie, parket en jeugdhulpverleningspartners, van is dat allemaal wel zuiver? En nu wordt daar het hoofd niet meer over gebroken. Allez nu is dat allemaal een evidentie, en wordt alle informatie samen op tafel gegooid en komen we echt wel tot heel genuanceerde weggingen van dossiers en jongeren vind ik.*
- *In het begin, maar echt helemaal in het begin, was ik wel een beetje terughoudend, met alle respect voor mijn collega's van de politie, om de mensen van politie erbij te hebben (lacht). Ge zit hier vanuit uw welzijnsbril. Wat kunt ge wel zeggen, wat doen ze met die informatie. (...). Als welzijnspartner samenzitten met politionele instellingen, ik was op het begin wel een beetje voorzichtig, maar uiteindelijk (...) heb ik er wel de meerwaarde van gezien, zeker (lacht).*
- *Op niveau van het OT is er een heel proces doorlopen he. In het begin, de sociale sector, politie en parket die samen aan tafel zitten... in het begin zat iedereen naar mekaar te kijken.*

- *De infodeling die dat gebeurt (...) is soms ook informatie die eigenlijk vertrouwelijk is, ze weten ook dat vertrouwen is er en dat dat niet verder wordt gedeeld. (...) Je hebt wel dat samenwerkingsprotocol, maar toch kun je nog altijd zoiets hebben van dat voelt niet goed om dat te zeggen, maar dat vertrouwen is er wel en ik denk dat dat daar ook wel door iedereen daar correct mee wordt omgegaan.*

Als gevolg van de infodeling wordt voor elk dossier **erg veel informatie** samengelegd tijdens de dossierbespreking. De casusregisseurs benadrukken de waarde hiervan. Wanneer zij desbetreffend dossier opstarten, is er al heel veel informatie samengebracht en kunnen zij meteen aan de slag.

- *Ge krijgt al heel veel info op dat moment al, als ge er dan ook al zit als casusregisseur wetende dat je al dan niet het dossier zult opnemen, krijg je al zoveel waardevolle zaken al.*
- *Als casusregisseur vind ik dit een super nuttig ding he. Je start met een bom van informatie, in sommige dossiers wel wat meer dan in andere dossiers, maar dat is super nuttig om niet meer met een blanco blad te moeten starten wanneer je effectief operationeel aan de slag kunt gaan (...).*

Door iemand wordt aangehaald dat er inderdaad veel informatie wordt samengebracht, maar dat er vaak een te grote focus ligt op de zaken die niet goed lopen. Het zou interessant zijn volgens deze respondent om ook nog meer stil te staan bij de **sterktes** van de jongere en de context.

- *Zo'n OT is altijd wel heel sterk net op die kwetsbaarheden en ik vind dat soms wel jammer want ik wil dan vaak ook wel op voorhand weten van wat zijn wel euhm de sterktes of zo en dat komt niet aan bod want het gaat ook wel over een aanmelding en iets dat niet goed gaat, dus dat krijgt uiteraard voorrang, maar je vertrekt wel altijd vanuit die moeilijkheden en die pijnpunten.*

Kritische reflecties

Ondanks de verschillende positieve ervaringen met de dossierbesprekingen op het operationeel teamoverleg, wordt er ook **kritisch** gekeken naar een aantal aspecten, en worden voorstellen tot verbetering geformuleerd.

Limieten aan infodeling

Hoewel verschillende malen verwezen wordt naar de grote mate van vertrouwen en het breed delen van info (zie eerder), wordt toch door een enkeling opgemerkt dat zelfs vandaag **niet alle partners** hier in dezelfde mate informatie zouden delen.

- *Ja, en ik merk dat sommige partners, euhm, toch nog wat karig zijn met info of zo...of... dat niet iedereen op hetzelfde niveau zijn info deelt. Bijvoorbeeld politie en parket die zoeken alles op, die hebben een hele lijst, die lezen alles af in het lang en het breed (...). Maar sommige partners zijn er veel afschermender in, en ik begrijp dat niet helemaal. Want ik dacht dat is precies het nut van de ketensamenwerking. We hebben dat allemaal ondertekend dat we die info in vertrouwen delen.*

Concreet wordt door deze respondent verwezen naar het voorbeeld van **begeleidingen**, waarbij enkel oppervlakkig wordt ingegaan op hoe de begeleiding verlopen is. Ook **medische** gegevens worden niet gedeeld volgens deze respondent. Dit betekent dat er bijvoorbeeld niet wordt ingegaan op de inhoud van (kinder)psychiatrische behandelingen.

- *Bijvoorbeeld een jongere heeft een jaar een IB gehad, maar het enige dat we te horen krijgen is hij heeft een IB gehad en dat is goed gelopen. En dan denk ik ja kom, er moet toch meer info zijn, of, die begeleider moet tijdens dat jaar toch wat meer inzicht gekregen hebben in wat voor iemand was dat, hoe zit die in mekaar, wat zijn die zijn opvattingen. En daarover wordt dan soms nogal op de vlakte gebleven. (...) Hetzelfde, een jongere waarvan ik wist dat die een heel verleden heeft in het UKJA. Natuurlijk, dat zijn medische gegevens, maar daar wordt tot op heden niks over gedeeld. En dat vind ik dan jammer (...).*

Tijdsduur en efficiëntie

Terwijl verschillende respondenten aangegeven dat er efficiënt gewerkt wordt op de operationele teamoverlegmomenten, geven anderen aan de dossierbesprekingen soms **te lang** duren en de aandacht daardoor kan verslappen.

- *Er wordt behoorlijk efficiënt gewerkt op die OT's.*
- *Ik denk wel dat dat, dat is soms wel pittig van twee zware dossiers, dan begint mijn aandacht ook wel wat verzwakken*

Er wordt dan ook door sommigen geopperd om de besprekingen **in te korten**. Dit kan bijvoorbeeld door minder informatie te delen op dat moment, of de informatie summierder of selectiever te delen op het moment van het operationeel teamoverleg.

- *Dat zijn heel intense en intensieve besprekingen (lacht). Het is heel veel informatie dat gegeven wordt. Dus het is ook vaak heel lang dat je met één jongere bezig zijn om die te bespreken. Ja ik denk of ik hoop misschien wel dat het korter kan, maar op welke manier dat weet ik niet echt. Maar het is wel heel veel informatie dat ge krijgt op dat moment, en ik weet ook niet of alle informatie perse nuttig is, dat daar zo uitgebreid wordt gelegd ook wel.*
- *Ik denk soms van wauw, zo veel werkuren voor zoveel mensen en het enigste wat daar gebeurt is gewoon info delen (...). De manier waarop dat dat gebeurt denk ik, eigenlijk kunt ge heel veel uren besparen door dat gewoon door te mailen.*

Momenteel vinden de operationele teamoverlegmomenten **tweewekelijks** plaats. De vraag rijst of dit niet beter wekelijks zou georganiseerd worden, om op die manier korter te overleggen. Maar dat zou dan weer een extra belasting betekenen voor de partners, zo wordt gesteld.

- *Maar ik vind ja moet dat nu wekelijks, dan ga je uw partners weer wat te veel belasten (...). Dus ik zou zeggen doe het elke week, omdat het dan wat moeilijker is om uw aandacht te houden vind ik, en je moet realistisch zijn, euhm en ja misschien dat er zo heel soms wat sneller knopen kunnen doorgemaakt worden of zo.*

Voor sommigen heerst het gevoel dat de lange vergadermomenten verhoudingsgewijs **te weinig opleveren**. Dit gevoel wordt niet door iedereen gedeeld, integendeel. Voor sommigen worden deze momenten ook beschouwd als **zeer nuttig** om te netwerken, en mensen bilateraal te spreken, ook al ben je niet rechtstreeks betrokken bij één van de aangemelde dossiers.

- *Voor mij persoonlijk duurt dat veel te lang dan wat het voor mij oplevert, maar (...) voor anderen kan het wel nuttig zijn he. (...) Voor mij persoonlijk is het veel tijdverspilling voor veel mensen die eigenlijk weinig tijd hebben. Ik denk dat dat korter kan, dat ge uit dat samenzit-moment meer uit zo kunnen halen door er andere dingen mee te doen.*

- *Die OT's zijn voor mij heel belangrijke momenten om al mijn partners nog eens te zien. Ik kan daar keiveel werk doen in 10 minuten tijd. Dat zijn 20 mails. Dus dat is voor mij heel waardevol.*

Er wordt evenwel door verschillende personen geopperd om **minder mensen** aan tafel te brengen; en meer concreet enkel de mensen uit te nodigen die op dat moment daar nodig zijn.

- *Wij hebben een beurtrol. En ik zit naar infodeling van mensen te luisteren, dat is een halve dag weg (...). Dat voelt denk ik voor mij en voor nog wat mensen aan tafel aan als verspilling.*
- *(...) Ik word ook uitgenodigd als ik het dossier niet ken vanuit mijn dienst bijvoorbeeld. Die mensen zitten daar een halve dag letterlijk niks te doen behalve om misschien dan eens een tipje te geven uit hun netwerk.*

Niet iedereen is het daar echter mee eens. Eén van de respondenten wijst er bijvoorbeeld op dat ook mensen die niet rechtstreeks betrokken zijn bij het dossier een **nuttige input** kunnen hebben bij het brainstormen over het voorbereidend plan van aanpak (zie verder).

- *Er stromen niet vaak dossiers in die bij alle partners rond de tafel gekend zijn dus ja uiteraard zitten er af en toe partners die geen input hebben. Maar is dat nuttig dat die rond tafel zitten? Zeker wel denk ik. Precies om nadien mee na te denken, dien brainstorm waar ik het over had en die input te verzekeren.*

In het kader van efficiëntie wordt ook geopperd dat er (nog) meer aandacht moeten uitgaan naar de gegarandeerde aanwezigheid van de **casusregisseur** die het dossier uiteindelijk zal opnemen. Idealiter ligt dat dus vooraf vast. Aangezien sommige casusregisseurs in een beurtrol zitten, zijn ze niet altijd aanwezig op het operationeel teamoverleg.

- *Meestal weet je ongeveer wel op voorhand wie casusregisseur wordt, zorg die daar altijd aanwezig is.*
- *En eigenlijk idealiter, een casusregisseur dat daar aanwezig is en meteen al aan de slag kan he.*

De efficiëntie van de overlegmomenten zou volgens iemand mogelijks nog verhoogd kunnen worden wanneer alle aanwezigen hun **opzoekwerk vooraf** zouden doen. Af en toe zou dit niet het geval zijn.

- *Ik heb de indruk dat er af en toe misschien nog net iets meer voor het OT kan voorbereid worden door de partners. Dan zou er misschien nog efficiënter vergaderd kunnen worden. En de meeste partners doen dat wel maar ik merk bijvoorbeeld dat er af en toe mensen ter plaatse efkes rap zijn aan het opzoeken van ah ja die is bij ons ook gekend, ah ik moet efkes opzoeken, en dan denk ik ja als ge dat dan op voorhand doet is dat wat sneller, maar dat is een detail.*

Hearsay

Minder mensen rond tafel wordt niet enkel geopperd in het kader van efficiëntie en tijdsduur maar ook om te vermijden dat er te veel informatie afkomstig is van mensen die de jongere en/of de context zelf nooit gezien hebben of **amper kent**. Er wordt door sommigen geopperd om meer (of enkel) mensen uit te nodigen die in rechtstreeks contact staan (of stonden) met de jongere en/of het gezin.

- *Ik vind het een grote meerwaarde als er op z'n minst één iemand, liefst meerdere mensen, mee in de zaal zit die die jongere kent of toch al gezien heeft, ik herinner me een paar aanmeldingen, pff dat je soms denkt van die WIK, dat ge dat totaal niet kunt beantwoorden anders.*

- *Ik heb ook al gewoon OT's meegemaakt waar dat iedereen die rond de tafel zit, de jongere nog nooit gesproken hebben. En dan denk ik ook ja, hoe kunnen wij hier eigenlijk over oordelen? Ik worstel er gewoon een beetje mee en het gegeven dat de mensen die aan tafel zitten voor de helft van de tijd de persoon zelf in kwestie nog nooit gezien hebben en afgaan op verslagen en rapporten van collega's of uit het verleden. (...) Ik vind van mezelf dat ik niet kan oordelen over iemand die ik totaal niet ken.*
- *De aanmelder zou eigenlijk altijd aan de tafel moeten zitten en daarvan moet ge wel ervan uitgaan dat die dat die kent. Maar soms wordt dan die dan ook afgevaardigd door een collega of zo bijvoorbeeld. Maar ja, dat is altijd de tweede of derde hand. Voor de OT's dat ik zelf al heb bijgewoond denk ik vaak van allez zijn wij nu aan het praten over hearsay of PV's opgesteld door een politieagent op die een dag en op basis daarvan zeggen ja, slechte hechting of ja, veel trauma of.*

Om dit probleem aan te pakken wordt door een aantal bevroegde professionals ook hardop gereflecteerd over de vraag of het niet opportuun zou zijn om **de jongere en/of ouders** ook uit te nodigen op de dossierbespreking. Op die manier kan informatie uit eerste hand verkregen worden, en bovendien sluit dit beter aan bij de fundamenteën van KOMPAS+, waar het maximaal betrekken van de jongere en zijn/haar context wordt vooropgesteld. De respondenten geven evenwel aan dat deze optie niet evident is. Er wordt niet alleen gevoelige informatie gedeeld, maar er wordt ook informatie gedeeld uit lopende onderzoeken, en deze informatie mag niet gedeeld worden met de jongere.

- *Ja, dan kunnen we de vraag stellen: zouden die mensen daar zelf niet moeten zitten. Maar ja, dat is super moeilijk. Want dat gaat echt over heel gevoelige informatie en je kan nooit willen toegeven dat je bijvoorbeeld er niet zijt voor uw kinderen of dat je een trauma hebt uit de migratie of dat ge geslagen wordt door uw partner of allez. Daar wordt wel heel gevoelige informatie gedeeld.*
- *Ik heb al inderdaad (...) eens bevroegd van wat zijn mogelijkheden van bijvoorbeeld ne jongere er bij te zetten. (...) Maar natuurlijk, da's dubbel he, ik zou zeggen driebubbel, het is meer dan dat, er zitten er heel wat moeilijkheden he, want ge raakt kwetsuren aan, ge raakt gevoeligheden aan, ja ge zijt bezig met heel wat dingen die nog in onderzoek zijn.*
- *Ja, ik vind zelf, maar dat is echt wel controversieel. Maar dat gaat niet, want politie en parket zitten daar en die vertellen alle feiten, maar ook alle feiten nog in onderzoek. En dat is geheim, dus dat zou niet gaan he, maar eigenlijk. We willen dan wel in het traject daarna dat de jongeren overal bij betrokken is, maar in de fase daarvoor weerhouden we die keihard. Allez, dat is eigenlijk een beetje contradictorisch. (...)*
- *Ja, dat vind ik eigenlijk niet zo erg die praktische redenen, maar ook worden hier vaak heel wat andere dingen besproken binnen dit web he, anders hadden we geen, geen geheimhoudingsplicht.*
- *Dat is ook de reden dat we die stap niet gezet hebben, dan kunnen we niet vrijuit praten he.*

Volgens één van de aanmelders wordt de jongere al voldoende meegenomen in het traject. Op verschillende momenten wordt de jongere geïnformeerd door verschillende actoren, aldus deze respondent, en is er **geen meerwaarde** in het uitnodigen van de jongere op de dossierbespreking.

- *Maar in principe als er een jongere wordt aangemeld, moet die op de hoogte zijn van de aanmelding en moet die ook weten, allez ik als consulent moet hem vertellen, waarom, wat is KOMPAS+ en waarom meld ik u daarvoor aan. Ik denk dat mijn jongeren perfect daarover weten waarover dat ik bezorgd ben, wat dat ik graag anders wil zien, en na de bespreking op het OT wordt dan een vooroverleg georganiseerd en is het de taak van de casusregisseur vóór dat overleg om nog eens tegen de jongere van oké we hebben u besproken op het OT, dit is daaruit gekomen he en om duidelijk te kaderen wat is*

de bedoeling dat we nu een KOMPAS+ overleg plannen en dit gaat daar aan bod komen. Dus ik vind dat de jongere daar wel goed in wordt meegenomen. Het zou ook echt geen meerwaarde zijn voor de jongere om bij dat OT aanwezig te zijn.

Een andere reden die vernoemd wordt om de jongere te laten aanwezig zijn op het operationeel teamoverleg, of de jongere hier toch op één of andere manier nauwer bij te betrekken, is omdat gevreesd wordt dat de jongere eigenlijk niet goed beseft wat de **toestemming** voor informatiedeling concreet inhoudt. Ondanks het feit dat hier wel uitleg over gegeven wordt aan de jongere, twijfelen sommige bevroegde actoren of de jongere wel concreet weet waarmee hij/zij instemt. Iemand geeft aan dat dit meer in detail uitgeklaard en besproken zou moeten worden met de jongere.

- *De jongere geeft wel toestemming, maar wat is toestemming op zo'n moment? Ik denk niet dat zeer veel jongeren weten wat daar allemaal wordt gezegd in grote groep. (...) Ik weet niet of jongeren er sowieso mee akkoord zouden gaan als die het hele verhaal zouden weten. (...) Als ik 16 was en ge gaat mijn levensverhaal daar een beetje delen met allemaal mensen die ik niet ken, en ge zegt op voorhand we gaan info delen, is dat goed voor u, had ik misschien ook ja gezegd. Als ik dan ne video had gekregen van wat er net wordt besproken, op welke manier en hoe, ik weet niet of ik dat zo fijn had gevonden.*
- *Ze zijn wel op de hoogte dat dat gaat gebeuren, maar die weten ook totaal niet wat dat dan inhoudt. (...) Ja, we gaan nu allemaal voor KOMPAS+, tekent hier een papiertje. Die hebben geen idee he. Maar ik zou daar eigenlijk echt wel zo ja, in een ideaal scenario, zouden die daarvan (van de dossierbespreking) op de hoogte zijn en mogen die dat zelf inkijken. Maar dat is niet haalbaar en ook niet realistisch (...).*
- *Ik denk dat daar nog wel ne weg in te zoeken is van, ga je ermee akkoord, met wat niet, waarom niet, (...) nu vind ik dat het soms wat in het ijlle ligt. (...) Ik denk dat een jongere, die krijgt wel de vraag van is het goed dat er informatie wordt gedeeld, maar ik denk dat dat te algemeen is. Ik denk dat dat specifiek moet worden gemaakt, of desnoods als er een rapport, een voorrapport wordt opgesteld van de info dat dan al wordt gekregen van partners van dit wordt er gelegd, dat dat ook een stuk met de jongere wordt overlopen.*

Het voorbereidend plan van aanpak

Op een operationeel teamoverleg wordt eerst de informatie gedeeld rond het dossier, daarna volgt de weging (zie verder), en tenslotte wordt het voorbereidend plan van aanpak besproken. Meerdere respondenten geven aan dat er te lang wordt ingegaan op details bij het delen van informatie, waardoor er verhoudingsgewijs te **weinig tijd overblijft voor de bespreking van het voorbereidend plan van aanpak**.

- *Een OT zou voor mij persoonlijk minder lang en gedetailleerd moeten zijn. Ik vind dat we daar heel diep gaan in details soms en minder tijd hebben om handelingsplannen af te spreken, wat mij interessanter zou lijken. Het kan zijn dat men daar een uur feiten aan het opnoemen is, terwijl dat dat voor mij op 5 minuten oké zou zijn.*
- *(...) Het stukje van wanneer een dossier is ingestroomd, dan wordt er met zijn alleen een aanzet gegeven om te brainstormen van oké wat zijn de gevoeligheden, wat moeten we aanpakken, wat kunnen we voorstellen, hoe gaan we dat traject op poten zetten, welke suggesties komen er vanuit het OT, dat vind ik soms wat mager. Dat mensen al gauw gaan achterover leunen van het dossier is behandeld, en dat de casusregisseur er zijne plan mee trekt, bij wijze van spreken he.*

- *Euhm, ik merk zelf persoonlijk dat als ik kijk naar het levensverhaal zal ik dat noemen wat eerst wordt gebracht op verschillende vlakken, dan de weging en dan het plan van aanpak, dat het plan van aanpak voor mij het minst kwalitatieve is. (...) Vaak merk je dat de schwing er wat uit is richting het einde en dat het bij het plan van aanpak oftewel heel snel moet gaan richting het einde.*

Vooraf casusregisseurs hameren op het **belang** van dit voorbereidend plan van aanpak en hiervoor voldoende tijd te kunnen nemen.

- *Voor mij als casusregisseur is vooral het plan van aanpak dat er nadien (na de weging) uitkomt nog waardevoller.*
- *Dat is eigenlijk net een kei belangrijk moment, dat minstens even belangrijk is als die weging. Ge zit er dan met al die expertise uit al die verschillende invalshoeken aan tafel. Er mag nog wat meer input uit komen. En dat gebeurt wel, maar (...) da stukske da zou nog iets meer mogen he. Hoe meer concrete tips of resultaat van een serieuze brainstorm, hoe meer dat ge al een vliegende start kunt nemen (...).*
- *Ik vind als casusregisseur dat daar net het meeste aandacht zou moeten krijgen (...)*

Meer specifiek wordt door één van de respondenten gesteld dat de **politie** te weinig zou aan bod komen in het geven van input in het voorbereidend plan van aanpak. Het zou echter interessant zijn als deze actor ook een rol zou kunnen opnemen in het verdere traject, aldus deze respondent.

- *En dat is dus iets dat ge op een operationeel team wel mis, om met politie na te denken van wat kunt gij in die casus doen, wat kunnen jullie vanuit jullie instantie betekenen? Dat mis ik, op dat niveau mis ik die samenwerking wel. Als dat plan dat bepaald wordt na de weging (...) dan vraag ik mij echt af van wat doen zij daar (...), ik heb niet het gevoel dat er op dat niveau wordt nagedacht van oké we moeten qua politie meer afstemmen of dat interventies, ik merk he de jeugdbrigade of hoe noemt dat, we gaan daar wekelijks bij langs en we stuiten daar op en werkt dat voor die jongere, moet ik dat anders aanpakken, ik ga dat meenemen naar mijn team. Die beweging voel ik daar heel weinig op dat niveau. (...) Ik heb niet het gevoel dat ik samenwerk met hen.*

Missen we nog partners op het OT, of zitten er te veel partners?

Bij de professionele actoren werd gepolst of er naar hun mening over de **samenstelling van het operationeel team**. Zouden daar nog extra partners aan toegevoegd moeten worden, of vinden ze daarentegen dat er te veel partners aan tafel zitten?

Door verschillende respondenten wordt aangehaald dat er **ad hoc** wel regelmatig extra actoren aansluiten. Op de vraag of er ook structureel extra actoren nodig zijn, worden verschillende antwoorden geformuleerd. Een aantal respondenten geeft aan dat er dient gewaakt te worden voor een te groot overleg, want dit is niet werkbaar. Eveneens wordt gesteld dat er **waakzaam** dient omgesprongen te worden met de **infodeling**. Er dient gewaakt te worden dat de infodeling met zo min mogelijk actoren gebeurt.

- *Ge zou dat OT nog groter kunnen maken denk ik, maar dan is het ook niet meer efficiënt werken misschien, als de tafel te groot wordt. Ik heb de indruk dat de meeste hoeken wel belicht worden, op zo'n weging.*
- *Omdat ge anders op een gegeven moment met 20 mensen rond tafel zit, elke persoon dat dat verhaal mee heeft, dat is ne persoon denk ik te veel op dat vlak, voor die jongere, want die naam zal altijd iet of*

wat blijven hangen, ook na het OT. (...) Dus dat ook in de weegschaal leggen van oké zijn er structurele partners dat we merken na deze tijd, of moeten we kritisch kijken naar de samenstelling die er nu ook al is. Om vooral niet te veel daar in te zijn. Ik vind dat een heel mooi instrument, maar je moet ook kritisch naar dat instrument durven kijken kwestie van privacy, openbaring, euh, die zaken.

Door anderen worden verschillende partners opgeworpen die eventueel toch meer structureel zouden kunnen of moeten betrokken worden bij het operationeel teamoverleg, aangezien de expertise van deze partners op dit moment zou ontbreken. Hier worden de **gemeenschapsinstellingen** genoemd, maar ook het **jeugdwerk**, het **gevangeniswezen**, **leerlingenbegeleiders** en de **VAPH-sector**. Ook hier wordt evenwel gesteld dat niet alle jongeren gekend zijn bij deze partners, waardoor hun aanwezigheid op alle operationeel teamoverlegmomenten misschien niet gewenst is. Toch valt een meer structurele betrokkenheid van deze partners te overwegen, aldus de respondenten.

- *Misschien heeft het zin om de GI er op één of andere manier toch nauwer er in te betrekken.*
- *(...) Er valt zeker iets voor te zeggen om die lijnen met de GI's, ook op dit niveau, te versterken.*

- *De vrijetijdssector, het jeugdwerk. Maar bon, niet alle jongeren zijn gekend bij het jeugdwerk. En ja, de grote gevoeligheid van het jeugdwerk, vrijetijdsbesteding, is dat die ja... die delen niet. En ik begrijp ook waarom. Die zetten heel hard in op de vertrouwensband met hun jongeren. Dat is een beetje een oud zeer en ik maak me daar ook geen illusies over. Terwijl dat die super nuttige info zouden kunnen delen.*

- *Ik mis het gevangeniswezen ook wel wat aan tafel of dan de gesloten instellingen die voor mij in mijn dossiers een hele grote partner zijn. Al mijn gasten hebben al in Mol en Everberg gezeten.*

- *De VAPH sector. (...) De expertise die die hebben, die bezit ik niet of veel te weinig. Dus euhm ja, dan denk ik dat, dat die moeten mee nadenken he.*

- *Dat hebben we wel vaak he, VAPH jongeren he, dat is echt euhm, dat is een hele gespecialiseerde aanpak, alle doelgroep en aanpak. En daar hebben we op dit moment nog niet de juiste partners voor rond de tafel om die jongeren te ondersteunen, dus bij die doelgroep, in het verleden hebben we nog zo'n aantal gehad, dat is euhm heel, heel moeilijk, tot bijna onmogelijk zelfs, ja.*

- *Ik mis soms meer genuanceerde info uit de scholen, hoewel, het CMP is eigenlijk de vertegenwoordiger op het OT die alle info wel... Die doen dat wel keurig, heel zorgvuldig gaan die bij de respectievelijke CLB's ten rade, het CLB heeft dan ook nog eens info van de school, maar, ik merk wel vaak dat ge dan aan de slag zijt gegaan met een dossier en ge krijgt contact met leerlingenbegeleiding, de persoon die er dagdagelijks in de school dichtbij staat. Dat geeft vaak nog veel meer info. (...) Een leerlingenbegeleider ziet (de jongere) elke week. Ik probeer die altijd erbij te betrekken. Ik vind dat heel nuttig om die er altijd bij te hebben bijvoorbeeld. Maar ik denk niet dat dat mogelijk is om die er op OT's bij te hebben (...).*

Een piste die wordt geopperd is om bepaalde experts niet per se op te nemen als ketenpartner, maar eerder om een **aanspreekpunt** te voorzien in een bepaalde sector (bv. VAPH), of **trainingen** of supervisie of intervisie te voorzien rond een bepaald thema, bijvoorbeeld superdiversiteit. Ook op die manier zou een hiaat in de expertise kunnen aangepakt worden, zonder dat de tafel te groot wordt.

- *Is het dan niet gewoon de uitdaging om op dat moment een aanspreekpunt te vinden vanuit OLO weet ik veel wie, welke VAPH organisatie dan ook te betrekken en te consulteren he, alle misschien is dat voldoende, dan dat die inderdaad elke twee weken hier tijd voor vrijmaken.*

- *Echt een expert die mee nadenkt, al is het anoniem of zo he, dan hoeft het ook geen ketenpartner te zijn, want dan zit je ook weer met dat beroepsgeheim, maar anoniem, dat ge dan.*
- *Ja, of een soort intervisie of zo.*
- *Misschien ook iets rond superdiversiteit, dat is ook wel, zeker in een grootstad gelijk Antwerpen.*
- *Dat kan heel breed zijn he. Dat kan trainingen zijn, supervisie zijn, intervisie zijn, interculturele casuoverleggen.*

Ervaringen weging

In de interviews en focusgroepen werd ook ingegaan op de weging en het wegingsinstrument. Verschillende respondenten geven aan dat dit **goed en genuanceerd** loopt naar hun gevoel.

- *Ik denk dat dat het resultaat van dat weeginstrument heel vaak overeenkomt met de inschattingen die velen al maken bij de informatiedeling. Ik denk dat dat zelden zo is dat dat niet het geval is. En ik vind het ook wel goed dat er nadien ook he, als er dan toch een onverwachte uitkomst, zoals het weeginstrument zegt van "hij stroomt niet door". Dan is daar doorgaans ook wel een logische verklaring voor. Ik vind dat, ik vind dat wel omvattend en met ruimte voor nuance en zo. Ja ik vind het wel oké.*
- *Ik vind dat die genuanceerd verloopt in die zin dat een dossier letterlijk helemaal uiteen gesponnen wordt, al die levensdomeintjes.*

Algemeen genomen wordt gesteld dat het **nieuwe wegingsinstrument**, dat gebaseerd is op de SAVRY, een grote stap vooruit is richting duidelijkheid en objectivering.

- *Ik vind dat instrument op zich heel goed, het is al veel duidelijker geworden en veel concreter dan dat het in het begin ook wel was want daarvoor was het meer gebaseerd op ja subjectieve invulling en nu al wat meer criteria om invulling te geven.*
- *De SAVRY is een risicotaxatie-instrument, in het begin was het een algemeen instrument, dat niet wetenschappelijk was (lacht), dus dat is ook wel een positieve evolutie.*

Subjectiviteit

Desondanks wordt door sommigen gesteld dat het instrument nog ruimte laat voor **subjectiviteit en vaagheid**. Ook zouden sommige categorieën moeilijker in te vullen zijn. Volgens een aantal respondenten is er daarom nood aan nog meer objectivering.

- *Ik vind het wel niet altijd even gemakkelijk om in te vullen. Het stuk van die negatieve opvattingen, dat blijft nog steeds een moeilijke.*
- *Ik vind de criteria en hoe dat het op dit moment al verbeterd is tegenover het begin wel een vooruitgang, dus veel concreter geworden, duidelijker geworden, (...), maar sommige puntjes blijven wel vaag.*
- *Ja, alle ik denk dat dat toch wel iets meer geobjectiveerd kan worden, dat wegingsinstrument. Sommige dingen blijven natuurlijk altijd wel wat subjectief en zeker als het over bezorgdheden gaat, ja voor sommige mensen zijn bepaalde bezorgdheden veel groter of maken ze zich daar meer zorgen over dan andere mensen, dat blijft wel altijd subjectief denk ik. Euhm maar het zou nog iets, nog iets objectiever kunnen op bepaalde momenten denk ik.*

Echter, niet iedereen vindt het problematisch dat er nog een stuk subjectiviteit zit in de weging; dit is immers inherent aan het werken met mensen en dus onvermijdelijk.

- *Ja, want op het einde van de rit zijn we ten allen tijde met mensen bezig. Daarvoor was het veel meer fingerspitzengefühl, maar als ik eigenlijk ga kijken naar de gasten die ik heel goed ken en op die manier zijn ingestroomd, met die modellen. Die modellen kloppen wel vaak. Dus dat is wel een inschatting van, (...) En ik vind dat wel oké dat er iets of wat een subjectiviteit in zit. Want dat is met alles wat wij doen.*

Hoewel verschillende malen gewezen wordt op de subjectiviteit, worden **weinig concrete oplossingen** aangehaald om dit te beperken. Een deelnemer wijst in dat verband op de ervaring en dat wanneer deze groeit, de subjectiviteit als vanzelf zou verminderen.

- *En ik denk vooral met de ervaring ook wel. Ge merkt nu al op OT's tegenover 2 jaar geleden, die ervaring speelt een hele grote rol, van oké zo'n OT hoe pakken we dat aan, we hebben gasten al afgewogen in het verleden op een andere manier. Ge pakt die ervaring wel mee... Dus hoe langer hoe meer er mensen zijn met een langere ervaring met zo een weging, denk ik dat dat kwalitatief wel beter wordt.*

Ook wordt meermaals gesteld dat de **bespreking na de weging** een goed tegenwicht of aanvulling vormt voor de kwantificering die met het invullen van het weeginstrument gepaard gaat. Meer specifiek wordt er, wanneer er op het eerste zicht geen eenduidig antwoord is op de vraag of het dossier moet instromen, **democratisch** beslist of het dossier al dan niet instroomt. Volgens sommigen is dat net een goede zaak.

- *Euhm, ik denk puur bij de weging, dat vanaf het begin dat ik het heb gevolgd tot nu dat er wel wat progressie is. Het vasthouden aan wetenschappelijk onderbouwde methoden, en daar meer en meer in groeien, is zéker geprobeerd, een objectieve maatstaf, maar ik denk zeer vaak dat het ook een subjectieve beoordeling is. Wat op zich niet slecht is denk ik, je zit daar met genoeg hulpverleners aan tafel om dat subjectieve ook wel duidelijk te krijgen en professioneel te krijgen.*
- *Ik alleen beslis niet of dossiers instromen he. Soms stromen er dossiers in dat ik denk van hmm ik weet het niet, ik denk dat een andere partner misschien meer aangewezen is, maar dan is het democratisch en goed denk ik dat er uiteindelijk een rondetafel van gemiddeld 15 personen over beslist he.*

De combinatie van een kwantitatief weeginstrument en een kwalitatieve discussie wordt door verschillende respondenten dus als een meerwaarde gezien, net omdat een mens(en)levens niet alleen in cijfers gevat kan worden. Een voordeel is dat dit ook ruimte biedt voor een **kwalitatieve inschatting** los van de uitkomst van de weging. Dit brengt manoeuvreerruimte en subjectiviteit binnen in het weegproces. Ondanks eerdere opmerkingen over subjectiviteit in het weeginstrument, wordt subjectivering middels een kwalitatieve discussie als belangrijk en zelfs noodzakelijk gezien door sommigen.

- *Voor mij is dat menselijke aspect belangrijk. We hebben er vorige keer ene gehad dat ik letterlijk zo iets had van, oké op basis van die zijn (levensdomeinen) zou ik hem niet laten instromen. Op basis van wat we er kunnen in betekenen, en wat we nog kunnen doen, moet die instromen.*
- *Ik was ook een paar keer op een OT waar het instrument aangaf van niet doorstromen, maar dat iedereen zo iets had van, dat voelt echt niet goed. Als dat nu niet gebeurt, gaan er slachtoffers vallen of gaat het helemaal kunnen fout lopen en dan vind ik dat ook oké dat je soms uw intuïtie... (...) Ik vind dat ook goed dat er, dat dat soms ook wat in de grijze zone blijft van dat je het instrument niet 100% volgt*

en dat je soms durft van nee kom, we moeten het gewoon, liever iemand te veel dan te weinig en dat dat dan fout loopt. (...) Je werkt met mensen en een instrument gaat niet alles kunnen bepalen vind ik.

Verschillende brillen

Naast de vaststelling dat een zekere mate van subjectiviteit nodig is, wijst een respondent ook op het feit dat **niet iedereen met dezelfde bril** naar problematieken en situaties kijkt, waardoor er inherent subjectiviteit vervat zit in een dossierbespreking en dus ook in het kwantitatief scoren van items. Zo zijn er ten eerste al verschillen tussen hoe beroepsgroepen naar problematieken kijken, aldus een respondent.

- *Ik heb ook echt al gehad van als ik dan zo helemaal in het begin, als ik hier begon te werken dan en die verslagen las en zo en dan in een gezin kwamen dacht van met wow, eigenlijk is het allemaal zo erg toch niet of zo of zo zie ik het althans niet. Dus dat ik geloof echt wel van dat gaat echt wel over de bril, ook van degene die aanmeldt, maar ook van degenen die daar mee rond de tafel zitten en de politie heeft natuurlijk een heel andere insteek dan een jeugdwerker.*

Meer specifiek wordt ook geopperd dat hoe naar situaties of problematieken gekeken wordt, vaak gekleurd is door een **westerse bril**.

- *Niet alles is even zwart wit. Soms gaat dat dan over, is er weinig toezicht thuis? (...) Maar dat is ook iedereen dan met zijn mindset of hoe kijken zij daarnaar? Ook heel veel culturele... bijvoorbeeld ik heb ooit een jongere gehad, en die had Somalische roots en die was 17. En voor die mama was dat een volwassen man. Die zei "ik ga mijn zoon van zeventien niet zeggen kom naar huis om 20u, dat is een man. Die moet voor zijn eigen zorgen. Bij ons is dat zo. (...) Terwijl wij in Vlaanderen en misschien bij uitbreiding het Westen zoiets hebben van onze kinderen tot hun 18 en zelfs daarna zijn wij heel beschermend. En dan, als ge dan op een OT zit dan gaan mensen zeggen ja maar dat is weinig toezicht. Terwijl ja, is dat dan wel zo? Die verwacht gewoon van hem een bepaalde autonomie en zelfstandigheid (...). Akkoord, maar is die mama niet betrokken daarom? Ja ik vind dat moeilijk soms.*

Er wordt gesteld dat het belangrijk is om je er als hulpverlener **bewust** van te zijn dat er meerdere manieren zijn om naar opvoeding te kijken, en er niet van uit te gaan dat de westerse manier per se de meest correcte of wenselijke is.

- *Daar kan ik mij ook soms echt wel aan storen, (...) er zijn ook andere manieren om naar opvoeding en naar het leven te kijken en niet de onze of diegene hier is niet per se voor mij de juiste of zo.*

Wat schuilt er achter het gedrag?

Een andere kritiek die verschillende malen wordt geuit is dat het gedrag van de jongere wordt gescoord, maar dat er weinig zicht is op **wat achter het gedrag schuilt**. Het voelt voor sommigen wat wrang om bepaald gedrag te labelen of te kaderen, terwijl er nog geen of onvoldoende zicht is op het waarom van deze gedragingen. Dit lijkt ook moeilijk op te lossen, want het is doorgaans pas later in het traject dat men hier zicht op krijgt.

- *Ja, dat is toch nattevingerwerk he. Het is verbijsterend hoe weinig men, allez tegelijk weet men heel veel, vooral over de feiten en de PV's, maar het echte onderzoek moet nog beginnen he (...). De vraag naar wat is de betekenis van dat problematisch gedrag (...).*
- *Dat wordt soms geschaald, gebrek aan empathie ja of nee. Ik denk ja, het is heel gedragsmatig. Dat is eigenlijk wat dat ik wil zeggen, het is heel bepalend op vlak van wat zich toont, wat dat ge ziet, wat dat*

ge hoort, het beeld dat ge krijgt, maar de intenties erachter, waarom stelt een jongere dat gedrag, waarom toont hij zich zo niet empathisch of zo antisociaal of zo sociaal wenselijk of weet ik veel wat. (...) Wat zit daar achter, wat kunt ge daarmee en dat mis ik wel een beetje in die weging en dat kunt ge ook niet wegen denk ik, dat kunt ge maar door een jongere te ontmoeten en daarmee te spreken (...).

Ook wordt gesteld dat het beeld dat door het ingevulde instrument wordt geschetst, sterk kan contrasteren met het beeld dat je krijgt als je de jongere in het echte leven ontmoet. Het instrument kan in dat opzicht als een abstrahering/kwantificering van de jongere gezien worden, waardoor het een **vertekend of onvolledig beeld** geeft van de jongere.

- *(...) Ge krijgt vaak een heel ander beeld als ge de jongere daarna één op één ziet. En dat is voor het grote verschil met een OT met een weging, en gewoon de realiteit van ne jongere voor u die ge dan wel ne langen tijd voor u gaat hebben.*
- *Hoe vaak dat we eigenlijk niet zeggen van ja maar dat weten we niet of is dat medium of is dat nu hoog en dan hoort ge mensen wat interpretaties maken om dat te kunnen inschalen en ik snap van waaruit dat dat nodig is, maar ik denk, eigenlijk pffft wat bent ge daar eigenlijk mee? Eens dat ge die jongere ziet, komt dan toch zo'n ander beeld vaak of gewoon zo'n uniek beeld (...).*

Deze kritieken op de mankementen rond beeldvorming kunnen moeilijk echt opgelost worden aangezien de jongere daar zelf niet rond tafel zit (zie ook eerder). Evenwel kunnen bijvoorbeeld de **psychologen** of de mensen van het **UKJA** op dat moment wel zaken **kaderen of nuanceren**. Dit gebeurt ook in de praktijk, blijkt uit de bevragingen.

- *Ge merkt dan wel van als iemand van UKJA aanwezig is, die kan dan ook altijd als er twijfel is, nog eens heel hard die schalen, duidelijk zeggen van neen dit is zo of zo of dat ga ik nuanceren. Ik heb de indruk dat er heel voorzichtig wordt ingevuld.*
- *Dat (UKJA) vind ik echt wel relevante mensen omdat die echt een bepaalde expertise hebben en ook vaak nuance brengen die ik graag zie of zo.*
- *Ik denk dat het gewoon heel belangrijk is dat wij daar alert voor zijn, dat (de psychologen) zeggen van ja maar jongens, niet te snel oordelen of wie weet, dat is waarom (de psychologen) daar zitten he rond die tafel. Jongens, vanuit hechting, misschien zit daar wel iets anders. Die bril meenemen in dat denken, euhm voorzichtigheid soms binnenbrengen of een andere nuance, of vanuit de GGZ-bril zou ge daar anders kunnen naar kijken, dat gewoon binnenbrengen, dat dat meegenomen wordt in dat traject. Pas op, dat gebeurt he. Iedereen die daar zit, is zich daar ook wel van bewust denk ik van wat ik nu zeg (...).*

Te weinig informatie

Een ander issue dat meermaals wordt aangehaald wanneer er over de weging gesproken wordt, is dat het feit dat er **items soms niet gescoord kunnen worden**, een duidelijke of volledige beeldvorming kan verhinderen. Dit heeft doorgaans te maken met het ontbreken van informatie.

- *Ik bedoel, er gaan altijd dossiers zijn waar dat wij mee, allez met alle partners waar dat we mee rond de tafel zitten, niet alle info gaan hebben. Als een jongere nu eenmaal nooit een individueel begeleidingstraject hebben gehad of allez dat die geen leerlingenbegeleiding heeft gehad, die hem eens heeft kunnen doorgronden, ja dan gaat ge die info niet hebben, punt.*
- *Wat ik misschien nog zou veranderen, maar ik weet ook niet of dat kan veranderen, maar soms mis ik nog wat informatie. Dat we op dat moment een aantal zaken niet kunnen scoren en dat is dan jammer en zeker voor het eindoordeel.*

Volgens iemand gaat het in het geval info ontbreekt, vooral over informatie over de **context**.

- *Wat dat ik wel merk is dat we vaak wel veel informatie over de jongeren hebben, maar dat we dat stukje van de context altijd zo nog wel iets onbekend voor ons is. (...) Dat is ook zo een stukje dat ook wel belangrijk is, maar dat soms wel jammer is dat we die info niet hebben of niet kunnen hebben.*

Doorgaans wordt er wanneer er niet voldoende informatie voorhanden is, niet gescoord. Er wordt gesteld dat er regelmatig vakjes worden open gelaten omdat er onvoldoende informatie beschikbaar is. Een aantal mensen geeft aan dat er soms **toch wordt gescoord** terwijl er naar hun gevoel niet voldoende informatie voorhanden is.

- *(...) Er zijn veel zaken die ge eigenlijk niet moogt scoren omdat dat niet correct is. Omdat ge er dan vanuit gaat gaan van: we denken dat die wel negatieve opvattingen heeft dus we zullen dat maar scoren. Maar eigenlijk weet ge dat niet. Dat is soms niet correct. Ik denk dat dat een valkuil is. Ik denk dat we daarin soms wat eerlijker moeten zijn met onszelf en wat meer dingen open laten omdat het soms niet geweten is. (...) Ik denk dat we ons best doen om er op te letten, maar het is niet evident denk ik om af en toe eerlijk te zijn met uzelf en te zeggen neen we gaan dat niet invullen.*
- *(...) Dat kan zijn dat die op zijn tiende in zijn lagere schooljaren het verbod heeft. Of dat niet goed ging. Maar ondertussen is er een heel gap, daar weten we daar niks over. Maar we quoteren wel heel onderwijs op vier, vijf jaar of zo. Die bedenkingen heb ik wel.*

Door de leden van het operationeel team wordt aangegeven dat hier aan verholpen wordt door de **informatie vooraf bij betrokkenen op te vragen**. Ook wordt hier soms aan verholpen door de professionals uit te nodigen op het operationeel teamoverleg die de jongere begeleiden, of begeleid hebben. Hier rijst mogelijks wel een **probleem rond infodeling** wanneer het gaat om diensten die niet als partner betrokken zijn in KOMPAS+.

- *Ik heb dat ooit eens gehad met De Grubbe dat ik zei van die moeten we uitnodigen want he die heeft zoveel relevante info, ik denk dat we daar moeten naar blijven streven, dat dat een heel terechte is en heel belangrijk dat we die info op dat moment krijgen.*
- *Ja, dat is dan zelfs heel goed in die zin dat ze bepaalde jongeren zelfs zodanig diep gaan bekijken en of die begeleiding heeft gehad om de juiste begeleider (...) hier aanwezig te laten zijn. (...) Wij kennen de ketenaanpak, wij kennen de informatiedeling, maar andere diensten die niet betrokken zijn, da's een vraagteken of die hier informatie mogen of willen delen he.*

Een optie is ook om de weging **on hold** te zetten en eerst de nodige informatie te vergaren, hoewel dit dan wel het hele proces vertraagt.

- *Natuurlijk als het resultaat van zo'n weging is dat je met de helft lege items zit, dan wordt uw weging ook moeilijk, maar bon, dan is het misschien een kwestie van die jongere op één of andere manier nog eerst nog wat meer in beeld te krijgen of nog wat meer te leren kennen, om dan correct te gaan scoren en opnieuw te wegen. Maar dat zou natuurlijk een werk van lange adem zijn.*

Zedendelicten

Verder merkt iemand ook op dat het weeginstrument niet aangepast is voor jongeren die **zedendelicten** plegen. Er wordt opgemerkt dat voor deze jongeren eigenlijk een ander instrument dient gebruikt te worden.

- *(Voor) jongeren die seksuele feiten plegen, daar gebruiken wij soms ook de SAVRY voor, terwijl dat dat eigenlijk niet oké is omdat daar een ander risicotaxatie-instrument voor is (...). Het is niet dat we vaak jongeren hebben die seksuele feiten plegen, maar ik denk wel dat in de toekomst als dat zo is we dan toch een ander instrument kunnen gebruiken dat wetenschappelijk is en voor deze specifieke doelgroep.*

3.3. De rol en positie van de casusregisseur

Wat doet de casusregisseur?

Wanneer aan casusregisseurs gevraagd wordt wat zij nu eigenlijk dagdagelijks doen in KOMPAS+ trajecten, komen verschillende aspecten meermaals terug.

Een vinger aan de pols

Meermaals wordt gesteld dat één van de kerntaken is contact te houden met alle betrokken partners in het dossier, inclusief de jongere en zijn/haar context, om zo een vinger aan de pols te houden op vlak van alle levensdomeinen, en **zo nodig in te grijpen**. Een vinger aan de pols houden betekent ook het opvolgen van hoe het staat met de vooropgestelde doelen in het plan van aanpak.

- *Ik probeer in alle dossiers heel nauw de vinger aan de pols te houden op alle vlakken. Dat wil zeggen dat ik contact houd met alle partners die bij de jongere betrokken zijn om te horen loopt het goed of slecht, moet er ingegrepen worden of niet. Dat ik met die jongere zelf natuurlijk contact hou, met zijn ouders. Dat ik eigenlijk constant zicht heb op hoe loopt dat. Komt er ne kink in de kabel, dan kunnen we snel schakelen of ne nuttige partner contacteren, of, in de ernstige gevallen, als we niet direct een oplossing zien, de jeugdrechter aanspreken van ik denk dat het tijd is voor een kabinet. Of nog sneller dan voorzien met z'n allen rond de tafel gaan zitten.*
- *Tegen dat er een overleg gaat plaatsvinden, gewoon de vinger aan de pols blijven houden van hoe loopt dat? Is er iets dat ik kan doen? Doelstellingen die wij hebben opgesteld samen met, dat die jongere heeft opgesteld, is dat lopende? Dat ik dat zo wat mee in de gaten houd van dat plan dat is opgesteld, wordt daar wel iets mee gedaan? Euhm in crisissituaties dat ge u snel wendbaar kunt maken, dat ge tot thuis kunt gaan (...). Euhm dat ge snel kunt schakelen, dat vind ik als casusregisseur ook wel een belangrijke.*
- *Info vragen, info verzamelen, info bijhouden en ingrijpen waar nodig en niet ingrijpen als het niet nodig is, zo bekijk ik dat. Een beetje wat een regisseur doet he, als het filmpje goed draait dan moet ik er niet tussen zitten komen he.*

Helikopterperspectief en brugfunctie

Verder wordt ook vaak verwezen naar de **coördinerende rol**, die meermaals aangeduid wordt door de metafoor van de helikopter. Binnen dit helikopterperspectief wordt niet alleen een coördinerende, maar ook een verbindende rol (brugfunctie) benoemd.

- *Ja, ik heb dat ooit omschreven als een helikoptertje dat ik zo boven u ga hangen en ik zie of dat alles wel oké blijft lopen. Ik ga met iedereen contacten hebben, ik heb dat ook al genoemd als iedereen leeft op allemaal eilandjes en ik ga daar bruggen maken, dat ik iedereen met elkaar verbind.*
- *In principe hoe dat ik het zie, vind ik dat ge daar coördinerend zo wat boven staat, zo echt van die helikopterpositie. (...) Dat wilt ook gewoon zeggen dat ge het overzicht hebt en dat ge een coördinerende*

functie hebt, maar je moet het wel doen met de input van uw keten en daar moet je ook rekening mee houden, en ge hebt ook de expertise van uw keten, de expertise die gij niet allemaal in pacht hebt.

Door de coördinerende functie vervullen de casusregisseurs ook de rol als **aanspreekpunt** voor de jongere en de context, maar ook voor de professionele partners.

- *Ja dat aanspreekpunt zijn, ik denk dat dat ook iets is euhm uniek is zo, binnen die ketenaanpak dan he.*

Informatie-uitwisseling

Om deze helikopterfunctie te kunnen vervullen, is er nood aan voldoende informatie input vanuit de ketenpartners. Het beheren en stimuleren van de **informatiedoorstroom en –uitwisseling**, wordt ook als een belangrijke taak van de casusregisseur beschouwd.

- *De informatie komt bij mij, en ik verdeel de informatie naar waar ze moet.*
- *Ja dat is echt vooral informatiedoorstroom en trajectopvolging eigenlijk, om te gaan kijken wat er juist gedaan wordt dus dat is ja heel veel bellen, heel veel horen van hoe loopt het, loopt alles nog goed, waar loopt het wat mis, ah bij die partner, die daar wat bij betrekken ah het loopt mis op school, wilt gij het met die jongere daarover hebben (...).*

Door de onderlinge afstemming en afbakening tussen actoren die werken in een bepaald dossier, kan de **beschikbare tijd maximaal worden benut**, zo stelt één van de geïnterviewden. Hier wordt een concreet voorbeeld aangehaald:

- *Bijvoorbeeld met de psychologen van we zijn bezig rond dat (thema), de (collega) van (dienst X) is bezig met de financiële situatie, gij zit voor een stuk op dat grensoverschrijdend gedrag. Perfect voorbeeld, ik heb nu een jongere, die gaat naar de psycholoog en die gaat binnenkort ook naar (dienst Y). Dus ik breng die dan ook vaak met mekaar in contact om dan toch te zorgen dat (psycholoog) in afstemming met (dienst Y), oké jullie werken op de diagnoses, en ik werk rond het verlies van (ouderfiguur). Dan hebben we ook nog (dienst Z) om een ontheming te doen, die gaan dan in contact met (psycholoog) omdat die dan dat stuk van dat rouwproces mee kan inbrengen, en dan gaan die fysiek naar dat graf om daar afscheid te nemen. Zodanig dat iedereen maximaal in de tijd dat er beschikbaar is, zich kan richten op 1 element dat een belangrijk puzzelstuk is.*

Uit de bevragingen blijkt dat de doorstroom van informatie niet alleen belangrijk is in functie van **efficiëntie** en **afstemming**, maar ook in functie van **effectiviteit** van trajecten. Dit lijkt tweelagig te zijn: niet alleen zal door een betere afstemming de effectiviteit van de interventie(s) verhogen, maar bovendien heeft de casusregisseur (idealiter) zicht op wat er al allemaal gebeurd is in een dossier en wat de effecten daar van geweest zijn. Om die reden kan de casusregisseur waardevolle input geven over mogelijke (nuttige) interventies.

- *Ik kan al wel wat achtergrond geven van deze piste is al geprobeerd, hou dat in uw hoofd, dan kan je het nog eens proberen he maar weet dat hij misschien zo gaat reageren daarop. Euhm dus ik denk dat dat wel belangrijk is. Dat we niet voor de honderdste keer dezelfde SWAT-dienst gaan inschakelen of pff ook voor ons eigen geloofwaardigheid denk ik he.*

Hoewel het belang van een vlotte informatie-uitwisseling vaak benadrukt wordt, merkt iemand op dat dit soms in 1 richting werkt, en dat de **informatie niet altijd voldoende (spontaan)** tot bij de casusregisseurs geraakt.

- *Ik maak heel veel rechtstreekse lijnen tussen mensen omdat dat het beste werkt. Wat ik wel vraag is dat ze mij iets laten weten. Wat soms te weinig gebeurt. (...) Dat hangt van de partners af. Maar er zijn ook partners die zo werken. Die moet je wat loslaten en die doen hun ding en die doen dat wel goed.*

Verder geven ook **casusregisseurs** aan dat ook zij niet altijd alles zullen delen, en dat dit telkens in afstemming met de jongeren gebeurt.

- *Ik denk dat wij allemaal ervaren, de meeste toch ervaren hulpverleners zijn die weten welke info we met wie kunnen delen en wat niet. Euhm wanneer ja bijvoorbeeld politie, wanneer niet. Wanneer houd je uw mond, wanneer niet. En dat in heel grote, euhm alle afstemming met jongeren.*
- *(...) en ook de juiste informatie mogen en kunnen doorgeven aan partners. Ik werk heel hard met need to know en nice to know. Héél hard.*

Kaders en methodieken

Wanneer gevraagd wordt aan de **casusregisseurs** of en welke kaders en methodieken zij gebruiken in de KOMPAS+ trajecten, dan komen er verschillende antwoorden. De casusregisseurs hebben zeer verschillende achtergronden qua opleiding en jobgeschiedenis. Ze geven allen aan een stuk mee te nemen uit hun eerdere beroepservaringen, wat voor een stuk resulteert in **diversiteit**.

- *Wij hebben allemaal onze eigen manier van werken ontwikkeld omdat er, de fundamentele basis is helemaal anders, (collega X) en (collega Y) denken ook helemaal anders dan ik.*

Deze diversiteit en dus complementariteit wordt door verschillende casusregisseurs aangestipt als een **meerwaarde**.

- *En wij vullen elkaar aan als casusregisseurs en dat vind ik een meerwaarde, (collega casusregisseur) heeft heel veel kennis en dan kan je zo af en toe iets bespreken, kan die mij zo wat inzicht geven.*
- *Da's hetgeen het wel tof en interessant maakt, dat het team van casusregisseurs net heel divers is. Ge hebt er met een psychologenachtergrond, maatschappelijk werkers, mensen die in herstelbemiddeling hebben gewerkt.*

De grote diversiteit in achtergronden en accenten die worden gelegd, wordt door één van de respondenten echter gepercipieerd als een nadeel. Hoewel de vrijheid als aangenaam wordt bekeken, wijst deze respondent er opdat het ook **onduidelijkheid** kan creëren.

- *Ik werk samen met andere mensen, andere diploma-achtergronden. (...) Hoe gaan wij samen dezelfde hulpverlening bieden? (...) Dat is niet altijd even duidelijk wat dat de werkwijze is en dat hoeft niet perse want dat creëert ook een vrijheid die ik heel graag heb, maar dat creëert ook wel onduidelijkheid en misschien is dat niet altijd ideaal omdat onduidelijkheid onveiligheid creëert en dat is juist niet wat onze jongeren kei hard nodig hebben. (...) Ik denk dat we daar heel vaak gesprekken over hebben in team. Hoe doet jij dat? Hoe doet jij dat? Euhm, maar dat blijft wel wat zoeken.*

De diversiteit aan professionele achtergronden bij de casusregisseurs, zou er ook voor zorgen dat een **visie of kader** rond wat een casusregisseur nu moet kennen of kunnen, ontbreekt. Eén van de respondenten voelt de nood om hier wat meer richting aan te geven.

- *Er is weinig kader voor ons. (...) Misschien wat meer visie, wat dat een hulpverlener van KOMPAS+ eigenlijk is of moet zijn of... (...) Zo een stappenplan is er wel, maar wat dat betekent voor mij om hier als (jobomschrijving) te zijn? Ben ik een hulpverlener, ik weet nog niet eens wat dat mij, hoe dat ik mijzelf moet omschrijven. Ja casusregisseur, maar ik zie andere mensen meer soms IB zijn, dus ik denk dat wij daar allemaal heel zoekende naar zijn en dat wij dat heel hard invullen vanuit ons basiskader vanuit de organisatie waar dat wij echt zitten, in plaats vanuit KOMPAS+.*

Hierbij wordt aangegeven dat dit voor een stuk te maken heeft met het feit dat de casusregisseurs elk in hun eigen organisatie ingebed zijn en dus **geen aparte fysieke locatie** hebben. Een gemeenschappelijke **identiteit** lijkt op daardoor te ontbreken. Door meerdere respondenten wordt aangehaald dat een fysieke locatie voor KOMPAS+ een meerwaarde zou zijn. Niet alleen voor de identiteit van de casusregisseurs, maar ook qua duidelijkheid naar de jongeren toe.

- *Ja, maar dat heeft ook wel te maken met geen locatie te hebben denk ik. Wij zitten allemaal maar wat in onze eigen organisatie. Je hebt zo niet die duidelijkheid van wat is onze, ons fundament is er niet. We zitten daar soms in dat lokaal en soms in dit lokaal, sommige mensen doen aan huisbezoeken. Het KOMPAS+ overleg is (...) vaak bij de consultants, dus dan krijgt ge al vaak het gevoel van vermenging van onze belangen. We moeten een KOMPAS+ overleg organiseren, maar we hebben nog niet eens een locatie om dat te doen bijvoorbeeld. Dus dan doen we dat soms in een school, maar ja voor die jongeren is dat soms wel wat verwarrend he.*
- *Ja ik denk dat bij sommige jongeren wel handig zou zijn als ze hier ook een locatie zouden op kunnen plakken op KOMPAS+, waar is onze bureau, wie, vanwaar komen wij, sommige mensen zijn van andere diensten dus ik denk dat dat niet altijd duidelijk is voor die jongeren.*

De casusregisseurs geven aan dat ze methodieken of kaders meenemen vanuit hun **eerdere jobs en/of huidige job**. Sommigen combineren de job van casusregisseur met een andere deeltijdse job. Hier worden heel veel verschillende voorbeelden gegeven, maar er wordt wel vooral gewezen op gesprekstechnieken en motiverende gespreksvoering in het bijzonder.

- *En ik pik ook veel methodiekjes of kleine oefeningen vanuit mijn andere job. Zoals concentrische cirkels, wilt zeggen de context wat in kaart brengen, jongere centraal, cirkels er rond zetten, wie staat het dichtst bij u... (...) Dat zijn allemaal oefeningen wat meer gestoeld op de andere job die ik ook nog heb, maar omdat ge u die zo eigen hebt gemaakt pakt ge die ook wel mee en haalt ge die uit uw repertoire wanneer ge denkt hier kan een gast wel wat meerwaarde aan hebben.*
- *Weet ge wat dat is, die basistechnieken neem ik mee. Dat is onderdeel geworden van mijn ding omdat ik dat zo lang heb gedaan. En ook alle gesprekstechnieken he. We waren daar heel veel mee bezig, en ik heb daar ook veel trainingen over gegeven. Motivationale gespreksvoering, stukjes rond lichaamstaal, rond straatcultuur, rond hulpverlening, rond welke boodschappen, niet dubbel negatieve vragen stellen, 7 secondenregel als de andere niet antwoordt, enz. Dus ik heb heel veel van die dingen.*
- *Voorja, eigenlijk gesprekstechnische dingen. Maar zo heel gestructureerde theoretische kaders gebruik ik eigenlijk niet. Allee, ik probeer tot een plan te komen, ik probeer er in de praktijk voor te zorgen dat iedereen op de hoogte is van dat plan en hoe het loopt met een jongere en dat we geregeld samenkomen. Maar heel theoretische dingen gebruik ik niet. Ja, vooral gesprekstechnisch.*
- *Ik ben eigenlijk vooral iemand denk die dat vanuit mijn gevoel werkt, mijn intuïtie en mijn werkervaring die ik hier heb opgebouwd. En met mijn, met mijn eigen ja met mijn eigen persoon zo wat werk of euhm,*

ik heb zo denk ik wel wat theoretische kaders zo wat in mijn achterhoofd, maar niet dat ik één kader helemaal gebruik. Ik denk dat ik overal zo wat dingen heb gesprokkeld en dat zo wat gebruik.

Hoewel de meeste casusregisseurs aangeven dat ze putten uit verschillende kaders en/of methodieken, komen er verschillende meermaals terug: de motiverende gespreksvoering, het Good Lives Model, Sign of Safety, JIM en Nieuwe Autoriteit. Dit heeft wellicht deels te maken met het feit dat hierrond **opleidingen** gegeven werden.

- *Ja, de motiverende gespreksvoering gebruik ik heel hard.*
- *We hebben nu net een opleiding motiverende gespreksvoering gehad. Da's al de tweede keer dat ik die heb gevolgd. Het feit dat ge die opnieuw volgt, dan probeer je die techniekes zo wel terug wat te gebruiken. (...) Dus ja, ik probeer zo de opleidingen die we krijgen wel wat te gebruiken. (lacht)*
- *Ja ik probeer heel sterk, want daar zetten we (in andere job) heel sterk op in die Nieuwe Autoriteit en Signs of Safety denk ik ook wel, dat vooral. Ja, dat hangt wat samen denk ik he.*
- *We krijgen ook regelmatig opleidingen, vind ik super boeiend. Nieuwe Autoriteit, een opleiding die ik een tijdje geleden gevolgd heb met heel sterke duidelijke methodes, waarvan ik niet per se zo die methodieken volg, maar wel de filosofie daarachter of zo (...). Dat vind ik echt wel een heel goede visie of kijk op hoe gaat ge om met die jongeren en welke taal gebruikt ge, dat is ook echt, ook daarover, daar heb je Signs of Safety die ook heel sterk inzet op dat netwerk. (...) Dus zo de visie van het mentorschap, dat is ook zo een methodiek. JIM, mijn mentor. Dus er zijn wel wat methodieken waar ik mij op inspireer.*
- *Sowieso ook wel, we hebben die insteek gehad van het Good Lives Model. (...) Nu hoor ik mezelf dat ook vaak zeggen, die levenskwaliteit verbeteren, dat komt ook daar van.*
- *Gisteren hebben wij de JIM methode gezien, ge hebt GLM, Signs of Safety, in alle modellen zitten interessante dingen in. (...) Dus uit elke methodiek pak ik iets mee. Ik ben altijd aan het cherry picken.*

Verder wordt ook nog door iemand expliciet verwezen naar **oplossingsgericht** en **krachtgericht** werken. Hierbij wordt benadrukt dat hierdoor (ook) gefocust wordt op het positieve, en niet enkel wat er niet goed loopt.

- *Goh, goh, qua kaders denk ik wel zo heel hard oplossingsgericht werken en krachtgericht werken ook wel. Euhm zo wat he oké dit is op dit moment ja een probleem zou ik zeggen of dit loopt niet goed op dit moment, hoe gaan we dat aanpassen wat kunnen we doen om dat heel concreet te maken, wat heeft er gewerkt vroeger, wat kunnen we terug toepassen. Dat is heel oplossingsgericht (...). Ook wel krachtgericht van de jongere kan heel veel, er zit heel veel in die jongere, je moet het er gewoon uit krijgen. En ja, die jongere ook gewoon in zijn kracht zetten doet vaak ook wel heel veel als ge die dan een complimentje geeft of je laat zien van kijk deze stappen heb je al gezet of dit kunt gij heel goed, dan ziet ge die jongere echt opfleuren en dat is vaak iets dat zowat vergeten wordt heb ik het gevoel in de hulpverlening, maar dat is vaak van dit gaat niet goed en dit moeten we verbeteren.*

Over **herstelgericht werken**, een kader dat expliciet in KOMPAS+ vermeld staat, lopen de meningen uiteen. Voor de ene is het een evidentie om dit mee te nemen in een KOMPAS+ traject, terwijl anderen er niet mee bezig zijn. Hier heeft de jobgeschiedenis vaak iets mee te maken.

- *Maar dat is misschien iets dat niet iedereen standaard zou doen van ah ja een conflict, slachtoffers, omdat ik nu in die HCA-wereld, daar uit kom en zij misschien niet (...). Ja dat herstelgericht werken, ja dat zit ook al in mij, ik vind dat al geen kader meer (lacht).*
- *Neen. Misschien zou ik het moeten doen he (lacht). Ik ga er gewoon eerlijk op antwoorden, dat is nog niet in mijn hoofd gekomen. Neen, terwijl ik dat me kan inbeelden dat bijvoorbeeld de collega's van (de HCA-dienst), dat dat er wel wat meer in zit want ja, die hebben een andere achtergrond als ik he.*
- *Jawel, ja, (door mijn jobgeschiedenis) heb ik dat wel echt meer in mij laten we zeggen, dat is iets wat dat ik heel belangrijk vind.*

Ook over hoe herstelgericht werken ingevuld wordt, en **wat er onder herstel kan begrepen worden**, verschillen de meningen.

Ten eerste wordt verwezen naar het herstel in het kader van delicten (naar het **slachtoffer** toe), maar ook (en vooral) naar **relaties** in het algemeen. Hier worden als voorbeeld ouders genoemd, maar ook burens, jongeren uit de leefgroep en schoolactoren.

- *Ook als er op school een incident is geweest, dat ge dan nagaat van oké hoe kan dat hersteld worden, wat wilt de school, wat wilt de jongere, wat heeft de jongere nodig, euhm om zo dan ja dat achter u te kunnen laten en terug vooruit kunnen gaan, dat vind ik wel belangrijk, ook bij die incidenten in de leefgroep of bij de ouders, dat je zo aandacht daarvoor hebben zodat dat hersteld wordt op een manier.*
- *Ik ga daar niet zozeer doen denk ik in relatie tot de delicten. (...) maar bijvoorbeeld, een jonge gast van 19 dat al alleen gaat wonen in een studio. Ik bedoel dat is nachtlawaai he dus die heeft al een paar keren bijna uit geflikerd geweest (...). Denk ik, ja oké, herstel naar uw onderbuur (...) Ik denk vooral ja met de burens dat ik dat wel belangrijk vind en ook ja in scholen he. Heel veel van die gasten hebben zo de gewoonte van scholen buitengesmeten te worden naar een andere school te gaan he. (...) Die kunnen moeilijk loslaten ook. Die weten nog heel goed wie dat de directeur was, van in drie scholen geleden die en als ik hem tegenkom, ja, dat is niet gezond trouwens, (...). Dat kunnen loslaten dat is belangrijk, dan komt er terug ruimte voor nieuwe dingen, want die zitten zo vol met frustratie vaak.(...)*

Ten tweede wordt door iemand ook herstel naar de **maatschappij** toe genoemd als een belangrijk aspect van herstelgericht werken.

- *Voor mij is herstelgericht werken vanuit mijn rol als casusregisseur, een stukje naar de maatschappij. Waarbij ik een maatschappelijke positie inneem, dat ik bijvoorbeeld van ne gast en die hangt het uit in Deurne-Noord, dat ik naar de commissaris ben gegaan, en dat ik (...) ook ga kaderen van oké die gast hangt het uit, bij mij ook, maar dat ik kan schetsen van we zijn bezig met een rouwproces, (...) hij heeft een beperking, (...) een menselijk kader geef waardoor dat die het nog altijd uithangt maar politie veel meer snapt van oké die doet stomme dingetjes maar (hij) kan er eigenlijk niet altijd aan doen. Dat maakt dat gedrag niet oké maar dat is niet persoonlijk, dat is vanuit zijn beperking dat die aan het praten is.*

Tenslotte wordt ook verwezen naar het herstel van de **jongere** naar zichzelf. Iemand stelt dat een jongere ook bekeken kan worden als een slachtoffer van zijn misdrijf, en de jongere helpen om geen delicten meer te plegen, kan gepercipieerd worden als herstel van de jongere tegenover zichzelf.

- *Voor mij was dat de jongere, ne jongere is ook slachtoffer van zijn misdrijf en alles wat errond zit. Dus als we die bij (...) KOMPAS+ (...) kunnen versterken en hem de kans geven om geen feiten meer te plegen, dan zijn we herstel tegenover zichzelf aan het doen. Dus dat pak ik ook altijd wel mee.*

Welke positie neemt de casusregisseur in?

Omdat de functie van casusregisseur relatief nieuw of minder courant is binnen de jeugdhulp, werd tijdens de bevragingen van de casusregisseurs gepolst waar ze zich positioneren tegenover alle andere betrokken actoren in KOMPAS+: de andere professionele actoren, maar ook de jongere en zijn/haar context.

Positie tegenover de professionele actoren

Wat de positionering tegenover de andere professionele actoren betreft die betrokken zijn in de KOMPAS+ trajecten, halen verschillende casusregisseurs aan dat het helikopterperspectief (“boven” de situatie staan) verwijst naar overzicht houden en coördineren, en desgevallend actoren aanspreken, en **niet** naar het **hiërarchisch** boven de andere actoren staan.

- *Maar ergens boven staan, in helikopterpositie dan, wil niet perse zeggen dat ge de baas zijt ook niet he. Dat wilt ook gewoon zeggen dat ge het overzicht hebt en dat ge een coördinerende functie hebt.*
- *(...) Visueel vind ik het nog altijd gemakkelijker vanuit het helikopterperspectief om dat te zeggen, maar dan is het misschien ook wel wat verkeerd want dan zeg je, dan sta je er precies boven, maar ik wil er niet boven staan, ik sta vind ik gelijk met een stafmedewerker, ik sta eigenlijk naast iedereen, maar ik vind wel dat ge dan ook wel van het casusregisseur het mandaat hebt om mensen erover aan te spreken als iets niet oké loopt of zo, (...) maar ik vind niet dat ik de baas ben over iemand of zo.*

De casusregisseurs geven aan dat ze **op hetzelfde niveau staan** als de andere partners, en zich in dat opzicht tussen alle partners (inclusief de jongere) situeren. Hier wordt vooral gewezen op de **verbindende** rol. Het in contact brengen van de betrokken partners is erg belangrijk, opdat ieder zijn/haar rol vervult, en indien nodig samenwerkt, los van de casusregisseur. Meermaals wordt aangegeven door de casusregisseurs dat wanneer alles goed loopt in een traject, zij de partners (inclusief de jongere) veel minder zien.

- *Ik probeer mij gewoon een beetje tussen de jongere en de partners te situeren (...) En ik probeer daar ook wel de verantwoordelijkheid een beetje te verdelen tussen, euh, bijvoorbeeld consulent zorgt gij voor de opvolging van dat, IB+ wil jij werken aan een toekomstplan, wil jij met de jongere eens gaan brainstormen, CLB de opdracht geven van de jongere zit niet op zijn plaats, wilt van richting veranderen, kunt ge eens kijken wat de mogelijkheden zijn. Een beetje de verantwoordelijkheden verdelen.*
- *Als ik de partners met mekaar in contact breng en die lijn is korter en die beginnen onderling dingetjes te doen en ik kan om de zoveel tijd afchecken om te zien in welke richting ze gaan, dan laat ik dat ook los, dan heb ik daar vertrouwen in. Ik zeg altijd tegen mijn gasten, hoe meer ge mij ziet, hoe slechter het gaat. Dat geldt ook voor professionals. Als ge mij veel hoort en ge moet mij veel zien, dat wilt zeggen dat ik kom zien van wat zijt ge aan doen. En anders dan laat ik volledig los. (...) Ik breng veel mensen met mekaar in contact. (...) Ik vind dat een heel belangrijk stuk van mijn job. Op dossierniveau breng ik heel veel individuen van organisaties met mekaar in contact, dat die in tandem kunnen werken.*
- *Naast de hulpverlening en de andere partners staan, eigenlijk zo een beetje er tussenin, dat ge zo ook wel naar iedereen dat contact wat hebt. (...) Tussen de hulpverlening en de jongere wat te gaan staan.*

Sommigen geven aan dat het **niet altijd makkelijk** is om zich als casusregisseur te positioneren naar de andere professionele actoren toe. Door iemand wordt opgemerkt dat het zeker in de begintijden van KOMPAS+ niet altijd helder was wat de rol en het mandaat van casusregisseur was in de KOMPAS+

dossiers. Er wordt meermaals aangegeven dat het belangrijk is voldoende en indien nodig meermaals uit te leggen hoe KOMPAS+ werkt en wat de rol van de casusregisseur is.

- *Maar het is niet evident altijd om direct uw positie te vinden. Naar een jongere toe, is dat helder, maar ik vind zo naar partners en dan vooral naar de consulente toe soms moeilijk van oké, maar wat is dan juist? (...) Dat is voor mij niet altijd heel helder in mijn hoofd.*
- *Weet je wat het is, wij hebben geen officieel mandaat he. (...) De eerste 2 jaar van KOMPAS+ heb ik overal moeten uitleggen – en ik moet dat nog vaak doen – wat KOMPAS+ is, wat wij doen. Ge moet dat mandaat wat pakken, en vaak omdat ge met zoveel expertise komt, krijg je dat ook. Maar je moet het altijd krijgen. Dat was in het begin he, ge hebt geen mandaat, ge moet dat mandaat kunnen opnemen en ge moet dat kunnen inlossen. En dat hebben mijn collega's ook wel gedaan dus ondertussen staat dat er wel.*
- *In het begin, als ge er nieuw toekomt dat ge wel duidelijk maakt van wat is mijn rol en wat gaan we hier doen. Zodat iedereen ook weet van ja wat komt die hier nu juist doen en wat is die haar functie.*

Ook de consulente geven aan dat KOMPAS+ niet altijd even duidelijk is. Vooral **nieuwe consulente** dienen hierover vaak nog extra ingelicht te worden.

- *Er is ook redelijk wat verloop he en nieuwe mensen die er nog niet zo lang zijn en die nog nooit een dossier gehad hebben en die de eerste keer misschien één hebben, ja dat zal wel wat onduidelijker zijn, maar dat is bij alle hulpverlening he waar ze mee in contact komen dat ze niet goed kunnen inschatten wie, wat, hoe... Maar op zich als ge wat ervaring hebt, dat dat wel redelijk duidelijk kan zijn he.*
- *Ja, voor mij is dat heel erg duidelijk. (...) In het begin was dat veel onduidelijker. (...) Voor mij is dat allemaal heel helder en heel duidelijk. Ik kan mij inbeelden dat dat inderdaad voor consulente die daar minder ervaring mee hebben dat dat in het begin wel een beetje zoeken is.*

In de interviews werd uitvoering gesproken over de contacten met de **consulent**, die in het merendeel van de dossiers betrokken is. De interviews tonen aan dat de consulent als een belangrijke actor wordt beschouwd in de trajecten.

Heel vaak wordt gewezen op het feit dat casusregisseurs en consulente **gelijkaardige taken** hebben. er wordt gesteld dat beide actoren het traject in goede banen proberen leiden. Verschillen zijn echter: de casusregisseurs hebben een veel lagere caseload en dus meer tijd, en kunnen daardoor intensiever en korter op de bal opvolgen en meer met andere betrokken actoren samenzitten. Bovendien hebben zij sneller toegang tot informatie van politie en parket.

- *Dat uw voornaamste functie dan is he om alles in goede banen te leiden he en inderdaad het voordeel dat wij hebben is dat wij meer tijd hebben dan een consulente, want het lijkt ook veel op mekaar, dat wij meer toegang hebben tot alle informatie, (...) Euhm ja en inderdaad gewoon korter op den bal, dat is veel ja dat is veel intensiever, dat is veel creatiever ook denk ik ook dus ja dat is echt ja ik denk dat dat veel meer mogelijkheden heeft he. (...)*
- *Dat is ook een deel dat bij de consulente zit, dus zo zeker opvolging en en euhm dat overzicht bewaren. Euhm, maar ik denk niet dat die daar ruimte en tijd voor hebben om iedereen te gaan bellen zo tweewekelijks om te horen van hoe loopt het, alles nog oké.*
- *Wij hebben gewoon directe toegang tot parket en politie informatie. Ik denk dat we dat ook moeten durven zeggen. De consulente, die hebben, die krijgen daar mondjesmaat drie maand later*

doorgestuurd. Ik kan echt naar de politie bellen en vragen zeg, mijn jongere, hebben jullie die nog in beeld gehad? Of ik kan naar het parket mailen en vragen, zijn er pv's binnengekomen over persoon X?

Dit wordt ook beaamd door de **consulenten** zelf.

- *Ge hebt iemand die al wat meer monitort ook wel, zo wat aanklampender kan werken inderdaad he. Allez en bij SDJ is het aantal dossiers hoger dan bij ons natuurlijk en dat doet wel veel (...).*

Ook geeft een consulent aan dat de casusregisseur een dossier zal toelichten en kaderen op een zitting, maar dat hij/zij **geen advies** formuleert, in tegenstelling tot de consulent.

- *Maar euhm, adviezen geven doen die niet he, die zullen dan kaderen hoe het traject loopt, wij als consulenten kaderen hoe het traject loopt en geven dan advies euhm aan de rechter, dus dat is toch een heel belangrijke nuance in de positie die dat ge hebt he.*

Een ander verschil is dat de consulenten als een **verlengstuk van de jeugdrechter** worden gezien en zich vanuit hun functie sterk focussen op de (naleving van) de genomen maatregelen. In dat opzicht hebben zij een andere rol dan de casusregisseurs. Zij stellen zich vaak meer eisend en eventueel dreigend/waarschuwend op naar de jongere toe.

- *En ik probeer ook altijd wel de nuance te zoeken in verhalen en als de school bijvoorbeeld helemaal aan het gaan is op en ge zijt altijd afwezig en gedrag op school. Dan probeer ik ook altijd wel zo te zoeken, van oké, maar dat gaat wel goed he, laat dat ook, dat dat niet alleen maar de bad news show is. En ik denk dat consulenten meer vanuit hun rol en die hebben dan de jeugdrechter als stok en zo. Ja dat, dat probeer ik gewoon niet te doen (...).*
- *Voor de consulent dat kan zijn dat het nog niet voldoende is en ja dan als het bijvoorbeeld is van stipt school lopen en die jongen gaat nog steeds drie dagen niet, maar wel twee dagen meer dan daarvoor, dan kan ik bijvoorbeeld wel zeggen van ah dat is al vooruit he, ge zijt goed bezig en hoe kunnen we ervoor zorgen dat dat een vierde dag wordt en een vijfde ook nog voor het school. Maar voor de consulenten is dat bijvoorbeeld niet voldoende (...).*
- *In de zin van dat een consulent, dat is ook zijn job, die gaat zich focussen op bijvoorbeeld de voorwaarden waar een jongere zich aan moet houden en die gaat zich wat meer daar op focussen, of die wel nageleefd worden en dit en dat. (...) Ik probeer er heel hard op te letten dat ik nooit ook, soms is het verleidelijk om ook zo dat dicterend toontje te gaan of ook te gaan zeggen van uw voorwaarden, ge moet u daar aan houden en waarom doet ge dat niet en dit en dat. Dat probeer ik heel hard te voorkomen.*
- *Zij komen eigenlijk meer naar voren als het fout loopt en als de jeugdrechter betrokken wordt, komen zij meer naar voren om daarover ja de jongere aan te spreken.*

In de interviews reflecteren verschillende respondenten over de vraag of **consulenten de functie van casusregisseur** zouden kunnen vervullen. In de beginperiode van KOMPAS+ namen verschillende consulenten deze rol op.

Sommige casusregisseurs menen dat consulenten deze rol in principe zouden kunnen opnemen, mits hun caseload sterk zou verminderen. Meermaals wordt aangegeven dat de te zware **caseload** van consulenten één van de redenen zou zijn voor de nood aan KOMPAS+. Desalniettemin wordt ook aangehaald dat net het in tandem kunnen samenwerken vanuit de verschillende posities, een grote meerwaarde is.

- *Casusregisseurs zouden op zich niet mogen bestaan he. Als consulenten genoeg werden ondersteund. Als die morgen hun aantal verdubbelen, of als die structuur anders wordt opgezet, dan moeten wij niet bestaan he. Wij zijn ontstaan omdat er een probleem was dat zware dossier op den hoop van 60, 70, 80 dossiers van een consulent, en dat die niet de tijd en ruimte hebben om dat ten gronde op te volgen.*
- *Stel u voor dat een consulent maar 20 dossiers heeft, dan zouden die die overleggen kunnen doen. In principe is dat de ideale positie om om de 3 maanden een overleg te organiseren met alle partners he.*
- *Euhm maar ik denk wel dat dat in se iets is dat consulenten meer kunnen opnemen, moest daar ruimte voor zijn, ook al is het handig dat iemand anders dat opneemt, euhm zodat zij echt in die rol kunnen zitten van de jeugdrechter verwacht dit en dit moet ge doen en echt u op de vingers kunnen tikken, terwijl wij echt meer de orde kunnen bewaren, dat ook wel. Dus wij zijn meer zo als een tandem eigenlijk. (...)*

Ook door consulenten wordt dit werken in tandem als een grote **meerwaarde** beschouwd, zo blijkt uit dit voorbeeld:

- *Vorige week of twee weken geleden denk ik, nog een euhm kabinet gehad en dan kon ik ook heel goed afspreken met de desbetreffende casusregisseur van wat zij ging brengen en wat ik ging brengen en dat we ook zo een beetje "good cop, bad cop" eigenlijk konden (spelen). En zij kon heel duidelijk haar mandaat en in haar rol blijven staan. Ik heb heel duidelijk mijn consulenten-positie ingenomen en ik denk dat dat voor haar ook wel dankbaar was natuurlijk he.*

Een andere tegenindicatie die genoemd wordt om consulenten te laten optreden als casusregisseur is dat jongeren zich **minder zouden openstellen** naar de consulenten, net door de rechtstreeks connectie met de jeugdrechter. Omwille hiervan lijkt het vertrouwen opbouwen tussen jongere en consulent lijkt minder evident. Naar professionele actoren toe zou een nadeel zijn dat het contacteren van de reeds overbelaste consulenten **minder laagdrempelig** wordt geacht dan het contacteren van een casusregisseur.

- *Zeker naar de jongere toe is er zeker een meerwaarde omdat die consulenten toch vaak zien als gelijk aan de jeugdrechter. En als ge daar iets tegen vertelt, ge hebt het gevoel dat dat naar de jeugdrechter gaat, terwijl bij ons weten ze dat wij daar apart van staan, dat wij niet alles zomaar alles doorgeven aan de jeugdrechter, dat wij daar niet ja naast zitten bij wijze van spreken. Dus voor het vertrouwen is dat zeker wel een meerwaarde om een casusregisseur te hebben en niet alleen een consulent. Ook naar de andere partners toe, denk ik dat het ook veel laagdrempeliger is dat het ook iemand anders is, dan dat ze zo naar de consulent moeten gaan mailen of bellen als het fout loopt bijvoorbeeld.*

Tenslotte bleek ook uit de praktijk, aldus een consulent, dat het feit dat de consulent beide rollen opnam, heel **onduidelijk** was voor de jongere en zijn/haar context.

- *In het begin hebben we met KOMPAS+ geëxperimenteerd met consulenten die de rol ook als casusregisseur opnamen. Ja, dat gaat dus niet (lacht). Dat heb ik zelf aan den lijve een aantal keer mogen ondervinden. Euhm, was ook heel onduidelijk naar onze jongeren en onze gezinnen toe. Dat is heel snel gebleken dat dat echt niét werkt.*

Positie tegenover de jongere

De casusregisseurs situeren hun positie tegenover de jongere doorgaans als **naast of dichtbij** de jongere, maar vanop **voldoende afstand**. Dit in tegenstelling tot de IB+'ers, die als veel dichter bij de jongere gesitueerd worden door de bevragede casusregisseurs.

- *Dichtbij de jongere, maar op afstand eigenlijk en daarnaast.*
- *Ik probeer zoveel mogelijk, euhm wat naast de jongeren te staan, maar wel op een afstandje en niet zoals een IB+'er daar echt naast gaan staan, maar wel dichtbij de jongere, maar op afstand eigenlijk.*

Anderen geven aan dat ze **niet naast** de jongere staan (zoals bijvoorbeeld een IB+'er), maar dat ze schuin tegenover de jongere staan, of naar de jongere toe gekeerd.

- *Ik zou mijn relatie met een jongere niet omschrijven als direct naast de jongere, ik zou dat er iets verderaf, wat schuin, we hebben dat ooit moeten positioneren, visueel, zou ik me er iets verderaf schuin zetten, niet direct ernaast.*
- *Je moet u altijd in een positie zetten waarbij dat ge het mandaat pakt om die ook aan te spreken. (...) Ik zal zeker niet zeggen van ja ik zet mij naast de jongere en dit en dat, maar toch ook wat naar hen gekeerd zodanig (lacht) dat ge ze nog wel kunt aanspreken inderdaad. Het is dat wat dat ik bedoel, dat ik er zo geen stijve nek van moet krijgen om zo allez ge moet wel zien dat ge altijd zo'n situatie creëert waarbij dat dan de jongere weet van die steunt mij, maar als ze het niet eens is, of ze heeft iets te zeggen of het is niet goed, ja dat gaat die dat ook wel zeggen.*

Meermaals wordt gesteld dat de positie die wordt ingenomen tegenover de **jongere**, mede en zelfs sterk wordt bepaald door welke andere actoren betrokken zijn. Waar ze zich situeren, hoe dicht bij de jongere bijvoorbeeld, hangt volgens verschillende casusregisseurs sterk af van het feit of er bijvoorbeeld een IB+ betrokken is waar de jongere een goede band mee heeft.

- *Ik vind als casusregisseur merkt ge zo wat ge staat er ook wat buiten, ook wel wat buiten het hele netwerk en de jongere en ge hebt vooral dat overzicht en gaat ge wel meer, meer betrokken worden als er minder partners betrokken zijn of als er bijvoorbeeld geen IB+'er is, dan gaat ge wel meer zelf ook opnemen, maar anders probeer ik wel zoveel mogelijk de hulpverlening dat er rond zit, heel veel dingen te laten opnemen en probeer ik echt vooral dat overzicht te bewaren en dat helikopterperspectief.*
- *Ik zie de meeste van mijn gasten als het goed gaat, niet zo vaak. Die horen mij op zich niet zo vaak. Ik werk heel bewust, in de meeste van mijn dossiers heb ik IB+'er of iets gelijkaardigs lopen. Als dat er niet is, dan pak ik die rol wel meer over. Niet zoals een IB+'er maar dan hoort en ziet die gast mij veel meer.*

Het belang van het kunnen **schakelen** van dichtbij naar meer afstand, wordt meermaals benoemd. Verschillende casusregisseurs geven aan dat zij de lege plaatsen rond een jongere zullen proberen in te vullen. Dit is heel dossierafhankelijk, en kan ook doorheen het traject wijzigen.

- *Ja maar dat is net de lol van deze job he. Dat ge constant aan het... dat ook wel wat aanvoelt he. (...) We kunnen wel wat schakelen en er zijn andere momenten dat ik dan...*
- *Ik denk dat wij dat ook zijn, wij proberen dat tweede lijn, dat is ideaal, als alles goed loopt zijn wij tweedelijns en moeten wij op niet veel plaatsen zijn, behalve op die overlegmomenten, (...) wij zitten liefst wel op tweedelijns, maar als het moet, zullen wij ook eerstelijns zijn.*
- *Ik heb de neiging om heel hard te gaan kijken van oké als ik zie bij een jongere van wat zit daarrond, een consulent, een IB+'er en dergelijke. De lege plaatsen vul ik iets meer in.*
- *Is er bijvoorbeeld een IB+ betrokken, dan ga ik een stapje terugzetten, en dan geef ik alle ruimte aan die IB+ om daar de dichte vertrouweling (...) te zijn. Dossiers waar er geen IB+ is of waar ge merkt dat een*

jongere heel hard zoekende is naar ik heb wel iemand nodig die mij ondersteunt bij praktische dingen maar ook er voor mij is als ik eens wil bellen of zo, dan probeer ik die rol in te nemen. (...) Dan probeer ik er wat dichterbij te staan. (...) Dus eigenlijk de gaten die in begeleidingen vallen, dat probeer ik dan, als casusregisseur wat op te vullen.

Is de rol van de casusregisseur duidelijk voor jongere en context?

Aan de casusregisseurs werd gevraagd of de rol van de casusregisseur, en het verschil met andere professionele actoren (bv. IB+, consulent,...) naar hun gevoel helder is voor de jongere en context. Het merendeel van de bevroegde actoren meent dat dit vaak **onduidelijk** blijft, aangezien er bij de jongere en het gezin vaak al zoveel hulpverleners aanwezig zijn (geweest). Er wordt aangegeven dat er vaak heel wat tijd overgaat vooraleer de jongeren goed doorhebben hoe alles werkt en wat de rol van de casusregisseur is.

- *Gij zijt één van de zovelen. Wat ik wel perfect kan begrijpen, en ik heb dat naast mij neergelegd om daar tegenin te gaan of wat dan ook. Dan denk ik van oké als gij dat beschouwt als één van de zovelen, goe, maar na een tijdje weten die ook wel van oké ge zijt wel langer aanwezig dan één van de zovelen.*
- *Nee (lacht), want sommigen vragen dat echt van wat doet gij en ik zie u amper en wat komt gij hier allemaal doen, dus ge moet dat wel, bijna altijd terug duidelijk maken van wat dat uw rol is en opnieuw uitleggen en ja jongeren die je wat vaker ziet en langer opvolgt, die zijn daar al beter mee daarin.*
- *Ik denk dat na 6 maanden of een jaar dat ze dat wel zowat in beeld hebben, maar na 3 maanden tot 6 maanden weten weinig ouders of context van KOMPAS+, die gaan dat niet nauwkeurig kunnen omschrijven denk ik. (...) Ik merk wel van als ge die meer dan een jaar, 1,5 jaar, dat die weten oké gij zijt een vast figuur binnen het leven van mijn zoon of dochter. Dat weten die, en ook, zonder dat die op dat moment nauwkeurig kunnen omschrijven van wat doet gij net of wie zijt gij net, maar die weten wel, er is regelmatig contact genoeg om te weten van als er iets is, en ik maak mij echt zorgen als ouder, of als belangrijk figuur rond de jongere, dan weten we hem wel te vinden.*

Ook leden van het OT geven aan dat ze echo's krijgen uit de praktijk dat de rol van de casusregisseur niet altijd duidelijk is, en dat er vaak verwarring heerst tussen de rol van de consulent en de casusregisseur.

- *En dan wordt KOMPAS+ betrokken en dan komt daarbovenop nog een casusregisseur, ook nog, dan is soms wel de vraag, wie doet wat of wat die casusregisseur. Ook voor de jongere he, van wat doet die casusregisseur, ik heb toch mijn consulent die aan de jeugdrechter laat weten... Dus ja daar, die afstemming is niet altijd even...*
- *Ik volg dat wel, ik krijg die echo's ook. (...) Er is soms een IB+'er bij, een casusregisseur, en dan wordt het inderdaad wel wat veel (...). Ik denk dat dat niet gemakkelijk is om aan alle jongeren uitgelegd te krijgen maar daar moet wel voldoende aandacht aan besteed worden.*

Meerdere respondenten geven aan dat het uitleggen van de rol van de casusregisseur **niet eenvoudig** is, mede omdat het een iets vagere functie is waar geen traditionele hulpverleningsrol wordt opgenomen.

- *Het is een beetje een vage functie vind ik wel voor de jongeren denk ik omdat ge er wat buiten staat, ge gaat niet echt de hulpverleningsrol opnemen, maar je gaat vooral het overzicht bewaren.*

- *Ik denk dat dat nog wel iets is waar dat de meeste soms wel alle dat dat moeilijk blijft uit te leggen van wat een casusregisseur is.*
- *Ja, dat die goed weten wat je doet en dat is niet altijd helder, want ik heb echt al de vraag gekregen van jongeren van wat is het verschil met een consulent dan eigenlijk? Waarom jij dan ook nog zo? En dat is echt complex om echt zo uit te leggen en ik heb daar zelf in het begin ook echt mee geworsteld.*

Een **consulent** geeft evenwel aan dat de rollen wel redelijk helder zouden zijn voor de jongere en zijn/haar context.

- *Euhm en nu ook, ik denk eigenlijk dat het redelijk helder is, ook voor onze jongeren en onze gezinnen. He, dit is de casusregisseur. Euhm en dit is uw consulent. En ja, wij zijn meestal al wel wat langer he betrokken, dus jongeren weten ook wel goed wat dat mijn rol als consulent is he, en ik zeg het, ik ben vooral de link met de, de jeugdrechter en ik volg uw traject op en het is vaak vooral om de jeugdrechter te informeren, advies te geven, ja en ook voor uit te zoeken, wat hebt gij nodig.*

Waar iedereen het wel over eens is, is dat er veel moeite gedaan wordt om **duidelijk, transparant, en meermaals, bijvoorbeeld bij elke overlegmoment, uit te leggen** wat het doel is van KOMPAS+ en welke rollen de verschillende actoren opnemen.

- *Dus dat is wel altijd een uitleg dat ik doe bij elk gesprek met die jongere opnieuw en bij elk KOMPAS+ overleg zeg ik dat wel elke opnieuw van dat is mijn functie, dat gaan we hier doen, zo dat opnieuw voor iedereen duidelijk is.*
- *Op een vooroverleg leg ik aan jongeren uit wat we doen, maar aan ouders ook. Ik neem heel hard mijn tijd daar voor, en dat helpt, maar het wordt pas concreet wanneer ge eens rond de tafel zit met iedereen. Dan gaan ze echt wel meer begrijpen van ah ja, dit is de bedoeling.*

3.4. De rol van de psychologen in een KOMPAS+ traject

Op 8 november 2021 werden 2 halftijdse psychologen aangesteld binnen VAGGA om KOMPAS+ te ondersteunen. Tijdens de interviews en focusgroepen werd besproken **hoe de psychologen (kunnen) bijdragen aan KOMPAS+**, en wat de **ervaringen** zijn tot hiertoe.

Hoe en waarom doen de casusregisseurs beroep op de psychologen?

De casusregisseurs geven aan dat ze de aanwerving van de psychologen een grote **meerwaarde** vinden. Aandacht voor het psychische welzijn van de jongeren in het algemeen, en het versterken van hun weerbaarheid in het bijzonder, worden hierbij genoemd. De casusregisseurs geven aan dat ze de expertise van de psychologen hiervoor nodig hebben.

- *Eigenlijk is dat iets waar ik heel lang voor gepleit en gezeurd heb. Dus ik was heel blij dat ze aangenomen werden. (...) En ik voorzie, nogmaals ik verwacht nooit wonderen, maar dat dat gaat helpen. Ik verwacht geen grote genezingen maar ik dat gaat helpen. Ik ben ook heel tevreden van de psychologen en ook die samenwerking. (...) Ik ben er heel hard fan van. Wij hebben dat nodig, wij hebben echt gasten waar stukken af zijn he. Die zo fundamenteel geraakt zijn dat ik niet weet hoe we er aan gaan geraken.*

- *Ja ja ja, ja zeker. Maar alles wat zo psychologisch is wat dat ook heel veel aandacht heeft voor welzijn, dat zie ik ook graag. Zo het, ja, de weerbaarheid van die mannen versterken en meisjes sterker maken. Hoe doet ge dat? En ja, dat zijn wel juiste spelers.*

De mate waarin en de wijze waarop ze **op de psychologen beroep** deden tot op heden, verschilt. Ook over de **visie op welke rol** de psychologen (dienen te) spelen binnen KOMPAS+, bestaat er geen consensus.

Ondersteuning jongeren in traject

Verschillende casusregisseurs hebben de psychologen al ingeschakeld voor **psychologische ondersteuning** van een jongere. Hierbij wordt aangegeven dat de onmiddellijke **beschikbaarheid en de laagdrempeligheid** een grote meerwaarde is.

- *Maar gewoon, ik heb (de psycholoog) onder andere al een paar keer gebeld ze, maar dan vooral omdat die bij VAGGA werkt en daar mij misschien binnen kan krijgen. Eerder daarom. Euhm ik heb voor veel jongeren gewoon een psycholoog nodig waar ze gratis naartoe kunnen gaan en nog in hogere mate eigenlijk een psycholoog dat aan huis kan komen he, wat dat wij doen op huisbezoek is goud waard he.*
- *Ik ben nu volop aan de slag om de dossiers die ik nu lopende heb, met de psychologen erbij te betrekken en ik ervaar dat wel als een keigrote meerwaarde. Waar we vroeger, als er al openheid was, de opties moesten afdaan en op zoek gaan naar waar is de kortste wachtlijst, waar kan ne jongere snel terecht, heb je nu gewoon een binnenweg en kunt ge direct bij iemand terecht die ge eigenlijk al kent, ge weet wat die kunnen bieden. Ja, ik vind dat super nuttig.*

Bij laagdrempeligheid wordt niet alleen verwezen naar de manier van werken (huisbezoeken), maar ook naar **vertrouwdheid**. Omdat de psychologen ingebed zijn in KOMPAS+, zou dit voor de jongeren drempelverlagend werken, aldus de casusregisseurs.

- *Ook nu concreet in een dossier van een jongere, ook recent dat één van de psychologen daarbij een rol opneemt en meerdere gesprekken heeft met die jongere, en ik merkte wel omdat hij dat kon linken aan, dat is een psycholoog van KOMPAS+, dat die drempel wat lager was precies voor de jongere. (...) En die heeft ook wel echt het gevoel van he KOMPAS+ is goed en dat helpt mij en euhm ik wil daar in mee en ook IB+ plus vindt die geweldig en al hetgeen wat daar zo onder valt (...) Dus dat maakte voor hem ook die drempel wat lager om psychologische hulp te aanvaarden.*

De psychologen zijn voor de jongere een vertrouwenspersoon, net zoals een IB+ dat kan zijn. Eén van de psychologen legt uit dat terwijl de IB+'er meer op het pedagogische stuk inzet, het bij de psycholoog eerder om het **therapeutische** gaat.

- *Het onderscheid tussen een IB+'er en ons is grosso modo het pedagogische dan wel het therapeutische, waar een IB+ meer rond doelen gaat werken en wij dan echt, ja ze noemen dat het "zijn" stuk, minder rond het gedrag en moet ge wel op uw afspraken zijn en huppeldepup, gaan wij meer van en hoe voelt ge u, hoe komt dat? Zo die binnenkant (...).*

Deskundigheidsbevordering en expertisedeling

Naast het betrekken van de psychologen op casusniveau in de lopende dossiers met het oog op psychologische begeleiding van betrokken jongere, vermelden de casusregisseurs nog andere waardevolle input van de psychologen. Het **delen van hun expertise** tijdens dossierbesprekingen op

het operationeel teamoverleg, maar ook op intervisies, wordt meermaals genoemd. De psychologen hebben een beurtrol om aanwezig te zijn op het **operationeel teamoverleg**. De aanwezigheid van de psychologen zorgt ervoor dat zij vanuit hun expertise mee kunnen nadenken over mogelijke acties voor het plan van aanpak, maar ook het bieden van meer achtergrond en het kaderen van bepaalde informatie, wordt gezien als een belangrijke rol van de psychologen, zowel door de casusregisseurs als door de psychologen zelf.

- *Ja. Die hebben een beurtrol, en meestal gaan die er wel bijzitten en dat vind ik eigenlijk ook keigoed. Want effectief in het merendeel van de dossiers is er op zijn minst een bezorgdheid of vermoeden dat de jongere met psychische problemen kampt of er is toch een bezorgdheid en vind ik het heel nuttig dat die daar mee over nadenken. En dat we er in de latere trajecten ook mee kunnen samenwerken.*
- *Als wij (de psychologen) een casus zien waar dat persoonskenmerken tijdens de weging kei hard in het rood staan, dan voelen wij aan van jongens die hechting daar, die persoonlijkheidskenmerken, dat is hier veel zwaarder dan die context, dan is het wel aan ons om daar het signaal te geven van oh in een mogelijks plan van aanpak kunnen wij misschien wel iets betekenen. (...) Je geeft daar een signaal van, casusregisseur, gij gaat dat opstarten, in uw eerste contacten, denk aan ons en als ge nood hebt om eens te overleggen of ge voelt inderdaad dat daar een vraag zit, contacteer ons of we stellen al voor als ge een eerste bespreking doet, is het oké dat we aansluiten (...)?*

Wat het stuk **deskundigheidsbevordering** betreft, werd door de casusregisseurs meermaals verwezen naar de vormingen rond motivationele gesprekstechnieken. Zoals één van de psychologen aangeeft, werden deze vormingen verzorgd door collega's van VAGGA.

- *Da's vooral eigenlijk VAGGA die in globaal eigenlijk die rol op zich opneemt, he dus dat zijn mensen van preventie die dat vooral opnemen, die hebben een vorming motiverende gespreksvoering gegeven aan zowel casusregisseurs als IB plussers. Ik heb dat dan ook wel wat mee gevolgd he want dan hebt ge ook wel dezelfde taal en het is onze taak ook wel een beetje om dat mee vast te houden en dat mee te nemen.*

Het delen van expertise en deskundigheidsbevordering ligt volgens deze respondent evenwel vooral in het aansluiten op het **operationeel teamoverleg** en op **intervisies en supervisies**.

- *Maar ik denk de andere twee stukken he van expertise en bevordering, dat dat bij ons vooral zit door aan te sluiten op intervisies, supervisies en casusbesprekingen om onze bril daar in mee te nemen.*

Door het bijwonen van deze momenten en hier een actieve rol op te nemen, wordt ook een **psychologische insteek** in het algemeen, en een GGZ-insteek in het bijzonder, gegarandeerd, aldus de psychologen.

- *Het meest waardevolle is om gewoon eens een andere blik ergens te zetten, vanuit een andere hoek op een casus te denken en ge hoort wel dat de mensen daar wel baat bij hebben. (..) Gewoon het feit dat wij anders in een casus zitten, ik denk dat dat zinvol is om eens een andere blik te hebben, soms ook gewoon bevestigen wat dat een casusregisseur en IB+ ook voelen, maar waar ze voelen van we zitten er zo diep in, zijn we nog wel goed bezig en dan vanuit die psychologische bril kijkt en zegt van ja maar dat zou ik ook zo doen en dat lijkt mij zinvol om die en die redenen.*

Ook de aanwezigheid van de psychologen op **intervisiemomenten** van de casusregisseurs en de van de IB+'ers wordt meermaals als een meerwaarde genoemd. Het toevoegen van deze extra invalshoek

wordt als heel waardevol ervaren, vooral omdat er meer inzicht verschaft kan worden in het functioneren en het gedrag van de jongere, en bijgevolg in mogelijke manieren om hier op in te spelen.

- *Die intervisie met die psychologen, ik denk dat dat heel waardevol kan zijn. Niet zozeer alleen om een therapeutisch traject uit de grond te stampen met uw jongeren. Maar echt ook ja, inzichten in hoe dat die functioneren, hoe dat dat breder plaatje is gewoon ook omdat je dan dingen beter begrijpt. Dan pas kunt gij goede plannen op maat gaan uitwerken. (...) Dat kunt ge pas wanneer dat ge weet van hoeveel kan die eigenlijk alleen, hoeveel kan die aan? Wat zijn hier de valkuilen? Hoe kan ik daar op anticiperen of als hij in die valkuil stapt, wat is dan vervolgens de actie die we gaan stellen?*
- *Ik merk wel dat je met de psychologen een andere insteek, een andere invalshoek krijgt als ge dat op casusniveau brengt. Desnoods anoniem of wat dan ook, met de vraag om dat eens mee te bekijken of wat kan er mee aan de basis liggen of waar kunnen we op inzetten als casusregie of als team rond een jongere, dat de psychologen een insteek pakken die je zelf niet direct gaat nemen (...). Dat vind ik wel een meerwaarde.*

Ook los van deze structurele intervisiemomenten, bevragen de casusregisseurs de psychologen soms zelf rond bepaalde zaken. Ze doen dus ook **tussentijds** beroep op hun expertise.

- *Ja dus (de psycholoog) ook wel gewoon heb ik ook al eens bevroegd zo rond autisme. Omdat ik zo jongeren had waar dat dat er een vermoeden was dat die ASS zouden hebben, maar daar was nog geen officiële diagnose, de school gaf dat aan. Zijn mama gaf dat zelf ook aan van he mijn zoon is soms heel raar in zijn gedachten, ze zijn heel zwart wit en ik denk dat wel en dus dan heb ik zo wel eens bevroegd van oké, (...) hoe zien jullie dat? Of kan die bij jullie en uiteindelijk is die dan ook bij hen gestart.*

Hoe werken de psychologen met de jongeren?

Het gebrek aan een hulpvraag

De jongeren die begeleid worden door de psychologen, komen doorgaans bij hen terecht via de casusregisseur die op hen beroep doet, of via afspraken die hierrond gemaakt werden op besprekingen op het operationeel team. Uit de bevragingen blijkt dat de KOMPAS+ jongeren die bij de psychologen terechtkomen, vaak **(nog) geen duidelijke hulpvraag** hebben of deze nog niet hebben geformuleerd.

- *Grosso modo denk ik dat het vaak diegenen zijn die zelf die hulpvraag nog niet echt hebben, maar waarvan dat een ander inschat goh, hier zit toch iets of wat op vlak van geestelijke gezondheid, dat wij toch gaan zoeken van kunnen wij daar iets van losmaken bij die jongeren.*
- *Ja, het is niet zo dat euhm, iemand die verbaal goed kan benoemen van ik heb een psychisch probleem en dan er moet over komen praten van ik heb trauma's of, zo is het niet.*
- *Onderzoekster: Er is niet echt een hulpvraag vanuit de jongeren dan of?*
- *Nee euhm, jawel in de zin van hoe moet ik met mijn boos-zijn leren omgaan of hoe kom ik op het goede pad eigenlijk he, ik wil niet in de gevangenis belanden, dat is wel een hulpvraag he.*

Verschillende casusregisseurs geven **voorbeelden** van jongeren waarvan er volgens hen en/of de context of andere partners psychologische begeleiding nuttig zou zijn, maar waar dit niet werd opgestart omdat de jongere geen hulpvraag had.

- *En oké die 2 psychologen van VAGGA, maar onze gasten die doen niet graag therapeutische trajecten. Die hebben geen hulpvraag, maar dat wil niet zeggen dat een psychologische inbreng niet waardevol kan zijn in élk dossier he. Dus ik denk echt wel gelijk, bijvoorbeeld bij X. Ja, iedereen weet dat die, dat*

daar een psychologische insteek moet zijn. Dat dat een meerwaarde is, maar ge weet ook als ge die aanmeldt bij VAGGA, ja 3 gesprekken max en het stopt, want meneer heeft geen hulpvraag. Allez, dus dat heeft geen zin.

- *Ik denk op dit moment dat het nog wat vroeg is, omdat ik zelf, ik heb 1 keer beroep gedaan op de psycholoog en dan heeft de jongere heel duidelijk aangegeven van ik wil niet, terwijl dat er vanuit de context, vanuit hulpverlening, vanuit mezelf als casusregisseur wel wat vraag was naar psychologische hulp en ondersteuning, jongere heeft dat toen zelf niet aangegeven.*

Er wordt meermaals gesteld dat het belangrijk is het **tempo van de jongere** te volgen; voor sommige jongeren kan het even duren alvorens ze de meerwaarde van psychologische ondersteuning inzien.

- *En met mijn meisje dat denk ik ook, dat die daar ooit best gebruik van gaat maken, maar rustig en op haar tempo, allez ik ben wel blij dat andere casusregisseurs daar momenteel terecht kunnen. Ik heb heel veel jongeren waarvan dat ik denk ooit, maar daar is nu gewoon nog niet de tijd rijp voor.*

Soms wordt er **op een andere, meer indirecte, manier** getracht het psychologische stuk toch mee te nemen, bijvoorbeeld door interviews te organiseren met de casusregisseur en de IB+’er. Op die manier wordt getracht al een opening te creëren om op een later moment alsnog met therapie te kunnen starten.

- *Dat gaan we nu doen, ik heb al met (de psycholoog) besproken dat die dat die bijvoorbeeld interviews doet met de IB+’er en mezelf. (...) Er moet wel aandacht zijn aan dat stukje, ook al vindt jongere X dat nu nog niet nodig he. Maar dan kunt ge op die manier de psycholoog wel betrekken. Misschien is er later dan weer wel openheid of kunnen we daar wel naartoe werken en dan kan die mee instappen.*

Net omdat er op het moment dat de jongere bij de psycholoog terechtkomt, vaak nog geen hulpvraag heeft geformuleerd, kan doorgaans nog niet meteen van start gegaan worden met een therapeutisch proces, en is het zogenaamde “**pre-therapeutische**” stuk belangrijk.

- *Je kunt dat ook niet opdringen he, sommigen hebben ook effectief geen vraag. Maar dat is zo een beetje onze job, dat pre-therapeutische. Dat zoeken van is dat daar, kan dat daar ontstaan, wat heeft die nodig? Kunnen wij daar op een andere manier zijn voor die jongeren dan wat al die opgelegde hulpverlening al biedt? Dat is echt wel een verschil met het ambulante traject. Waar dat mensen daar echt nog meer zelf voor kiezen en daar toch ergens al weet van hebben wat ze willen of dat ze iets nodig hebben.*

Binnen het pre-therapeutische wordt vooral gefocust op **kennismaking en het opbouwen van een band**. Het is op die manier een fase in aanloop naar het laten ontstaan van de hulpvraag.

- *En ik ben in de eerste plaats vooral geïnteresseerd in wie dat ge zijt en ik wil een keer horen hoe dat het met u gaat en wat er voor u belangrijk is. Zo, dat zijn basis dingen die in elke therapie belangrijk zijn, maar bij die jongeren, nog meer om dat op die manier echt te gaan doen en dat is misschien het volgende, je doet ook veel meer. Het is veel minder gefocust op dat praten, dat analyseren, dat spreken, die zijn daar vaak nog niet, die hebben vaak nog geen hulpvraag, (...) dus je focust veel meer op wat kan ik hier, hoe kan die hier aanhaken, wat werkt, in wat is die geïnteresseerd en kan ik starten met een band op te bouwen. Om dan te zien van, kan ik daarin iets prikkelen om toch een hulpvraag te laten ontstaan.*

Tijd en onbereikbaarheid

Omdat de jongeren niet altijd komen opdagen op de afspraak, moeilijk bereikbaar zijn, en vaak hulpverleningsmoe zijn, **kost het veel tijd** om een traject op te starten en aan te gaan, aldus de psychologen.

- *Het gaat allemaal heel traag wel, dus dat is wel iets dat veel tijd vraagt, ja dat wel. (...) Het duurde lang voordat de vragen eerst kwamen en de aanmeldingen en euhm die gasten zijn ook hulpverleningsmoe heb ik de indruk of moeilijk te bereiken.*

Het feit dat jongeren regelmatig hun **afspraken vergeten of niet nakomen**, wordt meermaals genoemd als een struikelblok in de begeleidingen. Hieraan wordt voor een stuk geremedieerd door zelf naar de jongere te gaan (zie ook verder).

- *Anderen willen misschien wel (tot op VAGGA komen), maar is dat gewoon niet haalbaar, geraken er niet, zijn niet georiënteerd in tijd en ruimte of hebben daar totaal nog geen motivatie voor en als gij dan toch tot bij hen komt, hebben ze zoiets van oké allez dan.*

Wanneer de jongere in een **residentiële setting** verblijft, is het makkelijker om af te spreken. Je weet vooraf dat de jongere daar aanwezig is, en een gesprek met de psycholoog geeft de jongere de gelegenheid om even te ontsnappen aan het verplichte programma.

- *Vaak vind ik dat het heel erg helpt, euhm om jongeren te zien als ze bijvoorbeeld al in een voorziening verblijven, zoals in een gemeenschapsinstelling of in een andere voorziening, omdat ze daar een stukje winst uithalen he, ze moeten dan bijvoorbeeld niet naar de les of niet naar hun verplichte activiteit en dan hebben ze zoiets van oké, dan spreek ik liever met de die, he dat is dan ergens zo wat meer uit winst dat ze u toelaten, maar dat geeft u wel de kans hebben om wel oprecht iets op te bouwen, je hebt veel meer kans om die jongeren effectief te treffen (...).*

Hoewel op dat moment de jongere soms eerder **instrumenteel** kijkt naar medewerking aan KOMPAS+ of een gesprek met de psycholoog, is dit volgens de psychologen toch een waardevol moment omdat er toch al contact gelegd kan worden. De intrinsieke motivatie volgt soms later.

- *Toch is dat soms ook een moment waarop dat er iets kan keren, waar dat jongeren ook kunnen, euhm voelen, al is het uit sociale wenselijkheid naar de jeugdrechter toe van oké, ik wil hier zo snel mogelijk buiten, dat ga ik hier allemaal effe doen. Ook is dat allemaal instrumenteel, dat is toch vaak een punt, waarop dat je kunt aanhaken bij jongeren. Ze zijn daar dan toch, ze kunnen er niet weg, ze hebben er de minimale winst aan dat ze dan iets anders kunnen doen, dan daar maar te zitten en dat is vaak het punt waar dat ge goed contact kunt leggen (...).*

Ook waarderen jongeren het wanneer de psycholoog een **verre verplaatsing** maakt naar de gemeenschapsinstelling. Dit kan een belangrijke stap voorwaarts betekenen in het opbouwen van een vertrouwensband, zo wordt gesteld.

- *De jongeren waar dat ik een traject lopende hebt, die het beste loopt, in die zin dat ik hem het meest zie, zegt dat zelf ook van amai, ge zijt naar Mol gekomen om mij te zien terwijl ik die daarvoor drie vier keer had gezien, maar zo half en half en die haakte niet echt aan. En dat moment was voor hem van amai euhm, dat boeit u wel, want gij komt helemaal naar Mol om mij toch te zien en sindsdien haakt die jongere veel beter aan en spreekt die ook wat uit dat die mij eigenlijk wel vertrouwt en dat die voelt van ah, dat boeit die precies wel he, ik als persoon.*

Omdat de begeleiding veel tijd vraagt, is het positief dat er ruimte is voor langdurige begeleidingen. De aanwerving van de psychologen is momenteel voorzien voor een periode van 3 jaar. Hierdoor kan er **langdurige begeleiding** gegeven worden aan de jongeren. Er wordt echter opgemerkt dat zelfs 3 jaar kort kan zijn voor jongeren met een profiel zoals de KOMPAS+ jongeren.

- *Dus in principe is het onbegrensd in die tijd, maar dat zijn ook jongeren die, je kunt ook niet zeggen dat die in een half jaar al los kunnen, ja, dan is 3 jaar nog kort he. Een (therapie), dat is ook niet een quick fix he, ja dat is niet gedragstherapie die zich zo wat meer he van de verslaving af helpen en dat mee volhouden of zoiets. Dat gaat echt over iets essentieels he en zeker bij meervoudig gekwetste jongeren, ja is 3 jaar iets proberen om het een klein beetje te herstellen nog kort.*

Laagdrempelig en mobiel

De psychologen worden verondersteld om op een **laagdrempelige en mobiele** manier met de jongeren te werken. In de bevragingen werd hier dieper op ingegaan. Wat houdt dit concreet in? Er wordt gesteld dat dit enerzijds te maken heeft met het kader waarin er wordt samengekomen. Zo is er een groot verschil tussen het tegenover mekaar zitten in een therapieruimte enerzijds en het al wandelend spreken op straat.

- *Ge gaat echt wel letterlijk samen iets gaan drinken, samen op wandel, het kader impliceert in een ambulante setting al dat dat professioneler oogt als in, ge zit in een therapiestoel, hoe dat ge uw, waar dat ge u zet, euhm mensen betalen als ze hier komen (...), dat kader zorgt er gewoon voor dat ge sneller in een formelere setting komt dan dat ge met een jongeren op straat afspreekt en beetje voetbalt samen. (...) Het kader daarrond zorgt ervoor dat het nog toegankelijker is, nog meer authentiek overkomt. Ge zijt daar gewoon, ge wandelt daar gewoon samen. Ge zijt twee mensen op straat. Eerder dan dat ge gewoon tegenover mekaar in een therapieruimte zit, het is vooral dat kader denk ik.*

Het mobiele aspect wordt als een grote **meerwaarde** ervaren. Ten eerste omdat jongeren afspraken vaak vergeten (zie ook eerder) en ten tweede omdat dit ruimte biedt om vasthoudender of aanklampender te werken.

- *Ik ben blij dat dat er is, (...) dat die aan huis komen, dat hij kan gaan wandelen, dat is laagdrempeliger want je hebt veel gasten ja die komen op geen enkele afspraak, dus dan is het ook gemakkelijker als de afspraak naar u komt. En ook al sta je een paar keer voor een gesloten deur, ga niet direct ah ja, want velen blijven ook afwijzen, omdat die niks anders gewend zijn en alles beu zijn, maar iemand die blijft vasthouden en volhouden, dat hebben die niet altijd denk ik meegemaakt.*

Het mobiele betekent echter niet dat de jongeren niet op gesprek kunnen komen bij de psychologen in de **gebouwen van VAGGA**. De psychologen lijken hier een andere manier van werken te hanteren.

- *Ik denk dat (mijn collega psycholoog) daar misschien iets in verschilt dan mij, ik denk dat die eerst probeert te voelen van lukt dat eigenlijk om eerst hier te komen, om dat ge dan een bepaalde motivatie verwacht he, kunt ge hier komen, hebt ge het er voor over om te betalen, ik werk eerder omgekeerd, dat is een keuze denk ik. Ik ga eerder starten van kijk we zien wel, ik kom wel tot bij u en als ik merk van die haakt aan, dat marcheert, die heeft effectief een vraag, dan zou het bij mij eerder de bedoeling zijn van oké op langere termijn, kan ik die dan op een ambulante traject krijgen. (...)*

Het mobiele en laagdrempelige betekent ook dat er **op maat** aangesloten dient te worden op de noden van de jongere.

- *Dat verschilt dus, soms ga ik eens iets drinken, soms spreken we thuis af, ja bij gezinnen waar dat er geen druk is of waar dat het onveilig is, daar stel je al eens voor van goh het zou eens niet slecht zijn dat ik bij u thuis kom en dat we een wandelingetje gaan maken. Dat verschilt van jongere tot jongere.*

Het op maat werken betekent ook dat er ruimte is om **out of the box** te denken in het werken met de jongeren. Zo gaan de psychologen bijvoorbeeld op afzondering met de jongeren. Zulke stappen kunnen het vertrouwen dat de jongere opbouwt met de psycholoog een boost geven.

- *Ook al heeft dat, zijn de weken daarna de afspraken met die gast ook niet doorgedaan, het is niet dat we nu beste vrienden zijn, maar er is toch een zeker vertrouwen en ja ook al houdt hij andere hulpverlening af momenteel of de andere partners in de keten he, hij wilt niet meer naar school, hij wilt niet meer door zijn IB+’er, maar hij wilt wel nog met mij praten en contact hebben he.*

Betrekken context?

Over de vraag of ook de **context** betrokken kan/moet worden bij de begeleidingen, heerst nog wat onduidelijkheid. De psychologen geven aan dat dit nuttig is, maar de vraag rijst of er gezien de beperkte **middelen**, wel ruimte voor is.

- *Dat moeten we eigenlijk nog een beetje bepalen. Euhm ik denk dat we het er allemaal over eens zijn dat dat zinvol is en dat je soms niet anders kunt dan die context te betrekken. Euhm de vraag is alleen een stuk, gaan wij dat doen en hebben we daar ruimte voor, de middelen zijn beperkt. We zijn daarin wel aan het exploreren en ik denk op dit moment als een casus zich aandient en je voelt van oké hier is in de context echt iets nodig of hier horen we van de jongere dat de mama ook met een bepaalde rugzak zit of daar een vraag heeft, het is denk ik minimaal onze taak om daar onze voelsprietten voor open te zetten en dan eerst te kijken van moeten we hier doorverwijzen, is er een aanbod voor de mama, indien niet kunnen wij dan daar ook iets in opnemen, euhm kunnen we samen zitten met het gezin (...).*

Bovendien wordt aangegeven dat aangezien de psychologen gebonden zijn aan het **beroepsgeheim**, ze zich hier mogelijks op glad ijs begeven. De psychologen moeten als veilige haven beschouwd worden door de jongeren.

- *Maar dat is een beetje delicaat terrein he want wij profileren ons vooral als wij zijn een veilige plek voor de jongere, we hebben volledig beroepsgeheim, er gaat hier naar niemand iets door, hier is de jongere helemaal open om te spreken. Als ge dan aankomt van ah, we zullen eens een gesprek met uw ouders doen, nee.*

Een optie is om ofwel **contextbegeleiders** in te schakelen, ofwel om de ouder(s) desgevallend door te verwijzen naar de **collega-psycholoog** van VAGGA.

- *Het is een beetje de vraag, is dat niet iets meer voor contextbegeleiders (...). Maar het is minimaal, het is onze taak om daar aandacht voor te hebben. En bijvoorbeeld, er is nu een jongere die (mijn collega), euhm waarvan dat wij van voelden van oké hier is echt iets van mama voor nodig, die werd hier op team aangemeld (...) dus (mijn collega) doet dat dan niet, want (mijn collega) probeert dat dan te vrijwaren voor die jongere, maar ik zie dan nu wel mama ambulante. We zijn daar in aan het zoeken, ja.*

Afstemmen met andere actoren

Tenslotte wordt door de psychologen opgemerkt dat een andere taak is om regelmatig **af te stemmen** met eventuele andere aanwezige hulpverlening.

- *Als een jongere in een voorziening zit en daar is begeleiding en men denkt toch aan (mijn collega) en mij, dan horen we soms vanuit de voorziening van ah ja maar hier hebben we een psycholoog en dat is niet nodig, dan zetten we nu een stukje in op laten we effe afstemmen, hoe lang gaan jullie dat traject doen, is het aangewezen om dat bij jullie te doen of gaat er alsnog een vraag naar ons komen en is het zinvoller dat wij al meteen gaan opstarten zo, dat zijn dingen waar we wel al mee te maken krijgen ze, om zo al wat af te stemmen met partners, wie doet wat, wanneer doen we wat.*

Wat de afstemming met **actoren vanuit KOMPAS+** betreft, wordt aangegeven dat dit nog een **zoektocht** is. De psychologen maken deel uit van KOMPAS+, maar zitten in een bijzondere positie qua beroepsgeheim. Er wordt aangegeven dat dit momenteel wel relatief vlot verloopt, en dat de betrokken partners begrijpen dat de psychologen niet zomaar informatie kunnen delen over een casus.

- *Wij willen echt die plek, die veilige plek bewaren voor jongeren en als ge op elk overleg aanwezig bent en met alle partners in nauw overleg zijt, ook al breek je uw beroepsgeheim niet, ja maar dat is niet zo veilig voor jongeren he want gij wilt u daar eigenlijk een stukje buiten positioneren en los van gans die ketenaanpak staan, anderzijds maken we er ook een stuk deel van uit he, dus je kunt ook niet echt op uw eilandje werken. Dus dat is ook wel wat zoeken. Op dit moment, loopt dat relatief vlot. Ik heb niet de indruk dat partners heel nauw willen afstemmen, ook niet inhoudelijk. Mensen weten dat en voelen dat ook van oh dat is goed dat dat bij (mij) besproken wordt, ik moet daar eigenlijk niet te veel van weten.*

Er wordt aangegeven dat het voor elk dossier **op maat** te bekijken is of de psycholoog aansluit op bepaalde **overlegmomenten**. Het gaat hierbij meer over afstemming over wie doet wat. Inhoudelijke afstemming wordt zo min mogelijk gedaan, en als het gebeurt, moet dit in bijzijn van de jongere gebeuren, aldus 1 van de psychologen. Ook wanneer bijvoorbeeld een casusregisseur de psycholoog contacteert omdat hij/zij zich zorgen maakt over een jongere, dient de jongere hier van op de hoogte gesteld te worden. **Transparantie** is met andere woorden cruciaal.

- *Maar ge voelt wel als er een rondetafel is, dat een casusregisseur ons wel gaat uitnodigen en dan kunnen wij gaan zien, is het hier zinvol dat we gaan of niet. Hetzelfde, als daar een IB+’er is, wij sluiten ook op hun intervisie aan, als dat een jongere is die je zelf ook wat begeleidt dan ja, bereid dat zelf een beetje samen voor of misschien van ja wat gaan we hier wel of niet delen. (...) Als ze ergens op botsen en voelen van oké of we zijn hier parallelle trajecten aan het lopen, moeten we niet zien van wie doet wat, zo meer dat niveau. Maar echt inhoudelijke afstemming proberen we zo weinig mogelijk, en als het gebeurt, met de jongere er bij. Als een casusregisseur zich echt zorgen maakt en dat met ons deelt, dat kan, maar alleen als wij, wetende dat wij dat met die jongere gaan bespreken van kijk ik weet dat, ik heb die informatie gekregen. (...) Bij de ene casus is dat meer nodig en sta ge daar volledig bij open dan bij de andere casus voelt ge van hier moeten we echt een grens stellen en wij hebben niets met die keten te maken en wij zijn echt de veilige plek voor de jongere en that’s it.*

In het samenwerken met de ketenpartners moet het duidelijk zijn welke **taken niet voor de psycholoog** zijn weggelegd. Zo geeft 1 van de psychologen een voorbeeld, waarbij een casusregisseur de psycholoog verzoekt aan de politie te duiden dat onaangekondigde huisbezoeken nefast zijn voor de jongere. De psycholoog geeft aan dat dit niet binnen het takenpakket van de psychologen behoort, en dat zulke actie het vertrouwen tussen de jongere en de psycholoog kan schaden.

- *Bijvoorbeeld daar komt een vraag van een casusregisseur van kijk euhm de politie komt daar regelmatig controles doen, die komen onaangekondigd thuis binnen, dat is een paranoïde jongere die enorm snel op zijn paard zit en die zich enorm geïrriteerd voelt, die daar eigenlijk volledig van flipt (...). De casusregisseur komt bij mij en die vraagt van wilt gij niet aan politie uitleggen dat dat nefast is voor die jongere en dan denk ik, ik volg het standpunt, maar eigenlijk is dat uw taak. Ik ga dat als psycholoog niet*

doen, want welke indruk geef ik nu aan die jongere, dan gaat die misschien in een ander gesprek bepaalde dingen niet durven zeggen omdat ik wel of niet bij politie iets kan bewerkstelligen.

Een blik op de toekomst

In de interviews en focusgroepen werd meermaals gereflecteerd over **kansen voor de toekomst**. Wat zouden de psychologen nog (meer) kunnen of moeten doen? Waar kan meer op ingezet worden? Dit werd zowel gevraagd aan de psychologen zelf als aan de andere professionele actoren.

Zoals reeds aangehaald, zijn de psychologen op het moment van de bevraging **nog sterk zoekende** naar de invulling en afbakening van hun job.

- *Ik denk dat het gewoon belangrijk is om dat allemaal een beetje te kaderen he, dat wij nog volop aan het zoeken zijn hoe dat wij ons gaan profileren, hoe we ons noemen, wat dat we wel en niet doen, wanneer jongeren instromen, hoe dat we naar diagnostiek kijken.*

Desondanks worden verschillende pistes geopperd tijdens de bevragingen over hoe de toekomst er zou kunnen uitzien.

Vergaren informatie en meer inzicht in onderliggende mechanismen

Door iemand wordt geopperd dat de psychologen een rol zouden moeten toebedeeld krijgen om **informatie te vergaren** over een jongere in functie van beeldvorming. Zoals eerder aangehaald is er soms weinig geweten over de jongere en zijn/haar context. Hier zou de psycholoog een rol kunnen opnemen.

- *Ja, want ik heb al op intervisies gezeten waar ik mij eigenlijk verbaas over hoe weinig er geweten is over een casus. Hoe is de rol van een jongere in zijn gezin? Wat is die zijn, wat is zijn herkomst? Wat is die zijn culturele achtergrond? Dat zijn toch zaken die mogen geweten worden. (...) Hoe staan de jongeren in de maatschappij? Hoe staat een jongere in zijn gezin, hoe functioneert een jongere? Wij moeten dat weten. (...) Ik denk dat dat ook wel gewoon waardevol kan zijn, dat door het vergaren van informatie... Ik denk dat de psycholoog daarvoor opgeleid is, het beste voor opgeleid is, ik denk dat echt wel.*

Het duiden van **onderliggende mechanismen** die aan de basis liggen van gedragingen, zoals bijvoorbeeld cognitieve beperkingen waardoor jongeren moeilijk tot actie komen om hun doelen te verwezenlijken (zie ook verder), wordt eveneens genoemd als een belangrijke taak van de psychologen.

- *Dat zijn (in het begin van een traject) heel veel hypotheses toch nog. Dat ge weet dat het niet goed zit, maar goh, ik heb ook wel al vaak informatie moeten bijschaven, een keer dat ik er zo een beter zicht op krijg zo ze. Ja, zo zeker heel veel bezorgdheden, en die zijn doorgaans zeer terecht (lacht). Maar zo dat dat gedetailleerde zo van hoe zit het nu exact in mekaar? Wat zijn de echte mechanismen die er spelen?*

Ook het **blijven inzetten op aanwezigheid op intervisies en casusbesprekingen**, en het verzorgen van **vormingen** wordt genoemd. Op die manier kunnen de casusregisseurs (nog) meer wegwijs gemaakt worden in bijvoorbeeld screeningsinstrumenten en de betekenissen achter het gedrag van de jongere.

- *Maar ik denk op termijn komt er ook wel wat vraag naar andere zaken he, euhm ook doorverwijzing, wat bestaat er allemaal qua diagnostiek, daar wat wegwijs in maken, euhm bijvoorbeeld een SEO, dat*

is een zeer interessant instrument om de sociaal-emotionele ontwikkeling van een jongere te bepalen. (...) Als casusregisseurs die info hebben om die koppeling te maken, van ah maar dat is een gast die dat zo scoort, dat wil eigenlijk zeggen dat eigenlijk functioneert die gelijk een driejarige, dat wil eigenlijk zeggen hup hup hup... (...) Die vertaling een beetje maken op interviews, casusbesprekingen of een keer algemeen een vorming rond geven he in de toekomst bijvoorbeeld he. Ik denk dat dat onze taak wel een beetje is. Dat is een voorbeeld van dingen die nu wel komen zo, ja.

Vragen rond diagnostiek

Uit de dossierstudie bleek reeds dat er bij vele jongeren een vermoeden is van een bepaalde problematiek, maar dat diagnoses vaak ontbreken. Er is dus met andere woorden een nood aan diagnostiek. Het verwondert dan niet dat in zowel de interviews als de focusgroepen er naar de psychologen toe heel wat verwachtingen worden uitgesproken wat **diagnostiek** betreft.

- *Vooraf rond die diagnostiek denk ik, er komen heel veel vragen daar rond, vooral heel veel hulpverleners zitten daarmee, jongeren zelf niet, meestal niet (lacht).*

Er wordt door de psychologen aangehaald dat dit een eerder beladen onderwerp is. Diagnostiek kan volgens hen heel **ruim** bekeken worden, maar ook heel **eng**.

- *Dat is een zeer beladen vraag he diagnostiek, daar zijn we heel veel over aan het discussiëren. (...) Ja, dat is een heel moeilijk onderwerp, omdat je voelt dat heel veel partners daar nood aan hebben en vraag naar hebben, maar wat is dat diagnostiek?*

De vragen naar **pure diagnostiek** (als in: een diagnose plakken op een jongere) worden heden niet door de psychologen opgenomen. Zij geven aan hiervoor **door te verwijzen** naar andere instanties. Het eerder “screenen” van jongeren, als in het verkennen of er nood is aan diagnostiek, wordt dan weer wel opgenomen, al is dit nog niet helemaal uitgeklaard in hoeverre dit effectief als hun taak beschouwd wordt.

- *Als dat zo van die heel typische, psychiatrische of VAPH vragen zijn, dan doen wij dat niet en dan is het wel onze taak om dat dan te kennen en mensen wegwijs te maken van bij OLO kunt ge de diagnostiek doen of daar kunt ge bij een Centrum van Ontwikkelingsstoornissen, want het gaat daar over, maar als het gaat over meer een screening of het gaat over van ja is hier die diagnostiek nodig, we weten het niet goed, kunt gij met de jongere gaan verkennen van voelt gij dat ook, dat is denk ik wel iets waar dat wij een rol kunnen opnemen. Dat voelt ge wel aankomen. (Als) we niet kunnen doorverwijzen of er is een wachtlijst, wat kunnen wij daar dan in opnemen.*

Een belangrijke reden om niet zelf aan diagnostiek te doen, is omdat dit in strijd zou kunnen zijn met het **beroepsgeheim**, aangezien er naar aanleiding van de diagnose zou worden teruggekoppeld naar de casusregisseur bijvoorbeeld. Dit aspect wordt momenteel dan ook verder besproken en uitgewerkt. Een optie zou bijvoorbeeld zijn dat er een uitsplitsing wordt voorzien tussen een module begeleiding en een module diagnostiek.

- *Euhm, wij moeten daar heel voorzichtig in zijn, euhm zelfs al zegt een jongere van oké het is goed, ik doe een aantal gesprekken ter screening of ter inschatting van hoe zit dat hier nu eigenlijk. Als dat een terugkoppeling impliceert naar een casusregisseur om dan te laten weten van oh heb ik wel gemerkt, inderdaad de jongere functioneert zus of zo, of hij is niet gekomen op de afspraak, dus ik weet het niet, heb je eigenlijk weeral iets doorgegeven he, je hebt eigenlijk al iets verteld, dus dat is een moeilijke*

kwestie, maar wel iets dat ge heel veel voelt komen he. (...) (De vraag rijst of) we daar een module van maken dat we dat een stuk wel bieden, maar die jongere dan niet begeleiden of ja hoe gaat dat dan allemaal gaan, dat is eigenlijk iets waar dat we nu in de werkgroep rond aan het spreken zijn.

Een andere optie is om dit op te lossen door casusbesprekingen op bijvoorbeeld een **interview**.

- *Ik denk dat we dat grosso modo gaan kunnen beantwoorden die vraag, door dat al op casusniveau te behartigen. (...) Wij moeten hem daarom niet zien, maar wij kunnen jullie wel spreken over die casus, interviewerend, wat wegwijs maken van wat kunt ge daar nu doen met die gast als ge ziet dat die psychotisch is. Wat is dat, die signalen van een psychose? Dat denk ik dat heel duidelijk onze taak is. Maar effectief aan diagnostiek gaan doen, dat is nog een vraagteken.*

De vrees leeft ook dat diagnostiek kan ge/misbruikt worden louter om een **ticket** te bemachtigen om bijvoorbeeld een jongere in een bepaalde school te kunnen inschrijven.

- *Als ze nood hebben aan een ticketje zodat de jongere op een bepaalde school ingeschreven kan worden, ja dat is niet voor ons. Euhm, er zijn daar heel veel centra voor en daar kunnen we naar doorverwijzen.*

Diagnostiek eerder in de zin van het aftasten van hoe bepaald **gedrag te begrijpen**, of **hoe best om te gaan met bepaald gedrag of problematieken**, wordt wél opgepakt door de psychologen.

- *Een veel moeilijkere vraag is, waar ge voelt dat er heel veel partners zitten met goh, daar zitten we zonder of we voelen dat we botsen op of daar zit wat trauma aanwezig, hoe moeten we daar mee omgaan, wij geraken daar niet toe of ja, daar zit een verslavingsproblematiek, wat moeten we daarmee doen of nog subtieler he van goh, die jongere, is die soms wat psychotisch of wilt hij het allemaal niet of kan hij het niet, is hij misschien wat beperkt of van waaruit moeten we dat gedrag verstaan. We hebben die psychologische achtergrond niet en wat doen we daarmee? Die subtielere vragen naar diagnostiek, ik noem dat diagnostiek, maar eigenlijk gaat dat daarover. Dat doen we wel veel.*

Ook over deze eerder subtielere vragen naar diagnostiek, wordt evenwel kritisch gereflecteerd. Zo wordt gesteld dat er steeds de vraag gesteld dient te worden of dit in het **belang van de jongere** is.

- *Maar eigenlijk is dat moeilijk want wie heeft er hier een nood. Is dat een hulpverlener die gewoon graag wilt weten van hoe zit het? Of is dat belangrijk in het kader van de jongere om echt uw hulpverlening af te stemmen. Heeft die jongere daar zelf eigenlijk last van? Het is in de eerste plaats onze taak om dat eigenlijk voor een stuk uit te klaren op consultniveau, dat is voor mij al die expertise.*

Wat de invulling van diagnostiek betreft, liggen er dus nog **verschillende vragen**. De verwachtingen van de betrokken actoren lijken nog niet volledig afgestemd op de huidige realiteit en de visie van de psychologen hierop.

Er wordt op één van de focusgroepen geopperd, om toch te voldoen aan de vraag van diagnostiek, om eventueel **expertise in te kopen**.

- *Ja, we kunnen inkopen he. Dat zou een verbetering kunnen zijn ja, die expertise.*

Screeningsinstrument

In het project waar de aanwerving van de psychologen voorzien werd, is er sprake van “detectie van risico’s op psychosociale problemen en noden op vlak van geestelijke gezondheid, bij de KOMPAS+

jongeren, en dit via een wetenschappelijk gevalideerd **screeningsinstrument** met het oog op (vroeg)detectie”.

Uit de bevraging blijkt echter dat de psychologen niet **geloven in zo'n instrument**. Volgens hen zou dit niet werken bij de doelgroep van KOMPAS+. Zij geven dan ook aan van dit idee te zijn afgestapt.

- *Nee, ik kan daar heel duidelijk in zijn. (Mijn collega) en ik geloven daar niet in dat dat werkt op die manier. (...) Een gevalideerd screeningsinstrument is... Dat is een ding waar dat wij geloven van bij die doelgroep gaat dat niet marcheren. Daar gaan al die jongeren op scoren, daar gaan ze allemaal hoog op scoren. (...) We voelen zo'n instrument, neemt dat eens af bij zo ne jongere, dat is een lol he, allez die vragen hoe die omschreven staan, voel je je soms wel eens rusteloos in je hoofd? Ja, ze gaan daar allemaal ja op zeggen en 90% gaat zeggen, wat bedoelt ge? Dus (...) wij willen daar wat van afstappen.*

De psychologen menen echter wel dat er een soort richtlijn moet komen in de toekomst rond welke jongeren er al dan niet bij hen zouden moeten terechtkomen. Over de vraag hoe deze richtlijn er dan moet uitzien, buigt een **werkgroep** zich momenteel.

- *We zijn er allemaal van overtuigd dat er op een bepaald punt, (...) dat we wel wat gaan moeten nadenken wanneer is er iets voor ons, wanneer trekken we de lijn en moet er een bepaalde soort richtlijn komen (...) Op dit moment zijn we daar met een werkgroep, zowel mensen uit KOMPAS+ als VAGGA, erover aan het nadenken. Wat is dat, wat bepaalt dat dan wel?*
- *Dat gaat nog duidelijker worden die vraag, eens dat we vol zitten he, als dan de vraag komt van wie beslist, wanneer wel of niet aanpakken, onze criteria om het zo te zeggen, we hebben dat nog niet echt. We moeten dat nog bepalen op basis van ervaring die we aan het opdoen zijn.*

Dispatchen

Tenslotte wordt nog gereflecteerd over hoe de dossiers verdeeld zouden moeten worden tussen de 2 psychologen. Op het moment van de bevraging zijn er **nog geen afspraken** rond gemaakt.

- *Ja, op dit moment voelen we dat dat nog heel organisch verloopt en we voelen van oei, we hebben daar eigenlijk geen afspraken rond. (...) Eigenlijk is het op dit moment afhankelijk van (mijn collega) of ik die de mail als eerste ziet en als we ruimte hebben, dat we eigenlijk tegen de casusregisseur zeggen van oh oké, laat ons even afstemmen en als het iets voor ons is.*

Er wordt hierbij nog opgemerkt dat het feit dat de **psychologen met 2** zijn, een meerwaarde is. Het is **waardevol** dat beiden vanuit een andere bril kijken. Verder blijken ook verschillende jongeren elkaar te kennen, waardoor de kans dat 1 van de psychologen bevriende jongeren begeleidt reëel is. Dit is echter niet wenselijk.

- *Ik vind het heel belangrijk dat daar 2 personen op staan. (...) Eigenlijk is dat zo waardevol om daar met 2 brillen in te zitten, euhm ze kennen ook allemaal elkaar die gasten, allemaal familie of kennissen en die heeft een contactverbod met de andere, ge kunt dat niet, als ik euhm dan 1 begeleid, dan zijn de 3 volgende die mekaar kennen en dan kan ik niet meer een veilige plek zijn voor die jongere. Dus ik denk chance dat we met 2 zijn en eigenlijk zouden we beter met meer zijn.*

Net omdat ze met 2 zijn, kan ook afstemming gezocht worden tussen jongere en psycholoog. Zo hebben beide psychologen een andere **stijl** en ook andere **expertise**.

- *Je hebt een andere stijl he, ik pas misschien ook niet bij elke jongere, (mijn collega) misschien ook niet. Ja, ik vind dat wel belangrijk. (...) Opnieuw op casusniveau bekijkt ge dan, want het zijn wel casussen waar dat we voelen van ja, we kunnen daar wel op in gaan qua expertise, als de een meer expertise heeft in verstandelijke beperking, de ander heeft heel veel ervaring in drughulpverlening, dan is de ene casus dan wel de andere meer of minder geschikt. Dat is ook zinvol he, dat ge dat wel kunt (...).*

Ook het feit dat ze beiden een ander **geslacht** hebben, wordt als een troef beschouwd. Sommige jongeren hebben immers een voorkeur, al wordt hier niet altijd op ingegaan.

- *Om ook flexibel te kunnen zijn, de ene wil een man, de andere wil dat niet. (...) Ja, dat komt voor, en ook dan denkt ge na van is dat iets waar we iets mee kunnen en waar kunnen we daar op inspelen of is dat net iets dat we gaan doen? Nee we gaan dat eens tonen dat dat ja, soms splitten ze soms ook heel graag.*

3.5. De rol van IB+ in een KOMPAS+ traject

Zoals eerder aangehaald, werd tijdens het onderzoek besloten om, hoewel dit initieel niet voorzien was, de medewerkers van CAW Kwadraat IB+ te bevragen. Doorheen het onderzoek bleek immers dat de IB+ begeleiders (de IB+'ers) in meer dan de helft van de KOMPAS+ dossiers betrokken zijn en mogelijks een **belangrijke rol** spelen in de trajecten. Tijdens de observaties leek de aanwezigheid van de IB+ een meerwaarde voor de jongere (lijkt de jongere op zijn gemak te stellen, zit naast de jongere, spreekt motiverend en benadrukt positieve elementen), en ook tijdens de interviews en focusgroepen met professionele actoren, en later met de jongeren, werd de **meerwaarde** van een IB+ in het traject meermaals benadrukt. De informatie in dit hoofdstuk is vooral gebaseerd op de focusgroep met de IB+ medewerkers, en werd aangevuld door informatie uit de interviews en focusgroepen met de andere professionele actoren.

Door verschillende professionele actoren wordt de **meerwaarde** van IB+ vermeld in de interviews en de focusgroepen. Maar waarom is dat nu precies zo een belangrijke partner? Hier wordt vooral verwezen naar het feit dat een IB+'er heel aanklampend kan werken, en echt naast de jongere staat. Er wordt gesteld dat de IB+'ers "de taal van de jongere spreken" en dus veel dichterbij de jongere (kunnen) staan. Ook het langdurige karakter van de begeleiding wordt genoemd als een sterkte. Tenslotte wordt ook aangehaald dat IB+'ers over een semi-professioneel en niet-professioneel netwerk beschikken dat erg nuttig kan zijn in de trajecten.

- *Ik denk dat in 80% van de KOMPAS+ dossiers waar ik consulent van ben een IB+ begeleider betrokken is en ik vind dat zelf een ontzettende meerwaarde, omdat die heel aanklampend te werk gaan, die hebben ruimte om echt in verbinding te gaan met de jongere en daar eerder euhm naast te gaan staan he, heel hard op maat allez ja, vanuit de vragen van de jongeren ook, en die kunnen ook heel lang blijven doorlopen ook he. Dus een IB+'er kan ook, ja, ik ben er van overtuigd dat die echt van betekenis kunnen zijn en dat die echt een verschil kunnen maken in die leefwereld van een jongere.*
- *Omdat die veel dichterbij de jongere staan, en de taal van de jongere veel meer spreken.*
- *Die kunnen die gasten ook... die hebben ook de tijd en de ruimte en de kennis, en het netwerk. Want die hebben een gigantisch netwerk. (...) Die hebben semi-professionele en niet-professionele netwerken die ik niet heb. En ik leg mijn professioneel netwerk daarover. En dat maakt het veel sterker he. Ge hebt een ongeregistreerde sociale sector he, waar ge met de burens en dingetjes, dat is gemeenschap he.*

Wat is IB+?

IB+ situeert zich, net zoals IB (individuele begeleiding), binnen Kwadraat (CAW). IB+ is specifiek **in het leven geroepen voor KOMPAS+**, en werd opgestart op 1 januari 2019. De methodiek van IB+ is gebaseerd op de IB-methodiek, maar is veel intensiever.

De basis van IB+ komt eigenlijk uit het IB-verhaal van hier. Dus de manier van werken met die jongeren, de methodieken zijn eigenlijk wat gehaald van IB.

De IB+-begeleider, kortom de IB+'er, ziet de jongere meermaals en meerdere uren per week. Er wordt gemikt op **4 uur per week**, maar dit wordt flexibel gehanteerd. Hierbij wordt rekening gehouden met de specifieke situatie van de jongere.

- *We mikken op die 4u. Daarom dat we ook na de uren zeg maar werken he. We werken niet 9 to 5 he, we werken ook na de schooluren (...). Maar we mikken op die 4u. Dat lukt niet altijd. Soms lukt het wel en soms ga je erover, dat is heel variabel, maar we mikken daar wel op, en we hameren daar ook op. Als we een jongere niet te zien krijgen, dan hameren we daar ook op van we moeten u zien, we moeten u zien, we moeten u zien.*
- *Het is die aanpassing en flexibiliteit die we bieden aan de jongere. wat de jongere kan, of wanneer die kan of beschikbaar is, dan zijn wij ook beschikbaar.*

Initieel was de opzet van de IB+ begeleidingen dat deze van **onbepaalde duur** zouden zijn. Ondertussen wordt een termijn van 2 jaar vooropgesteld, ook al wordt deze termijn niet rigide gehanteerd. Bij het eventueel verlengen van de termijn wordt rekening gehouden met de vraag of er nog een meerwaarde is van IB+ op dat moment.

- *Dat is eigenlijk onbeperkt. Wij richten nu op 2 jaar ongeveer en dan gaan we bekijken van zijn er nog doelstellingen waar er kan aan gewerkt worden. Want er zijn soms jongeren bij die ge eigenlijk tot in het oneindige, tot als ze op pensioen gaan bij wijze van spreken, zou kunnen blijven begeleiden. Maar dan gaan we zien van wat is de meerwaarde nog van een IB+'er (...).*

Hoewel de onbepaalde duur als een positief element wordt beschouwd door professionals, geven de IB+'ers evenwel aan dat de jongeren zelf liever een **einddatum** te horen krijgen. Hoewel jongeren doorgaans positief zijn over IB+ volgens de IB+'ers, willen zij toch het liefst van al met rust gelaten worden en willen ze zo snel mogelijk vrij zijn van begeleidingen.

- *Laat ons eerlijk zijn, KOMPAS+'ers, dat zijn meestal profielen, die willen weten: einddatum. Die willen dat te horen krijgen, hoe lang gaat gij mij nog blijven lastig vallen? Hoe lang ga je nog blijven komen op mijn stoep (...), ik vind u wel tof maar ik wil te horen krijgen: wat is die einddatum.*

Wat doen IB+'ers in een KOMPAS+ traject?

De IB+'ers worden steeds betrokken in de formele aspecten van het KOMPAS+ traject. Zij worden uitgenodigd op de KOMPAS+ overlegmomenten, en ze worden ook betrokken bij het opstellen van het plan van aanpak. De IB+'er doet echter veel meer in de trajecten. Op de vraag wat IB+'ers nu concreet opnemen in KOMPAS+ trajecten, wordt gesteld dat zij **intensief** met de jongeren aan de slag gaan en **naast de jongere** gaan staan. Hierbij is het opbouwen van een **vertrouwensrelatie** cruciaal. Iemand omschrijft de rol als een IB+'er als een "grote broer".

- *Ik denk het belangrijkste is dat we echt een vertrouwensrelatie opbouwen, we staan echt naast de jongere en bieden echt intensieve begeleidingen aan. Dus, heel laagdrempelig, een vertrouwensrelatie. Langdurig ook misschien een belangrijk aspect in het verhaal. Euh, ik zie mezelf soms wel als een grote broer. We krijgen ook wel vaak die positie toegewezen van de jongere.*
- *Ik kan misschien ook wel in alle eerlijkheid zeggen, dat aanhaken voor de ene jongere al wat makkelijker loopt dan de andere. Bij de ene moet je al wat meer moeite doen dan de ander. En ik denk dat het inderdaad heel hard gaat over dat vertrouwen en veiligheid. Dat echt wel basis is dat wij hanteren.*

Naast de jongere staan betekent volgens de IB+'ers niet dat zij het overnemen van de jongeren. De jongeren blijven **verantwoordelijk** en worden hier ook op gewezen. Ook wat bijvoorbeeld druggebruik betreft, zullen zij de keuze aan de jongere laten. Een IB+ staat *naast* de jongere, en zal informatie verschaffen en adviezen geven, maar zij hebben **geen controlerende functie**, zo wordt opgemerkt.

- *Ik merk ook dat begeleiders vooral naast die jongere gaan staan, maar dat die ook, die gaan de verantwoordelijkheid ook altijd bij de jongere laten en het niet overnemen, en als die fouten maken gaan die die ook niet veroordelen. Die gaan natuurlijk wel de gevolgen daarvan benoemen.*
- *(...) Die strenge inspecteur gaan uithangen, dat vertikken wij. (...) Van mij moogt ge smoren naast mij, maar, weet wel: gevaren, dit, dat.*

Binnen deze intensieve begeleiding kan de IB+'er als een **eerste aanspreekpunt** gezien worden voor vragen over alle levensdomeinen. Sinds de komst van de psychologen bij KOMPAS+, worden vragen wat dat domein betreft indien nodig aan de psychologen doorgespeeld.

- *Misschien ook wel belangrijk om te zeggen om te zeggen, wij zijn wel aanspreekbaar voor alles. Wij zijn het eerste aanspreekpunt voor onze jongeren. Dus alle vragen kunnen bij ons terechtkomen. Sinds kort is er ook de samenwerking met de psychologen die zijn opgestart binnen KOMPAS+. Ja dat maakt het ook gewoon gemakkelijker dus psychologische vragen kunnen ook aan ons gesteld worden en de doorverwijzing is heel efficiënt en heel dichtbij, binnenshuis, zeg maar, binnen de ketenaanpak.*

De **contacturen** met de jongere worden heel divers, laagdrempelig en op maat ingevuld. De 4 uren waar op gemikt wordt, worden zeker niet altijd ingevuld door gesprekken op een bureau, integendeel. De IB+'ers geven aan dat dit voor sommige jongeren niet haalbaar is. Er zijn heel wat andere opties: samen op de spelconsole spelen, gaan wandelen, sporten, boodschappen doen, cv's rondbrengen, enz. Hierbij begeven de IB+'ers zich vaak in de **woonomgeving**, de habitat zeg maar, van de jongeren.

- *Dat varieert natuurlijk ook he, je kan niet constant inhoudelijk aan de slag gaan. Da's een algemeen gegeven binnen IB+, als ge constant inhoudelijk aan de slag gaat, dan put je de jongere gewoon uit. Dus het varieert tussen vrijetijdsbesteding, tussen inhoudelijk aan de slag gaan.*
- *Sommigen kunnen dat gewoon echt niet. Die geven duidelijk aan van dag 1 van zet mij niet in een kamer voor 50-60 minuten lang. Ik kan niet lang blijven zitten, dat ook bijvoorbeeld.*
- *Ze kunnen Playstation spelen, ne keer shotten.*
- *Ja soms zijn het echt heel simpele dingen he. Soms kan dat zijn even samen boodschappen gaan doen. Allez ik zeg nu maar iets he.*
- *Of cv's rondbrengen.*

Tijdens deze verschillende soorten activiteiten gebeuren er soms zaken, of worden er soms bepaalde zaken verteld, waar de IB+'er **verder mee aan de slag** kan.

- *Da's echt wel iets kenmerkends aan onze dossiers. Gaandeweg gebeuren er gewoon zaken die naar boven komen als gespreksthema's. Ge hebt altijd wel stof tot gesprek te voeren met de jongere (...).*
- *Ge moet soms op zoek gaan naar wat hen triggert. Tijdens een gesprek, soms, ge zijt een gesprek bezig, ge laat iets droppen, opeens ziet ge die ogen groter worden. En dan denk je: dit ga ik gebruiken. Dit ga ik gebruiken om volgende keer dit of dat.*

Meermaals wordt gesteld dat de IB+'er **flexibel** moet zijn. Soms wordt er iets ingepland, maar door onvoorziene omstandigheden of gebeurtenissen, wordt dit regelmatig helemaal omgegooid.

- *Da's altijd euh, soms ook ter plekke improviseren. Als ge zegt kom, een voorbereiding vandaag gaan we het hebben rond een test rond ik zeg maar iets onderwijs kiezen, maar ge komt er zelfs niet aan omdat er gisteren dat en dat en dat... of hij of zij wilt... dat er totaal iets...*
- *Dan ziet dat er helemaal anders uit.*
- *Of, ge plant volgende week, het is 30 graden, we gaan gaan zwemmen, efkes chill. Maar in plaats van te gaan zwemmen ga je waarschijnlijk naar een zitting moeten gaan (lacht) op de jeugdrechtbank (...).*

De flexibiliteit zit volgens de IB+'ers ook in een **onmiddellijke beschikbaarheid** voor de jongere. Dit wordt als een grote meerwaarde gezien.

- *Als er iets gebeurt, dan zijt ge ook wel onmiddellijk beschikbaar. Dan probeer je de dag zelf nog te gaan. Dus we wachten geen week, geen 2-4 dagen, ik probeer die dag zelf heel kortdaat te reageren. En dat zie ik ook wel als een absolute meerwaarde in ons team. Dat komt ge niet vaak tegen in andere begeleidingsvormen.*
- *Wij proberen diegene te zijn die heel kort en dicht staan op de jongere en ja dat die het gevoel hebben van dat is diegene waarbij ik heel snel contact mee kan opnemen, die heel snel kan reageren, die heel kort op den bal kan spelen, die effectief naast mij kan staan wanneer het nodig is, euhm, ik denk dat dat een heel belangrijke is (...).*

In de focusgroep met de medewerkers van IB+ wordt meermaals gesteld dat de begeleiding laagdrempelig is. Zo gaan de IB+'ers vaak bij de jongere thuis langs. De **laagdrempeligheid** zit volgens hen echter ook in de manier waarop de jongere en de IB+'er contact houden.

- *Dat is misschien ook een belangrijk gegeven. De mediums waarop wij contact maken met jongeren is ook gewoon heel laagdrempelig. WhatsApp en dergelijke. Dus dat wilt zeggen als ze geen belwaarde hebben, wat vaak voorkomt bij jongeren, kunnen ze gewoon ergens in een Pizzahut aansluiten op de wifi en kunnen ze ons direct contacteren en wij ook. Wij zijn heel gemakkelijk te vinden via meerdere mediums eigenlijk.*

Op de vraag welke kaders of methodieken gebruikt worden in de IB+ begeleidingen, wordt geantwoord dat de grote lijnen gelijkaardig zijn, maar dat **elke IB+'er op zijn/haar eigen manier** gaat invullen. Ook de opleidingen die gevolgd worden, hebben een invloed op de begeleidingen, aldus de IB+'ers, maar dan eerder onbewust.

- *In grote lijnen hebben we allemaal maar we vullen die denk ik in op onze eigen specifieke manier. En alle opleidingen die we hebben gekregen, hebben ons wel versterkt, dat neem je zeker mee (bv. JIM, nieuwe autoriteit) (...). Je neemt het wel mee, het heeft zeker zijn invloed, maar het is niet dat dat bewust gebeurt.*
- *Neen heel simpel he, ge hebt hier bijvoorbeeld het kwaliteitenspel. De ene gebruikt alle kaartjes, en ge moet dat eruit trekken, de andere gebruikt het... allez, iedereen gebruikt het op zijn eigen manier. Dus ge kunt ge 1 methodiek hebben maar ge geeft er een beetje uw eigen draai aan.*

Het belang van het profiel van de IB+'er

Het unieke van IB+ situeert zich volgens de IB+'er niet alleen in de intensiteit en de flexibiliteit van de begeleiding, maar ook in het soort **profiel van de IB+'er**, en de aansluiting die hierdoor (makkelijker) gemaakt kan worden met de jongeren.

Zo wordt opgemerkt dat de IB+'ers bijvoorbeeld in dezelfde buurten zijn opgegroeid, een gelijkaardige achtergrond hebben en/of gelijkaardige ervaringen hebben gehad als de jongeren, waardoor er een soort **onderling begrip** ontstaat.

- *Wij begrijpen de leefwereld, wij kennen de taal die de jongeren hanteren, we beheersen dat ook, ik ben net (xx) jaar geworden maar geloof mij, ik weet nog àlles, àlles wat er op straat leeft. Da's niet gewoon omdat de coördinator dat van mij vraagt, da's ook gewoon omdat ik van 't stad ben. Ik ben opgegroeid in (wijk), mijn ouders wonen daar nog, ik kom nog geregeld in de buurt (...).*

Er wordt aangegeven dat de IB+'ers personen zijn die zelf een bepaalde en doorgaans niet eenvoudige **levensweg** hebben afgelegd. Zij vertellen hier ook over tegen de jongere.

- *Zij hebben ook niet allemaal het meest rozenpadje bewandeld om te staan waar ze nu staan.*
- *In langere begeleidingen van een paar jaar komt dat zeker aan bod. De jongere heeft ook vragen he, wie staat er voor mij, wie bent gij als begeleider, wie bent gij als persoon?*

Net door hun specifieke profiel, fungeren de IB+'ers voor de jongeren vaak ook als **rolmodel** volgens de IB+'ers.

- *Automatisch zijn wij dan ook een voorbeeld, een rolmodel voor de jongere van: hij heeft het ook gekund. (...) Dus er is nog wel kans voor mij dat ik het haal. Dus automatisch zonder dat ge er iets voor moet doen, geeft ge ook die boodschap mee, non-verbaal. Dat vind ik 1 van de mooiste dingen die je meegeeft.*
- *Ik ga nog geregeld op het bankje zitten, ik hang ook rond op de hoek, maar de boodschap die er komt aan de jongere is, ik hang ook rond op de hoek, maar ik doe wel normaal. En da's iets dat misschien er voor zorgt dat... en ook als ge met hun rondloopt in hun habitat. Die zien dat ook he, ge geeft een hand daar, en daar, ah van waar gij kent die? (...). Sommige gasten zelfs die ik tegenkom die ik vroeger heb begeleid, die kennen u, die pakken hen aan: zeg ge moet luisteren (naar de IB+)!*

Door de IB+'ers wordt meermaals aangehaald dat vanuit deze specifieke positie, en de verhouding met de jongere, de **jongeren van hen veel aannemen**.

- *Ik heb vorige week vanuit Mol de terugkoppeling gehad dat (de IB+'er) veel meer kan zeggen dan de begeleiding daar. Ik zeg tegen hem met alle respect, ik kan dat niet uitleggen. Ik ben gewoon mezelf. Ik ben àltijd mezelf. Zelfs op een zitting bij de jeugdrechter ben ik altijd mezelf.*
- *Ja ze nemen veel dingen aan van ons, en dat is ook wel omwille denk ik van wat er helemaal in het begin gezegd geweest is, het profiel dat we hebben. Da's eigenlijk ons levenswerk zelf, dat is wie wij zijn, wat ons maakt, da's heel ons pad dat wij hebben bewandeld. Jongeren voelen dat ook wel aan.*

Tijdens de focusgroep met de IB+'ers wordt ook duidelijk dat zij hun job eerder als een manier van **zijn** bekijken, of zelfs als een **roeping**.

- *Ik zeg altijd: ge kiest niet voor deze job, deze job kiest voor u, snapt ge. Een soort van roeping. Ik ervaar dat toch wel zeker zo. Ik heb niet anders gedaan, ook in mijn vrije tijd, van mijn 15, al gewoon, mensen proberen op het rechte pad te sturen, en noem maar op. dus op zich, da's echt een roeping.*

Mogelijks voelen de jongeren dit ook aan en is deze **authenticiteit** een niet te verwaarlozen factor in de relatie IB+'er-jongere. Dit wijst er op dat het "succes" van deze specifieke aanpak (IB+) voor een (groot) stuk zal **afhangen van de personen** die deze job invullen.

Het belang van tijd nemen, de balans tussen aanklampen en loslaten

Het feit dat de IB+ begeleidingen een **lange looptijd** kennen, wordt als een voordeel bekeken. De langdurigheid van de trajecten maakt ook dat er een voldoende aanloop genomen kan worden vooraleer er over de **feiten** gesproken wordt. Dit vergt toch een bepaalde **vertrouwensband**, wat tijd nodig heeft.

- *Wat ik ook merk in die begeleidingen – verbeter mij als het niet zo is – dat jullie niet onmiddellijk starten met de feiten. Dat zijn de feiten die we hier gekregen hebben se en daar gaan we het nu over hebben. Zeker als dat over zedenfeiten gaat, dat jullie echt wel jullie tijd nemen voor die vertrouwensband en dat dat soms zelfs bijna een jaar kan duren voor ge het gaat hebben over wat hebt ge daar toen gedaan of...*
- *Sowieso.*

Eerder bleek al uit de interviews met de andere professionals dat de KOMPAS+ trajecten vaak ups en downs kennen. Dit wordt ook bevestigd door de IB+'ers. Omdat de trajecten langdurig zijn, is er ruimte voor deze ups en downs. Zo zijn sommige jongeren bij de **aanvang van de begeleiding** initieel vooral gemotiveerd om een IB+ begeleiding op te starten omdat dit kan helpen om uit een residentiële voorziening te komen, bijvoorbeeld wanneer KOMPAS+ als voorwaarde wordt opgelegd bij een ondertoezichtstelling. Eens zij terug thuis zijn, verdwijnt de motivatie dan wel eens. Vanuit deze ervaring wordt dat ook meteen aangekaart door de IB+'ers in het verkennende gesprek.

- *Natuurlijk de sociaal wenselijkheid zal aanwezig zijn, die gast kan de instelling verlaten, laten we eerlijk zijn mensen. Voor 99% is dat ook 1 van de motivaties. (...) Gasten die in de GI zitten, als ik maar hier naar buiten kan komen, da's het startpunt op dat moment, maar ik denk dat wij ook wel het lef hebben om dat bespreekbaar te maken. Dat we ook franchement zeggen van we weten ook van dat is aantrekkelijk, met jullie werken en ik ga hier vertrekken, maar we hebben wel dat lef om dat direct bespreekbaar te maken (...) van dit zijn de spelregels en zo gaat het ook zijn. Want wij zitten nu in De Hutten, wij zitten alles te bespreken, maar weet wel van zodra ge naar huis gaat, dat ge mij gaat zien verschijnen, snap je. Dan is het bellen, geen afspraak, dan kom ik gewoon spontaan langs.*

Eens de jongeren uit de voorziening komen, zal de IB+'er de jongere houden aan het **engagement**, en indien nodig zelfs tot bij hem/haar thuis komen.

- *"Gij komt zelfs tot hier, ik heb toch gezegd dat ik niet wil afspreken?" Ja maar vriend, gij zijt met mij wel een engagement aangegaan in de Hutten. (...) Wij zitten die "vrijwillige, vrijblijvende" boodschap te verkondigen, maar wij hebben wel dat mandaat voor onszelf verworven dat wij gewoon daar, kom naar beneden, want gij zijt met mij een engagement aangegaan. En dat is het gezonde lef, dat gezonde pit dat wij hebben als team, ik spreek misschien niet enkel voor IB+ maar gewoon Kwadraat op zich.*

Ook doorheen het traject **schommelt de intensiteit** van het contact tussen IB+'er en jongere vaak. Soms is er volgens de IB+'ers een **aanklampende houding** nodig. Jongeren worden niet zomaar losgelaten als ze afhaken of dreigen af te haken, maar ook niet als de jongeren fouten maken. Als er iets niet loopt zoals gepland, of als de jongeren fouten maken, zal dit benoemd worden, maar dit zal er niet toe leiden dat de jongere of de begeleiding wordt opgegeven.

- *Als die vandaag niet komen opdagen, we laten ze ook niet zomaar los he, we gaan ernaar toe.*

- *Ik denk dat ze al heel veel moeten doen om een begeleiding te laten stoppen.*

Analoog aan wat er reeds verteld werd door de casusregisseurs, halen ook de medewerkers van IB+ aan dat jongeren daarentegen **soms even moeten/mogen los gelaten** worden.

- *Wat ik wel merk in die langdurige trajecten is dat jongeren op een gegeven moment wel nood hebben aan een adempauze. En dat die dan ook wel een beetje gegeven wordt. Er wordt van die jongeren verwacht dat ze hun begeleiders 4u per week zien he. En dat, week na week, jaar na jaar. Dat is soms wel, pffioeuw.*

De IB+'ers geven aan dat de **jongere** daarna doorgaans de **draad zelf weer oppikt**.

- *Ik heb een dossier waar er al verschillende breuken zijn geweest. En we staan altijd wel open om opnieuw, ja, te hervatten en gewoon de draad terug op te pikken. En dat vraagt soms een pauze van een maand, een paar weken, maar ge staat er wel, snap je? Dus dat gebeurt wel, en op een of andere manier komen ze toch wel terug.*
- *We hadden een dossier waar we op het KOMPAS+ overleg hadden afgesproken van oké, we merkten wel dat de jongere er echt genoeg van had, maar we voelden ook wel aan van het is zeker nog geen tijd om het los te laten. Dan hebben we in samenspraak met de casusregie en iedereen rond de tafel van kijk we laten de jongere nu 2 maanden met rust. (...) Na de 2 maanden (...) belde hij zelf, naar ons allemaal. (...) Dus op zich, als ge hen de ruimte geeft, het zakt bij hen ook vaak he.*
- *Vanochtend een jongere na 5 maanden fugue, weinig gehoord, ga je hem nog begeleiden of niet, wilt juist afgesloten worden, en dan daagt hij ineens terug op. Ja en dan gaat dat terug actief worden.*

Sommige jongeren nemen opnieuw contact op wanneer ze **hulp** nodig hebben, bijvoorbeeld met het voorbereiden van een zitting. Jongeren nemen volgens de IB+'ers soms ook contact op *na* het afronden van de begeleiding.

- *We moeten ook eerlijk zijn, soms kunnen ze ook niet anders he. Als ze weten dat er een jaarlijkse zitting aankomt of ze weten er komt een uithaling thuis aan, dan ga ik efkes naar den begeleider bellen, die zijn ook berekenbaar he, omdat ik weet van een beetje voorbereiding, hoe ga ik me er op voorbereiden. Dat is hun volste recht ook he.*
- *Wat ik ook merk is dat als er begeleidingen afronden, dat er later nog eens terug contact is, als er iets gebeurt in hun leefwereld, of als ze nog vragen hebben, dat die terug met hun begeleiders contact opnemen. Om hen nog eens kort efkes bij te staan voor het één of het ander.*

Het verschil en samenwerking met de casusregisseur

Voor de **jongere en zijn/haar netwerk** zou het verschil tussen de casusregisseur en de IB+'er niet altijd even duidelijk zijn, aldus de IB+'ers. Zij geven aan dat dit regelmatig herhaald dient te worden.

- *Herhaling. Sommige jongeren hebben nog steeds die herhaling nodig. Maar, met alle respect, An, ik denk dat het netwerk dat zelfs niet begrijpt. Laat staan de jongere. (iedereen knikt instemmend)*
- *Ik heb het afgelopen vrijdag nog een keer zien gebeuren en het gebeurt continu opnieuw. Heel veel binnen het netwerk die nog steeds na 3 jaar nog steeds niet begrijpen of het verschil zien met IB+.*
- *Ik denk dat die ook het verschil niet zien, als wij daar verschijnen met een casusregisseur dan denken van die zitten samen op 1 bureau.*

Opvallend is dat er door de IB+'ers gesteld wordt dat ook professionele actoren soms niet altijd de **plaats en rol van de IB+'er** helder zien.

- *Zelfs de jeugdrechters zien de verschillen nog steeds niet. Nog steeds benoemen ze het als "de IB+'er van KOMPAS+". Ik ben niet van KOMPAS+, ik ben van Kwadraat.*
- *Wij zijn deel van een ketenaanpak KOMPAS+, en ons toegangspoort is KOMPAS+. Maar de toegangspoort voor IB is het centraal meldpunt; en da's niet IB van het CMP. Da's IB van Kwadraat.*

Over de **samenwerking met de casusregisseur**, zijn de IB+'ers positief. De samenwerking loopt vlot, en de rollen zijn duidelijk. In de beginfase van KOMPAS+ waren ook **consulenten** soms casusregisseur, en dat was lastiger. Heden is dit veel duidelijker.

- *Naar mijn gevoel loopt dat altijd echt wel heel netjes. Je kan heel recente info uitwisselen, ge kunt dingen vragen aan de casusregisseur waar gij niet direct van op de hoogte zijt, en omgekeerd. Euh, volgens mij verloopt de samenwerking heel netjes en heel vlotjes.*
- *Ik denk dat dat zo vlot verloopt omdat die rollen ook wel heel duidelijk zijn.*
- *In het begin was dat wat moeilijker omdat ook heel veel casusregisseurs ook consulenten waren en dat was niet zo gemakkelijk. Maar nu is dat heel duidelijk. De rol van de casusregisseur, van ons, hoe we op elkaar inspelen, hoe de informatieoverdracht gebeurt enzo, is wel duidelijk.*

De IB+'ers geven aan dat de casusregisseur heel veel **praktische zaken** regelt, zoals het organiseren van de KOMPAS+ overlegmomenten, en de rapportage.

- *En de casusregisseur organiseert ook de rondetafels. Alle credits naar hun he. Die brengen iedereen rond de tafel, zorgen dat iedereen op de hoogte is, die verdelen de taken achteraf, schrijven alles netjes op. Ja, ik heb er heel veel aan moet ik zeggen. Ik heb er heel veel aan.*

IB+'ers **koppelen regelmatig terug** naar de casusregisseur over hoe de begeleiding loopt, zonder evenwel alle details te geven. De informatiestroom gaat dus langs beide kanten, en de jongere is daar ook van op de hoogte. Er wordt hierbij enkel gedeeld wat nodig is om verder te kunnen ("need to know").

- *Als er informatie wordt verdeeld, is dat altijd met medeweten van de jongere.*
- *Wat nodig is om verder te kunnen.*
- *Voilà. Wat relevant is.*
- *Als de gast in ontvluchting is en die zit ergens in een safehouse, sorry meneer of mevrouw de casusregisseur, dat is vertrouwelijke informatie die aan mij toebedeeld is. Bij wet beschermd (lacht). Maar als de informatie nodig is om verder te kunnen, da's iets anders natuurlijk he.*

De casusregisseur is ook diegene die de contacten verzorgt met de **consulenten**. De IB+'ers kunnen ook zelf in contact staan met consulenten, maar sommigen geven aan dit liever niet te doen.

- *Wij staan ook wel in contact met de consulenten, dus, als het nodig is, is er ook wel rechtstreeks contact, moet dat niet altijd via de casusregie gaan. (...) Maar het gebeurt vaak dat we rechtstreeks met de consulent communiceren, in functie van de jongere. Dat gebeurt zeker.*
- *Let wel, ik ben daar eerlijk in. Ik probeer dat niet te doen. Ik probeer de casusregisseur te bestoken met info en speelt gij die maar door.*

Eén van de redenen om de casusregisseur als tussenpersoon in te schakelen, is dat er dan sneller antwoorden komen. De IB+'ers geven aan dat de casusregisseur zeer **beschikbaar** is en sneller antwoorden verschaft.

Iemand geeft aan dat het jammer is dat de IB+'er zelf zo weinig contact heeft met de **jeugdrechter**. Er zijn niet alleen weinig contactmomenten, maar deze momenten zijn ook heel kort. Wanneer de IB+'er meer ruimte zou krijgen om informatie door te spelen en te kaderen, zou hij/zij mogelijks ook een grotere impact kunnen hebben in het traject, zo wordt gesteld:

- *Ik vind de weg naar de jeugdrechter soms zo lang en inefficiënt. Soms zou het wel handig zijn om op andere momenten dan tijdens de zitting in communicatie te gaan met de jeugdrechter. Ge hebt tien minuten zeg maar om alles efkes door te spelen van uw eigen bevindingen en ik vind dat soms wat weinig. Ik denk dat we meer impact zouden kunnen hebben als we dat vaker zouden kunnen doen. Ge moet altijd wachten. Dat duurt soms maanden voor ge de jeugdrechter te zien krijgt, en dan moet ge in tien minuten, de korte momenten dat ge hebt om te spreken, alles op een duidelijke manier door te geven. Da's soms een frustratie van mij, toch wel.*

Valkuilen en moeilijkheden

Hoewel zowel de professionele actoren als de IB+'ers zelf erg positief spreken over het werk dat ze leveren, wordt ook een aantal valkuilen aangehaald voor de IB+ begeleidingen.

Afhankelijkheid

Een eerste valkuil is dat jongeren **afhankelijk** kunnen worden van de begeleiders, en dat zij de begeleiders zaken vragen die in principe tot de ouders toebehoren. De coördinator geeft aan hierover te waken middels de maandelijkse werkbegeleidingen.

- *Het lijkt nu he alsof de begeleiders alles mogen inzetten om hun doelen te bereiken bij die jongeren. Dat is niet zo. Waar ik heel erg probeer voor te waken, dat is soms worden jongeren ook heel afhankelijk van de begeleiders. Of gaan die dingen aan begeleiders vragen dat eigenlijk behoort tot de ouderrol.*

Een **voorbeeld** dat gegeven wordt is de vraag van een jongere of de IB+'er hem autorijles kon geven, terwijl dit eerder een taak is die tot de ouderrol behoort.

- *Eén van de jongeren vroeg aan een begeleider of hij hem kon leren autorijden. En dan denk ik neen, ook omdat ge dan merkt in gans dat verhaal, dat ging niet meer om dat autorijden. Als dat een middel is om in uw begeleiding te slagen, dan zou ik daar ja op zeggen; maar op die moment was dat, ja... was dat zoiets van neen dat moet ge door die vader of moeder laten doen, dat is niet uwe rol.*

Iemand merkt op dat doorheen de begeleidingen de jongere de begeleider soms eerder als een deel van zijn/haar netwerk beschouwt, en de **rol als begeleider** begint te vervagen.

- *En omdat ge merkt dat bij die jongere die rol vervaagt, ja... dus dat die heel hard gaan vastklampen soms ook. Omdat die soms ook gewoon het netwerk links hebben laten liggen, en omdat die op zoek zijn naar nieuw netwerk. Maar dat nieuw netwerk, daar is onze begeleider geen deel van. Allez die kan daar wel mee naar op zoek gaan, maar het blijven begeleiders, het zijn geen vrienden of vaders of moeders.*

Wat als de begeleiding stopt?

Hieraan gelinkt kan de vraag gesteld worden: wat gebeurt er als de begeleiding stopt? De jongere en IB+'er bouwen vaak een sterke band op. Hoe is dat dan wanneer de begeleiding wegvalt? Er wordt gesteld dat de **nazorgfase** hier voor een belangrijke overgangsfase zorgt.

- *Ge hebt sowieso de overgangsfase he, de nazorg. We bieden dat altijd aan en we geven dat aan elke jongere. dat geeft hen wat de speelruimte om het op een aangename manier en betrouwbare manier af te ronden, dat het niet bruut is. Maar het is zeker niet gemakkelijk. (...) Ik merk soms tijdens de nazorgfase dat de jongere heel veel vragen heeft en er nog vragen naar boven komen. Dus, neen dat is niet gemakkelijk, voor een jongere, het is die afstand-nabijheid dat ge als begeleider moet bewaken en moet doorgeven aan de jongere, het is niet evident. Zeker niet.*

Hoewel tijdens de begeleiding geprobeerd wordt steunfiguren in het netwerk van de jongere te installeren of activeren zodat de jongere hier beroep kan op doen als de begeleiding stopt, is dat **allesbehalve evident**. Iemand vinden uit het netwerk vinden die zich hiervoor belangeloos kan engageren, en bovendien een pro-sociale figuur is, is niet eenvoudig.

- *Het ding is ook, we leven in een heel individualistische maatschappij en het is wat dat betreft niet zo gemakkelijk om een niet betaalde werkracht om het zo te zeggen, euh, ja, te vinden die, ja, kort bij de jongere staat en da's, da's niet gemakkelijk.*
- *Da's echt niet gemakkelijk.*
- *Dat netwerk is vaak ook niet het meest gunstige netwerk, alle, om ze nog verder aan te koppelen.*

De IB+'ers geven dan ook aan een zogenaamde **natuurlijke mentor of JIM** ook een betaalde werkracht zou mogen zijn. Volgens hen zouden bijvoorbeeld ook jeugdwerkers deze rol kunnen opnemen. Voor jongeren fungeren deze mensen vaak als rolmodel.

- *Ik denk dat wij als team hebben besloten, ik durf dat hier zeggen. Dat wij voor 70% niet geloven dat die JIM geen betaalde werkracht mag zijn.*
- *Als ge puur kijkt naar de maatschappij van vandaag, al die jeugdwerkingen en sportverenigingen, dat zijn ook voorbeeldfuncties, die hebben ook hun verhaal te vertellen. De jeugdwerkers (...), dat zijn ook mentors, die worden er voor betaald, maar die jongere zegt wel over die persoon, daar kijk ik naar op.*

Tenslotte halen IB+'ers ook aan dat jongeren ook na de begeleiding vaak in dezelfde **buurt** blijven wonen, waardoor er verleidingen of negatieve invloeden op de loer blijven liggen. Er wordt gesteld dat de buurt niet uit de jongere kan gehaald worden. Het is hier zaak om met de jongere te werken rond het bewustmaken en nemen van keuzes, en ook als IB+'er zelf gedrag te stellen waar de jongeren zich aan kunnen spiegelen.

- *Ge kunt, hoe zegt ge dat... ge kunt misschien de jongere uit de buurt krijgen maar de buurt niet uit de jongere. Dat is ook iets waar we geen controle over hebben. Ja, dat zijn keuzes maken he, je maakt hen bewust van keuzes, en oorzaken zoeken van die keuzes etc. Echt daar mee bezig zijn, maar eens dat hij of zij in die jungle aanwezig is...*
- *Maar als ge naar onszelf kijkt, de buurt waar ge uit komt, de roots waar ge vandaan komt, dat kunt ge niet uit iemand halen, dat gaat niet. Ge kunt dat alleen maar, ja, omzetten naar iets positiefs en waar ze kracht kunnen uit putten. En dat is vooral heel belangrijk.*
- *Ja ik zit ook op de hoek he, maar ik doe normaal. Ik zit ook op de bank, zonnebloempitjes af en toe, maar mijn hand zit ervoor en ik gooi dat niet op de grond. En dat zien ze ook.*

Vragen vanuit de context

Een andere valkuil voor de IB+ begeleiding is de afbakening. Hoewel de IB+ begeleiding gefocust is op de jongere, komen vaak heel wat vragen vanuit **de context**. Hier gaat het dan vooral over ouders. Ouders spreken de IB+'ers niet alleen aan met eigen hulpvragen, maar willen soms ook (te) sterk betrokken worden bij de IB+ begeleiding. Hier is het belangrijk om een **evenwicht** te zoeken: de jongere is onlosmakelijk verbonden met zijn context, maar het is wel de jongere die centraal staat en

moet blijven staan. De IB+'ers geven aan niet elke vraag systematisch af te ketsen, maar geven wel aan te waken om de focus op de jongere te houden.

- *We zijn ook een heel makkelijk aanspreekpunt, soms ook voor ouders. En dat komt dan ook soms bij ons terecht en dan, merk ik daar ook wel zo, een beter toezicht daar op zou ook wel goed zijn.*
- *With all due respect, ik heb het daarnet gehad over afbakening. De context is normaal gezien niet onze core business. Die vragen komen er wel natuurlijk, en wij zeggen ook niet van we blijven er vanaf als er een vraag komt waar we misschien iets mee kunnen doen, maar eigenlijk is dat niet...*
- *Volgens mij zijn ouders daar ook anders in, ik denk dat sommige ouders zichzelf betrekken in het verhaal en graag zelf op de hoogte willen zijn van het gebeuren. Onze taak is dan wel om te benadrukken dat we er echt zijn voor de jongere. (...) En, het is gewoon ook niet gemakkelijk om de jongere los van zijn context te zien, dat is gewoon een feit.*

Ondanks het feit dat de jongere centraal staat, wordt wel contact gelegd met de ouders, en worden soms ook **contextfiguren** betrokken in de begeleiding. Dit gaat doorgaans over ouders, ooms, zussen, broers e.d. Vriendjes en vriendinnetjes worden zelden betrokken, maar het gebeurt.

- *Bij IB+ is echt wel meer de focus de jongere zelf, ook al is die minderjarig. En er worden wel contacten gelegd met de ouders, maar de focus is vooral de jongere.*
- *Ik heb al wel gehad dat een jongere mij over laatst wou hij zelf dat zijn vriendin erbij was op het laatste KOMPAS+ overleg. En we staan dat ook toe, het is niet dat we zeggen neen neen absoluut niet. Maar zoals (collega IB+) zegt, ook wel sporadisch, zeker niet vanzelfsprekend.*

Tijdens de focusgroep wordt aangegeven dat de context erg belangrijk is, maar dat IB+ dit er niet bij kan/wil nemen. Ideaal zou er volgens hen bij Kwadraat een **contextbegeleider** opgenomen worden in het team. Op die manier kunnen vragen vanuit de context opgenomen worden, en zit de IB+'er niet op twee stoelen, wat het vertrouwen zou kunnen schaden.

- *(Er zou eigenlijk iemand moeten zijn dat dan) iets opneemt in die context zodat de IB+'ers het vertrouwen met de jongere kunnen blijven hebben. Want als ge als contextbegeleider werkt én met de jongere dan zit ge op twee stoelen en zijt ge vaak niet meer betrouwbaar, allez voor die jongere he.*
- *Dat missen we wel. Dan moet ge al echt binnen een andere deelwerking van KOMPAS+ gaan en dan nemen die het eigenlijk ook over, of dan willen die het een stuk overnemen en dat is niet altijd de bedoeling. Dus ik denk dat dat iets is dat wij missen.*

Afbakening taken en overlapping

Ook **professionele actoren** kloppen echter vaak aan bij de IB+'ers met **vragen die eigenlijk niet in hun takenpakket zitten**, aldus de IB+'ers. Ook hierdoor komt de afbakening in het gedrang. Het gaat dan zowel om praktische problemen die eigenlijk aan een andere actor gemeld zouden moeten worden, maar meer specifiek gaat het soms ook over het tolken bij de ouders. Aangezien verschillende IB+'ers de moedertaal van de jongeren machtig zijn, wordt hier al eens beroep op gedaan. De vanzelfsprekendheid dat de IB+'ers taken op zich zouden moeten nemen die eigenlijk niet in hun takenpakket zitten, wekt enige ergernis op.

- *Of er komen vragen bij u zoals euh, ah ja de jongere heeft een boete gekregen omwille van zijn buzzypas. (...) Ge moet niet naar mij bellen. Eigenlijk cru gezegd, eigenlijk is dat iets dat ge aan de consulent moet melden. Dat is wat ik bedoel met vanzelfsprekend, belt naar de IB+, die zal dat wel tolken aan die moeder.*

Ik moet niet tolken, ik tolk wel als ik dat wil, maar ik moet eigenlijk niet tolken. Ik ben geen tolk, ik ben niet aangenomen om te tolken (...).

Een ander veel voorkomend probleem komt naar boven wanneer er **meerdere IB's** rond een jongere werken en er mogelijks een overlapping ontstaat.

- *Als ne jongere in een voorziening zit, dat dan die rollen wat onzuiver worden tussen een IB daar en een IB+.*
- *Inderdaad dat is een valkuil, soms is dat vermoeiend, omdat niemand wilt lossen, terwijl dat ge misschien wilt samenwerken, toegevingen doen.*
- *Of dat ze evengoed zeggen van nu komt die hier 6 maanden bij ons in begeleiding, dus zet hem bij jullie on hold. Maar ho, wij kunnen niet zomaar ne nieuwe jongere opstarten dus die kan ook niet zomaar on hold gezet worden.*

Hoewel er wordt beaamd dat het de rol is van de **casusregisseur** om te kijken wat loopt er en waar er **overlappingsen** zijn, blijkt het in de praktijk niet altijd eenvoudig om af te stemmen omdat er verschillende begeleidingen worden opgelegd door de jeugdrechter.

- *Ja en plus dat is toch ook vaak de jeugdrechter die zegt van er is een IB+ traject gaande, en dan komen die in Mol terecht en dan moeten die ineens naar de Overstap en daar komt dan begeleiding aan te pas, ja dat kan de casusregie ook niet zomaar oplossen.*

Het belang van matching

Door de medewerkers van Kwadraat, maar ook door de casusregisseurs, wordt benadrukt hoe belangrijk het is dat er een **match** wordt gezocht tussen jongere en IB+'er. In de interviews met de jongeren wordt hier ook uitvoerig naar verwezen (zie 4.)

- *Ik heb (de IB+'ers) allemaal in verschillende dossiers. Ik weet ook van welk profiel goed is voor welke jongere. Dan overleg ik met de coördinator van wie is er beschikbaar, en dan zeg ik die wil ik. Allee ik heb daar niks aan te zeggen he maar ik voel keihard aan van da's een match.*
- *Goh, ik denk dat ons profiel wel aansluit op het profiel van de jongere vaak, en dat maakt ook wel een matching, ge maakt ook wel een matching met de jongere. Ik hoor ook wel vaak dat de jongeren gemakkelijk aanhaken bij ons, gemakkelijker als bij vorige, euh, begeleiders die ze hebben gehad bijvoorbeeld. Dus dat hoor ik wel vaak. En volgens mij heeft dat inderdaad wel te maken met het profiel die wordt toegewezen, dat dat zowat een match is.*

Het team van IB+'ers is samengesteld uit **5 mannen en 1 vrouw**. Er wordt niet altijd een begeleider van hetzelfde geslacht gekoppeld aan een jongere. Zo'n vraag komt niet vaak van de jongere, maar soms wel vanuit het netwerk. Door de psychologen (zie eerder) werd aangehaald dat jongeren soms een **voorkeur** kunnen hebben voor een begeleider van een bepaald geslacht, maar dat hier niet altijd wordt op ingegaan. Bij de IB+'ers horen we gelijkaardige echo's.

- *Wij zijn van die clichéverhalen een paar jaar geleden afgestapt om te zeggen van we geven die garantie niet aan de jongere om te zeggen ge krijgt een mannelijke of vrouwelijke begeleider. Maar ik heb wel al eens meegemaakt, en ik durf dat hier op tafel leggen, dat er al vanuit een bepaald vooroordeel werd gezegd van we gaan die niet parkeren bij die of die begeleider (...).*
- *Ik denk dat zij ook al wel ne jongere begeleid heeft waar er in het profiel stond dat die jongere wat neerkeek op vrouwen.*

- *Ja, klopt, absoluut, dat die geen klik zou kunnen maken met een vrouw. Ik kan ook in alle eerlijkheid zeggen dat dat in het begin niet gemakkelijk is gelopen, maar dat is daarna echt, wij hebben zo'n klik gehad, allez, ge kunt u niet voorstellen hoe dat dat is veranderd is.*

3.6. De KOMPAS+ trajecten

In de KOMPAS+ trajecten wordt door de professionele actoren (samen)gewerkt met de jongere, met de context, en ook tussen professionele actoren onderling. Deze samenwerkingen tijdens het traject, en meer specifiek tijdens de overlegmomenten en het opstellen van het plan van aanpak, worden hier onder de loep genomen.

(Samen)werken met de jongere

Aan de professionele actoren die binnen een KOMPAS+ traject de jongeren (mee) begeleiden, werd gevraagd hoe zij de samenwerking met de jongeren ervaren. Globaal gezien wordt hier relatief **positief** op geantwoord, maar er wordt ook gewezen op het **verschil** tussen jongeren door de casusregisseurs.

- *Eigenlijk verloopt dat in de meeste gevallen wel redelijk goed vind ik. En zijn dat wel heel aangename jongeren ook (...). In het begin gaan ze wat afwachten en zien, maar als ze dan merken van oké die gaat echt luisteren naar mij, dan zijn er meestal wel heel fijne gesprekken en zijn die heel aangenaam ook wel, als ze op gesprek komen (lacht). Als ze er zijn.*
- *Goh dat is wisselend ze, dat hangt echt af van jongere tot jongere. Heel vaak is het wel zo dat een keer dat je ze voor u hebt zitten of daar een gesprek mee hebt, allez dat loopt heel vlot (...).*
- *Ook daar zijn ze moeilijk met elkaar te vergelijken, is het heel uiteenlopend.*

Er wordt evenwel gewezen op het feit dat de trajecten vaak met **ups en downs** verlopen. Zo wordt de begeleiding voor sommige jongeren in eerste instantie eerder instrumenteel gezien. Ook wordt gesteld dat de contacten verlopen naargelang hoe het gaat in het leven van de jongere. Zo zullen jongeren zich soms onbereikbaar opstellen als het slecht gaat, maar ook omgekeerd: soms zijn jongeren moeilijk bereikbaar, maar zullen ze net contact opnemen wanneer er problemen opduiken. Omwille van de ups en downs is het dan ook soms moeilijk om een bepaalde continuïteit in het traject te krijgen, aldus de respondenten.

- *Dat is het moeilijke, om daar dan continuïteit in te krijgen, goh voor hun is dat denk ik heel instrumenteel. Ja als je dan geen goesting hebt dan hebben die geen goesting he, als die op die moment, in een periode zitten waar dat die weinig last ervaren, dan hebben die ook geen behoefte aan hulpverlening of begeleiding of eender wat, ik denk dat er heel veel van ons jongeren, dat ge kunt zeggen van de periodes dat ge nu vaak hoort, regelmatig hoort waar dat bij heel velen dat ge dat zo hoort van een periode, dat je die moeilijk te pakken krijgt. Zo soms is dat ook, bij sommige voorbeelden is dat ook het omgekeerde, als het juist heel moeilijk gaat, dan lossen die alles, dan laten die alles los he en ik denk dat de meesten van hen nog weinig draagkracht, nog weinig veerkracht hebben, je merkt heel vaak dat dat zoiets is van, als er 1 ding tegenzit of 1 ding loopt even niet goed, dan laten die alles los.*
- *Maar in het begin was dat wel een heel moeilijke omdat die zelf wel zoiets had van er is geen probleem en het loopt allemaal goed. En dan heeft eigenlijk een plaatsing ervoor gezorgd dat die inzag van hmm er moeten wel iets gaan veranderen.*

Randvoorwaarden en kernprincipes

Door de professionele actoren wordt een aantal randvoorwaarden en kernprincipes naar voor geschoven voor een goed lopende samenwerking met de jongeren. Een aantal zaken die reeds genoemd werden door de IB+'ers, komen hier terug.

Het vaakst worden **transparantie, openheid en duidelijkheid** genoemd.

- *Ik probeer, maar da's mijn aanpak, ik probeer heel hard in te zetten op transparantie en duidelijkheid in het begin van trajecten, van kijk dit ben ik, dit is wat je van mijn kunt verwachten. Dit doe ik wel en dit doe ik niet. Euh, dus heel duidelijk proberen te zijn over mijn rol.*
- *Dat is ook wel mijn stijl en gasten weten dat ook, ik ben altijd eerlijk en open (...). Ik zeg waar het op staat. Ik zeg: kijk, als ge dit gaat doen, dan kan er dat gebeuren. Ge zijt 17,5, als ge nu een vechtpartij hebt, bestaat de kans dat je uit handen wordt gegeven. Dus gasten hebben bij mij juiste informatie.*
- *Openheid, verbinding komt bij mij door die openheid en die transparantie. Omdat, ik vind dat ge altijd goed benadrukt waarom ge in iemands leven zijt, en vaak als dat wat opgelegd is of opgelegd aanvoelt voor de jongere, dan vind ik dat ge eerlijk moet zijn voor de reden waarom, de bezorgdheden daarin heel goed benadruk, ook goed zegt van kijk dit is nu wat ik doe en wat ik kan betekenen.*
- *Ik vind dat zelf ook belangrijk dat dat er transparant gecommuniceerd wordt, dus dat ge gewoon heel open zijt over de informatie die je krijgt vanuit uw andere partners naar de jongere toe, maar ook wat die jongere vertelt aan u naar de andere partners toe. Dat je daar eigenlijk heel open in communiceert, en dat weten die ook en dat merk ik ook wel dat dat belangrijk is (...), dus op zich bijvoorbeeld, een gesprek gehad met een school en dan tegen die jongere zeggen van ah ik heb een gesprek gehad met de school en we hebben het daarover gehad. Dat die dat effectief wel weten wat er allemaal gezegd wordt.*
- *Ik ben wel niet de (hulpverlener) die vindt dat wij vrienden of zo moeten worden, maar ik vind niet dat dat ook past bij onze rol van regisseurs, euhm maar duidelijkheid he, wat verwacht ik van u en wat verwacht gij van mij. (...) Ik denk dat dat een veiligheid creëert wat dat die jongeren niet altijd gewoon zijn geweest in hun leven dus. Voorspelbaarheid, veiligheid en structuur is belangrijk denk ik.*

Ook **consequent** zijn is volgens de professionals een kernprincipe.

- *En ik ben consequent. En dat vind ik heel belangrijk, consequent zijn. Ook als het slecht gaat, dan ben ik ook consequent.*

Om een goede samenwerkingsrelatie met de jongere op te bouwen, is **vertrouwen** een cruciale voorwaarde. Door het feit dat de KOMPAS+ professionals al de zoveelste hulpverleners zijn in het leven van de jongere, is het **niet altijd eenvoudig** om een vertrouwensband op te bouwen. Meermaals wordt aangehaald dat dit vaak een **werk van lange adem** is.

- *Goh, in het begin euhm... zien die u niet graag komen omdat ge zijt ook iemand van het systeem en het systeem, ze zijn er al zo vaak mee in aanraking gekomen en het heeft hen al zo vaak teleurgesteld en het legt hen van alles op he ze begrijpen hen niet he en ge zijt ook maar een, de zoveelste schakel.*
- *En bij veel jongeren lukt mij dat wel om enigszins vertrouwen te krijgen en een oké band ermee te krijgen. Bij sommige jongeren lukt dat minder, of ebt die band wat weg, ondanks de inspanningen die gebeuren.*
- *Op zich over het algemeen wel goed, euhm in het begin is dat soms wel wat moeilijker, dat is dan wat meer ja zoeken, (...) ja een beetje toch wel ja vertrouwen gaan zoeken. In het begin ja gaan die niet alles*

zeggen tegen u, meestal staan die wel open meestal heb ik wel het gevoel, dat wij daar komen, maar het is zeg maar ja na een lange tijd, na een jaar of zo dat je dat vertrouwen hebt en dan wel wat meer tegen u willen zeggen, dat ze hun telefoon euhm oppakken als ge ze belt.

Wanneer gevraagd wordt **hoe het vertrouwen** van de jongere gewonnen kan worden, komen verschillende antwoorden. Ten eerste is een **gelijkwaardigheid** belangrijk, aldus de respondenten. De hulpverlener zet zich best op hetzelfde niveau, en probeert niet te veel met de vinger te wijzen.

- *Ik probeer heel hard hun vertrouwen enigszins te winnen door mij een beetje op hun niveau te zetten. Zeker niet uit de hoogte te gaan zeggen van “zo gaan we dat hier regelen en gij moet dat en dat doen”.*
- *Maar ik vertrek altijd wel zo kei hard vanuit, ik probeer echt wel in mijn gesprekken zo een soort van gelijkwaardig, zo dat vingertje dat probeer ik minder te doen. (...) En zeker niet zo in het begin, te hard hameren op ge hebt dat en dat en dat fout gedaan. De eerste gesprekken ga ik dat gewoon niet aanhalen, dan ga ik gewoon komen uitleggen van wat doen wij en heel sterk die het eigenaarschap van hun traject geven. En soms werkt dat en sommige, sommige jongeren gaan daar direct in mee en anderen moeten wat meer trekken en duwen (...).*
- *(...) Ook door euhm ja echt oprecht te luisteren en vooral in het begin zo hun ding wat te volgen, niet direct dingen op te leggen, wat daar jaagt ge ze toch alleen maar mee weg.*

Om die reden worden **de feiten** ook vaak niet meteen op één van de eerste gesprekken besproken.

- *En na een tweede of derde gesprek gaat het dan ook eens over die feiten en hoe ze dat zelf zien.*

Ten tweede wordt ook sterk gehamerd op het belang van **authenticiteit**. Voor KOMPAS+ jongeren is dat, nog meer dan voor andere jongeren, essentieel, aldus sommigen. Hierbij zijn humor en gemoedelijkheid belangrijke sleutels.

- *Ik ben iemand dat redelijk authentiek daarin wil zijn en echt gewoon met mijn persoon werkt. Euhm ik probeer gewoon met mijn humor zo wat mopjes te maken, zo wat over het alledaagse te praten (...) Dat is voor mij ook wel de manier om de klik te maken, gewoon van persoon tot persoon wat geïnteresseerd lijken, zo niet altijd heel formeel, zo wat informeel en eens een lachske (...).*
- *Euhm, ik vind dat heel simpel wat dat het best werkt is om, in zoverre dat dat kan he, authentiek te zijn, dat zijn de gasten die dat voelen, die hebben al zoveel hulpverlening gekend. Die hebben al zoveel vakjargon gehoord. Die hebben al zoveel moeten doen, al in zoveel hokjes moeten passen, en mijn eerste benadering van die gasten is altijd gewoon van ja, ik ben hier gewoon als (mijzelf). (...)*
- *Om het in het Engels te zeggen: “Keeping it real”. Ons gasten hebben misschien wel meer dan andere mensen een enorm verfijnde bullshit meter dus ik doe daar niet aan mee. Die leven al zo lang in een harde wereld dat ik, die hebben daar een hekel aan, aan zo het naïeve, maatschappelijk werktje dat “maar de wereld is toch, als je er hard voor werkt, dan kom je er toch en de politie is toch jouw vriend?”.*
- *Die transparantie en gewoon ja, echt wel uw eigen zijn, geen rol daar spelen. Ik denk als ik echt laat zien dat ik wel die echtheid toon, dan gaan die jongeren dat vaak ook wel doen vind ik en als die dan eens een keer boos worden of als ze eens roepen, dan denk ik ja niet erg, dus ik denk dat die echtheid vooral heel belangrijk is, dat ze niet sociaal wenselijk gaan doen omdat gij ook een rolletje speelt.*
- *Ik probeer, vooral in het begin is dat belangrijk, van er ook af en toe individueel mee af te spreken, me thuis eens te komen voorstellen, een beetje die gemoedelijkheid gaan opzoeken, die op hun gemak te*

krijgen. Een beetje laten zien dat ge ook een mens van vlees en bloed zijt en dat hun enige bedoeling is hen trachten te helpen met alle problemen die er zijn. Zonder daar in beloftes te maken natuurlijk.

Eén van de respondenten haalt aan dat bij authenticiteit ook een stuk **wederkerigheid** hoort. De hulpverlener vertelt dus ook best iets over zichzelf, aldus deze professional.

- *Ja en ook wat over uzelf vertellen ook he, er is niet, niemand gaat relaties aan in een one way street he. (...). Dus ik kan ook wel vertellen over (mijn gemeente), ik ga nu wel niet exact vertellen wat dat mijn straat is, maar zo die dingen of he ik kom uit (stad X) of ik (...) heb ook wel eens ambras gemaakt met mijn zus of soms iets over uzelf vertellen opent wel een deur. (...) Ja, dat maakt het gesprek veel veiliger voelt of veel natuurlijker voelt, euhm, dan dat ik gewoon mijn tien vragen ga stellen en gewoon vertel.*

Een derde element om een vertrouwensband te kunnen opbouwen, is volgens de respondenten het **blijven aanwezig** zijn in het leven van de jongere, ook in moeilijke periodes, en ook in periodes dat de jongere afhaakt of dreigt af te haken.

- *Dat probeer ik wel, ik heb een concreet voorbeeld van een jongere dat in De Hutten heeft gezeten (...). Wat heb ik dan gedaan, dan ben ik daar gewoon heel veel langsgedaan, zodat die mijn kop ook gewoon zag, (...) mij altijd als vast contactpersoon gezien, wanneer er voor de rest geen hulpverlening meer was. (...) Dat is misschien een voorbeeld dat ge wel merkt van als ge u toch een paar keer laat zien in moeilijke omstandigheden, laagdrempelig, eens bellen, hij zei ik doe liever in persoon gesprekken, ik ben ook altijd in persoon naar daar gegaan en soms is dat over niks he dan is dat gewoon van hoe gaat het met u, maar dan toch nog dat babbeltje. Dus dat is een voorbeeld waarvan ik denk dat ik dat vertrouwen wel wat gewonnen heb.*
- *Blijven aanwezig zijn (...). Jongeren komen heel vaak op een punt waar ze iets hebben van bol het eens allemaal af, het maakt me allemaal niet meer uit, maak dat je weg bent. Oké, volgende keer opnieuw, en dat kunt ge niet altijd binnen elke vorm van hulpverlening zeggen van die tijd en ruimte heb je gewoon niet. Binnen KOMPAS+ hebt ge die wel. En omdat ge er net door die moeilijke fase heen raakt, want dat is niet gewoon één momentopname, die blijven daar vaak dagen of weken in hangen, komen niet op hun afspraak, komen niet op opvolgoverleggen. Maar ge bent er wel. De volgende keer dat ze bijvoorbeeld eens heterdaad betrapt worden, jeugdrecht, kabinetsbespreking, of zelfs in de GI en ge zijt er dan, dan weten die ook wel van oké, ja... shit, maar ge zijt er wel. (...) Ge blijft daar wel aanwezig. (...) Die blijvende aanwezigheid, voor mij, is misschien wel de sterkste of één van de sterkste troeven van KOMPAS+.*

Een vierde element dat als essentieel beschouwd wordt, is het zich **verplaatsen in de leefwereld** van de jongere. Dit kan op meerdere manieren. Soms zijn er gemeenschappelijke kenmerken aanwezig, zoals het in dezelfde buurt wonen, of zelf een moeilijk levenspad gevolgd hebben.

- *Het helpt dat ik zelf in het midden van the hood in X woon en al (jarenlang) met grootstedelijke problematieken werk. Euhm, je zijt zelf niet meer naïef en dat helpt wel om een goede band te creëren.*

Wanneer er geen gemeenschappelijke verbindingspunten zijn, moet er een ander element van **connectie** gezocht worden.

- *Euhm, maar ik probeer altijd connectie te zoeken met die gasten op één of andere manier, iets te zoeken wat mij, waar liggen die interesses, waar kan ik zo he zo euhm, wat kan ik zoeken wat dat hen meekrijgt.*

Bij het verplaatsen in de leefwereld is het ook belangrijk dat de hulpverlener zich **in de plaats van de jongere** probeert te stellen, en dit ook aangeeft aan de jongere.

- *Dan heb ik zo een gast die in het stad is opgegroeid is en die komt in Mol terecht bij een hulpverleenster uit (het platteland) dat het gemakkelijkste leven ooit heeft gehad en dan ja "als je u niet veilig voelt dan moet ge de politie bellen". Allez die jongen lacht u eens goed uit he, "naar de politie bellen, zijde zot allez". "Ikke de politie bellen, dat kan niet in onze wijk he". Dus ja toch een beetje de wereld begrijpen of proberen of hun wereld waarin dat zij leven, dat helpt wel echt (...).*

Eveneens is het gebruiken van **communicatiemiddelen** die aansluiten bij de leefwereld van jongeren, belangrijk, zoals bijvoorbeeld populaire apps.

- *Wat dat ik vind dat het beste werkt is om dat, om aan te sluiten bij hun leefwereld, om echt bijvoorbeeld via Snapchat te chatten want daar zitten ze op, om u een beetje aan te passen naar waar zij mee bezig zijn he. (...) Zo ja, weer dat informele een beetje, dat aansluiten op hun leefwereld.*

Ook het **afstappen van een klassieke gespreksituatie**, genre over elkaar aan tafel, wordt meermaals als belangrijk element genoemd om af te stemmen op de jongere. Concreet wordt verschillende keren verwezen naar het al wandelend spreken. Dit zou ook als een meer laagdrempelige en minder bedreigende manier van spreken kunnen beschouwd worden daar er op die manier geen oogcontact gemaakt wordt.

- *Plus dat is ook een heel veilige manier om met elkaar te praten he, al wandelend. Dat is zo de typische theorie als je zo allez tijdens het afwassen was dat vroeger, in de auto. Je hebt geen oogcontact of weinig oogcontact ook waar dat je heel veilig kunt praten ook met de andere.*
- *Die zitten al genoeg aan tafel met verschillende overlegmomenten. Daarmee dat ik ook vaak met jongeren ga wandelen. In coronatijden is dat ingeburgerd geraakt en ik doe dat eigenlijk vaak met mijn jongeren. Naast elkaar dat doet ook al heel veel want tegenover elkaar, en gewoon gaan wandelen, dan hebt ge een bezigheid naast uw gesprek waardoor dat ge soms uwe muur wat verlaagt.*

Wanneer loopt het moeilijker/makkelijker

Verschiedende respondenten geven aan verschillen te merken in hoe de samenwerking loopt met de jongere, naargelang een aantal achtergrondkenmerken.

Ten eerste wordt er een verschil opgemerkt qua **leeftijd**. Enerzijds wordt gesteld dat het **makkelijker** is aan de iets oudere leeftijdsgroep duidelijk te maken wat KOMPAS+ concreet inhoudt. Ook zouden deze jongeren verder staan qua besef en verantwoordelijkheid. Volgens iemand zou daarom bij de instroom van dossiers meer moeten gefocust worden op die leeftijdscategorie.

- *Met jongere jongeren werken is niet per definitie moeilijker, maar daar is het moeilijker om daar helder aan te kunnen meegeven of uitleggen wat ge doet, wat KOMPAS+ is. Dat uitleggen aan een 12-jarige is niet hetzelfde als dat uitleggen aan een 16-jarige. Nu, zoveel 12-jarigen hebben we nog niet gehad, of ikzelf toch niet, maar ik merk wel dat, allez, vanaf 16 jaar zijn ze wat meer, allez, ik spreek nu in gigantische veralgemeningen, maar zijn ze wat meer bevattelijk voor die zaken.*
- *Wat is de ideale leeftijd voor een KOMPAS+ dossier, dan zou ik mikken op 16-17 jaar, dat is de leeftijd dat ze richting volwassenheid gaan, transitieleeftijd. Er komt meer besef, meer verantwoordelijkheid.*
- *De instroom meer verfijnen naar de transitieleeftijd toch meer daar op inzetten. Oké ons aanbod is het meest effectieve tijdens die leeftijdscategorie en als ge eronder gaat verliest ge de effectiviteit er van. Volgens mij is dat wel een aspect dat nog in de kijker gezet kan worden.*

Anderzijds merkt een aantal respondenten op het instromen op iets oudere leeftijd net **nadelig** kan zijn. Er is minder tijd om met de jongere te werken, en er is ook minder tijd is om een band op te bouwen, wat nadelig kan zijn voor de continuïteit eens zij 18 jaar worden. Volgens de respondenten hebben de iets oudere jongeren vaak ook een zwaardere rugzak en zijn ze doorgaans ook al aan het “aftellen” naar hun meerderjarigheid. Hierdoor zouden ze soms minder de noodzaak voelen om zich nog in te zetten. In dat opzicht zou het net voordeliger zijn om een dossier op te starten wanneer een jongere 14 of 15 jaar is. Er wordt daarom gesteld dat jongeren **best niet te oud worden aangemeld**.

- *Ik denk van met een jongere leeftijd te starten kunt ge misschien wel meer bewerkstellingen. Jonge leeftijden daar hebt ge nog wel meer het gevoel van ik heb nu een van 14-15 jaar en ik heb dan nog een hele weg dat ik kan afleggen he tot hun 18, dus je hebt nog het gevoel dat je nog heel veel nu kunt doen en hopen dat hij tegen zijn 18, steviger op zijn benen staat, de volwassenheid he op een betere manier in te gaan. En euhm bij de iets oudere doelgroep, merkt ge van oei ik werk tegen de klok. (...) Tegen de tijd en dat dat dan wat meer druk legt, omdat die al zo een rugzak al mee hebben en omdat dat dan moeilijker is om, om altijd contact te maken en om dan vertrouwen te winnen want die hebben al zoveel meegemaakt, en als ze jonger zijn, ja natuurlijk die zullen ook wel hun ervaringen hebben, maar dat is dan ook wel nog iets anders.*
- *Ja, als je kijkt naar de kortere dossiers die een maar een jaar of zo hebben geduurd, omdat die dan 18 worden en dan zagezegd alles goed is en alles los willen laten, dan merk je dat die echt wel zoiets hebben van laat mij gerust en oké dan merk je dat die band daar nog niet echt is, euhm terwijl als je jongeren langere tijd mee opvolgt, dan gaan die je ook steeds wel blijven benaderen en zien die daar ook wel in van KOMPAS+ en alles daarrond. Dus ja het vraagt wel wat tijd.*
- *Ik merk wel als ge euhm, als ze jonger zijn dan, als ze bijvoorbeeld 16 zijn en je start dan met KOMPAS+, dan hebt ge al wel wat meer dat vertrouwen en die band tegen dat ze bijna 18 gaan worden en je kunt ze dan precies wat beter vasthouden. Terwijl jongeren die bijna 18 worden, zoiets van laat mij doen, ik ga het zelf wel kunnen en dat is veel moeilijker om er die band mee te kunnen bij te hebben om daar ja ingang bij te vinden want die hebben zoiets van ja ik ben binnenkort 18 en dat gaat wel lukken en ik ga dat allemaal niet meer doen (...), terwijl jongeren van 16 die weten van ik sta toch nog onder toezicht en ik moet dit en dit nog doen en dat is makkelijker om daar een ingang bij te vinden omdat die zo een beetje die druk wat voelen van bijvoorbeeld de jeugdrechter of van andere partners rond de tafel. Euhm dus dan ja vind ik het iets gemakkelijker om dat traject op te starten, ja.*
- *Ik denk de profielen van jongeren, ik denk dat er een heel groot verschil is, ik weet niet zozeer dat ik altijd fan ben van een KOMPAS+’er die heel jong is, 13-14, ik heb mijn meeste rond de 15-16, ook al iets ouder. Ik merk wel als ge bijvoorbeeld een 16-17-jarige hebt die in de regio start, dat die al veel meer aan het kijken zijn naar hun 18 jaar en alles mag wegvallen en klaar, inclusief mezelf. Tegenover als ge ne 15-16-jarige hebt en ge pakt die 2 jaar mee tot zijn 17 dan gaat die veel minder snel zeggen oh ja, nog een half jaar, een jaar en ik ben van u vanaf. (...) Dan ben je op een heel andere manier aan het werken.*

Toch zijn er ook succesverhalen van oudere instromers, en kan ook op korte tijd veel bewerkstelligd worden, zo illustreert volgend **voorbeeld**.

- *(...) Ja, ene keer heb ik, mijn dossier, (...) december-januari is die ingestroomd en die werd eind februari 18 jaar en die had geen woonst (lacht). En dan ja, dan weet ik wel dan heb ik mijn contacten bij (organisatie X) kunnen aanspreken (...) Allez soit, het was gelukt ze. Een week voor zijn 18 is hij CBAW opgestart en is hij zit nog steeds binnen dat traject, 3 jaar later, vrijwillig. Bij (organisatie X). (...) Dat is afgerond. Maar dat is echt wel, dat is echt wel goed afgelopen. (...) Ik heb die nog eens gebeld toen dat hij al afgesloten was. Toen ging het nog altijd goed.*

Er wordt evenwel opgemerkt dat er **geen wetmatigheden bestaan qua leeftijd**. Veel hangt ook af van het karakter of het persoonlijkheidsfunctioneren van een jongere.

- *Maar ja het is profiel per profiel te bekijken. (...) Ik zie vooral het verschil in karakter als een doorslaggevende factor.*
- *(Ik denk) dat dat eerder met het persoonlijkheidsfunctioneren van de jongeren gepaard gaat,*
- *En ook gewoon een beetje geluk hebben met de jongeren. Ja, dat blijft ook wel. Ja, als ge zo een je m'en fous type voor u krijgt, dat is super moeilijk he. Ge probeert, ge gaat alles uit de kast halen, maar soms moet ge ook gewoon durven vaststellen. En nu? Ja, mijn middelen zijn op.*

Meermaals geven de respondenten ook aan dat het moeilijker is om met jongeren samen te werken die een **mentale beperking of een psychische stoornis** hebben. Dit vergt een andere aanpak, en dit kost vooral ook meer tijd. Concreet wordt ook meermaals vermeld dat, hoewel in KOMPAS+ de jongere zelf doelen moet opstellen, dit voor deze jongeren vaak veel lastiger is. Het formuleren van doelen op zich kan moeilijker zijn, maar soms ontbreekt het ook aan inzicht en/of zou hun visie op hun doelen ook minder standvastig zijn, aldus de respondenten.

- *Het is wel een andere manier van werken. Ge wilt aan de toekomst werken en dat vraagt ook wel bepaalde inzichten van de jongere zelf, en als die er niet zijn, is dat soms moeilijk om dat te verwezenlijken. (...) En dan komt het er vooral op neer dat wij het gaan invullen voor hen he.*
- *Met die VAPH-jongeren, daar heb ik op zich wel een band mee, maar ja, daar ben je wat beperkter door de beperking van de jongere. Waardoor dat het moeilijker is als casusregisseur op langere termijn met de jongere samen doelen te stellen omdat dat heel hard fluctueert. Dus die gasten veranderen van dag op dag veranderen van wat ze willen gaan doen (...).*
- *Ik wou net zeggen ik denk dat dat vooral over tijdsinvestering gaat bij zo'n jongeren. Ik denk dat zo'n jongeren nog meer tijd nodig hebben om echt begeleid te worden, daar is echt heel veel tijd voor nodig.*
- *Wat ik ook nen hele belangrijke vind is gewoon ook puur van hebben die een mentale beperking of niet. Jongeren zonder mentale beperking, ja, da's bijna een open deur instampen, daar kan je vaak makkelijker mee samenwerken, makkelijker mee in gesprek gaan, makkelijker tot inzichten komen, terwijl, ik heb nu een jongere met autisme, ja, daar moet ge ook ne volledig andere aanpak gaan hanteren. Daar is het veel moeilijker om mee samen te werken, vertrouwen te winnen, input te verzekeren, uitleggen wat uw bedoeling is, wat ge aan het doen zijt, ja da's veel moeilijker.*

Er wordt aangegeven dat hiervoor kan gesteund worden op de partners, meer bepaald het **UKJA** en de **psychologen**.

- *Daar wat expertise inwinnen bij het UKJA, goed nalezen hoe die bij het OT is ingestroomd, het UKJA geeft ook altijd wel wat suggesties, van er is die diagnose, die heeft nood aan dat en dat en dat. (...) En ik, ik vind het goed dat we nu die psychologen hebben om ook expertise of consult aan te vragen. En, onze partners van UKJA van het OT, da helpt wel. Ja. Ook bij onze psychologen ten rade gaan.*

Jongeren die **geen zwaar delictprofiel** hebben, worden als een makkelijkere doelgroep omschreven.

- *Jongens met minder feiten of minder zware feiten, dat zijn toch wel de iets ja makkelijkere dossiers zal ik het dan noemen en de dossiers waar dat ik iets sneller resultaat in vind.*

Sommige jongeren kampen met een **kwaadheid** naar de maatschappij en/of justitie en politie, aldus de respondenten. Deze jongeren worden beschouwd als een moeilijkere doelgroep.

- *(...) Ze zitten met een wrok ten aanzien van politie en die worden overal gediscrimineerd. En dat is ook ergens wel. Ik geloof dat ook he, maar die zijn zo ja, doordrenkt van de stereotypen dat die ook niet meer anders kunnen denken. Omdat ze dat zo vaak hebben meegemaakt, thuis, op school, op straat. Zelf in problemen zijn gekomen en die ook een beetje een je m'enfoutisme hebben he. Dat zijn de moeilijkste die zoiets hebben van het kan mij allemaal niet meer schelen (...) Ja, diegenen die het hebben opgegeven he, waarvan die die echt zo lak hebben aan alles.*

Over de vraag of het anders of makkelijker of moeilijker werken is met **meisjes**, kunnen weinig respondenten iets vertellen; er stromen immers weinig meisjes in, en hierrond is dus niet zo veel ervaring aanwezig. Eén respondent geeft evenwel aan dat het moeilijker is om met meisjes te werken omdat hier soms nog een zwaardere (VOS-)problematiek schuilt achter de feiten. Hierdoor zit in deze dossiers vaak (nog) meer emotie, maar zijn deze dossiers ook vaker lastiger om afstand van te nemen als hulpverlener, aldus deze professional.

- *Ik heb nu een meisje en voor mijzelf vind ik altijd meisjes veel pittiger en beangstigender om mee samen te werken omdat die ja zoveel emotie en zoveel drama dat daar mee gepaard kan gaan, ik vind jongens soms wel wat gemakkelijker op dat vlak, bij meisjes zit daar zoveel achter soms (...). Bij meisjes merk je gewoon dat dat soms zo, als meisjes doorstromen dat dat soms wel wat serieuze profielen zijn of meer VOS misschien, nog kwetsbaarder dan jongens. (...) Dat kleeft dat sneller aan mij, zo'n VOS situaties.*

Iemand stelt ook dat het feit dat deze persoon nog geen ervaring heeft met dossiers van meisjes, een **bewuste keuze** is omdat vanuit de eerdere beroepservaringen er vooral ervaring werd opgebouwd met jongens.

- *Neen (stellig). Maar dat is ook wel (...) bij mij een bewuste keuze. (...) Maar het ding is, ik (...) lees niet goed die onderliggende signalen enzo, ... dus ik mis te veel, en bij gasten heb ik dat niet. Ik zie die liegen, omdat ik zoveel ervaring heb met die gasten weet ik van... kan ik dat zien, en bij meisjes heb ik dat veel minder. Plus, en dat is heel frank van mij, meisjes plegen gewoon minder feiten-feiten. (...) Tegen dat meisjes fysiek geweld gaan gebruiken, hetgeen daar achter zit, is vaak én zo complex, én zo fucked up, (dat zijn) heel zware dossiers... en ik heb niet de juiste voeling met die meisjes (...).*

Naast de reeds vermelde kenmerken op persoonlijk niveau, vermelden verschillende respondenten ook het belang van een **warm gezin en een veilige hechting**. Wanneer dit ontbreekt, kan dit een belemmering zijn voor de samenwerking met de jongere.

- *Ik denk jongeren met wel nog een warm gezin, dat die toch nog op een of andere manier iets gemakkelijker aanspreekbaar zijn. En jongeren die uit een iets of wat moeilijker gezinssituatie komen, dat daar soms nog wat minder vertrouwen ook is. Dat is wat moeilijker om connectie mee aan te gaan.*
- *(...) Als je wel die veilige basis hebt, het zijn er niet veel, dan heb je wat meer hoop om mee te werken, die is soms ver te zoeken he bij onze gasten.*

Tenslotte wordt ook nog opgemerkt door een aantal casusregisseurs dat de samenwerking met de jongere mogelijks voor de casusregisseur zélf lastiger kan worden wanneer blijkt dat de jongere

zedenfeiten heeft gepleegd. Deze feiten worden als zo zwaar aanzien, dat het voor sommigen moeilijk is om hier professioneel mee om te gaan, zo wordt gesteld.

- *Ik heb echt heel veel feiten gezien, maar ineens kreeg ik een melding binnen van ja, uw jongere heeft een feit van kinderpornografie. En dan merkte ik dat ik zowel schrok van wow. Is dat iets waar ik, waar ik mee om kan? Maar dan gaat dat over zo, mijn eigen morele ik en mijn professionele ik moet dat kunnen, maar mijn persoonlijke ik komt daartussen fietsen. (...) Dat vind ik wel echt heftig dat, dat vind ik dan anders en dat is raar he, want ik heb ook jongeren die ik heb ik begeleid iemand die een zwangere vrouw in elkaar heeft geslagen, dat is ook echt super verwerpelijk.*
- *En ge moet ook rekenen dat ik normaal gezien, pak ik ook niet graag seksueel grensoverschrijdend gedrag. Dat doe ik normaal... ik heb er nu wel, maar omdat ik dat zelf, ik vind dat moeilijk om daar professioneel in te blijven. Dat komt bij mij zowat te dicht, ik heb daar een fundamenteel probleem mee.*

(Samen)werken met de context

Het belang van het betrekken van en samenwerken met de context

Wanneer bij de professionals gepeild wordt naar het samenwerken met de context, dan wordt vooral gesproken over de **ouders** van de jongeren.

- *Ik denk dat er heel veel wordt ingezet op ouders, wat logisch is.*

Uit de bevragingen blijkt evenwel dat professionals onder de context van de jongere ook verschillende andere personen rekenen: niet alleen de (stief/plus)ouders van de jongere, maar ook andere familieleden, peers, liefjes, en sportcoaches en jeugdwerkers,...

Over dat het **belangrijk** is om de context van de jongere te betrekken in KOMPAS+ trajecten, bestaat een grote **consensus**. Hoewel het niet altijd evident blijkt (zie verder), geven alle casusregisseurs aan dat hier steeds wordt op ingezet.

- *Ja ik vind dat wel. Ik ga daar altijd heel hard op inzetten.*
- *Ik denk dat ge sowieso in elk van die twee groepen altijd wel heel hard moet investeren in vertrouwen opbouwen, met het gezin, ik vind de ouders erbij betrekken ook wel altijd heel belangrijk. Euhm dus dat je sowieso in die twee moet investeren.*

Het belang van de context situeert zich op verschillende vlakken. Ten eerste wordt het belang gezien vanuit het feit dat **hulpverleners slechts tijdelijk** aanwezig zijn in het leven van de jongere. Wanneer de hulpverlening stopt, is het cruciaal dat de jongere kan steunen op mensen uit de dagelijkse context.

- *Maar ik geloof wel echt dat daar een sleutel ligt in KOMPAS+ of gewoon tout court hulpverlening succesvoller maken dat je echt daar netwerk mee activeert en in gang zet. Als jij weg zijt dat er mensen zijn die die jongeren opvangen of die die toespreken, of die de weg wijzen naar. En dat is er vaak niet.*
- *Ja, en daar zijn wij nu ook wel zo meer en meer over aan het praten, is zo het meer en meer betrekken van het netwerk, want wat wij heel vaak doen is professioneel netwerk betrekken. (...) Maar ja, dat is tijdelijk. Wij zijn allemaal tijdelijk. (...) Dat is voor hun weer veranderende gezichten en wat ik nu in mijn laatste cases meer probeer is om echt zo netwerk te betrekken.*

Uit de voorbeelden die worden gegeven in de interviews, blijkt evenwel dat er wat deze doelstelling nog te vaak naar **het professionele netwerk** wordt gekeken, zoals vrijetijdsbesteding en jeugdwerk, en minder naar het natuurlijke netwerk van jongeren (bv. familie).

- *Ik zet vaak een professioneel netwerk op rond jongeren, maar daar bedoel ik ook mee ik ga hem verbinden aan een voetbalclub, aan een jeugdwerking en dergelijke. Omdat mijn doel is om... het is mijn job om zo snel mogelijk een dossier af te sluiten. Ik zeg altijd – dat heb ik gepikt van Wingerdbloei – maar dat vind ik wel ne mooie: uw begeleiding moet zo kort als mogelijk zijn, maar zo lang als nodig.*
- *Ik denk dat we (steunfiguren) zelf wat proberen te installeren via jeugdwerk en via vrijetijdscoaches en zo. Via IB+ proberen we dat ook te installeren, maar ook die zijn tijdelijk he, want die zijn destijds geïnstalleerd door het ding van wij zijn er onvoorwaardelijk bij die jongere en dat is niet waar he, een hulpverlener is er niet onvoorwaardelijk voor ne jongere. En dan hebt ge nog beter een jeugdwerker of een coach waar dat ze zelf in hun vrije tijd, ik bedoel, dat zijn professionals, maar niet op dezelfde manier dat ze een tijdelijk traject mee aangaan.*

Een tweede aspect dat wordt aangehaald waarom het betrekken van de context belangrijk is, is dat via de context, en vooral via de ouders, een **ingang** kan gevonden worden om in contact te komen/blijven met de **jongere**, of om het vertrouwen van de jongere te winnen. Als ouders mee zijn in het verhaal en betrokken zijn, heeft dat ook een **positief effect** op het traject, aldus de respondenten.

- *De ingangspoort is die iets helpen met iets administratief en dan vind je die wel weer terug en dan vraag ik ondertussen van hoe is het ondertussen met (de jongere)..*
- *Ik probeer ook altijd een heel goede band met de ouders van jongeren op te bouwen, omdat dat toch wel vaak een soort van toegangspoort is naar een goede samenwerking (met de jongere).*

Hierbij wijzen enkele respondenten er op dat er gewaakt dient te worden dat ze zich **neutraal positioneren**, en geen positie innemen jegens de jongere en ouders.

- *En ook daar probeer ik mij niet in het kamp van die ouders of in het kamp van de jongere, maar gewoon ertussen, neutraal. Als ouders mij willen bellen, kan dat, als gij mij wilt bellen, kan dat.*

Wie wordt er (idealiter) betrokken?

Concreet blijkt uit de bevragingen dat het vaker de **moeders** die betrokken zijn bij het KOMPAS+ traject. Dit werd eveneens duidelijk op de observaties van de overlegmomenten. Op geen enkel geobserveerd overlegmoment was een vader aanwezig omdat deze ook niet of weinig betrokken is bij de dagelijkse opvoeding van de jongere. Ook de resultaten van de dossierstudie toonden aan dat de vader vaak afwezig is in het KOMPAS+ verhaal, maar ook vaak in het leven van de jongere op zich (niet in beeld wegens scheiding, vader overleden, vader in gevangenis,...). Eén van de bevrageerden geeft aan dat er nog **sterker zou ingezet kunnen worden** op het **betrekken van de vader**.

- *Mama's zijn vaak de betrokken figuren, maar ik vind dat de verantwoordelijkheden van vaders in het verhaal van KOMPAS+ niet te onderschatten is. (...) Dat wordt dan nogal snel gepasseerd, van hij is niet in beeld, terwijl dat ik vind hij is wel een kind van, dus daar in, nog extra de nadruk op zetten of de aandacht op vestigen, zowel vanuit ons als hulpverlening als sociale sector van vergeet die niet. Ook vind ik de verantwoordelijkheid bijna verplichtend justitieel van ge hebt een kind ge moet er daar voor zijn.*

Op alle geobserveerde **overlegmomenten** bleek dat de moeder een grote betrokkenheid vertoonde en een belangrijke steunfiguur was voor de jongere. Tijdens de overlegmomenten kwam de afwezige vaderfiguur soms expliciet aan bod.

- *Casusregisseur: ik wil het nog even over vader hebben. Ik heb hem nog gebeld vorige week maar hij vindt het geen meerwaarde om erbij te zijn. Hij zegt ik zie (de jongere) weinig, en ik heb geen impact op hem. Ik ga wel blijven contact houden.*
- *Jongere: ik heb hem al maanden niet gezien.*
- *Mama: ik ben op. Ook het feit dat hij (de vader) er vandaag weer niet is, is een slag voor mij. Ik heb een limiet bereikt. Ik heb dit ook tegen (mijn zoon) gezegd. Het feit dat ik zei dat ik op was, heeft hem geraakt. (wordt emotioneel). Ik geloof in (mijn zoon). (...) We hebben maanden bemiddeling gedaan met bemiddelaar. Vorige maand was er een goed contact, en daarna weer niet meer. Hij zei dat hij geen tijd had. (...) Ik heb gezegd dat ik ga vragen aan de jeugdrechter dat (mijn zoon) 1 weekend om de 14 dagen komt maar hij wilt niet. Hallo, het is ook zijn zoon. Hij heeft drie kinderen maar hij kijkt er niet naar om.*
- *Mama: Ik heb aan de papa (die in de gevangenis zit) gevraagd om mee te betalen maar hij wilt niet. Hij zegt "je hebt toch OCMW en kinderbijslag". De kinderen zijn boos op mij omdat we niet op verlof kunnen. Ik wil niet dat hij nog binnenkomt. Vroeger kwam hij de kinderen 1x per maand bezoeken en mocht hij zelfs blijven slapen maar ik wil niet dat hij nog binnenkomt nu.*

Naast de ouders, worden soms ook andere **gezins- of familieleden** gezien als steunfiguur voor de jongere, en worden deze mensen betrokken, of wordt dit althans geprobeerd.

- *Absoluut, ja. Tantes en nonkels hoor ik vrij vaak. De jongere zus of broer van de mama's of papa's die, of regelmatig families waar de papa uit het beeld zijn he door scheidingen of door dat ze gestorven zijn of dat papa een nieuw gezin heeft of zo, waar dat dan traditioneel mannen een bepaalde rol hebben in de opvoeding en dat dan de nonkel dat zo wat overneemt. (...) (Of) oudere broers en zussen, ja en leerkrachten. Ik denk dat dat zo wat de belangrijkste zijn.*
- *Ik heb daar wel zo eens naar gepolst naar broers en zussen, maar de situaties dat ik nu heb, is het echt wel de euhm de ouders (...) In mijn dossiers zijn het vooral de ouders, een stiefpapa of een broer.*

Op de vraag of ook **een vaste vriendin of vriend** betrokken worden bij de KOMPAS+ trajecten, komt een relatief eenduidig antwoord. Niet alle jongeren hebben een relatie, of willen hiermee naar buiten komen. Bovendien blijkt dat het vriendje of vriendinnetje meestal zelf geen pro-sociaal profiel hebben, en gaat het vaak om **destructieve relaties**. Deze relaties zouden vooral een negatief effect hebben op de **meisjes**.

- *Jongens heb ik al vaak gemerkt dat die wel positief kunnen veranderen onder invloed van een lief of een vriendin. Bij meisjes zie ik eerder een negatieve invloed (...) De meeste zijn hetero relaties en daarin merk ik traditioneel dat de meisjes een betere invloed hebben op de jongens dan omgekeerd.*
- *Euhm, dat is ook wisselend he. Ja en als het vaste zijn is het meestal een destructieve relatie he, ja ik heb geprobeerd bij een meisje dat ik al drie jaar in casusregie heb, dat is al heel die tijd al bij dezelfde, heel destructieve relatie, echt heel destructief. Ik ja ik ken hem, ik heb hem al gezien, maar ja het ideaal zou daar bijvoorbeeld zijn dat je ze alle twee in traject kunt nemen he, maar... Het lukt niet. Dat is, die zit zelf nog veel te veel, alle drugs gebruiken en criminaliteit. Plus ook, dat stel je ook vast (lacht) dat hij ook veel niet weet. Dus dat van al die schulden die ze heeft opgebouwd en zo, die weet dat niet he (...).*

- *Ja dat zou mogelijks kei-interessant kunnen zijn. Ik moet nu wel zeggen, de x aantal keer dat ik dan wel wist dat er een lief was, ontstonden daar al sneller conflicten rond, en bleken dat dan wel eens meisjes te zijn die ook gekend zijn door een dienst rond sociale... De meisjes die vallen op onze zware plegers, is ook weer een profiel van meisje waar vaak toch wel wat problematieken achter zitten, van als ge ziet van: ik moet dat type man hebben want die kan mij beschermen... (...).*

Soms zouden ook **culturele overtuigingen** van de familie ervoor zorgen dat de partner niet kan betrokken worden in de begeleiding, gewoon omdat simpelweg niet geweten mag zijn dat de jongere een vriendje of vriendinnetje heeft. Dit omdat de jongere homoseksueel is, en dit **niet geweten** mag worden, ofwel omdat het loutere feit dat de jongere een relatie heeft, niet geweten mag zijn.

- *Aan de andere kant zitten we natuurlijk ook met veel gasten die ook geen liefmogen hebben he. Cultureel he. Ge moogt ni, zowel de jongens als de meisjes he. (...) Weet je wat het is. Die mogen, maar uit beleefdheid hou je dat verborgen.*
- *Ik heb weinig jongeren die niet hetero zijn. Ik denk dat daar een groot taboe op rust bij veel Antwerpse jeugd.*

Soms worden ook **vrienden** van de jongeren betrokken bij de begeleiding, al gebeurt dit niet zo vaak of eerder oppervlakkig. De casusregisseurs geven, net zoals de IB+'ers aan, dat ze vaak na verloop van tijd wel verschillende jongeren de vrienden kennen.

- *Soms ken ik ook wel een paar vrienden van mijn jongeren.*
- *Ik denk dat dat wel gebeurt. Ik zie soms wel inderdaad een aantal vrienden, maar ja, vanaf je aangeeft wie je bent neem je al een bepaalde stempel of druk mee, euhm, waardoor dat jongeren vind ik als ge dat dan wilt doen van we gaan met maten afspreken, wel wat afhaken daarin.*
- *Euhm misschien niet zozeer als steunfiguur, maar wat bijvoorbeeld wel gedaan wordt dat als ge op huisbezoek gaat en die vrienden zijn daar he, ne keer dat alles wat goed zit dan sturen ze hun vrienden ook niet meer weg, en dan kunt ge ook die vrienden mee betrekken in het gesprek he en ook wel dingen gaan benoemen he wat dat moeilijk loopt en zo en ja dan zeg ik ook gewoon wat dat ik dan als goede vriend zou doen of ja zo dat, dat ja dat doe ik wel. (...) Als steunfiguur ja soms probeert ge wel vooral die wat aan te spreken op uwe rol dat ze als vriend zouden kunnen hebben, dat wel.*

Het feit dat de jongeren vaak **wisselende vriendengroepen** hebben, bemoeilijkt het kennismaken met en betrekken van de vrienden, aldus de professionals

- *Veel van mijn jongeren zijn zo ook soms eens hier en dan weer daar. Oftewel hebben ze zo vrienden uit hun buurt waar dat ze echt mee opgegroeid zijn ofwel zijn het heel wisselende contacten. Dat is precies alsof daar niets tussen zit zo*

Het contact leggen met vrienden en hen eventueel betrekken bij het traject, zien sommige casusregisseurs eerder als een **taak voor IB+**.

- *Als ik merk van er is heel veel gaande, netwerk, er is heel veel nood of behoefte dat er iemand naast staat of ook in zijne context die heeft wel wat nodig, of eventueel wat vrienden daarin mee betrekken, dan is bijvoorbeeld een samenwerking met IB+ wel een heel mooi gegeven, of met andere samenwerkingsverbanden, omdat daar de intensiteit net veel hoger ligt.*

- *Wij hebben een dossier dat ik met (de IB+'er) heb gehad, een gast, foute vrienden, doet keizotte feiten, daar hebben wij eigenlijk wel kunnen zeggen van, met ouders bij enzo, we gaan ermee breken. Dan heeft die nieuwe gasten tegengekomen. Maar hebben we die eigenlijk wel via via van, kennen die families en dat zijn goede gasten. Daar heeft die zelf wel wat voor gekozen, maar eigenlijk waren dat twee kernmaten waarvan we weten dat zijn belangrijke figuren. En ik heb die op zich nooit ontmoet op een KOMPAS+ overleg, maar (de IB+'er) zag die wel elke week. Dus dan is dat voor mij in orde.*

Verder wordt ook gesteld dat het interessant is om eventueel andere contextfiguren te betrekken, zoals coaches of begeleiders vanuit sport of andere **vrijtijdsbesteding**, maar dit gebeurt in de praktijk zelden omdat de jongeren vaak geen gestructureerde vrijetijdsbesteding hebben.

- *Ik denk dat weinig van onze jongeren effectief een gestructureerde vrijetijdsbesteding kunnen houden. Wij doen allemaal ons best om die ergens binnen te krijgen, maar die zijn vaak gestopt. Dat is wel jammer, want daar, dat is ook een schone ingangspoort voor rolmodellen, ja.*

Hoe betrekken?

Het betrekken van de context gebeurt op verschillende manieren. Wat de **ouders** betreft, worden zij steeds (behoudens uitzonderingen) uitgenodigd op de verschillende KOMPAS+ momenten. Er wordt echter ook tussendoor eerder op informele basis contact gelegd, digitaal, maar ook persoonlijk via huisbezoeken.

- *Vooraf tussendoor. (...) Bellen, WhatsAppen, langsgaan. (...) Ik ben altijd van de huisbezoeken geweest en de persoonlijke aanpak en die zijn daar dan he en dan bel ik eens of dan WhatsApp ik eens of...*
- *Wat ik doe om dat extra te bekrachtigen is heel vaak met ouders of nonkels, tantes of wie dat er ook als belangrijk wordt omschreven, er een informeel contact mee hebben. Vaak is dat via WhatsApp of via een bepaald medium of platform waardoor dat die op een gegeven moment als er dan bezorgdheden vanuit hen zijn, niet moeten wachten tot zo'n opvolgoverleg of wat dan ook. Dus den telefoon pakken, of op huisbezoek gaan (...), tussendoor elkaar informeel horen, dat maakt vind ik wel het verschil (...).*

Het contact met de ouders kan ook soms eerder **onrechtstreeks** verlopen.

- *Maar ik heb op zich cliënten waar ik met de ouders buiten het KOMPAS+ overleg geen contact mee heb omdat ik weet er is een context begeleider of de consulent heeft een rechtstreekse lijn met mama of papa. Dan is dat voor mij geen enkel probleem.*

Door een casusregisseur wordt aangegeven dat hij/zij zich zelf op de jongere richt, en dat het betrekken van de context in het algemeen, en het werken in de context, **vooral door andere partners** wordt opgepakt.

- *Maar rond de context... ik richt mij vooral op de jongere he. En rond de context: ik zoek partners he, als ik merk van... Dat is nu wel iets dat vaak, dat er automatisch in zit. Alles is nu ook delictgerichte contextbegeleiding he. Dus alles is context, context, vanaf dat ge in den Overstap of Mol of De Grote Robijn zit, alles zit ook in die context he. Dus vaak wordt dat al een stukje voor mij ingevuld, ik volg dat alleen op. en ik ga dan daarna op zoek van: hoe lang loopt die begeleiding en is daar meer nodig? En ik heb heel hard zoiets van, bijvoorbeeld de IB+'ers, de psychologen, ik laat mensen wel hun job.*

In dat geval wordt er wel **regelmatig afgestemd** met andere professionals die in/met de context werken, en wordt vooral de continuïteit bewaakt.

- *Als we zeggen van er moet in de context worden gewerkt, het kan zijn dat er via de consulent een thuisbegeleidingstraject wordt opgestart. Ik zit daar ook mee samen, dan geef ik die mensen ook weer vooraf info. Ik zit ook op die tussentijdse overlegmomenten, op dat eindoverleg. (...) Dus ben ik dan in de context aan het werken? Ikzelf niet, maar ik zorg wel dat er in de context gewerkt wordt, dat er continuïteit is. Ik ben de regisseur he. Ik voer de regie over de hulpverlening.*

Ervaringen en struikelblokken

De ervaringen betreffende het werken met de context wordt veelal als positief omschreven. Specifiek wordt aangegeven dat **ouders vaak blij** zijn dat KOMPAS+ er is, en daarom ook vaak sneller dan de jongere mee zijn in het KOMPAS+ verhaal.

- *Dat gaat goed.*
- *Die zijn veelal positief. Meestal verloopt dat wel oké, omdat ouders wel vaak nog iets sneller dan de jongere doorhebben van dit project wordt opgestart om mijn zoon of dochter, ja uit die vicieuze cirkel te trekken. Dus vaak zijn die al iets sneller mee in het verhaal of nemen die je al iets sneller in vertrouwen dan jongeren, en ik vind dat niet raar. Ik vind dat bijna evident. Ja, ik heb eigenlijk met de meeste ouders niet per se een negatieve ervaring. (...) Vaak zitten ouders zelf met hun handen in het haar of hebben die al, een aantal dingen, ja, geprobeerd of in hun gezicht zien terugkomen. Dus dan zijn die wel blij dat er zoiets overkoepelends wordt opgezocht.*
- *We zien wel heel wat betrokken ouders, want ik heb soms, he, ik heb soms als die gasten feiten plegen soms echt wel compassie met die ouders die, die met hun handen in hun haar en onwaarschijnlijk teleurgesteld zijn van allee, is dat nu onze zoon, he, dus euh, ja.*

Ook uit de geobserveerde **overlegmomenten** blijkt dat ouders vaak blij zijn met hulp, zij zijn soms immers de wanhoop nabij. Op 1 van de overlegmomenten kwam de jongere niet opdagen, maar de mama was wel aanwezig en uitte ook haar wanhoop.

- *Mama: het gaat niet goed met hem, hij is nu zagezegd ziek maar gaat elke dag uit tot 's nachts 2, 3, 4u. Hij wil niet zeggen waar hij is. Hij is echt weinig thuis. Hij heeft wel geld en dure spullen. Hij heeft slechte vrienden. Hij luistert naar niemand, hij is 16,5 jaar en doet zijn zin. Ik heb alles voor hem gedaan, en nu helpt hij mij zelfs niet meer als ik bijvoorbeeld vraag "ga eens om brood" of "breng eens water" als ik ziek in bed lig. Hij heeft voor niemand respect. Hij zegt: "zeg dat ik ziek ben" maar ik heb gezegd "neen ik ga de waarheid vertellen". Ik denk dat hij te veel rookt, sigaretten en misschien ook drugs. Hij heeft een hoest zoals een 80-jarige. Ik denk dat hij drugs gebruikt, ik weet niet welke, maar dat is het probleem volgens mij. Hij zegt dat hij van mij houdt, enkel wanneer hij opgesloten zit. Maar nu is hij thuis en is hij er nooit. (weent) Hij heeft geen toekomst. Geen school, geen werk.*

In het werken met de context wordt een aantal mogelijke struikelblokken opgesomd. Een eerste struikelblok is de **taalbarrière**. Zoals ook al duidelijk werd uit de dossierstudie, spreken heel wat ouders geen of niet zo goed Nederlands. In sommige gevallen wordt er dan bijvoorbeeld Engels gesproken. Maar wanneer dit niet mogelijk is, worden tolken ingeschakeld. Iemand merkt evenwel op dat hier te weinig gebruik van gemaakt wordt, onder andere omdat dit tijd kost en de afstemming van de agenda's niet altijd eenvoudig is. In uitzonderlijke gevallen is zelfs een tolk geen optie, omdat er geen tolk beschikbaar is die de specifieke taal machtig is. Omdat gezinsleden ingeschakeld worden om te tolken, kunnen vragen gesteld worden bij de neutraliteit, aldus deze respondent.

- *Wij hebben tolken he. We kunnen Atlas inschakelen, maar bijvoorbeeld ik heb dan een mama en die is (afkomst). Ik praat dan wel informeel met haar (taal), maar op een KOMPAS+ overleg gaat dat in het*

Nederlands door, dat kan ik niet vertalen, dus dan moet ik dan vraag ik altijd van pakt iemand mee of als ge wilt voorzie ik een tolk of ik leg het u daarna uit, maar dat wordt ook veel te weinig gedaan hoor tolken inschakelen. Ja, veel te weinig. Dat is ook gewoon dat, dat vraagt allemaal veel tijd. Die mensen hebben niet altijd tijd en dat moet dan in uw agenda passen.

- *Natuurlijk, als er een taalbarrière is, is het soms wat moeilijker. Ik heb nu een gezin uit Irak en ik kan daar niet mee communiceren. Dat kan enkel via een oudere broer die dan tolkt. Zelfs via de tolkdienst van Atlas die wij geregeld contacteren, die hebben geen tolk die dat type Arabisch spreekt. Dus ja, wij moeten daar de meerderjarige broer uit het gezin bijhalen om tot vlotte gesprekken te komen maar dat is ook niet helemaal zuiver omdat ge iemand die niet neutraal is alles moet laten vertalen, dat klopt niet, maar bij gebrek aan beter moeten we het op die manier doen. Da's niet altijd gemakkelijk. (...).*

Ook op de verschillende **geobserveerde overlegmomenten** werd er vastgesteld dat sommige moeders amper of geen Nederlands spraken. In deze gevallen sprak de casusregisseur in een andere taal, maar evengoed werd er soms verder gegaan in het Nederlands. Op 1 van de overlegmomenten was er een moeder die Frans sprak, maar haar moedertaal sprak met de jongere. Op dit overlegmoment werd enkel Nederlands gesproken, en werd af en toe door de IB+'er en de jongere even afgetoetst in hun gemeenschappelijke moedertaal. De indruk werd gewekt dat mama niet alles begreep wat er in het Nederlands gezegd wordt.

In een ander geobserveerd overleg sprak de moeder, naast haar moedertaal, enkel Engels en gebrekkig Nederlands. Hier werd door alle aanwezigen overgeschakeld naar het Engels. Slechts af en toe werd terug overgeschakeld naar het Nederlands. De moeder leek dit wel relatief goed te begrijpen.

Naast een mogelijke taalbarrière, benadrukken de respondenten ook dat het werken met de context een **werk van lange adem** is. Het duurt niet alleen lang om een goed beeld te krijgen van het aanwezige netwerk, als het al aanwezig is, maar het duurt ook even vooraleer de jongere of de ouders het oké vinden om anderen te betrekken bij het traject. Eén van de redenen waarom dit moeilijk loopt en veel tijd vraagt, is het feit dat er eerst een soort **vertrouwen** moet groeien tussen de casusregisseur en de jongere en zijn context. Ook is het niet meteen duidelijk wie er uit de context in aanmerking komt om betrokken te worden.

- *Om die mensen echt zo te sensibiliseren van ja, dat is belangrijk dat ge dat doet, maar dat vraagt dan, dat is super arbeidsintensief want dat hebt ge niet op één vooroverleg geregeld, ook niet die mensen in beeld gebracht. Pas als ik jongeren een jaar of een half jaar begeleid, kunnen die iets vertellen over dat is een goede vriend van mij en daarom en daarom, maar dat vertellen die niet in een eerste gesprek of een tweede gesprek.*
- *Dat is nu de eerste keer dat die jongere dat toegelaten heeft. Een beetje, we hebben daar heel hard op gewerkt en op gehamerd, omdat die vriendin ook zwanger is zo van hun kindje, dus dan wel dat we die heel graag daardoor wilden betrekken om die te laten nadenken van hoe dat hij de beste papa kon zijn voor dat kindje en dat heeft wel wat geduurd, maar dat is denk ik de eerste keer nu dat een vriendin mee komt, in mijn traject he.*
- *En ik probeer, zowel bij de jongere als bij de ouders te vragen wie is er belangrijk in uw leven, of wie wilt gij hier mee aan tafel hebben om meer op uw gemak te zijn of wie betekent er veel voor u? Maar ik merk dat die vraag, vooral voor de jongere een rijpingsproces is, terwijl ouders al sneller met mensen gaan afkomen, waar jongeren in het begin zeggen neen mijn vrienden moeten echt niet weten van dit. Maar dat naarmate een traject vordert, ze al wel sneller geneigd zijn van oké da's goed dat die of die erbij is.*

- *En ik geloof iedereen heeft iemand he, maar ge gaat daar niet met de eerste, de beste hulpverlener openlijk over spreken dat kan ik hen ook niet verwijten, dus dat vraagt ook tijd.*
- *Op dit moment doe ik daar nog te weinig mee rond dat netwerk en die steunfiguren om daar effectief mee aan de slag te gaan, ook omdat die jongeren daar heel hard afschermen. Euhm niemand hoeft dat te weten, de ouders komen mee naar zo'n overleg, maar verder niemand moet dat weten en ik ga dat tegen niemand vertellen (...) Je merkt dat zo in de trajecten die al even lopen of waar je al iets hebt kunnen laten zien, waar je ook iets betekent, dan merk je wel dat die opeens wel meer mensen durven mee te nemen of mee betrekken.*

Een ander aspect dat het betrekken van anderen uit het netwerk kan belemmeren, is volgens de respondenten, een zekere **schaamte** bij de jongere en/of de ouders.

- *Ouders zijn vaak ook heel, heel aarzelend om dat toe te laten, want daar zit gewoon zo een component van schaamte en falen voor hun dan. (...) Ik heb gefaald, want mijn zoon is een drugsdealer en die gebruikt zelf. Dat wil ik niet gaan vertellen aan mijn buurvrouw. Die zal dat misschien wel weten, maar ik ga dat niet letterlijk zeggen en ik wil ook niet dat die daar iets in opneemt of zo. Maar ja, je zou eigenlijk die mensen net moeten zoeken, dat taboe doorbreken, dat netwerk, dat is super moeilijk. (...) In de praktijk is de echt enorm complex.*
- *Wat ik nu in mijn laatste cases meer probeer is om echt zo netwerk te betrekken. En dat is heel moeilijk, want dat is heel persoonlijk. En veel gasten willen bijvoorbeeld in het begin niet dat hun tante of hun nonkel of hun buurman weet wat er allemaal gebeurt, want dat is gênant en dat is, er zit wat taboe rond, een beetje omerta daarrond.*
- *Ge voelt nu ook, euhm heel vaak een initiële weigerachtigheid daartegenover, euhm vanuit zowel de ouders als de jongeren, ja buitenstaanders om erbij te betrekken of om die twee dingen te vermengen.*

Het belang van schaamte wordt door sommigen ook toegeschreven aan **culturele aspecten**.

- *Wat ik doe is vragen aan jongere en ouders, wie willen jullie nog betrekken? Ik zeg van oké ik breng de advocaat mee, de consulent zit erbij, iemand van het CLB, dat zijn nu eenmaal de mensen, wil je een leerlingenbegeleider uitnodigen, of een neef, een oom, ne maat,... Aan de ouders vraag ik dat ook. Soms is dat een broer, een zus of een neef, een nicht, maar vaak ook niet, want er is veel schaamte. Omdat er cultureel, ge moogt niet alles overculturaliseren, maar ge zit met schamteculturen en dat is niet oké.*

Verder stelt zich ook het probleem dat contextfiguren uit het natuurlijke netwerk **niet altijd pro-sociale figuren** zijn. Meermaals wordt gesteld dat heel wat jongeren weinig of geen volwassen pro-sociale steunfiguren hebben.

- *Ja, ik denk dat wel (dat jongeren steunfiguren hebben). Euhm ik weet niet of die altijd pro-sociaal zijn. Ik denk dat jongeren weinig volwassen steunfiguren hebben, vaak is dat dan een nonkel of een tante.*
- *Die netwerkfiguren zijn vaak zelf,... vaak ook context is dat bijna een negatieve factor. Drugs, geweld, zelf gevangenisstraffen of met criminele zaken bezig zijn. En ik heb dat wel al gehad dat ik wist van die gaat altijd bij zijn oudere broer in de winkel... en dat is de grootste dealer van heel (de wijk), en hij gaat daar altijd helpen, en da's zo... Jeuj!... (trekt bedenkelijk gezicht).*

Verschillende respondenten reflecteren bijgevolg over de vraag of ook contextfiguren die als niet pro-sociaal beschouwd worden door de professionals, **betrokken zouden moeten worden** in de trajecten. Immers, het feit niet pro-sociaal te zijn hoeft niet te betekenen dat deze persoon niet betekenisvol kan zijn in een traject, aldus sommige respondenten.

- *En we zijn ook heel lang terughoudend geweest in het betrekken van bijvoorbeeld vrienden en foute vrienden. Terwijl soms kunnen vrienden wel een bepaalde rol vervullen in een traject.*
- *Ik denk dat het heel belangrijk is om te begrijpen hoe het is om op straat op te groeien en die negatieve rolmodellen die wij niet graag zien, zijn soms de enige steunfiguren voor die mensen dus die kunnen wij niet wegnemen, zoals ik daarnet zei: als uw papa een maffiabaas is. Dan kan ik misschien wel van mezelf vinden van dat is geen goede papa, maar dat is die zijn papa en die jongen ziet die doodgraag.*
- *Maar nu bijvoorbeeld ook in mijn dossier met dat meisje. Er is een man en er wordt heel sterk vermoed dat dat een tienerpooier is, maar die man speelt zo'n cruciale rol voor haar dat ik soms denk ja, ik moet hem betrekken, maar dat kunnen we, daar is een heel dunne grens tussen, ga je dat dan stimuleren en bevorderen of gaat je of net door die te betrekken, kan zij misschien inzien van oh ja, eigenlijk klopt daar vanalles niet, maar we zijn daar heel terughoudend in. Terwijl ik soms wel denk misschien moeten we meer risico's nemen en durven. Maar het is allemaal onbekend terrein. (...) Of een jongere die feiten pleegt met een andere waar dat hij dan een contactverbod mee heeft, maar eigenlijk weet ge die andere is zo belangrijk voor die gast, misschien moet ik er samen een gesprek mee hebben, maar eigenlijk doe ik dan iets tegen de wet, want die mogen elkaar niet zien zo, dat zijn wel dat zijn wel spanningsvelden.*

Specifiek wat de ouders betreft, wordt ook verschillende keren gesteld dat het **niet altijd evident is om de ouders te betrekken**. Dit omdat er een slechte of onstabiele relatie is tussen jongere en ouder(s), maar ook soms omdat de ouders zelf overbelast zijn, of het zelf erg moeilijk hebben waardoor hun draagkracht eerder beperkt is. Uit de bevragingen blijkt dat de meerderheid van de ouders in zulke situatie zouden verkeren. De mate waarin ouders ook effectief een steun zijn voor de jongere, kan dan ook zeer wisselend zijn.

- *Ik denk dat daar een grote uitdaging nog ligt (...), met de context werken is één ding, maar effectief vanuit de praktijk met de context werken met deze doelgroep is vaak een ander paar mouwen. Er zijn zoveel trauma's, er zijn zoveel blessures, er is zoveel, bijna onophoudelijke crisissen, en vaak zitten die in overlevingsmodus (...).*
- *Er zijn zeker ouders ja, die ge wel kunt betrekken, maar heel veel ouders waarvan dat ge ook bij weet van en op den duur ziet en kunt snappen, hoe dat zij eigenlijk ja (zucht). Waarom dat een jongere waarvan dat hij komt en hoe dat hij functioneert zoals hij functioneert, ja vaak hebben die ouders zelf ook wel een zware rugzak of een serieuze problematiek ze. Weinig ouders die dat denk ik dat niet hebben. Ik ben nu efkes jongeren aan het afgaan in mijn hoofd. Awel ja die jongere X. Die zijn ouders hebben volgens mij geen problematiek, ik denk dat dat echt ja zo normale mensen zijn in een moeilijke situatie.*

Uit de observaties blijkt evenwel dat het feit dat ouders die té veel steun bieden, in de zin van onvoorwaardelijk blijven steunen, ook **contraproductief** kan werken. De jongere weet in dat geval immers dat, ook al zet hij/zij geen stappen, de ouder er toch altijd zal zijn om problemen op te vangen. De jongere zal in dat geval mogelijks minder noodzaak tot verandering voelen.

- *IB+: waarom zet je geen stappen? Omdat de noodzaak ontbreekt. Mama, je zei me dat (de jongere) altijd een dak boven zijn hoofd zal hebben maar zo kan het niet verder zeg je. Waar is de grens? En is die*

duidelijk voor (de jongere)? De noodzaak tot verandering moet er zijn. Je hebt goede bedoelingen maar de bescherming die je nu biedt gaat later zijn valkuil zijn. School is onsuccesvol afgerond, nu is het moment om eerste stappen te zetten op de arbeidsmarkt. Je hebt al een achterstand op dat vlak tegenover je leeftijdsgenoten. Ik denk dat we hier nu op vastlopen. Je ma gaat er toch altijd zijn. Je moet werken aan je toekomst en genieten van je tijd. Nu doe je enkel het laatste, wat toch eentonig is. Ik ben een voorstander van een coach maar ik twijfel omdat de noodzaak ontbreekt. Klopt?

- *Jongere: ja.*
- *Casusregisseur: zijn er duidelijke regels thuis? Je verblijft nu meer bij mama dan bij papa. Over papa hebben we het straks nog. Wat is het gevolg als (de jongere) een regel overtreedt?*
- *Mama: dat is er niet bij mij. Hij luistert toch niet. Als ik zeg bv. elke dag om 23u thuis...*
- *Casusregisseur: en als je er een gevolg aan koppelt?*
- *Mama: daar had ik nog niet bij stilgestaan.*
- *Consulent: het is te gemakkelijk voor jou, (jongere), er zijn geen verwachtingen en er zijn ook geen gevolgen. Mama, ik denk dat je hem er niet mee verder helpt.*
- *Casusregisseur: (jongere), je hebt een keilieve mama, maar kan het zijn dat je misschien er wat misbruik van maakt?*
- *Jongere: neen.*
- *casusregisseur: snap je waarom ik dat denk?*
- *Jongere: ja.*
- *Casusregisseur: je zit in luilekkerland, je moet niet veranderen. (Jongere), je moet je verantwoordelijkheid nemen, maar mama, jij ook.*

In sommige gevallen is het volgens de respondenten het ook **niet wenselijk** om de ouders te betrekken, aangezien de ouders als (mede) verantwoordelijk worden gezien voor de problematiek van de jongere en/of de escalatie van het traject. Concreet gaat het dan om ouders die er niet altijd onvoorwaardelijk zijn voor hun kind, of ouders die niet standvastig zijn. Bovendien zou in sommige dossiers zou zelfs gebleken zijn dat het te nauw betrekken van de ouder(s) bij de hulpverlening zelfs **nefast** kan zijn voor het **contact tussen ouder en jongere**.

- *Bijvoorbeeld een meisje dat al een hele tijd bij mij in casusregie zit, ge merkt dat die relatie tot haar mama en papa dat dat ja dat dat echt wel die haar basis is van die haar problematiek he dus ook wel dat die ouders er niet onvoorwaardelijk zijn. En soms ja, staat die er alleen voor en dan merkt ge dat inderdaad van dat die haar problematiek zich weer heel sterk uit, nu zit die weer in een totale positieve energie, ja ze slaapt terug veel dagen terug bij haar mama thuis en ze is goed met haar moeder en ja dan merkt ge ook dat het met haar goed gaat, maar ge weet ook dat vroeg of laat, dat terug ontploft.*
- *Als ge een mama hebt die bijvoorbeeld niet stabiel is en zegt: hij moet eruit, hij moet weg, instelling, hulpverlening, begeleiders, en zo veel maanden later ik wil hem terug bij mij, hij moet terug bij mij. Zo die instabiele thuisomgeving bemoeilijkt ook heel wat zaken. (...) (Soms zie je dat de) situatie escaleert, of opnieuw in rollercoaster-modus gaat, dat is echt niet alleen door de jongere, dat is mede door de ouders, en zelfs een zeer grote verantwoordelijkheid.*
- *Dus bijvoorbeeld zo zelfs ene jongere die woonde bij zijn mama. Euhm ja dat er vanuit verschillende voorzieningen geprobeerd was om die mama te betrekken. Maar om het efkes, om het respectvol te zeggen, ja die mama spoort voor gene meter, die die en dat ge ook merkt van dit is te complex, we blijven daar af want als ge die als hulpverlener te veel probeert te betrekken, dan verbreekt die gewoon het contact met haar zoon. (...) Ja, dat ge merkt dat, dat dat echt als druk en als last ook ervaren wordt en dan doet die moeder gewoon de deur toe.*

Ondanks de verschillende moeilijkheden en vraagstukken rond het betrekken van de ouders, wordt toch gesteld dat steeds moet bekeken worden of de ouders niet betrokken kunnen worden. De **mate** waarin ze **betrokken** worden, of de mate waarin ze **verantwoordelijkheid** laten opnemen, kan hier wel verschillen.

- *Ja, ik denk dat ge ze altijd moet betrekken of kijken in welke mate (...).*
- *Ge moet die ouders altijd in hun ouderrol zetten, maar ik heb nu gewoon al vaak gemerkt dat ge bij die ouders ja soms ook ergens op een limiet... Er zijn jammer genoeg heel veel ouders die hun kind zonder problemen van de ene op de andere dag bij de deur zetten en nog een keer en nog een keer en nog een keer. En moeten we die niet meer betrekken, nee ik vind dat niet. Oké die zijn niet constructief dan op die moment bezig, maar allez uiteindelijk moet ge ook realistisch zijn. De grootste loyaliteit zal nog altijd naar de oudere gaan of toch vaak, euhm en alles wat die ouder wel of niet doet, heeft een impact op uw jongere, dus ge moet die sowieso meepakken in dat traject op een bepaalde manier. Zelfs als die niet fysiek aanwezig zijn, moet ge wel zorgen dat die bespreekbaar zijn of zo.*
- *Ja bij de meesten lukt dat op één of andere manier wel ze, het is altijd inderdaad het ding van ge moet ze altijd betrekken, maar de mate waarin dat ge ze verantwoordelijkheid kunt geven, dat hangt echt af van hun eigen problematiek en natuurlijk of die kinderen meerder- of minderjarig zijn. Ja als die nog thuis wonen ja dan sorry, dan kunt ge niet anders. Zelfs psychiatrische ouders he, uiteindelijk moeten die ook hun verhaal laten vertellen he en die kunnen dan misschien weinig opnemen, maar dan kunt ge er wel voor zorgen dat die wel, door die te informeren, door daar af en toe een gesprek mee aan te gaan, kan je hen ook wel een verantwoordelijkheid toezeggen, je zet die ook in een positie van ouder he.*

Een blik op de toekomst

Hoewel de meeste respondenten aanhalen dat er wordt ingezet op het betrekken van het (natuurlijke) netwerk, wordt meermaals gesteld dat dit nog moet **groeien** en verder uitgebouwd dient te worden in de toekomst. Het netwerk moet nog meer dan nu al het geval is, betrokken worden, en dit in lijn met een algemeen waarneembare trend van gelijkwaardig samenwerken in netwerken in de hulpverlening.

- *Dat is een proces waar dat we nu in zitten, eigenlijk zouden meer mensen in het persoonlijk netwerk moeten zitten en die ook echt betrokken zijn en die je kunt contacteren denk ik. Zou daar meer samenwerking moeten zijn, ik denk dat we veel te veel van ons jongeren individueel verwachten. Maar de hulpverlening begint daar nu heel sterk op in te zetten he, niet alleen KOMPAS+, maar je ziet dat dat een trend is die begint te...(...) Dat is de uitdaging waar al een tijd aan wordt, die al een tijd op de agenda staat. Het netwerk moet meer en actiever betrokken worden. Ik ben het daar helemaal mee eens. Maar die aandacht is er nog maar de laatste maanden voor gekomen en terecht want dat netwerk is superbelangrijk en kan wel echt veel meer nut hebben of veel meer geactiveerd worden in veel dossiers.*

Meerdere professionals vinden van **zichzelf** dat ze hier nog meer aandacht aan zouden moeten besteden, en dat ze meer richting het natuurlijke netwerk en niet enkel naar het professionele netwerk zouden moeten kijken.

- *Daar kan ik zeker nog in groeien, in het netwerk.*
- *Ik zou die in het algemeen nog meer willen betrekken.*

- *Dus ja, ik probeer dat nu heel actief te doen met als resultaat dat er nu al eens ne nonkel komt bij zitten of een broer of een zus, of... of ne jeugdwerker uit het verleden hebben we ook al gehad. Euhm, maar dat moet nog meer. Da's echt een uitdaging, ja...*

Een andere bedenking is dat er te vaak enkel gekeken wordt naar de ouders. Het is ook belangrijk om het **netwerk ruimer** te bekijken dan enkel ouderfiguren.

- *Ik merk ik vooral dat het zo wat de mama's zijn vooral, de ouders ja. En ja die betrek je sowieso he, dat is een gemakkelijke allez een evidente om aan te denken dan aan die anderen, maar dat is wel iets dat ik ook van mijn eigen wel meer aandacht aan ga moeten blijven houden gedurende de trajecten om ruim te blijven zien en dat altijd open blijven trekken.*
- *Ik moet mijn eigen nog meer bewust zijn van netwerkfiguren, om die meer te betrekken. Ik ben de hele tijd gericht op alle lagen van professionals, waarbij ik jeugdrechters en jeugdwerkers en dergelijke meereken, omdat dat ook wel, dat zijn betrouwbare, meetbare netwerken. En die pak ik heel veel mee. Dus ik moet mij er attenter op maken, in de praktijk, buiten echt kerngezin, en zo eens ne nonkel, ja...*

Over hoe dit in de toekomst nog **verbeterd** kan worden, zien de professionals een aantal pistes. Zo kan via partners getracht worden om meer zicht te krijgen op eventueel steunfiguren.

- *Ja... ik zou het eigenlijk niet weten, want op het eerste zicht, ge kunt het maar vragen aan ouders en allee in eerste plaats jongere, van wie zou gij er nog graag bij willen of wie is er belangrijk voor u. (...) Ge kunt dat natuurlijk ook aan de partners vragen. Bijvoorbeeld hebben ze op school ne vertrouwensleerkracht die veel voor de jongere betekent? Dat ge dan zelf met dat voorstel kunt komen van, vindt ge het goed dat we leerkracht X of Y eens meevragen, want ge hebt daar precies ne goede band mee. Misschien op die manier. Want dat doe ik nu nog niet.*

Er wordt ook geopperd om verder te kijken naar bepaalde **methodieken, instrumenten of visies** om dit stuk te optimaliseren. Ook (uitwisseling van) ervaring kan hier een rol spelen.

- *Ik denk dat daar nog voor mezelf maar ik weet ook binnen KOMPAS+ dat daar nog wel wat marge uit te halen valt. Contextueel werken dat wordt altijd heel snel gezegd en ik denk dat we de juiste richting aan het uitgaan zijn, maar ik denk dat er qua steunfiguren, netwerk, dat in kaart brengen en vooral er mee bij betrekken, dat daar nog heel veel uit te halen valt. Is dat via bepaalde methodieken, instrumenten, visies, dat ge dat moet gaan zoeken. Ik denk vooral ook uit ervaring een groot stuk.*

Door iemand wordt ook geopperd dat een consulent (via de jeugdrechter) zou moeten kunnen bepalen dat er **verplicht een aantal steunfiguren** betrokken moeten worden bij het traject van de jongere.

- *Ik denk dat een consulent daar veel in kan betekenen (...), moeten maakt soms ook dingen mogelijk. Als de consulent zegt van ik wil dat er in dit traject 3 extra mensen betrokken worden, gij moogt kiezen wie, maar het gaan er 3 zijn, ik denk dat dat echt helpend kan zijn. Ook voor een hulpverlener. Dat geeft ergens meer mandaat ook aan een hulpverlener om daar direct actief mee op zoek te gaan, samen met die ouders en die jongere.*

Specifiek naar **vrienden en vaste vriendinnen/vriendjes** gesteld dat hier nog meer uitgehaald zou kunnen worden. Het effectief betrekken van deze mensen bij de overlegmomenten, is allesbehalve een evidentie. Voor deze formele momenten lijkt een soort drempelvrees te bestaan. Er dient dan ook nagedacht te worden over hoe deze personen alsnog kunnen betrokken worden.

- *Ik denk dat het op vlak van netwerk in het kader van vrienden, beste vrienden, liefkes, euhm, vrienden die dat komen en gaan, ik denk dat daar nog wel een bepaalde winst uit te halen valt dat nog niet voldoende wordt gedaan. (...) Nu is die drempel nog heel groot denk ik. Omdat zo'n officieel overleg met zo veel partners van uw levensdomeinen van de jongere, en dan te zeggen ik ga mijn beste maat erbij zetten die mij wel wat kent, dat vraagt veel van ne jongere als van die persoon in kwestie die waarschijnlijk een heel andere relatie hebben van het is allemaal tof en wij zijn... maties of hombrés of noem het hoe ge wilt maar om die er dan bij te zetten op zo een officieel serieus gesprek wat het vaak is, om soms zo wat den angel er uit te halen voor zo een gesprekken, dat zou in de toekomst wel mogen.*

Zoals eerder ook aangehaald is het betrekken van het netwerk vaak een werk van lange adem. Om die reden merkt iemand op dat deze vraag steeds van het **prille begin** moet gesteld worden.

- *Bij ons gasten ik voel ook van, terwijl ik nu zo pro dat netwerk ben als van die die weerstand voelt, ja dan zijt ge ook geneigd om te zeggen van oké. He we pakken dat wat later in het traject, dan is dat zo hup hup, nee jongens dat komt er niet van. Dat komt daar niet van. Ne keer dat ge dat op de lange baan schuift, dan wordt dat ook veel ongemakkelijker om dat dan op te gaan pakken.*

Omdat gemerkt wordt dat er toch na een tijdje een opening komt om toch mensen uit het netwerk te betrekken, is het belangrijk om de vraag niet alleen bij aanvang van het traject op te werpen, maar de **vraag ook regelmatig te blijven stellen**, volgens sommigen.

- *En ik heb ervan geleerd, van, dat doen wij ook he, "wil je andere mensen betrekken?", in het begin van een traject. "Je hebt een voetbalcoach, wil je dat die dat weet?" Een heel deel is schaamte, die willen dat niet, oké we doen dat niet, dat is schaamte. (...) Maar nu we zijn anderhalf jaar verder, "zeg die voetbalcoach, moet ik terug die vraag aan hem stellen?"*
- *Bij een andere jongere zijn vriendin wordt nu mee betrokken en eerst mocht die ook niet meekomen, mochten we die niet bellen en dat is nu ook wel veranderd, nu mag dat wel, euhm dus dat vraagt wel zo kleine stapjes altijd en heel veel aandacht vind ik van ons als casusregisseur om daar waakzaam voor te blijven van in het begin zeggen ze nee en dan denk ik van oké dan vergeten we dat stukje, maar eigenlijk moet ik dat blijven vragen van wie kan er uit je netwerk nog meekomen en dat is iets wat dat we nu wel meer en meer aan het doen zijn, maar wat dat ook nog een leerproces is voor ons zelf wel.*
- *Dus op zich, als ze zeggen neen, dan los ik dat ook, maar dan ga ik die vraag niet nog eens stellen en ik zou die vraag doorheen het traject meer moeten stellen.*

Zoals ook aangehaald, stellen sommigen dat er ook mensen uit het netwerk betrokken zouden moeten worden die door de professionals **niet als pro-sociaal beschouwd** worden, maar wel betekenisvol kunnen zijn voor de jongere en zijn/haar traject.

- *Maffia familie, ja die zijn broers zijn kei belangrijk, maar ja, ge weet dat die gewoon allemaal in de wereld zitten, maar die zijn wel kei belangrijk. Maar kunt ge daar dan wel wat verwachten wij, wij kunnen die mensen niet een heel nieuw leven geven he. Dat gaat niet. (...) Dat is onrealistisch. Dus wat kunnen we wel doen om ervoor te zorgen dat die misschien toch op het goede pad, want die broer die zelf in die wereld zit, wil misschien wel dat zijn broer dat niet doet he. Maar we gaan het nooit vragen. (...) We verkennen dat pad gewoon te weinig. En we durven dat ook niet omdat we niet, we werken samen met politie en dat zijn dunne grenzen he, we hebben beroepsgeheim, maar ook wel ergens spreekplicht soms.*

Buurt

Aan de casusregisseurs werd gevraagd of zij ook de buurt / buurtactoren betrekken in de KOMPAS+ trajecten. Hoewel zij doorgaans aangeven dit in meerdere of mindere mate te doen, **verschilt** de manier waarop zij hiernaar kijken en hoe zij de buurt concreet (proberen te) betrekken. Sommigen geven aan hier weinig aandacht voor te hebben, anderen menen dit heel belangrijk te vinden en de buurt te betrekken in trajecten. Iemand geeft bijvoorbeeld aan dat er wanneer bijvoorbeeld vrijetijdsactiviteiten gezocht worden, dat dit bij voorkeur in de eigen buurt wordt gedaan.

- *Ik denk dat buurtgericht werken er van in het begin, en op een gegeven moment meer en meer, aandacht heeft gehad. Ik denk dat dat gebeurt, als ik in mijn dossiers kijk denk ik dat dat lichtjes aanwezig is.*
- *Minder, neen, ik ga niet, dat is ook iets dat ik niet zo graag doe inderdaad, om echt de buurt te gaan betrekken, dat komt soms wel ter sprake, soms vooral, de negatieve impact van de buurt op jongeren, euhm, maar dat is iets dat ik niet zo vaak betrek, nee.*
- *Ja... Ja, ik hou daar zeker rekening mee.*
- *Maar effectief, als die vraag er is, da's nu vooral over vrijetijdsbesteding, dan probeer ik wel heel hard in de buurt natuurlijk in de eerste plaats te gaan kijken van wie zit daar in de buurt, en wat is daar mogelijk. En voor ouders ook he, als die bijvoorbeeld, als de mama heel geïsoleerd is, en weinig netwerk heeft, en wat nood heeft aan om meer mensen leren kennen, eens gaan zoeken van zijn er vrouwengroepen actief of dit of dat. Maar dat kan en dat moet nog meer, daar ben ik mij wel bewust van. Het belang van de buurt, dat gebruiken we nog te weinig, ja. Dat vind ik wel.*

Uit de interviews blijkt dat de buurt vooral betrokken wordt via het **professionele netwerk** van de casusregisseurs. Concreet worden vooral jeugdwerkers en spelers uit de vrijetijdswerkingen genoemd.

- *Maar ja, wat wijkwerking betreft, er gebeurt wel van alles, maar dat is vaak ook met professionele spelers.*
- *En dan proberen we wel de jeugdwerkingen, die betrekken we regelmatig. Maar dat zijn ook weer professionele actoren. Ziet ge? Dat zijn niet per se die, ge hebt dan ook zo "samen op straat" en dan zo de burgervaders in Borgerhout. Die worden soms ook betrokken, maar dat zijn ergens, dat zijn dan wel mannen die dat in hun vrije tijd doen, die worden dan ook wel betrokken. Maar dat blijven wel allemaal zo officiële figuren.*

Dit professionele netwerk wordt niet alleen gebruikt om partners te betrekken in het traject *as such*, maar ook in het kader van **informatiedoorstroom** zoals aangegeven in de citaten hieronder.

- *En ik heb daar nog wel wat netwerk, (...) bijvoorbeeld bij (X) ik kom daar nog regelmatig over de vloer en ik kan daar netwerken opbellen. (...) Op een gegeven moment gebeurden daar een paar redelijk brutale handtasdiefstallen waarop de jeugdwerker bij mij kwam van uw gast is hier met foute gasten bezig, dat gaat hier keihard escaleren.*
- *Bijvoorbeeld bij één van mijn jongeren he die ik nu niet meer kan bereiken, maar daar zit een jobcoach van X op en die is heel bekend met de buurt en die gaat op straat ook bij zijn jongeren zitten en die komt ook vandaar dus die heb ik daar expres opgezet (lacht) omdat ik weet van die kent mensen die die kennen zo, die weet in welk ja in welke zone die zich bevindt en hoe jongeren daar zijn en leven en dat vind ik allez niet altijd even belangrijk, maar daar vind ik dat bijvoorbeeld wel heel belangrijk.*

Naast professionele buurtactoren wordt door een enkeling ook verwezen naar het betrekken van **buurtbewoners** in trajecten.

- *Ja, jawel, ik probeer daar nu ook bij dat meisje de buurvrouw, het buurmeisje te betrekken, want dat is een goeie vriendin.*

Verschillende casusregisseurs geven aan dat ze, om meer voeling te krijgen met de buurt, de vrienden uit de buurt en de plaatsen waar jongeren uithangen, soms mee met de jongere in zijn/haar buurt te gaan **wandelen**.

- *Je gaat wat mee met die gasten he. (...) Waar eet gij, wat doet gij, veel van die gasten leven wat meer een straatleven, dus dat is een heel belangrijke context om erbij te nemen he.*
- *Wat ik altijd doe is altijd in de wijk van elk van mijn jongeren gaan wandelen, en dan merkt ge al snel zit die wat gehecht in zijn buurt ja of neen. Bewust op zoek gaan naar acties of figuren in de buurt, ook, maar vaak die match daar in maken van, ik zeg maar iets een bepaalde jongerenwerking, jeugdhuis, bepaalde voetbalclubs of wat dan ook, ja, jongeren associëren hun buurt vaak met de pleintjes waar ze rondhangen en met wie ze daar rondhangen.*

Ook in de buurt rondwandelen om een vinger aan de pols te houden en contacten te leggen/onderhouden met **professionals en mensen uit de buurt**, is volgens iemand belangrijk.

- *Om de zoveel tijd passeer ik, (...) dan wandel ik ergens binnen. He mannen. En cava hier een beetje. Het is ook heel krachtig als ge tegen ne gast zegt van zeg ze gaan heel da plein hier opnieuw doen, ge krijgt 2 goals. Dat ge de wijk kent. Of er ne koffie gaan drinken van hoe is het hier. Zo komt ge keiveel te weten.*

Anderen geven aan dat ze dit **niet als hun taak** beschouwen. Er wordt soms ook aangegeven dat de link met de buurt vooral via **de IB+’er** gelegd wordt.

- *Als je echt zo ja op een pleintje gaat zitten en dan gaat meekijken van “ah dat doe jij op een woensdagnamiddag”, dat vind ik dan, dan te ver van waar een casusregisseur staat. Ja vandaar is dat iets wat ik niet vaak doe of minder vaak doe eigenlijk.*
- *Ja, maar ik merk wel dat de IB plussers daar wel euhm, allez daar ook wel op inzetten, de meesten die kennen ook wel gewoon de buurt he.*

Doorheen de gesprekken komt ook een aantal **valkuilen of belemmeringen** aan bod voor het buurtgericht werken. Zo zijn er wel wat jongeren die vaak verhuizen, of is er soms een link met de buurt in de gepleegde delicten.

- *Ja ik heb eigenlijk niet zo heel veel trajecten waarbij dat jongeren euhm op één plaats blijven (lacht).*
- *Bij jongeren is dat vaak moeilijk omdat die vaak in de context van de wijk feiten plegen. Zeker zo een aantal wijken in Antwerpen.*

Verder wordt ook gesteld dat buurtgericht werken vooral **organisch** moet zijn, en enkel vanuit een behoefte moet ontstaan. Niet in elk dossier is buurtgericht werken misschien aangewezen.

- *Als die geen enkele nood of behoefte voelt om dat te doen, en het lijkt u gewoon vanuit hogerhand ja we werken buurtgericht dus we gaan dat doen, vanaf het een opgave wordt vind ik het al iets moeilijker. Ik vind dat de nood vanuit de jongere er moet liggen, of de winst is daar in die mate groot uit te halen bij verschillende partners (...).*

Samenwerking tussen professionele actoren

Aan de professionele actoren werd de vraag voorgelegd hoe zij de samenwerking zien tussen zichzelf en andere bij KOMPAS+ betrokken actoren op operationeel niveau (dossierniveau). Wat de samenwerking tussen de **ketenpartners** betreft, wordt algemeen gesteld dat het feit dat de actoren samen in het operationeel team zetelen, maakt dat de lijnen tussen diensten korter zijn. Zowel tijdens het operationeel teamoverleg maar ook daarbuiten zal men naar eigen zeggen gemakkelijker een partner zal contacteren om af te stemmen.

Specifiek geven casusregisseurs aan **nauw samen te werken met consulenten**. Hoewel er wordt aangegeven dat er wel wat verschillen bestaan tussen de consulenten, wordt de samenwerking globaal als goed omschreven, en wordt getracht goed af te stemmen en in tandem te werken.

- *Kort op de bal proberen te spelen bij problemen ook wel euhm, door net een goede informatiedoorstroom te hebben. Euhm beetje ja zo wel in tandem met de consulent.*
- *De meeste consulenten stemmen op voorhand wel af met de casusregisseur he, zodanig dat iedereen mooi op één lijn zit he, dat zal altijd wel eens voorkomen dat dat niet zo is (...).*
- *In het begin heel helder met de consulent af te stemmen van he dat doet gij, dat doe ik. (...)*

Ook de **consulenten** laten zich positief uit over de samenwerking.

- *Ik vind dat wel heel goed. Het is altijd heel duidelijk van waarom komen we samen, wat is het doel, wat willen we als volgende stap en ik vind dat ik daar heel erg in word betrokken, en ook in de mate dat ze weten dat dat voor mij kan qua hoeveelheid, dat is inderdaad echt ja, een samenwerking en goed afgestemd op elkaar eigenlijk, ik heb daar eigenlijk niks op aan te merken (lacht), wat voor mij ook wel helpend is omdat ik het nog helemaal niet lang doe, dat dat wel fijn is dat je dat zo wat met twee kunt doen eigenlijk en ook al is dat een externe partner.*
- *Ik ervaar dat ook als zeer positief. Ik zeg het, ik heb veel KOMPAS+ dossiers, dus ik werk met heel veel casusregisseurs (...). Ik heb over het algemeen wel een positieve samenwerkingsrelatie ja, absoluut. Ik denk alleen dat er meer moeten zijn (lacht).*

In de bevragingen wordt ook gesproken over de samenwerking tussen de casusregisseurs met de **jeugdrecht**. Casusregisseurs (maar ook IB+'ers, zie 3.5.) geven aan dat ze trachten aanwezig te zijn op **kabinetsbesprekingen of zittingen**. Dit is belangrijk om verschillende redenen, aldus de respondenten. Ten eerste, zo blijft de casusregisseur helemaal bij wat de laatste evolutie betreft. Ten tweede, de casusregisseur kan indien nodig uitleg verschaffen. Jongeren zijn op dat moment vaak niet in staat om de juiste woorden te vinden. Ten derde is het feit dat de casusregisseur op zulke cruciale momenten naast de jongere staat, belangrijk in functie van het opbouwen van de band met de jongere. Ook de jongeren wijzen op het belang dat ze op deze momenten worden bijgestaan door de IB+'er of casusregisseur (zie 4.).

- *En da's dan mijn principe, op alle mogelijke contactmomenten die er zijn tussen jongere en jeugdrecht, probeer ik te schuiven in mijn agenda dat ik erbij ben. Kabinet, zitting, al is het maar omdat ge als casusregisseur verondersteld wordt een volledig helikopterzicht te hebben over hoe is het de afgelopen tijd met die jongere gelopen, wat loopt er wel, wat niet. Dat ge dat ten eerste aan de jeugdrecht heel duidelijk kunt uitleggen. Omdat jongeren vaak met hun mond vol tanden zitten of niet goed weten wat ze moeten zeggen. Dat ne jeugdrecht ook inziet van oké dit is de evolutie die al gemaakt is. En nog iets*

belangrijk, dat ge ook, ja, dat ne jongere ziet dat ge naast hem zit voor ne jeugdrechter. Daar zijn de meeste jongeren u wel dankbaar voor (...).

Hoewel het contact met de jeugdrechtbank doorgaans via de consulent gebeurt, geven sommige casusregisseurs aan dat ze ook rechtstreeks **verslagen** doorsturen naar de jeugdrechter. Ook 1 van de consulenten geeft aan dat dit meer en meer gebeurt. Vroeger ging dit altijd eerst via de consulent.

- *Ik stuur mijn verslagen rechtstreeks door (...).*
- *In het verleden ging dat altijd via de consulent, dus van de KOMPAS+ overlegmomenten wordt altijd een verslag van gemaakt he door de casusregisseur, vroeger stuurden de casusregisseurs dat naar de consulenten, is het de bedoeling dat de consulent daar de rechter van op de hoogte brengt. Er is sinds 1 jaar denk ik een afspraak dat casusregisseurs rechtstreeks dat ook communiceren naar rechters toe.*

De consulenten vinden dit een **goede evolutie**.

- *Ja, dat is comfortabel he (lacht). Hoe meer wij eigenlijk kunnen delegeren, hoe beter he (lacht).*
- *Als iedereen dat zou doen, dat zou euhm, de last wel eens wat verlagen, ja.*

Ook de samenwerking met partners die niet betrokken zijn in de ketenaanpak, wordt door sommigen besproken. Door de casusregisseurs (en IB+) wordt meermaals verwezen naar actoren uit het jeugdwerk en vrijetijdsbesteding als belangrijke partners in trajecten. Deze actoren zijn **geen structurele ketenpartners**.

Hoewel hier goed mee wordt samengewerkt, aldus de respondenten, wordt ook gewezen op het feit dat deze actoren **geen informatie delen** (zie ook eerder). Omdat deze actoren geen deel uitmaken van ketenstructuur en is er dus ook geen afspraak rond infodeling. Bovendien zou het niet delen van informatie inherent zijn aan hun job, waar de vertrouwensband cruciaal is, aldus de respondenten.

- *En ja, de grote gevoeligheid van het jeugdwerk, vrijetijdsbesteding, Kras, JES, is dat die ja... die delen niet. En ik begrijp ook waarom he. Die zetten heel hard in op de vertrouwensband met hun jongeren. Dat is een beetje een oud zeer en ik maak me daar ook geen illusies over. Terwijl dat die super nuttige info zouden kunnen delen he.*

Desalniettemin zijn hier **uitzonderingen** op, zo blijkt uit een voorbeeld aangehaald door een casusregisseur.

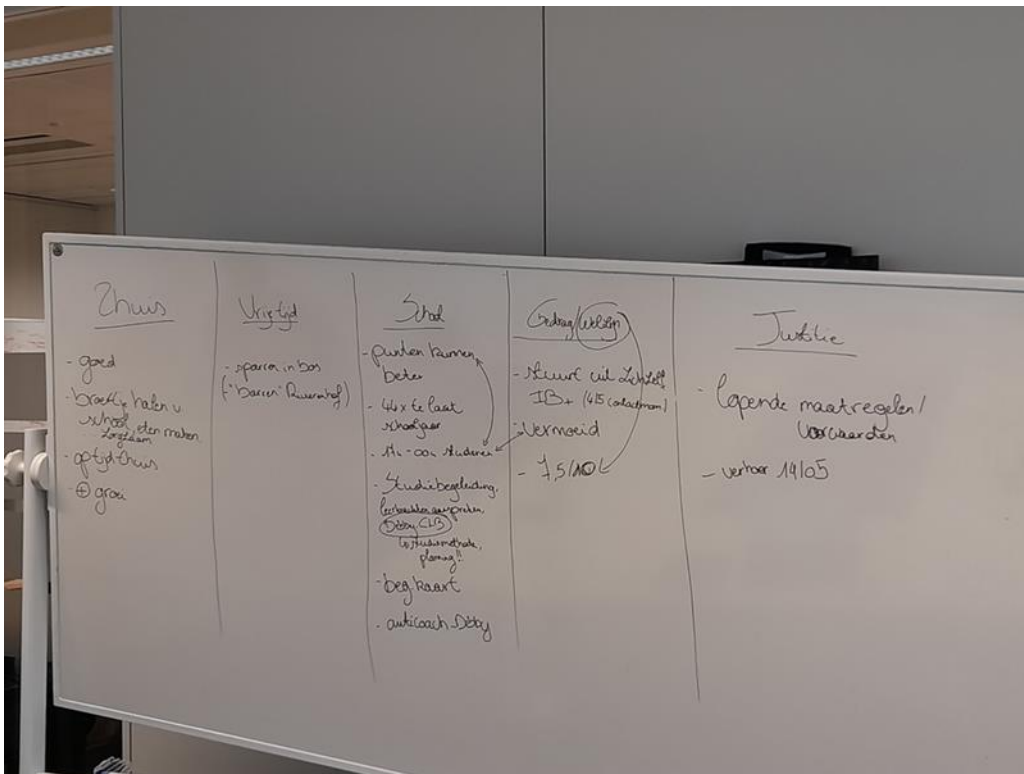
- *Ik heb in het verleden al een heel succesvol traject gehad onder andere door het toedoen van een jeugdwerker mee rond de tafel te zetten. Die zag volledig in wat wij deden, wat wij van plan waren, dat dat in functie van het welzijn van die jongere was. En die heeft, euh, keiconstructief mee rond al die rondetafels gezeten en ne kei goeie input gehad. En onder andere door zijn toedoen is dat traject keigoed gelopen. Die heeft er echt een verschil in gemaakt.*

De overlegmomenten

De KOMPAS+ trajecten zijn gestructureerd op basis van de verschillende opeenvolgende **overlegmomenten**: het vooroverleg, het KOMPAS+ overleg, de driemaandelijke opvolgoverlegmomenten, en het evaluatiegesprek. In de interviews en in de focusgroepen met IB+ en met medewerkers van OCJ/SDJ werd gepolst naar de ervaringen met deze overlegmomenten.

In 1 van de focusgroepen werd opgemerkt dat er wel wat **verschil** zit op hoe casusregisseurs deze overlegmomenten organiseren en invullen, qua structuur, uitwerking, maar ook in vergaderritme. De **observaties** die werden uitgevoerd in het kader van dit onderzoek bevestigen de verscheidenheid in aanpak. Zo wordt bijvoorbeeld door 1 casusregisseur een schema op een bord gemaakt van alle levensdomeinen en de stand van zaken (zie foto).

- Verder merk ik dat er wel wat verschil zit in hoe dat casusregisseurs he dat allemaal aanpakken, de ene hanteert echt wel zo strikt om de drie maanden (het opvolgoverleg), en we zitten nu samen en we plannen al direct het volgende overleg he, bij anderen verloopt dat een beetje meer flou of is het een maand of 2 maand zoeken naar een datum wanneer dat iedereen kan. Sommigen overlopen echt levensveld per levensveld, heel duidelijk, heel gestructureerd, (...) anderen alles wat door elkaar, sommige die schrijven op bord, maken het heel visueel, anderen doen dat niet.

Uit de bevragingen komt duidelijk naar voor dat de overlegmomenten als **positief** beschouwd worden. Door iemand wordt gesteld dat de neuzen van de betrokken actoren doorgaans in dezelfde richting staan.

- Ik kan wel zeggen van die netwerkoeverleggen, daar staat iedereen meestal wel zo met de neus in dezelfde richting ja. Dat gevoel heb ik toch.

Het feit dat er regelmatig wordt bijeengekomen met de jongere en alle betrokken partners maakt dat er een **stand van zaken** kan opgemaakt worden, dat de partners mekaar (nogmaals) ontmoeten, en dat alle partners weer helemaal mee zijn met het dossier. Ook wordt er van deze momenten gebruik gemaakt om iedereen nog eens goed uit te leggen hoe er tewerk wordt gegaan in KOMPAS+.

- Dat is heel belangrijk voor de partners, die hebben mekaar fysiek gezien, die weten van mekaar waar ze mee bezig zijn.

- *Ik vind dat wel zinvol. (...) Ja goh, ik vind het zeker zinvol he omdat ze een duidelijk overzicht geeft, een goede stand van zaken. Het is zo efkes alles officieel in kaart brengen. Iedereen is mee met de zaak. Dus dat vind ik zeker wel goed.*
- *Het is vooral nodig om dat traject goed vast te houden, om dat overzicht goed te bewaren, die stand van zaken, iedereen zo mee te hebben.*
- *Dat laat u toe om op 1 moment een evaluatie te maken van hoe loopt het op bepaalde domeinen, los van de feiten, alle de feiten worden ook besproken en in beeld gebracht, maar ook, hoe gaat het op school, in de vrije tijd, zijn er thuis problemen, je hebt alles op dezelfde moment aan tafel, er wordt besproken, alle partners zijn er gezamenlijk van op de hoogte. Ge kunt met zijn allen dat plan opstellen, en ge kunt de verantwoordelijkheden verdelen, en dat vind ik super nuttig.*

Net omdat iedereen aan tafel zit, is het ook een moment om meteen **praktische zaken** te regelen, zo illustreert het volgende voorbeeld.

- *Vaak zijn dat ook wel gewoon momenten waar veel praktische zaken geregeld worden met en voor gasten en mensen. Dus dat is ook wel een waardevol moment. Want dat is een moment dat er bijvoorbeeld wordt gezegd van "ik wil terug gaan thaiboxen maar ik heb huisarrest". Oké da's goed, consulent, is het goed dat hij gaat thaiboxen? Wanneer, dinsdag- en donderdagavond, oké dan vragen we een uitzondering aan. En dan check ik dat bij de jeugdbrigade dat dat daar goed is toegekomen (...). Dus snap je. Dus als je een vraag hebt in je traject, van ik wil minder gemeenschapsdienst of kunnen we een contactverbod verbreken, dan kan dat ook daar. Dus dat heeft zeker een meerwaarde.*

Wat de driemaandelijke **opvolgoverlegmomenten** betreft, wordt meermaals gesteld dat de termijn van 3 maanden flexibel gehanteerd wordt. Dit wordt op maat van (het traject van) de jongere ingepland. Soms is het nodig om sneller bijeen te komen, en soms wordt een langere termijn gehanteerd, bijvoorbeeld omdat er heel wat andere overlegmomenten plaatsvinden in die periode. Ook bij de observaties van de overlegmomenten werd vastgesteld dat er soms veel sneller wordt samengekomen.

- *Ik denk de termijn bijvoorbeeld, 3 maanden is soms lang, maar dat heb je zelf in de hand. De casusregisseur heeft dat zelf in de hand, soms is dat 1 maand of 2 maanden.*
- *De regel is 3 maanden, maar ik ga vaker om de 2 maanden een rondetafel afspreken, dat werkt beter dan 3 maanden, da's wat te lang vind ik.*
- *Dus eigenlijk, het wordt driemaandelijks gedaan, maar naargelang de situatie, als de jongere in de GI zit bijvoorbeeld, dan zijn er zoveel andere overlegmomenten, dan doe ik dat niet bovenop. In de (organisatie waar jongere verblijft) hebben ze in hun methodiektafels, en ik kaap die momenten ook niet, want ik moet die organisaties in hun waarde laten.*
- *Ik merk nu ook bij bepaalde jongeren, na twee maand toch wat sneller ga moeten samenzitten, maar dat is ook ervaring he, met vallen en opstaan, dus. Maar ik ben gewoon begonnen met de structuur vooroverleg, eerste overleg, opvolgmomenten om de drie maanden, ik schets ze ook altijd zo, maar ik zal wel zien wat dat geeft en of ik vind dat we sneller gaan moeten samenzitten (...).*

Hoewel de vooropgestelde structuur van overlegmomenten als een belangrijke kapstok wordt gehanteerd, wordt ook het belang van **tussentijdse, minder formele, overlegmomenten** meermaals aangestipt.

- *Je hebt een opvolgoverleg, maar je gaat daarvoor wel even poolshoogte nemen bij de jongere van hoe loopt alles, ge hebt natuurlijk contact met uw partners, de school, de IB+'er als die er is, ge weet natuurlijk wel hoe dat het loopt, met sommige jongeren heb ik heel intensief contact. Als daar een IB+'er is, dan zit daar meer afstand tussen he, dat hangt ook wat van dat traject af. Maar die overlegmomenten die zijn formeel, omdat die er moeten zijn en ge hebt daar dan een naslag van, dat gaat dan naar alle officiële kanalen, maar het echte werk voor mij gebeurt daartussen.*
- *Ik vind dat ook heel formeel. Ik ben iemand, ik doe, ik doe veel meer zo van die tussenoverleggen zo en als het op een bepaald vlak niet goed loopt, dat ge zo wat ja, relevante partners uitpak om dan rond 1 thema bijvoorbeeld rond tafel te gaan zitten. Of ter voorbereiding van, dat doe ik wel al vaak een keer.*

Wat de formele overlegmomenten betreft, geven verschillende respondenten aan dat het niet altijd eenvoudig is om een datum te prikken met verschillende partners. De **agenda's** sluiten vaak niet op mekaar aan. Professionals plannen bij voorkeur liefst een overleg in tijdens de werkuren, terwijl voor de betrokken contextfiguren dit niet altijd mogelijk is.

- *Ik ervaar een KOMPAS+ overleg als heel moeilijk om te organiseren, want dat zijn heel veel agenda's van zowel professionelen als niet-professionelen die bijna niet op elkaar passen. Ouders die werken, of nonkels die werken moeten gecombineerd worden met vijf professionelen die alleen maar tijdens hun werkuren werken. Ik heb nu denk ik een KOMPAS+ overleg met 3 professionele partners, en die blijven maar data kiezen dat de andere niet kan. Dus ik heb nog een derde mail moeten sturen om 3 man maar aan tafel te kunnen krijgen he. En dat is nog maar 3 man, laat staan hoe het echt zou worden met veel meer volk nog. Dus ik ervaar dat als heel frustrerend en moeilijk.*

Bovendien komt het soms voor dat **jongeren niet komen opdagen**. Hierdoor wordt het overleg geannuleerd wordt en het hele proces van een datum zoeken van vooraf aan begint. Ook dit werd vastgesteld tijdens de observaties van de overlegmomenten; op meerdere momenten kwam de jongere niet opdagen en werd het overlegmoment verschoven naar een later tijdstip.

- *Ook al als die jongere niet op het KOMPAS+ overleg is, dan doe ik ook geen overleg want dat vind ik niet fair naar de jongere toe, dan hoort hij niet wat er gezegd wordt.*
- *Den agenda ook van iedereen (lacht) maakt dat ge niet zomaar altijd en iedereen er altijd bij kunt hebben, ge moet redelijk flexibel zijn. Dus dat maakt, ja... Alles staat of valt ook bij ne jongere, en die zijn aanwezigheid, als die er niet is, ja dan moet ge het al annuleren en dan staat ge er met iedereen en den energie die ge er hebt voor gepakt voor een datum te vinden, de locatie (...).*

Hoewel de overlegmomenten als nuttig worden ervaren door de bevroagde professionals, wordt meermaals aangehaald dat deze formele bijeenkomsten *door de jongere zelf* vaak als **overweldigend** ervaren zouden worden. Voor hen zijn deze momenten minder interessant en onaangenaam, aldus de professionals, en velen "zitten de rit gewoon uit" tijdens deze gesprekken.

Omdat de jongeren zich doorgaans niet op hun gemak voelen in deze setting, durven zij volgens de bevroagde professionals soms **weinig** te **zeggen** op die momenten. Er wordt gesteld dat de

overlegmomenten mogelijks als **intimiderend en overweldigend** worden ervaren door de jongeren, en de professionals geven aan dat dit ook begrijpelijk is.

- *Het is een heel formeel moment voor de jongere, dat is zeker. Dus, euh, ze ervaren dat als een beetje een last denk ik, vaak, de jongere.*
- *Het is officieel, het is overweldigend. Jongeren die goed praten gaan daar vaak minder praten. Ik denk dat de meerwaarde ligt in het is duidelijk, het is transparant, het is zichtbaar. Maar als puntje bij paaltje komt, is het vooral professionele netwerk. Ik heb niet de indruk dat jongeren zich altijd even goed op hun gemak voelen daar. (...) Sommigen durven hun doelstellingen daar zelfs niet uitspreken en zeggen van ja, ik bespreek dat wel met mijn casusregisseur en de IB+’er achteraf of volgende week of zo. (...) Zeker jongeren die het moeilijk hebben met vertrouwen (...). Dat blijft bij velen toch echt moeilijk in bijzijn van mensen die ze eigenlijk helemaal niet zo goed kennen. (...)*
- *Dat KOMPAS+ overleg, dat is heel formeel en dat is een setting waar dat er heel wat mensen rond de tafel zitten en waarin dat wij eigenlijk verwachten dat die jongeren “ja maar ik wil dat en ik wil dat” en als dat zo’n type mensen zouden zijn, dan zouden die geen KOMPAS+ jongeren zijn. Ik heb één jongen gehad ooit en dat was echt een heel eloquente, maar dan ook wel weer zo in de andere richting van “het is allemaal niet nodig” en die kon dat ook echt zeggen van “ik wil hier allemaal niet zijn”. (...) Maar dat is (...) echt intimiderend, als ik dan terug denk aan mezelf aan mijn zestienjarige zelf en ik was dan geen probleemjongere, ja ik zou dat ook super intimiderend hebben gevonden, dus dat is logisch he, zo’n setting is gewoon, ja overweldigend voor die gasten.*
- *Euhm, die KOMPAS+ overleggen, en die opvolgoverleggen, ik ben mij daar heel hard van bewust, keer op keer, dat dat niet de veiligste omgevingen zijn voor de jongeren zelf. He, ja, die zitten daar aan een rondetafel. In het beste geval hebben ze een goede band met hun IB+, als die al betrokken is. In het allerbeste geval hebben ze met mij ook een oké band, dat ze mij niet lastig of hatelijk vinden of ik weet niet wat. Maar bon, er zit meestal ook ne consultant, en iemand van school aan tafel... (...) Ik begrijp heel goed dat dat niet de veiligste omgeving is voor ne jongere, die zijn daar nooit 100% op hun gemak. (...) Waardoor dat die hun input, ja, ik doe altijd heel hard mijn best om dat van onderuit te laten komen, maar ik begrijp de jongere er 100% in, dat is niet de beste omgeving voor ne jongere om zelf heel actief te gaan deelnemen of echt, hoe moet ik het zeggen, heel eerlijk te zijn over wat ze vinden wat er anders of beter moet of waar ze wel of niet mee akkoord zijn.*

Ook tijdens de **observaties** van de overlegmomenten werd vastgesteld dat jongeren weinig spraakzaam kunnen zijn, en doorgaans heel korte antwoorden geven. Verschillende jongeren sloegen hun ogen neer, maakten amper oogcontact en namen een heel afwachtende houding aan. Op 1 van de observaties werd genoteerd: “Jongere doet het goed volgens iedereen, maar zit er wel redelijk passief bij. Praat amper en staart regelmatig gewoon in de verte.” Het weinig spraakzaam zijn wordt geïllustreerd door 2 korte fragmenten uit de observatienota’s:

- *Casusregisseur: wil je je richting verder volgen?*
- *Jongere: neen.*
- *Casusregisseur: wat ga je volgend jaar doen?*
- *Jongere: geen idee.*
- *Casusregisseur: wil je naar een andere school?*
- *Jongere: geen idee.*

- *Casusregisseur: wat wil je in de toekomst doen, wat is het alternatief?*
- *Jongere: werken of..*

- *Casusregisseur: leg uit.*
- *Jongere: weet ik niet precies.*
- *Casusregisseur: heb je er nog niet over nagedacht?*
- *Jongere: neen.*
- *Consulente: heb je al stappen gezet?*
- *Jongere: neen.*
- *Consulente: en wat houdt je tegen?*
- *Jongere: niks.*
- *Consulente: het trekken en sleuren, dat is al 3 overlegmomenten op een rij. Wat wil je zelf? Vorige keer werd gezegd: tegen volgend overleg moet je nadenken en afkomen met aantal doelen. Wat zijn je doelen? Wat wil je in het leven?*
- *Jongere: niet over nagedacht.*

Er wordt evenwel opgemerkt dat dit **niet veralgemeend** kan worden. Sommige jongeren zouden helemaal geen problemen hebben met formele overlegmomenten.

- *Dat is overweldigend voor een jongere. Euh, allez, ook niet voor alle jongeren, er zijn ook jongeren die daar met heel veel zelfvertrouwen zitten (lacht) en echt wel hun ding durven zeggen. Euhm, en da's ook weer fijn om te zien dat zo'n jongere gewoon dingen op tafel kan gooien. (...) Dus ja dat verschilt eigenlijk van overleg tot overleg en van jongere tot jongere.*

Ook op de geobserveerde overlegmomenten werd dit vastgesteld. Zo waren 2 jongeren een pak **responsiever** dan de andere 2 jongeren. Eén van de jongeren stelde ook vragen wanneer iets niet duidelijk was.

- *Casusregisseur: (de leerlingenbegeleider) suggereerde ook coaching voor (naam jongere). Is dat al opgenomen? Het gaat om anti-coaching, om hier meer inzicht in te krijgen. (...) (De leerlingenbegeleider) dacht dus aan een anti-coach.*
- *Jongere: wat is dat?*
- *Casusregisseur: dat is een coach in autisme. Die kijkt hoe jij dingen beter kan aanpakken.*
- *Jongere: in het algemeen is dat niet nodig denk ik, misschien wel rond studeren.*

Uit de geobserveerde overlegmomenten leken de aanwezige actoren aandacht te besteden aan het op het gemak stellen van de jongere. Zo wordt er meermaals **motiverend** gesproken tegen de jongere, en wordt, wanneer de jongere goed bezig is, dit sterk benadrukt.

- *Schoolactor: ik wil ook uw beeld even bijstellen, (naam jongere). Uw eerste rapport was heel slecht. 9 erdoor en 4 buizen. DW2 was slechter. Dan heb je het laten hangen. De examens ook, dit was een slechte periode. Het laatste rapport is wel beter. DW3. Er is dus wél verbetering. Naar examens toe ga je leerkrachten moeten aanspreken, studiebegeleiding overwegen. Als je alles op alles zet, kan je dit rechtzetten. (...)*
- *IB+'er: de komende maanden zullen het maken of breken, het zal aan u zijn. Het is nog 2 maanden, dat schat ik als haalbaar in.*
- *Jongere: ik ook.*
- *IB+'er: ik geloof er in.*
- *Schoolactor: de punten moeten er zijn, maar het positieve is, en ik voel dat ook bij de leerkrachten, zij geloven dat jij dat kan. Ze hebben daar vertrouwen in. Dat voordeel heb je.*
- *Consulent: (naam jongere), uw inspanningen worden gezien en het is belangrijk dat dat wordt gezegd. Ik voel uw motivatie en wil om te slagen, op die school te blijven. We gaan duimen.*

- *Casusregisseur (tot IB+'er): waarrond werken jullie nog?*
- *IB+'er: Zomerplan, en het schoolse stuk. Vorig jaar hebben we ook rond school gewerkt. Nu vooral ondersteunend en niet sturend. Voor de rest rond de dagelijkse uitdaging om niet tot recidive te komen, rond keuzemogelijkheden. Het is een heel sterke jongen op dat vlak. De buurt is niet veranderd, maar hij maakt de juiste keuzes. En dit is de kernopdracht binnen IB+. De buurt kan je niet veranderen maar wel hoe je ernaar kijkt. (Naam jongere) is één van de jongeren waar ik het meest trots op ben. Hij heeft echt wel stappen gezet in zijn traject.*

Door iemand wordt aangehaald dat de jongeren niet altijd weinig spraakzaam zijn omdat ze zich niet op hun gemak voelen. Sommige jongeren kan het gewoon **weinig schelen**, aldus 1 van de casusregisseurs.

- *Maar da's wel het speciale aan (jongere A), die zegt ja en neen, niet omdat hij niet durft te antwoorden of zich niet op zijn gemak voelt. Da's mijn veronderstelling, zo ken ik hem toch, gewoon omdat het hem allemaal niet kan schelen. Die wilt gewoon dat het overleg snel voorbij is zodat hij verder kan gaan chillen of bezig zijn waar hij mee bezig is. Je was ook op het overleg van (jongere B) he, die zei wel wat meer he. En da's nog altijd, die is daar ook niet 100% op zijn gemak, dat weet ik ook wel, maar die antwoordt wel wat. Dat was trouwens wel een nuttig overleg, daar kunt ge wel mee aan de slag.*

Ook het risico dat jongeren vooral **sociaal wenselijke antwoorden** zullen geven op de formele overlegmomenten, wordt aangehaald. Dit werd ook opgemerkt op één van de geobserveerde overlegmomenten:

- *Consulente: op schaal van 0-10, wat is je motivatie om te gaan werken.*
- *Jongere: 10.*
- *Casusregisseur: zo eerlijk mogelijk.*
- *Jongere: 6.*
- *Consulente: waarom 6?*
- *Jongere: ik wil centjes verdienen.*

Zoals meermaals aangehaald, lijkt het formele karakter van deze overlegmomenten niet ideaal vanuit het perspectief van de jongere. Een casusregisseur merkt op dat een deel van het formele karakter te wijten is aan de **setting** waar de overlegmomenten plaatsvinden. Heel wat casusregisseurs organiseren hun overlegmomenten in de gebouwen waar OCJ en SDJ gehuisvest zijn, o.a. om rekening te houden met de drukke agenda's van de consulenten. Dit verhoogt echter het formele karakter van het overleg.

- *Wat ik wel merk, euh, de drempel is soms heel hoog. De setting doet ook heel veel. Ik doe heel veel van mijn overlegmomenten binnen SDJ. Ik merk ook wel dat ik daar wat van aan het wegstappen ben of wil wegstappen voor wat informeler. Al is het bij hulpverlening of op een stadslocatie of huisbezoek. Omdat dat toch wel wat afpakt. Als ge al in een setting zit die al heel formeel is tout court, met nog eens heel wat partners erbij, dat maakt het niet eviderter of gemakkelijker voor ne jongere.*

Ook tijdens de **observaties** werd dit opgemerkt. Er werd wel telkens geprobeerd om een luchtige sfeer te creëren, door een niet al te formele omgang tussen professionals en de jongere en de moeder. Ook zaten de aanwezigen in een rondje aan tafel. Echter, de associatie met de gerechtelijke procedure lijkt niet veraf. Zo zit de consulent op een vast bepaalde plek. Dit staat zo aangegeven op de tafels.

Terwijl sommige casusregisseurs willen van afstappen van deze te formele settings, en meer naar meer informele settings schuiven, wordt door iemand anders aangehaald dat het formele karakter van een

setting net gebruikt kan worden om de formele overlegmomenten als een soort van **drukkingsmiddel** te gebruiken.

- *Aan de andere kant, is dat ook wel een strategisch wapen, als ge ne gast ziet afglijden en afglijden en afglijden. In plaats van dat we een gesprek (bij mij op de dienst) te laten doorgaan, dan zegt de consultant van laten we het op SDJ doen, en laat ik hem officieel tot SDJ komen. Die gast die nu, he, daarstraks met het CMP aan het bellen, hoe gaan we dat doen, had ik ook zoiets van die zit hier (in het gebouw van de stad), laat die maar naar (dit gebouw) komen. Bij wijze van spreken we gaan die opwachten, hier langs voor naar binnen, om de ernst van de situatie te laten zien. Om maar te zeggen, ik gebruik dat dan wel. Want ik heb liever dat het gebouw het werk doet dan dat wij weer moeten zeuren.*

Omdat de jongeren vaak weinig spraakzaam zijn, wordt meermaals opgemerkt dat het belangrijk is dat minstens één van de professionals ervoor waakt dat de **stem van de jongere voldoende aan bod** komt.

- *Ik denk dat dat dan misschien altijd een belangrijke taak is voor de begeleider die er het meest intensief contact mee heeft met de jongere. Dat die de stem van de jongeren ook wat mee kan vertolken want... (...) ik denk dat het allemaal comfortabeler is voor hen als iemand in hun plaats spreekt, maar iemand tegen wie dat zij het dan wel hebben kunnen vertellen in een andere context of zo. Ik denk dat daar, allee ja ik denk dat er weinigen van ons gasten zijn dat, die dat zelfzeker genoeg zijn of die zich kundig genoeg voelen om dat daar efkes te gaan zeggen. Dat denk ik wel.*
- *Ik zeg hen altijd van we gaan dan samen zitten, het is heel belangrijk dat jij spreekt, maar ik kan mij ook inbeelden dat je je daar niet comfortabel bij voelt en dan wil ik ook die rol opnemen, maar dan moet je mij natuurlijk wel uw bevestiging geven van oké ja dat is wel iets wat ik wel of niet mezelf zie doen.*

Op de geobserveerde overlegmomenten kon vastgesteld worden dat er veel aandacht besteed wordt aan het voldoende betrekken van de jongere in het overleg. Zo vraagt de casusregisseur regelmatig aan de jongere met welk puntje ze willen starten. Ook worden regelmatig **vragen gesteld aan de jongere** om hem meer te betrekken.

- *Casusregisseur (tot jongere): wat kan je er nog over vertellen? Wat denk je dat een goede manier is om te stoppen (met softdrugs roken)? Ga je het alleen kunnen?*
- *Casusregisseur: (naam jongere), hoe sta jij tegenover je papa en een eventueel verblijf daar?*

Om de input van de jongere zeker mee te nemen, is er volgens sommigen nood aan **vooraf overleg** met de jongere. Dit geldt zeker voor jongeren die vanuit een bepaalde problematiek, bijvoorbeeld autisme, nog meer moeilijkheden hebben om zich te manifesteren op een formeel overlegmoment.

- *En ook, nu om dat voorbeeld te geven van die jongen met autisme, daar probeer ik ook, die heeft ook een IB+’er, daar probeer ik dan ook heel dichtbij te staan. Bij die jongen moeten wij bijvoorbeeld elk overleg voorbereiden. De week voor het overleg zitten wij met ons drieën samen, de jongere, IB+ en ikzelf, om dat te gaan overlopen. Omdat we weten op zo’n overleg komt daar niks uit, die wilt daar eigenlijk gewoon zo snel mogelijk weg. Dus ja, ook daar, da’s weer maatwerk he.*

Door verschillende respondenten wordt ook aangehaald dat de formele overlegmomenten **niet te lang** mogen duren. Er zitten veel partners aan tafel, iedereen moet aan het woord komen, en er dient meestal veel besproken te worden. Voor jongeren duurt zo’n overlegmoment al snel te lang. Volgens sommigen zou dit idealiter 1 uur of zelfs minder mogen duren, maar dat is niet (altijd) haalbaar.

- *Maar het vergaderen, er zit geen enkele 16-jarige te wachten om te gaan vergaderen he. Ik probeer dat ook op een uur te houden. Een uur, en als we erover gaan begin ik dat af te blokken. Want ge ziet gasten dan... Normaal is de regel die ik met gasten probeer te hanteren 40 of 50 minuten, maar dat is niet haalbaar, dan krijg ik weinig rond.*
- *Het is vaak een redelijk gevuld overleg. In het begin probeer je dat in een uur te doen, maar dat lukte niet echt. Omdat er heel veel aan bod moet komen, alle partners willen hun zegje eigenlijk wel doen. Dus het is soms wel wat puzzelen van hoe gaan we het aanpakken, aan wat geven we prioriteit. (...)*

Ook tijdens de **observaties** werd opgemerkt dat de overlegmomenten soms te lang duren voor de jongere. De jongeren staren in de verte, of beginnen op hun gsm te kijken. De casusregisseurs merken dit dan op en proberen af te ronden:

- *Casusregisseur: het begint lang te duren he (naam jongere), we gaan afronden.*
- *Casusregisseur: (naam jongere), kan je je gsm wegleggen (jongere keek hier even op) en leg eens uit? Wiens idee was dat? (om zo veel vrienden thuis binnen te laten)*

De kritische reflecties in het achterhoofd, stelden we de vraag of de formele overlegmomenten op één of andere manier aangepast dienen te worden. Omdat er een duidelijke meerwaarde gezien wordt in deze overlegmomenten, wordt vooral gepleit om deze momenten te behouden. Volgens de IB+'ers is het net een meerwaarde voor de jongere om een formeel overlegmoment bij te wonen. Dit moment kan dan ook als een soort **mijlpaal** bekeken worden, maar ook als een **leermoment**.

- *Qua invulling zou ik het niet echt veranderen denk ik. Qua invulling vind ik het goed. Ik denk dat het ook gezond is voor de jongere om ook eens zo een formeel moment te hebben. En niet altijd euh, buitenshuis dingen doen, wandelen en noem maar op. ik vind dat wel belangrijk als een soort van mijlpaal, om effe alles af te toetsen en ook evenwaardig samen zoals (mijn collega) zei, en hoe moeten we nu verder, dus...*
- *En zelfs als het overleg niet helemaal als gepland doorgaat, allez, ik bedoel maar, dat kan soms ook mislopen tijdens zo'n overleg, da's ook een leermoment zowel voor ons als voor de jongere. Zo dat vastpakken en meenemen en er terug over reflecteren met de jongere zelf, ja da's ook een heel belangrijke, ja, dus, het kan ook serieus mislopen tijdens zo'n overleg, maar ik vind dat juist een heel goed moment om vast te pakken om samen met de jongere te kijken van hoe komt dat nu?*

Belangrijk is evenwel dat de jongere tijdens het overleg goed wordt bijgestaan. Voor de IB+'ers betekent dat letterlijk **naast de jongere** gaan zitten en hem/haar bijstaan op het moment dat de jongere het lastig heeft om zelf een antwoord te formuleren.

- *Ik denk ook, tijdens zo'n overleggen dat wij ook daar weer op de simpele dingen letten. (...) Wij vinden het heel belangrijk om naast de jongere te gaan zitten. Op momenten dat de jongere blokkeert, of ik weet niet hoe ik moet antwoorden, dat wij de jongere erbij helpen, als geheugensteuntje of misschien is dit hetgeen waar ge het over wilt hebben, dat we echt effectief naast de jongere gaan zitten.*

Ook wordt door zowel IB+'ers als casusregisseurs vermeld dat het ook cruciaal is het overlegmoment **goed voor te bereiden** met de jongere. Op die manier kan al heel wat verholpen worden, zo wordt gesteld. Niemand pleit voor de afschaffing van de overlegmomenten zoals die nu georganiseerd worden. Deze momenten worden immers als heel nuttig beschouwd. Het is hierbij wél cruciaal dat dit vooraf goed voorbereid wordt met de jongere.

- *Hoe dat ge dat dan, hoe dat ge zo'n overleg een beetje plant of voorbereidt, daar gaan natuurlijk wel gesprekken aan vooraf met de jongere zelf; van wat is er voor u belangrijk dat er echt wel gezegd moet worden of gezegd mag worden, ja, dat zijn toch wel belangrijke puntjes waar wij mee aan de slag gaan.*
- *Op zich vind ik dat wel een goed gegeven (...) ze zitten er wel bij en ze weten wat er gezegd wordt over hen he. Het gaat niet, het is mét hen praten, niet over hen praten. Ik vind dat op zich wel goed dat dat er is, alleen moet ge dat gewoon goed omkaderen en als ge dat voldoende doet, dan is dat oké denk ik (...). Maar ik zou het niet perse afschrijven, maar ge moet het gewoon wel goed ja voorbereiden.*
- *Ik probeer nu af en toe om voor elk overleg, ook een opvolgoverleg, nog eens apart met die jongere dat voor te bereiden, of nog eens te zeggen van kijk dat en dat gaat aan bod komen (...). Om die jongere al wat voor te bereiden en misschien samen al te doorlopen van wat vindt gij er van, dat ik zo al wat hun input kan suggereren op het moment zelf. (...) En ik merk ook, dat dat wel gedeeld is van misschien zijn die tafels niet het allerbeste in functie van de jongere. Maar in functie van structuur, en uw plan, en het samenbrengen van partners, is dat super nuttig. Dus om nu te zeggen we doen die rondetafels niet meer en we zoeken naar iets anders, dat zie ik mij niet direct doen. Daarvoor heeft het nog altijd te veel nut.*
- *Ik denk dat we daar heel hard op maat moeten gaan kijken van wat werkt op die jongere voor zich? Ik heb nu een andere jongere, die heeft echt een mentale beperking ook. Dus zo'n KOMPAS+ overleg dat is voor hem ook pfoe die zegt daar ook niks he, dat is heel intens voor hem en nu de laatste keer heeft de casusregisseur dat samen met die IB+ begeleider kei goed voorbereid met die jongere, na het overleg nog eens een keer heel goed naar hem in zijn taal teruggekoppeld van wat dat er allemaal werd besproken en dat marcheert wel want zo hebben we wel gewoon echt de stem van de jongere en dan kan die hier een uur zitten en een uur misschien niks zeggen, maar toch ligt die zijn stem er wel en weet iedereen ook wel van hoe dat hij er naar kijkt en van wat dat hij voelt en denkt en ja.*

Door iemand wordt ook aangehaald dat het belangrijk is om de jongere te nog meer duidelijk te maken wat het **belang** is van het overlegmoment. Hierbij wordt wel aangegeven dat de huidige format, waarbij de strakke leidraad met focus op de levensdomeinen gevolgd wordt, dan misschien wel losgelaten moet worden. Er zou in dat opzicht kunnen geëvolueerd worden naar een soort van "check-in" eerder dan naar een evaluatie van alle levensdomeinen. Hier zien we een verschuiving van de eerder objectieve "checks" van alle levensdomeinen naar de meer subjectieve beleving van de jongere.

- *Dus je moet daar in de drempel wat verlagen, (...) dit is belangrijk voor jou, dit is niet gewoon voor u efkes te gaan evalueren van hoe doe je het, maar vooral van oké we willen inchecken bij u van hoe gaat het met u sinds de vorige keer. En dat denk ik dat bijna geen enkele KOMPAS+ jongere voelt bij een KOMPAS+ overleg nu. Da's meer een evaluatie, bijna een rapport, wat loopt er goed, wat loopt er niet goed, wat heb je gedaan, wat heb je niet gedaan? Terwijl bij mij, gevoelsmatig, als casusregisseur wil ik meer evolueren naar een uitgebreid check-in moment van hoe gaat het nu met u? Hoe gaat het nu écht met u en mogen de anderen dat weten, is dat oké en wat kunnen we hier bespreken? Maar dan moet ge misschien iets meer weggaan van de leidraad die ge hebt van de levensdomeinen en de strakke doelstellingen. (...)*

Tijdens de observaties werd vastgesteld dat er tijdens de overlegmomenten reeds aandacht uitgaat naar de **subjectieve beleving** van de jongere. Zo werd bijvoorbeeld op 1 van de overlegmomenten gepolst naar de subjectieve beleving van het welzijn van de jongere.

- *Consulent: (naam jongere), ik wilde nog vragen, hoe gaat het eigenlijk met je, hoe zit je in je vel?*
- *Jongere: rustig, op 't gemak.*

- *Consulent: het gaat hier over welzijn. Op een schaal van 0 tot 10, hoe voel je je? Als 10 is: ik stap elke dag vrolijk en gelukkig uit mijn bed.*
- *Jongere: een 7, of 7,5.*
- *Consulent: en hoe kunnen we van een 7 naar een 8 gaan?*
- *Jongere: als ik dit jaar haal, wordt het een 10!*
- *IB+er: of een 11 op 10 (lacht).*

Wat specifiek de format van het **vooroverleg** betreft, wordt meermaals aangehaald dat dit doorgaans niet in een formele setting plaatsvindt, maar vooral onder de vorm van een huisbezoek.

- *Ik probeer dat zoveel mogelijk bij hen thuis te doen omdat ge dan ook, ja die setting dan ook een beetje ziet, dat is ook wat anders dan dat ge die uitnodigt voor rond de tafel te gaan zitten, en ja wij kunnen daar ook heel veel van leren ook van hoe loopt dat daar thuis he, je ziet die huisvesting (...).*

Verschillende casusregisseurs geven aan dat, net omdat het vooroverleg zo belangrijk is, dat ze dit vaak organiseren in **meerdere momenten**.

- *Euhm dus ik probeer dat zo wat te doen en vaak is zo'n één huisbezoek of één overlegmoment niet voldoende, omdat ge nog met die kennismaking zit en ze eigenlijk niet alles op tafel gaan leggen. Dan probeer ik toch ja minstens één, maar liefst wel twee keren langs te gaan bij hen voordat wij effectief met iedereen samen gaan zitten omdat anders ja is dat heel euhm heel veel denk ik voor die jongere ook denk ik om veel man rond de tafel te zien en eigenlijk niet goed te weten wie dat iedereen is.*
- *Ik splits dat op in vooroverlegjes of eens een gesprek met de ouders of eens een gesprek met de jongeren en eens informeren bij de school en zo een heel vertrouwen opbouwen.*
- *Die vooroverleggen, bij mij is dat wel niet 1 moment, maar meerdere momenten, af te toetsen van wat voor hem belangrijk is en dat ook voor mijzelf mee te nemen.*

Plan van aanpak

Het plan van aanpak vormt als het ware een **rode draad** doorheen het KOMPAS+ traject, en dit wordt op alle overlegmomenten opnieuw bekeken. Door de professionele actoren wordt het doorgaans als een nuttig instrument beschouwd. Het plan van aanpak is een dynamisch gegeven, aangezien dit voortdurend wordt geëvalueerd en bijgestuurd.

- *Ik vind dat plan van aanpak een handig instrument he, casusregisseurs nemen het mee tijdens het vooroverleg, er worden doelen gesteld, tijdens die KOMPAS+ overleggen worden die heel duidelijk besproken en geëvalueerd en bijgestuurd.*
- *Maar die handelingsplannen die blijven gewoon niet hetzelfde. Dus in mijn optiek, tenzij ik dat verkeerd heb, maar die handelingsplannen zijn continu in beweging. No way José dat ge in het begin van de begeleiding een handelingsplan en binnen 3 maanden is dat nog hetzelfde. Dat zijn echt uitzonderingen. Dat is wel een teken dat de jongere in beweging is constant he, dat hij constant aan het groeien en aan het evolueren is, en andere hulpvragen en noden heeft.*
- *En eens dat dat plan er is probeer ik dat wel in de rest van dat traject als rode draad te houden. Dat komt elk overleg opnieuw aan bod.*

Het plan van aanpak bevat doelen op de **verschillende levensdomeinen**. Deze doelen worden samen met de jongere en de verschillende partners samen opgesteld.

- *Eigenlijk werk ik met he, school: wat loopt goed, wat kan beter, wat is het doel en wie gaat u daarmee helpen en op welke termijn. Dus eigenlijk komt dat vanuit de jongere. Ik formuleer van oké van wat gaat er goed op school, hoe werk ik? Jongere, wat gaat er goed, wat kan er beter? Dan ga ik naar de professional, CLB medewerker, wat loopt er goed, wat kan er beter? Dat leg ik over mekaar, en dan trek ik dat open naar de tafel, ouders, en dit en dat en hetgeen, hoe zien jullie dat en dergelijke. Oké, wat willen we veranderen, en hoe gaan we dat veranderen?*
- *Dat is heel concreet. Vrije tijd: hebt gij een hobby? Wilt ge iets gaan doen? Ja ik wil eigenlijk wel gaan thaiboksen. Heb je al een thaiboks club in gedachten? Neen. Weet je wat? Ik ken een vrijetijdsbemiddelaar. (...) Dan maak ik daar een afspraak mee. Oké, dan gaan jullie eens samenzitten, en oké heb je al een club gekozen, oké dan kan je met de IB of met mij of met uw moeder u inschrijven. Zo dat he. Dus, op basis van wat wilt ge gaan doen, hoe ver sta je er al in, hoe kan ik of mama of papa of IB of school of weet ik veel u daarmee helpen, en, we verwachten dat dat nu gebeurt. Op die manier.*

Hoewel de input van de jongere centraal moet staan, dient het plan van aanpak in vele gevallen uitgewerkt te worden binnen de contouren van bepaalde **voorwaarden** opgelegd door de jeugdrechtbank. Deze voorwaarden kunnen soms haaks staan op de ideale doelen van de jongere.

- *Ja maar dat is ook relatief natuurlijk he. Veel jongeren staan onder voorwaarden en hoe ge het ook draait of keert, die komen hoe dan ook aan bod in dat plan he. Als een voorwaarde is dat hij moet schoollopen, dan kan die in zijn plan moeilijk zeggen ik ben schoolmoe, ik wil stoppen. Er zijn altijd wel verplichtingen waar ge niet rond kunt, en die ook wel vaak in dat plan aan bod komen.*

In theorie neemt de **jongere regie** op het plan van aanpak, en is het de jongere die het voortouw neemt in het formuleren van zijn/haar doelen. Dit blijkt in de praktijk niet altijd evident. Jongeren hebben niet altijd duidelijke ideeën hierover. Ook de mate waarin de jongere effectief “aan het stuur” zit, kan verschillen. In de praktijk blijkt het immers **niet zo evident** om de jongere volledig de regie toe te dichten. Sommige jongeren zijn niet zo spraakzaam, geven amper spontaan input of komen met weinig (realistische) ideeën (zie ook verder). Specifiek is het voor jongeren die eerder zwakbegaafd zijn niet eenvoudig om zelf met doelen te komen.

- *Ik probeer dan heel hard de input van die jongere te verzekeren. Te zien dat wij niet gaan dicteren van dit is het plan en gij moet hier aan houden en dat uitvoeren, ik probeer dat heel hard vanuit de jongere te laten komen. Soms is dat wat trekken en sleuren.*
- *Sommige jongeren, als ge die zou screenen, die scoren ook niet op een IQ van 100 of 180, ge zit sowieso al op die ondergrens. En dan is het heel moeilijk om aan zo ne gast als netwerk te zeggen van: wat wilt gij, waar wilt gij naartoe, hoe moet uw plan er uit zien.*

Een **valkuil** is dan ook om, weliswaar vanuit een goede bedoeling, doelen op te stellen die niet of weinig voortkomen uit wat de jongere wilt.

- *Ik ga het hier voor u oplossen. Gij moet een andere richting gaan doen. Maar als hij al kei lang schoolmoe is? Misschien wilt hij gewoon gaan werken? Ook al is het in het zwart omdat hij nog te jong is, ja het is tenminste realistisch he. Euhm, dus wij nemen een beetje ownership van hun leven af, kei goed bedoeld he door met 101 oplossingen te komen die niet van hunzelf zijn (...)*
- *Dat moet altijd op zijn minst een deeltje uit de jongere komen of. Anders is het korte termijn. Ik kan ik elke keer naar mijn jongere in de ochtend fietsen en die wakker maken, die zal zeker die week op school*

zitten, maar de week er op niet als ik daarmee stop, dus dat is geen oplossing. Dat is zo'n beetje dat he. Die gast moet zelf inzien dat het belangrijk is dat hij 's morgens naar school gaat. (...)

Door de IB+’ers wordt evenwel opgemerkt dat **sommige jongeren zelf liever geen keuzes** maken, en het eigenlijk comfortabeler vinden wanneer de professionals hen hierbij helpen en zelfs sturen.

- *Want sommige gasten, laten we eerlijk zijn, heel veel van onze jongeren, functioneren ook niet met: als ge begint met je hebt optie a, b of c. Als ge dat op tafel legt, die snappen dat niet; heel veel van onze gasten die willen horen: geef me a of b. En sommigen van hen zeggen: geef gewoon een keuze voor mij, c. Heel veel van onze jongeren hebben daar ook nood aan. En ik weet dat dat misschien gek klinkt, maar dat is gewoon zo.*

Om de **input** van de jongere toch zo veel mogelijk te **verzekeren**, wordt met de jongere overlopen wat er goed loopt en wat minder goed op elk levensdomein.

- *Euh, ja, hoe probeer ik dat wat uit de jongere te krijgen? Da's door in het begin wat te overlopen van wat loopt er goed en wat minder goed. En wat stel jij voor om daar aan doen? Van daar beginnen en vaak is dat wel wat trekken en sleuren, maar dan komt ge meestal toch tot... tot een aanzet.*
- *Ik start ook altijd bij een KOMPAS+ overleg bij de jongere bij elke levensdomein om dan te horen van wat vindt gij daarvan, wat loopt er goed, wat loopt er niet zo goed en welk doel wilt ge daar rond stellen en dan vragen we de ouders en de andere partners daarrond. Echt vanuit de jongere eerst laten komen en als dan de school een ander voorstel heeft, dan vragen we aan die jongere van ziet ge dat zitten, gaat dat lukken en wilt ge u daar ook achter zetten, om dan eigenlijk zo neer te komen tot, tot een plan dat echt effectief van de jongere komt, ja.*

Zoals eerder ook aangegeven, zijn **bilaterale overlegmomenten** tussen jongere en casusregisseur en/of IB+’er voorafgaand of navolgend op de KOMPAS+ overlegmomenten, ook waardevolle momenten om af te stemmen met de jongere over het plan van aanpak. Zeker voor de jongeren die het lastig vinden om open te praten op de KOMPAS+ overlegmomenten, zijn deze momenten cruciaal.

- *En dan denk ik dat het kwestie is van onze tijd er voor te nemen en naarmate het traject loopt dat plan te blijven bespreken met de jongere. Niet alleen op de rondetafels, maar ook op individuele momenten of tussendoor, of de opdracht te geven aan de IB+ van ziet gij het zitten vanuit de vertrouwensband die ge hebt met de jongere om dat plan nog eens te overlopen en echt eens te gaan voelen van wat vindt die er nu echt van, of hoe ziet die dat zelf?*

Realistische verwachtingen en doelen

In de bevragingen verwijzen de professionals meermaals naar het belang van het vooropstellen van realistische doelen in het plan van aanpak, maar ook naar het koesteren van realistische verwachtingen ten aanzien van de jongere.

Door verschillende respondenten wordt opgemerkt dat de KOMPAS+ jongeren vaak overschat worden door professionals, en dat het zaak is om de **verwachtingen niet te hoog** te leggen. Ook wordt gesteld dat er niet te veel doelen tegelijkertijd mogen vooropgesteld worden.

- *Ik denk dat wij die vaak overschatten echt wel. (...) Ge moet ook uw prioriteiten in uw achterhoofd houden. Ge moet bij ons jongeren geen drie doelen tegelijk gaan stellen, dat is, dat is te veel.*
- *Maar ik denk nog altijd dat er dat er, euhm dat jongeren in onze trajecten heel vaak overschat worden.*

- *Ik moet mijn verwachtingen heel laag leggen. Waar ik in het begin dacht van we gaan dat hier allemaal aanpakken. Uw idealisme wordt snel doorprikt. Ik verwachtte persoonlijk veel te veel. Ik heb dat echt moeten leren doorheen mijn werkjaren hier, om dat veel, veel, veel, veel lager te leggen en bij te stellen en op het niveau van de jongeren te gaan doen. (...) Ge hebt een bepaalde visie en een idee, een idealistisch beeld over hoe dat zou moeten zijn. Ge wilt daarnaar streven, maar dat is echt onmogelijk.*

In het licht van het voorgaande wordt gesteld dat het temperen van verwachtingen ook doorgetrokken dient te worden naar het opstellen van doelen. Meermaals wordt gesteld dat de **jongeren** vaak onrealistische doelen vooropstellen en zichzelf overschatten.

- *We hebben er he: "ik wil profvoetballer worden". Ah, shot ge ergens? "Neen". Heb je ergens geshot? "Ja, tot mijn 14". Hoe oud zijt ge nu? "17,5". Néén, dat gaat niet. Maar dan gaan we toch naar alle clubs. En dan is die gast gaan testen bij Beerschot, bij Berchem sport, bij City Pirates. Niet goed genoeg. Even goede vrienden en dan zijn we gezakt, gezakt, gezakt en nu shot hij bij (voetbalclub in lagere klasse). Maar hij is wel aan het voetballen. Een structurele vrijetijdsbesteding, een goede coach en noem maar op. En nu begint die zijne frank zowat te vallen dat hij misschien geen profvoetballer wordt.*
- *Die overschatten zeker ook zichzelf he. Ja, bij velen moeten die, ja, en velen hebben ook geen inzicht in, want die stellen wel doelen, maar hebben to-taal, die staan totaal niet stil of die wuiven weg, wat dat ze eigenlijk allemaal moeten doen om dat doel te bereiken. Zo dat onderverdelen in deeldoelen, want die willen allez ik zeg het he, die willen allemaal een diploma hebben. En die willen allemaal werk, maar die komen niet tot actie, zelfs niet tot actie nummer één in de richting.*

Er wordt gewezen op het **belang om stil te staan** bij **waarom** de jongeren niet of moeilijk tot actie overgaan. Iemand stelt ook dat er vaak aangenomen wordt dat motivatie het cruciale element is om doelen te bereiken, maar dat we niet uit het oog mogen verliezen dat deze jongeren er vaak niet in slagen doelen te bereiken vanuit hun kwetsbare achtergrond en beperkingen.

- *Je moet daar bij stilstaan en daar moet je inzicht in krijgen omdat je u anders gaat beginnen frustreren in uw jongeren. Als ge dat niet kunt plaats, waarom een jongere negatief gedrag stelt of door bepaalde acties niet komt al een jaar lang misschien na, ook na alles wat dat ge hebt geprobeerd of hoe goed dat sommige gesprekken ook geweest zijn, want heel vaak kunt ge met gasten heel goede gesprekken hebben dat ge denkt van ja, nu heb ik hem en dan zo de dag daarna moeten vaststellen van ah nee, niet waar. Ik denk dat ge dat dat de dingen zijn, de mechanismen waar ge inzicht moet in krijgen.*
- *Ik denk, dat er misschien soms te vaak gedacht wordt dat motivatie het sleutelwoord is, terwijl ja die hebben problematieken he, die hebben stoornissen he (lacht). Maar uiteindelijk, die zijn kwetsbaar vooral en dan denk ik ook van als iemand doelen stelt en keer op keer ja mislukt dat, ja waarom he? Er zijn waarschijnlijk redenen voor en ik weet het niet, soms lijkt dat dat motivatie de sleutel is, maar nee, eigenlijk moet je ook rekening houden met waar dat hun beperkingen liggen.*

Hier wordt een mogelijke rol toegeschreven aan de **psychologen**.

- *Dat ge dat ge nadenkt over, dat ge ook ja de casusregisseur niet alleen, maar eventueel op de keten, de betrokken actoren meer bewust kunt maken over uw gast zijn beperkingen, niet alleen cognitief maar opnieuw, ik denk dat wij die vaak overschatten echt wel.*

Eveneens wordt opgemerkt dat de **hulpverleners** binnen het KOMPAS+ traject er ook zelf voor moeten waken dat ze realistische en haalbare doelstellingen vooropstellen. Wanneer een doel vanuit de

hulpverleners niet gesteund wordt door de jongere, is het zaak om een **compromis** te vinden, aldus de respondenten. Zo zal in de praktijk het doel stoppen met cannabis bijvoorbeeld geherformuleerd worden naar geen diefstallen meer plegen om drugs te bekostigen, een doel waar zowel jongere als professionals zich in kunnen vinden.

- *Ik had bijvoorbeeld een gast die veel te veel cannabis gebruikte. En die zei ik wil daar niet mee stoppen. Dus wat hebben wij dan in het plan gezet, wij gaan er niet in zetten dat hij moet stoppen, ook al vind ik kei hard dat die moet stoppen want dat gaat niet. Maar we kunnen er misschien wel iets anders op formuleren zijnde euhm ik wil niet meer dat jij diefstal pleegt om uw drugs te halen. Dat kan misschien het doel zijn waarin we wel overeen kunnen komen of waarin we wel en op die manier zoek je dan voor hen naar wat werkbaar is en ik heb het gevoel dat we heel vaak er in zetten van jij moet stoppen met drugs vanuit ons, zo werkt het niet. Je gaat niet omdat ik omdat ik in een plan hebt gestoken van je moet stoppen met drugs, voor hen is dat nul incentive om te stoppen met smoren he allez.*

Een gelijkaardig voorbeeld wordt gegeven wat het **schoolse vlak** betreft. Zo kan voor een jongere die last heeft met opstaan, en daardoor vaak school mist, afgesproken worden dat hij, ook al is hij/zij te laat, toch elke dag naar school gaat. En dit in samenspraak met de school. Op die manier is er mogelijk al een vooruitgang merkbaar en kan hier op verder gebouwd worden. Een doel dat voor de jongere moeilijk haalbaar is, wordt dus opgedeeld in kleinere trapjes.

- *Natuurlijk school is altijd ne moeilijke, omdat dat "moetes" zijn. Ge moet dit, ge moet op tijd komen. Maar dan heb ik al met scholen, van oké, is het dan oké dat die jongere, hij overslaapt zichzelf altijd, verstoord dag- en nachtritme. Die staat op, die heeft zoiets van shit het is 10u, ik ga weer te laat zijn, ik ga niet. Oké we spreken nu af voor de beginperiode; jij wordt wakker, ge probeert op tijd op school te zijn. Als dat niet lukt, al is het 3u 's middags, ge gaat naar school. En op school weten ze dat ook en gaan ze niet iedere keer: (gromt). Om die drempel te verlagen. En zo bouwen we dat af. De school heeft dan die afspraak van oké we weten dat die te laat gaat komen maar hij is er al.*

In het opstellen van realistische doelen wordt meermaals aangehaald dat er een **middenweg** gezocht moet worden tussen wat haalbaar is, wat de jongere wil en wat vanuit maatschappelijk perspectief aanvaardbaar is. Balanceren op deze grenzen blijkt echter een grote uitdaging. Zo wordt verschillende malen verwezen naar zwartwerk.

- *En dat is een moeilijke he want ja zoals ik zeg zwartwerken mag niet he. Euhm maar ja ik vind dat wij heel snel in een plan zeggen van ge moet terug naar school gaan. Terwijl dat die jongere zegt pff. Dan zijt ge veel energie aan het verspillen he. Zowel die jongere als jij he. Dus wat dat betreft denk ik dat we soms wat realistischer moeten zijn en de doeltjes wat kleiner moeten maken soms. Niet evident want soms heeft de jeugdrechter al beslist van ge moet naar school gaan en soms zijn die illegaal gaan werken onder de achttien of zeventien of zo. Euhm, maar je hebt die harde realiteit wel waarin dat zij leven waar ik wel allez ik vind dat we dat wel moeten meenemen in ons, de jongeren groeien niet op zoals ik, ik ben mega veilig opgevoed, ik kan dat echt niet als kader gebruiken om plannen te gaan maken.*

Echter, wanneer de visie van de jongere op het leven totaal **haaks staat op wat maatschappelijk aanvaardbaar** is, dan zijn compromissen niet meer mogelijk en zit er geen toekomst meer in een KOMPAS+ traject, aldus een respondent. Dit is bijvoorbeeld het geval voor jongeren die doelbewust blijven kiezen voor criminaliteit.

- *Ik denk dat ge ook maatschappelijke verwachtingen kunt stellen he, allez dat ze meedraaien in de maatschappij op een aanvaardbare manier en geen delicten meer plegen. Maar als dat doel al niet (lacht) al niet hetzelfde is, dan zijde al klaar he (...). Als ge niet, het is pas als ge dezelfde doelen, echt*

oprecht dezelfde doelen nastreeft he, dan mogen er nog verschillen zitten in hoe gaan we dat hier aanpakken en dan mag daar nog ruis op zitten, maar de essentie van KOMPAS+ is het voorkomen van delicten en als het daar al fout zit, op den duur moet ge ook wel erkennen van oké ja. (...)

3.7. Onbereikbaarheid als struikelblok

Uit de observaties, de pogingen om jongeren te pakken te krijgen voor interviews (zie 2.2.), maar ook uit de interviews en focusgroepen met professionals, blijkt dat **onbereikbaarheid** van de jongere een vaak voorkomend probleem is. Dit wordt vaak in de algemeenheid opgeworpen als een struikelblok binnen KOMPAS+ trajecten, maar ook meer specifiek wat de transitieleeftijd betreft (zie ook 3.8.). De onbereikbaarheid is ook één van de grootste redenen voor een negatieve afsluiting van het dossier.

Afhaken, niet nakomen afspraken en gebrek aan motivatie

Bij het bekijken van de negatief afgesloten dossiers met het oog op het selecteren van jongeren voor de interviews, valt op dat verschillende dossiers **nooit opgestart** zijn omdat de jongere niet bereikbaar was en dus geen medewerking verleende. Ook heel wat jongeren die worden aangemeld en zich initieel wél akkoord verklaarden om zich te engageren in een KOMPAS+ traject, **haken doorheen het traject alsnog af**. Jongeren die niet (meer) gemotiveerd zijn, werken niet meer mee en laten niets of nog weinig van zich horen.

Het zich onbereikbaar opstellen kent verschillende gradaties. Er wordt niet alleen gebotst op volledige onbereikbaarheid, maar soms ook op het feit dat jongeren **niet komen opdagen op afspraken**.

- *Die willen thuis gezellig eten, die hebben al zoveel afspraken met zoveel hulpverleners, die hebben daar meestal niet veel zin in. Of tijd voor of ruimte voor om met u af te spreken en zich daar te houden en te herinneren dat ze vorige week met u hebben afgesproken dat ze op dinsdag aan de Groenplaats gingen staan om 2 uur, ja pffft.*
- *Ik merk heel hard dat de dingen waar dat wij als consulent op botsen dat de casusregisseurs daar ook super hard op botsen he, op niet meewerken, op volledig afhaken, op voorwaarden niet nakomen, niet naar hulpverleningsgesprekken komen, totaal geen motivatie, wel feiten blijven plegen (...).*

Er zijn ook jongeren die **wel naar de afspraken** komen, maar verder **weinig motivatie** tonen. Ook dit lijkt lastig voor de betrokken partners, zo illustreert een uittreksel uit de observatienota's van een KOMPAS+ overlegmoment:

- *Consulent: je overtuigt me niet van dat je wilt gaan werken. Ik heb het liever dat je dat zegt als je gerust gelaten wilt worden. Ik ben het trekken en sleuren beu. Dan kunnen wij dat loslaten. Wij willen helpen maar als jij niet wilt, dan kunnen we onze tijd beter in ander jongeren steken.*
- *IB+'er: IB+ had een goede start genomen. We zagen mekaar 1x per week, soms 2x per week. Dan een periode minder. Daarna was er Houvast, dit verliep terug positief. De laatste weken en maanden was het terug minder. (Naam jongere) is slecht bereikbaar. Het gaat vaak om eenrichtingsverkeer. Wat vrije tijd betreft hebben we voetbal geprobeerd bij de City Pirates. Maar hij is dan niet gegaan. Ik vraag me af wat ik nog kan betekenen. We hebben wel een goede verstandhouding. De vraag rijst of we IB+ moeten afsluiten. Er staan andere jongeren op de wachtlijst.*
- *Casusregisseur: op juridisch vlak verloopt het dus positief. En dat is de essentie van KOMPAS+. De hoofddoelstelling is gehaald en dat moet zo blijven. Ik stel voor dat we in nazorg gaan. (...) Wat wil ik*

nog doen voor de nazorg? Meer Moef! aanmelden en vanop afstand opvolgen. Maar veel meer kunnen we niet meer voor u doen. En op zich is dat goed nieuws. Er zijn niet veel problemen, maar er is wel weinig motivatie en daar maak ik me zorgen over. Ik zie na een aantal jaren niet meer hoe je te activeren bent. Het zal aan je jezelf zijn, en aan mama en aan de Meer Moef! coach. Mijn arsenaal is uitgeput.

Door verschillende professionals wordt het regelmatig afhaken van de jongeren in KOMPAS+ trajecten deels gelinkt aan de manier waarop KOMPAS+ wordt aangeboden. Hoewel KOMPAS+ geen maatregel *as such* is die kan opgelegd worden door de jeugdrechter, wordt dit regelmatig bijvoorbeeld in de voorwaarden van een ondertoezichtstelling geformuleerd. KOMPAS+ situeert zich in theorie nog in de **vrijwilligheid**, en de jongere moet zich dus akkoord verklaren. Echter, het feit dat dit door de jeugdrechter “gesuggereerd” wordt, kan voor de jongere de reden zijn om hierop in te gaan, zonder dat er effectief (al) een intrinsieke motivatie aanwezig is. Kortom: de vrijwilligheid is eerder relatief, en een jongere kan zich dus akkoord verklaren maar zich toch tegen de uitvoering verzetten omdat hij/zij eigenlijk niet gemotiveerd is. Er wordt door iemand aangegeven dat deze kwestie zou moeten uitgeklaard worden en duidelijker gecommuniceerd worden naar de jongere toe.

- *Voor mij staat of valt nog altijd het stukje met motivatie van de jongere. Ik denk als de jongere daar in zelf, voor mij blijft dat voor een groot stuk vrijwillig in de zin van motivatie. Als ne jongere duidelijk aangeeft van ik wil dit niet, dan zijt ge ne strijd aan het aangaan van in het begin, en als dat zo opgelegd is, ik vind dat heel moeilijk om vanuit opgelegde maatregelen, “je doet KOMPAS+”, vanuit de jeugdrechter bijvoorbeeld, ja, ik heb daar een beetje last mee (...). Dat wilt niet zeggen dat het vrijblijvend is en dat er geen stokken achter de deur zijn, maar wel zeggen van ik wil dit voor de redenen die er zijn.*
- *Hoe vrijwillig is het he. (...) Als een jeugdrechter zegt van ja maar ja, ge gaat naar de GI als ge u niet laat begeleiden, hoe vrijwillig is dat dan he.*
- *Ik snap dat ze het vermelden (in beschikking/vonnis) van goed meewerken met KOMPAS+, maar uiteindelijk blijft het wel nog bij de jongere liggen of hij er aan gaat meewerken of niet, dat vind ik dat er misschien zo wat meer bij moet worden nagedacht van is het verplicht of is het vrijwillig? (...) Het wordt hem uitgelegd en van zou ge dat zien zitten, maar, in hoeverre hebben ze daar een keuze in? De meesten zien dat absoluut niet zitten en doen dat inderdaad omdat het ergens wel moet.*

Hoe omgaan met onbereikbare jongeren?

De vraag hoe jongeren die hun afspraken niet nakomen en/of zich onbereikbaar opstellen, **toch nog kunnen meegetrokken** worden in een KOMPAS+ traject om te voorkomen dat ze volledig afhaken, blijkt niet eenvoudig.

- *Als ge dat antwoord hebt, dan stopt het interview en dan ga ik geld verdienen (lacht).*

Doorgaans wordt gesteld dat er in dat geval toch nog op laagdrempelige wijze geprobeerd wordt om **in contact te blijven** met de jongere, in eerste instantie via een telefoontje of berichtjes. In tweede instantie wordt geprobeerd om via een andere betrokken hulpverlener in contact te treden met de jongere. Tenslotte wordt ook aangegeven dat er eventueel thuis wordt langsgedaan.

- *Ja, dan stuurt ge een berichtje via Instagram of zo. Allee, in dit geval was dat nu via Instagram. Ja zo, maar ja, het is niet dat die gaan reageren of zo he, dat niet he, maar zo weten ze het wel.*
- *Ja, ik probeer eerst wel te bellen of Whatsapp berichtjes te sturen en zo laagdrempelig mogelijk, om ervoor te zorgen dat zij mij terug gaan contacteren, of als er nog een hulpverlener of een IB+’er is, dan vraag ik van kunt gij die nog bereiken of zijt gij nog eens langs geweest en dan horen of daar nog het*

contact goed mee is. En anders dan ga ik ook wel eens een keertje thuis gaan aanbellen om eens te horen van we hebben niets meer gehoord van u, hoe loopt het allemaal, alles oké, om dan toch nog op die manier te proberen om terug dat contact te vinden of via de ouders dan die dat terug ingang kunnen vinden bij die jongeren.

Zoals aangehaald in bovenstaand citaat, wordt soms ook geprobeerd om **via de ouders** in contact te treden met de jongere. Dit wordt ook door anderen aangehaald, al wordt hier wel gewaarschuwd dat dit ook averechts kan werken indien de jongere geen goede band heeft met zijn/haar ouder(s).

- *Ik probeer ook altijd een heel goede band met de ouders van jongeren op te bouwen, omdat dat toch wel vaak een soort van toegangspoort is naar een goede samenwerking. Met die valkuil, niet alle jongeren hebben een even goede band met hun ouders, of integendeel. Dus als ze de indruk gaan krijgen van ja, gij praat alleen maar met mijn ouders, of gij staat aan de kant van mijn ouders, dan zet ge u ook in den hoek he.*
- *Ik probeer Whatsapp, ik probeer aan de deur te gaan staan he, gewoon er naar toe te gaan dan of ik denk wat we dan ook hebben gezien met dan die andere initiatieven wat dat dan zou kunnen, zo een plan of zo om dan euhm, als je die jongere niet te pakken krijgt om dan de ouders of om daar een context of he euhm aan te spreken om te zien of je via die weg een insteek kunt vinden, eerst misschien met de ouders praten voordat je misschien met de vrienden gaat praten of zo.*

Verder wordt ook opgemerkt door een casusregisseur dat, ook al haakt de jongere (deels) af, de focus in het KOMPAS+ traject dan (tijdelijk) kan verlegd worden naar **ondersteuning van de context van de jongere**. Op die manier blijft men toch aanwezig.

- *En wat ik vaak doe als een jongere daar heel bewuste keuzes daar in opzoekt die leiden tot negatieve gevolgen, de GI of wat dan ook, u richten op de context. Want die ouders hebben vaak ook een heel grote bagage, zijn ook vaak niet akkoord met de keuze die die maakt, en daar kunt ge dan ook wel een luisterend oor of wat dan ook voor zijn, en daar kan je wel wat in betekenen voor die mensen. School, of wat dan ook, daar blijven inzetten op die link, ook al blijft die duidelijk aangeven van ik wil niet. Die blijven ook wel positief benaderen, positief bekrachtigen. Die ook wel regelmatig in de bloemekes zetten van wat jullie doen voor die jongere terwijl hij aangeeft van het doet me niks, ik wil niet, is wel heel knap dat jullie er blijven voor gaan. En dan mee die stroming wat volgen als casusregisseur. Ge zijt aanwezig.*

Door te proberen in contact te blijven met de jongere en/of zijn context, wordt als het ware **aanklampend** gewerkt.

Hoewel meermaals gesteld wordt dat er, wanneer de jongere afhaakt of dreigt af te haken, er laagdrempelig, doch aanklampend wordt getracht de jongere nog mee te krijgen, wordt ook gesteld dat aanklampendheid **niet altijd aangewezen** is. Soms is het zinvol om de jongere even wat ruimte te geven en **gewoon af te wachten**. Dit sluit aan bij de resultaten van de focusgroep met de IB+'ers. De jongeren komen soms zelf tot inzichten, door het ouder worden of door bepaalde gebeurtenissen, aldus de professionals. Het is zaak om vanop afstand nabij te blijven, onder de vorm van een waakzame zorg, en wachten tot de jongere de weg terugvindt naar de casusregisseur of andere hulpverlener(s).

- *Er is geen vast antwoord op. Ik denk, wachten tot sleutelmomenten waar er wel wat licht (komt), met licht bedoel ik dan zelfinzicht, is, van oké dit wil ik niet.*
- *We hebben aan die doelen gewerkt en dat willen we doen en dat willen we doen, wat kunnen we nog proberen. Terwijl die gasten, die zijn het beu om van alles te moeten doen, dus het is een kwestie van*

gewoon te zijn. (...) Als hulpverlener moet ge er gewoon zijn, presentiebenadering noemt dat ook wel eens. Niet te veel doen, zeker als het niet marcheert, eerst zijn en dan pas doen.

- *Dus dan zijt ge die ook gewoon effe echt kwijt. En dan kunt ge maar hopen van oké, als het misloopt dat ze u wel gaan vinden. Dat ze u dan, dat ge dan een soort van waakzame zorg biedt van weet ik ben er nog. Als er iets is, ik ben er, maar ik kan nu niks meer voor u doen, want ge zijt gewoon niet meer bereikbaar. Maar weet dat als het nodig is dat ik er wel voor u zal zijn zo.*

Helaas wordt ook vastgesteld dat voor sommige jongeren het relatief onmogelijk lijkt om hen (opnieuw) gemotiveerd te krijgen voor KOMPAS+, en dan is er **weinig dat nog gedaan kan worden**.

- *Dat zijn natuurlijk heel individuele factoren he. Ik ben nu heel den tijd aan (jongere X) aan het denken he, van hoe zou dat anders of beter kunnen gelopen zijn. In alle eerlijkheid, ik weet het eigenlijk niet zo goed. Ik denk dat die zijn motivatie echt volledig weg was. Die zag er zelf de winst echt totaal niet meer in, euhm, ondanks de inspanningen die er vanuit de partners en IB+ gebeurd is, en de transparantie en noem maar op. Neen, ik zou het echt niet weten. (...) Ja, da's lastig he, daar kunt ge weinig mee, en allez na al die tijd, heb ik dat niet kunnen doorgronden hoe ik daar toch mee in gang kan schieten, of toch een oprechte motivatie voor iets kan vinden. En er is dan zelfs een IB+ die een tijdje een goede band heeft gehad, die ook verwaterd is, jammer genoeg. Sommige jongeren willen gewoon zo hard dat alles voorbij is, dat het niet meer gaat, dat het geen meerwaarde oplevert om nog er aan te blijven trekken en sleuren.*
- *Zo heb ik er 1 ooit gehad die ook gewoon verdwijnt, die niet meer bereikbaar is. Ja, dat is iemand die over een paar jaar, ik weet dat bijna zeker in de gevangenis gaat belanden en dan hebben wij gefaald. (...) Ik vind dat een super boeiende doelgroep want ge kunt met een heel groot deel wel nog iets doen. En er zijn, er zijn er ook altijd wel ja, waar dat ge moet durven toegeven: die zijn te ver heen of daar is te veel gebeurd of die hebben gewoon een brein dat niet, dat niet empathisch is bijvoorbeeld of dat dat ook nooit gaat kunnen. (...) Die zijn er ook.*

3.8. Transitie

Afhaken op 18

Zoals eerder aangegeven, is onbereikbaarheid en een gebrek aan medewerking een groot struikelblok in de trajecten. Specifiek is de **overgang van minder- naar meerderjarigheid** hier een belangrijk kantelpunt. Volgens de respondenten kijken jongeren vaak reikhalzend uit naar hun 18^e verjaardag omdat doorgaans de **controle van de jeugdrechtbank wegvalt**, KOMPAS+ volledig in de vrijwilligheid belandt en ze hun engagement (kunnen) intrekken.

- *Ik heb zo 2 jongeren gehad. En die heel goed beseften van ik ben 18 ge kunt me toch niks meer maken. In theorie klopt dat als ze niet meer onder toezicht staan. Soms wordt dat verlengd in de meerderjarigheid. Bij hen is dat niet gebeurd. Dus die waren plots 18 en die verdwijnen, die verdwijnen echt. Want ja, ge kunt die niet meer bereiken, bellen.*
- *Ja, vooral die motivatie he, vanaf dat jongeren 18 worden, valt heel het KOMPAS+ verhaal nog meer, allez eigenlijk volledig naar de vrijwilligheid. (...) Waar dat dat wegvalt als een jongere 18 is, euhm ik heb wel een aantal jongeren gehad die net zo op die wip zaten en twijfelden en toch een aantal gesprekken en die dan tijdens die verkennende fase van 18 jaar worden en die dan verdwijnen volledig van de radar.*

Er wordt evenwel op gewezen dat dit **fenomeen gelijkaardig** is voor andere hulpverleningsvormen.

- *Ja, op zich is dat niet typisch KOMPAS+, dat dat wat, ja Begeleid Zelfstandig Wonen in dezelfde leeftijd te blijven, je ziet dat dat in een heel aantal gevallen super goed werkt, zolang dat het duurt. Vanaf dat het einde in zicht is omdat laten we zeggen een rechter is er niet meer dus ik stop ermee of ik kan hem niet meer gemakkelijk te pakken krijgen of ja ge voelt die dan wat wegglijden natuurlijk. (...)*

Het feit dat vele dossiers worden afgerond wanneer de jongere 18 wordt, is voor sommige professionals een groot **frustratiepunt**. Concreet halen IB+’ers aan dat, omdat de spreekwoordelijke stok achter de deur wegvalt, jongeren vaak afhaken op hun 18, waardoor de in theorie onbepaalde (of althans lange) duur van de begeleiding in de praktijk uitgehold wordt. De vraag wordt gesteld waarom er zo weinig gebruik wordt gemaakt van de verlengde minderjarigheid.

- *Ik stel mij de vraag (...), de verlengde minderjarigheid bijvoorbeeld, in het leven geroepen, veel tam tam, maar ik zie dat nog weinig gebruikt worden. (...) Van zodra een gast 18 wordt: afronden en op naar de volgende. (...) Waar zijn we mee bezig? Dat ge ne gast omwille van ne VOS (...) omdat ge geen ander perspectief hebt, hem te parkeren en dan op zijn 18 te zeggen salut en de kost. En ik moet dan als IB+ de volgende 6 maanden, ik heb daar een vertrouwensband mee, ik kan bij wijze van spreken doelen opstellen, ik weet dat die dat gaat doen, maar ik kan geen kwaliteit meer bieden. Want ik weet dat sommigen van hun, van het moment dat ze 18 worden (...). En dat ervaar ik als een gemis. Da’s jammer.*

Decompressie en hulpverleningsmoeheid

Het afhaken op de leeftijd van 18 wordt door meerdere respondenten in verband gebracht met een zekere “**decompressie**” die optreedt rond de 18^e verjaardag. Er wordt opgemerkt dat jongeren vaak hulpverleningsmoe zijn, waardoor decompressie optreedt eens de verplichte hulpverlening wegvalt.

- *Ja, decompressie he. Eerst hebben die heel veel decompressie. Die zijn alle hulpverlening, ja, eigenlijk, als we zo ver zijn geraakt, een instellingsverleden, een jeugdrechtbankverleden, en op 18 jaar is hij nog feiten aan het plegen (...) Maar dan heeft die gast ook zoiets van dat heeft geen kloten geholpen, mijn leven is nog altijd dit en hetgeen. Dus heel veel decompressie van ik wil het alleen doen en ik wil niks meer met jullie te maken hebben.*

Opnieuw wordt door sommigen gewezen op het belang van **aanklampend** werken op dit moment, maar wordt tegelijkertijd (zie ook eerder) ook aangegeven dat het ook helpend kan zijn om de jongere net even **los te laten**. Na het moment van decompressie, nemen jongeren vaak zelf terug contact op, aldus de professionals.

- *De meeste gasten, meestal is het dit scenario: ik wil stoppen met school, een tijd niks doen. Jammer genoeg tegen de lamp lopen en sommigen komen dan in de reguliere gevangenis terecht. Anderen zitten een tijdje thuis voor ze hun eigen herpakken. Maar eerst willen die efkes hun eigen ding doen, willen ze volledig met rust worden gelaten en dan komen die terug, met een vraag want die zien dat ze het zelf niet kunnen, jammer genoeg vaak.*
- *Onderzoekster: Dat is zo’n patroon dat ge al hebt gezien, in uw dossiers?*
- *Ja. Laat me allemaal met rust, ik ben 18, vrijheid, blijheid, ik ga het zelf kunnen. Shit het is moeilijker dan verwacht. Hey (casusregisseur), kunde gij toch niet met mij naar de VDAB gaan? Zo dat. Dat is zo’n patroontje waar je even door moet altijd.*

Helaas loopt dit in sommige gevallen **niet goed** af, en komen deze jongeren soms redelijk snel opnieuw in contact met politie of justitie.

- *Een maand geleden was er een KOMPAS+ overleg, waar dat er eigenlijk werd afgesproken van oké, ook omdat die gewoon met niks kwam eigenlijk he, wij gingen dat eigenlijk afronden en er was dan net beslist*

voor KOMPAS+ om die in nazorg te plaatsen omdat er ook vanuit die jongere totaal geen vraag niet meer komt, euhm elke afspraak die wordt gemaakt wordt eigenlijk toch niet nagekomen. Ik denk dat de casusregisseur mij 4 dagen later heeft gemaïld om te zeggen dat hij feiten had gepleegd, maar die was 18 geworden ondertussen dus die is bij de onderzoeksrechter moeten komen.

Vrijwillige verderzetting

Gelukkig loopt het ook soms goed in de meerderjarigheid, aldus de bevraagde professionals. Iemand wijst er op dat het moment van meerderjarigheid op zich ook al een **positief effect** kan teweegbrengen. Jongeren maken wel vaker een **klik** op het moment dat ze 18 jaar worden, zo wordt gesteld.

- *De meeste jongeren worden echt wel wat voorzichtiger van het moment ze 18 worden. Voorzichtiger in de zin van, de meeste jongeren beseffen heel goed dat het een heel ander verhaal is als ge op strafbare feiten wordt betrappt voor of na uw 18 jaar. Jammer genoeg, sommige jongeren waar we mee bezig zijn, die weten al iets te goed hoe het in mekaar zit. Die zijn al echt totaal niet meer onder de indruk van een verblijf in Mol. Maar die weten wel dat een verblijf in de Begijnenstraat (lacht) dat dat iets anders is dan 3 maanden in Mol zitten. He, dus ik denk dat die mentaal wel meestal die klik wel heel hard maken.*

Sommige jongeren blijven ook na hun 18 **gemotiveerd om KOMPAS+ verder te zetten**, omdat ze het nut inzien van de begeleiding, of eerder vanuit instrumenteel oogpunt, bijvoorbeeld omdat ze iemand nodig hebben om nog een aantal zaken te bereiken.

- *Ik denk dat dat wel dossierafhankelijk is van hoe dat dat loopt. Ik denk zeker dat als ze de nood voelen van, de nood voelen van ah ik heb iemand nodig of die persoon die er is voor mij en dan is het gemakkelijk om nog mee blijven gaan in heel dat proces. Terwijl als ge eigenlijk ja zo wat uw doelen wat bereikt hebt, maar een paar nog niet en zo iets hebt van ik ga dat zelf kunnen, dan gaan ze sneller zo wat verdwijnen, omdat heel wat partners rond de tafel verdwijnen op dat moment eigenlijk.*
- *Ik heb ook nu een dossier dat op zich nog niet zo lang loopt, maar die jongen is nu net in januari 18 geworden en dat loopt sinds juni vorig jaar. Euhm, maar er is wel nog wat hulpverlening rond en er is nog wel wat geïnstalleerd ook in februari en die blijft wel meedoen en die hulpverlening aanvaarden en ja zich wel inzetten, dus ik denk dat dat ook wel is omdat hij de nood wel wat voelt van het loopt thuis niet goed en we moeten daar iets rond doen. Euhm, dat die wel blijft meewerken.*
- *(...) Een jongere die ik al 1,5 jaar in regie heb, en die nu 18 is geworden en nog zelfs aangeeft de week voor zijn verjaardag op een overleg, ja ik wil eigenlijk nog verder gaan, ik zie het niet zitten om al volledig los te komen, euhm, wat op zich wel mooi is, en nu ook een job heeft gevonden via een ketenpartner dat jij zelf hebt aangebracht als casusregisseur. Dus dat is bijvoorbeeld een heel mooie ervaring.*
- *Maar er zijn wel dossiers waar het toezicht van de jeugdrechter wegvalt en toch willen verder werken omdat ze zien van we zijn er aan het komen, we zijn er aan het geraken. Dat zijn de mooiste dossiers omdat dat echt uit vrijwillige motivatie komt, motivatie uit zichzelf. (...) Ik denk dat dat voornamelijk dossiers zijn waar er heel veel beweging is; waar er echt wel perspectief is van oké ge hebt bijna werk, of ge zijt bijna afgestudeerd.*

Eveneens zou het ook al voorgekomen zijn, aldus de respondenten, dat jongeren KOMPAS+ willen stopzetten, maar wel de **begeleiding met hun IB+’er** willen verderzetten. Dit zou mogelijk zijn in overleg met de operationeel coördinator, en mits de afbakening van een duidelijk doel. Het zou hier vooral om dossiers gaan waar er een duidelijk perspectief is op het behalen van (een) doel(en). Er wordt evenwel opgemerkt dat de verderzetting van de begeleiding dan wel beperkt in tijd is.

- *Sommigen hebben zoiets van sluit KOMPAS+ maar af, ik wil verder gaan met IB+, die hebben we ook gehad. (...) Dat kan. (...) In overleg met de operationeel coördinator natuurlijk. En met een duidelijk doel.*
- *Het gebeurt bijna nooit dat KOMPAS+ stopt en dat IB+ verder gaat, maar ik denk dat, tenzij, voor, nog 3 maanden of. Maar echt beperkt in tijd.*

Partners

Een ander probleem dat uit de bevestigingen naar voren komt, naast het vaak wegvallen van de medewerking van de jongere, is het feit dat **veel partners wegvallen** op het moment van de meerderjarigheid. Wanneer het traject doorloopt na de meerderjarigheid, dienen voor een stuk **nieuwe partners** gezocht te worden. Sommigen geven aan dat ze dat niet evident vinden.

- *We zitten dan dikwijls met gasten die al een heel parcours hebben doorlopen he, die hulpverleningsmoe zijn, die dan naar die transitieleeftijd komen waarin dat er dan heel veel wegvalt, qua aanbod dus het is heel erg moeilijk he.*
- *De harde realiteit is dat er voor volwassenen gewoon veel minder is. Ge zijt 18 en ge wordt ook wel echt aan uw lot overgelaten.*
- *En dan met de consulent weet ik ook van die gaan wegvallen en ik vind dat, zeker ook omdat ik ook zo met haar wat kan sparren van dat zijn ideeën en waar denkt ge nog aan, maar nu is die meerderjarig en dan weet ge ook bij haar vallen er ook veel dingen weg waar dat ze anders op haar kunt rekenen.*
- *Dus dat is ook wel een moeilijkheid vind ik wel om dan op zoek te gaan terug of om ervoor te zorgen dat ge genoeg partners rond de tafel hebt die er ook nog zijn na hun 18 dan omdat vaak stopt er ook heel veel op dat moment, en vaak gaan ze ook niet meer naar school (...) en dan blijven er heel weinig over rond de tafel. Euhm en om dan nieuwe partners te gaan zoeken, binnen de hulpverlening van 18+, dat vind ik wel een moeilijkheid. Er is veel minder, het is veel moeilijker om ondersteuning te gaan vinden.*

Sommige **partners blijven** wél betrokken wanneer de jongere meerderjarig wordt en het traject wordt verdergezet, zoals bijvoorbeeld VAGGA of IB+, of YAR wonen.

- *Ja dezelfde als dat we hebben, die lopen allemaal door he, dus IB+ loopt door, VAGGA loopt door, dat is allemaal niet gebonden aan leeftijd. In theorie zou ge die allemaal kunnen betrekken.*

De professionals die al ervaring hebben met trajecten die doorlopen tot na de meerderjarigheid, geven aan dat de belangrijkste partners die ze (zouden willen) betrekken voor meerderjarigen diegenen zijn op het domein van werk (**VDAB**), onderwijs (**volwassenenonderwijs**) en wonen (**CBAW, YAR wonen**). Ook het **OCMW** en **justitieassistenten** worden genoemd.

- *Ja... In mijn hoofd is het belangrijkste echt wel alle partners die met werk bezig zijn he, vanaf 18 hoe je het ook draait of keert, veel jongeren gaan niet meer naar school of willen niet meer naar school gaan. Werk is voor mij het allerbelangrijkste. Dus als die partners, daar gaat bijna altijd de focus op liggen. En los daarvan, euhm, de justitieassistenten lijken me ook wel nuttig.*
- *Ik denk vooral VDAB en OCMW. Want ze komen bij één van de twee terecht he. Of bij beide (...) Dan zitten er zo nog wat partners die wat doorlopen he ne YAR wonen enzo. Partners die... Veel van ons gasten willen op hun 18 weg van thuis, dat is een traject, willen een job, dat is een traject, en hebben geld nodig dus dat is het traject van het OCMW he. Volwassenenonderwijs ook nog een beetje, maar meestal ons gasten hebben geen glanscarrière op school, dus meestal willen die ook stoppen.*

- *Dat zijn ook wel altijd wat dezelfde, maar ik denk dat het bij de meerderjarigen zeker CBAW.*

Expertentafel Transitie

Om de continuïteit tussen minder- en meerderjarigheid te verzekeren, wordt er binnen KOMPAS+ gewerkt met een transitieplan, en werden ook de Expertentafels Transitie in het leven geroepen. Wanneer de jongere de leeftijd van 17 jaar bereikt, dient de casusregisseur een **transitieplan** op te maken en op te volgen. De casusregisseur kan dan ook beroep doen op de **Expertentafel Transitie**.

Aan de casusregisseurs werd dan ook gevraagd naar hun ervaringen met de **transitietafels**. Omdat deze tafels op het moment van de bevragingen nog niet zo lang waren geïmplementeerd, waren er slechts enkelen die hier (een eerder beperkte) ervaring mee hadden. De algemene teneur is **positief**; de respondenten vinden dit een goed initiatief en uiten ook verwachtingen rond de werking ervan.

- *Ik vind dat gewoon een heel goed initiatief, maar ik kan daar nog niet zoveel over zeggen, omdat dat dat wat pril is, maar ik weet dat ik eigenlijk heel enthousiast was toen ik hoorde dat dat er was, ja.*
- *Dan is dat een zoektocht en dan ben ik ook en ben ik ook weer enkel maar wat lof over dat die transitietafels die er nu zijn waar dat ge nu hopelijk wel wat he ideeën uit kunt halen, dat er ook genetwerkt wordt (...).*
- *Er is een Expertentafel Transitie. Ik heb één van de eerste tafels bijgewoond en een jongere daar ook gebracht, die nu 18 is geworden. Dus daarin merk ik wel wat positieve ervaring. Ik merk ook wel dat we ons daar harder in aan het vastbijten zijn.*
- *Het is niet zo dat een partner betrokken vanuit die minderjarigen hulpverlening niet mee nadenken over het vervolgtraject, maar de dossiers waar casusregisseurs aanvoelen van daar zitten we echt met blinde vlekken, daar missen we bepaalde expertise, die worden nu geagendeerd. En daar zitten nu CBAW-diensten, iemand van OCMW, justitiehuis,...*

Hoewel de professionele actoren positief staan tegenover de Expertentafels Transitie, en ervan uit gaan dat deze nuttig zullen zijn, wordt tegelijkertijd ook gesteld dat er meer nodig is. Zo wordt meermaals benadrukt dat de transitie **voldoende en ruimschoots op tijd** voorbereid dient te worden opdat een succesvolle verderzetting na 18 jaar mogelijk wordt. Zo wordt gesteld dat de transitie, om succesvol te zijn, reeds vanaf 17 jaar, of zelfs eerder dient voorbereid te worden.

- *Ik heb al een positieve ervaring met een jongere, maar die heb ik ook heel hard voorbereid en gekneed richting meerderjarigheid. We zijn op 17 jaar op opvolgoverleggen beginnen spreken over oké 18 jaar komt eraan, welke richting gaan we uit, arbeid, onderwijs, wat dan ook. Ja, en als ge dat vaak genoeg herhaalt zijn die ook mee in die flow van die transitie. (...)*
- *Ik denk misschien ook inderdaad voor uzelf als casusregisseur ook wetende van transitie begint niet op 17 of 17,5 of 17 en 9 maanden, transitie begint eigenlijk vanaf je lang genoeg met een jongere bezig zijt. Al is die 16,5 en ge hebt die al een jaar vast, dan ook, alles wat voor mij maakt dat ge richting einde nog maar het denken bent van een KOMPAS+-traject of richting transitie (...). Vanaf een gast voor zichzelf uitmaakt, persoonlijkheidsgewijs, ik ben bezig met toekomstplannen of richting 18 jaar of ik heb die ambitie of dat, dan is dat ne gast eigenlijk al in transitieleeftijd, ook al is die maar 16 en spreekt die erover, dan geeft die eigenlijk al weer van ik ben daar mee bezig.*

3.9. Nazorg

In de interviews met de casusregisseurs werd ingegaan op de **nazorgfase**. Niet alle casusregisseurs hadden op het moment van de bevraging reeds ervaring met dossiers in deze fase. Diegenen die er wél al ervaring mee hadden, gaven meermaals aan dat ze deze fase nog **te vaag** vonden. Net omdat de contouren volgens de respondenten nog niet goed uitgezet zijn, vullen de verschillende casusregisseurs dit ook anders in, wordt gesteld.

- *Ik vind dat nog heel vaag. Omdat iedereen ook precies iets anders daarmee doet.*
- *Wanneer gaat ge in nazorg en als ge dan die nazorg periode hebt, hoe vaak hebt ge dan contact met die jongeren? Is dat dan een week, is dat maandelijks is dat? Of laat ge dat van hem of haar komen? Dat zijn allemaal dingen waar dat we eigenlijk geen omkadering voor hebben.*
- *Ik vind het eigenlijk heel vaag wat nazorg betreft. We hebben daar nog geen waar dan dat die eerste fases heel helder zijn en zo, is nazorg zo een blinde vlek.*
- *Goh, ik heb de indruk dat er weinig lijn zit in die nazorgfase. Dat we daar als KOMPAS+ zelf nog niet echt, dat is al wel besproken geweest op intervisies hoor, maar ik denk toch dat we er nog 100% uit zijn van kijk dit is de nazorgfase, die loopt zo lang, euhm, enfin ja, we weten wel hoe lang die loopt, maar veel meer dan af en toe in de gaten houden van is die nog in beeld gekomen, zijn er nog strafbare feiten, en dan op het einde van de nazorgfase nog eens contact opnemen om te horen hoe alles loopt, is dat volgens mij niet. Dus op zich is dat redelijk mager denk ik.*

In de nazorgfase is het de bedoeling dat er nog een **vinger aan de pols** gehouden wordt wat de situatie van de jongere betreft. Hoe dit concreet wordt gedaan, kan in de praktijk wat **verschillen**. Sommige casusregisseurs geven aan dat zij zelf af en toe contact opnemen met de jongere. Terwijl dit voor de ene gaat om een **berichtje** af en toe, zijn er anderen die de jongere regelmatig **opbellen**.

- *Eigenlijk die nazorgfase, ik spreek natuurlijk altijd voor mezelf, maar eigenlijk is een dossier dan rond. Dus eigenlijk op een paar telefoontjes na, stelt dat niet zo veel meer voor omdat ik, eigenlijk maar los als de jeugdrechtbank lost vaak. (...). En vanaf er terug nieuwe feiten zijn of zo, pik ik terug in. Dus voor mij, die nazorg is, ik zou niet zeggen pro forma, maar dan is alles gezet.*
- *Het enige wat dat ik doe is af en toe nog eens bellen. Maar af en toe nog eens bellen, want op de duur is dat raar als ge dan nog eens overleg gaat moeten installeren na zoveel tijd.*
- *Maar dat uitfaden is nog een periode van 6 maanden dat we om de zoveel tijd een bericht sturen van cava eigenlijk. (...) Nogmaals he, dat is mijne kant he. (...) Als ik dat van mijn collega's hoor, die bellen hun gasten veel meer, die zien die veel meer als mij. Ik werk op een heel andere manier.*

Terwijl sommige casusregisseurs zelf actief de jongere gaan contacteren tijdens de nazorgfase, leggen anderen de verantwoordelijkheid hiervoor bij de **jongere**. Aan de jongere wordt gezegd dat hij/zij de casusregisseur kan contacteren indien de jongere daar behoefte aan heeft. In de praktijk blijken de jongeren hier amper of geen gebruik van te maken.

- *Ik heb dat in één dossier mee gehad en ik heb daar nu gezegd van als ge me nog nodig hebt, dan kunt ge me nog bellen, maar hij heeft niet gebeld dus dan heb ik dat afgesloten.*
- *Het is natuurlijk nazorg he. Het is zoals ik aan (naam jongere) heb gezegd, als we in nazorg gaan, dan betekent dat niet dat ik altijd naar jou zal bellen, of dat (de IB+er) naar jou gaat bellen, maar dan kan*

jij wel nog altijd op eender welk moment dat jij nodig vindt, met ons contact opnemen. Maar ja, meestal die jongeren die, pffft het is goed het is klaar, we zijn er vanaf, (lacht) dus die hoort ge dan niet meer.

Door een casusregisseur die de nazorgfase op deze manier opvat, wordt hardop nagedacht of het toch niet beter is om tussentijds, bijvoorbeeld **maandelijks**, toch zelf actief naar de jongere te bellen om een beter zicht te hebben op hoe alles loopt.

- *Misschien, in plaats van zelf contact op te nemen tegen het einde, al is het maar maandelijks gewoon een keertje bellen. Kort, als er niks is, maar misschien dat we naar zo'n systeem moeten. Toch maandelijks een contactmoment, voor de looptijd van 6 maanden. Al is het maar van niet verrast te worden als er iets totaal niet meer goed loopt of zo. Want effectief, het initiatief bij jongeren leggen... die gaan dat meestal toch niet doen. Ik denk dat dat nog verfijning toe is, de nazorgfase.*

Het voordeel van de nazorgfase is dat het dossier opengehouden wordt, en dat er **snel geschakeld** kan worden wanneer er toch iets zou mislopen. In geval er opnieuw bezorgdheden zijn, kan het dossier meteen terug op actief gezet worden.

- *Wat dat ik wel positief vind, is dat als het toch fout loopt of als er terug problemen zijn, je kan dan wel heel snel terug daar actief zijn eigenlijk, heel snel terug schakelen naar oké we gaan dit terug meer intensief wat opvolgen, euhm bijvoorbeeld zoals bij een jongen die in zijn nazorgfase opnieuw in de GI geplaatst was omdat hij feiten had gepleegd. Dan zijn we wel heel snel terug kunnen schakelen naar oké we gaan weer wat meer actiever nadenken over de vervolgstappen en zien wat er nodig is.*
- *Ik vind dat net goed omdat dat zorgt voor, dat ik een dossier nog een tijd kan monitoren, (...) dan kan ik zeggen van oké we ronden nu af maar ik ga mijn nazorg opstarten en dan heb ik nog eigenlijk mandaat om er 6 maanden naast te lopen en als het hier ontploft dan schakel ik terug door.*

In theorie duurt de nazorgfase **6 maanden**, en kan deze **verlengd** worden. Aan de ene kant gebeurt in de praktijk soms. Aan de andere kant wordt gesteld dat de nazorgfase **te lang** zou duren, wat voor de jongere en de context verwarrend kan overkomen; als alles goed loopt, is het voor betrokken jongere en context soms moeilijk te begrijpen waarom er nog contact wordt gezocht door de casusregisseur. De ervaringen rond de wenselijke periode van nazorg blijken dus dossierafhankelijk te zijn.

- *Ja, maar ik weet niet, nazorg is bij ons een beetje een vage grijze zone. We zeggen dan we doen dat 6 maanden, maar eigenlijk zit die bij mij al 9 maanden en ik hou dat zo wat open.*
- *Anderzijds denk ik ook dat die nazorgfase misschien net iets te lang is. Zeker zo, na zes maanden, dan ja zijn die al, is dat al zo lang gepasseerd precies en dan wilt ge wel terug langskomen om dat effectief af te sluiten en een overleg in te plannen, ja om gewoon de ouders, de jongere en mij dan, om te zeggen van oké we gaan het hier eens afsluiten, alles loopt goed en dan is dat zo extra van he wat komt gij hier doen, is dat nog altijd? Dat merk ik wel, ondanks dat ge dat blijft uitleggen en ook ondanks dat ge toch wel maandelijks contact hebt met die mensen dat dat toch nog zoiets is van hu maar? (...) Euhm, dus dat dat misschien toch iets te lang duurt die nazorgfase om het nog duidelijk te houden voor ja iedereen.*

Uit het voorbeeld blijkt dat de nazorgfase **onduidelijk** kan zijn voor de jongere en de ouders. Ondanks inspanningen om dit goed te kaderen, zouden jongeren en ouders dit niet altijd goed begrijpen en soms uit de lucht vallen wanneer ze opnieuw gecontacteerd worden door de casusregisseur.

- *Ik denk dat de nazorgfase voor ouders en jongeren vaak niet echt duidelijk is. Dus vaak als ik iemand opbel hebben die zoiets van hu, maar dat was toch klaar? En dat is dan wel echt duidelijk op het laatste*

overleg gezegd van kijk dit is de nazorgfase, ik bel u heel vaak een keertje op om eens te horen hoe dat het loopt.

Omdat er nog veel onduidelijkheid bestaat rond de nazorgfase en omdat de manier van invullen erg kan verschillen, is het volgens de respondenten aangewezen dat deze fase meer **geconcretiseerd** wordt. Op die manier kan er meer eenduidigheid komen in deze fase.

- *Aangewezen is wel dat er iets van algemene werkwijze komt. (...) Maar dat kan veel zijn volgens mij. We moeten dat wel wat afspreken denk ik. (...) En dat ik mijne jongere ook iets kan zeggen he. Die duidelijkheid en die structuur voor die jongere is kei belangrijk he.*

Naast de vraag rond een verdere concretisering van de nazorgfase *as such*, is er ook nood aan meer richtlijnen rond de vraag *wanneer* jongeren in nazorg kunnen gaan. Net omdat de levens van de KOMPAS+ jongeren doorgaans, ook al is er verbetering opgetreden, niet of nooit vlekkeloos zullen zijn, blijft de vraag **wanneer er voorzichtig kan losgelaten worden** niet eenvoudig te beantwoorden. Deze vraag hangt ook samen met de vraag rond welke verwachtingen er gesteld worden aan de jongere, en of deze realistisch zijn (zie eerder).

- *Maar eerlijk, alle jongeren hebben zoveel complexiteit op zoveel levensdomeinen dat je nooit echt kunt zeggen en nu is het een perfect clean sheet (...). Dus je moet ook wel durven zeggen als ze geen feiten meer plegen, misschien van het gaat hem misschien nog altijd wel minder goed op schools vlak of op, daar hebben we geen richtlijnen rond of daar is geen kader voor. Wat doen we dan? Geen feiten plegen, wegblijven van politie en parket is de hoofdnood. Maar soms plegen jongeren een jaar geen feiten, maar zijn ze drugsverslaafd, hebben die gebroken met hun ouders, gaan die niet meer naar school. Laat ge dat dan los? (...) Maar om te zeggen dat dan feilloos, dat moeten we misschien ook niet verwachten, maar wat zijn dan de verwachtingen. Ik denk dat we daar wat meer helderheid over moeten hebben.*

3.10. Evaluatie en afronding traject

In theorie kan een KOMPAS+ dossier afgerond worden als de jongere voor minstens 1 jaar geen feiten meer heeft gepleegd én als de doelstellingen uit het (laatste) plan van aanpak behaald zijn. Eveneens wordt nagegaan of de jongere over voldoende competenties en/of ondersteuning vanuit het netwerk beschikt om deze doelen zelf te bereiken. Er wordt dus niet alleen nagegaan of de jongere effectief geen **delicten** meer pleegt, maar er wordt ook gekeken of er een zekere vorm van **stabiliteit** is bereikt op de verschillende levensdomeinen (bv. gestart met tewerkstellingstraject, band met ouder(s) hersteld,...).

In de bevragingen werd gepolst bij de professionals naar hun **praktijkervaringen** met deze evaluatiefase. Hoe wordt een dossier geëvalueerd in de praktijk? Wat is naar hun gevoel een geslaagd dossier? Wat zijn de ervaringen met negatief afgesloten dossiers, en wat gebeurt er na de afronding van een dossier in de praktijk?

SAPROF-YV

In 2019 werd binnen KOMPAS+ het werken met de SAPROF-YV geïntroduceerd. Door het invullen van de SAPROF-YV en het weeginstrument (WIK) kan de casusregisseur bekijken of er een **stijging is van de beschermende factoren** en een **daling van de risicofactoren** met betrekking tot recidive. Het

resultaat hiervan zou moeten overeenstemmen met de criteria (doelen bereikt, én geen delicten meer gepleegd).

Uit de bevragingen blijkt echter dat de **mate waarin casusregisseurs met de SAPROF-YV werken**, sterk verschilt. Sommigen erkennen het nut van de SAPROF-YV en specifiek de focus op beschermende factoren, maar geven aan dat ze het instrument zelf nog te weinig gebruiken.

- *Ik volg de SAPROF wel. Protectieve factoren zijn inderdaad gestructureerde vrijetijdsbesteding, stabiele thuissituatie enzo. Dus ik zie dat ook wel als zo een elementen. Het installeren of verhogen van die protectieve factoren is inderdaad een agressietraining, geen middelengebruik, medicatie nemen, school hebben. Dus, ja door die doelen te stellen ben je uw protectieve factoren aan het verhogen he dus ik zie dat zo in een lijn doorlopen he. Dus dat is voor mij hoe dat ik dat het meeste doe. Die oefening met SAPROF doe ik ook wel te weinig.*
- *Ik moet daar soms wel wat meer in structuren denk ik in gieten (...). In heel drukke momenten gaat dat sneller verloren, (...) maar ja ik denk dat ge dat wel altijd wat mee hebt, als ik weet, die heeft een goede band met de mama ja dan weet ik dat ik wel altijd inspeel op de beschermende factor van mama, als die in die gezinssituatie wat thuis is dan probeer je daar ook wat harder op in te zetten of probeer je dat in dat gesprek met die jongere wel te benoemen dat dat wel goed is en dat te bekrachtigen. (...) We doen dat wel, maar ik denk dat we dat gewoon niet altijd benoemen of in structuren gieten (...).*

Soms is het niet werken met de SAPROF-YV als instrument ook een **bewuste keuze**, omdat gesteld wordt dat het vastleggen van factoren in vooropgestelde kaders remmend zou werken op verbinding. Ook ervaren sommige casusregisseurs het invullen van de SAPROF-YV als een extra (administratieve) last, waardoor kostbare tijd verloren gaat om met de jongere te werken.

- *Niet altijd als ge er langs gaat dat dat is om met de vinger te zwaaien van het gaat niet goed, maar ook als het wel goed gaat ook eens langsgaan of zo. Ik denk dat dat waardevoller is dan echt zo vast te houden aan kaders en methodes en richtlijnen. Want op papier klinkt dat allemaal heel goed, maar als ge daar u te hard op focust denk ik dat ge heel veel verbinding mist of dingen gewoon niet zie omdat ge heel de tijd verblind wordt door die kaders. Dus ik probeer dat echt gewoon in zo het dagelijks contact.*
- *Ik ervaar dat als administratie. Ik ben elke keer opnieuw vergeten wat dat is voor wat, dus ik vul dat zo maar iets in dat ongeveer juist is. (...) Ik zie dat als administratie, allez ik moet dat in orde brengen en ik moet dat in de dossiers zetten. Maar dat wilt daarom ook niet zeggen dat dat moet worden afgeschaft he, want er zijn andere doelen die of dat kan nut hebben voor iemand anders he. Voor mij is dat extra werk dat ik liever in mijn jongeren zou willen steken.*

Andere casusregisseurs hameren dan weer op het belang en het nut van de SAPROF-YV en geven aan dat ze dit instrument ook **consequent gebruiken**.

- *Ik vind dat wel een heel handig instrument. (...) Wat zijn de beschermende factoren dat als die maximaal aanwezig zijn, dat je echt kunt zeggen van ik ben gerust en u er bewust van zijn, over hoe weinig van die dingen ons gasten beschikken. Motivatie is maar één van die factoren he. Terwijl dat daar precies heel veel wordt op ingezet. Maar het is godverdomme moeilijk om uw jongere te motiveren. We moeten weten hoe dat dat komt he, dat die niet gemotiveerd is, dat geeft een mooi overzicht, een mooi inzicht over, over uw jongeren en waar ge zou kunnen op inzetten wat dat belangrijk is om op in te zitten.*
- *Maar hoe functioneert een jongere, wat kan hij en wat kan hij niet? Daar vind ik een SAPROF belangrijk, want niemand gebruikt die volgens mij. (...) Maar dat geeft een mooi overzicht van wat dat een jongere*

allemaal niet heeft. Dingen dat als hij die wel zouden hebben, zowel eigenschappen, vaardigheden als omgevingsfactoren. Dat als hij die wel zou hebben dat er minder kans was dat hij verviel terug in die, in zijn straatdelict-leven. Dat geeft een mooi overzicht en dat geeft gewoon ook het stukje bewustzijn van wat dat allemaal bescherming biedt en waar dat we tekort schieten.

Momenteel vullen de casusregisseurs het instrument in theorie voor het eerst in na het KOMPAS+ overleg. Dit geldt dan als een zogenaamde “nulmeting”. Het instrument zou daarna **om de 6 maanden** bekeken worden bij de dossierbespreking, waar de casusregisseur samen zit met de operationeel coördinator. In de praktijk gebeurt dit echter niet altijd.

- *Dat is om de 6 maanden. De eerlijkheid gebiedt mij te zeggen dat ik dat ook wel vaak uit het oog verlies, maar ik probeer dat gewoon in mijn traject in te bouwen in het dagelijks contact met die jongeren.*

De implementatie van de SAPROF-YV staat nog in zijn **kinderschoenen**, en hier zal de komende jaren nog aan geschaafd worden. Ook de casusregisseurs merken op dat dit nog “work in progress” is, en dat er nog een aantal uitdagingen liggen. Specifiek wordt meermaals gewezen op het feit dat, hoewel het een wetenschappelijk onderbouwde methode is, er toch nog wat ruimte voor **subjectiviteit** is bij het invullen van het instrument. Meer specifiek wordt opgemerkt dat het de casusregisseur is die het instrument invult, waardoor de scores enkel gebaseerd zijn op het **aanvoelen van de casusregisseur**.

- *Dus, neen, allee, het is een nuttig instrument en ik ben zeker dat ge wel evoluties gaat kunnen detecteren of dat ge de lijntjes naar boven of beneden gaat kunnen zien gaan. Maar of dat het heel objectief is, of dat dat echt een heel zuivere score is, daar heb ik mijn twijfels over. Ja... dat kan beter.*
- *Dat is voor mij wel wat nattevingerwerk, ja ik denk of ik voel aan, terwijl iemand dat daar heel hard gewend is om met dat instrument te werken, die zal dan misschien anders scoren. Maar ja het geeft u wel wat indicatie (...).*
- *Ik vind het mooi dat er een wetenschappelijk onderbouwde methode is om dat te gaan bekijken, maar ik vind het nog te subjectief. (...) Voor mij is de grote valkuil, het is heel subjectief. Ik vul dat in als casusregisseur naar mijn aanvoelen.*
- *Diegene die dat invult is de casusregisseur (...). Dus op zich is dat wel, hoe dan ook, nog een beetje eenzijdig of zo. En soms misschien, ik vul ze zelf in he, maar dat ik zelf ook denk van, pff, dat ik zelf mijn eigen betrap van is dit niet een beetje nattevingerwerk. He, ik moet hier maar een score invullen, maar op wat is dat nu eigenlijk gestoeld, de score die ik geef. Dus ik ben er niet van overtuigd dat dat de meest objectieve vorm van meting is.*
- *Omdat ik denk dat, het beeld dat gij hebt als casusregisseur, is compleet anders dan wat de jongere, de context, ketenpartners erover vinden. Daarom vind ik het nog te subjectief, het is te geïsoleerd.*

Een piste die bekeken wordt is dat de SAPROF-YV in de toekomst **samen met de jongere of samen met verschillende partners** kan ingevuld worden. Naar dit idee wordt door verschillende casusregisseurs verwezen. Hoewel dit een mogelijks te eenzijdige invulling zou kunnen voorkomen, wordt gesteld dat dit idee niet weerhouden werd omdat het een overleg te lang en te technisch zou maken, aldus een casusregisseur. Een ander piste die wordt geopperd is om het instrument samen met de jongere in te vullen tijdens een huisbezoek.

- *We hebben er al over nagedacht om die SAPROF bijvoorbeeld met uw partners aan een overleg in te vullen dat die input verzekerd is vanuit verschillende hoeken, vanuit hoeken gedragen. De jongere, de ouders, de school, dit en dat. Maar da's uiteindelijk, die gedachte of dat voorstel is van tafel geveegd omdat dat een overleg heel lang en technisch zou maken. (...) Maar, ik denk dat we ons hoofd er wel al over gebroken hebben en dat nog steeds doen maar er nog steeds niet helemaal uit zijn.*
- *Ja, dan wordt het misschien wel veel tijdens zo'n overleg, maar ik denk zeker ook met de jongere om dat samen in te vullen, euhm bijvoorbeeld als wij eens langsgaan op een huisbezoek met de jongere en de ouders van oké wat zien jullie als krachten en wat zien jullie als dingen waar dat we op gaan moeten inzetten, wat loopt er goed, wat loopt er niet goed, ik denk dat dat ook wel heel interessant is als je dat met de actoren en met de ouders kunt invullen, ja.*

Door verschillende respondenten wordt opgemerkt dat het voor de jongere wel **confronterend en moeilijk** kan zijn, zomaar even zijn/haar leven in scores gieten.

- *Het zit wel in mijn hoofd om dat eens ne keer te doen, vooral bijvoorbeeld nu, evaluatiegewijs nu met die 18-jarige. Omdat ik denk van oké, als uw band er sterk genoeg voor is, ge hebt ook iemand die met een stuk inzicht, want de termen die worden gebruikt, wat dat betekent, da vraagt heel veel, ge vraagt eigenlijk aan iemand om zijn leven bijna te scoren, ik denk dat ik vooral wat de oefening eens wil doen om de valkuilen er ook uit te halen.*
- *Terwijl ik dat eigenlijk al heb aangegeven waarom zouden we dat niet eens mét de jongere doen. Heel confronterend met momenten natuurlijk, afhankelijk hoe, of met context eventueel erbij op een opvolgoverleg van kijk we gaan eens iets anders doen (...).*

Wanneer is een dossier geslaagd?

Aan de casusregisseurs en IB+'ers werd gevraagd wanneer zij een **traject als succesvol of geslaagd** benoemen, en dit los van het feit of het dossier al dan niet als positief afgesloten wordt geregistreerd volgens de officieel vooropgestelde criteria. Wanneer hebben zij het gevoel dat ze op een positieve manier kunnen terugkijken naar het traject?

Volgens de casusregisseurs

Progressie en/of stabiliteit op verschillende levensdomeinen

Hoewel de casusregisseurs dit op verschillende manieren verwoorden, geven de meesten aan dat een traject volgens hen geslaagd is wanneer er (meer) stabiliteit en/of progressie merkbaar is op **verschillende, maar niet per se alle, levensdomeinen**. Hierbij wordt er door sommigen expliciet verwezen naar de vooropgestelde **doelstellingen**. Er moet een zekere groei te zien zijn, en positieve vooruitzichten. Iemand verwijst in dat verband naar het belang van **levenskwaliteit**. Een casusregisseur geeft aan dat het in die mate moet lopen dat de casusregisseur niet meer nodig is.

Opvallend is dat, hoewel het voorkomen van het plegen van delicten de hoofddoelstelling is van KOMPAS+, het **niet meer plegen van feiten** niet door iedereen spontaan genoemd wordt als belangrijke factor. Bovendien blijkt dat wanneer dit genoemd wordt, het ondergeschikt lijkt te zijn aan de andere levensdomeinen. In de antwoorden wordt ook meermaals gesteld dat de **verwachtingen** niet te hoog mogen gelegd worden. Er wordt allerm minst verwacht dat alles perfect loopt op alle vlakken.

In wat volgt lijsten we een aantal treffende citaten hierrond op. In de citaten worden verwijzingen naar de lage verwachtingen in het vet gedrukt, en zijn verwijzingen naar het niet meer plegen van feiten onderlijnd.

- *Als de doelstellingen bereikt zijn (...) of toch als de doelstellingen bereikt zijn in die mate dat de jongere voldoende stabiliteit in zijn leven en omgeving heeft kunnen creëren, zo dat, en hij moet dat diploma ook niet hebben of zo, allez hij moet wel regelmatig naar school gaan en dat moet goed zitten, zo ja er moet stabiliteit zijn dat ge weet van ik ben niet meer nodig.*
- *Ik val altijd terug op dat plan van aanpak, ook omdat dat keer op keer, da's echt de rode draad doorheen de trajecten. Als ge letterlijk, bijna van die doelstellingen kunt gaan afvinken, dat vind ik een heel goed teken, en natuurlijk, dat staat buiten kijf, geen strafbare feiten meer (...). Als dat een half jaar negatief is, dat geeft heel veel vertrouwen. Dan denk ik oké van nu zijn we op goede weg. En dan begin ik te denken oké misschien moeten we dat hier eens gaan afsluiten.*
- *Ja, ik denk dat... Als je veiligheid en structuur hebt kunnen bieden of een positief toekomstplan. (...) Als je iemand vanuit zijn kracht sterker hebt gemaakt, dat is, meest lange termijn werkend is of zo. Iemand die graag zingt en je kunt die euhm zijn passie laten doen in een jeugdhuis of zo en daar dan ook wat maten en die geven hem positieve dingen, via die maten heeft hij een vriendinneke met wie dat hem zo echt dat gewoon vanuit die kracht beginnen he. Maar we moeten **de lat heel laag leggen** he en dat is soms ja, **kleine dingetjes** he. Mama wat kracht gegeven, die mama bij de psycholoog gekregen, die heeft dan tenminste wat meer kracht om haar, om zijn kleine zusje misschien wat meer liefde te geven, dat ze anders nooit had gedaan. **Het zijn die dingen waar dat ik mij aan optrek he.***
- *We **mogen al blij zijn** (...) als het op de levensdomeinen waar het zo moeilijk is gelopen, dat die terug, allez bijvoorbeeld nooit niet naar school willen gaan en dat is allemaal mislukt en nu heeft die een jobke of zo en die is blij op het werk en dat loopt wel en hij kan centjes verdienen en je ziet die zo wat een boost krijgen voor zijn zelfvertrouwen en hij merkt dat hij iets kan, die positieve ervaringen en op de andere levensdomeinen begint dat ook allemaal al wat te gaan (...), ik vind gewoon als het op alle levensdomeinen wat oké loopt, buiten misschien één maar dat is nog niet te drastisch, misschien (bijvoorbeeld) niet zo in vrije tijd, hij heeft wel een job of zo, maar voor de rest zit die wel veel thuis, allez daar zou ik wel content van zijn. Maar ik denk dat het voor mij, die feiten plegen is ook natuurlijk belangrijk, dat is ook iets wat verwacht wordt, maar ik denk als die jongere gewoon zijn eigen goed voelt, bij mensen terecht kan en dat er op geen enkel levensdomein ongerustheden zijn, dat je merkt dat die positieve stapjes aan het nemen is, denk ik dat dat wel oké is, om dat dan stilletjesaan te gaan afsluiten.*
- *Ik denk als ge, als ge een groei hebt gezien bij uw jongere en bij de ouders. Als die zo ja bij ouders, dat die zo meer hun ouderrol kunnen opnemen en samen met de jongere en kunnen gaan beslissingen nemen en problemen samen kunnen te boven komen, maar ook bij die jongere als we een groei hebben gezien hoe dat hij of zij in het leven staat en hoe dat die met problemen omgaan en euhm het hoofd bieden maar zeker ook wel, wat dat ik een belangrijk vind ook wel is inderdaad die feiten die niet meer gepleegd worden of ja zo goed als niet meer gepleegd worden, vind ik eigenlijk ook wel een belangrijke, omdat dat toch wel ja, allez anders in mijn ogen loopt het dan nog altijd niet goed als je nog steeds aan het feiten plegen zijt, euhm dus het moet ook zowel op alle vlakken beter gaan dan in het begin en daar moet ook wel een groei in doorgemaakt zijn om te kunnen zeggen van we gaan positief afronden.*
- *Ik denk vooral dat, sowieso de recidive, als ge al aanvoelt van de jongere heeft al een jaar geen feiten meer gepleegd, ja wat zijt ge dan nog aan het doen als casusregisseur. Dat is voor mij een eerste stap (...) de check die ge dan doet zijn er nog feiten en die zijn er niet (...). Maar vooral gevoelsmatig, wat voor*

mij zelfs nog belangrijker is, de levenskwaliteit. Als ge aanvoelt dat ne jongere gesetteld is in een school, in een richting, en die zit er al 2-3 schooljaren, ge merkt aan de huisbezoeken in de gesprekken met de mama en of papa van eigenlijk loopt het wel, er zijn misschien wel wat conflictjes, ruzietjes, maar de intensiteit, de crisissen, is een pak minder. We hebben het gevoel dat we het aankunnen, ook wel nen belangrijke. Een andere levenskwaliteit, vrije tijd, doet hij iets of is die gehecht aan vrienden of wat dan ook en ge hebt dat al eens besproken, er is misschien een IB+ begeleiding geweest, dat is in kaart gebracht, die vrienden dat zit wel goed, misschien al dan niet negatief beïnvloeden maar die kan zijn eigen ervan weerhouden of die weet wel van daar ligt mijn grens.

Voor sommigen ligt het succesvol zijn van een traject vooral in de **vraag of de jongere er zelf iets heeft uitgethaald**, hoe klein ook. Ook hier wordt nadrukkelijk verwezen naar het feit dat de **verwachtingen** hier **laag** gehouden moeten worden.

- *Als de jongere daar zelf iets heeft uitgethaald. En dat kan **echt iets kleins** zijn, maar als die jongere zelf het gevoel heeft gehad van dit heeft mij geholpen op een of andere manier, dat hoeft dan zelfs niet groots te zijn. Dan is dat voor mij al succesvol, want dat is dat is de grootste uitdaging uiteindelijk. Want inderdaad, wij hangen heel vaak aan die doelen en school en iedereen rond de persoon heeft verwachtingen en verwachtingen en ook die ouders verwachtingen en verwachtingen. Maar vooral, heeft de jongere zelf het gevoel van ik heb hier iets kunnen realiseren. Ik heb er mee over kunnen nadenken en voor mij is dit een goede uitkomst geweest. (...) Ge moet u, allee, we moeten, **ik moet mijn verwachtingen heel laag leggen**.*

Aan de casusregisseurs werd ook gevraagd of ze een **concreet voorbeeld** konden geven van een positief afgesloten dossier. Ook in deze voorbeelden komt naar voor dat op het op de verschillende progressie is, al hoeft het niet perfect te lopen op alle vlakken.

- *Dat was bijna een modeldossier. Dat was een super nuttige samenwerking. Een goede band met de jongere, met de ouders. Veel rondetafels gehad, die waren helemaal mee. Dat plan werd schoon opgevolgd. De jongere is een ruime tijd, ik denk meer dan een jaar heeft die geen feiten meer gepleegd, kwam hij nergens meer in beeld. Euhm, op school ging dat de goede kant uit. Die heeft een jobke gekregen. Zijn focus was helemaal verlegd op de juiste dingen. Ja, da's dan een dossier dat ge met een heel goed gevoel kunt afsluiten.*
- *Dat is positief afgerond euhm, omdat die jongere zoiets heeft van het is goed, ik kan dat zelf en ik ga dat kunnen en ook er was voldoende gewerkt met de ouders rond hun rol opnemen en daar euhm hun zoon eigenlijk wat meer zijn grenzen in stellen. Er was ook heel hard gewerkt rond die doelen die opgesteld waren en dan hebben we eigenlijk in samenspraak beslist van oké top, al die doelen zijn gelukt, het loopt op dit moment wel goed, het gaat wel, er zijn wel dingen die niet perfect lopen, maar dat loopt goed genoeg he en wij zijn er zeker van dat jullie er zelf al die problemen die er zouden kunnen komen aan de slag kunnen gaan en dan is dat positief afgerond.*

Kanttekeningen bij het criterium "geen feiten meer plegen"

Wat het criterium rond de afwezigheid van recidive betreft, wordt door de casusregisseurs **een aantal belangrijke kanttekeningen** gemaakt vanuit de praktijk.

Ten eerste bleek reeds uit de antwoorden van de casusregisseurs dat de overige levensdomeinen vaak als belangrijker worden beschouwd in het gevoelsmatige afwegen of een traject al dan niet geslaagd is. Dit wordt mooi geïllustreerd aan de hand van een voorbeeld. Eén van de casusregisseurs geeft aan dat, hoewel een jongere (schijnbaar) feitenvrij kan zijn, en dus **in theorie voldaan** is aan de

belangrijkste voorwaarde, dit er **niet** per se voor zorgt dat het dossier **met een goed gevoel** kan afgesloten worden, bijvoorbeeld omdat er verder weinig of geen doelstellingen uit het plan van aanpak behaald werden.

- *Bijvoorbeeld met (jongere Y), die jongere komt totaal niet meer in beeld bij politie of parket, da's keigoed, da's de hoofddoelstelling van KOMPAS+, een geruime tijd al. Maar, van zijn plan van aanpak schiet bijna niks meer over, en hij heeft als we eerlijk zijn, weinig doelstellingen behaald. Behalve dan geen feiten meer plegen.*
- *Onderzoekster: Maar heb je dan als casusregisseur het gevoel van dit is een geslaagd traject?*
- *Voor mij is dat geslaagd in de zin van dat ik denk, en hoop, dat die geen strafbare feiten meer gaat plegen. Euh, maar toch voelt dat nog tegelijkertijd een beetje als falen aan omdat die de doelstellingen los van de feiten echt niet behaald heeft. Hij is uitgestroomd van school zonder diploma, hij zit thuis te niksken, heeft geen vrijetijdsinvulling, hij heeft zelfs geen flauw idee wat hij wilt gaan doen. En dat voelt dan wel als falen. Dus dat is niet een dossier waar ik kan van zeggen dit wordt 100% positief afgesloten. Maar ja, bon, de belangrijkste, de hoofddoelstelling is wel gehaald. (...)*

Een andere kanttekening bij het criterium recidive is dat het **concept recidive niet te strikt** hoeft te worden ingevuld, aldus sommigen. Wanneer de jongere hervalt, maar het gaat niet om ernstige feiten, dan hoeft dit geen tegenindicatie te zijn, aldus sommigen.

- *Goh ja ik denk euhm nu ja sowieso vanuit KOMPAS+ moet je het ook volgen van geen feiten niet meer plegen he, ik denk een hervalt en dat is niet te ernstig, ja dat mag niet, maar dat moet kunnen (lacht).*
- *Ja, positief als in geen zware feiten meer, maar wel nog ja B-feiten noem ik dat dan zo. Verkeersoverlast of zo rijden, rijden met lachgas achter het stuur en zo, maar niet meer zo dat zware geweld en diefstal. En dat is wel allez die die gast werkt ook en zo, maar die pleegt wel nog van die ja domme feiten die hem veel geld kosten, maar die is wel af van dat foute milieu, ook gebroken met die groep vrienden en zo (...).*
- *Maar als ne gast keiveel gewelddadige feiten heeft gepleegd en daarna wordt hij gepakt met een verkeersinbreuk of met 3 gram cannabis, dan heb ik ook zoiets van... pfff... allez ja soit. Ja da mag ni, en ge moet naar uwe jeugdrechter en leg het maar uit he vriend, allez ik bedoel.*

Ook in de focusgroep met de stuurgroep wordt ingegaan op de invulling van het criterium recidive binnen KOMPAS+, en wordt gesteld dat KOMPAS+ **niet per se als gefaald** kan beschouwd worden als jongeren toch nog feiten plegen. Hoewel dit in theorie de belangrijkste doelstelling is, wordt ook hier aangegeven dat KOMPAS+ ook in negatief afgesloten trajecten een meerwaarde kan hebben.

- *Voor mij, het is, KOMPAS+ faalt niet als zo een jongeren dan toch feiten blijft plegen, he.*
- *Nee, nee, nee, nee*
- *(...). We hebben zo al een aantal jongeren waar het geen verf heeft gepakt (...). Heeft dan KOMPAS+ zijn werk niet goed gedaan? Ja, nee, KOMPAS+ heeft zijn werk heel goed gedaan want we weten, we hebben het heel goed in kaart kunnen brengen wat er allemaal misloopt en wat we allemaal nodig hebben om dat goed te krijgen. Maar bon, als de jongere het niet aanpakt, dan ja.*

Volgens de IB+'ers

Ook aan **de IB+'ers** werd gevraagd wanneer een KOMPAS+ voor hen geslaagd is, en/of wanneer ze kunnen spreken over een geslaagde IB+ begeleiding.

Hier worden verschillende aspecten genoemd. Een eerste aspect is dat de jongere (opnieuw) **zin** heeft gekregen om zijn/haar **leven in handen** te nemen en aan de toekomst te werken.

- *Ik denk zo als ik zie dat de jongere effectief goesting om aan zijn toekomst te werken, maar echt goesting hebben. Dat hij echt verlekkerd is eigenlijk, van oké, ik schrijf mijn eigen verhaal en ik kan er aan werken, ik heb de kansen en ik doe het, ik ga naar school gaan, ik ga werken, al die zaken. Ja, dat begint heel vaak bij heel weinig zin he. Als die bij ons komen, die hebben geen perspectief, die weten gewoon niet wat ze willen, die weten niet waarom ze het moeten doen, die hebben heel weinig inzicht daarin. En als ze iets of wat goesting krijgen om het wel te doen, dat is voor mij toch wel een geslaagd dossier.*

Verder wordt opgemerkt dat het erg belangrijk is dat een jongere een zeker **ritme** heeft in zijn/haar leven, en een **dagbesteding**.

- *De continuïteit in dagbesteding en ritme...*
- *Op zijn minst heb je een dagbesteding met een soort regelmaat en dat zorgt al voor heel veel verademing en ook ritme. Ritme, da's ook belangrijk. in combinatie natuurlijk met een positieve vibe.*

Ook het feit dat aan een jongere het gevoel kan overgebracht worden dat er altijd **hoop** is, hoe moeilijk de situatie ook is waar de jongere zich in bevindt, is volgens de IB+'ers zeer belangrijk.

- *Ja, ik wil daar misschien toch nog bij aansluiten... euhm, voor mij is dat ook nog zo, als ik een jongere, kan meegeven dat er altijd hoop is, in welke situatie ge ook zit. Als ik dat zo, ja... ergens dat gevoel zo wat kan meegeven dan is dat voor mij echt geslaagd (lacht). Gewoon ja, dat er hoop is want ja heel veel van die jongeren zien het gewoon niet meer en zitten er zo hard in dat ze er niet meer in geloven. En als ik hen dat kan aanbieden of dat gevoel kan meegeven, dan denk ik van ja, goed... (lacht), echt waar.*

Tenslotte wordt, in lijn met de opmerkingen van de casusregisseurs, aangegeven dat **niet alles perfect** hoeft te lopen op alle vlakken. Dit verwachten zou **onrealistisch** zijn. Uit volgend citaat blijkt vooral dat het belangrijk is de jongere op weg te zetten.

- *Ik geloof niet dat ge een mens van 0 naar 100 kunt laten brengen, maar wel van 0 naar 15 en dan zijn leven zelf laten leiden en gaan ontdekken van ik ben nu een opleiding aan het volgen, naar school aan het gaan, aan het werk (...).*

Net zoals de casusregisseurs, wijzen ook de IB+'ers er op dat er best niet te eng naar **recidive** gekeken wordt, en dat het stoppen met criminaliteit vaak een langdurig proces is. De kans dat de jongere dus meteen en volledig feitenvrij blijft na het afronden van het dossier, wordt als klein ingeschat.

- *(...) Maar de kans dat ge die jongere hier afrondt en niet voor zijn 19-20 niet opnieuw tegen de lamp gaat lopen, ik acht dat als vrij groot.*
- *Of de barrière doorbreekt van bijvoorbeeld feiten plegen. Efkes 3-4 maanden, dat is een overwinning voor ons he.*
- *Of dat het gaat van een gewapende overval tot een brommer pikken. Dan zijn ze nog altijd feiten aan het plegen.*
- *Maar minder.*

Welke factoren vergroten de kans op een positieve afronding?

Aan de casusregisseurs werd gevraagd of er, naar hun ervaring, factoren zijn in hun dossiers die mee bepalen of **dossiers positief kunnen afgerond** worden. Zijn er factoren die men ziet terugkeren en die belangrijk of zelfs bepalend (kunnen) zijn voor een goede afloop?

Voor sommigen is een **breuk met (een deel van) hun omgeving** bepalend geweest voor de positieve evolutie in het dossier, aldus de professionals. Zo kan een verhuis of een verandering van school er voor zorgen dat jongeren minder optrekken met bepaalde peers die een negatieve invloed hebben.

- *Euhm, één jongere was verhuisd en woonde dus niet meer in de buurt waar de dealerkes en de patrons rondliepen. Euhm dus is die gestopt met feiten plegen en die bleef zijn eigen psychologische moeilijkheden soms wel wat hebben, maar al bij al is dat redelijk positief afgesloten.*
- *Wat dat ik vooral merk bij de gasten die dat positief afsluiten, is dat er echt wel een breuk is met een deel van de omgeving. Dat ze van school zijn veranderd of verhuisd zijn, omdat ze een liefke hebben, zo die dingen he.*

Voor jongens wordt ook het hebben van een **vaste vriendin** als potentieel goede invloed benoemd.

- *Iemand tegenkomen dat zoiets heeft van stop eens met dien onnozele kul, herpakt u eens. Dat is denk bij de modale 16-17 jarige man..., er zijn gasten die inderdaad iemand tegenkomen en die zeggen van ik wil wel net iets meer zijn dan, ik wil niet meer den onnozelaar zijn. Dat helpt ook wel (...)*

Ook een **warme thuisomgeving** is belangrijk, aldus de respondenten. Wanneer de ouders een kracht zijn en een veilige thuisomgeving bieden, werkt dit vaak bevorderend.

- *Een heel groot verschil vind ik de gasten die niet uit een VOS komen he. Daar werkt dat totaal anders. Euhm, als ouders en omgeving een kracht zijn, dan hebt ge een veel grotere succesfactor allez dat is een succesratio die jongeren.*
- *Of dan gasten die wel dan een warme omgeving hebben, maar zelf bijvoorbeeld aan de drugs zijn geraakt en daardoor begonnen te stelen. Die dat dan meer kunnen terugbrengen naar hun echte veilige thuis he, maar als het niet goed thuis dan is het echt wel moeilijk.*
- *Diegenen met de meeste slaagkansen, en daar kan ik wel een lijn in trekken, dat zijn diegene die dat wel in een goede thuissituatie zitten en een goede thuissituatie daarom geen perfecte he, daar mag van alles aan mankeren aan die thuissituatie, er mag zelfs hulpverlening in die thuissituatie zitten omdat er van alles he, maar gewoon jongeren die ouders hebben die wel ergens een warm contact daarmee hebben. Omdat één, ook al lopen die nog zot scheef he, die kunnen altijd ergens op terugvallen. Dat is het eerste, plus, die weten hoe dat ze hun relatie en contacten moeten onderhouden, dat gaat niet zo instrumenteel zijn als met de anderen (...).*

Verder wordt het zich kunnen **toeleggen op een passie** genoemd als een belangrijke trigger voor een positief traject. Zo geeft een casusregisseur aan dat voor 1 bepaalde jongere het aan de slag kunnen gaan in een bepaald bedrijf, waardoor hij zich kon toeleggen op zijn passie, een cruciaal element was in het positieve verloop van het traject.

- *Dan heb ik hem via via eigenlijk kunnen binnenfixen in (bedrijf X). (...) Dat is echt (merknaam), dat zijn de nieuwste modellen (...). Die daar binnen gekregen. En dat is zijn ding geworden. Die was én geld aan het verdienen en die kon al zijn passie kwijt. Maar omdat die in zo'n verzorgd, superknop bedrijf zit (...), omdat die gast zoiets had van jullie hebben dit voor mij gedaan, da's die gast die qua empathisch vermogen... en die zei: merci (naam casusregisseur). En dat is het succes geweest in dat dossier.*

Door verschillende professionals wordt ook aangehaald dat jongeren soms gewoon ook uit een negatieve levensstijl groeien wanneer ze **ouder worden**.

- *Ik merk ook wel, naarmate jongeren ouder worden, om het met een cliché te zeggen, die komen zo wel een beetje tot de jaren van verstand of zo. Die worden zo wat redelijker, ja... Niet moeilijk he, veel van die jongeren waar we mee starten zijn echt pubers op het toppunt van hun kunnen en tegen hun 18 merk je dat die wat rustiger worden in hun gedrag, in alles. Dus... ik heb bijvoorbeeld een dossier gehad dat ik positief heb afgesloten en daar hebben wij vanalles mee geprobeerd maar da liep allemaal niet zo heel goed. Maar uiteindelijk kwam dat wel goed. Maar dat was niet per se door toedoen van den inzet van*

die of die partner maar mijn enige conclusie was bijna, die jongen is gewoon, ja (lacht) tot de jaren van verstand gekomen. Die zijn rebelse jaren zijn er precies wat uit en die is wat tot rust gekomen.

- *Gasten worden ook gewoon ouder he. (...) Met ne 14-jarige aan de slag gaan is moeilijk omdat die gewoon leeftijdsadequaat sommige dingetjes niet kunnen verwerken. Daar kan je sommige stappen niet mee zetten. En dan worden die ouder en dan groeien die ook wel uit hun...*

Tenslotte worden op basis van de ervaringen ook **toevallige gebeurtenissen** vermeld als mogelijke positieve invloeden op het verloop van het traject.

- *Veel is ook gewoon toeval en dan moeten we ook durven zeggen zo toevallige ontmoetingen, toevallige gebeurtenissen in het leven van de jongeren, dat hen een inzicht geeft zonder dat wij daar eigenlijk iets direct mee te maken hebben, waar wij wel op kunnen inspelen. Uhm, zo heb ik ja met dat meisje recent die zich altijd in onveilige situaties begeeft, waarvan het onduidelijk is het wel of geen loverboy die zie in één zin of er gebeurt iets tussen haar en de jongen en een andere vriendin, waardoor dat zij ineens doorheeft van ja eigenlijk respecteert die mij niet, want anders zou die dat niet doen. En dan komt ze dat vertellen en dat is een aanknopingspunt en je bouwt daarop verder.*

Negatief afgesloten dossiers

Wanneer gevraagd wordt naar ervaring met negatief afgesloten dossiers, dan blijkt dat dit doorgaans gaat om jongeren die niet **meer bereikbaar** waren, en/of **geen medewerking** wilden verlenen. Sommige negatief afgesloten dossiers zijn dossiers die zelfs **nooit konden opgestart** worden omdat de jongere onbereikbaar was.

- *Die ging altijd in fugue. Maar die was gevlucht en die antwoordde niet meer op mijn dingen. Die zijn moeder wist niet meer waar dat die zat. Ik weet nog altijd niet waar dat die is nu.*
- *Eigenlijk, de korte trajecten zijn trajecten van jongeren die, eigenlijk absoluut niet willen meewerken. Dus de negatief afgesloten zijn vaak korte trajecten. Omdat die gasten absoluut niet de nood zagen om geholpen te worden he.*
- *Ja, ik heb er nu ene dat ik eigenlijk niet anders kan dan negatief afsluiten omdat ik er geen contact meer mee gehad. Dat lukt mij niet meer om die vast te krijgen. Die is ook 18+.*

Er zijn echter ook dossiers waar het een tijdje goed loopt, maar waar de jongere daarna **alsnog afhaakt**, aldus de casusregisseurs. Soms is het niet helemaal duidelijk wat het kantelpunt veroorzaakt, en kunnen de casusregisseurs hier enkel naar gissen.

- *Die heeft een tijd goed samengewerkt, in de zin dat die op de overleggen aanwezig was, en ik had daar contact mee, ik zal het zo zeggen. Maar da's helemaal verzand, da's helemaal weg. (...) En dat zijn echt de lastige dossiers, ja. Vooral omdat ik eigenlijk zelf niet precies de vinger kan leggen op waar is dat nu precies op misgelopen. (...) Ik denk een compleet gebrek aan vertrouwen. Euh, dan niet per se in mij maar wat meer het systeem. Er is ook onder andere een kabinet geweest waar de jeugdrechter heel denigrerend tegen die mama heeft gesproken. (...) En ik denk dat dat er ook wel diep heeft bij ingesneden zowel bij de jongere als bij de mama van... Die jongen was razend (...). Ik denk dat daar een beetje een veer gebroken is, en dat die toen, euh, allee, dat is mijn gedacht he, maar ik denk dat die toen zo'n beetje je m'enfou heeft gedacht en we zijn die gaandeweg wat kwijtgespeeld. (...) En wat er ook van belang is, denk ik, dat dat een door en door criminele familie was. Broers en zussen die in den bak zaten of hebben*

gezet. Een moeder dat totaal geen impact meer heeft, of totaal geen vat meer heeft, een zwaar zieke papa. Ja, die zijn we helemaal kwijt geraakt, en dat kan niet anders dan negatief afgesloten te worden.

Tenslotte dienen we nog een kanttkening te maken bij de als negatief afgesloten gecategoriseerde dossiers. Wanneer jongeren hun engagement intrekken, wordt het dossier gecategoriseerd als negatief afgesloten. In de praktijk kan een traject echter ook in **onderlinge overeenstemming** afgerond worden. Dit hoeft niet per se met een negatieve ondertoon te zijn, zoals uit volgend voorbeeld blijkt.

- *Maar ja, als (jongere X) op zijn 19 jaar uitdrukkelijk zegt ik wil niet dat jij nog naar de politie belt om te vragen of dat ze mij, ik wil niet dat gij dat nog doet. Die heeft dat vriendelijk gezegd he. Ik bedoel, het is niet dat die, die was naar mij toe ook gene contraire he, maar dan moet ge dat ook wel respecteren he. Er is niks dat je dan kunt blijven proberen en blijven motiveren en op zich was dat, was dat een traject waar wel wat stappen in gezet zijn, omdat dat ook wel, die had een heel goed contact uiteindelijk met zijn begeleider, maar die bleven ook wel zo wat hangen in dat stuk van wanneer gaat het gedaan zijn?*

Wat na de afronding?

KOMPAS+ trajecten zijn doorgaans langdurige trajecten. Net door de langdurigheid en het feit dat er tussen jongere en begeleider vaak een band wordt opgebouwd, is het niet altijd eenvoudig om mekaar **los te laten** na afronding, zo blijkt uit de bevragingen.

- *En dan nog kunt ge het vasthouden tot zo ver ge wilt he. Maar ook daarin vind ik dat loslaten een heel belangrijke is, want vroeg of laat moet je ze toch loslaten. En dan kan je beter loslaten als het goed gaat met de melding van: weet mij te vinden.*

Uit de praktijkverhalen van IB+'ers en casusregisseurs blijkt dat het regelmatig gebeurt dat **jongeren** nog contact opnemen na de afronding. Ook wordt vermeld dat **professionele actoren**, ondanks het feit dat een dossier is afgerond, casusregisseurs nog zouden betrekken. Uit onderstaande citaten blijkt dat hier dan wel wordt op ingegaan.

- *Afgelopen zomer van hetzelfde, "hallo kunnen we afspreken?" Anderhalf jaar verder. Verschijnen ze bij mij of aan het frituurke, iets bestellen, ondertussen wat bijklappen over koetjes en kalfjes, kunt ge mij nog in een bepaalde richting duwen, weet ik wat allemaal, ja misschien da, da gebeurt wel.*
- *En de consulent heeft die mensen eind maart uitgenodigd en heeft mij gevraagd wilt gij er niet bij zijn. Ik zeg dat dossier is eigenlijk bij mij afgerond maar oké ik wil nog wel aansluiten.*

Ondanks het feit dat IB+'ers en casusregisseurs zich soms nog engageren in afgesloten dossiers, wordt door een andere casusregisseur opgemerkt dat er hier **geen richtlijnen** over bestaan.

- *Maar dan nog denk ik, stel dat die dan over twee maanden een vraag heeft en ik heb dat afgerond. Ja ik ga dat niet zeggen, sorry het is afgerond. Dus wat dat betreft vind ik dat nog altijd heel vaag van wat is eigenlijk afronding? Zolang als dat ge kunt ge dan moet ge die dan doorverwijzen of zo. Wat doen wij daar dan mee? Eigenlijk is daar geen richtlijn of geen visie rond.*

3.11. Meerwaarde en sterktes van KOMPAS+

Meerwaarde tegenover andere (jeugd)hulpverlening

Uit de dossierstudie bleek dat bij de KOMPAS+ jongeren doorgaans al heel wat hulpverlening aanwezig is (geweest) voor de jongere en/of voor het gezin. In de interviews en focusgroepen werd gepeild naar

wat **volgens de professionals** de meerwaarde is van KOMPAS+ tegenover die andere (jeugd)hulpverlening. Sommige aspecten kwamen eerder al zijdelings of iets uitgebreider aan bod. Hier zetten we alle genoemde aspecten nog eens op een rij.

Onbepaalde looptijd / continuïteit

Het feit dat KOMPAS+ trajecten in principe een onbepaalde duur hebben, wordt door heel wat respondenten aangehaald als een **sterkte**.

- *Dat is vind ik de grote winst van een casusregisseur of van KOMPAS+ tout court, is van je volgt een jongere heel lang ook.*
- *Alle trajecten zijn zo tijdelijk. Er is zo geen enkel die zo lange termijn is.*
- *Veel begeleidingen zijn van een bepaalde termijn, beperkt in tijd. Terwijl dat dat hier, er geen einddatum is he. (...) Dat is een hele grote meerwaarde ja, dat wel.*

KOMPAS+ jongeren hebben er vaak al meerdere en doorgaans kortere hulpverleningstrajecten opzitten op het moment van aanmelding, waar **continuïteit** ontbreekt. Een sterkte van KOMPAS+ is dat er wél continuïteit geboden wordt, net o.a. door de langdurigheid van de trajecten. De continuïteit wordt niet alleen op vlak van tijd gesitueerd, maar ook en vooral op vlak van de hulpverlener(s) zelf (**relationele continuïteit**). Verschillende professionals geven aan dat jongeren vaak te maken krijgen met enorm veel wissels van begeleiders, consultants, schoolactoren enz. in hun trajecten. Binnen KOMPAS+ wordt ingezet op die relationele continuïteit. Er wordt meermaals aangegeven dat de casusregisseur een constante factor en een vast aanspreekpunt is voor de jongeren.

- *Ik vind dat heel goed. Ik denk dat dat veel te weinig gebeurt in de hulpverlening. (...) Dat is goud waard he, continuïteit. Ik denk dat dat ook wel één van de redenen is dat KOMPAS+ is opgestart he. Die trajecten dat is waanzin he, hoeveel mensen daar al hebben opgezeten.*
- *Euhm ik merk dat heel hard bij jongeren, dat ik nu bijvoorbeeld de partner ben die er vanaf het begin bij was, dat er bij de start van KOMPAS+ bij was en dat daar ondertussen al een nieuwe consultant bij betrokken is, nieuwe hulpverlening, andere school (...). Dat ze dan toch één aanspreekpunt hebben dat blijft eigenlijk. Ik vind dat wel zeker een meerwaarde dat wij geen limiet of zo qua termijn hebben, maar dat je kan doorlopen zolang dat het nodig is.*
- *In sommige dossiers, en eigenlijk is dat schrijnend, die ik 2 of 3 jaar of langer heb, ben ik de constante. De consultant is al veranderd, de jeugdadvocaat is al veranderd, hulpverlening is 20 keer veranderd, maar ik zit daar altijd mee terug mee aan tafel. Dus die weten dat ook wel, op den duur wordt dat een vast figuur, ondanks dat ik geen hulpverlener ben.*
- *Die jongeren zien zo vaak nieuwe gezichten, andere gezichten, dat die op den duur zelf niet meer weten ja wie is hier nu nog rond mij of wat komde gij hier nu weer doen. En dan is het handig om toch één vaste waarde te hebben dat blijft lopen eigenlijk zolang dat het nodig is.*
- *Naar de cliënten toe is dat vaste aanspreekpunt, die continuïteit, ook iemand die je dossier door en door en door en door kent.*

Eveneens wordt aangehaald dat het **voor de betrokken professionele actoren** een grote meerwaarde is om 1 centraal aanspreekpunt te hebben rond een dossier.

- *En wat is die voornaamste troef? Dat er iemand is dat op elk moment gecontacteerd kan worden, op elk moment heel helder kan uitleggen wat de verwachtingen zijn, hoe dat, allee, goh ja... daar moet ik over nadenken om dat correct uit te drukken. Ja, ik, dat centrale aanspreekpunt dat vind ik wel heel belangrijk.*
- *Ze weten wie dat ze kunnen contacteren en ook dat als er iets misloopt, kunnen ze heel snel iemand contacteren om mee na te denken van oei het loopt de foute kant op, wat gaan we doen. Ik denk dat dat ook wel een grote meerwaarde is (...).*

Zoals reeds meermaals aangehaald, is het feit dat de trajecten lang lopen belangrijk voor het opbouwen van een **vertrouwensband**; dit vergt immers veel tijd. Ook wordt gesteld dat er vaak verschillende bezorgdheden zijn, en dat het goed is dat er voldoende tijd is om deze stap voor stap aan te pakken, op het **tempo van de jongere**.

- *En ge hebt toch vaak als casusregisseur in je achterhoofd de gedachte van ik ga lang genoeg aan de slag zijn met jou voor al die bezorgdheden op een gegeven moment aan te raken. En is dat nu niet direct in de eerste 3-4 maanden, ik snap dat die bezorgdheden op bepaalde domeinen groot zijn, maar ja, ik ga lang genoeg in uw leven zijn om te weten van oké we gaan die vroeg of laat allemaal eens aangeraakt hebben. Ja da's een heel andere insteek als ge aan de slag gaat wetende dat ge maar 6 maanden hebt, dat geeft een bepaalde druk en stress waardoor dat ge ook wel weet van ik móét dat al gaan aanraken in een gesprek terwijl dat ge aanvoelt dat het nog niet aangenaam is om dit al te doen.*
- *Ja ik vind dat eigenlijk wel goed dat dat onbepaald is. Omdat ge anders, stel dat ge bij ne jongere zou voorstellen kijk dit is KOMPAS+, wij lopen 1,5 jaar, en binnen 1,5 jaar proberen wij uw doelstellingen gehaald te hebben, ja, dan brengt dat ook een zeker druk en prestatiedrang mee, dat de jongere niet ten goede gaat komen. (...) En voor uzelf ook niet, dan gaat ge te hard die doelstellingen nastreven waardoor ge aan een aantal dingen gaat voorbijgaan denk ik. Dus ik vind dat een luxe om onbeperkt te zijn in tijd.*
- *Je kunt gewoon ook een beetje meegaan met de snelheid van de jongere (...). Dat vind ik vooral echt wel positief dat wij geen einddatum hebben, ja.*

Omdat KOMPAS+ dossiers doorgaans **complexe dossiers** zijn, wordt het ook als onhaalbaar beschouwd om bijvoorbeeld op een half jaar positief kan afronden.

- *Ik denk dat KOMPAS+ jongeren, dat zijn complexe dossiers, daar zijn zoveel dingen gaande dat ik niet denk dat ge op zes maand begeleiding alles gaat kunnen... en dat die daar denk ik dan terug in rollen.*

Meer specifiek wordt opgemerkt dat het stoppen met het plegen van feiten een **langdurig en vaak grillig proces** is, waardoor het in de meeste gevallen utopisch is om dit binnen een kortere tijdspanne voorop te stellen als doelstelling.

- *Het veelplegen afleren, ja dat krijgt ge niet op een half jaar gefikst he, dat heeft wat tijd nodig. (...) En dan kunt ge u er ook van vergewissen na 2 jaar of meer, door onder andere die feiten in beeld te brengen van oké is dat nu terecht dat ge dat kunt afsluiten of, maken we ons nog steeds zorgen. Als ge u na een half jaar nog zorgen maakt, ja dat vind ik bijna evident.*
- *Met ups en downs he. Ik haal... geen ene, ik heb altijd terugvallekes he.*

Ook dit is volgens sommigen een sterkte van KOMPAS+; er wordt rekening gehouden met het feit dat trajecten **ups en downs** kunnen kennen op verschillende vlakken. Het traject stop ook niet als het even minder gaat. De begeleiders blijven aanwezig.

- (...) Maar zo die blijvende aanwezigheid, voor mij, is misschien wel de sterkste of één van de sterkste troeven van KOMPAS+.
- Wat dat ik dan vanuit IB+ dan een meerwaarde vind, dat is dat het niet hoeft te stoppen op momenten dat het fout loopt of dat het iets minder loopt, dat je altijd kunt met de casusregie, daar verder een plan of zo kunt bedenken, dat het niet op 18, dat het niet ineens stopt. En dat je genoeg partners hebt, dat je daar beroep op kunt doen of kunt overleggen.

Tijdsinvestering per jongere

Meermaals wordt ook de tijd die er binnen KOMPAS+ geïnvesteerd wordt per jongere, als een sterkte benoemd. Zo wordt er heel wat tijd geïnvesteerd in een gedetailleerde **beeldvorming**, en wordt de jongere tijdens het traject ook veel **nauwer opgevolgd** dan in andere (jeugd)hulpverleningstrajecten, zo wordt gesteld. Hierbij wordt vaak de vergelijking gemaakt met consulenten, die volgens de respondenten tussen 60 en 80 dossiers zouden opvolgen.

- Ik weet niet of er zo veel casusbesprekingen zijn waar er probleemgevallen om het zo te benoemen, zo genuanceerd in beeld worden gebracht als op het OT. Ik vind dat wel een pluim voor KOMPAS+ (lacht).
- Ik denk dat dat het grote verschil maakt he, enerzijds die ketenaanpak, heel veel informatie, het samenzitten rond de tafel, al vanaf de weging he, van voor het bezig is eigenlijk en dan vooral die casusregisseur he, die honderd of duizend keer meer kan doen dan een consulent met 70-80 dossiers, die kan nooit bieden aan een jongere wat een casusregisseur kan.
- Ik denk wat we heel erg merken in heel veel dossiers, waar je met hetzelfde soort jongeren zit, maar waar enkel een consulent zit, die mensen hebben gewoon veel minder tijd om de regie te nemen.
- Ik denk ik dat ik dat als een meerwaarde zie en dan hoop ik ook dat partners dat zo zien of beginnen te zien, euhm dat ze op ons kunnen terugvallen en als iemand bijvoorbeeld niet snel kan schakelen omwille van een heel druk bezette agenda van zijn of haar beroep ja dan zal ik wel mee bijvoorbeeld met die jongere mee naar de school gaan of weet ik veel (...). Wij hebben het ook wel druk op sommige momenten he, soms begint alles plots, maar we proberen dat wel en we hebben daar wel meer tijd en ruimte voor dan andere mensen denk ik soms.

Meer specifiek wordt hier ook de **intensieve begeleiding** van Kwadraat IB+ genoemd als een belangrijke meerwaarde (zie ook eerder). Iemand merkt op dat het daarom wenselijk is de capaciteit van IB+ uit te breiden in de toekomst.

- Ik denk ja de IB+ capaciteit moet sowieso worden uitgebreid (lacht), denk dat die ook wel echt aan het plafond zitten van hun mogelijkheden he. Ik vind dat een van de meest waardevolle hulpverleningsvorm voor jongere dat er momenteel in de hulpverlening bestaat in de stad. Euhm dus wat mij betreft als ik mag dromen mag daar een verdriedubbeling van IB+'ers komen (lacht)

Door een aantal respondenten wordt aangehaald dat het interessant zou zijn om voor een meer **gedifferentieerd aanbod** uit te bouwen om de jongere binnen KOMPAS+ intensief te begeleiden. Concreet zou er naast de optie van het inschakelen van een IB+'er, ook moeten kunnen gekozen worden voor nog andere pistes. Hier wordt bijvoorbeeld een SWAT-groep voor KOMPAS+ jongeren genoemd, maar ook meer groepsgerichte aanpakken in het algemeen en onthemingsprojecten.

- Er is gekozen voor inzet van IB+ (...).Het zou mooi zijn moest er een meer gedifferentieerd aanbod mogelijk zijn (rustplekken aanbieden, SWAT aanbod,...)

- *Extra projecten erin steken, ik ben voorstander van een SWAT groep voor KOMPAS+’ers.*
- *Een meer groepsgerichte aanpak.*
- *Ja, een groepsgerichte aanpak, echt zo gedragsmatig daar nog meer op in te zetten rond die jongere.*
- *Onthemingsprojecten.*

Centralisatie en regie

Het feit dat een casusregisseur **de regie** neemt over een dossier, wordt ook als een belangrijke meerwaarde benoemd. Er wordt gesteld dat er ook buiten de ketenaanpak soms wordt samengewerkt, maar dat wanneer er niemand is die de regie strikt in handen neemt, dit toch minder efficiënt verloopt.

- *Ik was zelf aan het denken, de regie die er genomen wordt. Ik denk dat die ook wel een heel groot verschil maakt. De regie die wordt genomen in die trajecten, en die er expliciet bovenop gezet wordt. Want ik denk dat dat vaak is wat we missen, in de samenwerking he, dat we wel proberen goed samen te werken, maar als die regie niet zo strikt in handen genomen wordt, waar dat hier wel gebeurt, dat is een heel groot verschil merk ik, met andere trajecten, met hetzelfde soort jongeren.*
- *En wat ik heel erg merk in de praktijk, en dat is een pluim voor de casusregisseurs, is dat dat ontzettend betrokken mensen zijn die echt vanuit een heel grote betrokkenheid heel dicht bij de jongere, doen wat ze moeten doen. (...) Er moet maar iets ergens in een traject niet zo goed lopen, en ge hebt die direct bij u, die heeft die regie in handen, zet mensen samen, zorgt voor die samenwerking, zorgt voor de nodige afstemming. Ik denk dat dat een heel grote meerwaarde is die dat we bij heel veel andere, waar de ketenaanpak niet wordt ingezet, dat we die daar heel erg missen, in die complexe dossiers.*

Dat de casusregisseur niet alleen de regie neemt, maar ook **informatie centraliseert**, en laat **doorstromen**, is een belangrijke meerwaarde, aldus de bevraagde actoren. Er is op die manier altijd iemand die beschikt over de meest *up to date* informatie wat een jongere betreft, en dit op alle levensdomeinen. Dit is niet alleen handig voor alle betrokken partners tijdens het traject, maar het zou ook voorkomen dat er belangrijke informatie door de mazen van het net glipt. Zo haalt iemand aan dat er soms, net omdat er zo weinig continuïteit is in trajecten, een bepaalde problematiek niet gedetecteerd wordt. In dat opzicht is de langdurige en gecentraliseerde opvolging door een casusregisseur een belangrijke troef om aangepaste hulp te voorzien voor de jongere.

- *Dat alle info specifiek rond ene case heel hard gecentraliseerd zit, bij 1 iemand van wie er verwacht wordt dat die up to date is over alles in functie van de jongere.*
- *(...) Waardoor dat er veel minder foutjes worden gemaakt. Het is wel vaker dat jongeren van jut naar jaar worden gestuurd en dat er dingen worden vergeten of er uit worden gehaald en uiteindelijk komt dat dan toch uit maar dan zijn we te laat als hulpverlener. Wij kunnen veel sneller dingen detecteren. Ik heb zo’n jongere gehad, die heeft heel intelligente ouders, die is heel lang heel zwaar mishandeld geweest thuis, maar iedere keer als een CLB begon van: he wat is hier... dan werd die in een ander CLB net gestoken. En dat kan bij ons niet, want wij zien dat wel en wij zien veel sneller van: wat is daar?*
- *Ja, die informatiedoorstroom, tussen verschillende mensen die rond diezelfde jongere en de context zitten. Dat iedereen heel goed weet wie met wat bezig is, als er bepaalde dingen zijn dat anderen zouden moeten weten, dan worden er heel snel gegevens doorgegeven zodat iedereen altijd heel snel op de hoogte is van alles wat dat er rond gebeurt van dat dossier, dat vind ik ook wel.*

De informatie wordt niet alleen gecentraliseerd, maar ook permanent **onderling uitgewisseld**. Deze informatiedoorstroom wordt zoals aangehaald als zeer waardevol beschouwd door de bevraagde

actoren. Hier wordt meermaals specifiek verwezen naar de **politiële en justitiële informatie** die sneller tot bij de partners komt. Hierdoor hebben de actoren een *up to date* en realistisch beeld van eventuele politiële en justitiële contacten. Bijgevolg kan korter op de bal gespeeld worden, maar kan dit ook gebruikt worden om een eerlijk gesprek aan te gaan met de jongere.

- *En ook voor ons he, als partner he, als ik het dan politieel bekijk en ik zie dat ne jongere ik weet niet wat aan het uitsteken is, ja ik zou het anders niet weten tot wie ik mij dan zou moeten richten en nu is dat effe zoeken, ja wie is de casusregisseur dat je die in kennis stelt.*
- *Politie zit mee aan tafel, parket zit mee aan tafel, dus men weet eigenlijk ook wat er nog aan dagvaardingen gaat komen, welke feiten dat er recent zijn gepleegd, wordt allemaal heel snel met elkaar uitgewisseld dus die begeleiders weten van ja dit heeft nu geen zin dat we dat traject opstarten want hij moet zich nog, binnen een maand komen verantwoorden voor. Dus het lijkt dat het werk dat nu de hulpverleners doen minder nutteloos is omdat men eigenlijk rekening kan houden met het ganse plaatje.*
- *Ik denk ook naar de jongere toe dat dat ook wel een meerwaarde heeft die informatiedoorstroom en dat wij op de hoogte zijn van alles. Ik kan mij nog herinneren dat een jongere zei van “nee ik was bij 1 feit betrokken en ik heb daar verder niks gedaan”, dat ge wel echt kunt zeggen van kijk binnen KOMPAS+ hebben wij een samenwerking met de politie, wij zijn op de hoogte van alle feiten. (...) Dat we daar wel beter van op de hoogte zijn dat we dan een eerlijk gesprek met de jongere kunnen hebben, wat dat ook weer op die manier een voordeel is (...).*

De centralisatie in de ketenaanpak zorgt er volgens een aantal respondenten ook voor dat er meer **duidelijkheid en transparantie** is naar de jongere toe, maar ook naar de betrokken partners toe.

- *Naar de jongens toe ook heel transparant met het plan van: dit is uw doel, dit is de timing, die persoon gaat je hiermee helpen. Zodanig dat niet iedereen op dezelfde levensdomeinen zit wat én verwarrend is voor cliënten en ouders.*
- *Dat heeft vooral een meerwaarde op vlak van duidelijkheid. Iedereen weet wie dat met wat bezig is en waar er rond gewerkt wordt. Dus duidelijkheid ook van wat er allemaal aanwezig is rond die jongere qua hulpverlening en afstemming tussen al die partners daar rond.*

De jongere centraal stellen en de jongere aan het stuur

Tenslotte wordt door de professionele actoren ook meermaals verwezen naar het feit dat de **jongere** in KOMPAS+ centraal wordt gesteld en **zelf aan het stuur** zit. Dit wordt aangeduid als een meerwaarde tegenover ander hulpverlening, waar volgens de actoren minder naar de jongere geluisterd wordt, en waar er veel meer beslist wordt zonder inspraak van de jongere. Volgens de actoren zouden jongeren het feit dat er echt naar hen geluisterd wordt, en ze inspraak krijgen in het bepalen van hun doelen, dit sterk appreciëren.

- *Bij KOMPAS+ krijgen ze heel veel in handen omdat ze zelf een beetje hun actieplan moeten opstellen en hun doelen wat moeten formuleren. Euhm dus het is denk ik daardoor dat ze er ook wel voor open staan en dat ze echt wel het gevoel hebben dat er iemand naar ze luistert. Dat hoor ik wel heel vaak van “ja jullie luisteren naar mij, jullie vragen wat ik wil en jullie gaan niet zomaar iets beslissen” en ik denk dat dat wel maakt dat die wel open staan en dat vertrouwen ook naar u geven.*
- *Ik geloof niet in preken, dat werkt nooit en ik geloof ook niet in een traject voor iemand anders vastleggen. En ik heb het gevoel dat (hulpverleners) dat constant aan het doen zijn. Maar dat werkt niet. Euhm, dus wij nemen een beetje ownership van hun leven af, kei goed bedoeld he door met 101*

oplossingen te komen die niet van hunzelf zijn (...). Maar dat werkt ook niet (...). Dus je moet emanciperend werken en anders werkt dat niet met die gasten.

Wat levert KOMPAS+ op voor de jongere?

Aan de professionele actoren werd gevraagd wat naar hun ervaring KOMPAS+ oplevert voor de jongeren. Wat levert het volgen van een KOMPAS+ traject op voor de jongere, volgens de actoren? Wat nemen jongeren mee uit zo'n traject?

Door de actoren wordt meermaals verwezen naar de kans die jongeren binnen KOMPAS+ krijgen om een **positieve en/of hechte hulpverleningsrelatie** aan te gaan met (een) begeleider(s). Dit kan zinvol zijn na het traject. Zo kan dit het vertrouwen in de hulpverlening stimuleren, maar het niet willen teleurstellen van een begeleider zou volgens een respondent ook een stimulans kunnen zijn om op het rechte pad te blijven.

- *Wat dat ge wel voelt, is het in de heel heel kleine dingen van jongeren die inderdaad aangeven van ah wow, ge zijt naar Mol gekomen voor mij. Al is het dat ze die ene dag één keer het gevoel hebben gehad van ja, iemand doet dat hier wel voor mij of die euhm, die geeft daar wel om. Al is het omdat die begeleiding op niets uitloopt of ze komen er toch terecht, ooit in de gevangenis terecht uiteindelijk. Euhm, dat ze dan later als ze dan wel een vraag hebben, dat ze dan voelen van ah ja, maar ik heb wel vertrouwen in hulpverlening want ik heb daar iemand gehad waar ik wel een goed gevoel bij had.*
- *Goh ja, nu een jongere dat, goh, ik kijk nu een beetje naar zo de filmpjes he dat zo twee weken geleden waar dat de jongere zelf aan het woord, waar dat ze echt wel goed een meerwaarde zien van een casusregisseur die betrokken is, die eindelijk eens een keer met een IB+ begeleider eindelijk eens een fijne, hechte hulpverleningsrelatie hebben kunnen opbouwen (...).*
- *Het moment dat ze in verleiding komen of met gasten, ik wil die begeleider niet teleurstellen of we hebben afgesproken dat ik zou weggaan of wat dat de aanpak ook is of eruit ziet.*

Ook op puur **praktisch** vlak zien de bevroegde actoren dat een KOMPAS+ traject veel kan opleveren voor de jongere.

- *Maar ik denk ook gewoon dat er in heel veel dossiers Kompas Plus ook gewoon praktisch gezien veel voor een jongere... Ik herinner mij een jongere dat op een moment op straat is komen staan en via KOMPAS+ is die in een noodwoning he (...). Euhm en via KOMPAS+ heeft die letterlijk wel, heel die zijn OCMW dingen zijn in orde geraakt, administratief heeft die kei veel hulp gekregen, euhm ik denk ook voor zo'n jongere heeft de ondersteuning van KOMPAS+ een wereld van verschil gemaakt.*

Volgens de IB+'ers is er vaak een opvallende verandering merkbaar doorheen het traject in de manier waarop jongeren in **interactie en communicatie** gaan met anderen. Hier wordt volgens de IB+'ers dan ook specifiek op ingezet tijdens de begeleiding.

- *Misschien zou ik wel iets kunnen zeggen dat direct meetbaar is. De manier waarop jongeren in interactie en communicatie gaan met derden, gewoon simpelweg. Als ze de eerste keer voor de rechtbank moeten verschijnen, dan is dat met heel veel grave praat erbij, en de laatste keer dat ze moeten verschijnen, is dat wel, ja, op een normalere manier. Op een betere manier dat ze in communicatie gaan. Ik denk dat ze dat wel meekrijgen van ons, collega's?*
- *Ja.*
- *Ik zie dat echt wel heel duidelijk. Van oké, want we gaan daar heel vaak over in gesprek als we zien dat ze op een verkeerde manier communiceren (...). En proberen we tot bewustwording te komen van oké*

wat je toen hebt gedaan dat kan niet want dat kan dit en dat teweegbrengen. En dan zie je echt wel die verbetering. Die tweede keer op een KOMPAS+ overleg is ook al heel anders dan op het eerste. En volgens mij is dat ook iets dat heel duidelijk meetbaar is en dat ze ook wel meenemen voor de rest van hun leven. Als ze gaan solliciteren, dan weten ze ook ongeveer hoe ze in communicatie moeten gaan.

Er wordt ook gewezen op een mogelijk **lange termijn effect** dat door een KOMPAS+ traject wordt meegegeven aan de jongere. Zo zou er door KOMPAS+ in het algemeen, of een IB+ begeleiding in het bijzonder, mogelijks een zaadje geplant worden voor de toekomst, aldus de IB+'ers. Het kan hier gaan om iets dat de IB+'er gezegd heeft, maar evengoed om een gevoel dat de IB+'er heeft meegegeven aan de jongere. Eén van de IB+'ers omschrijft dit als "levenselexir".

- *Ik ga het in 1 woord beschrijven: levenselexir.*
- *Ja ik wou het net zeggen. Ik denk dat ge echt verder moet kijken naar de toekomst, dat dat...*
- *Ik geloof daar ook wel ergens in, en ik vind dat voor begeleiders ook heel belangrijk, dat ze daar ook altijd rekening mee houden, dat ge ergens ook wel iets plant in die jongere. En ook al komt dat vandaag niet tot uiting, ik kan bij sommige jongeren, ik denk dat jullie dat ook wel allemaal ergens hebt he van, die heeft toen voor mij dat betekend en dat maakt dat ik nu zo in het leven sta. En dat vind ik wel altijd een belangrijk gegeven.*
- *Ja en dat gaat ge nu niet kunnen zien, maar binnen tien jaar of binnen twintig jaar dat die ineens denkt van: die IB+'er heeft toen dat gezegd, en nu valt mijne frank, hij bedoelt dit.*
- *(...)*
- *En soms gaat dat inderdaad niet over iets dat ge hebt gezegd, het gaat ook al gewoon over het gevoel dat ge hebt meegegeven. Dat dat echt al super veel betekent voor zo'n jongere. en ja die gaat dat op dat moment misschien niet zeggen of uiten, maar na zoveel jaren komt dat dan wel tot uiting. En komt er zo'n beseef-moment bij de jongere. En dat is wat we willen meegeven.*

3.12. Samenwerken in een ketenaanpak

Eerder al kwam reeds in verschillende hoofdstukken de samenwerking tussen de verschillende actoren in concrete dossiers aan bod. Naast de samenwerkingen op dossierniveau bij lopende trajecten, en concrete dossierbesprekingen op het operationeel teamoverleg, is er uiteraard ook nog de samenwerking tussen de betrokken ketenpartners op **strategisch niveau**. Dit gebeurt vooral in de stuurgroep, maar voor een stuk ook in het operationeel team.

In de focusgroepen werd gepolst naar wat de **meerwaarde** is van het samenwerken in KOMPAS+ voor hun eigen organisatie, maar ook wat belangrijke **randvoorwaarden** om de samenwerking goed te laten verlopen. Eveneens werd de vraag voorgelegd of alle **noodzakelijke partners** betrokken zijn volgens hen, of dat we daarentegen nog een bepaalde expertise missen op strategisch niveau.

Meerwaarde voor de betrokken ketenpartners

Naast de meerwaarde die KOMPAS+ heeft op dossierniveau, is er volgens de bevroegde professionele actoren uit het **operationeel team** en de **stuurgroep**, ook een meerwaarde voor de eigen (moeder)organisatie. Op basis van de antwoorden kan gesteld worden dat de meerwaarde zich op verschillende niveaus situeert.

Een eerste voordeel is dat door de betrokkenheid in KOMPAS+, de **kennis van de sociale kaart** uitgebreid wordt en het professionele netwerk groter wordt. Eveneens wordt door de uitbreiding van het professionele netwerk ook de stap om andere actoren te contacteren, veel kleiner.

- *Wij werken dan op derdelijns, dus wij zijn meestal niet op de hoogte van andere organisaties of andere mensen die hier aanwezig zijn, euhm of een sociale kaart daaromtrent, ik denk dat dat wel heel interessant is om daar aanwezig te zijn om eens te horen welke instellingen of diensten daar nog allemaal bestaan en dan kunnen wij daar ook wel eens gebruik van maken.*
- *Wij merken dat ook wel vanuit onze eigen casusregisseurs die vanuit de stad mee werken, dat die dat aangeven, zo dat stukje expertise, die sociale kaart die veel sneller uitbreidt dan wanneer ge enkel vanuit uw eigen werking vertrekt door juist met iedereen mee aan dat OT te zitten. En die brengt dat dan bijvoorbeeld in naar onze HCA-dienst.*
- *Ik zeker wel. Omdat ik van die andere partners onvoldoende kende en wat die allemaal in huis hebben, waar dat ik voor mijn eigen doelgroep ook winst kan uithalen en een stuk expertise in meegekregen heb, van dit is nen ideale om bij die organisatie aan te melden, omdat we vroeger het aanbod van mekaar onvoldoende kenden. (...) Ge gaat ook gemakkelijker eens een telefoontje plegen naar mekaar als er toch iets moeilijk loopt in de samenwerking. Ge kent mekaar, ge praat dat uit, en dat gebeurt inderdaad met respect en in vertrouwen. Ook omdat ge mekaar beter kent.*

Een tweede voordeel is dat via KOMPAS+ de vinger aan de pols gehouden kan worden, en op die manier **trends** kunnen vastgesteld worden en vervolgens **gesignaleerd** worden aan het beleid. Dit sluit aan bij de signaalfunctie van KOMPAS+ (zie verder, bij 3.13.).

- *Ja voor ons, allez als ik dan als werknemer van (X) spreek, voor ons ligt de opdracht er dan in om dingen naar beleid te formuleren of beleidssignalen te geven, bijvoorbeeld die trend van drill rap van het afgelopen jaar, half jaar, ja wij moeten dat signaleren, wij moeten daar een antwoord proberen op te vinden, daar moet iets mee gedaan worden, je kunt dat moeilijk op zijn beloop laten.*

De aanwezige **politiële actoren** geven evenwel aan dat zij veel tijd investeren in KOMPAS+, maar er verhoudingsgewijs minder kunnen uithalen dan de andere actoren. Toch wordt ook een recent project vermeld waar een aantal jongeren strikter worden opgevolgd, inclusief een aantal KOMPAS+ jongeren. In dit project kunnen de wijkteams die de jongeren opvolgen, rechtstreeks contact opnemen met de casusregisseur, wat als een meerwaarde wordt gezien.

- *Ja, vanuit politie is onze investering naar KOMPAS+ heel groot, maar wij kunnen heel weinig tot niets doen met hetgeen wat we hier (OT overleg) horen. Dus wij investeren heel veel, zowel de voorbereiding voor deze OT's als de vragen die wij binnenkrijgen (...). Nu sinds kort hebben we een project binnen politie bij de jongeren waar dat we een aantal jongeren wat strikter opvolgen voor een bepaalde periode en daar zitten ook KOMPAS+'ers in en dat is nu wel iets waar dat dat wel handig is, omdat dan de wijkteams de jongeren (...) ook huisbezoeken brengen, dus als het daar fout loopt, kunnen zij contact gaan opnemen met de casusregisseur waar dat die lijn ook nog eens kort is en dat is voor sommige politiemensen die die huisbezoeken uitvoeren wel plezant om rechtstreeks dat contact te hebben (...), Dus dat is er wel, maar om nu echt te zeggen dat we er heel veel uithalen, dat niet. Maar dat is ook wel ergens logisch.*

Vanuit de **jeugdrechtbank** is het feit dat KOMPAS+ betrokken is in een dossier een soort van waardemeter. Wanneer een dossier weerhouden wordt na de weging, duidt dit op een zekere complexiteit van de situatie. Dit geeft een indicatie voor welke maatregelen of sancties al dan niet aangewezen zijn. Bovendien wordt de uitgebreide verslaggeving, die het dossier vanuit verschillende perspectieven belicht wordt, als een meerwaarde beschouwd.

- *Jongeren die worden weerhouden voor KOMPAS+, dat wij weten van kijk die zijn situatie was ernstig genoeg, complex genoeg, los van aantal feiten, want eigenlijk is soms 1 of 2 feiten al genoeg want ze kijken niet zozeer naar het aantal feiten maar wel naar de complexe problematiek waar die jongere inzit.*

En waarbij je het met 1 hulpverlener, 1 keer per maand niet gaat redden. Of met die jongen gewoon op te sluiten in een instelling, je het niet gaat redden. En dan weet je van ah, KOMPAS+ zit erop dus het is de moeite om er wat meer tijd en energie in te steken want anders hadden ze dat niet weerhouden. En dat is voor mij een beetje een waardemeter. (...) We merken dat aan de verslaggeving en aan de inhoud van heel die verslaggeving, ja, dat dat eigenlijk toch tot een hoger niveau is getild want anders krijg je gewoon het verslag van die ene behandelaar van die jongen en nu krijg je een verslag met verschillende insteken dat heel vullend is, en heel ja, dat je ineens al een voorstel ziet van wel traject men wil lopen.

Randvoorwaarden

Wanneer gepolst wordt naar **randvoorwaarden** om de samenwerking binnen een ketenaanpak goed te laten verlopen, wordt verwezen naar 4 zaken: het belang van te kunnen werken en info te kunnen delen in vertrouwen, een gemeenschappelijke taal, voldoende middelen en tijd, en een goede aansturing en coördinatie.

Infodeling en vertrouwen

Zowel op operationeel als op strategisch niveau is volgens de actoren **vertrouwen** een cruciale randvoorwaarde om goed te kunnen samenwerken.

- *Onderling vertrouwen. Maar dat is gegroeid he, denk ik.*

In dat kader wordt vaak verwezen naar de **infodeling** binnen de ketenaanpak (zie ook 3.2.). Het zogenaamde gedeelde beroepsgeheim is volgens de respondenten cruciaal om echt te kunnen samenwerken. Wanneer geen informatie gedeeld wordt, blijven actoren immers naast elkaar werken, zo wordt gesteld. De infodeling is dus het middel maar niet het doel.

- *En om daar echt ne keten die goed werkt van te kunnen maken, moet er ook een kader zijn om informatie te mogen delen, want anders blijft het inderdaad naast elkaar werken. En dan is het veel minder samen werken. Of veel trager op de bal spelen. Dat je pas na x aantal tijd cruciale informatie krijgt. Wat nu sneller kan.*
- *(...) Informatie mogen uitwisselen is daar wel cruciaal in he, om goed te kunnen samen werken.*
- *En dan is het stukje informatiedeling het middel maar niet het doel.*

Hoewel er momenteel een uitgewerkt kader bestaat rond infodeling binnen KOMPAS+ in het kader van **casusoverleg**, haalt iemand aan dat de regels rond infodeling na de bespreking op het OT, en dus tijdens de loop van een traject, niet altijd helder is.

- *Ja, zo informatiedeling doorheen een traject. Wij begeleiden soms jongeren waar we langs alle kanten voelen van ze zijn er nog niet uit, ze zijn nog feiten aan het plegen maar zolang er geen PV is of tot bij parket, jeugdrecht en consulent komt, ja dan kunnen we daar ook niks mee. Euhm, ja in hoeverre kan daar, mag daar, informatie-uitwisseling zijn of de vraag gesteld worden als geweten is dat een jongere in KOMPAS+ zit, welke partners, omdat dat ook interessant is om met zo ne gast het gesprek vanuit een hulpverleningsbril mee aan te gaan.*

Om vertrouwen te kunnen opbouwen is het volgens de respondenten ook belangrijk dat de ketenpartners elkaar **goed leren kennen**, en hierbij respect hebben voor de finaliteit van elke partner.

- *Maar ook wel, ik weet niet dat dat een doelstelling is, want dat was uw initiële vraag he, het leren kennen van de verschillende partners en het respect hebben voor ieders finaliteit, maar toch daar in gaan bekijken, ook al hebben wij als hulpverlener een andere finaliteit dan politie, toch met veel respect voor*

elkaar, elkaar leren kennen en bekijken wat kunnen we voor mekaar betekenen. (...) Voor mij is dat ook belangrijk om goed samen te kunnen werken.

- *En ook mekaars werking wat kennen. Ik vind dat dat soms bij het uittekenen van het proces wel moeilijk was omdat je eigenlijk een beetje naast elkaar spreekt, omdat je niet weet wat de andere doet en dan kijkt iedereen naar de andere en dan ja dan is dat ondertussen, dan is dat ook gegroeid he.*

Er wordt ook gesteld dat dit een proces is dat onderhouden moet worden. In functie van het in vertrouwen te kunnen (blijven) werken is het belangrijk dat de partners elkaar op **regelmatige basis** zien. Specifiek voor de stuurgroep wordt door iemand aangehaald dat bijvoorbeeld 2 keer per jaar een bijeenkomst mogelijks niet voldoende is.

- *Euhm, natuurlijk als het aantal stuurgroepen per jaar terugvalt naar 2 per jaar dan gaat er wel iets minder contact zijn. Dat moeten we misschien bekijken of dat voldoende gaat zijn. Zeker als er heel veel partners zijn, en we zien ook vaak dat er drukke agenda's zijn, ook nieuwe collega's die aansluiten bij de stuurgroep, dus dat is iets waar we alert voor moeten zijn.*

Een gemeenschappelijke taal

Door iemand wordt ook het spreken van een gemeenschappelijke taal genoemd als belangrijke randvoorwaarde. Concreet wordt gesteld dat alle partners wel vanuit hun eigen kader werken, maar tegelijkertijd een **gemeenschappelijke taal** spreken. Dit is belangrijk naar de jongere toe, bijvoorbeeld op een overlegmoment, maar ook in het vertalen van de opgestelde doelen.

- *Een gemeenschappelijke taal spreken als belangrijke voorwaarde. Bijvoorbeeld, als ik dan vanuit een casusregisseur kan spreken waar een terugkoppeling komt. Dat die zorgt dat er een gemeenschappelijke taal met de partners aan tafel wordt gesproken. Zodat ge ook niet zo ne strijd ineens aan zo'n tafel krijgt, en dat iedereen wel vanuit zijn eigen kader werkt, maar dat ge wel samen kijkt van oké op welke manier kan dat dan in elkaar gevloeid worden en hoe kunnen we mekaar vinden in die taal naar die jongere toe. Daar dacht ik bijvoorbeeld aan. Ik denk ook in het stukje vanuit die doelstellingen die we samen hebben opgesteld, dat vertalen en u eigen maken, en daarin een gemeenschappelijke taal spreken.*

Voldoende middelen en tijd

Tenslotte verwijzen respondenten meermaals naar het feit dat het samenwerken in een ketenaanpak **tijdsintensief** is. Het is dan ook cruciaal dat er voldoende middelen tegenover gezet worden.

- *Ja dat is ook 1 van de randvoorwaarden he, dat ge daar genoeg middelen op zet, voor de casusregisseurs en voor de begeleiding zelf ook he, en den tijd die iedereen er in steekt om aan tafel te gaan zitten.*

Voldoende middelen alleen is niet voldoende, zo wordt opgemerkt. Een goed draaiende ketenaanpak vraagt ook **geëngageerde partners**. Betrokken zijn bij een ketenaanpak vraagt immers een grote tijdsinvestering.

- *Ja, en ook wel engagement van verschillende partners ook he. Want mensen die hier aan tafel zitten nemen het er ook bij in hun jobtime he. Dus dat engagement moet ge echt wel bij verschillende... nog los van casusregisseurs kunnen aanwerven moet ge ook dat engagement hebben en, zeker als ge het op poten wilt zetten, een stevig engagement. Een opstartfase vraagt ook wel veel.*

Aansturing en coördinatie

Ook een goede **aansturing en coördinatie** wordt genoemd als een essentieel element voor het slagen van een ketenaanpak.

- *Uiteindelijk komt het erop neer dat als je intersectoraal over beroepsgroepen heen samenwerkt, ja dan moet er altijd wel iemand zijn die de regie pakt, anders krijg je een soort stuurloos gebeuren.*

Concreet wordt door iemand aangehaald dat het goed lopen van KOMPAS+ misschien wel vooral een verdienste is van de **ketenregisseur en de operationeel coördinator**.

- *Het succes van KOMPAS+ is niet zozeer dat al die partners dat zo goed doen, het is vooral omdat de operationeel coördinator en de ketenregisseur dat zo brandende houden, dat zo actueel houden, dat als zij ons uitnodigen voor een vergadering, dat zij een hele degelijke agenda hebben en daar wel de sense of urgency elke keer bijzetten. (...). Zij zijn momenteel echt wel de brandstof van die motor. Die onderdelen zitten allemaal in elkaar, dat zijn wij allemaal, maar zij zitten echt wel dat spel in gang.*

Missen we nog partners (strategisch niveau)

Eerder (zie 3.2.) werd reeds in kaart gebracht of de professionele actoren nog extra partners zouden willen betrekken op niveau van het operationeel team. Dezelfde vraag werd gesteld wat het **strategische niveau** betreft.

Ten eerste wordt gesuggereerd om de **gemeenschapsinstellingen**, maar ook het **gevangeniswezen** te betrekken. Heel wat KOMPAS+ jongeren hebben immers ervaring met een verblijf in de gemeenschapsinstellingen, en sommigen komen op een bepaald moment (ook) in de gevangenis terecht.

- *Ik mis het gevangeniswezen ook wel wat aan tafel of dan de gesloten instellingen die voor mij in mijn dossiers een hele grote partner zijn. Al mijn gasten hebben al in Mol gezeten, al mijn gasten hebben al in Everberg gezeten. Euhm dus dat is wel info die we missen (...).*

Ten tweede wordt de **VAPH-sector** genoemd, maar ook actoren uit de GES+ voorzieningen. Er wordt evenwel opgemerkt dat hier al stappen in gezet werden.

- *Als je spreekt over het VAPH en GES+, euh, het is een partner die momenteel erg ontbreekt, vind ik, voor onze jeugd delinquenten.*
- *Sommige van onze delinquenten jongeren zijn GES+ en daar weet niemand goed weg mee. Het zou toch interessant zijn als die mee in het KOMPAS+ verhaal stappen.*
- *Ik denk zeker, ja, de expertise, euh, vanuit die wereld van de gedrags-emotionele, dus GES+, dat zou nog... Maar we zijn er al mee bezig.*

Een derde groep die genoemd wordt, zijn **ervaringsdeskundigen**, zowel jongeren als ouders. Volgens 1 van de respondenten kan het nuttig zijn om de stem van deze mensen rechtstreeks mee te nemen. Het kan verrijkend zijn om ook hun visie mee te nemen in het kijken naar problematieken en situaties, maar het kan ook remediëren aan de afstand die sommige jongeren zouden voelen tegenover hulpverleners die doorgaans niet met dezelfde problematieken kampen dan henzelf.

- *Wat ik wel nog mis, zijn ervaringsdeskundigen. (...) Euhm, kunnen die ook niet een stukje hun inbreng meegeven, rechtstreeks in plaats van via één van de partners dat hun stem wordt meegenomen, of door de jeugdadvocaten of hulpverleners. (...) Ik denk dat wij allemaal uit heel andere achtergronden komen dan onze jongeren. (...) De vierde wereld waar onze jongeren in opgroeien, wij kennen dat niet he. Die waarden en normen zijn daar helemaal anders geordend dan hoe wij naar gezond en kwalitatief leven kijken. (...) Die kijken met een hele andere blik naar die zorg waarvan wij van denken van hier doen we*

goed mee. (...) En aan de andere kant, hoor ik ook wel van jongeren dat die afstand voelen van die hulpverlening die ook niet dezelfde miserie heeft meegemaakt.

3.13. Beleidsaspecten en maatschappelijke meerwaarde

KOMPAS+ heeft naast opdrachten op het operationele en het strategische niveau, ook een ruimer perspectief. Zo zijn er volgens de bevroegde professionele actoren meerdere taken of functies weggelegd voor KOMPAS+ op het ruimere maatschappelijke en beleidsniveau.

Gedeelde visie en aanpak

Een belangrijk beleidsmatige troef van KOMPAS+ is dat het een forum biedt om samen met alle partners te **reflecteren** over nieuwe fenomenen, en dat er een **gedeelde visie en aanpak** in Antwerpen kan ontwikkeld worden.

- *Het is ook wel goed denk ik dat als er vragen bij komen, zoals daarnet rond criminele bendes, dat is dan iets waar we allemaal mee geconfronteerd worden, dat is dan een goede gelegenheid denk ik om samen te zitten en samen over iets na te denken en dan creëert ge weer terug die gemeenschappelijkheid.*
- *Ja en finaal denk ik is toch ook een doelstelling, zeker in een grootstad als Antwerpen, dat die problematiek van jeugddelinquentie toch zijn weg vindt in de partners in een gedeelde visie en aanpak van, we zijn ermee bezig, we hebben het gevoel dat we een netwerk hebben om zaken af te toetsen als er zich een nieuw fenomeen stelt (...).*
- *Ik vind dat (...) heel sterk en interessant dat er een tafel is waar dat je kan direct ook beleidsmatig aanspreken over het fenomeen jeugddelinquentie in al zijn gelaagdheid en nuances. En dat is wat, ja dat is beleidsmatig ook een plus.*
- *Hiaten die blootgelegd worden, die ge kunt signaleren, zoals volgende week op de stuurgroep eisen wij toch een half uur voor drill rap he, en dan niet inderdaad, het is daar niet drill rap an sich maar het is dat gegeven van dat criminele netwerk enzovoort... Gaan we dat agenderen omdat ook te problematiseren en hopelijk ook iets gedragen rond te creëren (...).*

Signaalfunctie

Ook de signaalfunctie, die mee werd opgenomen in de doelstelling van KOMPAS+, wordt benoemd als een beleidsmatig relevante functie. Uit de bespreking van deze signaalfunctie tijdens de interviews en focusgroepen blijkt dat het gewaardeerd wordt dat **signalen vanuit de dagelijkse praktijk** leiden tot effectieve acties binnen KOMPAS+. Dit kan gaan om meer kleinschalige signalen (bv. wanneer er sprake is van een minder vlotte samenwerking met een bepaalde partner), het detecteren en bespreken van nieuwe fenomenen (bv. drill rap – zie eerder) maar ook bredere acties zoals de aanwerving van de psychologen naar aanleiding van signalen uit de praktijk, worden hier genoemd.

- *Ik vind dat gewoon mooi hoe dat wij als casusregisseur naar de operationeel coördinator of naar de ketenregisseur kunnen stappen van dit zien we gebeuren in het werkfront en dat die dat verder communiceren, maar ik vind dat wel heel goed dat daar wel iets mee gebeurt en dat dat zelfs tot het politiek niveau kan komen. Want als basiswerker of als casusregisseur is dat niet iets waar dat gij u zelf mee bezig kunt houden, maar dat wel he wat dat gij ziet gebeuren dat dat wel wordt meegenomen. (...) Bijvoorbeeld moeilijk werkende hulpverlening, dat ik merk van die samenwerking vind ik wel wat*

moeilijk, maar dat is dan iets kleinschalig he, ik denk vooral, ik denk dat ge gewoon, wat dat er gebeurd is met de psychologen, dat project dat is ingediend, dat is denk ik ook vanuit de casusregisseurs gekomen.

Ook wordt aangehaald dat signalen **naar de overheid** op basis van bevindingen in KOMPAS+, waardevol zijn, en dat hier blijvend aandacht voor moet bestaan. Zo wordt er bijvoorbeeld op gewezen dat het belang van preventie dient onderstreept te worden. Op die manier zou minstens een deel van de potentiële KOMPAS+ instromers sneller en beter geholpen worden, en zou KOMPAS+ voor hen misschien niet nodig zijn.

- *Maar ik denk dat we wel van hieruit die signalen moeten blijven geven naar de overheid bijvoorbeeld, van natuurlijk KOMPAS+ is keigoed maar dat gaat wel over een doelgroep waar het al heel zichtbaar is dat het moeilijk gaat, zware kost voor de maatschappij, maar door voldoende in te zetten op preventie in een veel vroeger stadium vermijdt ge een deel waarschijnlijk van waar we nu zo veel op inzetten. En ik denk dat de sector van preventie heeft het soms heel moeilijk om zich verkocht te krijgen en het zou dan ook wel mooi zijn dat we dat van hieruit ook mee kunnen blijven ondersteunen.*

Kennisdeling

Een aantal respondenten haalt aan dat KOMPAS+ vanuit de **pioniersrol** een zekere voorbeeldfunctie vervult op macro-niveau. Organisaties of steden die een ketenaanpak opstarten, of dat overwegen, kijken heel sterk naar KOMPAS+.

- *Ik heb ook vanuit verschillende parketten vragen gekregen, dat KOMPAS+ een voorbeeld is voor andere steden en gemeenten. Parketten die dezelfde werking willen installeren.*
- *Er zijn effectief verschillende andere steden die nu gestart zijn. En daar zit nu ook een Vlaamse stuurgroep op, op die middelen, waar er regelmatig uitwisseling is. En je ziet inderdaad wel dat ze naar KOMPAS+ kijken.*

Vanuit deze pioniersrol wordt gesteld dat KOMPAS+ de **kennis** die het bezit, zou moeten **uitgedragen** en **gedeeld** worden. Dit kan op verschillende manieren, aldus de respondenten; via congressen, seminars, een handboek,... Maar ook het oprichten van een kennis- of expertisecentrum wordt genoemd.

- *KOMPAS+ heeft doordat ze met veel partners samenzitten, is ook wel een baken van kennis. Waarom zouden zij de uitdaging niet aangaan om vanuit KOMPAS+, ja, een congres, seminarie, spreekbeurten, een handboek uit te werken? (...) Waarom zou KOMPAS+ met al zijn ervaring die ze nu opdoen ook niet een baken kunnen zijn van kennis voor professionals die met veelplegers in aanraking komen, kleine politiezone die plotseling een opflakking hebben van een kleine bende die daar- en die daar eigenlijk, ja, op KOMPAS+ beroep kunnen doen om, hoe pakken we dat hier nu aan? (...) Maar euh, ja, waarom inderdaad al die informatie en al die kennis niet op 1 of andere manier borgen, te boek stellen, (...) Dus op die manier institutionaliseer je u wel wat (...).*
- *Ja praktijkbeschrijving, he (...) We zouden inderdaad veel meer beschrijving hebben maar er is al wel het één en ander he. En nu met het onderzoek... Want het is puur een onderzoeksvraag of doelstelling van, kunnen we een andere lokale aanpak doen?*

Kennisdeling is nodig om professionals kennis te laten maken met de ketenaanpak, maar ook om hen te **overtuigen van het nut** van zulke aanpak. Volgens sommigen is er op dat vlak nog wel wat werk op het terrein.

- *Ik denk ook dat er ook een aantal jeugdrechters zijn die het gewoon niet weten dat er ketenaanpak ontwikkelingen zijn. Maar ook in welzijnsland is er heel veel visie. Ik denk ook, je zou dezelfde vraag aan mij kunnen stellen van is iedereen overtuigd van ketenaanpak, in beleids- of agentschappen. Men hoort dikwijls ook de meerwaarde tegenover het reguliere, waar zit dat. (...) Dus je hebt er inderdaad nog wel wat werk rond, in het overtuigen van.*
- *Nog niet iedereen binnen justitie, heb ik het gevoel, is daarvan overtuigd. (...) Ik weet niet of de rechters of de substituten op het terrein er allemaal even goed met mee zijn. Ja, daar hebben we nog een weg in te gaan maar daar kruipt tijd, overleg, intervisie, netwerken, dat moeten wij ook durven doen he.*

(Maatschappelijke) beeldvorming

Door een respondent wordt de (mogelijke) rol van KOMPAS+ vernoemd in het kader van beeldvorming. Meer concreet wordt ook verwezen naar de **beeldvorming van politie** rond delinquente jongeren, en het feit dat KOMPAS+ hier iets in kan betekenen. Omdat binnen KOMPAS+ politieke en andere actoren worden samengebracht, zou het vaak negatieve beeld van politie over de jongere kunnen bijgesteld of genuanceerd worden, aldus deze respondent.

- *Ik heb een jongen en die heeft eigenlijk (...) nooit het overlijden van zijn vader kunnen verwerken. Zit met zijn mama alleen en hangt wel veel op straat. Komt daardoor wel eens een keer in aanraking met drugs. Kleine incidentjes op straat en de politie kent hem ondertussen al heel goed. (...) Als je dan ziet hoe dat de hulpverleners ertegenover staan, die zeggen van eigenlijk is dat een hele fijne jongen en die is heel lief ook voor zijn mama en die is eigenlijk veel thuis om mama te helpen. (...) Maar dan zie je een volledig tegenovergestelde visie van de politie die dan zegt van die moet eruit, dat is een rotte appel. (...) Stel je voor dat dan KOMPAS+ daar die 2 visies zou bijvoegen en dat politie en hulpverlener samen praten over die jongen, krijg je misschien een heel ander beeld en zou het wel eens kunnen zijn dat die eigenlijk ontsnapt uit, ja, want hij vindt dat heel erg en op den duur heeft hij ook geen vertrouwen meer in de politie en wordt hij ook brutaal. (...) Moest dat een KOMPAS+ dossier zijn, zou dat eigenlijk een heel ander verhaal kunnen worden, zie je. En dat zijn ook wel dingen die ik verwacht van KOMPAS+ (...). En dan niet gaan zeggen van wie heeft nu gelijk in zijn aanpak maar wel waar, wat verbindt ons en wat kunnen we dan samen doen rond een jongen. En dat gaat de jongen zich denk ik ook veel beter begrepen voelen.*

3.14. Kansen en reflecties voor de toekomst

In de voorafgaande hoofdstukken werden impliciet en expliciet al heel wat kansen en reflecties aangehaald om mee te nemen in de verdere uitbouw en ontwikkeling van KOMPAS+. In dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op een aantal thema's die door de bevroegde actoren als belangrijk worden benoemd naar de toekomst toe.

Diversiteit en cultuur

Door de professionele actoren, en dan vooral door de casusregisseurs en de IB+'ers, wordt meermaals verwezen naar diversiteit, en dit in **verschillende facetten**.

Zo ervaart een casusregisseur bijvoorbeeld dat het makkelijker is voor **mannelijke** casusregisseurs om zich in bepaalde gemeenschappen of beroepsgroepen te begeven.

- *Het is gewoon veel gemakkelijker om een man te zijn in mijn job. Want ge komt ergens binnen in de Marokkaanse gemeenschap, de politie, dat is veel gemakkelijker. Ge wordt gewoon veel sneller veel serieuzer genomen. En hoe ouder ik word, hoe meer dat is. (...) En dat maakt mijn job gemakkelijker.*

Allee, wat niks afdoet aan mijn vrouwelijke collega's he. Maar dat is een luxe. Voornamelijk in gemeenschappen waar ik kom. Als ik bij een Afghaans gezin binnenkom, of bij Roma, die Afghanen, vrouwen zelfs niet in de ogen kijken.

Naast geslacht of gender wordt door de actoren ook verwezen naar diversiteit wat **migratie-achtergrond en leeftijd** betreft. En meer specifiek, het gebrek aan voldoende diversiteit in het team van de casusregisseurs.

- *Er moet wel meer diversiteit in ons team komen he, het is heel wit en middenklasse he. Wij zijn allemaal, we dragen niet allemaal dezelfde achtergrond, maar de achtergrond gaat toch heel hard op elkaar lijken he. Die diversiteit qua taal, qua achtergrond, qua leeftijd ook, er zouden best wel eens wat oudere mensen welkom zijn ook he (...). Daar moeten we echt iets aan doen.*
- *Als je kijkt naar onze jongeren en de namen en de achtergronden (van de jongeren), dan is denk ik 80% of 75% van een andere origine of roots. En degenen die er die hier werken niet he.*

Tenslotte wordt ook meermaals verwezen naar het belang om **voldoende kennis** te hebben van de verschillende **culturen** waar de professionals binnen KOMPAS+ mee in aanraking komen. Hoe wordt aangekeken tegen bepaalde zaken, zou immers meegenomen moeten worden in het plan van aanpak, maar kan ook mogelijks bepaalde gedragingen of houdingen van de jongere kaderen. Om die reden moet er voldoende aandacht aan besteed worden, aldus de respondenten.

- *Als de jongere behoort tot een Roma gezin, ja, dat is belangrijk om te weten van oké een jongen van 17 jaar. Ja, gij beschouwt hem als een kind, zij beschouwen hem als een volwassene he. Uiteindelijk, wij proberen die in de schoolse context te dwingen eigenlijk omdat dat moet, hun boeit dat niet he, als die werkt is het ook allang goed. Euhm allez, dat zijn zo dingen waar dat ge waar dat ge wel aandacht moet voor hebben of gewoon dat weten. (...) Er zijn bepaalde dingen dat ge moet weten he, want als gij dan een plan van aanpak gaat uitwerken, dan mag de familie daar dan bij zitten. (...) Ge moet ook weten wat dat daar de prioriteiten zijn (...).*
- *Dus ik vind dat ge dat inderdaad wel moet meepakken, bijvoorbeeld ook (...) dat moslims echt wel geloven in zwarte magie. (...) maar uiteindelijk kan dat wel heel sterk meespelen. Waarom dat iemand het gevoel heeft van tegen alle problemen niet opgewassen te zijn of de moed laten zakken of ergens met angsten zit of allez. Terwijl dat dat ja er wel voor kan zorgen dat ge niet op één lijn zit, dat er dingen onuitgesproken blijven en zo van die dingen. Ge moet dat weten.*

Bij het belang van een bewustzijn rond verschillende culturen wordt specifiek ook verwezen naar hoe **opvoeding** vaak ook cultureel bepaald is. Hier wordt opgemerkt dat moet gewaakt worden over het feit dat niet met een exclusieve westerse bril wordt gekeken naar opvoeding. Het is volgens sommigen belangrijk om te begrijpen hoe de ouders, soms vanuit een specifieke cultuur, kijken naar opvoeding.

- *Ik probeer dan wel te begrijpen van ok, maar, wat is er belangrijk voor die mama en papa? Of hoe kijken die naar hun kinderen? En ik denk dat dat heel weinig gedaan wordt. Ik denk dat we soms heel snel kijken van ja kinderen he tot dan die moeten zo en zo opgevoed worden. En als je dat niet biedt, dan ben je geen goede ouder.*

Om hun kennis rond verschillende culturen en culturele gebruiken aan te scherpen, schakelen casusregisseurs soms bepaalde **organisaties** in zoals OTA of Meriana. Maar evenzeer wordt er ook beroep gedaan op **collega's** die zelf een link hebben met een bepaalde cultuur.

- *Maar ik ben ook eens bij de Roma-bemiddelaars geweest bij Meriana. Euhm, die zitten op Kwadraat en dan ben ik ook te gaan over 1 gesprek dat ge dan te samen doet. Eigenlijk had ik het intakegesprek, mijn*

eerste individuele kennismaking met (jongere) heb ik met haar gedaan en dan merk je ook van die stelt andere vragen of die omdat die dingen weet. En dan, dat kan echt over stomme dingen gaan he, waar dat ge zo totaal geen aandacht voor hebt.

- *En inderdaad ja, soms gewoon ook collega's die wel uit die cultuur komen en die het u uitleggen en dat ge dan dat ook gewoon meeneemt in andere dossiers.*

Volgens sommigen wordt er in de hedendaagse praktijk veel te weinig aandacht besteed aan het aspect cultuur, en is er nood aan een **cultuursensitief beleid** binnen KOMPAS+, waarbij ook duidelijke grenzen aangegeven worden. Iemand merkt op dat de slinger niet mag doorslaan naar de andere kant; dat er zo veel begrip kan getoond worden voor bijvoorbeeld een opvoedingsstijl dat er geen duidelijke grens meer wordt gesteld van wat aanvaardbaar is.

- *Goh, ik zou ten eerste al een cultuursensitief beleid incorporeren. Dat is er niet. Er is geen beleid rond hoe gaan we om met de diversiteit tout court en hoe kunnen we nog cultuursensitiever werken zonder dat we daarom over grenzen moeten gaan? Want dat zijn zoals ik zeg mijn eigen valkuil soms ook dat ik zoveel begrip kan hebben dat ik dan misschien soms mij ook geen grenzen meer stel, terwijl het dat moet, dat is belangrijk, maar meer aandacht hebben ook voor die ja voor die diversiteitskwesities.*

Borging

Verschillende actoren uiten hun bezorgdheid over de borging van KOMPAS+ in de toekomst, en stellen dat hier goed over nagedacht dient te worden. De status van KOMPAS+ is naar eigen zeggen nog **precair**. Zo dienen bijvoorbeeld de middelen voor casusregie gekoppeld aan de HCA-diensten nog jaarlijks verlengd te worden. Ook wordt opgemerkt dat de ploeg die KOMPAS+ nu draaiende houdt, een sterkte is, maar het kan ook een valkuil zijn voor de borging moesten deze mensen wegvallen. De vraag wordt gesteld hoe er werk kan gemaakt worden van borging op lange termijn, en een zekere institutionalisering van KOMPAS+, zoals bijvoorbeeld gebeurd is met de Family Justice Centers.

- *Ja het is inderdaad nog heel precair he want (...) om een voorbeeld te geven van op Vlaams niveau worden bijvoorbeeld ieder jaar nog de extra middelen voor casusregie die gekoppeld zijn aan de HCA jaarlijks verlengd. (...) Maar als dat ook weg zou vallen (...) dan zou het inderdaad heel snel kunnen stilvallen. (...) Dus dat is vind ik wel een interessante wat dat hier gezegd wordt van hoe kan dat wel wat meer geborgd worden?*
- *Ja de kracht is, de ploeg die er nu achter zit, de ketenregisseur en de operationeel coördinator, maar ook de valkuil als we daar te zwaar op leunen en die vallen weg, wat dan he? Dus dat is wel.*
- *Het Family Justice Center niet, dat is een instituut geworden, he, en wat, hoe krijgen we van KOMPAS+ ook een soort institutionalisering? Geen bureaucratisering, dat moet niet. Maar zo, hoe krijgt dat body, dat dat een evidente in het verhaal is zoals ja, de GI of een Everberg of al die, dat dat eigenlijk ook een partner is die er altijd zal zijn en niet plotseling zal wegvallen. Dus dat is nog een kleine bezorgdheid.*

Out of the box

Door verschillende bevraagde actoren wordt aangehaald dat er voor gewaakt dient te worden dat er binnen KOMPAS+ (nog) meer **out of the box** gedacht wordt. Hoewel wordt aangegeven dat dit wel gebeurt, en door sommigen zelfs wordt gesteld dat het creatief zijn inherent deel uitmaakt van het vormgeven van de KOMPAS+ trajecten, is een valkuil volgens sommigen dat er vooral reeds betreden paden worden bewandeld.

- *Ik heb heel de voormiddag zitten bellen met (CMP) voor ne gast die dinsdag van school wordt gegooid om te zien wat hebben we nog, wat kunnen we in godsnaam nog verzinnen want al de traditionele opties zijn niet meer aan de orde. Oké dan moeten we outside the box, oké we kunnen dat nog doen. Dus nu ga ik met hem volgende week kom ik naar (plaats) met (CMP) en een leerloopbaanadviseur en dan gaan we eens samenzitten. Dus ik moet wel vaak heel creatief zijn.*
- *Ik denk dat we nog meer out of the box moeten gaan denken. Dat doen we al heel hard he, maar ik geloof echt dat we daar nog in kunnen, echt die sociale kaart moeten uitdiepen want inderdaad, we vallen altijd wel wat in het gekende (...). Dat we echt moeten durven denken van oké wat bestaat er allemaal. We hoeven het daarom niet te doen, maar wel dat het een actiepunt van we gaan het effe opzoeken, we gaan het inderdaad en dat kan alleen maar ten goede komen in de volgende dossiers he.*
- *Op die moment (OT overleg) wordt (...) ter plekke met iedereen out of the box te denken, maar ik merk dat we wel heel snel gewoon in hetzelfde, euhm wat verzeild (geraken).*

Meer linken met de JOK

Meermaals wordt door professionele actoren aangehaald dat de link tussen KOMPAS+ en de **jongerenopvolgingskamer (JOK)** versterkt zou moeten worden. Dit op het gebied van doorstroom qua dossiers, maar ook qua uitwisseling tussen JOK-actoren en KOMPAS+ actoren.

- *De JOK mag voor mij veel uitgebreider zijn. Omdat je weet van er zijn nog feiten aanwezig en kunnen we daar niet iets mee gaan doen. Weet je van is er geweld bij betrokken ja of neen, dat laat ik in het midden, maar, er zou meer van dat moeten zijn eigenlijk.*
- *Voorlopig zijn daar weinig linken. De jongeren die 18+ worden, die krijgen een tag bij het gemeen recht, dus als die nieuwe delicten plegen in de meerderjarigheid wordt er bekeken of die in aanmerking komen voor de JOK. Maar als het te zware delicten zijn, kan dat niet of... (...)*
- *Ik denk dat we vooral de brug moeten maken. En of dat die dan echt mee in de ketenaanpak moeten zitten, standaard, dat is dan nog maar de vraag, maar ik denk dat het wel goed is om daar naar te kijken.*

Ouders / context

Een thema waar erg veel over wordt uitgeweid in de interviews en de focusgroepen, is de context van de jongere, en dan meer specifiek de ouders. KOMPAS+ legt de focus op de jongere, maar heel wat actoren geven aan de ouders meer **een stem** zouden moeten krijgen in KOMPAS+.

- *De focus ligt heel erg op de jongere, maar ik vind dat we ook zeker de ouders meer stem moeten geven binnen KOMPAS+. Ik merk dat daar, ik heb onlangs met de psychologen samen gezeten, en ik merk dat daar echt ne sleutel ligt. Er ligt écht een sleutel bij de ouders want dankzij de ouders kom je ook veel dichterbij de jongere. Da lijkt soms zo niet, maar het is wel, echt waar. Het zijn de ouders die ons de kansen geven om met de jongere aan de slag te gaan.*

Verder wordt meermaals gesteld dat er een **aanbod** naar de ouders toe ontbreekt. Sommigen vinden dat KOMPAS+ in het algemeen, of IB+ in het bijzonder, ook naast de ouders zouden moeten kunnen staan. Ook wordt geopperd dat er misschien een specifiek aanbod voor ouders zou moeten georganiseerd worden. Concreet stelt iemand voor om het systeem van IB+ ook op te richten voor ouders. Casusregisseurs hebben immers niet altijd de ruimte om zeer aanklampend te werken met ouders, al zou dit soms wel nuttig kunnen zijn, aldus de actoren.

- *Ik denk ook dat we naast onze focus op de jongere, daarnaast te gaan staan, dat we ook heel erg veel kunnen betekenen en een heel groot verschil kunnen maken door naast de ouders ook te gaan staan.*
- *Het aanbod is vooral naar de jongere gericht he en veel minder naar de context. (...) Als we naar IB+ gaan kijken, dan is dat ook specifiek kindgericht, terwijl he (...) dat is toch ook wel een zeer belangrijke factor om dan ook aandacht aan te besteden, dus misschien daar ook naar de toekomst toe naar kijken. En daar, niet specifiek naar het OT, maar naar het aanbod toe, om dat meer te verbreden.*
- *Wat dat ik soms denk is dat ouders, gelijk dat wij IB+'ers hebben voor de jongeren, dat die ouders dat eigenlijk ook nodig hebben (...). Moet ik meer aanklampender zijn, maar aan de andere kant heb ik ook niet altijd de ruimte om zo ook nog aanklampend voor de ouders te gaan werken (...). Dus ik denk naar de ouders toe, het zou fijn zijn buiten de jongeren dat daar in de context ook zo iets zou zijn, waar dat we standaard op kunnen terugvallen vanuit KOMPAS+ (...).*

4. Resultaten interviews jongeren

In het onderzoek werden zoals eerder in dit hoofdstuk beschreven (zie 2.2.) hoe een aantal jongeren geselecteerd werd om bevraagd te worden over KOMPAS+. In totaal **4 jongeren**, allen jongens **tussen 16 en 19 jaar**, werden geïnterviewd over hun beleving van en ervaringen met KOMPAS+.

Drie van de 4 jongeren zaten nog in een lopend **traject** op het moment van de bevraging. Hun traject liep op dat moment al **relatief lang**: 1 jaar; 1 jaar en 9 maanden; en 3 jaar en 8 maanden. De vierde jongere zijn traject was reeds (negatief) **afgerond**. Hoewel het dossier op dat moment ongeveer 5 maanden geleden was afgesloten (officiële afsluitdatum), blijkt uit de bevraging dat het dossier de facto al langer stil lag.

Drie jongeren gingen naar **school** op het moment van de bevraging (voltijds of deeltijds), maar 1 van deze jongeren geeft aan op dat moment vaak te spijbelen. De andere jongere verbleef het op het moment van het interview in de **gevangenis** en geen dagbesteding.

4.1. Voorgeschiedenis dossier en instroom bij KOMPAS+

Uit de **dossierstudie** bleek dat jongeren die bij KOMPAS+ worden aangemeld, doorgaans al een relatief uitgebreide voorgeschiedenis hebben in de jeugdhulp.

Alle bevroegde jongeren, behoudens de meerderjarige jongere, stonden op het moment van het interview onder toezicht van de **jeugdrechter**. Ze hebben naar eigen zeggen voor KOMPAS+ een **voorgeschiedenis** in de jeugdhulp en/of andere hulpverlening. Ze vertellen over de betrokkenheid van pleegzorg, OOC, delictgerichte contextbegeleiding en andere, niet-gespecificeerde (thuis)begeleiding.

- *Pleeggezin. Mijn moeder was een tijd heel ziek en mijn oma heeft ons dan in huis genomen als pleegkinderen.*
- *Een begeleider, dat was van vroeger, dat is echt lang geleden. Zij kwam altijd bij ons thuis. We spelen eerst... we deden eerst van die oefeningen, ik weet niet wat. Uiteindelijk had ik een beetje door dat ik autisme had, die hebben mij een diagnose laten doen, zo'n test. Uiteindelijk uit die diagnose kwam uit dat ik autisme heb, dat ik ASS heb.*

- *Ik zat gewoon in (een OOC), en dagcentrum X. In (het OOC) heb ik 6 maanden gezeten denk ik, en toen vanaf daarna moest ik naar het dagcentrum gaan. Dat doe ik al bijna 2 jaar eigenlijk. (...) Ik had ook zo'n begeleidster, die volgde mij 6 maanden op, dat was van (delictgerichte contextbegeleiding). Omdat ik feiten... euh, had gepleegd.*

Aan de jongeren werd ook gevraagd welke **feiten** ze gepleegd hebben. Drie van de vier jongeren gaan hier verder op in. De feiten betreffen afpersing, fraude en drugshandel, aldus de jongeren.

- *Ja, ik zit nu denk ik... (denkt na) wacht he, bijna 2 jaar onder de jeugdrechter.*
- *Onderzoekster: En hoe komt dat? Als ge daar iets over wilt zeggen natuurlijk.*
- *Domme feiten gepleegd. En die hadden mij gepakt.*
- *Onderzoekster: Wat zijn domme feiten?*
- *Ik heb, euh, gewoon een afpersing. Maar da's al 2 jaar geleden.*

Uit de verhalen die de jongeren vertellen over de aanloop naar de feiten, lijkt de invloed van **peers** en de **buurt** een belangrijke rol te spelen.

- *Mijn leven ging gewoon goed tot het derde middelbaar of zo. Ik begon met andere mensen om te gaan en zo, ik ging niet meer naar de training, niks. Ik ging gewoon andere dingen doen. Toen ik dat 2 maanden aan het doen was, ben ik weggelopen van mijn oma haar huis, en sindsdien een beetje downhill.*
- *Ik zelf ben opgegroeid in (wijk), je weet, daar is het niet zoals in Schoten, snap je? Daar komt vaak in het nieuws, granaataanslag hier, granaataanslag daar, schoten hier, schoten daar, 10 kilo hier, zo'n ding. (...) En daardoor ben ik er ook een beetje er ingestapt. Iemand heeft mij aangeboden (om drugs te dealen), ik heb direct ja gezegd, ik dacht er niet bij na, en ja, daar ga je. (...) Ik heb daar echt niet bij nagedacht. Ik was 12 jaar, er kwam iemand naar mij, die zei wil je werken? Ja is goed. En zo begon het balletje te rollen. Dat is gewoon als je in de buurt bent, als je op pleintjes bent, je bent jong, je weet niet wat het is, je krijgt zo'n dingen aangeboden, je weet niet dat er zo'n gevolgen aan vastzitten. Als ik dat toen wist, had ik dat niet gedaan. (...) Dat heb ik ongeveer 2 jaar volgehouden (...). En (dan) ben ik opgepakt.*
- *Ja ik heb mij laten beïnvloeden door iemand.*

Aan de jongeren werd ook gevraagd **hoe ze bij KOMPAS+ zijn terechtgekomen**, en hoe zij dit hebben ervaren. Hoe werd dit aangebracht, en door wie? Was dit meteen duidelijk? Zagen ze dit meteen zitten? Eén van de jongeren geeft aan dat hij **delictgerichte contextbegeleiding** kreeg, maar dat dit niet goed liep, en dat om die reden KOMPAS+ werd voorgesteld.

- *Neen dat werkte niet goed, ik ging die begeleiding niet goed aan of ik kwam niet op afspraken of zo. En nu gaat dat wel beter.*

Twee andere jongeren geven aan te zijn ingestroomd vanuit de **gemeenschapsinstelling**.

- *Ik ben ingestroomd via (de GI). (...) Ze spraken over KOMPAS+, die vroegen wilt gij dat, ik zei ik wil eens horen hoe en wat. Dan hebben ze een intake gedaan, praten enzo. Na dat praten was het eigenlijk... Die mensen waren gewoon echt open, die waren heel direct, die gingen niet rond de pot draaien.*
- *(Ik zit bij KOMPAS+) sinds eerste keer dat ik vrij ben, ik heb een traject gelopen van 6 à 7 maanden (in de GI).*

Eén van de jongeren omschrijft KOMPAS+ als een verplichting die werd opgelegd door de jeugdrechter als een verplichting, als een **voorwaarde om te kunnen vrijkomen** uit de GI. Volgens de jongere was dit de hoofdreden om in te gaan op het aanbod.

- *Ja, dat was een verplichting. (...) Ja, het ding is, ik zag dat wel echt zitten, maar ik heb dat ook meer gedaan gewoon omdat ik vrij kon komen. Maar sowieso meer omdat ik vrij kon komen.*

Voor de laatste jongere was de **komst van KOMPAS+ eerder een raadsel**. Naar eigen zeggen kwam dit voor hem eerder onverwacht, en was het ook niet zo duidelijk wat KOMPAS+ inhield.

- *Ik had amper geen feiten gepleegd, niets, en die (casusregisseur) kwam ineens aan mijn deur. Dat is toch een beetje raar. (...). Ik was 13 jaar (...). Ik was thuis, ik kwam na school, en die kwam gelijk aan mijn deur. Hij belde aan, ik kende hem niet eens, ik wist niet eens dat ik een gesprek had met hem. Hij komt aan, zegt ik ga je opvolgen, dit dat, bla bla bla omdat mijn, want ik had een grote broer van 18, die ging altijd problemen maken en zo ging (de casusregisseur) mij opvolgen van mijn 13 tot nu eigenlijk.*

Op de vraag of er op dat moment geen uitleg werd verschaft, geeft de jongere aan dat hij dit niet meer weet. Op de vraag of hij **akkoord** ging met KOMPAS+ op dat moment, antwoordt hij:

- *Ik weet dat niet meer.*

4.2. Wat is KOMPAS+ volgens de jongere?

Aan de jongeren werd gevraagd hoe zij KOMPAS+ zouden **omschrijven**. Wat is dat eigenlijk, KOMPAS+ en hoe werkt dit? Hoe zouden ze dit uitleggen aan iemand die KOMPAS+ niet kent? Eén van de jongeren geeft aan KOMPAS+ gewoon aan anderen uit te leggen als een vorm van **hulpverlening die gefocust is op jongeren**.

- *Ik zeg gewoon dat dat een hulpverlening is, die met jongeren werkt, als mensen dat vragen aan mij.*

Voor 1 jongere blijkt het **niet zo makkelijk** om onder woorden te brengen wat KOMPAS+ is, naar eigen zeggen.

- *Ik vind dat altijd moeilijk om uit te leggen. Ik leg gewoon niets uit, gewoon makkelijk. (...) 't Is duidelijk, een beetje, maar niet helemaal.*

Dit lijkt vooral gelinkt te zijn aan het feit dat de jongere eerder in het gesprek aangeeft dat de opstart van KOMPAS+ voor hem niet zo duidelijk was. Hoewel het doel of de reden van opstart hem onduidelijk is, lijkt wat er uiteindelijk concreet wordt gedaan in het traject, wel helder. Wanneer wordt doorgevraagd over wat KOMPAS+ voor hem concreet doet of heeft gedaan, wordt door deze jongere wel een antwoord gegeven. Hij stelt dat de casusregisseur hem **helpt met verschillende zaken zoals school**. Eveneens geeft deze jongere aan dat de casusregisseur hem stimuleert om met andere hulpverleningsactoren in gesprek te gaan. De jongere voelt dit echter aan als een verplichting.

- *En die helpt mij met alles, met school, en ja. (...) Die probeert overal te zoeken, die probeert naar elke school te bellen welke dat hij kent. (...) Maar die geeft me... met mensen, om te gaan praten. Ik voel me altijd onder druk gezet door hem. Hij geeft me mensen om te gaan praten, ik moet naar daar, ik moet naar daar, ik moet naar daar... ik moet gewoon ja zeggen. Als ik nee zeg, dan gaat hij denken (hij) is op het slechte pad.*

Ook een andere jongere geeft aan dat KOMPAS+ jongeren **helpt op verschillende levensdomeinen**, maar ook met concrete, praktische zaken. Deze mensen zijn ook een aanspreekpunt als er problemen zijn met bijvoorbeeld leerkrachten, of als de jongere het gevoel heeft dat zijn **rechten** niet worden gerespecteerd.

- *KOMPAS+ voor mij dat is, die helpen u waar je het moeilijk mee hebt. Bijvoorbeeld ook als je een afspraak hebt met dit of dat, en je weet niet goed, hoe of wat. Dan kan je begeleider je daar altijd mee helpen. Als je op school bijvoorbeeld problemen hebt, met enkele leerkrachten of iets. En je denkt (...) dat je rechten niet worden gerespecteerd, kan die je daar ook bij helpen, en zo'n dingetjes. Vooral zo'n zaken, die kunnen u daarbij helpen. Die helpen jou met vanalles, die zijn heel wetend, zeg maar, die weten hoe en wat, en die kunnen daarbij helpen. (...) Die mensen zijn gewoon heel aangenaam en kunnen je op elk vlak helpen: mentaal, werk, school, noem maar op.*

Deze jongere geeft ook **concrete voorbeelden** uit het eigen traject:

- *Mijn vrije tijd, ik speelde ook gewoon voetbal enzo. Ik speelde voetbal expres zodat ik een vrijetijd had, want ik had tegen hen gezegd ik ga voetballen en dan dacht ik van ik moet mij aan mijn woord houden. (...) Tweedekansonderwijs hebben ze mee geholpen, ook met deeltijds. Gewoon telkens wat ik wou, hebben ze mij gegeven, en als ik iets anders wou, hebben ze mij dat ook gegeven.*

Ook deze jongere benadrukt dat de mensen van KOMPAS+ de jongere zullen **pushen**, maar hij kadert dit – in tegenstelling tot de andere jongere die zich hierdoor verplicht voelt – als een positief aspect. Ook stelt deze jongere dat de **motivatie** van de jongere een centraal aspect is; zolang de jongere zich inzet, zullen de mensen van KOMPAS+ je blijven helpen.

- *Zolang dat jij dat wilt en er voor gaat, gaan die mensen jou ook altijd blijven pushen. Maar vanaf jij zegt ik heb geen zin meer, ik wil niet meer, ofwel neemt de jeugdrechter een andere beslissing of dan rondt ze jouw traject een beetje af, ik denk dat ze je naar iets anders sturen.*

Deze jongere geeft ook aan dat er binnen KOMPAS+ heel erg **op maat** wordt gewerkt. Dit leidt hij niet enkel af uit zijn eigen traject, maar ook uit de echo's die hij opvangt via andere jongeren die een KOMPAS+ traject (hebben) doorlopen.

- *Weet je wat het ding is? Zij doen eigenlijk alles wat ze kunnen doen. Bijvoorbeeld bij mij, die weten, ze gaan gewoon met mij praten en ik ga beseffen wat ik heb gedaan. Bij een andere persoon weten ze we moeten met die ouders gaan praten, dan gaat die persoon pas luisteren. Iedere persoon heeft een andere aanpak. En tot nu toe, hebben die dat gewoon goed gedaan. Want ik ken ook een paar andere jongens uit de buurt die KOMPAS+ hadden en die hebben daar ook niks over te klagen, die vonden dat ook gewoon goed.*

Eén van de voordelen van op maat werken is dat op het **ritme van de jongere** wordt gewerkt, aldus deze jongere. De jongeren worden volgens hem in een KOMPAS+ traject niet altijd even strak opgevolgd, maar krijgen ook de ruimte om te laten zien hoe ze het er vanaf brengen wanneer de begeleiding iets verder af gaat staan.

- *Soms, kijk, soms gaan ze heel intens met u werken en soms gaan ze u wat ruimte geven, kijken hoe ge het doet, en daarna terug strak verder opvolgen. (...) Ja da's ook op maat, en da's ook omdat ze aanvoelen van, ge hebt ruimte nodig maar ook, kijken van kan hij het ook alleen. En daarna... die kijken van veraf en dan gaan ze korte evaluaties doen, dan gaan ze kijken of je gegroeid bent, mentaal, gewoon... gewoon zo.*

Er wordt evenwel aangegeven dat KOMPAS+ ook **aanklampend** zal zijn als dit nodig is. Wanneer bijvoorbeeld wordt aanvoeld dat de jongere niet meer gemotiveerd is en uit KOMPAS+ wilt stappen, wordt niet zomaar loslaten, zo geeft een jongere aan (zie ook verder bij 4.5.).

- *Maar uitstappen, als je dat wilt, ze gaan u niet gewoon laten uitstappen (lacht), ze gaan u gewoon blijven volgen.*

4.3. De verschillende actoren

In de interviews wordt ook gesproken over de verschillende actoren die betrokken zijn bij KOMPAS+. Specifiek werd gepolst naar hun ervaringen met de **casusregisseur**, de **IB+'er** (indien van toepassing) en de **psycholoog** van KOMPAS+ (indien van toepassing). Deze actoren worden apart besproken.

De casusregisseur

Drie van de 4 jongeren geven aan hun casusregisseur **niet zo veel te zien** tijdens het traject. Dit in tegenstelling tot de IB+'er (indien van toepassing), waar meer (individuele) contacten mee zijn.

De interviews tonen aan dat de jongeren hun casusregisseur bij naam kennen, en een redelijk goed beeld hebben van wat deze persoon doet, maar de **term "casusregisseur"** op zich was niet echt gekend. Zo moest wanneer gevraagd werd wie hun casusregisseur was, deze vraag verduidelijkt worden. Op de vraag wat hun casusregisseur doet, geeft 1 van de jongeren aan dat de rol van de casusregisseur vooral is eventuele politiecontacten na te gaan, maar ook het mee nadenken over oplossingen tijdens de overlegmomenten.

- *Ik heb niet zoveel contact met (mijn casusregisseur), ik zie die alleen maar bij die overleggen. Dat is waar ik die altijd zie.*
- *Bijna niet eigenlijk. Alleen als het moet. Alleen als het gesprekken zijn; en de laatste (tijd) zijn er weinig gesprekken, dus dan zie ik die ook weinig.*
- *Maar ik heb daar geen individuele gesprekken mee. Dus ik zie die niet zo vaak. (...) Die houdt eigenlijk meer in 't oog zo of dat ik met politie in aanraking kom. En, zo, die kijkt ook mee naar oplossingen op gesprekken.*

Drie jongeren schetsen een **positief beeld** van hun casusregisseur. De jongeren geven ook aan dat ze goed kunnen praten met de casusregisseur. Eén van de jongeren vertelt dat dit wel wat tijd nodig had, aangezien hij mensen niet zo makkelijk vertrouwt.

- *Ik zie die niet veel maar ik kan daar wel mee praten. Dat ging in het begin moeilijker. Omdat ik zoals ik zeg moeilijk mensen kan vertrouwen.*
- *Dat is goed. Dat is gewoon goed. Dat is een lieve dame. Zij heeft ook respect, zoals de rest. Ik mag haar.*

Een jongere geeft ook aan dat hij met de casusregisseur (en de IB+) ook over zijn **feiten** kan spreken.

- *Ja, want ik weet dat blijft tussen ons. Snap je. Ik weet wat ik heb gedaan enzo, dat blijft tussen ons.*

De andere jongere lijkt **eerder negatief** te staan tegenover zijn casusregisseur. Hoewel hij in het gesprek aangeeft dat de casusregisseur hem helpt op verschillende levensdomeinen, staat het de jongere tegen dat de casusregisseur te vaak voorstelt om met andere hulpverleners te gaan praten of een traject aan te gaan (zie ook eerder).

- *En die geeft mij altijd vollen bak mensen om te gaan praten, en dan denk ik what the fuck man.*

Deze jongere haalt aan dat hij niet het gevoel heeft dat hij zijn eigen mening kan zeggen tegen de casusregisseur. Ook stelt deze jongere dat er **te weinig rekening** wordt gehouden met zijn **mening**. Concreet vertelt hij dat de casusregisseur niet zou respecteren dat hij niet graag over het verleden (met name de familiegeschiedenis) spreekt in het bijzijn van andere actoren. Hij zou dit aangegeven hebben aan de casusregisseur, maar die hield daar volgens hem weinig rekening mee. Hierdoor heeft

de jongere naar eigen zeggen een passieve houding aangenomen, en deelt hij weinig. Het lijkt alsof de jongere KOMPAS+ gewoon ondergaat.

- *Een keer bij een gesprek, we waren gewoon alleen, en ik zei tegen hem ik vind dat niet leuk als je over mijn feiten begint, en als jij ook ineens over het verleden praat. Maar toch praat hij altijd daarover. Snap je? En dat vind ik gewoon niet leuk, en daarom dat ik ook niet veel vragen stel. Dan heb ik liever dat ik gewoon ga zwijgen, als hij gewoon niet naar dat luistert, dan ga ik ook niet veel praten, dan ga ik gewoon rustig meewerken. En ja. (...) Ik heb gemerkt, altijd als ik met hem alleen ben (...) dan praat ik ook niet veel. Dan laat ik hem gewoon praten.*

Deze jongere geeft aan dat hij **hulp** kreeg wat school betreft, maar wat het gezinsleven betreft, voelt hij zich evenwel **niet geholpen**.

- *Vroeger was het elke dag ruzie maar die wisten het wel maar die hebben nooit ni veel gedaan, die hebben niks gedaan eigenlijk. Ik zei altijd ja tegen (de casusregisseur) er is vollebak ruzie thuis, dit dat, mijn broers, mijn ouders, maar, (de casusregisseur) zei tegen mij als ge boos bent of je voelt je slecht, ga gewoon even naar buiten en kom terug naar huis.*

Deze jongere lijkt dus geen of weinig aansluiting te vinden bij zijn casusregisseur. Op de vraag of hij naar de casusregisseur zal bellen als hij hulp nodig heeft, wordt ontkennend geantwoord. Ook geeft de jongere aan dat hij vindt dat de casusregisseur **te serieus** is. Uit onderstaand interviewfragment blijkt dat de manier waarop gecommuniceerd wordt met de jongere voor de jongere zelf niet aangenaam aanvoelt. De jongere kan dit zelf moeilijk onder woorden brengen, maar uit het doorvragen lijkt het te gaan over de manier waarop gesproken wordt, en de gehanteerde woordenschat. Mogelijks wordt hier onvoldoende afgestemd op (de behoeften van) de jongere.

- *Gewoon, die neemt zijn job heel serieus en de manier waarop hij praat is heel serieus eigenlijk.*
- *Onderzoekster: Bedoel je, hoe dat hij met je praat of de woorden die hij gebruikt?*
- *Gewoon beide. Beide.*
- *Onderzoekster: En hoe zou dat dan anders moeten?*
- *Gewoon rustig, gewoon normaal eigenlijk. (...) Ik vind dat gewoon te moeilijk om uit te leggen.*

IB+

Drie van de 4 bevraagde jongeren hebben ervaring met IB+ in hun KOMPAS+ traject. Zij geven aan de IB+'er **wekelijks** en soms meermaals per week te zien tijdens het KOMPAS+ traject.

- *(...) Ik zie die 1x per week of soms meer.*
- *Elke week zeker.*

De jongeren laten zich alle drie heel **positief** uit over de IB+ begeleiding. De IB+'er helpt de jongere, zo wordt gesteld. Eén van de jongeren geeft aan de IB+'er als een vriend te zien.

- *Ja da's wel een goede begeleiding. Allez, voor mij, dus. (...) Ja we gaan zo wel gaan fitnessen samen en die zoekt mee werk voor mij. Dus da's wel goed.*
- *Ja, zeker, da's gewoon, (mijn IB+'er) en ik klikken heel goed. We hebben nooit echt ambras gehad, nooit een meningsverschil, echt zelden. Hij helpt mij alleen maar, snap je, ik zie hem als een vriend van mij. (...) Ik mag hem ook heel erg. Het is een hele goede begeleider. Zo samen buiten eten, we doen dingen samen en zo. Het is eigenlijk een vriend van me.*

Het feit dat er met de IB+'er samen **activiteiten** gedaan worden, wordt als positief bekeken. Het is niet alleen leuker, maar op die manier is het ook makkelijker om een band te smeden, aldus een jongere.

- *Ja, we doen dingen samen. (...) Niet dat dat moet, dat ik verplicht elke week naar de fitness mee moet gaan, of naar de cinema moet gaan of dit of dat moet doen. Maar af en toe iets samen gaan doen is leuker dan elke week gewoon neerzitten en niets doen, praten. Daarmee, dat er een beetje een band ontstaat tussen mij en hem, snap je?*

Een jongere geeft aan dat de IB+'er hem vooral helpt met het samen vormgeven van plannen. De **feedback** die hij krijgt op zijn initiële plannen, zijn waardevol. Ook gaat de IB+'er soms mee naar **gesprekken**, bijvoorbeeld op school. Hierbij zal de IB+'er waken over het feit of de **rechten** van de jongere niet geschonden worden, aldus de jongere. Om die reden vergelijkt de jongere zijn IB+'er zelfs met een advocaat.

- *Met plannen vooral. Met dingen die ik van plan was, en waarvan ik mijn plannen best helemaal veranderde, snap je? Dan denk ik van ah ja, dat is misschien beter, en zo. En, (mijn IB+'er) is ook soms bij mijn gesprek op school. Ik heb soms wel mijn agressieproblemen, bijvoorbeeld. (...) Ja, ik heb soms ambras gehad met leerkrachten. En elke keer dat er dan zo'n gesprek was, dan was hij erbij. Hij heeft ook inspraak als mijn rechten worden geschonden of zo. Beetje advocaat laat het zo zeggen.*

Er wordt gesteld dat er **open en in vertrouwen** gesproken kan worden tegen de IB+'er, ook over de gepleegde feiten. Eén van de jongeren geeft aan dat het opbouwen van de vertrouwensband wel even **tijd nodig** heeft.

- *Hij weet alles, hij weet alles.*
- *Ja, want ik weet dat blijft tussen ons. Snap je. Ik weet wat ik heb gedaan enzo, dat blijft tussen ons.*
- *Dat gaat ook stillekesaan beter. Dat begint zo op te bouwen. En met (de IB+'er) loopt het nog niet zo lang, nu 4-5 maanden of zo, ik weet het niet.*

De jongeren geven ook aan dat zij hun **mening** kunnen zeggen tegen de IB+'er.

- *Ja, ik kan zeggen wat ik denk, ik kan zeggen wat ik vind, ik kan zeggen wat ik wil zeggen. Ik kan zeggen wat ik wil zeggen tegen hem, hij respecteert dat.*

Psycholoog

Eén van de jongeren heeft ervaring met de begeleiding van de KOMPAS+ **psycholoog**. De jongere vertelt dat dit aan hem werd voorgesteld, en dat hij hiermee akkoord was.

- *Zij (stelden dit voor) en ik vond dat goed. Ik ben toen meegegaan.*

De jongere is **enthousiast** over de begeleiding en geeft aan graag te gaan. Op het moment van het gesprek is de jongere een viertal contactmomenten gehad met de psycholoog. Volgens de jongere is er sprake van een klik.

- *Ja, gewoon, dat klikt gewoon goed, ja. (...) (De psycholoog) is ook nice.*

Hij geeft aan dat hij een behoefte heeft om te kunnen vertellen tegen iemand die vooral de **jongere vrijuit laat praten**, niets oplegt, maar ook iemand die in tegenstelling tot bijvoorbeeld een casusregisseur **geen informatie moet/zal doorgeven** aan andere actoren (jeugdrechter, consultant,...).

De jongere geeft aan dat de casusregisseur informatie moet doorgeven, waardoor je minder vrijuit zal praten om jezelf niet in de problemen te brengen.

- *Iemand die gewoon vrij werkt, die ook niks moet vertellen. (...) En, ja... ze geeft ook die kans meer om dingen te vertellen eigenlijk. (De psycholoog) mag ook niks vertellen en die is ook... nice eigenlijk. Dat maakt het pas tof, dat je gewoon alles kan vertellen. En bij (de casusregisseur) als ge iets gaat vertellen over thuis, hij moet dat gelijk melden, hij moet dat laten weten. (...) Kijk, dat zijn wel nice mensen, maar, daar... ik heb gewoon het gevoel dat je daar niet veel kunt praten eigenlijk. Als je daar veel praat, dan brengt ge uw eigen gewoon in problemen. Als ge alles vertelt dan gaan ze meer dingen doen en meer.*

Dit onderstreept het belang van bijvoorbeeld een psycholoog (en/of IB+), waartegen de jongere vrijuit kan praten. Voor deze jongere is de psycholoog een **vertrouwenspersoon** geworden. Hij kan de psycholoog contacteren wanneer er problemen zijn. Hoewel de jongere aangeeft dit nog niet gedaan te hebben, meent hij dat hij het wel zou doen als er zich een probleem zou voordoen.

- *Ja da mag wel. Da mag. Dat heeft (de psycholoog) tegen mij gezegd: als ge problemen hebt, belt mij gewoon.*
- *Onderzoekster: Zou je dat doen, als je een probleem hebt, zou je daar naar bellen?*
- *Ik denk van wel.*

4.4. Overlegmomenten

Tijdens de interviews werden de jongeren bevraagd over hoe zij de **KOMPAS+ overlegmomenten** ervaren. Eén van de jongeren laat zich noch positief, noch negatief uit over deze overlegmomenten. Een andere jongere geeft aan de gesprekken niet altijd zo fijn te vinden, maar zich hier wel wilt inzetten om het traject goed te laten verlopen.

- *Gewoon, ik ben dat gewoon.*
- *Ik vind dat niet altijd leuk zo'n gesprekken maar ik doe dat gewoon omdat ik niet in de problemen wil komen. Dus als ik daar aanwezig ben probeer ik ook gewoon mijn best te doen, om dat goed te laten verlopen.*

De twee andere jongeren zien deze overlegmomenten daarentegen als **positieve momenten**. Op dat moment wordt volgens hen de jongere centraal geplaatst en zitten verschillende mensen aan tafel met 1 doel: de jongere helpen. Deze jongeren geven aan dat ze op hun gemak zijn tijdens het overleg, net omdat de aanwezige mensen willen helpen en naar de jongere luisteren.

- *Ja, ik voel dat ik gewoon heel veel aandacht krijg. Dat, ja dat iemand mij probeert te helpen. Dat is eigenlijk vooral wat ik ervaar. Ja gewoon mensen die naar mij willen luisteren en mij willen helpen. (...) Ja, ik voel me daar zeker gehoord. (...) Voor iedereen die daar aan tafel zit, heb ik sowieso respect. Die respecteren mij ook. Die laten mij uitpraten, ik laat die altijd uitpraten.*
- *Omdat ik gewoon zo goed ben met mijn begeleiders ervaar ik dat gewoon als, ik zit met, euh, laten we zeggen, gewoon vrienden, oudere vrienden die iets goeds willen voor jou. (...) Ik (ben daar) gewoon op mijn gemak.*

Dit staat in contrast met de beleving van een andere jongere, die stelt dat zijn casusregisseur te veel **in de plaats van de jongere** spreekt.

- *Dan praat hij te veel en,...ja, hij praat veel, hij komt met te veel ideeën en hij praat te veel in jouw plaats als hij jou een beetje kent.*

Tijdens de KOMPAS+ overlegmomenten wordt het plan van aanpak besproken, en de doelen die in dit plan worden opgenomen. Aan de jongeren werd tijdens het interview gevraagd of zij **inspraak** hebben in het opstellen van hun doelen en het plan van aanpak. Zij geven aan dat het opstellen van doelen in samenspraak wordt vormgegeven. Het is de jongere die aangeeft wat hij wilt doen, en dan wordt er bekeken wat mogelijk is, en hoe dit aangepakt kan worden.

- *Dat is samen, onderling te bespreken. Ik mag niet alles kiezen sowieso niet, maar zij laat ik ook niet kiezen, ik laat mij niet doen. Ik zeg gewoon wat ik wil, en dan gaan we tot een oplossing komen.*
- *Jazeker, die bepalen niets voor mij, die geven me altijd alleen gewoon adviezen, wat ik misschien beter kan doen. Ja, wat ik elke moment beter kan doen in plaats van wat ik op het moment zelf heb voorgesteld. En, ja, die geven advies en ik kies uiteindelijk wat ik er mee doe. Ik ben nog steeds baas over mijn eigen maar zij helpen je gewoon. Dus ik vind dat heel goed.*

Eén van de jongeren benoemt dit meteen ook als één van de sterktes van KOMPAS+; er wordt **niets opgelegd**, de jongere heeft daarentegen zelf de keuze. Dit is volgens deze jongere een belangrijk verschil met andere hulpverlening, en zou de slaagkans vergroten van het behalen van het doel. De jongere geeft hierbij ook aan dat het opstellen van doelen **allesbehalve vrijblijvend** is. Er wordt immers ook inzet verwacht om de doelen te bereiken.

- *Het is gewoon wat jij wilt ga je doen. Maar als je het kiest, ga je het ook echt moeten doen. Want je kan niet iets kiezen en daarna... want ze hebben jou de keuze gegeven. Ze vragen aan jou, wat wil jij? Ze hebben niet gezegd van jij moet dit doen, want dan gaat bijna niks slagen, zoals bij die andere dingetjes, bijna niets slaagt daarvan, die hebben een boekje die zeggen ah gij gaat dit doen, dit dat. Bij KOMPAS+ die vragen eerst aan jou wat wilt gij doen. En bijvoorbeeld jij zegt: ik wil in een winkel werken, dan gaan die jou helpen om daar te geraken snap je. Die gaan je helpen van oké we gaan eerst een opleiding doen, bij VDAB of zo, we gaan samen solliciteren. Maar je moet zelf ook willen want jij hebt dat gekozen, het enige dat ze vragen is een beetje inzet, meer niet.*

Op de vraag of er, naast de mensen die aanwezig zijn/waren op de overlegmomenten, er nog **anderen aanwezig** zouden moeten zijn volgens hen, wordt ontkennend geantwoord. Er is geen nood om andere mensen bij de overlegmomenten te betrekken. De jongeren geven hierbij ook aan te denken dat ze zelf mee mogen bepalen wie er al dan niet bij mag zijn, en het ook te mogen aangeven als ze liever iemand er niet bij hebben. Bij de bevraagde jongeren is de moeder de contextfiguur die bij de overlegmomenten betrokken wordt.

- *Mijn moeder. Mijn vrienden en mijn vader niet eigenlijk.*
- *Nee, mijn moeder is aanwezig, dat is het belangrijkste, snap je. Hoe minder oren, hoe beter, snap je? Niet iedereen moet weten hoe dat is met mij, op school bij mij bijvoorbeeld. Niet iedereen moet dat horen. Dat is het ding. Ik heb geen lief bijvoorbeeld, ik heb geen lief maar als ik een lief had, dan zou dat niet moeten, snap je?*

Tijdens de observaties (zie eerder) werd vastgesteld dat 1 van de aanwezige moeders niet alles begreep wat er gezegd werd, en er regelmatig getolkt moest worden door de jongere en de IB+'er. Ook 1 van de bevraagde jongeren heeft deze ervaring. Hoewel zijn moeder steeds aanwezig is op de overlegmomenten, is dit eigenlijk niet zo nuttig aangezien ze **weinig begrijpt** van wat er gezegd wordt. Haar Nederlands is niet zo goed, en zij beheerst ook het Frans of het Engels niet. Aangezien er volgens de jongere geen tolk aanwezig is, tolkt de jongere zelf tijdens de gesprekken. Hierbij geeft hij evenwel aan niet altijd correct te vertalen.

- *Neen man, zij verstaat niks van die gesprekken. Elk woord: wat zeggen ze, hoe bedoelt ge, dit dat. (...)*
Dan moet ik de woorden terug in mijn eigen taal vertalen en dat vind ik moeilijk.
- *Onderzoekster: Dus gij tolkt dan eigenlijk zelf?*
- *Ja. Maar ik vertel niks man.*
- *Onderzoekster: Gij vertelt dan gewoon iets anders (lacht)?*
- *Ja (lacht).*

Eén jongere geeft aan dat naast zijn moeder, ook zijn grootmoeder en vaste vriendin betrokken is bij **het traject**. Hoewel deze jongere erkent dat het betrekken van de context een meerwaarde kan zijn in het kader van sociale controle, geeft hij aan dat dit soms wel vervelend kan zijn. Het betrekken van de context betekent immers dat zij op de hoogte worden gebracht van alles wat de jongere doet.

- *Op sommige momenten niet, want alles wordt aan hen verteld, geklikt eigenlijk. Maar da's eigenlijk iets positiefs, dat uw ouders worden betrokken. Want veel kinderen hun ouders weten niet eens dat ze in Everberg hebben gezeten, want dan komt die broer of zo, en die ouders weten van niks eigenlijk. Dat kind gaat gewoon ergens naartoe, komt terug. Als die familie betrokken wordt, dan is dat heel anders. Jouw familie gaat ook meer op jou letten, die gaat ook telkens meer feedback geven. (...) Ook mijn broertjes en zussen zijn indirect wel betrokken want ze komen aan huis en die spelen en lachen wel een beetje met mijn broertjes en zusjes. Zij zeiden ook dat het aangename mensen waren. En mijn vriendin zij hoort en ziet hen ook. (...) Ze wou dat zelf (...).*

Op de vraag of deze overlegmomenten **anders** zouden moeten **georganiseerd** worden, wordt gesteld dat het goed is zoals het is. De jongeren geven aan dat de overlegmomenten nuttig zijn, en dat de daar aanwezige actoren op een aangepaste manier met de jongeren in communicatie treden.

- *Ik denk dat dat wel gewoon goed is, want... die praten ook wel goed met jongeren vind ik. (...) Mijn casusregisseur en zo. Die kunnen dat wel. Die doen wel hun job goed denk ik. Ja...*
- *Dat overleg? Nee, ik vind wel echt dat dat goed is. Dat wordt gedaan met respect voor iedereen, niemand wordt gestoord, niemand wordt onderbroken, iedereen mag uitpraten, iedereen mag zijn verhaal doen. Ja, ik vind dat goed zoals het is. Ik heb er geen klachten van.*

Er zijn echter ook **negatieve** klanken te horen in de interviews. Zo wordt door 1 jongere aangegeven dat hij een overlegmoment lastig vindt wanneer er over de thuissituatie gesproken wordt.

- *Gewoon, als ze over thuis beginnen. Dan is dat een beetje moeilijk. (...) Die praten over mijn vader, over alles, dan is dat niet leuk.*

De jongere geeft aan dat dit ook een probleem stelt buiten deze overlegmomenten, op **bilaterale overlegmomenten** met andere actoren, bijvoorbeeld met de school.

- *(De casusregisseur) kwam 1 keer op school, die begint over mijn feiten te beginnen op school, die praat gewoon over mijn feiten, op school. En ik dacht what the fuck, school heeft daar toch niets mee te maken.*

4.5. Onbereikbaarheid

Zoals reeds werd aangehaald in de resultaten van de interviews en focusgroepen met professionals, zijn de jongeren doorheen een KOMPAS+ traject al eens een of meerdere periodes **onbereikbaar**. Dit bleek eveneens een probleem in het rekruteren van jongere voor de interviews. De jongeren spreken hier ook over.

- *Nu heb ik wel, zo dat ge niet meer afspreekt. Ik heb dat nu effe wel zo'n periode. Dat ik effe niet in the mood ben om gesprekken aan te gaan of zo. Normaal had ik gisteren een afspraak met mijn IB+'er, maar ik ben dat ook vergeten. (...) Die vinden dat niet leuk. Ze hebben liever dat ik het laat weten, maar zelfs dat doe ik niet meer. (...) Dat is niet goed natuurlijk he, dat wordt gemeld dat ik mijn afspraken niet nakom en dat staat in mijn voorwaarden van de rechtbank. Dus ik moet mij daar aan houden.*
- *Ja KOMPAS+ weet dat, ik ben niet makkelijk bereikbaar.*

Verschillende jongeren geven aan dat ze regelmatig **van nummer veranderen**, soms noodgedwongen, wanneer hun gsm in beslag wordt genomen. Dit maakt dat ze moeilijker bereikbaar zijn voor hulpverleners. Eén van de jongeren oppert dat de medewerkers van KOMPAS+ een **sociale media** account zou moeten aanmaken om zo jongeren makkelijker te bereiken. Het bellen via een gewoon telefoonnummer, wordt volgens deze jongere nog amper gedaan.

- *Als je iemand wilt bereiken, sociale media is het beste he. (...) Als KOMPAS+ gewoon een account maakt bijvoorbeeld... En da's makkelijker want niemand belt nog via een nummer, da's meer via apps en zo.*

Wanneer jongeren zich onbereikbaar opstellen, wordt echter **niet zomaar losgelaten**, zo getuigt één van de jongeren. De casusregisseurs of IB+'ers komen desgevallend tot bij de jongere thuis.

- *Ik had vaak afspraken maar ik kwam ook vaak gewoon niet. (...) Ik miste zodanig veel afspraken dat (mijn IB+'er) me gewoon kwam ophalen. Echt waar, hij kwam me gewoon ophalen bij mij thuis en bracht me naar de afspraak. Ik ben hem dankbaar, want hij heeft me echt zo.... Normaal moest dat al lang gestopt zijn bij mij, al lang de hoop opgeven, maar ze blijven doorgaan, doorgaan, doorgaan en ze hebben alles gedaan wat ze konden doen. Dus mensen, als ze het kunnen horen, top top top!*

Voor de jongere wiens traject reeds beëindigd werd, was de onbereikbaarheid een **manier** om te laten weten dat hij geen zin meer had in KOMPAS+.

- *Ik was 18 en ja, (...) hoe moet ik het zeggen, het was niet, ik weet niet hoe ik het moet zeggen, (...) ik was met andere dingen bezig he, en ja. (...) Ik heb het niet zo gezegd, ik was meer zo (lacht) ik heb seintjes gegeven, zo niet meer naar afspraken komen, ik heb kleine seintjes gegeven. En toen hebben zij me gezegd dat het gestopt is, en ik zei oké.*

4.6. Toekomst

Eén van de thema's in het interview met de jongeren was de toekomst. Aan de jongeren werd gevraagd **hoe zij hun toekomst zien**. Welke doelen moeten/willen ze nog halen? Wat gebeurt/gebeurde er wanneer het traject stopt(e)? Op welke mensen kunnen of hopen ze nog (te) rekenen? En, hoe zien ze hun ideale toekomst? Zal het lukken om geen feiten meer te plegen?

Wat de onmiddellijke toekomst betreft, hebben sommige jongeren nog plannen wat hun **doelen** betreft. Ook al liggen deze niet meteen binnen handbereik.

- *Jawel, ik ga terug binnenkort (naar mijn hobby). Naar Thai boks, misschien, ben niet zeker.*
- *Ik heb gewoon doelen dat ik zo wil gaan werken en zo en mijn school afmaken. (...) (Mijn school) gaat gewoon goed. (Op die school) zit ik wel graag.*
- *School wilt dat ik ook ga werken, maar ik wil niet werken. (...) Ik wilde kapper worden, of met auto's werken of met hout. Maar ik krijg de kans niet van de school. (...) Omdat ik op een BUSO school zit.*

Van de 3 jongeren waar KOMPAS+ op het moment van de bevraging nog loopt, geven er 2 expliciet aan dat KOMPAS+ voor hen lang genoeg geduurd heeft, en dat ze **hopen** dat KOMPAS+, maar ook de inmenging van de jeugdrechtbank, **snel voorbij** zal zijn.

- *Ik hoop dat dat zo snel mogelijk gedaan is. want ik wil eigenlijk gewoon mijn leven opnieuw beginnen. (...) Het liefst van al zou ik geen begeleiding hebben, zou ik gewoon zeggen van laat mij mijn ding doen, ik kom er zelf wel uit.*
- *Ik wil dat het stopt...*

De jongere die in begeleiding is bij de **psycholoog** van KOMPAS+, geeft evenwel aan dat indien dat mogelijk zou zijn, hij deze begeleiding wél nog zou willen verderzetten.

Aan de jongeren werd ook gevraagd wat ze willen gaan doen in hun leven wanneer ze volwassen zijn, of in het geval van de meerderjarige jongere, wanneer hij vrijkomt. Alle jongeren schetsen een eerder **klassiek beeld** van hun **ideale toekomst**. De wens om een “normaal” leven te hebben, gewoon te gaan werken of een diploma te halen, en niet in de problemen te komen, staan voorop.

- *Zo gaan werken na dit jaar, mijn school afmaken; dit is mijn laatste jaar. Dan aan de haven of zo beginnen. (...) Gewoon werken. Niet meer in problemen komen. Hoe het gewoon hoort.*
- *Gewoon, als ik 18 word, wil ik denk ik gaan werken. En daarna als ik 19 word, wil ik alleen gaan wonen, en... gewoon rustig en normaal leven, en... gewoon niks speciaals. Maar dat weet ge nooit.*
- *Als ik vrij kom, ik ga gewoon studeren. Proberen mijn diploma te halen (als makelaar).*
- *Ik ga studeren, dan wil ik architectuur doen, ik wil ingenieur worden.*

Bij het bespreken van de toekomst wordt het belang van het **financiële plaatje** meermaals benadrukt. Concreet wordt de wens om later financieel sterk in de schoenen te staan, en voor de eigen kinderen alles te kunnen kopen wat nodig is, vernoemd. Rijk zijn betekent volgens 1 jongere ook dat je niet gedwongen wordt om in de meest onveilige buurten te gaan wonen.

- *(...) Gewoon dat ge weet van als ge iets wilt pakken in de winkel of kopen qua speelgoed, gewoon qua alles, dat ge dat gewoon pakt. (...) Als jouw kind als een clochard naar school gaat of jouw kind gaat met mooie schoenen naar school enzo, de mensen gaan jouw kind anders bekijken. Het gaat ook minder gepest worden. (...) Dus ja, ik vind wel dat geld soort van belangrijk is, niet dat je miljoenen moet hebben, maar ge moet gewoon je kinderen alles kunnen geven wat ze willen zonder iets, snap je. Dus ja.*
- *Ik wil later rijk worden. Ik wil het later goed hebben. Ik wil later kunnen zorgen voor mijn familie. Ik wil niet dat ik later ergens moet gaan wonen waar alleen junkies komen, waar het niet veilig is, en zo. Ik wil niet dat mijn kinderen daarin moeten opgroeien. Ik zelf ben opgegroeid in (wijk) (...). Dat komt vaak in het nieuws, granaataanslag hier, granaataanslag daar, schoten hier, schoten daar, ja, 10 kilo hier, zo'n dinges, snap je? (...) Dat mijn kinderen het later leuk hebben, niets te kort komen. Dat ze niet in armoede moeten opgroeien. Die moeten het goed hebben, daarvoor moet ik zorgen. Ik ga een eigen huis hebben (...). Dan ga ik daar wonen met mijn vrouw en mijn kinderen. Ik ben niet van plan om op mijn 20 jaar te trouwen. Sowieso pas, ik schat rond mijn 28 jaar, zoiets. (...) Eerst geld, dan pas de vrouw. Ik zie veel mensen die trouwen op hun 20 jaar en die hebben geen geld. Ja, dan gaat het mis. Je gaat gewoon in een hele arme buurt. Gewoon zo een arme buurt heeft veel problemen. In een arme buurt wordt meer gedeald, worden meer dingen gedaan voor geld.*

Hoewel sommige jongeren aangeven dat geld belangrijk is, en dat ze hopen dat ze later veel geld verdienen, wordt door één van deze jongeren ook opgemerkt dat dit wel een **lastige opgave** kan

worden aangezien de realiteit op de reguliere arbeidsmarkt vaak in schril contrast staat met het snelle geld dat via criminaliteit kan verdiend worden.

- *Ik heb nooit geleerd van werken dit en dat en zo en een loon hebben van max 1000 euro, misschien 3000 euro maximum, zo'n dingetjes. Ik ken dat niet, en ik wil dat ook niet kennen. In het begin, ge moet sowieso ergens beginnen, anders, ja, maar, ik heb ook gewoon veel geld gemaakt en zo dus op het einde van de dag, ik zou dat niet kunnen volhouden, zoiets, dus ja...*

Alle jongeren beweren dat ze op het moment van het interview **geen feiten meer plegen**.

- *Da's eigenlijk al een beetje achter de rug. Ik hou me daar niet meer mee bezig.*
- *Maar sindsdien heb ik niet echt zo, hoe moet ik het zeggen, iets ergs gedaan.*

De jongeren geven aan dat ze tot **inzicht** zijn gekomen. Er wordt gesteld dat nu ze ouder zijn, verstandiger zijn geworden.

- *Ja, da's gewoon, ik was klein. Nu, ik weet wat het leven is en zo. Ik heb daar ook uit geleerd, uit die fout. Ik zie dat dat niet goed was dat ik dat heb gedaan, ik zie mijn fout daar van in. (...) Ja ik heb mij laten beïnvloeden door iemand. Ik wou snel en makkelijk geld. En da's eigenlijk een foute mindset van mij... (...) Maar nu is dat al veranderd. En de persoon die ik toen was en nu, zijn twee verschillende personen.*
- *Nee, uiteindelijk, ik was ook maar jong, ik was ook maar amateuristisch bezig. (...).*
- *Zoals, hoe moet ik het zeggen, (...) ik ben daar nu in totaal al 3 keer voor opgepakt en zo, en het is geen fijn gevoel en zo (...). Maar ja, het valt niet goed te praten. Slecht is slecht, criminaliteit is altijd slecht.*

De jongeren hebben er vertrouwen in dat ze een criminaliteitsvrij leven zullen blijven **volhouden**. Eén jongere vertelt dat de financiële drijfveer die aanwezig was, niet meer aanwezig is. Ook zou de stress van criminaliteit niet opwegen tegen de baten (veel geld verdienen), aldus een andere jongere.

- *Dat is haalbaar ja, dat is echt haalbaar. Je vindt, financieel hoef ik dat niet meer te doen, nee. Ik hoef niet meer slechte dingen te doen, financieel. Maar ja, soms is gewoon de verleiding, groepsdruk en zo, dat is iets anders, maar financieel is het gewoon goed. Kan niet klagen.*
- *Als ik op dat moment niet was gepakt, was ik nu verder gegaan. Dan was ik verder gegaan en was ik misschien wel heel groot geworden maar uiteindelijk, hoe groter het geld, hoe groter de problemen. Op het eerste zicht lijkt het heel mooi en zo, maar uiteindelijk is het zwart geld. Dat moet je ook allemaal witwassen, uiteindelijk. (...) Al die stress, al die risico's die je neemt, het is het allemaal niet waard. (...) Het is meer stress in dan het mooie.*

Wanneer aan de jongeren gevraagd wordt op welke **personen** zij na de stopzetting van KOMPAS+ zullen kunnen **terugvallen**, worden vooral ouders, familie en vrienden genoemd.

- *Mijn vrienden. Die kennen mij ook beter dan al die hulpverleners die ik ooit heb gehad. Dus, ja... (...) Gewoon vrienden die moeten er voor elkaar zijn he.*
- *Ja natuurlijk, mijn moeder, mijn oma, mijn broertjes en zusjes, mijn oudere zus. Gewoon eigenlijk op familie kan ik rekenen, wat normaal hoort. Ik denk dat de meeste van mijn familie wel mijn situatie kennen. En hebben begrip daarvoor.*
- *Jawel, gewoon van mijn ouders en vrienden denk ik. Van mijn ouders zeker. Vrienden ook.*

Sommige jongeren gaan er vanuit dat ze ook na de stopzetting van KOMPAS+ **nog contact** kunnen en/of zullen hebben met de casusregisseur en/of de IB+'er.

- *We houden sowieso contact. We houden sowieso contact. Daarmee, we gaan nog contact houden, wanneer ik ouder ben, wanneer ik iets bereik, kan ik hem (mijn IB+'er) dat laten zien, snap je? En als ik later ga trouwen, ga ik hem sowieso uitnodigen. Zo'n dingetjes. Die band, die ga ik niet vergeten.*
- *En nog steeds, met die mensen, ik kan bijvoorbeeld (mijn IB+'er) of (mijn casusregisseur) nog altijd bellen en vragen om advies. Die mensen, misschien dat traject stopt maar die mensen gaan er nog steeds voor u zijn. Zolang gij hen goed behandelt, behandelen die jou ook goed denk ik.*

De jongere wiens traject **reeds is afgerond**, geeft aan dat er nog contacten zijn tussen zijn toenmalige IB+'er en zijn familie, en geeft aan dit te appreciëren.

- *(...) Nog steeds contacteert (mijn IB+'er) mijn moeder soms om te zien hoe het gaat. Die mensen, als je goed met hen bent, die groeien eigenlijk tot bij u, tot familie en zo, want die komen over thuis. Die mensen zijn goed, echt goeie mensen.*

4.7. Het effect van KOMPAS+

Met de jongeren werd ook besproken wat volgens hen het **effect** van KOMPAS+ is (geweest) op hun justitiële traject in het algemeen, en in hun visie op justitiële en politieke actoren.

Het effect op het justitiële traject

Uit de interviews blijkt dat het effect van KOMPAS+ op verschillende manieren tot uiting komt.

Ten eerste zou de **input** van de KOMPAS+ actoren (IB+, casusregisseur) op **zittingen** van de jeugdrechtbank een positief effect hebben, aldus een jongere. De jongere heeft iemand letterlijk naast zich staan op dat moment. Bovendien leggen de KOMPAS+ actoren ook nadruk op **positieve elementen**. Zij verwoordden dit niet alleen beter volgens de jongere, maar de jeugdrechter zal dit sneller **geloven** dan wanneer deze informatie alleen van de jongere komt.

- *Zonder KOMPAS+ had ik niemand als begeleiding eigenlijk he, dan stond ik alleen bij de rechtbank. En die helpen mij wel bij rechtszaken enzo. Wat wel goed gaat, die kunnen dat goed verwoorden bij de rechter. Dus die ondersteunen mij daar wel in. (...) Als het dan minder slecht gaat voor de rechter, gaan zij mij proberen te verdedigen. En wel de goede dingen ook aan bod laten komen en niet alleen de negatieve.*
- *Onderzoekster: En denk je dat dat helpt naar de jeugdrechter toe als die...*
- *Ik denk dat wel. Want als ik dat gaat zeggen tegen mijn rechter, die gaat daar niet veel van geloven, terwijl als begeleiders dat gaan zeggen denk ik van wel.*

Ten tweede zou de KOMPAS+ begeleiding volgens sommigen ook helpen om **uit de criminaliteit** te blijven, of tenminste om een **escalatie te vermijden** of **opsluiting in de gemeenschapsinstelling te voorkomen**.

- *Als je meewerkt en je wilt echt veranderen, dan speelt dit echt in uw voordeel. Dit heeft een lange tijd in mijn voordeel gespeeld, want ze hebben mij geholpen om weg te blijven uit (de GI). (...) Zij hebben er net voor gezorgd dat het niet erger was laat ik het zo zeggen. (...) Die lieten mij gewoon een beetje inzien dat er ook andere wegen waren. En doordat die mij dat lieten inzien, wou ik dat gewoon proberen. In mijn hoofd had ik gewoon zoiets van ik ga dat gewoon proberen, ik ga dat misschien niet blijven doen.*

Ik had in mijn hoofd van ik ga dat gewoon blijven verder doen. Die hebben mij laten zien dat er meer is. En door hun heb ik die dingetjes geprobeerd en ben ik veel uit problemen gebleven. Ja.

Door verschillende jongeren wordt hier evenwel het belang van de motivatie van de jongere en de wil om te veranderen (en geen criminaliteit meer te plegen) benadrukt. Hoewel KOMPAS+ kan helpen om randvoorwaarden te scheppen, blijft het de **jongere zijn eigen keuze** om al dan niet op het juiste pad te blijven. Uit de interviews blijkt dat het waakzamer omgaan met vrienden(groepen), maar ook het invullen van vrijetijd, belangrijk is volgens de jongeren.

- *Ik denk dat dat gewoon door mezelf is. Ik heb ook al veel gezien en meegemaakt en ik denk dat het dat gewoon is. Ik verwerk nu gewoon makkelijker dingen en... dat raakt me niet. Gewoon. Ik ben gewoon geworden hoe dat ik ben. (...) Dat ik gewoon niet veel mensen vertrouw of zo, of snel mensen vertrouw. (...) Ik heb gewoon echt al een paar jaar lang dezelfde vrienden en daar komt niet echt een nieuwe vriend bij of zo. Ik heb mijn eigen cirkel en ik wil dat ook behouden. Niet dat ik daar uit ga of zo.*
- *Ik heb zelf ervoor gekozen om mijn leven te veranderen, snap je? Ik ben nu ook misdienaar in de kerk. Ik ben misdienaar. Ik focus gewoon op school, en dat is het, en ik sport. Dat is het enige wat ik doe eigenlijk. Misdienaar, ik ga naar school en ik sport, dat is wat ik doe. Elke zondag naar de kerk.*

Zoals één jongere het formuleert: **KOMPAS+ geeft adviezen**, en de jongere overweegt deze en maakt op basis daarvan zelf keuzes. De **eindverantwoordelijkheid** ligt dus bij de jongere.

- *Ik zeg het, het zijn de keuzes, adviezen die zij me geven die ik ook naleef. Ik denk natuurlijk ook na over die adviezen. Ik ga niet blindelings overdoen, maar het zijn sowieso wel een paar keuzes die ik door hun heb gemaakt. (...) Bijvoorbeeld, op school, ik wou iemand echt vermoorden op school, echt kapotslaan. Ik kon hem niet meer uitstaan. Ik wou de volgende dag naar school gaan en ik wou die echt neerhalen. Ik heb dat tegen (mijn IB+'er) gezegd, hij heeft gezegd als je dat doet ben je echt de lul. Het beste dat je kan doen is gewoon, hem misschien aanspreken of zoiets, maar aanvallen is zeker niet de oplossing.*

In diezelfde lijn neemt de jongere waarvan het traject **negatief werd afgesloten**, hier ook zelf de verantwoordelijkheid voor op.

- *Op een bepaald moment wou ik een beetje veranderen en zo, maar hoe ik moet ik het zeggen, ik ben niet echt veranderd. Ik ben wel van de straat af gegaan, maar de straat bleef zeg maar nog steeds in me. (...) Ik was content over hun, nog steeds, en ik hoop gewoon dat ze nog steeds veel mensen op het rechte pad houden want op het einde van de dag, als iemand het zelf niet wilt, dan mag je elk traject voor die persoon brengen wat die wilt of niet, dat gaat toch niet lukken. Dat ik hier ben en zo, dat komt niet door hun, da's meer door mijn eigen fout, die hebben daar geen aandeel in.*

Gevoel over justitie en politie

De jongeren werden ook bevraagd over het beeld dat ze van politieke en justitiële actoren hebben, en of dat veranderd is door het KOMPAS+ traject. In wat volgt schetsen we het beeld dat de jongeren hebben over deze actoren. Er wordt hier door geen enkele jongere een invloed van KOMPAS+ benoemd. Over de **politie** laten meerdere jongeren zich **negatief** uit. Toch zijn de jongeren **genueanceerd** in hun verhaal. Zo wordt het onderscheid gemaakt tussen politiemensen die jongeren persoonlijk kennen, en andere politiemensen, maar ook tussen de politie van Antwerpen en de politie in het algemeen, én tussen wijkagenten en andere agenten.

- *(Voor) politie (heb ik) nog steeds nul tolerantie. Ik heb wel nog respect voor sommige (...) politie. Ze zijn ook soms gewoon aangenaam, sommige. Maar in mijn omgeving, waar ik woon en zo, is de politie niet zo aangenaam. Ze staan ook een beetje bekend om een beetje buiten de lijnen te gaan en zo. Daarom,*

nu de politie van (andere stad) ik heb niets tegen hun, maar de politie van Antwerpen die mag ik niet. (...) De wijkagent, hij is echt goed. Hij groet mij altijd, ik groet hem ook. Maar zo die mensen, die politie die rondrijdt en zo, zo stoer willen doen. Ik ben op dat gebied echt grof, en die mensen weten dat ook denk ik. (...) Liever geen politie maar, ze doen soms gewoon hun werk.

- *Nee. Ik zie dat eigenlijk nog altijd als vijanden eigenlijk. Ik mag hen niet, politie. (...) Die doen hier geen kloten in dees land. Als ik zie, mijn zus is als drie keer misbruikt en de flikken hebben nog nooit iets gedaan. Ik heb dat altijd zelf moeten oplossen. (...) Politie da's één wereldje en die verdedigen allemaal hun eigen. (...) Ik heb dat al heel mijn leven, van mijn 6-7 jaar. Ik ben hier opgegroeid.*
- *Onderzoekster: En de politie hier is niet echt uw vriend?*
- *Die kennen mij ook he, die spreken mij aan, die zeggen "dag (naam jongere)". Meestal als die hier aankomen, al mijn vrienden wij zitten gewoon daar, met brommers enzo, en dan wandel ik gewoon weg als ik een combi zie voorbij rijden. Omdat die al eens een paar keer hebben gezegd van: als wij hier langs rijden, zie gewoon dat ge wegwandelt, want dan kunnen we al zeker niks pakken bij u.*
- *Onderzoekster: Allez, goede tip. Toch een beetje uw vriend dan?*
- *Ja soms, da's eens één keer, soms zijn er goede bij, dat hangt er vanaf, als die een goede dag heeft of een slechte dag.*

Een van de jongeren laat zich ook negatief uit over de **consulent**. Hij geeft aan dat hij het gevoel heeft dat zij hem niet echt wilde helpen, maar eerder om hem te jennen.

- *Kijk bij mij, de consulent, ik mag haar niet. (...) Kijk, weet je wat het ding is, de consulent, de jeugdrechter, de bedoeling dat ze je naar Everberg en zo sturen, is om jou eigenlijk op het goede pad te brengen, om je te helpen. Maar zij deed dat niet om te helpen, maar om te kloten. Dus. Er was niet echt hulp, vandaar, snap je wat ik bedoel.*
- *Onderzoekster: Waarom heb je dat gevoel?*
- *Omdat ik die al lang ken. Da's het ding, die is al lang bij onze familie. Die weet al meer als de rechters en zo, hoe wij daar komen. En hoe zij opeens verandert als ze bij de rechter is. Ze heeft twee gezichten (...).*

Wat de jeugdrechter betreft, merkt een jongere op dat de **jeugdrechter** gewoon zijn werk doet. Hij heeft geen slechte ervaringen met de jeugdrechter en stelt dat hij de jongere naar de GI stuurde opdat hij er uit zou leren. Volgens de jongere had de jeugdrechter goede intenties.

- *Kijk, de jeugdrechtbank (...), zij doen gewoon hun werk en zo, snap je. Ik heb alle respect voor (mijn) jeugdrechter. (...) Hij stuurde me naar (de GI) omdat ik er uit zou leren. Hij stuurde me niet als straf, want ik heb daar drie keer 1 maand gezeten. (...) Echt een goede meneer (...). Op hem kan ik echt niets zeggen, hij stuurde mij echt gewoon naar (de GI), echt gewoon om te leren, niet van ik ga u gewoon sturen (...). Rechters en zo, die doen gewoon hun werk. Op rechters en zo kan ik echt nooit kwaad zijn.*

4.8. De sterke punten van KOMPAS+ volgens de jongeren

Wanneer aan de jongeren gevraagd wordt wat werkpunten zijn, en welke **aanpassingen** er eventueel nodig zijn volgens hen, krijgen we uiteenlopende antwoorden. Eén van de jongeren laat zich **negatief** uit over KOMPAS+.

- *Ik vind er niks goed aan. Ja...*

De door de jongere benoemde **minpunten** die maken dat de jongere eerder negatief staat tegenover KOMPAS+, kwam reeds uitvoerig aan bod in wat voorafging. Het gaat hier vooral over de ontevredenheid rond infodeling, zich verplicht te voelen met te veel actoren te gaan praten.

De overige 3 jongeren zijn **licht tot sterk positief** over KOMPAS+ in het algemeen.

- *Ik vind dat niet super maar ook niet slecht. Het is gewoon (...) hoe dat het hoort te zijn. Ik ga daar niet over stoefen over die begeleiding of... commentaar over geven. Het kan altijd beter he maar het is goed hoe het is.*
- *Voorlopig nog niet. Voor mij maakt dat echt niet uit. voor mij is de begeleiding echt goed. (...) Ik zou het allemaal hetzelfde houden denk ik.*
- *Ja ik heb echt van hun genoten, dat zijn echt goeie personen. Ik heb echt niks negatief te zeggen. Ik kan dat niet. Als ik dat zou zeggen zou ik liegen.*

Aan de jongeren werd echter gevraagd wat zij sterke punten vinden van KOMPAS+. Zoals eerder vermeld, hebben de jongeren allen ervaring met **andere (jeugd)hulpverlening**. Er werd hen dan ook gevraagd of zij een **verschil** zien tussen deze eerdere hulpverlening en KOMPAS+. Hierop wordt bevestigend geantwoord, en wordt ook meteen een aantal volgens de jongeren sterke punten in de verf gezet.

- *Als ik weet wat ik allemaal al heb gehad, is dit wel de beste van al hetgeen.*
- *Ik ga eerlijk zeggen, dit is wel de beste begeleiding die ik ooit heb gehad.*

Uit wat voorafging kwam al een aantal sterke punten naar voor. Een aspect dat meermaals en uitvoerig terugkomt is **de manier waarop er binnen KOMPAS+ wordt omgegaan met de jongere**. Dit heeft verschillende facetten. Bij de bespreking hiervan wordt regelmatig de vergelijking gemaakt met eerdere hulpverlening.

Zo werd door meerdere jongeren gesteld dat het feit dat de jongere veel **inspraak** krijgt, en gehoord wordt (tijdens en ook buiten de overlegmomenten), erg positief is. Ook het **respectvol** omgaan met de jongere, en het afstemmen op de jongere in de manier van **praten**, wordt meermaals genoemd.

- *Dat is ook heel belangrijk voor mij, het stuk respect. Ja daarmee, ik vind respect wel heel belangrijk. Als iemand geen respect voor mij heeft, dan kan ik niet omgaan met die persoon.*
- *Die praten ook wel goed met jongeren vind ik, de casusregisseur en zo. Die kunnen dat wel. Die doen wel hun job goed denk ik. Ja...*

De **betrouwbaarheid en duidelijkheid** van de begeleiders is eveneens een sterk punt van KOMPAS+, volgens de jongeren, net zoals de **menselijkheid** en de **niet-oordelende** houding van de begeleiders.

- *En, hoe moet ik dat zeggen, zij zijn betrouwbaar, ge kunt op hen vertrouwen, zo bijvoorbeeld bij sommige hulpverlening ge gaat zeggen van ja kijk om eerlijk te zijn ik doe nog dit en dit, en die gaan u gewoon klikken. Maar zo bij deze mensen, hoe moet ik het zeggen, die geven je een warm gevoel, het gevoel dat je bij hen thuishoort enzo. Je bent welkom. We gaan je niet anders bekijken, ook al wat ge hebt gedaan in het verleden. En zo, gewoon een warm gevoel heb ik meegekregen. (...) Die waren ook gewoon, aangenaam, gezellig.*
- *Maar (mijn casusregisseur) en zo, heel KOMPAS+, wat op de rechtbank wordt besproken, wordt gewoon meegenomen naar daar. En die zeggen je ook gewoon van tevoren van we gaan dit en dit vragen, we gaan voor dit en dit gaan. Er is geen onduidelijkheid, er is geen vies gedrag of iets. Ze zeggen je gewoon duidelijk wat ze willen zeggen en je gaat er in mee of je mag uitstappen.*

Er wordt door een jongere vermeld dat er **meer moeite** gestopt wordt in een KOMPAS+ begeleiding in vergelijking met andere begeleidingen. Dit lijkt eerder gevoelsmatig, en kan door de jongere moeilijk onder woorden gebracht worden. Wanneer wordt doorgevraagd, dan kunnen we stellen dat dit te maken heeft met de houding van de begeleiders.

- *Ze stoppen gewoon meer moeite in hun begeleiding dan die anderen.*
- *Onderzoekster: En met meer moeite, wat bedoel je dan, dat ge die vaker ziet, dat die meer luisteren naar u of...?*
- *Zoiets. Ik kan dat niet goed beschrijven. Want ik ben al eigenlijk niet voor hulpverlening dus voor mij is dat allemaal hetzelfde. Maar ik merk wel een verschil. (...) Ik kan dat echt niet uitleggen. Ik weet zelf geen antwoord.*
- *Onderzoekster: Maar heeft dat te maken met die mensen...?*
- *Ja.*
- *Onderzoekster: Wat voor mensen dat dat zijn?*
- *Ja, dat is zo.*

Hier op aansluitend worden in de interviews nog meer positieve echo's gehoord over de **begeleiders** en het verschil met eerdere begeleiders in de jongeren hun trajecten. De jongeren hebben doorgaans een goed gevoel bij hen waardoor het bijvoorbeeld niet vreemd aanvoelt om met hen in hun woonomgeving rond te wandelen.

- *En plus, met die begeleiders, ik kan met hen over straat voelen zonder dat ik mij raar voel of zo. Maar mijn andere begeleiders, die bellen mij en vragen kunnen we hier afspreken, ik zei direct neen. Mijn IB+ die kwam ook gewoon aan mijn deur en ik stapte met hem door de buurt, en ondertussen was dat gewoon in mijn omgeving, waren we aan het praten over trajecten en zo, echt gewoon.*

Eén van de jongeren meent dat een ander belangrijk verschil met andere hulpverlening vooral schuilt in het **aanklappende** karakter van KOMPAS+ (zie ook eerder).

- *Die zijn echt zo, plakband (lacht). Die gaan u niet loslaten, pas wanneer ge 18 bent en ge hebt zoiets van oké, dan oké. Maar voor de rest, die mensen, da's plakband (lacht).*

Ook het **werken op maat** en het wegblijven van stappenplannen of handboeken, wordt als een troef beschouwd.

- *Die hebben niet echt zo een boek van oké we moeten eerst die stap doen en dan die stap. Die passen hun werkwijze aan elke persoon zijn identiteit aan zo zeg maar.*

Verder haalt een jongere ook het feit dat de begeleiders vaak **meerdere talen** spreken aan als een belangrijk pluspunt.

- *Die mensen kunnen ook meerdere talen, da's ook goed voor de ouders zodat die het begrijpen enzo. Mijn oma spreekt bijvoorbeeld (taal), zij spreken ook (taal), en leggen ook alles netjes uit aan mijn oma en mijn moeder.*

De mogelijkheid dat er aan de jongeren wordt gegeven om **psychologische begeleiding** te krijgen, wordt ook gewaardeerd.

- *Dat wel. Dat vind ik wel goed eigenlijk.*

Eén van de jongeren stelt dat KOMPAS+ al heel wat jongeren geholpen heeft, en geeft aan dat het nuttig zou zijn als KOMPAS+ zou worden **uitgebreid**, zowel in Antwerpen, om wachtlijsten te voorkomen.

- *KOMPAS+ heeft in Antwerpen veel jongeren geholpen. Eigenlijk echt veel jongeren. (...) KOMPAS+, ik vind die mensen moeten meer budget krijgen voor uitbreiding zeg maar. Want zij kunnen helpen en het zou beter zijn als ze meer mensen konden helpen tegelijkertijd, want ik denk niet dat er genoeg mensen daar werken om die kinderen te helpen die echt nood hebben, snap je wat ik bedoel?*

Ook **buiten Antwerpen** zou KOMPAS+ moeten bestaan, aldus deze jongere.

- *Wat ik zou zeggen, uitbreiden, zoals ik al heb gezegd. Een beetje overal gaan, een beetje meer door heel België en zo, want er zijn veel mensen die dit nodig hebben maar het gewoon niet kunnen krijgen door een tekort aan personeel, of die hebben dat gewoon niet in hun stad.*

4.9. Het belang van een match tussen jongere en begeleider

Doorheen de interviews kwam meermaals het belang aan bod van de houding van de begeleider, en een **match tussen jongere en begeleider**. Jongeren moeten zich op hun gemak voelen en zich goed voelen bij iemand, want anders werkt het niet.

De jongeren spreken hierbij over vooral twee elementen: het geslacht van een begeleider, en de migratie-achtergrond van een begeleider. Er wordt sterk benadrukt dat het belangrijk is jongeren ook inspraak te geven in hun keuze van begeleider, en hen te laten aangeven wanneer het niet matcht.

Door verschillende jongeren wordt aangegeven dat het **geslacht** van een begeleider belangrijk kan zijn. Voor 1 jongere werd naar eigen zeggen door de hulpverleners opgemerkt dat hij beter zou samenwerken met een man, ook al had hij zelf niet dat gevoel.

- *Ik had al een paar hulpverleners en dat werkte niet goed, omdat ik dan beter met een man kon samenwerken hebben ze (de casusregisseur) opgeroepen voor mij. (...) Die zagen zelf dat ik beter met een man kon opschieten of zo iets, dat ik daar beter mee praat zeggen ze. Voor mij maakt dat allemaal niet uit.*

Sommige jongeren geven aan dat er voordelen zijn aan een mannelijke begeleider. Dit zou vooral liggen op het vlak van het samen doen van **sportactiviteiten**.

- *Het is wel anders, omdat, als ge met een man samenwerkt, die zijn zo meer sportiever en ge kunt zo, meer iets gaan doen met hen.*

Een andere jongere geeft dan weer aan dat, hoewel het voor hemzelf niet zou uitmaken, jongens vaker gebaat zouden zijn bij een **vrouwelijke begeleidster**. Volgens deze jongere zijn vrouwelijke begeleiders niet alleen strikter, ze houden ook de focus scherper, aldus de jongere. Verder zouden jongens meer geneigd zijn om te luisteren naar een vrouwelijke begeleidster, al is het maar om indruk te maken.

- *Ik weet wel (...), als jongen, dat je liever, 17 jaar, 18 jaar, of net 16, dat je liever een vrouwelijke begeleider als IB+ hebt. Hoe moet ik het zeggen zo... dan ga je liever luisteren, beetje indruk nalaten en zo, dan ga je ook sneller luisteren en ga je ook meer leren. Bij zo een mannelijke begeleider heb je zo iets van ja, hij gaat dat toch laten of door de vingers zien, dat is meestal iets anders. Een vrouw is meer strikt en zo, dat is gewoon hoe het is. (...) Een vrouwelijke IB+, die zijn dan ook strakker en strenger. (...) Ja, kijk, bij mij maakte dat niet uit. Maar ik ken gewoon meer gasten van mijn leeftijd, ik weet hoe die zijn en zo. (...) Want kijk bijvoorbeeld, ik ben met een mannelijke begeleider en we zijn op stap gewoon aan het praten over dat, en ik zie een meisje voorbij komen, dan ga je onderwerp heel snel veranderen van onderwerp naar de dame die voorbij loopt. Maar als je met een vrouwelijke loopt, dan gaat direct die zeggen, hou je hoofd erbij. Gewoon zo. Zij gaat niet iets anders doen, snap je?*

Naast geslacht wordt door een jongere ook verwezen naar migratie-achtergrond als een belangrijk kenmerk van de begeleider. In zijn geval heeft zowel de IB+'er, waar hij het goed mee kan vinden, als hijzelf een **migratie-achtergrond**. Volgens de jongere maakt dit dat zij mekaar beter begrijpen.

- *We zijn alle twee buitenlands. Ik wil daar niets mee zeggen, maar buitenlanders begrijpen mekaar beter. Een Belg en een allochtoon, uiteindelijk we zijn allebei mensen, maar het is nog steeds anders. Bijvoorbeeld, Belgen die begrijpen meestal niet de Arabische regels, of die regels over vrouwen bijvoorbeeld, of ook bijvoorbeeld over homo's en zo. Hoe Arabieren daar naar kijken, hoe een Europeaan daarnaar kijkt. Dat is heel anders.*

De jongere stelt dit niet als een absolute voorwaarde, maar eerder als een **pluspunt**.

- *Het is een pluspunt, want uiteindelijk als ik nu een Belg als begeleider had, dat is niet erg of zo. Dat is uiteindelijk, als die maar ook begrip voor mij heeft, voor wat ik zeg, voor wat ik doe, wat ik kies. Dat is voor mij hetzelfde, maar het is gewoon voor mij een pluspunt dat hij buitenlands is. Ik ga ook zeg maar meer om met buitenlanders. Buitenlanders "klikken" meer.*

De jongeren geven aan dat het wel belangrijk is dat de jongeren mee inspraak kunnen hebben in de **keuze van hun begeleider**. Dit is vooral belangrijk voor de IB+'er, aldus een jongere omdat hier een intensief contact mee wordt aangegaan.

- *Een IB+'er, je gaat die wekelijks zien, je moet er een beetje mee klikken. Ik heb geluk gehad dat ik een (nationaliteit IB+'er) heb. (...) Daarmee, maar ja, dat je het type begeleider een beetje kan kiezen. (...) Dat je niet opeens zo iemand voor je neus krijgt en dat je daar helemaal geen zin meer in hebt, snap je?*

Concreet stelt de jongere voor om eventueel jongeren te laten kiezen uit verschillende begeleiders, waarbij er al **informatie en eventueel een foto** er begeleider wordt meegedeeld.

- *Dat als mensen later een begeleider gaan nemen, dat die echt kunnen zien, bijvoorbeeld deze naam kan je nemen, misschien met foto erbij. Dat je een beetje weet hoe die zijn. Beetje achtergrond, dat is misschien belangrijk.*

Ook zou een jongere moeten kunnen **aangeven wanneer het niet klikt** met een begeleider. Als het niet klikt tussen jongere en begeleider, dan heeft de begeleiding immers weinig nut, zo wordt gesteld.

- *Ja, 't is dat. Als je niet klikt, wat heb je eraan? Ik vind dat belangrijk, dat het klikt. Sommige mensen kunnen beter met dit soort mensen omgaan, andere mensen beter met een ander.*

5. Samenvatting

In dit hoofdstuk worden de **belangrijkste resultaten samengevat** betreffende de ervaringen en visies van de bevroegde professionele actoren en de jongeren, aangevuld door de observaties. Wat komt er op basis van deze informatie naar voor? Een koppeling van deze bevindingen naar de andere onderzoeksluiken, en concrete reflecties en aanbevelingen worden in hoofdstuk VI geformuleerd.

5.1. De doelgroep van KOMPAS+

De actoren beschrijven het profiel van de jongeren die instromen in KOMPAS+ als **kwetsbare jongeren die feiten plegen**. Er wordt gesteld dat de jongeren kampen met complexe problematieken die zich situeren op verschillende levensdomeinen. Dit is in lijn met de doelgroepomschrijving.

Globaal gezien beschrijven de professionele actoren 2 **evoluties** wat het profiel betreft. Enerzijds is de focus meer op de delicten komen te liggen, waardoor er **zwaardere dossiers qua feiten** aangemeld worden en instromen. Dit is wellicht deels het gevolg van de wijziging van de doelgroepomschrijving in 2021, waarbij er meer gewicht werd gelegd op de delinquentieproblematiek. Anderzijds merken de ketenpartners dat er meer dossiers worden aangemeld en instromen waar (ook) een **VAPH-problematiek** aanwezig is. Concreet geven verschillende respondenten aan dat de aangemelde jongeren in toenemende mate **zwak(ke) begaafd** zijn, maar ook vaker **psychiatrische problemen** zouden hebben.

Als gevolg van deze 2 verschuivingen qua profiel, zou het gemiddelde KOMPAS+ dossier **zwaarder én complexer** zijn geworden. De respondenten halen aan dat het moeilijker is om met jongeren samen te werken die een **mentale beperking of een psychische stoornis** hebben. Dit vergt een andere aanpak en expertise, en dit kost vooral ook meer tijd.

Hoewel ketenpartners aangeven dat de groep waarmee gewerkt dient te worden binnen KOMPAS+ in de praktijk zwaarder en complexer geworden is, zien de meeste actoren **geen heil in exclusiecriteria**. Het wordt immers net als een sterkte beschouwd dat KOMPAS+ geen exclusiecriteria hanteert. Slechts enkelen **reflecteren** over de vraag of er misschien exclusiecriteria overwogen moeten worden voor jongeren waarbij sprake is van zware psychologische of psychiatrische problemen, maar zijn hier nog niet uit. Hoewel meermaals aangehaald wordt dat jongeren met een **VAPH-problematiek** een specifieke en alsmaar groeiende doelgroep is binnen KOMPAS+, en hier een specifieke manier van werken nodig is, wordt dit door niemand als een exclusie criterium naar voor geschoven.

In tegenstelling tot te gaan naar exclusiecriteria, wordt door sommige respondenten eerder geopperd om te evolueren naar specialisatie. Zo zou een **apart KOMPAS+ project of aparte KOMPAS+ afdeling** opgericht kunnen worden voor deze jongeren. In dezelfde lijn wordt geopperd om een aparte KOMPAS+ voor jongeren in te richten die (vooral) kampen met een **VOS-problematiek**, een “KOMPAS+ light” als het ware. Verschillende respondenten vinden immers dat ook **lichtere dossiers** (qua delicten) zouden moeten kunnen behandeld worden door KOMPAS+. Het voelt voor sommigen wrang dat KOMPAS+ voor deze jongeren veel zou kunnen betekenen, maar dat men moet wachten worden tot de problematiek escaleert zodat het dossier aan de criteria voldoet om in te stromen.

De meeste professionals betrokken bij KOMPAS+ denken dus niet in termen van inperking van de doelgroep door exclusiecriteria. Integendeel, sommigen denken eerder aan een **uitbreiding van de doelgroep**, al dan niet in aparte afdelingen van KOMPAS+. Ook opperen verschillende actoren – en ook een bevroegde jongere – dat KOMPAS+ **geografisch** moet uitgebreid worden, naar het arrondissement Antwerpen, of zelfs naar heel Vlaanderen.

Het uitbreiden van de doelgroep wordt ook geopperd op vlak van leeftijd. Meermaals wordt door ketenpartners aangegeven dat het **verhogen van de instroomleeftijd** nuttig zou zijn; ook jongvolwassenen zouden immers baat hebben bij KOMPAS+. Het verhogen van de leeftijdsgrens zou bovendien een oplossing kunnen zijn voor het veelvuldig afhaken van jongeren op het moment dat ze 18 worden en het jeugdrechtbankdossier wordt afgesloten. Meerdere professionals geven aan dat het makkelijker werken is met de iets oudere leeftijdsgroep (cf. meer besef en verantwoordelijkheid) en dat de focus zou moeten liggen op de 16-18 jarigen. Een nadeel is evenwel dat er minder tijd is om met de jongere te werken, en zouden ze zich soms minder inzetten omdat ze aftellen naar hun 18^e verjaardag en het afsluiten van het jeugdrechtbankdossier. Meermaals wordt door professionele

actoren ook aangehaald dat de link tussen KOMPAS+ en de **jongerenopvolgingskamer (JOK)** versterkt zou moeten worden. Dit op het gebied van doorstroom qua dossiers, maar ook qua uitwisseling tussen JOK-actoren en KOMPAS+ actoren.

5.2. Dossierbespreking en weging

Dossierbespreking

Over de dossierbespreking op het **operationeel teamoverleg**, wordt doorgaans positief gesproken. Dit verloopt ondertussen vlot, omdat de actoren op elkaar zijn afgestemd en er in vertrouwen kan gewerkt worden, aldus de ketenpartners. Toch wordt ook een aantal **verbeterpunten** naar voor gebracht. Een punt dat meermaals terugkomt is de vraag of de **aanwezigen** niet per overleg dienen **geselecteerd** te worden. Wie is er nodig rond de tafel om het dossier kwalitatief te kunnen bespreken en wegen? Op die manier zitten er minder mensen aan tafel. Dit komt wellicht niet alleen de efficiëntie ten goede, maar hierdoor wordt de informatie in een zo klein mogelijke kring gedeeld. Tenslotte kunnen op die manier vooral mensen uitgenodigd worden die informatie uit eerste hand brengen. Te vaak zou er volgens de bevraagde actoren informatie afkomstig zijn van personen die de jongere en/of de context zelf nooit gezien hebben of amper kennen. Om dit probleem aan te pakken stelt een aantal actoren de vraag of het niet opportuun zou zijn om de jongere en/of ouders uit te nodigen op de dossierbespreking. Zo komt de informatie uit eerste hand, en bovendien sluit dit beter aan bij de filosofie van KOMPAS+, namelijk het maximaal betrekken van de jongere en de context. Tegelijkertijd geven respondenten aan dat dit niet evident is; er wordt niet alleen gevoelige informatie gedeeld, maar er wordt ook informatie besproken uit lopende onderzoeken die niet gedeeld mag worden met de jongere.

Terwijl meermaals gesteld wordt dat de tafel vooral niet te groot mag worden in functie van werkbaarheid, geven sommigen toch aan dat er misschien nog **partners missen** op het operationeel teamoverleg. De gemeenschapsinstellingen worden hier genoemd, maar ook het jeugdwerk, het gevangeniswezen, leerlingenbegeleiders en de VAPH-sector. Ook hier wordt evenwel gesteld dat niet alle jongeren gekend zijn bij deze partners, waardoor hun aanwezigheid op *alle* dossierbesprekingen misschien niet gewenst is. Toch valt een meer **structurele betrokkenheid** van deze partners te overwegen omdat zij vaak betrokken zijn in KOMPAS+ dossiers, aldus sommige respondenten.

Om niet te veel partners aan tafel te brengen op een dossierbespreking wordt niet alleen geopperd om selectief uit te nodigen per bespreking, maar wordt ook de piste geopperd om een **aanspreekpunt** binnen een bepaalde sector te voorzien. Zo dienen deze experts niet per se opgenomen te worden als ketenpartner, maar kan de nood aan expertise geledigd worden door dit vast aanspreekpunt. Ook **trainingen, supervisie of intervisie** voorzien rond een bepaald thema wordt geopperd om een hiaat in de expertise aan te pakken, zonder dat de overlegtafel te groot wordt.

Een ander issue dat meermaals genoemd wordt, is dat er te weinig tijd wordt genomen voor het **voorbereidend plan van aanpak**. Meerdere personen stellen voor om het stuk rond infodeling in te korten en/of op een andere manier te organiseren (bv. een deel vooraf bezorgen).

Verder wordt door verschillende actoren aangehaald dat men er voor dient te waken dat er binnen KOMPAS+ (nog) meer **out of the box** gedacht wordt. Hoewel wordt aangegeven dat dit wel gebeurt,

en door sommigen zelfs wordt gesteld dat het creatief zijn inherent deel uitmaakt van KOMPAS+ trajecten, is volgens anderen een valkuil dat vooral reeds betreden paden worden bewandeld.

Weging

Door de respondenten wordt het **nieuwe wegingsinstrument (WIK2)**, dat wetenschappelijk onderbouwd is en gebaseerd is op de SAVRY, als een grote stap vooruit gezien qua duidelijkheid en objectivering. Desondanks zou het instrument nog te veel ruimte laten voor **subjectiviteit en vaagheid**. Terwijl sommigen nood hebben aan nog meer objectivering, geven anderen aan dat een zekere mate van subjectiviteit niet **problematisch** en zelfs inherent is aan het werken met mensen. In dat kader wordt gesteld dat de kwalitatieve **bespreking na de weging** een goed tegenwicht of aanvulling vormt voor de kwantificering die met het invullen van het weginginstrument gepaard gaat.

Concreet zouden bij het invullen van sommige vragen en dus het scoren van items, verschillende problemen rijzen volgens de bevroegde actoren. Ten eerste, **niet iedereen kijkt met dezelfde bril** naar problematieken en situaties, waardoor het lastig kan zijn een score toe te kennen. Zo wordt aangegeven dat er verschillen zijn tussen hoe beroepsgroepen naar situaties en problematieken kijken. Ook wordt opgemerkt dat hoe naar bijvoorbeeld opvoeding gekeken wordt, dan weer te eenzijdig is. Naar deze kwesties wordt volgens sommigen te vaak enkel door een **westerse bril** gekeken.

Ten tweede, het gedrag van de jongere wordt gescoord, maar er is weinig zicht op **wat achter het gedrag schuilt**, aldus sommigen. Het voelt wrang om bepaald gedrag te labelen of te kaderen, terwijl er nog geen of onvoldoende zicht is op het waarom van deze gedragingen. Dit lijkt evenwel moeilijk op te lossen, want het is doorgaans pas later in het traject dat men hier zicht op krijgt.

Ten derde wordt meermaals aangehaald dat items soms niet gescoord kunnen worden, wat een duidelijke of volledige beeldvorming kan verhinderen. Dit heeft doorgaans te maken met het ontbreken van informatie. Een aantal mensen geeft bovendien aan dat er soms **toch wordt gescoord** terwijl er naar hun gevoel niet voldoende informatie voorhanden is.

Ten vierde wordt door iemand opgemerkt dat het wegingsinstrument soms gebruikt wordt voor jongeren die **zedendelicten** plegen. Hiervoor zouden andere aangepaste instrumenten bestaan.

5.3. De overlegmomenten

Ervaringen

De KOMPAS+ trajecten zijn gestructureerd rond verschillende opeenvolgende **overlegmomenten**: het vooroverleg, het KOMPAS+ overleg, de driemaandelijkse opvolgoverlegmomenten, en het evaluatiegesprek.

Wat het **vooroverleg** betreft, wordt meermaals aangehaald dat dit doorgaans niet in een formele setting plaatsvindt, maar vooral onder de vorm van een huisbezoek. In theorie is dit een eenmalig overleg, maar verschillende casusregisseurs geven aan dat – net omwille van het belang ervan – het vooroverleg vaak georganiseerd wordt in **meerdere momenten**.

Wat de **driemaandelijkse overlegmomenten** betreft, geven professionals aan dat er **verschil** zit op hoe casusregisseurs deze overlegmomenten organiseren en invullen, qua structuur, uitwerking, maar ook qua vergaderritme. De **observaties** bevestigen de verscheidenheid in aanpak, maar tonen ook

overeenkomsten. Tijdens de geobserveerde overlegmomenten spraken de aanwezige actoren **motiverend** tegen de jongere, en werden positieve evoluties sterk benadrukt. Eveneens werd veel aandacht besteed aan het voldoende betrekken van de jongere in het overleg. Uit zowel de bevragingen als de observaties blijkt dat de termijn van 3 maanden **flexibel** gehanteerd wordt. Dit wordt op maat van (het traject van) de jongere ingepland.

De overlegmomenten worden door de betrokken actoren als **nuttig en constructief** beschouwd. Meermaals wordt echter door de professionals aangehaald dat deze formele bijeenkomsten *door de jongere zelf* vaak als **overweldigend** ervaren zouden worden. Voor hen zijn deze momenten minder interessant en onaangenaam, aldus de professionals, en velen “zitten de rit gewoon uit” tijdens deze gesprekken. Omdat de jongeren zich doorgaans niet op hun gemak voelen in deze setting, durven zij volgens de bevroegde professionals soms **weinig** te **zeggen**. Ook tijdens de observaties werd vastgesteld dat sommige, maar niet alle, jongeren weinig spraakzaam zijn.

Er wordt opgemerkt dat het opmaken van een plan van aanpak wel wat **tijd in beslag** neemt. Doorgaans zijn hier verschillende overlegmomenten voor nodig. Ook zijn **bilaterale overlegmomenten** tussen jongere en casusregisseur en/of IB+'er voorafgaand en/of navolgend op de KOMPAS+ overlegmomenten, waardevolle momenten om af te stemmen met de jongere over het plan van aanpak. Zeker voor de jongeren die het lastig vinden om open te praten op de KOMPAS+ overlegmomenten, zijn deze momenten cruciaal.

In tegenstelling tot wat de professionele actoren aangeven, laten de bevroegde **jongeren** zich eerder **neutraal tot erg positief** uit over de overlegmomenten. De jongeren die (erg) positief staan tegenover de overlegmomenten geven aan dat zij op dat moment centraal geplaatst worden en dat verschillende mensen aan tafel zitten met als doel de jongere helpen. Deze jongeren geven aan dat ze op hun gemak zijn tijdens het overleg, net omdat de aanwezigen hen willen helpen en naar hen luisteren.

Aanpassingen?

Op de vraag of deze overlegmomenten **anders** zouden moeten **georganiseerd** worden, antwoorden de jongeren dat het goed is zoals het is. Volgens hen zijn de overlegmomenten immers nuttig, en treden de aanwezige actoren op een aangepaste manier met de jongeren in communicatie.

Ook bij de **professionals** gaan geen stemmen op om deze bijeenkomsten af te schaffen of compleet om te gooien. Er wordt immers een duidelijke meerwaarde gezien in deze momenten, niet alleen voor de professionals, maar ook voor de jongere. Zo geven de IB+'ers aan dat het bijwonen van formele overlegmomenten voor de jongere belangrijke mijlpalen kunnen zijn, maar ook **leermomenten** zijn. Hoewel er gepleit wordt om de overlegmomenten te behouden, wordt wel een aantal aandachtspunten en randvoorwaarden geformuleerd:

- Om de input van de jongere te garanderen, dient **vooraf overlegd** te worden met de jongere en ook eventueel na het overlegmoment opnieuw afgestemd te worden.
- De jongere dient tijdens het overleg goed ondersteund te worden. Voor de IB+'ers betekent dat letterlijk **naast de jongere** gaan zitten en hem/haar bijstaan op het moment dat de jongere het bijvoorbeeld lastig heeft om zelf een antwoord te formuleren.
- Overlegmomenten mogen **niet te lang** duren. Eigenlijk is 1 uur voor veel jongeren al (te) lang.
- Overlegmomenten gaan bij voorkeur door in **minder formele settings**. Momenteel vinden veel overlegmomenten plaats in vergaderzalen bij OCJ/SDJ.

- Door iemand wordt ook geopperd om te evolueren van een “check van de levensdomeinen” naar een “**check-in**” van de jongere, met meer focus op de subjectieve beleving.

Taal

Uit de dossierstudie bleek dat heel wat **ouders** van de KOMPAS+ jongeren anderstalig zijn en vaak het Nederlands niet voldoende beheersen. Dit kon ook vastgesteld worden tijdens de observaties. De aanwezige moeders begrepen niet altijd voldoende Nederlands, zodat er soms overgeschakeld werd naar bijvoorbeeld het Engels. In sommige gevallen begrijpt de ouder ook geen Engels of Frans, en diende er getolkt te worden door de jongere en/of de IB+'er. Ook 1 bevroegde jongere geeft aan dat zijn moeder amper Nederlands begrijpt, en ook geen Frans of Engels spreekt. De jongere tolkt naar eigen zeggen zelf tijdens de gesprekken, maar geeft toe dat hij niet altijd correct vertaalt.

De taalbarrière stelt zich niet alleen op de overlegmomenten, maar ook **doorheen het traject**.

5.4. De context van de jongere

Een thema waar erg veel over wordt uitgeweid in de interviews en de focusgroepen, is de context van de jongere, en dan meer specifiek de ouders. Over dat het **belangrijk** is om de context van de jongere te betrekken in KOMPAS+ trajecten, bestaat een grote **consensus**.

Het belang van het betrekken van de context situeert zich volgens de professionele actoren op verschillende vlakken. Ten eerste wordt het belang gezien vanuit het feit dat **hulpverleners slechts tijdelijk** aanwezig zijn in het leven van de jongere. Jongeren moeten na de hulpverlening kunnen steunen op mensen uit zijn/haar dagelijkse context. Uit de voorbeelden die worden gegeven in de interviews, blijkt evenwel dat er nog (te) vaak naar **het professionele netwerk** wordt gekeken, zoals vrijetijdsbesteding en jeugdwerk, en minder naar het natuurlijke netwerk van jongeren (bv. familie). Hoewel tijdens de begeleiding geprobeerd wordt steunfiguren in het netwerk van de jongere te installeren of activeren zodat de jongere hier beroep kan op doen als de begeleiding stopt, is dat **allesbehalve evident**. Iemand uit het netwerk vinden die zich hiervoor belangeloos kan engageren, en bovendien een pro-sociale figuur is, is niet eenvoudig.

Een tweede aspect dat wordt aangehaald is dat via de context, en vooral via de ouders, een **ingang** kan gevonden worden om in contact te komen/blijven met de **jongere**, of om het vertrouwen van de jongere te winnen. Als ouders mee zijn in het KOMPAS+ verhaal en betrokken zijn, heeft dat ook een **positief effect** op het traject, aldus de respondenten. Er wordt in dat verband ook gesteld dat betrokken ouders en een warm gezin, belangrijke factoren zijn voor de slaagkans van een traject.

Professionele actoren erkennen het belang van het werken met de context, maar geven aan dat dit **niet altijd evident** is. Wat de IB+ begeleiding betreft, wordt gesteld dat de IB+ begeleiding gefocust is op de jongere. Toch komen er vaak heel wat vragen vanuit **de context**. Hier is het soms balanceren en een evenwicht zoeken; de jongere is onlosmakelijk verbonden met zijn context, maar het is wel de jongere die centraal staat en moet blijven staan. De casusregisseurs worden daarentegen wel verondersteld om samen te werken met de context, maar dit is allesbehalve evident, aldus de casusregisseurs. Naast een mogelijke taalbarrière, benadrukken de respondenten ook dat het werken met de context een **werk van lange adem** is. Het duurt niet alleen lang om een goed beeld te krijgen van het aanwezige netwerk, maar het duurt ook even vooraleer de jongere of de ouders het oké vinden

om anderen te betrekken bij het traject. Er dient eerst vertrouwen te worden opgebouwd. Ook is het niet meteen duidelijk wie er uit de context in aanmerking komt om betrokken te worden.

Verder stelt zich ook het probleem dat ouders **niet altijd een goede relatie** hebben met de jongere, een negatieve invloed hebben op de jongere, of zelfs als (mede) verantwoordelijk worden gezien voor de problematiek van de jongere en/of de escalatie van het traject. Volgens sommige actoren is het in die gevallen misschien niet wenselijk om deze personen te betrekken. Tenslotte zouden contextfiguren uit het natuurlijke netwerk **niet altijd pro-sociale figuren** zijn. Het blijkt echter onduidelijk of contextfiguren die als niet pro-sociaal beschouwd worden door de professionals, betrokken kunnen worden in de trajecten.

Hoewel de meeste casusregisseurs aanhalen dat er wordt ingezet op het betrekken van het (natuurlijke) netwerk, wordt meermaals gesteld dat dit nog moet **groeien** en verder uitgebouwd dient te worden in de toekomst. Er wordt gesteld dat het netwerk nog meer en vaker betrokken dient te worden. Uit de bevragingen en de observaties, maar ook uit de dossierstudie, blijkt dat in heel wat dossiers enkel de **moeders** betrokken zijn bij het KOMPAS+ traject. Er wordt geopperd dat er nog sterker zou kunnen ingezet worden op het **betrekken van de vader**. Ook dient er ruimer dan enkel naar de ouders gekeken te worden, zoals nu vaak nog het geval is. Op de vraag of ook **een vaste vriendin of vriend** betrokken wordt bij de KOMPAS+ trajecten, komt een relatief eenduidig antwoord: dat gebeurt zelden. Niet alle jongeren hebben een relatie, of willen hiermee naar buiten komen. Bovendien zou het vriendje of vriendinnetje meestal zelf geen pro-sociaal profiel hebben, en zou het vaak om **destructieve relaties** gaan. Deze relaties zouden vooral een negatief effect hebben op de **meisjes**.

De bevroegde actoren geven meermaals aan dat, hoewel KOMPAS+ de primaire focus op de jongere legt, de ouders ook **een stem** zouden moeten krijgen. Ook wordt vastgesteld dat er een **aanbod** naar de ouders toe ontbreekt. Sommigen vinden dat KOMPAS+ in het algemeen, of IB+ in het bijzonder, ook naast de ouders zouden moeten kunnen staan. Er wordt door de casusregisseurs geopperd dat er misschien een specifiek aanbod voor ouders zou moeten georganiseerd worden, bijvoorbeeld een IB+ begeleiding voor ouders. Aan de kant van IB+ wordt aangegeven dat er idealiter **contextbegeleider** zou opgenomen worden in het team van Kwadraat. Op die manier kunnen vragen vanuit de context opgenomen worden, en zit de IB+'er niet op twee stoelen, wat het vertrouwen zou kunnen schaden.

Ook de psychologen voelen soms de nood om hulp aan te bieden aan de context, maar over de vraag of ook de **context** betrokken kan/moet worden bij de begeleidingen, heerst onduidelijkheid. Hoewel dit nuttig lijkt, is er niet altijd ruimte voor en kan dit ook haaks staan op het **beroepsgeheim**. Een optie is om ofwel **contextbegeleiders** in te schakelen, ofwel om de ouder(s) desgevallend door te verwijzen naar de **collega-psycholoog** van VAGGA.

5.5. De casusregisseur

De casusregisseurs zien verschillende kerntaken in hun mandaat. Ten eerste, contact houden met alle betrokken partners in het dossier, inclusief de jongere en zijn/haar context, om zo een **vinger aan de pols** te houden op alle levensdomeinen en het plan van aanpak op te volgen. Verder vervullen ze ook een **coördinerende** rol (helikopterfunctie) en een **verbindende** rol (brugfunctie tussen de actoren), en fungeren ze als **aanspreekpunt** voor de jongere, context en de professionele partners. Het beheren en

stimuleren van de **informatiedoorstroom en –uitwisseling**, wordt ook als een belangrijke taak van de casusregisseur genoemd.

Het feit dat de casusregisseur niet alleen de regie opneemt, maar ook **informatie centraliseert**, en laat **doorstromen**, is een belangrijke meerwaarde, aldus de bevroegde actoren. Ook buiten de ketenaanpak wordt samengewerkt tussen actoren, maar dit zou minder efficiënt verlopen wanneer een regisseur ontbreekt. Binnen de ketenaanpak beschikt de casusregisseur altijd over de meest *up to date* informatie wat een jongere betreft, en dit op alle levensdomeinen. Dit is niet alleen handig voor alle partners tijdens het traject, maar het zou ook voorkomen dat er belangrijke informatie door de mazen van het net glipt. In dat opzicht is de langdurige en gecentraliseerde opvolging door een casusregisseur een belangrijke troef om aangepaste hulp te voorzien voor de jongere. Specifiek wordt meermaals verwezen naar de **politiële en justitiële informatie** die sneller tot bij de partners komt. Hierdoor hebben de actoren een *up to date* en realistisch beeld van politieke en justitiële contacten. Er kan daardoor korter op de bal gespeeld worden, en deze informatie kan ook gebruikt worden om een eerlijk gesprek aan te gaan met de jongere.

De casusregisseurs hebben verschillende achtergronden qua opleiding en jobgeschiedenis, en dit resulteert in **diversiteit**. Uit de bevraging komt naar voor dat **casusregisseurs** verschillende kaders en methodieken gebruiken, en dat ze elk eigen accenten leggen. Over **herstelgericht werken**, een kader dat expliciet in KOMPAS+ vermeld staat, lopen de meningen uiteen. Voor de ene is het een evidentie om dit mee te nemen in een KOMPAS+ traject, terwijl anderen hier niet mee bezig zijn. Ook over hoe herstelgericht werken ingevuld wordt, en **wat er onder herstel kan begrepen worden**, verschillen de meningen. Hier lijkt dus weinig eenduidigheid rond te bestaan. Het krachtgericht werken, dat ook in de visie van KOMPAS+ is opgenomen, wordt maar door 1 iemand expliciet benoemd. Door verschillende respondenten wordt wel naar het Good Lives Model verwezen, dat kan gekaderd worden binnen het krachtgericht werken.

Terwijl sommigen de grote diversiteit in achtergronden en accenten die worden gelegd, als een meerwaarde benoemen, wordt het door anderen als een nadeel gepercipieerd omdat dit **onduidelijkheid** kan creëren.

Het feit dat casusregisseurs elk in hun eigen organisatie ingebed zijn en **geen aparte fysieke locatie** hebben, wordt als een gemis beschouwd. Een locatie wordt als een meerwaarde gezien voor het creëren van een gemeenschappelijke **identiteit** bij de casusregisseurs, maar ook qua duidelijkheid naar de jongeren toe.

Meermaals wordt gesteld dat de positie die wordt ingenomen tegenover de **jongere**, mede en zelfs sterk wordt bepaald door welke andere actoren betrokken zijn. Waar ze zich situeren, hoe dicht bij de jongere bijvoorbeeld, hangt volgens de casusregisseurs sterk af van het feit of er bijvoorbeeld een IB+ betrokken is waar de jongere een goede band mee heeft. Verschillende casusregisseurs geven aan dat zij de lege plaatsen rond een jongere proberen in te vullen, en dat dit kan wijzigen doorheen het traject. De casusregisseur heeft dan ook niet per se een heel intensief contact met de jongere. Drie van de 4 jongeren geven aan hun casusregisseur **niet zo veel te zien** tijdens het traject. Dit in tegenstelling tot de IB+'er (indien van toepassing), waar meer (individuele) contacten mee zijn.

5.6. De IB+'er

IB+ werd in het leven geroepen voor KOMPAS+, en in meer dan de helft van de KOMPAS+ dossiers is een IB+'er betrokken (56,5%). De IB+ begeleiding wordt door alle professionele actoren als zeer **waardevol** beschouwd. Deze unieke manier van werken qua intensiteit, flexibiliteit laagdrempeligheid, aanklappendheid en langdurigheid, maar ook de onmiddellijke beschikbaarheid worden als belangrijke troeven van IB+ beschouwd.

Tijdens de **observaties** leek de aanwezigheid van de IB+ een meerwaarde voor de jongere. De IB+'er zit doorgaans naast de jongere, lijkt de jongere op zijn gemak te stellen, en benadrukt positieve elementen.

De IB+'ers zelf geven aan *naast* de jongere te staan en de taal van de jongere te spreken, waardoor zij een unieke vertrouwensband kunnen opbouwen met de jongere. Ook de ervaringen van de **jongeren** sluiten hierbij aan. De jongeren laten zich heel **positief** uit over IB+ en geven aan dat de IB+'er hen goed helpt. Het feit dat er met de IB+'er samen **activiteiten** gedaan worden, wordt als positief bekeken door de jongeren. Het is leuk, maar maakt het ook makkelijker om een band te smeden. De jongeren geven aan dat ze **open, eerlijk en in vertrouwen** kunnen spreken met de IB+'er, ook al heeft dit soms tijd nodig. Jongeren omschrijven de IB+'er als een vriend of een "grote broer", een term die ook door de IB+'ers wordt genoemd. Door de IB+'ers wordt hierbij wel het risico op grensvervaging en afhankelijkheid genoemd.

Uit de resultaten blijkt dat de **persoon van de IB+'er** een belangrijke rol speelt. Hoewel de IB+'er als belangrijk wordt beschouwd in de trajecten, blijkt dat het ook belangrijk is *wie* deze functie invult.

Ten eerste, uit de focusgroep met de IB+'ers blijkt dat zij hun job eerder als een manier van *zijn* bekijken, of zelfs als een **roeping**. Mogelijks voelen de jongeren dit ook aan en is deze **authenticiteit** een niet te verwaarlozen factor in de relatie IB+'er-jongere.

Ten tweede, het feit dat het profiel van de IB+'ers **sterk(er) aansluit op het profiel** van de jongere, wordt als een cruciaal aspect aangeduid, zowel door de professionals als door de jongeren. Het feit dat jongere en IB+'er een aantal kenmerken delen, zoals bijvoorbeeld een migratie-achtergrond of het opgroeien in een bepaalde buurt, kan voor wederzijds begrip en vertrouwen zorgen. De IB+'ers kunnen hierdoor ook fungeren als rolmodel.

Ten derde, en hier voor een stuk bij aansluitend, wordt door de IB+'ers, maar ook door de casusregisseurs, benadrukt hoe belangrijk het is dat er een **match** wordt gezocht tussen jongere en hulpverlener, en meer specifiek de IB+'er. In de interviews met de jongeren wordt hier ook uitvoerig naar verwezen. Concreet spreken de jongeren hierbij over vooral twee elementen: het geslacht van een begeleider, en de migratie-achtergrond van een begeleider. De jongeren geven aan dat het belangrijk is dat ze mee inspraak kunnen hebben in de **keuze van hun begeleider**. Dit is vooral belangrijk voor de IB+'er, aldus een jongere, omdat hier een intensief contact mee wordt aangegaan. Ook zou een jongere moeten kunnen **aangeven wanneer het niet klikt** met een begeleider. Als het niet klikt, dan heeft de begeleiding immers weinig nut, zo wordt gesteld. Door de IB+'ers (maar ook door casusregisseurs en psychologen) wordt het belang van een match, en de mening van de jongere erkend, al wordt aangegeven dat hier niet altijd in wordt meegegaan.

5.7. De psychologen

De bij KOMPAS+ betrokken professionele actoren geven aan dat ze de aanwerving van de 2 halftijdse psychologen aangesteld binnen VAGGA om KOMPAS+ te ondersteunen, een grote **meerwaarde** vinden. De casusregisseurs geven aan dat ze de expertise van de psychologen nodig hebben om jongeren **psychologische ondersteuning** aan te bieden, op een laagdrempelige manier en zonder wachtlijsten. Bij laagdrempeligheid wordt niet alleen verwezen naar de manier van werken (huisbezoeken), maar ook naar **vertrouwdheid**. Omdat de psychologen ingebed zijn in KOMPAS+, zou dit voor de jongeren drempelverlagend werken, aldus een casusregisseur.

De psychologen worden verondersteld om op een **laagdrempelige en mobiele** manier met de jongeren te werken. Dit maakt dat er bijvoorbeeld ook al wandelend kan gesproken worden in de buurt van de jongere, in plaats van zittend in een therapieruimte. Het mobiele aspect wordt als een grote **meerwaarde** ervaren. Het mobiele en laagdrempelige betekent ook dat er **op maat** aangesloten dient te worden op de noden van de jongere. Het op maat werken betekent ook dat er ruimte is om **out of the box** te denken in het werken met de jongeren (bv. samen op afzondering gaan).

Naast het betrekken van de psychologen op casusniveau in de lopende dossiers met het oog op psychologische begeleiding, wordt hun input ook op andere vlakken als waardevol beschouwd. Zo **delen zij hun expertise** tijdens dossierbesprekingen op het operationeel teamoverleg, maar ook op interviews van casusregisseurs en IB+. De aanwezigheid van de psychologen op het operationeel teamoverleg zorgt ervoor dat zij vanuit hun expertise mee kunnen nadenken over mogelijke acties voor het plan van aanpak, maar ook dat zij vanuit hun achtergrond bepaalde informatie kunnen kaderen. Zo wordt zo meer inzicht verschaft in het functioneren en het gedrag van de jongere, en bijgevolg in mogelijke manieren om hier op in te spelen. De **deskundigheidsbevordering wordt** ook door opleidingen (bv. rond motivationele gesprekstechnieken) voorzien. Dit wordt eveneens als waardevol beschouwd door de casusregisseurs.

De wens dat de psychologen ook een rol zouden opnemen qua **diagnostiek**, wordt meermaals geuit door de ketenpartners. De dossierstudie toonde aan dat er bij veel jongeren een vermoeden is van een bepaalde problematiek, maar dat diagnoses vaak ontbreken. Er is dus met andere woorden nood aan diagnostiek. De psychologen zijn hier echter terughoudend in, en geven aan dat er steeds moet nagedacht worden of de vraag tot diagnostiek in het belang van de jongere is. Ook is een contra-indicatie om aan diagnostiek te doen, dat dit in strijd zou kunnen zijn met het **beroepsgeheim**, aangezien er naar aanleiding van de diagnose zou worden teruggekoppeld naar de casusregisseur bijvoorbeeld. Voor de echte pure diagnostiek wordt dan ook doorverwezen naar andere instanties. Een oplossing die hiervoor geopperd wordt, is het opsplitsen in een module begeleiding en een module diagnostiek.

In het project waar de aanwerving van de psychologen voorzien werd, is er sprake van “detectie van risico’s op psychosociale problemen en noden op vlak van geestelijke gezondheid, bij de KOMPAS+ jongeren, en dit via een wetenschappelijk gevalideerd **screeningsinstrument** met het oog op (vroeg)detectie”. Uit de bevraging blijkt echter dat de psychologen niet **geloven in zo’n instrument**. Volgens hen zou dit niet werken bij de doelgroep van KOMPAS+. Zij geven dan ook aan van dit idee te zijn afgestapt.

Eén van de bevroegde jongeren heeft ervaring met de begeleiding van de KOMPAS+ **psycholoog**. De jongere is **enthousiast** over de begeleiding en geeft aan graag te gaan. Hij geeft aan dat hij de behoefte

heeft om vrijuit te kunnen vertellen aan iemand die verder niets oplegt, en **geen informatie moet/zal doorgeven** aan andere actoren, zoals een casusregisseur bijvoorbeeld moet doen.

De psychologen geven aan dat het werken met de jongeren tijdsintensief is. De jongeren die bij de psychologen terechtkomen, hebben vaak **(nog) geen duidelijke hulpvraag** geformuleerd. Hierdoor kan doorgaans nog niet meteen van start gegaan worden met een therapeutisch proces, en is het zogenaamde **“pre-therapeutische”** werk belangrijk (cf. focus op **kennismaking en het opbouwen van een band**). Ook omdat de jongeren niet altijd komen opdagen op de afspraak, moeilijk bereikbaar zijn, en vaak hulpverleningsmoe zijn, **kost het veel tijd** om een traject op te starten en aan te gaan, aldus de psychologen. Het feit dat jongeren regelmatig hun **afspraken vergeten of niet nakomen**, wordt meermaals genoemd als een struikelblok in de begeleidingen. Hieraan wordt voor een stuk gemedieerd door zelf naar de jongere toe te gaan.

5.8. Buurt en jeugdwerk

Eén van de uitgangspunten van KOMPAS+ is het **buurtgericht werken**. Zo zou er in toenemende mate ingezet worden op verbinding maken met wijken en buurten. Op casusniveau lijkt dit in de praktijk (nog) niet veel te gebeuren. Hoewel casusregisseurs doorgaans aangeven dit in meerdere of mindere mate te doen, verschilt de manier waarop zij hiernaar kijken en hoe zij de buurt concreet (proberen te) betrekken.

Uit de interviews blijkt dat de buurt vooral betrokken wordt via het **professionele netwerk** van de casusregisseurs. Concreet worden vooral jeugdwerkers en vrijetijdswerkingen genoemd. Deze actoren zijn **geen structurele ketenpartners** maar worden door de bevroegde professionals meermaals benoemd als (potentieel) belangrijke partners in de trajecten. Hoewel hier goed mee wordt samengewerkt, aldus de respondenten, wordt ook gewezen op het feit dat deze actoren **geen informatie delen**. Omdat deze actoren geen deel uitmaken van ketenstructuur, is er ook geen afspraak rond infodeling. Bovendien zou het niet delen van informatie inherent zijn aan hun job, waar de vertrouwensband cruciaal is, aldus de respondenten, al zouden hier uitzonderingen op zijn. Eén casusregisseur verwijst hierbij naar een KOMPAS+ traject dat positief kon afgerond worden mede dankzij de waardevolle inbreng van een jeugdwerker. De vraag rijst of en op welke manier deze actoren meer en/of structureel moeten of kunnen betrokken worden bij KOMPAS+.

Verschillende casusregisseurs geven aan dat ze, om meer voeling te krijgen met de buurt, de vrienden uit de buurt en de plaatsen waar jongeren uithangen, soms mee met de jongere in zijn/haar buurt te gaan **wandelen**. Ook in de buurt rondwandelen om een vinger aan de pols te houden en contacten te leggen/onderhouden met **professionals en mensen uit de buurt**, is volgens iemand belangrijk. Anderen geven aan dat ze dit **niet als hun taak** beschouwen. De link met de buurt wordt in de praktijk vooral gelegd door de **IB+’ers**.

Valkuilen of belemmeringen voor het buurtgericht werken die worden aangehaald zijn jongeren die vaak verhuizen, of een link met de buurt wat de gepleegde delicten betreft.

5.9. Samenwerking

In een ketenaanpak werken ketenpartners samen aan een gemeenschappelijke doelstelling (De Groof, Stas, Blow & Brepoels, 2014). Op **dossierniveau** wordt volgens de actoren **vlot samengewerkt** binnen

KOMPAS+. De samenwerking tussen casusregisseur en consultant wordt als erg goed geëvalueerd. Beide actoren geven aan “in tandem” samen te werken. Ook de samenwerking en afstemming tussen casusregisseur en IB+, en tussen consultant en IB+, wordt als positief ervaren, al geven sommige IB+’ers aan vooral via de casusregisseur in contact te staan met de consultant. Ook over de samenwerking met andere actoren zijn de casusregisseurs doorgaans positief.

Wat de samenwerking tussen de betrokken ketenpartners op **strategisch niveau** betreft, geven de bevroegde professionele van het **operationeel team** en de **stuurgroep** aan dat dit een meerwaarde is voor de eigen (moeder)organisatie (o.a. uitbreiding kennis sociale kaart). Ook het feit dat KOMPAS+ een forum biedt om af te stemmen over (nieuwe) fenomenen en zaken te signaleren aan het beleid, wordt als een meerwaarde gepercipieerd.

Er wordt evenwel gesteld dat een goed lopende samenwerking verbonden is aan randvoorwaarden. Zowel op operationeel als op strategisch niveau is volgens de actoren **vertrouwen** een cruciale randvoorwaarde om goed te kunnen samenwerken. In dat kader wordt meermaals verwezen naar het belang van (een kader voor) **infodeling**. Het zogenaamde gedeelde beroepsgeheim is volgens de respondenten cruciaal om écht te kunnen *samenwerken* en niet *naast* elkaar te werken. De infodeling is dus het middel maar niet het doel. Rond de infodeling rijzen er evenwel nog een aantal vragen (zie verder).

Verder worden als cruciale randvoorwaarden ook dat de partners elkaar **goed leren kennen**, en respect leren hebben voor de **finaliteit** van de verschillende betrokken organisaties. Ook wordt het spreken van een **gemeenschappelijke taal** genoemd als belangrijke randvoorwaarde.

De ketenpartners geven aan dat het samenwerken in een ketenaanpak **tijdsintensief** is. Het is dan ook cruciaal dat er voldoende middelen tegenover gezet worden, maar ook dat er sprake is van **geëngageerde partners** die bereid zijn hier tijd in te investeren. Ook een goede **aansturing en coördinatie** wordt genoemd als een essentieel element voor het slagen van een ketenaanpak.

Uit de resultaten blijkt dat door sommigen nog partners gemist worden op het strategische niveau. Zo wordt gesuggereerd om de **gemeenschapsinstellingen**, maar ook het **gevangeniswezen** te betrekken. Verder wordt de **VAPH-sector** genoemd, maar ook **GES+ actoren**. Er wordt evenwel opgemerkt dat hier al stappen in gezet werden. Tenslotte wordt ook gesteld dat het betrekken van **ervaringsdeskundigen**, zowel jongeren als ouders, een meerwaarde zou zijn. Het kan verrijkend zijn om ook hun visie mee te nemen in het kijken naar problematieken en situaties.

5.10. Onbereikbaarheid

Uit de observaties, de pogingen om jongeren te contacteren met het oog op interviews, maar ook uit de interviews en focusgroepen met professionals, blijkt dat de **onbereikbaarheid** van de jongere een groot struikelblok is binnen de KOMPAS+ trajecten. De onbereikbaarheid is 1 van de grootste redenen voor het niet opstarten van ingestroomde dossiers, maar ook voor een negatieve afsluiting van een lopend dossier. Jongeren die niet (meer) gemotiveerd zijn, gaan niet meer meewerken en gaan nog weinig van zich laten horen. Het zich onbereikbaar opstellen kent verschillende gradaties. Er wordt niet alleen gebotst op volledige onbereikbaarheid, maar soms ook op het feit dat jongeren **niet komen opdagen op afspraken**, of wel naar afspraken komen maar verder **weinig motivatie** tonen.

Onbereikbaarheid en transitie

Specifiek is de **overgang van minder- naar meerderjarigheid** een belangrijk kantelpunt van onbereikbaarheid, motivatie en uitval. Hoewel volgens de respondenten jongeren soms hun KOMPAS+ traject (of, uitzonderlijk, enkel de IB+ begeleiding) vrijwillig verderzetten, zouden ook heel wat jongeren hun engagement intrekken wanneer het jeugdrechtbankdossier wordt afgesloten en KOMPAS+ volledig in de vrijwilligheid belandt. Dit holt de in theorie onbepaalde (of althans lange) duur van de begeleiding en het doorlopen na 18 jaar in de praktijk uit en verwijst opnieuw naar het belang van een stok achter de deur bij de transitie (continuïteit) en/of het kunnen (opnieuw) instappen na 18 jaar.

Een ander probleem dat uit de bevragingen naar voor komt, naast het vaak wegvallen van de medewerking van de jongere, is het feit dat **veel partners wegvallen** op het moment van de meerderjarigheid. Wanneer het traject doorloopt na de meerderjarigheid, dienen voor een stuk **nieuwe partners** gezocht te worden. Sommigen geven aan dat ze dat niet evident vinden. Om de continuïteit tussen minder- en meerderjarigheid te verzekeren, wordt er binnen KOMPAS+ gewerkt met een transitieplan, en werden ook de Expertentafels Transitie in het leven geroepen. Op het moment van de bevraging hadden slechts enkele casusregisseurs hier (een eerder beperkte) ervaring mee. Hoewel de respondenten dit een goed initiatief vinden, wordt tegelijkertijd gesteld dat er meer nodig is. Zo wordt meermaals benadrukt dat de transitie **voldoende en ruimschoots op tijd** voorbereid dient te worden opdat een succesvolle verderzetting na 18 jaar mogelijk wordt. Binnen KOMPAS+ wordt vooropgesteld dat er vanaf 17 jaar een **transitieplan** dient opgemaakt te worden. Door iemand wordt echter opgemerkt dat de transitie, om succesvol te zijn, misschien zelfs best voor de leeftijd van 17 wordt voorbereid.

Moment van opsluiting als kans

De onderzoeksresultaten tonen aan dat het moment waarop de jongere in een residentiële instelling verblijft, als een kantelpunt kan gezien worden in het kader van (on)bereikbaarheid. Dit is immers soms het moment dat jongeren (terug) **aanhaken** in een traject. Tijdens een KOMPAS+ traject is het makkelijker om af te spreken met een jongere wanneer deze bijvoorbeeld in de GI verblijft, aldus 1 van de psychologen. Je weet vooraf dat de jongere daar aanwezig is, en een gesprek met de psycholoog geeft de jongere de gelegenheid om even te ontsnappen aan het verplichte programma. Hoewel op dat moment de jongere soms eerder **instrumenteel** kijkt naar medewerking aan KOMPAS+ of een gesprek met de psycholoog, is dit volgens de psychologen toch een waardevol moment omdat er toch al contact gelegd kan worden. Ook waarderen jongeren het wanneer de psycholoog een **verre verplaatsing** maakt naar de gemeenschapsinstelling. Dit kan een belangrijke stap voorwaarts betekenen in het opbouwen van een vertrouwensband.

In dezelfde lijn wordt dit mechanisme aangehaald door de IB+'ers wat de **eerste kennismaking** met een jongere voor de bespreking van een mogelijke instap in een KOMPAS+ traject betreft. Ook hier merkt men dat er makkelijker een opening gevonden bij de jongeren op het moment van een residentieel verblijf. Er wordt opgemerkt dat deze jongeren initieel vaak vooral gemotiveerd zijn om een IB+ begeleiding op te starten omdat dit hen helpt uit een residentiële voorziening te komen. Hoewel de motivatie bij thuiskomst wel eens verdwijnt, worden deze jongeren niet losgelaten, en volgt de intrinsieke motivatie vaak later nog in het traject. Dit wordt ook bevestigd door 1 van de jongeren.

Het (nog meer) aangrijpen van het moment van opsluiting om (opnieuw) aan te haken bij de jongere, lijkt dan ook een belangrijk aandachtspunt.

Grenzen aan aanklampendheid

Een aanklampende basishouding is 1 van de basisprincipes binnen KOMPAS+. Dit wordt ook bevestigd door de professionele actoren. Echter, de resultaten van het onderzoek tonen ook aan dat dit **niet absoluut** mag gezien worden. De betrokken actoren, maar ook de jongeren, geven aan dat er soms ook ruimte moet zijn voor (tijdelijk) loslaten of vanop afstand nabij zijn. De intensiteit van de begeleiding in de trajecten, kan dus sterk schommelen.

Hoewel meermaals gesteld wordt dat er, wanneer de jongere afhaakt of dreigt af te haken, er laagdrempelig, doch aanklampend wordt getracht de jongere nog mee te krijgen, wordt ook gesteld dat aanklampendheid **niet altijd aangewezen** is. Soms is het zinvol om de jongere even wat ruimte te geven en **gewoon af te wachten**. De jongeren komen soms zelf tot inzichten, door het ouder worden of door bepaalde gebeurtenissen, aldus de professionals. Het is zaak om vanop afstand nabij te blijven, onder de vorm van een waakzame zorg, en wachten tot de jongere de weg terugvindt naar de hulpverlener(s).

Specifiek wat de transitieleeftijd betreft wordt opgemerkt dat er vaak afgehaakt wordt op deze leeftijd omdat er een zekere “**decompressie**” zou optreden rond de 18^e verjaardag. Ook hier wordt door sommigen gewezen op het belang van **aanklampend** werken op dit moment, maar wordt tegelijkertijd aangegeven dat het ook helpend kan zijn om de jongere net even **los te laten**. Na het moment van decompressie, nemen jongeren vaak zelf terug contact op, aldus de professionals.

Ook de jongeren geven aan dat ze in een KOMPAS+ traject niet altijd even strak opgevolgd worden, maar soms ook de ruimte krijgen om te laten zien hoe ze het er vanaf brengen wanneer de begeleiding iets verder af gaat staan. Er wordt evenwel aangegeven dat KOMPAS+ ook **aanklampend** zal zijn als dit nodig is. Wanneer jongeren zich onbereikbaar opstellen, wordt **niet zomaar losgelaten**, zo getuigt één van de jongeren. De casusregisseurs of IB+’ers komen desgevallend tot bij de jongere thuis.

5.11. Nazorg

In de interviews met de casusregisseurs werd ingegaan op de **nazorgfase**. De casusregisseurs die ervaring hadden met deze fase, gaven meermaals aan dat ze deze fase nog **te vaag** vinden. De casusregisseurs stellen dat de contouren nog niet goed uitgezet zijn, en dat dit daarom op verschillende manieren wordt ingevuld. Het is volgens de respondenten aangewezen dat deze fase meer **geconcretiseerd** wordt. Op die manier kan er meer eenduidigheid komen in deze fase.

In de nazorgfase is het de bedoeling dat er nog een **vinger aan de pols** gehouden wordt wat de situatie van de jongere betreft. Hoe dit concreet wordt gedaan, kan in de praktijk **verschillen**. Sommige casusregisseurs geven aan dat zij zelf af en toe contact opnemen met de jongere. Terwijl dit voor de ene gaat om een **berichtje** af en toe, zijn er anderen die de jongere regelmatig **opbellen**. Anderen geven gewoon mee aan de jongere dat hij/zij de casusregisseur kan contacteren indien de jongere daar behoefte aan heeft. In de praktijk blijken de jongeren hier amper of geen gebruik van te maken. Het lijkt dan ook misschien aangewezen om te kiezen voor een actieve contactname.

De praktijkervaringen rond de wenselijke periode van nazorg zijn dossierafhankelijk. In theorie duurt de nazorgfase **6 maanden**, en kan deze ook **verlengd** worden. Aan de ene kant zien we dat dit in de praktijk ook soms gebeurt. Aan de andere kant wordt gesteld dat de nazorgfase **te lang** zou duren, wat voor de jongere en de context verwarrend kan overkomen; als alles goed loopt, is het voor betrokken jongere en context soms moeilijk te begrijpen waarom er na zo'n lange periode nog contact wordt gezocht door de casusregisseur. De nazorgfase kan dus nog **onduidelijk** zijn voor de jongere en de ouders.

Naast de vraag rond een verdere concretisering van de nazorgfase as such, is er ook nood aan meer richtlijnen rond de vraag *wanneer* jongeren in nazorg kunnen gaan. Net omdat de levens van de KOMPAS+ jongeren doorgaans, ook al is er verbetering opgetreden, niet of nooit vlekkeloos zullen zijn, blijkt de vraag **wanneer er voorzichtig kan losgelaten worden** niet eenvoudig te beantwoorden. Deze vraag hangt ook samen met de vraag rond welke (realistische) verwachtingen er gesteld worden aan de jongere (zie ook verder).

Uit de praktijkverhalen van IB+'ers en casusregisseurs blijkt dat het regelmatig gebeurt dat **jongeren nog contact** opnemen nadat het dossier is afgerond. Ook wordt vermeld dat **professionele actoren**, ondanks het feit dat een dossier is afgerond, casusregisseurs nog zouden betrekken. Ondanks het feit dat IB+'ers en casusregisseurs zich soms nog engageren in afgesloten dossiers, wordt door een andere casusregisseur opgemerkt dat er hier **geen richtlijnen** over bestaan.

Wanneer aan de jongeren gevraagd wordt op welke **personen** zij na de stopzetting van KOMPAS+ zullen kunnen **terugvallen**, worden vooral ouders, familie en vrienden genoemd. Sommige jongeren gaan er vanuit dat ze ook na de stopzetting van KOMPAS+ **nog contact** kunnen en/of zullen hebben met de casusregisseur en/of de IB+'er. De jongere wiens traject **reeds is afgerond**, geeft aan dat er nog contacten zijn tussen zijn toenmalige IB+'er en zijn familie, en geeft aan dit te appreciëren.

5.12. Evaluatie dossier

In theorie kan een KOMPAS+ dossier afgerond worden als de jongere voor minstens 1 jaar geen feiten meer heeft gepleegd én als de doelstellingen uit het (laatste) plan van aanpak behaald zijn. Ook wordt bekeken of de jongere over voldoende competenties en/of ondersteuning vanuit het netwerk beschikt om deze doelen zelf te bereiken. Er wordt dus niet alleen nagegaan of de jongere effectief geen **delicten** meer pleegt, maar er wordt ook gekeken of er een zekere vorm van **stabiliteit** is bereikt op de levensdomeinen (bv. gestart met tewerkstellingstraject, band met ouder(s) hersteld,...).

De officiële criteria versus gevoelsmatig

Uit de bevragingen blijkt dat de negatief afgeronde dossiers niet per se gevoelsmatig als mislukte dossiers aanvoelen, maar ook omgekeerd kan een positief afgerond dossier ook niet per se helemaal rooskleurig aanvoelen. De officiële vooropgestelde criteria worden hierdoor dus voor een stuk genuanceerd. Bijvoorbeeld, wanneer een jongere niet meer in beeld komt voor feiten, en dus **in theorie voldaan** is aan de belangrijkste voorwaarde, zorgt dit niet per se voor het feit dat een dossier met een goed gevoel kan afgesloten worden, bijvoorbeeld omdat er verder weinig of geen doelstellingen uit het plan van aanpak behaald werden.

Opvallend is dat, hoewel het voorkomen van recidive de hoofddoelstelling is van KOMPAS+, het **niet meer plegen van feiten** niet door iedereen spontaan genoemd wordt als belangrijke factor. Bovendien blijkt dat wanneer dit genoemd wordt, het ondergeschikt lijkt te zijn aan de andere levensdomeinen.

Wat het criterium rond de afwezigheid van recidive betreft, wordt door de casusregisseurs **een aantal belangrijke kanttekeningen** gemaakt vanuit de praktijk. Zo wordt opgemerkt dat het stoppen met het plegen van feiten een **langdurig en vaak grillig proces** is, waardoor het in de meeste gevallen utopisch is om dit binnen een kortere tijdspanne als doel voorop te stellen. Net om die reden dient het criterium recidive niet te strikt te worden ingevuld, zo wordt gesteld. Wanneer de jongere hervalt, maar het gaat niet om ernstige feiten, dan hoeft dit niet per se een tegenindicatie te zijn, aldus sommigen. De kans dat de jongere dus meteen en volledig feitenvrij blijft na het afronden van het dossier, wordt als klein ingeschat. De 4 bevraagde jongeren beweren dat ze **geen feiten meer plegen**, en ze hebben er vertrouwen in dat ze dit zullen volhouden. Twee jongeren geven expliciet aan dat geld belangrijk is voor hen, en dat ze hopen dat ze later veel geld verdienen. Dit kan evenwel, zoals ook 1 van de jongeren opmerkt, mogelijks een spanningsveld opleveren aangezien de lonen op de reguliere arbeidsmarkt in schril contrast staan met het snelle geld dat via criminaliteit kan verdiend worden.

Hoewel de casusregisseurs dit op verschillende manieren verwoorden, geven de meesten aan dat een traject volgens hen geslaagd is wanneer er (meer) stabiliteit en/of progressie merkbaar is op **verschillende, maar niet per se alle, levensdomeinen**. Er moet een zekere groei te zien zijn, en positieve vooruitzichten. Hierbij wordt er door sommigen expliciet verwezen naar de vooropgestelde **doelstellingen uit het plan van aanpak**. Iemand verwijst in dat verband naar het belang van **levenskwaliteit**. Een casusregisseur geeft aan dat het leven zo moet verlopen dat de casusregisseur niet meer nodig is.

In de bevragingen verwijzen de professionals meermaals naar het belang van het vooropstellen van **realistische doelen** in het plan van aanpak, maar ook naar het koesteren van **realistische verwachtingen** ten aanzien van de jongere. Er wordt meermaals opgemerkt dat de KOMPAS+ jongeren vaak overschat worden door professionals, en dat het zaak is om **geen te hoge verwachtingen** te hebben. In het opstellen van realistische doelen wordt meermaals aangehaald dat er een **middenweg** gezocht moet worden tussen wat haalbaar is, wat de jongere wil en wat vanuit maatschappelijk perspectief aanvaardbaar is. Balanceren op deze grenzen blijkt echter een grote uitdaging.

Voor sommigen ligt het succesvol zijn van een traject vooral in de **vraag of de jongere er zelf iets heeft uitgehaald**, hoe klein ook. De jongere kan bijvoorbeeld (opnieuw) **zin** hebben gekregen om zijn/haar **leven in handen** te nemen en aan de toekomst te werken. Ook hier wordt nadrukkelijk verwezen naar het feit dat de **verwachtingen** hier **laag** gehouden moeten worden.

SAPROF-YV

In 2019 werd binnen KOMPAS+ de SAPROF-YV geïntroduceerd als hulpmiddel voor het evalueren van een dossier. Door het invullen van de SAPROF-YV én het weeginstrument kan de casusregisseur bekijken of er een **stijging is van de beschermende factoren** en een **daling van de risicofactoren** met betrekking tot recidive. Het resultaat hiervan zou moeten overeenstemmen met de criteria (doelen bereikt, én geen delicten meer gepleegd).

Uit de bevragingen blijkt echter dat de **mate waarin casusregisseurs met de SAPROF-YV werken** sterk verschilt. Slechts weinigen werken echt intensief met het instrument. Sommige casusregisseurs zijn

ook niet overtuigd van het nut ervan, en ervaren het invullen vooral als een extra (administratieve) last, waardoor kostbare tijd verloren gaat om met de jongere te werken.

In theorie vullen de casusregisseurs het instrument voor het eerst in na het KOMPAS+ overleg. Dit geldt dan als een zogenaamde “nulmeting”. Het instrument zou daarna **om de 6 maanden** bekeken worden bij de dossierbespreking, waar de casusregisseur samenzit met de operationeel coördinator. In de praktijk gebeurt dit echter niet altijd.

De implementatie van de SAPROF-YV staat nog in zijn **kinderschoenen**, en hier zal de komende jaren nog aan geschaafd worden. Ook de casusregisseurs merken op dat dit nog “work in progress” is, en dat er nog een aantal uitdagingen liggen. Specifiek wordt meermaals gewezen op het feit dat, hoewel het een wetenschappelijk onderbouwde methode is, er toch nog wat ruimte voor **subjectiviteit** is bij het invullen van het instrument. Meer specifiek wordt opgemerkt dat het de casusregisseur is die het instrument invult, waardoor de scores enkel gebaseerd zijn op het **aanvoelen van deze persoon**.

Een piste die bekeken wordt is dat de SAPROF-YV in de toekomst **samen met de jongere of samen met verschillende partners** kan ingevuld worden. Door verschillende respondenten wordt echter opgemerkt dat het voor de jongere heel **confronterend en moeilijk** kan zijn om zijn/haar leven in scores gieten.

5.13. Wat levert KOMPAS+ op en voor wie?

Een belangrijke vraag is natuurlijk wat KOMPAS+ volgens de respondenten oplevert. Wat is de meerwaarde van KOMPAS+, en voor wie?

Voor de jongere

Door zowel professionele actoren als door de jongeren wordt een aantal sterktes van KOMPAS+ tegenover andere (jeugd)hulpverleningsvormen in de verf gezet.

Intensieve en laagdrempelige opvolging

Meermaals wordt de tijd die er binnen KOMPAS+ geïnvesteerd wordt per jongere, als een sterkte benoemd. Zo wordt er heel wat tijd geïnvesteerd in een gedetailleerde beeldvorming, en wordt de jongere tijdens het traject ook veel nauwer opgevolgd dan in andere (jeugd)hulpverleningstrajecten, zo wordt gesteld. Meer specifiek wordt hier ook de **intensieve begeleiding** van Kwadraat IB+ genoemd als een belangrijke meerwaarde. Door een aantal respondenten wordt aangehaald dat het interessant zou zijn om een meer **gedifferentieerd aanbod** uit te bouwen om de jongere binnen KOMPAS+ intensief te begeleiden. Zo zou er naast de optie van het inschakelen van een IB+’er, bijvoorbeeld ook moeten kunnen gekozen worden voor andere pistes (bv. SWAT-groep voor KOMPAS+ jongeren).

Verder verwijzen de professionele actoren ook meermaals naar het feit dat de **jongere** in KOMPAS+ centraal wordt gesteld en **zelf aan het stuur** zit als een meerwaarde tegenover andere hulpverlening, waar minder naar de jongere geluisterd wordt, en meer beslist wordt zonder inspraak van de jongere. Volgens de actoren zouden jongeren het feit dat er écht naar hen geluisterd wordt, en ze inspraak krijgen in het bepalen van hun doelen, dit sterk appreciëren. De interviews met de jongeren bevestigen dit ook. Dit wordt benoemd als één van de sterktes van KOMPAS+ in tegenstelling tot andere hulpverlening; er wordt **niets opgelegd**, de jongere heeft daarentegen zelf de keuze. Zij geven aan dat het opstellen van doelen in samenspraak wordt vormgegeven. Het is de jongere die aangeeft wat hij

wilt doen, en dan wordt er bekeken wat mogelijk is, en hoe dit aangepakt kan worden. Ook wordt sterk op maat en op het ritme van de jongere gewerkt volgens hen.

Ondanks de positieve echo's van de bevroegde jongeren, wordt door de professionals gewezen op het feit dat het in de praktijk niet altijd evident is om de jongeren effectief **regie** op het plan van aanpak te laten nemen. Hoewel in theorie de jongere het voortouw neemt in het formuleren van de doelen, blijkt in de praktijk niet altijd evident. Niet alle jongeren komen spontaan met input of met realistische ideeën (zie ook verder). Specifiek is het voor jongeren die eerder zwakbegaafd zijn niet eenvoudig om zelf met doelen te komen.

Positieve en hechte hulpverleningsrelaties

Door de actoren wordt meermaals verwezen naar de kans die jongeren binnen KOMPAS+ krijgen om een **positieve en/of hechte hulpverleningsrelatie** aan te gaan met (een) begeleider(s). Dit het vertrouwen in de hulpverlening stimuleren, maar het niet willen teleurstellen van een begeleider zou volgens een respondent ook een stimulans kunnen zijn om op het rechte pad te blijven.

Uit de interviews met de jongeren kwam inderdaad naar voor dat jongeren (soms voor het eerst) positieve en betekenisvolle hulpverleningsrelaties aangaan binnen KOMPAS+: met de casusregisseur, en/of de IB+'er, of de psycholoog. Een aspect dat meermaals en uitvoerig terugkomt is **de manier waarop er binnen KOMPAS+ wordt omgegaan met de jongere**. Verschillende jongeren geven aan dat de hulpverleners binnen KOMPAS+ het beter doen dan de andere hulpverleners. Zo werd door meerdere jongeren gesteld dat het feit dat de jongere veel **inspraak** krijgt, en gehoord wordt (tijdens en ook buiten de overlegmomenten), erg positief is. Ook het **respectvol** omgaan met de jongere, en het afstemmen op de jongere in de manier van **praten**, wordt meermaals genoemd. De **betrouwbaarheid en duidelijkheid** van de begeleiders is eveneens een sterk punt van KOMPAS+, volgens de jongeren, net zoals de **menselijkheid** en de **niet-oordelende** houding van de begeleiders. Tenslotte wordt door de jongeren opgemerkt dat het op maat werken, en het **aanklampende** karakter van KOMPAS+ een meerwaarde is tegenover andere hulpverlening.

Invloed op stoppen met criminaliteit

De hoofddoelstelling van deelname aan KOMPAS+ is dat jongeren **stoppen met het plegen van delicten**, maar zoals eerder aangehaald is de verwachting van de actoren dat dit niet altijd zo zal zijn, of dat dit pas op een langere termijn zal gebeuren.

Aan de casusregisseurs werd gevraagd of er, naar hun ervaring, factoren zijn in hun dossiers die mee bepalen of **dossiers positief kunnen afgerond** worden. Voor sommigen zou een **breuk met (een deel van) hun omgeving**, bijvoorbeeld door een verhuis, bepalend geweest voor de positieve evolutie in het dossier. Voor jongens wordt ook het hebben van een **vaste vriendin** als potentieel goede invloed benoemd. Ook een **warme thuisomgeving** is belangrijk, aldus de respondenten. Wanneer de ouders een kracht zijn en een veilige thuisomgeving bieden, werkt dit vaak bevorderend. Dit benadrukt nogmaals het belang van het werken met de context, en het proberen te bevorderen van een positieve thuissituatie en relatie tussen jongere en ouder(s). Verder wordt het zich kunnen **toeleggen op een passie** genoemd als een belangrijke trigger voor een positief traject. Door verschillende professionals wordt ook aangehaald dat jongeren soms gewoon ook uit een negatieve levensstijl groeien wanneer ze **ouder worden**. Tenslotte worden op basis van de ervaringen ook **toevallige gebeurtenissen** vermeld als mogelijke positieve invloeden op het verloop van het traject.

Wanneer aan de jongeren gevraagd wordt wat KOMPAS+ oplevert, wordt ten eerste verwezen naar het volgens hen positieve effect van de **input** van KOMPAS+ actoren (IB+, casusregisseur) op **zittingen** van de jeugdrechtbank. Niet alleen heeft de jongere iemand letterlijk naast zich staan op dat moment, maar ook wordt door de KOMPAS+ actoren de nadruk gelegd op **positieve elementen** in het traject. Zij verwoordden dit niet alleen beter volgens de jongere, maar de jeugdrechter zal dit sneller **geloven** dan wanneer deze informatie alleen van de jongere komt. Ten tweede zou de KOMPAS+ begeleiding volgens sommigen ook helpen om **uit de criminaliteit** te blijven, of tenminste om een **escalatie te vermijden** of **opsluiting in de gemeenschapsinstelling te voorkomen**. Door verschillende jongeren wordt hier evenwel het belang van de motivatie van de jongere en de wil om te veranderen (en geen criminaliteit meer te plegen) benadrukt. Hoewel KOMPAS+ adviezen geeft, en kan helpen om randvoorwaarden te scheppen (bv. invullen vrije tijd), blijft het de **jongere zijn eigen keuze** om al dan niet op het juiste pad te blijven.

Invloed op andere levensdomeinen

Ook al stoppen niet alle jongeren (meteen) met het plegen van delicten, KOMPAS+ levert ook op andere domeinen winst op, aldus de professionele actoren. Zo wordt onder andere gesteld dat de jongeren leren om op een adequate manier in **interactie en communicatie** te gaan met anderen.

KOMPAS+ **helpt** de jongeren op verschillende levensdomeinen, maar ook met concrete, praktische zaken, aldus de bevroegde jongeren. Verder beschouwen zij deze mensen ook als een aanspreekpunt wanneer ze problemen ervaren of wanneer de jongere het gevoel heeft dat zijn **rechten** niet worden gerespecteerd.

Eveneens wordt gewezen op een mogelijk **lange termijn effect** van KOMPAS+. Zo zou er door KOMPAS+ in het algemeen, of een IB+ begeleiding in het bijzonder, mogelijks “een zaadje geplant” worden voor de toekomst, aldus de IB+’ers.

Beleidsaspecten en maatschappelijke meerwaarde

KOMPAS+ heeft volgens de bevroegde professionele actoren, naast een meerwaarde op het operationele en het strategische niveau, ook een **meerwaarde op maatschappelijk vlak**.

Zo wordt een mogelijke rol gezien van KOMPAS+ in het kader van maatschappelijke beeldvorming. Meer concreet wordt ook verwezen naar de **beeldvorming van politie** rond delinquente jongeren, en het feit dat KOMPAS+ hier iets in kan betekenen. Omdat binnen KOMPAS+ politieke en andere actoren worden samengebracht, zou het vaak negatieve beeld van politie over de jongere kunnen bijgesteld of genuanceerd worden, aldus deze respondent.

Een belangrijke beleidsmatige troef van KOMPAS+ is dat het een forum biedt om samen met alle partners te **reflecteren** over nieuwe fenomenen, en dat er een **gedeelde visie en aanpak** kan ontwikkeld worden, aldus de ketenpartners. Ook de signaalfunctie, die mee werd opgenomen in de doelstelling van KOMPAS+, wordt benoemd als beleidsmatig relevant. De ervaring leert immers dat de **signalen vanuit de dagelijkse praktijk** effectief leiden tot acties binnen KOMPAS+. Dit kan gaan om meer kleinschalige signalen, het detecteren en bespreken van nieuwe fenomenen, maar ook bredere acties zoals de aanwerving van de psychologen naar aanleiding van signalen uit de praktijk, worden hier genoemd. Verder wordt aangestipt dat signalen **naar de overheid** op basis van bevindingen in KOMPAS+, waardevol zijn, en dat hier blijvend aandacht voor moet bestaan.

Een aantal respondenten haalt aan dat KOMPAS+ vanuit de **pioniersrol** een zekere voorbeeldfunctie vervult op macro-niveau. Organisaties of steden die een ketenaanpak opstarten, of dat overwegen, kijken heel sterk naar KOMPAS+. Vanuit deze pioniersrol wordt gesteld dat KOMPAS+ de **kennis** die het bezit, zou moeten **uitdragen** en **delen**. Dit kan via praktijkbeschrijvingen, congressen, maar ook het oprichten van een kennis- of expertisecentrum wordt genoemd. Kennisdeling is nodig om professionals kennis te laten maken met de ketenaanpak, maar ook om hen te **overtuigen van het nut** van zulke aanpak. Volgens sommigen is er op dat vlak nog wel wat werk op het terrein.

Tenslotte wordt kennisdeling genoemd in het kader van borging van KOMPAS+. Verschillende actoren uiten hun bezorgdheid over de borging van KOMPAS+ in de toekomst; de status van KOMPAS+ is naar eigen zeggen nog **precair**. De vraag rijst hoe er werk kan gemaakt worden van borging op lange termijn, en een zekere institutionalisering van KOMPAS+.

5.14. Onduidelijkheden voor de jongere

De resultaten tonen aan dat er op **onduidelijkheden** rond bepaalde aspecten van KOMPAS+ (kunnen) rijzen voor de jongere, maar soms ook voor de context.

Ten eerste geven verschillende actoren aan dat de **rol van de casusregisseur**, en meer bepaald ook het **verschil met andere betrokken actoren** (bv. IB+, consultant) naar hun gevoel niet altijd helder is voor de jongere en context. Het merendeel van de bevroegde actoren meent dat de onduidelijkheid voor een stuk te maken heeft met het feit dat er voor de jongere en/of in het gezin vaak al veel hulpverleners aanwezig zijn (geweest). De professionals maken zich wel sterk dat er veel moeite gedaan wordt om duidelijk, transparant, en meermaals, bijvoorbeeld bij elke overlegmoment, uit te leggen wat het doel is van KOMPAS+ en welke rollen de verschillende actoren opnemen.

Door verschillende professionals wordt aangehaald dat de **relatieve vrijwilligheid** van KOMPAS+ dient uitgeklaard te worden, en beter en genuanceerder dient uitgelegd te worden aan de jongere. Hoewel KOMPAS+ geen maatregel *as such* is die kan opgelegd worden door de jeugdrechter, wordt dit regelmatig bijvoorbeeld in de voorwaarden van een ondertoezichtstelling geformuleerd. Het feit dat dit door de jeugdrechter “gesuggereerd” wordt, kan voor de jongere de reden zijn om hierop in te gaan. De vrijwilligheid is dus relatief, aldus sommigen. Er wordt gesteld dat jongeren niet altijd goed op de hoogte zijn van wat die vrijwilligheid nu al dan niet inhoudt. In 1 van de interviews omschrijft de jongere het meewerken aan KOMPAS+ als een verplichting.

Ten tweede, en hierop aansluitend, blijkt dat voor een bevroegde jongere de **komst van KOMPAS+** in zijn leven onduidelijk was, alsook waarom dit werd geïntroduceerd. Hoewel dit mogelijks te maken kan hebben met de toenmalige leeftijd of het profiel van de jongere, of het feit dat dit al even geleden is, is dit toch een belangrijk aandachtspunt.

Ten derde, het feit dat KOMPAS+ trajecten in principe een **onbepaalde duur** hebben, wordt door heel wat respondenten aangehaald als een sterkte. KOMPAS+ jongeren hebben er vaak meerdere en doorgaans kortere hulpverleningstrajecten opzitten op het moment van aanmelding, waar continuïteit ontbreekt. KOMPAS+ biedt daarentegen wél continuïteit, niet alleen op vlak van tijd, maar ook en vooral op vlak van de hulpverlener(s) zelf (relationele continuïteit). Omdat KOMPAS+ dossiers doorgaans complexe dossiers zijn, is een lange termijn noodzakelijk. De lange termijn wordt ook als voordelig gezien omdat op het tempo van de jongere kan gewerkt worden, en omdat het opbouwen

van een vertrouwensband veel tijd vergt. Ondanks de grote voordelen die vanuit hulpverleningsperspectief benoemd worden, wordt ook opgeworpen dat dit **onduidelijk** is voor de jongeren. Zij zouden volgens een IB+'er doorgaans aangeven dat ze graag een einddatum kennen.

Tenslotte rijst nog een aantal vragen in het kader van de infodeling (zie hieronder).

5.15. Infodeling en beroepsgeheim

Doorheen het onderzoek kwam meermaals het **belang van de infodeling en het (gedeelde) beroepsgeheim** naar voor binnen de ketenaanpak. Niet alleen op het moment van de dossierbespreking op het operationeel teamoverleg, maar ook doorheen het traject, zoals tijdens de respectievelijke overlegmomenten.

Operationeel Teamoverleg

Wanneer gesproken wordt over de evolutie van vertrouwen en veiligheid in de groep, wordt vooral verwezen naar de **infodeling**. Dit werd in de begindagen van KOMPAS+ nog niet als een evidentie gezien, aldus de respondenten. Initieel bleek het niet evident om tussen hulpverleningsactoren en justitiële actoren vertrouwelijke informatie te delen, ook al was een uitgewerkt kader beschikbaar. Heden zou dit volgens verschillende respondenten achter de rug zijn, en wordt de informatie vlot gedeeld. Toch door een enkeling opgemerkt dat zelfs vandaag **niet alle partners in dezelfde mate informatie zouden delen**. Soms wordt bijvoorbeeld heel oppervlakkig ingegaan op hoe een eerdere begeleiding verlopen is, en verder zouden ook geen medische gegevens gedeeld worden (bv. inhoud van (kinder)psychiatrische behandelingen).

Verder wordt door meerdere bevraagde actoren ook benadrukt dat er meer aandacht moet zijn voor **welke informatie gedeeld** wordt. Er dient een grotere bewustwording te komen rond *nice to know* versus *need to know*. Is alle informatie die gedeeld wordt op het operationeel teamoverleg echt noodzakelijk, vragen sommigen zich af.

Soms worden, naast de structurele partners, ook **ad hoc andere partners uitgenodigd op het operationeel teamoverleg**. Hoewel sommige actoren aangeven dat dit regelmatig gebeurt, en dat dit ook nuttig is, stellen zij zich de vraag of hier een probleem rijst rond infodeling indien het gaat om partners die niet structureel betrokken zijn bij KOMPAS+. Binnen KOMPAS+ wordt vooropgesteld dat deze partners, net zoals alle andere partners, een geheimhoudingsplicht ondertekenen. Bij uitnodiging voor het overleg ontvangen deze leden informatie over het opzet, de finaliteit, de deelnemers, de modaliteiten en de gevolgen van het overleg. Bij de ondertekening van deze geheimhoudingsverklaring onderschrijven zij de samenwerkingsprincipes van KOMPAS+.

Tijdens het traject

Hoewel er momenteel een uitgewerkt kader bestaat rond infodeling binnen KOMPAS+ in het kader van casusoverleg, haalt iemand aan dat de regels rond infodeling na de bespreking op het OT, en dus **tijdens de loop van een traject**, niet altijd helder is.

Verschiedende bevraagde actoren geven zelf aan dat ze **tijdens het traject** niet altijd alle informatie doorspelen. Zo zal een casusregisseur of IB+'er niet altijd alles doorgeven aan de politie. Ook hier wordt gewerkt met het *nice to know* versus *need to know principe*. Er wordt hierbij wel sterk benadrukt dat

de jongere wél telkens moet weten welke informatie er met wie gedeeld wordt. Transparantie is hier cruciaal, volgens de casusregisseurs en de IB+'ers.

Is de jongere voldoende geïnformeerd?

Sommige actoren twijfelen of, ondanks de uitleg die ze krijgen over KOMPAS+, **jongeren wel écht goed begrijpen** wat dit concreet inhoudt. Zo werd eerder al aangegeven dat de zogenaamde **relatieve vrijwilligheid** mogelijks niet helemaal helder is voor jongeren. Meer specifiek wordt ook opgeworpen dat jongeren mogelijks niet goed weten wat de **infodeling concreet inhoudt**. Zo wordt er wel uitgelegd aan de jongere dat er informatie gedeeld zal worden, maar wordt door sommigen de vrees geuit dat zij niet op de hoogte zijn hoe gevoelig en gedetailleerd deze infodeling is. Er wordt aangegeven dat dit meer in detail uitgeklaard en besproken zou moeten worden met de jongere. Ook wordt (zie eerder) nagedacht of hieraan kan geredieerd worden door de jongere (nauwer) te betrekken bij de besprekingen van het operationeel teamoverleg.

Tijdens de interviews werd door 1 van de jongeren aangegeven dat hij zich **oncomfortabel** voelt bij de infodeling. Zo geeft hij aan dat de casusregisseur niet zou respecteren dat hij niet graag over het verleden (met name de familiegeschiedenis) spreekt in het bijzijn van andere actoren. Dit onderschrijft het belang van het uitklaren van de toestemming van de jongere; voor wat exact geeft hij wel of niet toestemming? En is dat duidelijk voor de jongere wat dit inhoudt?

We merken nog op dat, volgens de principes van KOMPAS+, **partners die tijdens een actief lopend KOMPAS+ traject betrokken geraken en geen ketenpartner zijn, toestemming moeten vragen aan de jongere en de ouders om informatie te kunnen delen** (KOMPAS+, 2021a: 11). Het is evenwel niet duidelijk of en hoe dit dan concreet gebeurt in de praktijk.

Psychologen

Tenslotte wordt door de psychologen opgemerkt dat een andere taak is om regelmatig **af te stemmen** met andere aanwezige hulpverlening. Wat de afstemming met **actoren vanuit KOMPAS+** betreft, wordt aangegeven dat dit nog een **zoektocht** is. De psychologen maken deel uit van KOMPAS+, maar zitten in een bijzondere positie qua beroepsgeheim. Er wordt aangegeven dat dit momenteel wel relatief vlot verloopt, en dat de betrokken partners begrijpen dat de psychologen niet zomaar informatie kunnen delen over een casus.

Momenteel zou voor elk dossier **op maat** bekeken worden of de psycholoog aansluit op bepaalde **overlegmomenten**, om bijvoorbeeld af te stemmen over wie wat opneemt. Inhoudelijke afstemming wordt zo min mogelijk gedaan, en als het gebeurt, moet dit in bijzijn van de jongere, aldus de psychologen. Ook wanneer bijvoorbeeld een casusregisseur de psycholoog contacteert omdat hij/zij zich zorgen maakt over een jongere, dient de jongere hiervan op de hoogte gesteld te worden. **Transparantie** is met andere woorden cruciaal.

De positie van de psycholoog binnen KOMPAS+ situeert zich dus binnen een **spanningsveld**. Enerzijds moet de psycholoog een veilige omgeving bieden voor de jongere, waar beroepsgeheim vooropstaat. Anderzijds maakt de psycholoog deel uit van de ketenaanpak.

6. Literatuurlijst

- Baarda, B. & van der Hulst, M. (2017). Basisboek interviewen. Handleiding voor het voorbereiden en afnemen van interviews. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Baarda, B., Bakker, E., Boullart, A., Julsing, M., Fischer, T., Peters, V. & van der Velden, T. (2018). *Basisboek Kwalitatief Onderzoek: Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Utrecht: Noordhoff Uitgevers.
- Boxstaens, J., Blay, E., Melendez Pereto, A. & Décarpes, P. (2015). Interpreting performance in offender supervision: The use of observation as a data collection method. *European Journal of Probation*, 7 (3), 218-240.
- De Groof, K., Stas, K., Blow, H. & Brepoels, P. (2014). *Ketenaanpak bij intrafamiliaal geweld. Rol en positie van de hulpverlening. Visie*. Antwerpen: Steunpunt Algemeen Welzijnswerk.
- Goldsmith, L.J. (2021). Using Framework Analysis in Applied Qualitative Research. *The Qualitative Report*, 26 (6), 2061-2076.
- Merriam, Sharan B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Mortelmans, D. (2020). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*. Leuven: Acco.
- Spano, R. (2007). How does reactivity affect police behaviour? Describing and quantifying the impact of reactivity as behavioral change in a largescale observational study of police. *Journal of Criminal Justice*, 35, 453-465.
- Spradley, J.P. (1980) *Participant Observation*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Vander Laenen, F. (2016). Focusgroepen. In: Decorte, T. & Zaitch, D. (eds.). *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie (pp. 224-253)*. Leuven: Acco.
- Vander Laenen, Freya, & O’Gorman, A. (2016). Ethische aspecten van het kwalitatief onderzoek. In: Decorte, T. & Zaitch, D. (Eds.). *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie (3rd ed., pp. 555–586)*. Leuven: Acco.
- Zaitch, D., Mortelmans, D. & Decorte, T. (2016). Etnografie en participerende observatie. In: Decorte, T. & Zaitch, D. (eds.). *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie (pp. 255-319)*. Leuven: Acco.

HOOFDSTUK V | RECIDIVE IN KAART

Om de mogelijke werkzaamheid van KOMPAS+ mee in kaart te brengen, werd het **verdere justitiële traject** in kaart gebracht van uitgestroomde KOMPAS+ jongeren enerzijds en aangemelde jongeren die niet zijn ingestroomd voor of na de weging anderzijds. Aangezien deze onderzoeksactie niet voorzien werd in het initiële projectvoorstel, werd binnen het beschikbare tijdsbestek gekozen voor een **beperkte analyse**.

Concreet werd nagegaan via beschikbare parketgegevens zijn nagegaan of deze jongeren **nog in beeld zijn gekomen bij politie of parket** na het **afsluiten** van het KOMPAS+ dossier / na het moment van **niet-instromen**. Er werd nagegaan of de jongeren nog PV's op hun naam hebben staan voor delicten. Alle PV's worden meegenomen, los van het juridische gevolg dat hier aan gegeven werd. Zowel data uit de databank MACH (meerderjarigen) als gegevens uit de databank PJG (minderjarigen) werd in rekening genomen.⁶⁵

In juli 2022 werd een lijst opgemaakt van alle op dat moment afgesloten dossiers en niet weerhouden dossiers. Op dat moment zijn er: 16 negatief afgesloten dossiers, 19 positief afgesloten dossiers, 8 dossiers die niet weerhouden werden voor de weging, en 17 dossiers die niet weerhouden werden na de weging.⁶⁶ In totaal werden deze in totaal **57 jongeren** opgezocht in de relevante databanken.⁶⁷

Er werd zowel gekeken naar **PV's voor feiten in de minderjarigheid** (MOF) en (indien van toepassing) **PV's voor feiten in de meerderjarigheid**. Alle feiten werden opgenomen in het overzicht, ook de feiten waar geen justitieel gevolg aan gegeven werd en feiten die niet bewezen werden geacht. De situatie werd nagegaan tot begin september 2022 wat betreft de PV's, en begin oktober 2022 wat betreft de informatie rond zaken zonder gevolg in de meerderjarigheid.

In de resultaten worden de jongeren in drie groepen ingedeeld:

- **Jongeren met PV's minderjarigheid en/of meerderjarigheid:** er is sprake van minstens 1 PV in de minder- en/of meerderjarigheid waar (wat de meerderjarigheid betreft) een justitieel gevolg aan werd gegeven. Voor PV's in de minderjarigheid is geen informatie beschikbaar over het gevolg.
- **Enkel zaken zonder gevolg:** deze jongeren zijn ENKEL nog in beeld gekomen voor een zaak/zaken waar geen justitieel gevolg aan gegeven werd in de meerderjarigheid.
- **Niet meer in beeld:** er zijn geen PV's terug te vinden in de databanken en ook geen zaken zonder gevolg.

Zaken zonder gevolg (in de meerderjarigheid) werden dus meegenomen in deze tellingen, maar worden niet apart vermeld. Enkel wanneer een jongere "niet meer in beeld" is op basis van PV's, wordt er gekeken of er geen zaken zonder gevolg zijn.

---

⁶⁵ De databank MACH (meerderjarigen) die we gebruiken hebben omvat de feiten van heel België en niet alleen de feiten die in Antwerpen plaatsvonden. In PJG (minderjarigen) verschijnen enkel de feiten van de jongeren wanneer deze woonachtig zijn in Antwerpen of de buitenzones (arrondissement).

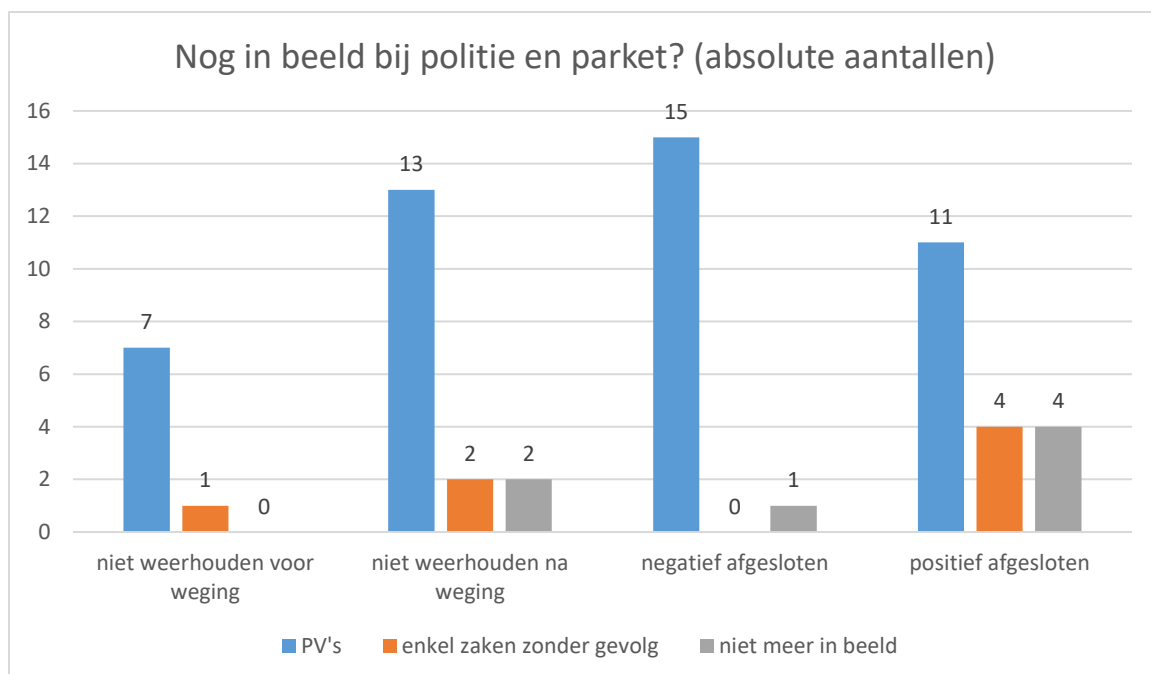
⁶⁶ Deze cijfers verschillen van de cijfers in hoofdstuk III (dossieranalyse). Hoofdstuk II handelt immers over de eerste 100 aangemelde dossiers, daar waar hoofdstuk V vertrekt van de stand van zaken van de dossiers in juli 2022.

⁶⁷ Met dank aan Quinten Jordens (coördinator justitieel casemanagement risicojongeren) en Manon Demeulenaere (parketcriminologe) voor het aanleveren van de ruwe data.

Hoewel de aantallen in feite te klein zijn om met **percentages** te werken, hebben we percentages opgenomen in de tabel om de categorieën toch (tentatief) onderling te kunnen vergelijken.

	Niet weerhouden voor weging	Niet weerhouden na weging	Negatief afgesloten	Positief afgesloten
PV('s) minderjarigheid (MOF) en/of meerderjarigheid	7 (87,5%)	13 (76,5%)	15 (93,7%)	11 (57,9%)
ENKEL zaken zonder gevolg	1 (12,5%)	2 (11,75%)	0 (0%)	4 (21,05%)
Niet meer in beeld	0 (0%)	2 (11,75%)	1 (6,3%)	4 (21,05%)
TOTAAL	8 (100%)	17 (100%)	16 (100%)	19 (100%)

In onderstaande figuur worden de cijfers uit de tabel visueel voorgesteld.

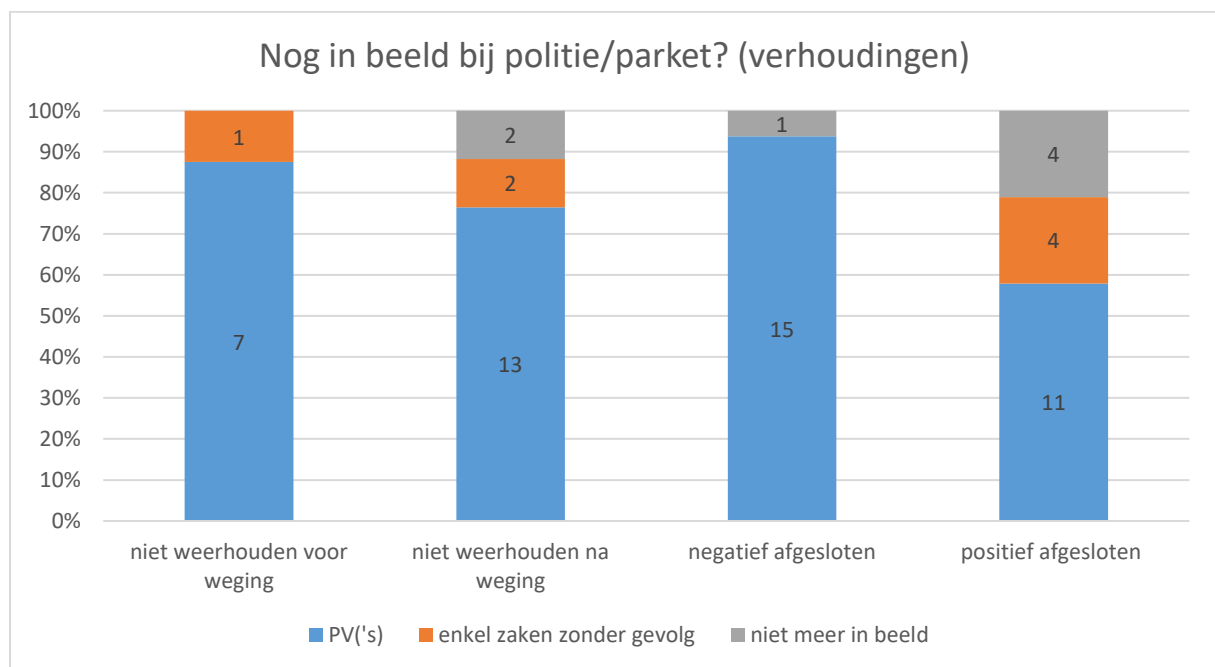
Wanneer we de 4 verschillende categorieën vergelijken, dan zien we dat de jongeren die **niet weerhouden werden voor de weging**, het slechtst scoren. Alle 8 jongeren zijn nog op één of andere manier in beeld gekomen bij politie of parket. Van de 8 jongeren kwam er 1 enkel in beeld voor zaken zonder gevolg.

De **negatief afgesloten dossiers** scoren iets beter: 1 van de 16 (6,3%) kwam niet meer in beeld. Uit de dossieranalyse weten we echter dat deze jongere naar het buitenland verhuisde. Dit was de reden dat het dossier niet kon opgestart worden. Het is dan ook mogelijk dat deze jongere nog feiten pleegt in het buitenland. Merk op dat er in totaal 7 van de 16 negatief afgesloten dossiers eigenlijk de facto nooit zijn opgestart. In deze dossiers trok de jongere in de opstartfase alsnog zijn/haar engagement in, of kwam het zelfs nooit tot een effectief contact met de jongere (onbereikbaarheid of verhuis). Niet opgestart hebben we hier gedefinieerd als in: er is nooit een rondetafel geweest met alle partners

waar een plan van aanpak werd opgemaakt. Om die reden is er dus in de praktijk voor sommigen geen echt verschil met de niet-ingestroomde jongeren; ook zij hebben geen traject gelopen.

De jongeren die **niet instroomden na de weging** scoren nog beter: hier kwamen 2 van de 17 jongeren (11,75%) niet meer in beeld. Mogelijks heeft dit deels te maken met het feit dat er voor deze jongeren nog hulpverlening lopende was en/of dat er nog beschermende factoren aanwezig waren op dat moment. Dit zijn immers belangrijke redenen om dossiers niet te laten instromen (zie hoofdstuk III, 2.2.).

De beste scores vinden we evenwel bij de **positief afgesloten dossiers**. In totaal 4 van de 19 jongeren kwamen niet meer in beeld van politie en parket (21,1%). Bovendien zijn er nog 4 jongeren (21,1%) die enkel in beeld kwamen met zaken zonder gevolg. Voor deze jongeren bekeken we over wat voor zaken het ging. Eén jongere kreeg een waarschuwing voor drugsbezit. Wat de andere 4 jongeren betreft, gaat het telkens om zaken waar geseponneerd werd omwille van onvoldoende bewijs. Voor 3 jongeren gaat het om 1 feit: bezit drugs, of slagen en verwondingen. Voor 1 andere jongere gaat het om verkoop van drugs en belaging / stalking.

Hoewel deze cijfers **hoopvol** zijn, en wijzen richting **positieve invloed** van KOMPAS+ op het justitiële traject van jongeren, rijzen nog heel wat vragen, en is er nood aan het verder contextualiseren en verfijnen van de data.

Zo behoeven de **categorieën verdere verfijning**. De negatief afgesloten dossiers zouden moeten uitgesplitst worden in effectief gelopen trajecten die negatief zijn afgesloten enerzijds en nooit opgestarte dossiers anderzijds.

Ook zou moeten nagegaan worden **hoe lang de gemeten periode** tussen niet-instroom/afsluit en het meetmoment van recidive bedraagt. Dit werd nu niet in kaart gebracht. Ook hebben we niet bekeken over **hoeveel feiten** het gaat, en wat de **aard** van de feiten is. Het is best mogelijk dat de jongeren die recidiveren, lichtere feiten plegen dan voorheen. Dit zou aansluiten bij wat in de literatuur wordt

gesteld over processen van desistance (Cobbina, Huebner & Berg, 2010), en wat ook door de actoren wordt aangegeven, namelijk dat het stoppen met criminaliteit vaak een langdurig en grillig proces is.

Dit alles zou in **toekomstig onderzoek** onder de loep moeten genomen worden. Belangrijk hierbij is dat er met grotere aantallen gewerkt wordt. De aantallen in de huidige studie zijn heel klein, waardoor statistische analyses niet mogelijk zijn en vergelijkingen met recidivepercentages uit andere studies niet mogelijk of niet betrouwbaar zijn.

De resultaten van de huidige recidive-analyse zouden ook voor een deel beïnvloed kunnen worden door de **aard van het profiel van de jongeren** in de respectievelijke categorieën. Om echt te gaan onderzoeken wat nu effectief het aandeel is van KOMPAS+ in de recidivecijfers, is uitgebreid **kwantitatief onderzoek** nodig waarbij met controlegroepen gewerkt wordt. En dit aangevuld met **kwalitatief onderzoek** waarbij in de diepte gekeken wordt naar hoe KOMPAS+ al dan niet invloed heeft op justitiële trajecten. Deze oefening werd nu reeds beperkt gedaan door de interviews met de jongeren, maar zou veel uitgebreider en meer op lange(re) termijn herhaald moeten worden.

HOOFDSTUK VI | CONCLUSIE & AANBEVELINGEN

In dit hoofdstuk bespreken we de **belangrijkste overkoepelende resultaten** van het onderzoek, en koppelen hier **reflecties** aan op basis van ander onderzoek en wetenschappelijke literatuur. Daarnaast formuleren we een aantal **aanbevelingen** voor het beleid en voor verder onderzoek.

1. Algemeen: positieve en hoopvolle resultaten

Uit het onderzoek blijkt dat het effect van KOMPAS+ op de levens en justitiële trajecten **positief** is. Wanneer we naar recidive kijken, vinden we de beste scores bij de **positief afgesloten dossiers**. In totaal 4 van de 19 jongeren kwamen niet meer in beeld van politie en parket (21,1%). Bovendien zijn er nog 4 jongeren (21,1%) die *enkel* in beeld kwamen met zaken zonder gevolg in de meerderjarigheid. Ook de ervaringen van professionele actoren betrokken bij KOMPAS+ én ervaringen van jongeren die een KOMPAS+ traject (hebben ge)lopen, wijzen op een (mogelijke) positieve invloed. KOMPAS+ **kan jongeren helpen** om een criminaliteitsvrij leven te leiden, maar kan ook voor progressie zorgen op andere levensdomeinen. Het bevorderen van voortgang op andere levensdomeinen is echter minstens even belangrijk. Zo wordt onder andere in het Good Lives Model gesteld dat het verbeteren van de situatie op de verschillende levensdomeinen leidt tot een betere levenskwaliteit, wat op zich een remmende invloed kan hebben op het plegen van criminaliteit (Serie, Pleysier, Put & de Ruiter, 2020; Ward & Brown, 2004). Het Good Lives Model werd ondertussen reeds geïmplementeerd in KOMPAS+ door o.a. opleidingen en 2 casusregisseurs die hier verder mee aan de slag gaan.

KOMPAS+ heeft ten opzichte van andere (jeugd)hulpverlening verschillende **belangrijke troeven**. Het is laagdrempelig, op maat van de jongere, en de jongere krijgt veel inspraak in het traject. Door zowel professionele actoren als door de jongeren wordt een aantal sterktes van KOMPAS+ tegenover andere (jeugd)hulpverleningsvormen in de verf gezet. Meermaals wordt de tijd die er binnen KOMPAS+ geïnvesteerd wordt per jongere, als een sterkte benoemd. Zo wordt er heel wat tijd geïnvesteerd in een gedetailleerde beeldvorming tijdens de dossierbespreking op het operationeel teamoverleg, en wordt de jongere tijdens het traject ook veel nauwer opgevolgd dan in andere (jeugd)hulpverleningstrajecten. KOMPAS+ is een **intensieve** opvolging; er wordt heel veel tijd geïnvesteerd per jongere en de jongere wordt nauw opgevolgd. Meer specifiek wordt **IB+** begeleiding hier als een grote meerwaarde gezien, zowel door de professionele actoren als door de jongere. Ook verwijzen de professionele actoren vaak naar het feit dat de **jongere** in KOMPAS+ centraal wordt gesteld en **zelf aan het stuur** zit als een meerwaarde tegenover andere (jeugd)hulpverlening. In andere (jeugd)hulpverlening zou volgens de actoren minder naar de jongere geluisterd worden, en zou meer beslist worden zonder inspraak van de jongere. Volgens hen zouden jongeren het feit dat er echt naar hen geluisterd wordt, en ze inspraak krijgen in het bepalen van hun doelen, sterk appreciëren. De interviews met de jongeren bevestigen dit. Dit wordt door hen benoemd als één van de sterktes van KOMPAS+ in tegenstelling tot andere (jeugd)hulpverlening; er wordt **niets opgelegd**, de jongere heeft daarentegen zelf de keuze. Zij geven aan dat het opstellen van doelen in samenspraak wordt vormgegeven. Binnen KOMPAS+ in het algemeen, en IB+ in het bijzonder, wordt zowel door de actoren als door de jongeren aangegeven dat er een **balans** gezocht wordt tussen **aanklampend werken en ruimte geven** aan de jongere wanneer dit nodig is.

Verder blijkt ook de menselijke, en **op de jongere afgestemde houding** van de casusregisseurs, psychologen en IB+ cruciaal voor de jongeren. Hoe de actoren binnen KOMPAS+ omgaan met jongeren, is volgens de jongeren vaak anders en beter dan hoe andere (jeugd)hulpverleners dit doen. Jongeren voelen zich gehoord en vinden dat ze **respectvol** behandeld worden. Verder wordt ook de **betrouwbaarheid en duidelijkheid** van de actoren binnen KOMPAS+ benadrukt door de jongeren. De interviews met de jongeren tonen aan dat ze (soms voor het eerst) positieve en **betekenisvolle hulpverleningsrelaties** aangaan binnen KOMPAS+: met de casusregisseur, en/of de IB+'er, of de psycholoog. Meer specifiek wordt erg veel belang gehecht aan **matching** tussen jongere en hulpverlener. Hier wordt ook voor een stuk het succes van IB+ aan toegeschreven; het profiel van de IB+'ers sluit doorgaans veel beter aan op het profiel van de jongere dan bij andere hulpverleners het geval is. Hierdoor wordt makkelijker aansluiting gevonden bij de jongere.

De dossierstudie toont aan dat in de **overgrote meerderheid van de dossiers** (80%) er 7 of meer organisaties betrokken zijn/waren bij de jongere en/of zijn/haar context. Dit bevestigt de **nood aan een ketenaanpak**, waarbij de samenwerking wordt gecoördineerd. Er wordt gesteld dat er ook ad hoc wordt samengewerkt buiten een ketenaanpak om, maar omdat er niemand de regie in handen neemt, loopt dit stroever. Door het feit dat de casusregisseur de **regie** in handen neemt, wordt effectief en efficiënt samengewerkt tussen de verschillende betrokken actoren. Ook wordt de infodeling, en meer specifiek de **politiële en justitiële informatie** die steeds *up to date* gedeeld wordt binnen KOMPAS+ als een grote meerwaarde beschouwd door de professionals.

Ondanks de vele positieve echo's bij ketenpartners en jongeren, komen uit de resultaten ook een aantal **reflecties, aandachtspunten en verbeterpunten** voor de toekomst naar voor. Hier gaan we in wat volgt verder op in.

2. Het profiel van de KOMPAS+ jongere

De actoren beschrijven het profiel van de jongeren die instromen in KOMPAS+ als **kwetsbare jongeren** die feiten plegen. Er wordt gesteld dat de jongeren kampen met complexe problematieken die zich situeren op verschillende levensdomeinen. Dit is in lijn met de doelgroepomschrijving, en bevestigt ook de resultaten uit de dossieranalyse.

De populatie die bij KOMPAS+ wordt aangemeld bestaat vooral uit **jongens** (94%) met een gemiddelde leeftijd van **15 jaar**, die een kwetsbaar profiel hebben op verschillende vlakken. 84% van de jongeren is gekend bij de jeugdrechtbank, en de jongeren worden vooral aangemeld door SDJ (61,5%). Zowel de dossieranalyse als de bevragingen van de ketenpartners tonen aan dat de jongeren **problemen** kennen op **verschillende levensdomeinen**. De overgrote meerderheid van de KOMPAS+ jongeren (86%) heeft een **migratieachtergrond** en woont in een risicowijk (59,5%). De KOMPAS+ jongeren groeien op in **relatief grote gezinnen** (gemiddeld 3,5 kinderen), en relatief vaak in een **eenoudergezin** (35%). Minstens de helft van de jongeren spreekt thuis (ook) een **andere taal dan het Nederlands**. Heel wat ouders zouden geen of een beperkte kennis hebben van het Nederlands. In de gezinnen zijn doorgaans verschillende **problemen** aanwezig (geweld, verstoorde of adversieve opvoedingsstijlen,...). In de dossiers wordt doorgaans een eerder somber beeld geschetst over de **denkpatronen, het gedrag en de sociale vaardigheden** van de jongeren.

Voor **38,3%** van de KOMPAS+ jongeren bestaat een vermoeden en/of diagnose voor een **psychiatrische of psychologische problematiek**. Uit deze cijfers blijkt het belang van een **accurate toeleiding naar en de betrokkenheid** van diensten uit het domein van de GGZ. In deze optiek is het recent gestarte project binnen KOMPAS+, waarbij 2 halftijdse psychologen via VAGGA werden aangeworven, zeer waardevol. De kloof tussen het hoge aantal vermoedens van stoornissen en het kleine aantal diagnoses, wijst op de **nood aan diagnostiek**. Deze nood wordt ook door de professionele actoren meermaals aangehaald. Door het aanwerven van de 2 psychologen werd gehoopt hier voor een stuk een antwoord op te bieden. Uit de interviews met de psychologen blijkt echter dat zij voor zichzelf hier geen, of slechts een beperkte, rol zien. Het strekt tot aanbeveling dit verder uit te klaren, en een **gedeelde visie rond diagnostiek** te ontwikkelen.

Een andere opvallende vaststelling is dat **minstens 21,3%** van de jongeren een **verstandelijke beperking heeft of vermoedelijk een verstandelijke beperking heeft**. De ketenpartners geven aan dat het werken met deze jongeren niet onmogelijk is, maar wel veel meer tijd vraagt. Het is belangrijk om rekening te houden met de toenemende complexiteit van de profielen in de berekening van de werkbelasting van de KOMPAS+ actoren. Ook roept dit de vraag op of er al dan niet structureel **VAPH-partners** in het KOMPAS+ netwerk zouden moeten betrokken worden (zie ook verder).

Nog een belangrijk aandachtspunt komt voort uit het feit dat heel wat jongeren **psychische problemen combineren met een verstandelijke beperking**. Uit de literatuur blijkt dat jongeren met een verstandelijke beperking meer dan gemiddeld kampen met psychiatrische stoornissen, een medische problematiek en problemen in de sociale context (Mutsaers, Blekman & Schipper, 2007). Op basis van de dossierstudie en de bevragingen kunnen we stellen dat een deel van de KOMPAS+ jongeren tot deze groep behoren. Het strekt dan ook tot aanbeveling om binnen KOMPAS+ aandacht te hebben voor een adequate aanpak van jongeren die zich op het snijpunt van al deze problematieken bevinden. Mogelijks kunnen de aangeworven psychologen een belangrijke rol opnemen.

De overgrote meerderheid van de jongeren brengt **veel tijd door op straat** (85,1%) en heeft **geen gestructureerde vrijetijdsbesteding** (84,1%). De jongeren hebben vaak geen of een beperkt sociaal netwerk, of een niet-prosociale vriendenkring.

De jongeren volgen vooral les in het **beroepsonderwijs** (56,4%) of in het BUSO (21,3%). Heel wat jongeren blijken een **problematische schoolcarrière** te kennen. Bij drie vierde van de jongeren (75,5%) is er sprake van meerdere **studie- en/of schoolwissels**. Toch blijkt de meerderheid van de jongeren geen waterval-schoolloopbaan te volgen (slechts **13,8%**), en volgt zelfs **14,9%** eerder een zogenaamd **zalm-onderwijstraject**. Dit zijn jongeren die als het ware tegen de stroom inzwemmen, en de ladder van de onderwijsniveaus opklimmen. Dit wijst op het feit dat school een belangrijk domein kan zijn waar de jongere succes kan boeken, en op het feit dat dit als een beschermende factor kan fungeren. Mogelijks kan (nog) meer aandacht besteed worden aan (het uitdagen / in vraag stellen van) de jongere zijn/haar onderwijsniveau in het KOMPAS+ traject.

Globaal gezien beschrijven de professionele actoren 2 **evoluties** wat het profiel betreft. Enerzijds is de focus meer op de delicten komen te liggen, waardoor er **zwaardere dossiers qua feiten** aangemeld worden en instromen. Dit is wellicht deels het gevolg van de wijziging van de doelgroepomschrijving in 2021, waarbij er meer gewicht werd gelegd op de delinquentieproblematiek. Deze evolutie wordt gevoelsmatig vastgesteld door de bevroegde actoren, maar kon niet gestaafd worden door de

dossierstudie. Zowel qua aantal en aard van de feiten, kan uit de vergelijking met de huidige een vorige dossierstudie (Van Leugenhaeghe et al., 2020) niet geconcludeerd worden dat er effectief een verschuiving heeft plaatsgevonden. Uit de vergelijking van de beide studies, blijkt een kwantitatieve of kwalitatieve verschuiving qua delicten niet merkbaar.

Anderzijds merken de ketenpartners dat er meer dossiers worden aangemeld en instromen waar (ook) een **VAPH-problematiek** aanwezig is. Concreet geven verschillende respondenten aan dat de aangemelde jongeren in toenemende mate **zwak(ker) begaafd** zijn, maar ook vaker **psychiatrische of psychologische problemen** zouden hebben. Als gevolg van deze 2 verschuivingen qua profiel, zou het gemiddelde KOMPAS+ dossier **zwaarder én complexer** zijn geworden. Uit de dossierstudie blijkt inderdaad dat er veel zwak(ker) begaafde jongeren en jongeren met psychologische/psychiatrische problemen in de populatie zitten, maar we hebben evenwel geen zicht op de evolutie hiervan. Wat het complexer en zwaarder worden van de dossiers betreft, roept dit de vraag op of dit voldoende wordt meegenomen in het berekenen van de **werkbelasting** van de betrokken ketenpartners, en dan in het bijzonder de casusregisseurs en IB+'ers.

3. Doelgroep

Hoewel ketenpartners aangeven dat de groep waarmee gewerkt dient te worden binnen KOMPAS+ in de praktijk zwaarder en complexer geworden is, zien de meeste actoren **geen** heil in **exclusiecriteria**. Het wordt immers net als een **sterkte** beschouwd dat KOMPAS+ **geen exclusiecriteria** hanteert. De meeste ketenpartners spreken zich eerder uit in termen van een **uitbreiding van de doelgroep**. Ook opperen verschillende actoren – en ook een bevroegde jongere – dat KOMPAS+ **geografisch** moet uitgebreid worden, naar het arrondissement Antwerpen, of zelfs naar heel Vlaanderen.

VAPH-jongeren en jongeren met psychologische/psychiatrische problemen

Slechts enkelen **reflecteren** over de vraag of er misschien wel exclusiecriteria overwogen moeten worden voor jongeren waarbij sprake is van zware psychologische of psychiatrische problemen, maar zijn hier nog niet uit.

De respondenten halen aan dat het moeilijker is om met jongeren samen te werken die een **mentale beperking of een psychische stoornis** hebben. Dit vergt een andere aanpak en expertise, en dit kost vooral ook meer tijd. Het is niet altijd evident om deze jongeren effectief **regie** op hun plan van aanpak te laten nemen. Sowieso komen niet alle jongeren spontaan met input of met realistische ideeën, maar specifiek voor jongeren die zwakbegaafd zijn is het niet eenvoudig om zelf met doelen te komen. Ook hier rijst de vraag of voldoende rekening wordt gehouden met deze evoluties bij de berekening van de dossierlast van de casusregisseurs (en IB+'ers).

In sommige andere ketenaanpakken (zie o.a. Pieper, Jones & Galton, 2018) geldt een psychologische problematiek als exclusie criterium. Hoewel meermaals aangehaald wordt dat jongeren met een **VAPH-problematiek** een specifieke en alsmaar groeiende doelgroep is binnen KOMPAS+, en hier een specifieke manier van werken nodig is, wordt dit door niemand als een exclusie criterium naar voor geschoven. Belangrijk lijkt hier om uit te klaren over welke jongeren het nu precies gaat. VAPH is een **“containerbegrip”** dat vele ladingen dekt. Vooraleer de discussie rond exclusiecriteria ten gronde gevoerd wordt, dient uitgeklaard te worden wat hieronder verstaan wordt. Uit de bevragingen blijkt

dat er in dat kader vooral verwezen wordt naar zwak(ke) begaafde jongeren, maar ook naar jongeren met (bepaalde) psychologische of psychiatrische problematieken.

Een piste die geopperd wordt in de bevragingen is, om in tegenstelling tot het invoeren van exclusiecriteria, te evolueren naar specialisatie. Zo zou een **apart KOMPAS+ project of aparte KOMPAS+ afdeling** opgericht kunnen worden voor deze jongeren.

VOS-jongeren en jongeren met lichtere delictprofielen

In dezelfde lijn wordt in de bevragingen van de professionele actoren geopperd om een aparte KOMPAS+ voor jongeren in te richten die (vooral) kampen met een **VOS**-problematiek (en die geen of lichtere feiten plegen), een “KOMPAS+ light” als het ware. De optie om jongeren die weinig of zelfs nog geen delicten hebben gepleegd te laten instromen, bestaat ook in andere ketenaanpakken (zie bv. de Zorg- en Veiligheidshuizen in Nederland, Youth Offending Teams in Engeland en Wales). Hier kunnen dus ook jongeren die problemen hebben op verschillende levensdomeinen en waarvan de zorg bestaat dat ze feiten zullen plegen in de toekomst.

Hierop aansluitend vinden verschillende respondenten dat (opnieuw) ook **lichtere dossiers** (qua delicten) zouden moeten kunnen behandeld worden door KOMPAS+. Door het feit dat er meer nadruk wordt gelegd op de delicten, zouden er veel minder jongeren instromen met lichtere delictprofielen. Het voelt echter voor sommigen niet logisch dat KOMPAS+ voor een aantal jongeren veel zou kunnen betekenen, maar dat er gewacht moet worden tot de problematiek escaleert en het dossier aan de criteria voldoet om in te stromen. Er wordt ook gesteld dat KOMPAS+ misschien wel net voor deze jongeren heel veel kan betekenen. Ook hier dient nog verder uitgeklaard te worden over welke VOS-jongeren het dan specifiek gaat. VOS is, net zoals VAPH, een “**containerbegrip**” dat vele ladingen dekt.

Jongeren in transitie en jongvolwassenen

Het uitbreiden van de doelgroep wordt ook geopperd op vlak van leeftijd. Meermaals wordt door ketenpartners aangegeven dat het **verhogen van de instroomleeftijd** nuttig zou zijn; ook jongvolwassenen zouden immers baat hebben bij KOMPAS+. Dit zou bovendien een oplossing kunnen zijn voor het veelvuldig afhaken van jongeren op het moment dat ze 18 worden en het jeugdrechtbankdossier wordt afgesloten. Meerdere professionals geven aan dat het makkelijker werken is met de iets oudere leeftijdsgroep (cf. meer besef en verantwoordelijkheid) en dat de focus zou moeten liggen op de 16-18 jarigen. Een nadeel bij het werken met deze groep is evenwel dat er minder tijd is om met de jongere te werken aangezien het traject vaak de facto stopt op 18 wanneer het jeugdrechtbankdossier wordt afgesloten. Jongeren zouden zich soms ook minder inzetten naarmate hun achttiende verjaardag nadert. Van alle aangemelde jongeren, is **meer dan de helft (52%) 16 jaar of ouder**. In totaal **7%** van alle aangemelde jongeren worden binnen maximum 6 maanden 18 jaar en bevinden zich erg **dicht bij de meerderjarigheidsgrens**.

In theorie zorgt KOMPAS+ voor **continuïteit** tijdens de transitieleeftijd, maar in de praktijk blijkt dit scharniermoment een moment waar jongeren vaak afhaken wanneer het toezicht van de jeugdrechtbank verdwijnt, en KOMPAS+ volledig in de vrijwilligheid valt. Er dient dus te worden bekeken hoe die continuïteit in de praktijk kan verzekerd worden. Het wettelijk kader maakt een verlengde minderjarigheid mogelijk onder bepaalde voorwaarden, maar in de praktijk lijkt dit weinig gebruikt te worden. Verder onderzoek naar waarom dit zo is lijkt aanbevolen. Op basis daarvan kan

dan geremedieerd worden aan de beperkte toepassing van de verlengde minderjarigheid in de praktijk.

Ook dient nagedacht te worden over het inrichten van een KOMPAS+ project voor jongvolwassenen. Jongeren zouden ook na 18 jaar moeten kunnen instromen. Een kader is hiervoor evenwel nodig. Mogelijks kan de **Jongerenopvolgingskamer (JOK)** hier een rol spelen. Op welke manier de JOK een rol zou kunnen spelen, dient verder onderzocht te worden. Meermaals wordt door professionele actoren aangehaald dat de link tussen KOMPAS+ en de JOK versterkt zou moeten worden. Dit op het gebied van doorstroom qua dossiers, maar ook qua uitwisseling tussen JOK-actoren en KOMPAS+ actoren. Momenteel zijn zowel in de JOK-stuurgroep als in de KOMPAS+ stuurgroep deels dezelfde organisaties afgevaardigd. Echter, het zijn niet dezelfde personen die dit mandaat opnemen. Met het oog op een betere afstemming en uitwisseling tussen JOK en KOMPAS+, is het aangewezen om dezelfde personen beide mandaten te laten opnemen.

Zedendelicten

Bekijken we de **juridische kwalificaties**, dan zien we dat de gewone diefstallen in totaal 21,6% betreffen, en opzettelijke slagen en verwondingen 17,2%, gevolgd door zware diefstal (gebruik van geweld, bedreiging en/of wapens) en afpersing (14,2%), en bedreigingen (6,7%). Inbraken en poging tot inbraak vormen 6,5% van het geheel. Feiten die betrekking hebben op het gebruik of dealen van verdovende middelen, beslaan 5,7% van het geheel. Slechts 4,5% van de feiten zijn zedendelicten. Het gaat om in totaal 38 feiten, waarvan bijna de helft (16) aanranding van de eerbaarheid betreft.

Hoewel het percentage zedendelicten binnen de totaliteit van delicten klein is, blijkt uit de dossierstudie dat het aandeel jongeren waar sprake zou zijn van **grensoverschrijdend seksueel gedrag** (4 van de 15 dossiers waar dit geregistreerd werd) relatief hoog is. Dit lijkt dan ook een belangrijk aandachtspunt te zijn om verder mee te nemen binnen KOMPAS+. Moet hier (nog) meer op ingezet worden? De vraag rijst ook of er nog (meer) gespecialiseerde organisaties dienen betrokken te worden, zeker wanneer het gaat om de combinatie van deze problematiek met een verstandelijke beperking (eveneens hoog in de populatie).

In andere ketenaanpakken is het plegen van seksuele delicten een **uitsluitingscriterium** (zie bv. Pieper et al., 2018). Ook zou voor deze jongeren een ander weeginstrument aangewezen zijn. Dit zou verder onderzocht moeten worden met de relevante partners (cf. UKJA).

4. Dossierbespreking en weging

Dossierbespreking

Over de dossierbespreking op het **operationeel teamoverleg**, wordt doorgaans positief gesproken. Dit verloopt ondertussen vlot, omdat de actoren op elkaar zijn afgestemd en er in vertrouwen kan gewerkt worden, aldus de ketenpartners. Toch wordt ook een aantal **verbeterpunten** naar voor gebracht.

Een punt dat meermaals terugkomt is de vraag of de **aanwezigen** niet per overleg dienen **geselecteerd** te worden. Wie is er nodig rond de tafel om het dossier kwalitatief te kunnen bespreken en wegen? Op die manier zullen er minder mensen aan tafel zitten. Dit komt niet alleen de efficiëntie ten goede, maar hierdoor wordt de informatie in een zo klein mogelijke kring gedeeld. Tenslotte kunnen op die

manier ook vooral de mensen uitgenodigd worden die informatie uit eerste hand brengen. Te vaak zou er volgens de bevraagde actoren informatie afkomstig zijn van mensen die de jongere en/of de context zelf nooit gezien hebben of amper kennen. Om dit probleem aan te pakken stelt een aantal actoren de vraag of het niet opportuun zou zijn om de jongere en/of ouders uit te nodigen op de dossierbespreking. Zo komt de informatie uit eerste hand, en bovendien sluit dit beter aan bij de filosofie van KOMPAS+, namelijk het maximaal betrekken van de jongere en de context. Tegelijkertijd geven respondenten aan dat dit niet evident is; er wordt niet alleen gevoelige informatie gedeeld, maar er wordt ook informatie gedeeld uit lopende onderzoeken die niet gedeeld mag worden met de jongere.

Terwijl meermaals gesteld wordt dat de tafel vooral niet te groot mag worden in functie van werkbaarheid, geven sommigen wel aan dat er nog **partners gemist worden** op het operationeel teamoverleg (bv. de gemeenschapsinstellingen, jeugdwerk, VAPH-sector).

Ook hier wordt evenwel gesteld dat niet alle jongeren gekend zijn bij deze partners, waardoor hun aanwezigheid op *alle* dossierbesprekingen misschien niet gewenst is. Toch valt een meer **structurele betrokkenheid** van deze partners te overwegen omdat zij vaak betrokken zijn in KOMPAS+ dossiers, aldus de respondenten. Hoewel beide vaststellingen haaks lijken te staan op mekaar, kan een selectie van genodigden per operationeel teamoverleg hier soelaas bieden. Op die manier zit de nodige expertise aan tafel, zonder dat de tafel te groot wordt.

Om niet te veel partners aan tafel te brengen, wordt ook de piste geopperd om een **aanspreekpunt** binnen een bepaalde sector te voorzien. Zo dienen deze experts niet per se opgenomen te worden als ketenpartner, maar kan de nood aan expertise geledigd worden door dit vast aanspreekpunt. Ook wordt geopperd om **trainingen, supervisie of intervisie** te voorzien rond bepaalde thema's om zo hiaten in de expertise aan te pakken, zonder dat de overlegtafel te groot wordt.

Een ander issue dat meermaals genoemd wordt, is dat er te weinig tijd wordt genomen voor het **voorbereidend plan van aanpak**. Meerdere personen opperen om het stuk rond infodeling in te korten en/of op een andere manier te organiseren. Zo kan bijvoorbeeld (een deel van) de informatie ruim vooraf ter beschikking worden gesteld zodat de aanwezigen zich vooraf kunnen inlezen. Hoe deze informatie op een veilige manier gedeeld kan worden, dient onderzocht te worden.

Verder wordt door verschillende actoren aangehaald dat men er voor dient te waken dat er binnen KOMPAS+ (nog) meer **out of the box** gedacht wordt. Hoewel wordt aangegeven dat dit wel gebeurt, en door sommigen zelfs wordt gesteld dat het creatief zijn inherent deel uitmaakt van KOMPAS+ trajecten, is volgens anderen de valkuil dat vooral reeds betreden paden worden bewandeld. Het regelmatig uitnodigen van nationale en internationale experts die ervaring hebben met andere ketenaanpakken (bv. op intervisiemomenten) zou hier inspiratie kunnen bieden. Hoe proberen zij het *out of the box* denken te stimuleren?

Weging

De dossieranalyse toont aan dat de theoretische grens om al dan niet in te stromen volgens het weeginstrument, **flexibel gehanteerd** werd, en dit in twee richtingen. Sommige dossiers stromen ondanks een voldoende score niet in omdat er bijvoorbeeld reeds hulpverlening aanwezig is en deze goed loopt. Hieruit blijkt dat de **opportunititeit en meerwaarde** van KOMPAS+ telkens goed wordt afgewogen, en dit telkens mee in rekening gebracht wordt naast de puur kwantitatieve scores.

Omgekeerd toont de dossieranalyse aan dat er ook dossiers instromen ondanks het feit dat ze in theorie een te lage score behaalden. Deze jongeren stromen desondanks in omdat er toch een meerwaarde gezien wordt in KOMPAS+. Dit heeft bijvoorbeeld te maken met **bezorgdheden** naar recidive toe, eventueel gecombineerd met het aanleunen bij de **meerderjarigheidsgrens**.

De flexibiliteit die gehanteerd wordt rond de scores, toont aan dat er naast de kwantitatieve score, ook een meer **kwalitatieve inschatting** plaatsvindt op het moment dat geoordeeld wordt over de opportuniteit van het al dan niet instromen van een dossier. Jongeren worden niet zomaar losgelaten wanneer er ondanks een lage score toch bezorgdheden zijn, en omgekeerd, worden jongeren niet zomaar meegetrokken in KOMPAS+ als de meerwaarde hiervan te laag ingeschat wordt (subsidiariteit).

Een **flexibel systeem** maakt een kwalitatieve inschatting en een bespreking ten gronde van de voor- en nadelen van instroom mogelijk. Men kan op die manier sterk op maat werken. Er dient evenwel gewaakt te worden voor een te verre afglijding naar een (te) subjectieve weging van een dossier. Deze subjectiviteit wordt ook door verschillende respondenten aangekaart. Het **nieuwe wegingsinstrument (WIK2)**, dat wetenschappelijk onderbouwd is en gebaseerd is op de SAVRY, wordt als een grote stap vooruit gezien qua duidelijkheid en objectivering. Desondanks zou het instrument nog te veel ruimte laten voor **subjectiviteit en vaagheid**. Terwijl sommigen nood hebben aan nog meer objectivering, geven anderen aan dat een zekere mate van subjectiviteit niet **problematisch** en zelfs inherent zijn aan het werken met mensen. In dat kader wordt gesteld dat de kwalitatieve **bespreking na de weging** een goed tegenwicht of aanvulling vormt voor de kwantificering die met het invullen van het weginstrument gepaard gaat.

Concreet zouden bij het invullen van sommige vragen en dus het scoren van items, verschillende problemen rijzen volgens de bevroegde actoren. Ten eerste, **niet iedereen kijkt met dezelfde bril** naar problematieken en situaties, waardoor het lastig kan zijn een score toe te kennen. Zo wordt aangegeven dat er verschillen zijn tussen hoe beroepsgroepen naar situaties en problematieken kijken. Meer specifiek wordt ook opgemerkt dat hoe naar opvoeding gekeken wordt, vaak gekleurd is door een **westerse bril**. De samenstelling van het operationeel team is weinig divers; het gaat vooral om blanke middenklasse, waardoor nuancering of andere visies mogelijks ontbreken. Een meer divers team lijkt hier aangewezen.

Ten tweede, het gedrag van de jongere wordt gescoord, maar er is weinig zicht op **wat achter het gedrag schuilt**, aldus sommigen. Het voelt voor sommigen wrang om bepaald gedrag te labelen of te kaderen, terwijl er nog geen of onvoldoende zicht is op het waarom van deze gedragingen. Dit lijkt evenwel moeilijk op te lossen, want het is doorgaans pas later in het traject dat men hier zicht op krijgt.

Ten derde wordt meermaals aangehaald dat items soms niet gescoord kunnen worden, wat een duidelijke of volledige beeldvorming kan verhinderen. Dit heeft doorgaans te maken met het ontbreken van informatie. Een optie is om de weging **on hold** te zetten en eerst de nodige informatie te vergaren, hoewel dit dan wel het hele proces vertraagt. Een aantal mensen geeft aan dat er soms **toch wordt gescoord** terwijl er naar hun gevoel niet voldoende informatie voorhanden is. Om die reden zou een procedure moeten uitgewerkt worden waar vastgelegd wordt wat er gedaan wordt als er niet kan gescoord worden (bv. binnen 1 week de nodige informatie vergaren). Ook lijkt het bepalen van een "drempel" aangewezen: hoeveel items mogen er maximum leeg blijven opdat de weging nog accuraat kan verlopen?

Ten vierde wordt door iemand opgemerkt dat het wegingsinstrument soms gebruikt wordt voor jongeren die **zedendelicten** plegen. Hiervoor zouden andere aangepaste instrumenten bestaan. Deze kwestie dient verder uitgeklaard te worden met het UKJA.

5. De overlegmomenten

De KOMPAS+ trajecten zijn gestructureerd rond verschillende opeenvolgende **overlegmomenten**: het vooroverleg, het KOMPAS+ overleg, de driemaandelijke opvolgoverlegmomenten, en het evaluatiegesprek.

Wat het **vooroverleg** betreft, wordt meermaals aangehaald dat dit doorgaans niet in een formele setting plaatsvindt, maar vooral onder de vorm van een huisbezoek. In theorie is dit een eenmalig overleg, maar verschillende casusregisseurs geven aan dat ze, omwille van het belang ervan, dit vaak organiseren in **meerdere momenten**.

Wat de **driemaandelijke overlegmomenten** betreft, geven professionals aan dat er **verschil** zit op hoe casusregisseurs deze overlegmomenten organiseren en invullen, qua structuur, uitwerking, maar ook qua vergaderritme. De **observaties** bevestigen de verscheidenheid in aanpak, maar tonen ook overeenkomsten. Tijdens de geobserveerde overlegmomenten spraken de aanwezige actoren **motiverend** tegen de jongere, en werden positieve evoluties sterk benadrukt. Eveneens werd veel aandacht besteed aan het voldoende betrekken van de jongere in het overleg. Ook blijkt zowel uit de bevragingen als uit de observaties dat de termijn van 3 maanden **flexibel** gehanteerd wordt. Dit wordt op maat van (het traject van) de jongere ingepland.

De overlegmomenten worden door de betrokken actoren als **nuttig en constructief** beschouwd. Meermaals wordt echter door de professionals aangehaald dat deze formele bijeenkomsten *door de jongere zelf* vaak als **overweldigend** ervaren zouden worden. Voor hen zijn deze momenten minder interessant en onaangenaam, aldus de professionals, en velen “zitten de rit gewoon uit” tijdens deze gesprekken. Omdat de jongeren zich doorgaans niet op hun gemak voelen in deze setting, durven zij volgens de bevraagde professionals soms **weinig** te **zeggen** op die momenten. Ook tijdens de observaties werd vastgesteld dat sommige, maar niet alle, jongeren weinig spraakzaam zijn. Er wordt opgemerkt dat het opmaken van een plan van aanpak wel wat **tijd in beslag** neemt. Doorgaans zijn hier verschillende overlegmomenten voor nodig. Ook zijn **bilaterale overlegmomenten** tussen jongere en casusregisseur en/of IB+'er voorafgaand en/of navolgend op de KOMPAS+ overlegmomenten, waardevolle momenten om af te stemmen met de jongere over het plan van aanpak. Zeker voor de jongeren die het lastig vinden om open te praten op de KOMPAS+ overlegmomenten, zijn deze momenten cruciaal.

In tegenstelling tot wat de professionele actoren aangeven, laten de bevraagde **jongeren** zich eerder **neutraal tot erg positief** uit over de overlegmomenten. De jongeren die (erg) positief staan tegenover de overlegmomenten geven aan dat zij op dat moment centraal geplaatst worden en verschillende mensen aan tafel zitten met als doel hen te helpen. Deze jongeren geven aan dat ze op hun gemak zijn tijdens het overleg, net omdat de aanwezigen hen willen helpen en naar hen luisteren.

Aanpassingen?

Op de vraag of deze overlegmomenten **anders** zouden moeten **georganiseerd** worden, antwoorden de jongeren dat het goed is zoals het is. Volgens hen zijn de overlegmomenten immers nuttig, en treden de aanwezige actoren op een aangepaste manier met de jongeren in communicatie.

Ook bij de **professionals** gaan geen stemmen op om deze bijeenkomsten af te schaffen of compleet om te gooien. Er wordt immers een duidelijke meerwaarde gezien in deze momenten, niet alleen voor de professionals, maar ook voor de jongere. Zo geven de IB+'ers aan dat het bijwonen van formele overlegmomenten voor de jongere belangrijke mijlpalen kunnen zijn, maar dat het ook **leermomenten** zijn. Hoewel er gepleit wordt om de overlegmomenten te behouden, wordt wel een aantal aandachtspunten en randvoorwaarden geformuleerd:

- Om de input van de jongere te garanderen, dient **vooraf overlegd** te worden met de jongere en dient ook eventueel na het overlegmoment opnieuw afgestemd te worden. Op die manier kan de input van de jongere verzekerd worden en kan afgetoetst worden of de jongere helemaal mee is, en kan worden nagegaan hoe hij/zij het overlegmoment ervaren heeft.
- De jongere dient tijdens het overleg goed ondersteund te worden. Voor de IB+'ers betekent dat letterlijk **naast de jongere** gaan zitten en hem/haar bijstaan op het moment dat de jongere het lastig heeft om zelf een antwoord te formuleren. Aangezien niet elke jongere een IB+'er heeft, rijst de vraag wie deze rol opneemt wanneer er geen IB+'er is. Het is aangewezen om de jongere vooraf iemand te laten kiezen die op het overlegmoment aanwezig is en deze positie inneemt.
- De overlegmomenten mogen **niet te lang** duren. Eigenlijk is 1 uur voor veel jongeren al (te) lang. Het lijkt aangewezen de overlegmomenten te beperken in tijd (max 1u of 1,5u), en de **tijd tussen overlegmomenten te verkorten**. De vraag rijst of er niet sowieso afgestapt dient te worden van overlegmomenten om de 3 maanden. In de praktijk wordt hier al flexibel mee omgesprongen. Er kan gekozen worden om (zoals vaak al gebeurt) op maat overlegmomenten in te plannen, met een maximum termijn van 3 maanden tussen de overlegmomenten.
- Overlegmomenten gaan bij voorkeur door in **minder formele settings**. Momenteel vinden veel overlegmomenten plaats in formele settings (cf. vergaderzalen bij OCI/SDJ).
- Door iemand wordt ook geopperd om te evolueren van een "check van de levensdomeinen" naar een "check-in" van de jongere, met meer focus op de subjectieve beleving.

Taal

Uit de dossierstudie bleek dat heel wat **ouders** van de KOMPAS+ jongeren anderstalig zijn en vaak het Nederlands niet voldoende beheersen. Dit kon ook vastgesteld worden tijdens de observaties. De aanwezige moeders begrepen niet altijd voldoende Nederlands, zodat er soms overgeschakeld werd naar bijvoorbeeld het Engels. In sommige gevallen begrijpt de ouder ook geen Engels of Frans, en diende er getolkt te worden door de jongere en/of de IB+'er. Ook een bevroegde jongere geeft aan dat zijn moeder amper Nederlands begrijpt, en ook geen Frans of Engels spreekt. De jongere tolkt naar eigen zeggen zelf tijdens de gesprekken, maar geeft toe dat hij niet altijd correct vertaalt. De taalbarrière stelt zich niet alleen op de overlegmomenten, maar ook **doorheen het traject**. Met het oog op het effectief en kwalitatief betrekken van de ouder(s), en met het oog op neutraliteit, lijkt het dan ook aangewezen om meer gebruik te maken van (sociale) tolken.

6. De identiteit van de casusregisseur

De casusregisseurs hebben verschillende achtergronden qua opleiding en jobgeschiedenis, en dit resulteert in **diversiteit** qua kaders en methodieken die ze gebruiken, maar ook in accenten die worden gelegd in de trajecten.

Hoewel sommigen de grote diversiteit als een meerwaarde benoemen, wordt dat ook als een nadeel gepercipieerd omdat dit **onduidelijkheid** kan creëren (zie ook verder). Eveneens kan dit het vormen van een gemeenschappelijke identiteit belemmeren. Het is aangewezen om hier op de intervisiemomenten van de casusregisseurs verder op in te gaan. Wat zijn de noden, en hoe kan hieraan geredieerd worden?

Het ontbreken van een gemeenschappelijke identiteit wordt ook belemmerd door het feit dat casusregisseurs elk in hun eigen organisatie ingebed zijn en **geen aparte fysieke locatie** hebben. Dit wordt door sommigen als een gemis beschouwd. Een fysieke locatie zou inderdaad een meerwaarde kunnen zijn voor het creëren van een gemeenschappelijke **identiteit** bij de casusregisseurs, maar ook qua duidelijkheid naar de jongeren toe.

7. Het belang van IB+

IB+ werd in het leven geroepen voor KOMPAS+, en in meer dan de helft van de KOMPAS+ dossiers is een IB+'er betrokken (56,5%). De IB+ begeleiding wordt door alle professionele actoren als zeer **waardevol** beschouwd. Deze unieke manier van werken qua intensiteit, flexibiliteit laagdrempeligheid, aanklappendheid en langdurigheid, maar ook de onmiddellijke beschikbaarheid worden als belangrijke troeven van IB+ beschouwd.

De IB+'ers zelf geven aan *naast* de jongere te staan en de taal van de jongere te spreken, waardoor zij een unieke vertrouwensband kunnen opbouwen met de jongere. Ook de ervaringen van de **jongeren** sluiten hierbij aan. De jongeren laten zich heel **positief** uit over IB+ en geven aan dat de IB+'er hen goed helpt. Het feit dat er met de IB+'er samen **activiteiten** gedaan worden, wordt als positief bekeken door de jongeren. Het is leuk, maar maakt het ook makkelijker om een band te smeden. De jongeren geven aan dat ze **open, eerlijk en in vertrouwen** kunnen spreken met de IB+'er, ook al heeft dit soms tijd nodig. Jongeren omschrijven de IB+'er als een vriend of een "grote broer", een term die ook door de IB+'ers wordt vernoemd. Door de IB+'ers wordt hierbij wel het risico op grensvervaging en afhankelijkheid genoemd. Hiervoor dient men dus blijvend waakzaam te zijn.

Tijdens de **observaties** leek de aanwezigheid van de IB+ een meerwaarde voor de jongere. De IB+'er zit doorgaans naast de jongere, lijkt de jongere op zijn gemak te stellen, en benadrukt positieve elementen.

Uit de resultaten blijkt dat de **persoon van de IB+'er** een belangrijke rol speelt. Hoewel de IB+'er als belangrijk wordt beschouwd in de trajecten, blijkt dat het ook belangrijk is *wie* deze functie invult.

Ten eerste, uit de focusgroep met de IB+'ers blijkt dat zij hun job eerder als een manier van *zijn* bekijken, of zelfs als een **roeping**. Mogelijks voelen de jongeren dit ook aan en is deze **authenticiteit** een niet te verwaarlozen factor in de relatie IB+'er-jongere.

Ten tweede, het feit dat het profiel van de IB+’ers **sterk(er) aansluit op het profiel** van de jongere, wordt als een cruciaal aspect aangeduid, zowel door de professionals als door de jongeren. Het feit dat jongere en IB+’er een aantal kenmerken delen, zoals bijvoorbeeld een migratie-achtergrond, het opgroeien in een bepaalde buurt, kan voor wederzijds begrip en vertrouwen zorgen. De IB+’ers kunnen hierdoor ook fungeren als rolmodel.

Door de IB+’ers, maar ook door de casusregisseurs, wordt benadrukt hoe belangrijk het is dat er een **match** wordt gezocht tussen jongere en hulpverlener, en meer specifiek met de IB+’er. In de interviews met de jongeren wordt hier ook uitvoerig naar verwezen. Concreet spreken de jongeren spreken hierbij over vooral twee elementen: het geslacht van een begeleider, en de migratie-achtergrond van een begeleider. De jongeren geven aan dat het belangrijk is dat ze mee inspraak kunnen hebben in de **keuze van hun begeleider**. Dit is vooral belangrijk voor de IB+’er, aldus een jongere, omdat hier een intensief contact mee wordt aangegaan. Ook zou een jongere moeten kunnen **aangeven wanneer het niet klikt** met een begeleider. Als het niet klikt, dan heeft de begeleiding immers weinig nut, zo wordt gesteld. Door de IB+’ers (maar ook door casusregisseurs en psychologen) wordt het belang van een match, en de mening van de jongere erkend, al wordt aangegeven dat hier niet altijd in wordt meegegaan. Dit alles wijst er op dat het erg belangrijk is wie de rol van IB+’er vervult, en dat het “succes” van deze specifieke aanpak (IB+) voor een (groot) stuk zal afhangen van de **personen die deze job invullen**. Er dient dus voldoende aandacht te zijn voor het profiel van de IB+’ers (maar ook van de casusregisseurs en de psychologen), en ook voor matching. Jongeren moeten de ruimte krijgen om dit bespreekbaar te maken.

8. Het belang van de psychologen

De bij KOMPAS+ betrokken professionele actoren geven aan dat ze de aanwerving van de 2 halftijdse psychologen aangesteld binnen VAGGA om KOMPAS+ te ondersteunen, een grote **meerwaarde** vinden. De casusregisseurs geven aan dat ze de expertise van de psychologen nodig hebben om jongeren **psychologische ondersteuning** aan te bieden, op een laagdrempelige manier en zonder wachtlijsten. Bij laagdrempeligheid wordt niet alleen verwezen naar de manier van werken (huisbezoeken), maar ook naar **vertrouwdheid**. Omdat de psychologen ingebed zijn in KOMPAS+, zou dit voor de jongeren drempelverlagend werken, aldus een casusregisseur.

De psychologen worden verondersteld om op een **laagdrempelige en mobiele** manier met de jongeren te werken. Dit maakt dat er bijvoorbeeld kan gesproken worden al wandelend in de buurt van de jongere, in plaats van zittend in een therapieruimte. Het mobiele aspect wordt als een grote **meerwaarde** ervaren. Het mobiele en laagdrempelige betekent ook dat er **op maat** aangesloten kan worden op de noden van de jongere. Het op maat werken betekent ook dat er ruimte is om **out of the box** te denken in het werken met de jongeren (bv. samen op afzondering gaan).

Naast het betrekken van de psychologen op casusniveau in de lopende dossiers met het oog op psychologische begeleiding, wordt hun input ook op andere vlakken als waardevol beschouwd. Zo **delen zij hun expertise** tijdens dossierbesprekingen op het operationeel teamoverleg, maar ook op interviews van casusregisseurs en IB+. De aanwezigheid van de psychologen op het operationeel teamoverleg zorgt ervoor dat zij vanuit hun expertise mee kunnen nadenken over mogelijke acties voor het plan van aanpak, maar ook dat zij vanuit hun achtergrond bepaalde informatie kunnen kaderen. Zo wordt meer inzicht verschaft in het functioneren en het gedrag van de jongere, en

bijgevolg in mogelijke manieren om hier op in te spelen. De **deskundigheidsbevordering wordt** ook door opleidingen (bv. rond motivationele gesprekstechnieken) voorzien. Dit wordt eveneens als waardevol beschouwd door de casusregisseurs.

Ook de wens wat **diagnostiek** betreft wordt meermaals geuit door de ketenpartners. Uit de dossierstudie bleek reeds dat er bij vele jongeren een vermoeden is van een bepaalde problematiek, maar dat diagnoses vaak ontbreken. Er is dus met andere woorden nood aan diagnostiek. De psychologen zijn hier echter terughoudend in, en geven aan dat er steeds moet nagedacht worden of de vraag tot diagnostiek in het belang van de jongere is. Ook is een contra-indicatie om aan diagnostiek te doen, dat dit in strijd zou kunnen zijn met het **beroepsgeheim**, aangezien er naar aanleiding van de diagnose bijvoorbeeld zou worden teruggekoppeld naar de casusregisseur. Voor de echte pure diagnostiek wordt dan ook doorverwezen naar andere instanties. Een oplossing die hier wordt voorgesteld, is het voorzien van een uitsplitsing tussen een module begeleiding en een module diagnostiek. Een andere oplossing die wordt aangereikt is het inkopen van expertise. Hoe dan ook dient er, zoals eerder aangehaald, een gedeelde visie rond diagnostiek ontwikkeld worden.

In het project waar de aanwerving van de psychologen voorzien werd, is er sprake van “detectie van risico’s op psychosociale problemen en noden op vlak van geestelijke gezondheid, bij de KOMPAS+ jongeren, en dit via een wetenschappelijk gevalideerd **screeningsinstrument** met het oog op (vroeg)detectie”. Uit de bevraging blijkt echter dat de psychologen niet **geloven in zo’n instrument**. Volgens hen zou dit niet werken bij de doelgroep van KOMPAS+. Zij geven dan ook aan van dit idee te zijn afgestapt. Het is aangewezen om een gedeelde visie rond risicotaxatie en screeningsinstrumenten te ontwikkelen.

Eén van de bevroegde jongeren heeft ervaring met de begeleiding van de KOMPAS+ **psycholoog**. De jongere is **enthousiast** over de begeleiding en geeft aan graag te gaan. Hij geeft aan dat hij de behoefte heeft om vrijuit te kunnen vertellen aan iemand die verder niets oplegt, en **geen informatie moet/zal doorgeven** aan andere actoren, zoals een casusregisseur bijvoorbeeld moet doen. Dit onderstreept het belang van een persoon binnen KOMPAS+ (psycholoog, maar ook IB+), waarmee de jongere vrijuit kan praten.

De psychologen geven aan dat het werken met de jongeren tijdsintensief is. De jongeren die bij de psychologen terechtkomen, hebben vaak **(nog) geen duidelijke hulpvraag** geformuleerd. Hierdoor kan doorgaans nog niet meteen van start gegaan worden met een therapeutisch proces, en is het zogenaamde “**pre-therapeutische**” werk belangrijk (cf. focus op **kennismaking en het opbouwen van een band**). Ook omdat de jongeren niet altijd komen opdagen op de afspraak, moeilijk bereikbaar zijn, en vaak hulpverleningsmoe zijn, **kost het veel tijd** om een traject op te starten en aan te gaan, aldus de psychologen. Het feit dat jongeren regelmatig hun **afspraken vergeten of niet nakomen**, wordt meermaals genoemd als een struikelblok in de begeleidingen. Hieraan wordt voor een stuk gemedieerd door zelf naar de jongere toe te gaan. Het is belangrijk dat in het berekenen van de werklast van de psychologen rekening wordt gehouden met de traagheid van deze trajecten.

9. De uitgangspunten van KOMPAS+ in de praktijk

Binnen KOMPAS+ werden verschillende uitgangspunten geformuleerd. Het onderzoek toont aan dat een aantal van deze theoretische uitgangspunten genuanceerd worden in de praktijk.

Achtereenvolgens bespreken we: buurtgericht werken, herstelgericht werken, krachtgericht werken, de aanklappende basishouding en het betrekken van de context.

Buurtgericht werken

In de praktijk wordt er op casusniveau (nog) niet veel ingezet op **buurtgericht werken**. Hoewel casusregisseurs doorgaans aangeven dit in meerdere of mindere mate te doen, verschilt de manier waarop zij hiernaar kijken en hoe zij de buurt concreet (proberen te) betrekken. **Valkuilen of belemmeringen** voor het buurtgericht werken die worden aangehaald zijn: jongeren die vaak verhuizen, of een link met de buurt wat de gepleegde delicten betreft.

Uit de interviews blijkt dat de buurt vooral betrokken wordt via het **professionele netwerk** van de casusregisseurs. Concreet worden vooral jeugdwerkers en vrijetijdswerkingen genoemd. Deze actoren zijn **geen structurele ketenpartners** maar worden door de bevroegde professionals meermaals benoemd als (potentieel) belangrijke partners in de trajecten. In 1 van de trajecten zou de positieve uitkomst mee te wijten zijn aan de inbreng van een jeugdwerker. De vraag rijst of en op welke manier deze actoren meer en/of structureel moeten of kunnen betrokken worden bij KOMPAS+. Het structureel betrekken als ketenpartner zou mogelijks een oplossing bieden voor het feit dat jeugdwerkers doorgaans **geen informatie delen**.

Verschillende casusregisseurs geven aan dat ze, om meer voeling te krijgen met de buurt, de vrienden uit de buurt en de plaatsen waar jongeren uithangen, soms mee met de jongere in zijn/haar buurt gaan **wandelen**. Ook in de buurt rondwandelen om een vinger aan de pols te houden en contacten te leggen/onderhouden met **professionals en mensen uit de buurt**, is volgens iemand belangrijk. Anderen geven aan dat ze dit **niet als hun taak** beschouwen. De link met de buurt wordt in de praktijk vooral gelegd door de **IB+'ers**. Het lijkt ook aangewezen om uit te klaren wat onder buurtgericht werken verstaan wordt binnen KOMPAS+, hoe dit dient te gebeuren, door wie, en waarom dit belangrijk is. Omdat de buurt toch wel een belangrijke factor lijkt te zijn in de delicten volgens sommige jongeren (bv. invloed van delinquente peers die er rondhangen), is dit zeker een factor die voldoende aandacht behoeft.

Herstelgericht werken

Uit de bevraging komt naar voor dat **casusregisseurs** verschillende kaders en methodieken gebruiken, en dat ze elk eigen accenten leggen. Wat **herstelgericht werken** betreft, blijkt het voor sommigen een evidentie om dit mee te nemen in een KOMPAS+ traject, terwijl anderen hier niet mee bezig zijn. Ook over hoe herstelgericht werken ingevuld wordt, en **wat er onder herstel kan begrepen worden**, verschillen de meningen. Omdat hier weinig eenduidigheid rond bestaat, dient dit verder uitgeklaard te worden.

Krachtgericht werken

Het **krachtgericht werken**, dat ook in de visie van KOMPAS+ is opgenomen, wordt maar door 1 iemand expliciet benoemd. Door verschillende respondenten wordt wel naar het Good Lives Model verwezen, dat kan gekaderd worden binnen het krachtgericht werken. Ook hier lijkt verdere uitklaring rond wat er begrepen wordt onder krachtgericht werken en hoe dat moet aangepakt worden, noodzakelijk.

Aanklappende basishouding

Een aanklappende basishouding is een belangrijk basisprincipe van KOMPAS+. Door de professionele actoren, maar ook door de jongeren wordt hier meermaals naar verwezen. De resultaten tonen echter aan dat dit principe **niet als absoluut** mag gezien worden. De betrokken actoren, maar ook de jongeren, geven aan dat er soms ook **ruimte is / moet zijn voor (tijdelijk) loslaten** of vanop afstand nabij zijn. Soms is het zinvol om de jongere even wat ruimte te geven en **gewoon af te wachten**. De jongeren komen soms zelf tot inzichten, door het ouder worden of door bepaalde gebeurtenissen, aldus de professionals. Het is zaak om vanop afstand nabij te blijven, onder de vorm van een waakzame zorg, en wachten tot de jongere de weg terugvindt naar de hulpverlener(s).

Specifiek wat de transitieleeftijd betreft, wordt opgemerkt dat er vaak afgehaakt wordt op deze leeftijd omdat er een zekere “**decompressie**” zou optreden rond de 18e verjaardag. Er wordt gesteld dat jongeren vaak hulpverleningsmoe zijn, waardoor decompressie optreedt eens de verplichte hulpverlening wegvalt. Het belang van de hulpverleningsmoeheid in het afhaken rond de 18e verjaardag ligt in lijn met vaststellingen uit ander onderzoek (zie bv. Clé, 2015). Ook voor de transitieperiode wordt door sommigen gewezen op het belang van **aanklappend** werken op dit moment, maar wordt tegelijkertijd aangegeven dat het ook helpend kan zijn om de jongere net even **los te laten**. Na het moment van decompressie, nemen jongeren vaak zelf terug contact op, aldus de professionals.

Ook de jongeren geven aan dat ze in een KOMPAS+ traject niet altijd even strak opgevolgd worden. Ze geven aan dat KOMPAS+ **aanklappend** zal zijn als dit nodig is, maar dat ze soms ook de ruimte krijgen om te laten zien hoe ze het er vanaf brengen wanneer de begeleiding iets verder af gaat staan. Het lijkt dus belangrijk om het principe van aanklappendheid niet krampachtig, maar genuanceerd en op maat toe te passen in de praktijk.

De context betrekken

Een thema waar erg veel over wordt uitgeweid in de interviews en de focusgroepen, is de context van de jongere, en dan meer specifiek de ouders. Over dat het **belangrijk** is om de context van de jongere te betrekken in KOMPAS+ trajecten, bestaat een grote **consensus**.

Ten eerste wordt het belang gezien vanuit het feit dat **hulpverleners slechts tijdelijk** aanwezig zijn in het leven van de jongere. Jongeren moeten na de hulpverlening kunnen steunen op mensen uit hun dagelijkse context. Uit de voorbeelden die worden gegeven in de interviews, blijkt evenwel dat er nog te vaak naar **het professionele netwerk** wordt gekeken, zoals vrijetijdsbesteding en jeugdwerk, en minder naar het natuurlijke netwerk van jongeren (bv. familie). Hoewel tijdens de begeleiding geprobeerd wordt steunfiguren in het netwerk van de jongere te installeren of activeren zodat de jongere hier beroep kan op doen als de begeleiding stopt, is dat **allesbehalve evident**. Iemand vinden uit het netwerk die zich hiervoor belangeloos kan engageren, en bovendien een pro-sociale figuur is, zou niet eenvoudig zijn. Hoewel door verschillende personen verwezen wordt naar het belang van het natuurlijke netwerk, en meer specifiek het mentorschap zoals wordt vooropgesteld door bijvoorbeeld JIM (van Dam, Blom, Kara, Assink, Stams, Schwartz & Rhodes, 2021), wordt dus meteen ook aangegeven dat het vinden van een mentor in het natuurlijke netwerk niet eenvoudig is. Een aantal actoren is daarom van mening dat deze mentor ook een professional zou moeten kunnen zijn.

Een tweede aspect dat wordt aangehaald waarom het betrekken van de context belangrijk is, is dat via de context, en vooral via de ouders, een **ingang** kan gevonden worden om in contact te komen/blijven met de **jongere**, of om het vertrouwen van de jongere te winnen. Als ouders mee zijn in het KOMPAS+ verhaal en betrokken zijn, heeft dat ook een **positief effect** op het traject, aldus de respondenten. Er wordt in dat verband ook gesteld dat betrokken ouders en een warm gezin, belangrijke factoren zijn voor de slaagkans van een traject.

Professionele actoren erkennen het belang van het werken met de context, maar geven aan dat dit **niet altijd evident** is. Wat de IB+ begeleiding betreft, wordt gesteld dat de IB+ begeleiding gefocust is op de jongere. Toch komen er vaak heel wat vragen vanuit **de context**.

De casusregisseurs worden daarentegen wél verondersteld om samen te werken met de context, maar dit is allesbehalve evident, aldus de casusregisseurs. Naast een mogelijke taalbarrière, benadrukken de respondenten ook dat het werken met de context een **werk van lange adem** is. Het duurt niet alleen lang om een goed beeld te krijgen van het aanwezige netwerk, maar het duurt ook even vooraleer de jongere of de ouders het oké vinden om anderen te betrekken bij het traject. Er dient eerst vertrouwen te worden opgebouwd. Ook is het niet meteen duidelijk wie er uit de context in aanmerking komt om betrokken te worden. Om die reden is het belangrijk om de vraag rond wie te betrekken niet enkel bij aanvang van het traject te stellen, maar om dit ook **regelmatig te herhalen** tijdens het traject.

Om het in kaart brengen van de context, en meer bepaald de steunfiguren en welk soort steun deze figuren (kunnen) bieden (emotionele steun, sociale steun,...), lijkt het nuttig om het werken met een tool. Zo kan het "**steunogram**" (Collot d'Escury-Koenigs & Boering, 2018) een nuttig hulpmiddel zijn. Niet alleen kan hiermee het netwerk *as such* in kaart gebracht worden, maar ook de bijhorende risico's en krachten.

Verder stelt zich ook het probleem dat ouders **niet altijd een goede relatie** hebben met de jongere, een negatieve invloed hebben op de jongere, of zelfs als (mede) verantwoordelijk worden gezien voor de problematiek van de jongere en/of de escalatie van het traject. Volgens sommige actoren is het in die gevallen misschien niet wenselijk om deze personen te betrekken. Echter, net in die gevallen kan het belangrijk zijn om met/in de context te werken, met het oog op het aanpakken van deze problemen. Tenslotte zouden contextfiguren uit het natuurlijke netwerk **niet altijd pro-sociale figuren** zijn. Het blijkt echter onduidelijk of contextfiguren die als niet pro-sociaal beschouwd worden door de professionals, betrokken kunnen worden in de trajecten wanneer deze figuren. Dit dient uitgeklaard te worden.

Wat deze kwesties betreft, kan mogelijks heel wat geleerd worden van de **delictgerichte contextbegeleiding**. Het is dan ook uitkijken naar het rapport dat wellicht in 2023 zal verschijnen.

Hoewel de meeste casusregisseurs aanhalen dat er wordt ingezet op het betrekken van het (natuurlijke) netwerk, wordt meermaals gesteld dat dit nog moet **groeien** en verder uitgebouwd dient te worden in de toekomst. Specifiek blijkt uit het onderzoek dat vaak enkel de **moeders** betrokken zijn bij het KOMPAS+ traject. Er wordt geopperd dat er nog sterker zou kunnen ingezet worden op het **betrekken van de vader**. Ook dient er ruimer dan enkel naar de ouders gekeken te worden, zoals nu vaak nog het geval is.

Omdat niet alle jongeren een relatie hebben, of hier niet mee naar buiten willen komen, worden vaste partners zelden betrokken. Bovendien blijkt dat het vriendje of vriendinnetje meestal zelf geen pro-

sociaal profiel heeft, en gaat het vaak om **destructieve relaties**. In lijn met eerder onderzoek (zie bv. Cobbina et al., 2010), stellen de professionele actoren vast dat dit vooral geldt voor meisjes, en dat deze relaties een negatief effect hebben op het traject van deze **meisjes**. Ook hier rijst de vraag of de partners van deze meisjes al dan niet betrokken moeten worden, en dient hierrond een eenduidige visie ontwikkeld worden.

Er zit dus nog heel wat **groeimarge** in het betrekken van de context in de praktijk. Op dat vlak ligt er nog heel wat werk qua visieontwikkeling en concrete handvatten.

Het onderzoek toont aan dat er heel wat hulpvragen vanuit de context komen richting IB+'ers en casusregisseurs. Echter, omdat dit buiten de taakomschrijving van IB+'ers valt, en casusregisseurs niet altijd de ruimte hebben om aanklappend te werken met ouders, zou het interessant zijn om een **aanbod** voor ouders te hebben. Sommigen vinden dat KOMPAS+ in het algemeen, of IB+ in het bijzonder, ook naast de ouders zou moeten kunnen staan. In de huidige stand van het project is hier echter geen ruimte voor. Er wordt geopperd dat er een specifiek aanbod voor ouders zou moeten georganiseerd worden, bijvoorbeeld een IB+ begeleiding voor ouders, of het opnemen van een **contextbegeleider** in het team van Kwadraat.

Ook de psychologen voelen soms de nood om hulp aan te bieden aan de context, maar over de vraag of ook de **context** betrokken kan/moet worden bij de begeleidingen, heerst onduidelijkheid. Hoewel dit nuttig lijkt, is er niet altijd ruimte voor en kan dit ook haaks staan op het **beroepsgeheim**. Een optie is om ofwel **contextbegeleiders** in te schakelen, ofwel om de ouder(s) desgevallend door te verwijzen naar de **collega-psycholoog** van VAGGA.

Verder **onderzoek** is nodig om de visie en de noden van de context van KOMPAS+ jongeren in kaart te brengen. Dit is onontgonnen, doch cruciaal terrein, en binnen het bestek van het huidige onderzoek was daar helaas geen ruimte voor.

10. Verder uitwerken & onduidelijkheden wegwerken

Nood aan cultuursensitief werken

De overgrote meerderheid van de KOMPAS+ jongeren heeft een migratieachtergrond. Zoals aangehaald, lijkt het om deze reden aangewezen om binnen KOMPAS+ (meer) aandacht te besteden aan cultuursensitief werken, zoals in sommige andere ketenaanpakken reeds gebeurt. In een aantal ketenaanpakken in het buitenland wordt de ontwikkeling van de **culturele identiteit** immers als een beschermende factor gezien, en wordt hier op ingezet binnen het traject (zie bv. Ravulo, 2016; Pieper et al., 2018). De vraag rijst of dit ook niet aangewezen is voor KOMPAS+, en zo ja, hoe hier concreet kan op worden ingezet. De culturele identiteit als beschermende factor kan doorheen het traject aan bod komen, maar zou ook aanvullend meegenomen kunnen worden bij de SAPROF-metingen. Het valt ook te overwegen om **casusregisseurs intensieve trainingen** te laten volgen rond cultuursensitief werken, om hen zo (nog) meer inzicht te laten krijgen in de cultuur van bepaalde groepen jongeren, de gevoeligheden in deze cultuur, enz. Hier zou een meer structurele samenwerking met OTA betekenisvol kunnen zijn (Roevens, Pleysier & Vanderfaillie, 2012).

Door een aantal bevraagde actoren wordt opgemerkt dat er binnen KOMPAS+, en dan meer specifiek binnen het operationeel team, vaak door een **westerse bril** gekeken wordt naar bijvoorbeeld

opvoeding. Dit zou bijvoorbeeld merkbaar zijn op de dossierbesprekingen van het operationeel team. De samenstelling van het operationeel team is weinig divers qua migratie-achtergrond. De meeste leden behoren tot de blanke middenklasse, waardoor nuancering of andere visies mogelijk te weinig aan bod komen. Het is dan ook belangrijk om ervoor te zorgen dat er toch voldoende kennis wat cultuursensitief werken betreft aan tafel zit op dat moment. Het genuanceerd kijken naar bepaalde kwesties zou moeten meegenomen worden in het plan van aanpak, maar kan ook mogelijk bepaalde gedragingen of houdingen van de jongere kaderen. Ook dient nagedacht te worden hoe er op termijn meer diversiteit binnen het **operationeel team in het algemeen en het team van casusregisseurs in het bijzonder** zou kunnen gebracht worden. Dit zou ook een meerwaarde hebben in het kader van matching tussen jongere en casusregisseur (zie ook eerder).

Voor de jongeren

De resultaten tonen aan dat er op **verschillende vlakken onduidelijkheden** rond bepaalde aspecten van KOMPAS+ (kunnen) rijzen voor de jongere, maar soms ook voor hun context.

Ten eerste geven verschillende actoren aan dat de **rol van de casusregisseur**, en meer bepaald ook het **verschil met andere betrokken actoren** (bv. IB+, consultant) naar hun gevoel niet altijd helder is voor de jongere en context. Het merendeel van de bevroegde actoren meent dat de onduidelijkheid voor een stuk te maken heeft met het feit dat er voor de jongere en in het gezin vaak al veel hulpverleners aanwezig zijn (geweest). De professionals maken zich wel sterk dat er veel moeite gedaan wordt om duidelijk, transparant, en meermaals (bijvoorbeeld bij elke overlegmoment), uit te leggen wat het doel is van KOMPAS+ en welke rollen de verschillende actoren opnemen. De vraag rijst of de term “casusregisseur” niet te ingewikkeld is of te ver af staat van een jongere. Mogelijks is een **andere term** duidelijker of meer aangewezen. Uit de interviews met de jongeren bleek dat zij niet echt bekend waren met de term “casusregisseur”.

Door verschillende professionals wordt aangehaald dat de **relatieve vrijwilligheid** van KOMPAS+ dient uitgeklaard te worden, en beter en genuanceerder dient uitgelegd te worden aan de jongere. Hoewel KOMPAS+ geen maatregel *as such* is die kan opgelegd worden door de jeugdrechter, wordt dit regelmatig bijvoorbeeld in de voorwaarden van een ondertoezichtstelling geformuleerd. Het feit dat dit door de jeugdrechter “gesuggereerd” wordt, kan voor de jongere de reden zijn om hierop in te gaan. De vrijwilligheid is dus relatief, aldus sommigen. Er wordt gesteld dat jongeren niet altijd goed op de hoogte zijn van wat die vrijwilligheid nu al dan niet inhoudt. In één van de interviews omschrijft de jongere het meewerken aan KOMPAS+ zelfs als een verplichting.

Ten tweede, en hierop aansluitend, blijkt dat voor een bevroegde jongere de reden van **de opstart van KOMPAS+ voor hem** onduidelijk was. Hoewel dit mogelijk te maken kan hebben met de toenmalige leeftijd of het profiel van de jongere, of het feit dat dit al even geleden is, is dit toch een belangrijk aandachtspunt om verder op te volgen.

Ten derde, het feit dat KOMPAS+ trajecten in principe een **onbepaalde duur** hebben, wordt door heel wat respondenten aangehaald als een sterkte. De dossierstudie toont aan dat de **looptijd** van de **8 positief afgesloten dossiers tussen 36 en 132 weken** bedroeg. Het gemiddelde bedroeg 98 weken en de mediaan 107,5 weken. De looptijd van alle **8 negatief afgesloten** dossiers varieerde tussen **18 en 170 weken**. Het gemiddelde bedroeg 79 weken, en de mediaan 64 weken.

KOMPAS+ jongeren hebben er vaak meerdere en doorgaans kortere hulpverleningstrajecten opzitten op het moment van aanmelding, waar **continuïteit** ontbreekt. KOMPAS+ biedt daarentegen wél continuïteit, niet alleen op vlak van tijd, maar ook en vooral op vlak van de hulpverlener(s) zelf (relationele continuïteit). Omdat KOMPAS+ dossiers doorgaans complexe dossiers zijn, is een lange termijn noodzakelijk, zo wordt gesteld. De lange termijn wordt ook als voordelig gezien omdat op het tempo van de jongere kan gewerkt worden, en omdat het opbouwen van een vertrouwensband veel tijd vergt. Ondanks de grote voordelen die vanuit hulpverleningsperspectief benoemd worden, wordt ook opgeworpen dat dit onduidelijk is voor de jongeren. Jongeren zouden volgens een IB+'er aangeven dat ze graag een **einddatum** kennen. Eveneens kan de vraag opgeworpen worden of de onbepaalde duur niet haaks staat op de geest van het Vlaamse jeugddelinquentierecht.

Tenslotte rijst nog een aantal vragen in het kader van de **infodeling** (zie verder).

Nazorgfase

In de interviews met de casusregisseurs werd ingegaan op de **nazorgfase**. De casusregisseurs die ervaring hadden met deze fase, gaven meermaals aan dat ze deze fase nog **te vaag** vonden. De casusregisseurs stellen dat de contouren nog niet goed uitgezet zijn, en dat dit daarom op verschillende manieren wordt ingevuld. Het is volgens de respondenten aangewezen dat deze fase meer **geconcretiseerd** wordt. Op die manier kan er meer eenduidigheid komen. Hoewel de nazorgfase reeds geconcretiseerd werd in het draaiboek casusregie, blijkt dit (of toch op het moment van de bevragingen althans) nog niet goed doorgedrongen tot de praktijk.

In de nazorgfase is het de bedoeling dat er nog een **vinger aan de pols** gehouden wordt wat de situatie van de jongere betreft. Hoe dit concreet wordt gedaan, kan in de praktijk wat **verschillen**. Sommige casusregisseurs geven aan dat zij zelf af en toe contact opnemen met de jongere. Terwijl dit voor de ene gaat om een **berichtje** af en toe, zijn er anderen die de jongere regelmatig **opbellen**. Anderen geven gewoon mee aan de jongere dat hij/zij de casusregisseur kan contacteren indien de jongere daar behoefte aan heeft. In de praktijk blijken de jongeren hier amper of geen gebruik van te maken. Het lijkt dan ook aangewezen om te kiezen voor een actieve contactname.

De praktijkervaringen rond de wenselijke periode van nazorg zijn dossierafhankelijk. In theorie duurt de nazorgfase **6 maanden**, en kan deze ook **verlengd** worden. Dit gebeurt in de praktijk ook soms. Sommigen stellen dat de nazorgfase **te lang** zou duren, wat voor de jongere en de context verwarrend kan overkomen; als alles goed loopt, is het voor betrokken jongere en context soms moeilijk te begrijpen waarom er nog contact wordt gezocht door de casusregisseur. De nazorgfase kan dus nog **onduidelijk** zijn voor de jongere en de ouders.

Naast de vraag rond een verdere concretisering van de nazorgfase *as such*, is er ook nood aan meer richtlijnen rond de vraag *wanneer* jongeren in nazorg kunnen gaan. Hoewel dit ook uitgewerkt werd in het draaiboek casusregie, bestaat hier in de praktijk nog onduidelijkheid over. Net omdat de levens van de KOMPAS+ jongeren doorgaans niet vlekkeloos verlopen, blijft de vraag **wanneer er voorzichtig kan losgelaten worden** niet eenvoudig te beantwoorden. Deze vraag hangt ook samen met de vraag rond welke verwachtingen er gesteld (kunnen) worden aan de jongere (zie ook verder).

Na afsluiting dossier

Wanneer aan de jongeren gevraagd wordt op welke **personen** zij na de volledige stopzetting van KOMPAS+ zullen kunnen **terugvallen**, worden vooral ouders, familie en vrienden genoemd. Sommige

jongeren gaan er vanuit dat ze ook na de stopzetting van KOMPAS+ **nog contact** kunnen en/of zullen hebben met de casusregisseur en/of de IB+'er. De jongere wiens traject **reeds is afgerond**, geeft aan dat er nog contacten zijn tussen zijn toenmalige IB+'er en zijn familie, en geeft aan dit te appreciëren.

Uit de praktijkverhalen van IB+'ers en casusregisseurs blijkt dat het regelmatig gebeurt dat **jongeren nog contact** opnemen nadat het dossier volledig is afgesloten. Ook wordt vermeld dat **professionele actoren**, ondanks het feit dat een dossier is afgerond, casusregisseurs nog zouden betrekken. Ondanks het feit dat IB+'ers en casusregisseurs zich soms nog engageren in afgesloten dossiers, zouden hier **geen richtlijnen** over bestaan. Het is aangewezen dit uit te klaren.

Evaluatie dossier en SAPROF-YV

De officiële criteria versus gevoelsmatig

In theorie kan een KOMPAS+ dossier afgerond worden als de jongere voor minstens 1 jaar geen feiten meer heeft gepleegd én als de doelstellingen uit het (laatste) plan van aanpak behaald zijn. Ook wordt nagegaan of de jongere over voldoende competenties en/of ondersteuning vanuit het netwerk beschikt om deze doelen zelf te bereiken. Er wordt dus niet alleen nagegaan of de jongere effectief geen **delicten** meer pleegt, maar er wordt ook gekeken of er een zekere vorm van **stabiliteit** is bereikt op de levensdomeinen (bv. gestart met tewerkstellingstraject, band met ouder(s) hersteld,...).

Uit de bevestigingen blijkt dat een **positief afgerond dossier** echter niet per se als positief of geslaagd aanvoelt voor een casusregisseur. Bijvoorbeeld, wanneer een jongere niet meer in beeld komt voor feiten, en dus **in theorie voldaan** is aan de belangrijkste voorwaarde, zorgt dit niet per se voor het feit dat een dossier met een goed gevoel kan afgesloten worden. Dit kan het geval zijn als er verder weinig of geen doelstellingen uit het plan van aanpak behaald werden bijvoorbeeld. Omgekeerd hoeven negatief afgeronde dossiers niet per se gevoelsmatig als mislukte dossiers aan te voelen. De officiële vooropgestelde criteria worden hierdoor dus voor een stuk **genueanceerd**.

Hoewel de casusregisseurs dit op verschillende manieren verwoorden, geven de meesten aan dat een traject volgens hen geslaagd is wanneer er (meer) stabiliteit en/of progressie merkbaar is op **verschillende, maar niet per se alle, levensdomeinen**. Hierbij wordt er door sommigen expliciet verwezen naar de vooropgestelde **doelstellingen uit het plan van aanpak**. Er moet een zekere groei te zien zijn, en positieve vooruitzichten. Iemand verwijst in dat verband naar het belang van **levenskwaliteit**. Een casusregisseur geeft aan dat het leven zo moet verlopen dat de casusregisseur niet meer nodig is. Dit sluit aan bij de vooropgestelde criteria binnen KOMPAS+.

In de bevestigingen verwijzen de professionals meermaals naar het belang van het vooropstellen van **realistische doelen** in het plan van aanpak, maar ook naar het koesteren van **realistische verwachtingen** ten aanzien van de jongere. Er wordt meermaals opgemerkt dat de KOMPAS+ jongeren vaak overschat worden door professionals, en dat het zaak is om **geen te hoge verwachtingen** te hebben. Ook wordt gesteld dat de jongeren zich zelf vaak overschatten. Specifiek voor zwak(ker) begaafde jongeren blijkt ook uit de literatuur dat deze jongeren vaak een onrealistisch zelfbeeld hebben en dat de eigen beperkingen dikwijls niet onderkend worden (Kaal, 2022). De kenmerken van de KOMPAS+ populatie indachtig, is dit dus zeker belangrijk om mee te nemen. In het opstellen van realistische doelen wordt meermaals aangehaald dat er een **middenweg** gezocht moet worden tussen wat haalbaar is, wat de jongere wil en wat vanuit maatschappelijk perspectief aanvaardbaar is. Balanceren op deze grenzen blijkt echter een grote uitdaging.

Voor sommigen ligt het succesvol zijn van een traject vooral in de **vraag of de jongere er zelf iets heeft uitgehaald**, hoe klein ook. De jongere kan bijvoorbeeld (opnieuw) **zin** hebben gekregen om zijn/haar **leven in handen** te nemen en aan de toekomst te werken. Ook hier wordt nadrukkelijk verwezen naar het feit dat de **verwachtingen laag** gehouden moeten worden.

Opvallend is dat, hoewel het voorkomen van het plegen van delicten de hoofddoelstelling is van KOMPAS+, het **niet meer plegen van feiten** niet door iedereen spontaan genoemd wordt als belangrijke factor in het gevoelsmatig positief afronden van een dossier. Bovendien blijkt dat wanneer dit genoemd wordt, het ondergeschikt lijkt te zijn aan de andere levensdomeinen. Dit ligt evenwel in lijn met de resultaten uit de dossierstudie, waaruit blijkt dat globaal gezien de scores voor delicten het laagste zijn van alle levensdomeinen.

Wat het criterium rond de afwezigheid van recidive betreft, wordt door de casusregisseurs **een aantal belangrijke kanttekeningen** gemaakt vanuit de praktijk. Zo wordt opgemerkt dat het stoppen met het plegen van feiten een **langdurig en vaak grillig proces** is, waardoor het in de meeste gevallen utopisch is om dit binnen een kortere tijdspanne voorop te stellen als doelstelling. Deze vaststelling ligt in lijn met resultaten uit *desistance* studies (zie bv. Basto-Pereira, Começanha, Ribeiro & Maia, 2015). Net om die reden dient het criterium recidive niet te strikt te worden ingevuld, zo wordt gesteld door de actoren. Wanneer de jongere hervalt, maar het gaat niet om ernstige feiten, dan hoeft dit niet per se een tegenindicatie te zijn, aldus sommigen. De kans dat de jongere dus meteen en volledig feitenvrij blijft na het afronden van het dossier, wordt als klein ingeschat. De 4 bevroegde jongeren beweren dat ze **geen feiten meer plegen**, en ze hebben er vertrouwen in dat ze dit zullen volhouden. Twee jongeren geven expliciet aan dat geld belangrijk is voor hen, en dat ze hopen later veel geld te verdienen. Dit kan evenwel, zoals ook 1 van de jongeren opmerkt, mogelijks een spanningsveld opleveren aangezien de lonen op de reguliere arbeidsmarkt in schril contrast staan met het snelle geld dat via criminaliteit kan verdiend worden.

Op basis van dit alles kan de vraag gesteld worden of de **doelstellingen** van KOMPAS+ bijgesteld of verfijnd dienen te worden. Moet hier geen rekening gehouden worden met een realistisch(er) beeld van recidive? Moet er (nog) meer gewicht gegeven worden aan de andere levensdomeinen? Of moet er (ook) meer focus gelegd worden op wat de jongere uit KOMPAS+ heeft gehaald (subjectief perspectief)?

SAPROF-YV

In 2019 werd binnen KOMPAS+ het werken met de SAPROF-YV geïntroduceerd als hulpmiddel voor het evalueren van een dossier. Door het invullen van de SAPROF-YV én het weeginstrument kan de casusregisseur bekijken of er een **stijging is van de beschermende factoren** en een **daling van de risicofactoren** met betrekking tot recidive. Het resultaat hiervan zou moeten overeenstemmen met de criteria (doelen bereikt, én geen delicten meer gepleegd).

Uit de bevestigingen blijkt echter dat de **mate waarin casusregisseurs met de SAPROF-YV werken**, sterk verschilt. Slechts weinigen werken echt intensief met het instrument. Sommige casusregisseurs zijn ook niet overtuigd van het nut ervan, en ervaren het invullen vooral als een extra (administratieve) last, waardoor kostbare tijd verloren gaat om met de jongere te werken. Er dient hier nog (meer) ingezet te worden op het informeren én overtuigen van de casusregisseurs.

In theorie vullen de casusregisseurs het instrument voor het eerst in na het KOMPAS+ overleg. Dit geldt dan als een zogenaamde “nulmeting”. Het instrument zou daarna **om de 6 maanden** bekeken worden bij de dossierbespreking, waar de casusregisseur samenzit met de operationeel coördinator. In de praktijk gebeurt dit echter (nog) niet altijd.

De implementatie van de SAPROF-YV staat nog in zijn **kinderschoenen**, en hier zal de komende jaren nog aan geschaafd worden. Ook de casusregisseurs merken op dat dit nog “work in progress” is, en dat er nog een aantal uitdagingen liggen. Specifiek wordt meermaals gewezen op het feit dat, hoewel het een wetenschappelijk onderbouwde methode is, er toch nog wat ruimte voor **subjectiviteit** is bij het invullen van het instrument. Meer specifiek wordt opgemerkt dat het de casusregisseur is die het instrument invult, waardoor de scores enkel gebaseerd zijn op het **aanvoelen van deze persoon**.

Een piste die bekeken wordt is dat de SAPROF-YV in de toekomst **samen met de jongere of samen met verschillende partners** kan ingevuld worden. Door verschillende respondenten wordt echter opgemerkt dat het voor de jongere heel **confronterend en moeilijk** kan zijn om zijn/haar leven in scores te gieten. Toch lijkt het wel aangewezen om het perspectief van de jongere hier in mee te nemen (zie ook eerder). Het valt dan ook te overwegen om de nodige informatie op een meer informele en kwalitatieve manier te bevragen bij de jongere.

Infodeling en beroepsgeheim binnen de ketenaanpak

Doorheen het onderzoek kwam meermaals het **belang van de infodeling en het (gedeelde) beroepsgeheim** naar voor binnen de ketenaanpak. Niet alleen op het moment van de dossierbespreking op het operationeel teamoverleg, maar ook doorheen het traject.

Operationeel Teamoverleg

Wanneer gesproken wordt over de evolutie van vertrouwen en veiligheid in de groep, wordt vooral verwezen naar de **infodeling**. Dit werd in de begindagen van KOMPAS+ nog niet als een evidentie gezien, aldus de respondenten. Initieel bleek het niet evident om tussen hulpverleningsactoren en justitiële actoren vertrouwelijke informatie te delen, ook al was een uitgewerkt kader beschikbaar. Heden zou dit volgens verschillende respondenten achter de rug zijn, en wordt de informatie vlot gedeeld. Toch wordt door een enkeling opgemerkt dat zelfs vandaag **niet alle partners hier in dezelfde mate informatie zouden delen**. Soms wordt bijvoorbeeld heel oppervlakkig ingegaan op hoe een eerdere begeleiding verlopen is, en verder zouden ook geen medische gegevens gedeeld worden (bv. inhoud van (kinder)psychiatrische behandelingen). Hoewel dit mogelijks lastig kan zijn in het kader van de (meest volledige) beeldvorming, is het te **rechtvaardigen** binnen een casusoverleg dat actoren hun infodeling beperken. Deelname aan casusoverleg betekent immers niet dat de deelnemers *alle* informatie op de overlegtafel moeten inbrengen. De actor kan zelf afwegen welke informatie hij al dan niet inbrengt (Versweyvelt & Put, 2018).

Verder wordt door meerdere bevroegde actoren ook benadrukt dat er meer aandacht moet zijn voor welke informatie gedeeld wordt. Er dient een **grotere bewustwording** te komen rond *nice to know* versus *need to know*. Is alle informatie die gedeeld wordt op het operationeel teamoverleg echt noodzakelijk, vragen sommigen zich af.

Soms worden, naast de structurele partners, ook **ad hoc andere partners uitgenodigd op het operationeel teamoverleg**. Hoewel sommige actoren aangeven dat dit regelmatig gebeurt, en dat dit ook nuttig is, stellen zij zich de vraag of hier een probleem rijst rond infodeling indien het gaat om

partners die niet structureel betrokken zijn bij KOMPAS+. Binnen KOMPAS+ wordt vooropgesteld dat deze partners, net zoals alle andere partners, een geheimhoudingsplicht ondertekenen. Bij uitnodiging voor het overleg ontvangen deze leden informatie over het opzet, de finaliteit, de deelnemers, de modaliteiten en de gevolgen van het overleg. Bij de ondertekening van deze geheimhoudingsverklaring onderschrijven zij de samenwerkingsprincipes van KOMPAS+. Hoewel de procedure dus in theorie vastgelegd werd, lijkt het nodig om hier nog verder over te communiceren en dit te verduidelijken naar de ketenpartners.

Tijdens het traject

Hoewel er een uitgewerkt **kader** bestaat rond infodeling binnen KOMPAS+ in het kader van de dossierbespreking, wordt door iemand aangehaald dat de regels rond infodeling *na* de bespreking op het OT, en dus tijdens een traject, niet helemaal helder zijn. Dit dient uitgeklaard en verduidelijkt te worden.

Verschillende bevroegde actoren geven aan dat ze tijdens het traject **niet altijd alle informatie doorspelen**. Zo zal een casusregisseur of IB+'er niet altijd alles doorgeven aan de politie. Ook hier wordt gewerkt met het *nice to know versus need to know* principe. Er wordt hierbij wel sterk benadrukt dat de jongere wél telkens moet weten welke informatie er met wie gedeeld wordt. Transparantie is hier cruciaal, volgens de casusregisseurs en de IB+'ers.

Toestemming jongere: weet hij wel waarvoor hij toestemt?

Zoals eerder aangehaald, dienen jongeren zich akkoord te verklaren met KOMPAS+ en een engagementsverklaring te ondertekenen. Sommige actoren twijfelen of, ondanks de uitleg die ze krijgen, **jongeren wel écht goed begrijpen** waarvoor ze hun toestemming geven. Zo werd eerder al aangegeven dat de zogenaamde **relatieve vrijwilligheid** mogelijks niet helemaal helder is voor sommige jongeren. Meer specifiek wordt ook opgeworpen dat jongeren (en ouders) mogelijks niet goed weten wat de **infodeling concreet inhoudt**. Zo wordt er wel uitgelegd aan de jongere dat er informatie gedeeld zal worden, maar wordt door sommigen de vrees geuit dat zij niet op de hoogte zijn hoe gevoelig en gedetailleerd deze infodeling bijvoorbeeld is. Er wordt aangegeven dat dit meer in detail uitgeklaard en besproken zou moeten worden met de jongere. Ook wordt (zie eerder) nagedacht of hieraan kan gemedieerd worden door de jongere en ouders (nauwer) te betrekken bij de besprekingen van het operationeel teamoverleg.

We merken hierbij nog op dat, volgens de principes van KOMPAS+, **partners die tijdens een actief lopend KOMPAS+ traject betrokken geraken en geen ketenpartner zijn, toestemming moeten vragen** aan de jongere en de ouders om informatie te kunnen delen (KOMPAS+, 2021a: 11). Het is evenwel niet duidelijk of en hoe dit dan concreet gebeurt in de praktijk.

Tijdens in de interviews werd door 1 van de jongeren aangegeven dat hij zich **oncomfortabel** voelt bij de infodeling. Zo geeft hij aan dat de casusregisseur niet zou respecteren dat hij niet graag over het verleden (met name de familiegeschiedenis) spreekt in het bijzijn van andere actoren. Dit onderschrijft het belang van het uitklaren van de toestemming van de jongere; voor wat exact geeft hij wel of niet toestemming? En is het duidelijk voor de jongere wat dit inhoudt? Kunnen jongeren er voor kiezen om bepaalde informatie niet te delen met (bepaalde) actoren? Speelt het *nice to know – need to know* principe hier een rol? Deze vragen dienen verhelderd te worden en duidelijk gecommuniceerd te worden naar de jongere én ouders. Het lijkt bovendien aangewezen om **tijdens het traject af en toe terug te komen op deze vragen**, en dan zeker wanneer er nieuwe partners instappen.

Psychologen

Tenslotte wordt door de psychologen opgemerkt dat een andere taak is om regelmatig **af te stemmen** met andere aanwezige hulpverlening. Wat de afstemming met **actoren vanuit KOMPAS+** betreft, wordt aangegeven dat dit nog een **zoektocht** is. De psychologen maken deel uit van KOMPAS+, maar zitten in een bijzondere positie qua beroepsgeheim. Er wordt aangegeven dat dit momenteel wel relatief vlot verloopt, en dat de betrokken partners begrijpen dat de psychologen niet zomaar informatie kunnen delen over een casus.

Momenteel zou voor elk dossier **op maat** bekeken worden of de psycholoog aansluit op bepaalde **overlegmomenten**, om bijvoorbeeld af te stemmen over wie wat opneemt. Het gaat dus om praktische afstemming. Aan inhoudelijke afstemming wordt zo min mogelijk gedaan, en als dit gebeurt, dan gebeurt dit in bijzijn van de jongere, aldus de psychologen. Ook wanneer bijvoorbeeld een casusregisseur de psycholoog contacteert omdat hij/zij zich zorgen maakt over een jongere, dan dient ook hiervan de jongere op de hoogte gesteld te worden. **Transparantie** is met andere woorden cruciaal.

De positie van de psycholoog binnen KOMPAS+ situeert zich dus binnen een **spanningsveld**. Enerzijds moet de psycholoog een veilige omgeving bieden voor de jongere, waar beroepsgeheim voorop staat. Anderzijds maakt de psycholoog deel uit van de ketenaanpak, waar infodeling centraal staat. De nood aan een (verdere) verduidelijking van dit kader en afspraken hierrond, en van de specifieke positie van de psycholoog, dringt zich op.

Nog heel wat vragen...

Het is duidelijk dat er nog **verschillende vraagstukken** op tafel liggen wat de infodeling en het beroepsgeheim betreft. *Good practices* uit andere, geïnstitutionaliseerde, ketenaanpakken kunnen hier mogelijks **inspiratie** bieden of handvatten aanreiken (cf. Family Justice Centers).

Een verdere analyse van de **juridische aspecten** van KOMPAS+, en dan meer specifiek rond de bepalingen betreffende casusoverleg en beroepsgeheim, lijkt echter aangewezen. Mogelijks is het ook aangewezen om van een kader/protocol (zoals nu het geval is binnen KOMPAS+) te evolueren naar een **wettelijke basis** rond het casusoverleg. Een diepgaande juridische analyse van KOMPAS+ kan hier meer inzicht in brengen.

Onbereikbaarheid en transitie

Uit de observaties, de pogingen om jongeren te contacteren met het oog op interviews, maar ook uit de interviews en focusgroepen met professionals, blijkt dat de **onbereikbaarheid** van de jongeren een groot struikelblok is binnen KOMPAS+ trajecten. De onbereikbaarheid is 1 van de grootste redenen voor het niet opstarten van ingestroomde dossiers, maar ook voor een negatieve afsluiting van een lopend dossier. Jongeren die niet (meer) gemotiveerd zijn, werken niet meer mee en laten nog weinig van zich horen. Het zich onbereikbaar opstellen kent verschillende gradaties. Er wordt niet alleen gebotst op volledige onbereikbaarheid, maar soms ook op het feit dat jongeren **niet komen opdagen op afspraken**, of wel naar afspraken komen maar verder **weinig motivatie** tonen.

Specifiek is de **overgang van minder- naar meerderjarigheid** een belangrijk kantelpunt van onbereikbaarheid, motivatie en uitval. Hoewel er volgens de respondenten ook jongeren zijn die hun KOMPAS+ traject (of, uitzonderlijk, enkel de IB+ begeleiding) vrijwillig verderzetten, zouden ook heel wat jongeren hun engagement intrekken wanneer het dossier op de jeugdrechtbank wordt afgesloten

en KOMPAS+ volledig in de vrijwilligheid belandt. Dit holt de in theorie onbepaalde (of althans lange) duur van de begeleiding en het doorlopen na 18 jaar in de praktijk uit, en verwijst opnieuw naar het belang te onderzoeken hoe de continuïteit kan verzekerd worden in de praktijk, en naar het belang om (opnieuw) te kunnen instappen in de meerderjarigheid.

Een ander probleem dat uit de bevragingen naar voor komt, naast het vaak wegvallen van de medewerking van de jongere, is het feit dat **veel partners wegvallen** op het moment van de meerderjarigheid. Wanneer het traject doorloopt na de meerderjarigheid, dienen voor een stuk **nieuwe partners** gezocht te worden. Sommigen geven aan dat ze dat niet evident vinden. Om de continuïteit tussen minder- en meerderjarigheid te verzekeren, wordt er binnen KOMPAS+ gewerkt met een transitieplan, en werden de Expertentafels Transitie in het leven geroepen. Op het moment van de bevraging hadden slechts enkele casusregisseurs hier (een eerder beperkte) ervaring mee. Hoewel de respondenten dit een goed initiatief vinden, wordt tegelijkertijd gesteld dat er meer nodig is. Zo wordt meermaals benadrukt dat de transitie **voldoende en ruimschoots op tijd** voorbereid dient te worden opdat een succesvolle verderzetting na 18 jaar mogelijk wordt. Binnen KOMPAS+ wordt vooropgesteld dat er vanaf 17 jaar een **transitieplan** dient opgemaakt te worden. Door iemand wordt echter opgemerkt dat de transitie, om succesvol te zijn, misschien zelfs best voor de leeftijd van 17 wordt voorbereid.

Moment van opsluiting als kans

De onderzoeksresultaten tonen aan dat het moment waarop de jongere in een residentiële instelling verblijft, als een kantelpunt kan gezien worden in het kader van (on)bereikbaarheid. Dit is immers soms het moment dat jongeren (terug) **aanhaken** in een traject.

Tijdens een KOMPAS+ traject is het makkelijker om af te spreken met een jongere wanneer deze bijvoorbeeld in de GI verblijft, aldus 1 van de psychologen. Je weet vooraf dat de jongere daar aanwezig is, en een gesprek met de psycholoog geeft de jongere de gelegenheid om even te ontsnappen aan het verplichte programma. Hoewel op dat moment de jongere soms eerder **instrumenteel** kijkt naar medewerking aan KOMPAS+ of een gesprek met de psycholoog, is dit volgens de psychologen een waardevol moment omdat er toch al contact gelegd kan worden. Ook waarderen jongeren het wanneer de psycholoog een **verre verplaatsing** maakt naar de gemeenschapsinstelling. Dit kan een belangrijke stap voorwaarts betekenen in het opbouwen van een vertrouwensband.

In dezelfde lijn wordt dit mechanisme aangehaald door de IB+'ers wat de **eerste kennismaking** met een jongere voor de bespreking van een mogelijke instap in KOMPAS+ betreft. Ook hier merkt men dat er makkelijker een opening gevonden wordt bij de jongeren op het moment van een residentieel verblijf. Er wordt opgemerkt dat deze jongeren initieel vaak vooral gemotiveerd zijn om een IB+ begeleiding op te starten omdat dit hen helpt uit een residentiële voorziening te komen. Hoewel de motivatie bij thuiskomst wel eens verdwijnt, worden deze jongeren niet losgelaten, en volgt de intrinsieke motivatie vaak later nog in het traject. Dit wordt ook bevestigd door 1 van de jongeren. Het (nog meer) aangrijpen van het moment van opsluiting om (opnieuw) aan te haken bij de jongere, lijkt dan ook een belangrijk aandachtspunt. Hierbij is het belangrijk om een goede samenwerking uit te bouwen met de gemeenschapsinstellingen.

11. Strategische aandachtspunten

In een ketenaanpak werken ketenpartners samen aan een gemeenschappelijke doelstelling (De Groof et al., 2014). Op **dossierniveau** wordt volgens de actoren **vlot samengewerkt** binnen KOMPAS+. De samenwerking tussen casusregisseur en consulent wordt als erg goed geëvalueerd. Beide actoren geven aan “in tandem” samen te werken. Ook de samenwerking en afstemming tussen casusregisseur en IB+, en tussen consulent en IB+, wordt als positief benoemd, al geven sommige IB+’ers aan vooral via de casusregisseur in contact te staan met de consulent. Over de samenwerking met andere actoren zijn de casusregisseurs eveneens doorgaans positief.

Wat de samenwerking tussen de betrokken ketenpartners op **strategisch niveau** betreft, geven de bevroegde professionele actoren uit het **operationeel team** en de **stuurgroep** aan dat dit een meerwaarde is voor de eigen (moeder)organisatie (o.a. uitbreiding kennis sociale kaart). Ook het feit dat dit een forum biedt om af te stemmen over (nieuwe) fenomenen en zaken te signaleren aan het beleid, wordt als een meerwaarde bekeken.

Er wordt evenwel gesteld dat een goed lopende samenwerking verbonden is aan randvoorwaarden. Zowel op operationeel als op strategisch niveau is volgens de actoren **vertrouwen** een cruciale randvoorwaarde om goed te kunnen samenwerken. In dat kader wordt meermaals verwezen naar het belang van (een kader voor) **infodeling**. Het zogenaamde gedeelde beroepsgeheim is volgens de respondenten cruciaal om écht te kunnen *samenwerken* en niet *naast* elkaar te werken. De infodeling is dus het middel maar niet het doel. Zoals eerder aan bod kwam, rijzen rond de infodeling nog wel een aantal vragen.

Verder worden als cruciale randvoorwaarden ook aangehaald dat de partners elkaar **goed moeten leren kennen**, en respect leren hebben voor de **finaliteit** van elkaars organisatie. Ook wordt het spreken van een **gemeenschappelijke taal** genoemd als belangrijke randvoorwaarde.

De ketenpartners geven aan dat het samenwerken in een ketenaanpak **tijdsintensief** is. Het is dan ook cruciaal dat er voldoende middelen tegenover gezet worden, maar ook dat er sprake is van **geëngageerde partners** die bereid zijn hier tijd in te investeren. Ook een goede **aansturing en coördinatie** wordt genoemd als een essentieel element voor het slagen van een ketenaanpak.

Uit de resultaten blijkt dat door sommigen nog partners gemist worden op het strategische niveau. Zo wordt gesteld dat het betrekken van **ervaringsdeskundigen**, zowel jongeren als ouders, een meerwaarde zou zijn. Het zou inderdaad verrijkend kunnen zijn om ook hun visie mee te nemen in KOMPAS+. Dit zou o.a. het blanke/westerse middenklasse perspectief dat nu vooral aanwezig zou zijn binnen het operationeel team, kunnen nuanceren. Ook wordt gesuggereerd om de **gemeenschapsinstellingen** en het **gevangeniswezen** te betrekken. Verder wordt de **VAPH-sector** genoemd, maar ook **GES+ actoren**. Er wordt evenwel opgemerkt dat hieromtrent al stappen gezet werden. Zoals eerder aangehaald dient er uitgeklaard te worden welke specifieke VAPH-subgroepen relevant zijn binnen KOMPAS+, en welke partners er dan best betrokken worden (cf. forensische VAPH). Ook moet ervoor gewaakt worden dat er niet te veel partners aan tafel zitten met het oog op werkbaarheid. Binnen een ketenaanpak dient men immers best “zo weinig als nodig” partners te betrekken (Kenis & Cambré, 2019).

KOMPAS+ heeft volgens de bevroegde professionele actoren, naast een meerwaarde op het operationele en het strategische niveau, ook een **meerwaarde op maatschappelijk vlak**. Er zou kunnen

gesteld worden dat, omdat er op dossierniveau positieve effecten verwacht worden, KOMPAS+ op zich al een maatschappelijke meerwaarde heeft.

De professionele actoren benoemen echter vooral andere aspecten. Zo wordt een mogelijke rol gezien van KOMPAS+ in het kader van maatschappelijke beeldvorming. Meer concreet wordt verwezen naar de **beeldvorming van politie** rond delinquente jongeren, en het feit dat KOMPAS+ hier iets in kan betekenen. Omdat binnen KOMPAS+ politieke en andere actoren worden samengebracht, zou het vaak negatieve beeld van politie over delinquente jongeren kunnen bijgesteld of genuanceerd worden, aldus deze respondent.

Een belangrijk beleidsmatige troef van KOMPAS+ is dat het een forum biedt om samen met alle partners te **reflecteren** over nieuwe fenomenen, en dat er een **gedeelde visie en aanpak** binnen Antwerpen kan ontwikkeld worden, aldus de ketenpartners. Ook de signaalfunctie, die mee werd opgenomen in de doelstelling van KOMPAS+, wordt benoemd als beleidsmatig relevant. De ervaring leert immers dat de **signalen vanuit de dagelijkse praktijk** effectief leiden tot acties binnen KOMPAS+. Dit kan gaan om meer kleinschalige signalen, het detecteren en bespreken van nieuwe fenomenen, maar ook bredere acties zoals de aanwerving van de psychologen naar aanleiding van signalen uit de praktijk, worden hier genoemd. Ook wordt aangestipt dat signalen **naar de overheid** op basis van bevindingen in KOMPAS+, waardevol zijn, en dat hier blijvend aandacht voor moet bestaan.

Een aantal respondenten haalt aan dat KOMPAS+ vanuit de **pioniersrol** een zekere voorbeeldfunctie vervult op macro-niveau. Organisaties of steden die een ketenaanpak opstarten, of dat overwegen, kijken heel sterk naar KOMPAS+. Vanuit deze pioniersrol wordt gesteld dat KOMPAS+ de **kennis** die het bezit, zou moeten **uitdragen** en **delen**. Kennisdeling is nodig om professionals kennis te laten maken met de ketenaanpak, maar ook om hen te **overtuigen van het nut** van zulke aanpak. Volgens sommigen is er op dat vlak nog wel wat werk op het terrein. Het delen en uitdragen van de opgebouwde kennis kan via praktijkbeschrijvingen, congressen, maar ook het oprichten van een kennis- of expertisecentrum wordt genoemd. In het geval een kennis- of expertisecentrum wordt opgericht, zou de eerder genoemde signaalfunctie in de toekomst nog uitgebreid kunnen worden. Zo kan bijvoorbeeld vanuit de **expertenfunctie**, zoals in de Zorg- en Veiligheidshuizen in Nederland het geval is, ook (strategisch) advies verleend kunnen worden aan lokale bestuurders en sleutelpartners rond lokale problematieken. Eveneens zou ook gedacht kunnen worden aan advisering op uitvoerend niveau zoals het bilateraal adviseren van partners over casuïstiek die niet bij KOMPAS+ terechtkomt (zie Rovers & Hoogeveen, 2016).

In de bevestigingen wordt kennisdeling ook genoemd in het kader van borging van KOMPAS+. Verschillende actoren uiten hun bezorgdheid over de borging van KOMPAS+; de status van KOMPAS+ is naar eigen zeggen nog **precair**. De vraag rijst hoe er werk kan gemaakt worden van borging op lange termijn, en een zekere institutionalisering van KOMPAS+.

Wat de verdere uitbouw van KOMPAS+ betreft, wordt meermaals het laagdrempelige en intensieve aanbod als een belangrijke troef benoemd. Meer specifiek wordt hier ook de **intensieve begeleiding** van Kwadraat IB+ genoemd als een grote meerwaarde. Door een aantal respondenten wordt aangehaald dat het interessant zou zijn om voor een meer **gedifferentieerd aanbod** uit te bouwen om de jongere binnen KOMPAS+ intensief te begeleiden. Het valt te overwegen om naast de optie van het inschakelen van een IB+er, ook andere pistes te voorzien (bv. SWAT-groep voor KOMPAS+ jongeren). Zoals eerder aangegeven, kan hierbij ook gedacht worden aan een intensief aanbod voor de **ouders**.

12. De invloed van KOMPAS+ op de levensdomeinen

Wanneer aan de jongeren gevraagd wordt wat KOMPAS+ oplevert, wordt ten eerste verwezen naar het volgens hen positieve effect van de **input** van KOMPAS+ actoren (IB+, casusregisseur) op **zittingen** van de jeugdrechtbank. Niet alleen heeft de jongere iemand letterlijk naast zich staan op dat moment, maar ook wordt door de KOMPAS+ actoren de nadruk gelegd op **positieve elementen** in het traject. Zij verwoorden dit niet alleen beter volgens de jongere, maar de jeugdrechter zou meer **geloof** hechten aan informatie wanneer deze niet alleen van de jongere komt.

Ten tweede zou de KOMPAS+ begeleiding volgens sommigen ook helpen om **uit de criminaliteit** te blijven, of tenminste om een **escalatie te vermijden** of **opsluiting in de gemeenschapsinstelling te voorkomen**. Door verschillende jongeren wordt hier evenwel het belang van de motivatie van de jongere en de wil om te veranderen (en geen criminaliteit meer te plegen) benadrukt. Hoewel KOMPAS+ adviezen geeft, en kan helpen om randvoorwaarden te scheppen (bv. invullen vrije tijd), blijft het de **jongere zijn eigen keuze** om al dan niet op het juiste pad te blijven.

KOMPAS+ **helpt** de jongeren op verschillende levensdomeinen, maar ook met concrete, praktische zaken, aldus de bevroegde jongeren. Verder beschouwen zij de mensen van KOMPAS+ ook als een aanspreekpunt wanneer ze problemen ervaren of wanneer ze het gevoel hebben dat hun **rechten** niet worden gerespecteerd.

Ook al stoppen niet alle jongeren (meteen) met het plegen van delicten, KOMPAS+ levert ook op andere domeinen winst op, aldus de professionele actoren. Zo wordt onder andere gesteld dat de jongeren leren om op een adequate manier in **interactie en communicatie** te gaan met anderen.

Aan de casusregisseurs werd gevraagd of er, naar hun ervaring, factoren zijn die mee bepalen of **dossiers positief kunnen afgerond** worden. Voor sommige jongeren zou een **breuk met (een deel van) hun omgeving**, bijvoorbeeld door een verhuis, bepalend geweest zijn voor de positieve evolutie in het dossier. Voor jongens wordt ook het hebben van een **vaste vriendin** als potentieel goede invloed benoemd. Ook een **warme thuisomgeving** is belangrijk, aldus de respondenten. Wanneer de ouders een kracht zijn en een veilige thuisomgeving bieden, werkt dit vaak bevorderend. Dit benadrukt nogmaals het belang van het werken met de context, en het bevorderen van een positieve thuissituatie en relatie tussen jongere en ouder(s). Verder wordt het zich kunnen **toeleggen op een passie** genoemd als een belangrijke trigger voor een positief traject. Het is dus belangrijk om voldoende tijd te nemen om uit te zoeken waar de interesses van de jongere liggen. Uit de bevragingen kunnen we afleiden dat hier voldoende aandacht naar uitgaat. Door verschillende professionals wordt ook aangehaald dat jongeren soms gewoon ook uit een negatieve levensstijl groeien wanneer ze **ouder worden**. Tenslotte worden op basis van de ervaringen ook **toevallige gebeurtenissen** vermeld als mogelijke positieve invloeden op het verloop van het traject.

De hoofddoelstelling van deelname aan KOMPAS+ is dat jongeren **stoppen met het plegen van delicten**, maar zoals eerder aangehaald is de verwachting van de actoren dat dit niet altijd zo zal zijn, of dat dit pas op langere termijn zal gebeuren. Ook uit onderzoek blijkt dat desistance doorgaans een **proces** is. Het is dan ook belangrijk om de KOMPAS+ jongeren op lange(re) termijn op te volgen. Zo kan het interessant zijn om de recidivecijfers opnieuw te bekijken binnen 1 jaar, 2 jaar, enz. Het regelmatig en langdurig monitoren van recidive van alle niet-ingestroomde, en alle uitgestroomde KOMPAS+ jongeren, zou meer inzicht kunnen bieden in de lange-termijn effecten van KOMPAS+. Hierbij is het evenwel cruciaal om ook kwalitatief onderzoek op te zetten om de kwantitatieve

gegevens te kaderen, en inzicht te krijgen in de processen waardoor jongeren al dan niet stoppen met criminaliteit, en wat de precieze invloed van KOMPAS+ hier op is.

De actoren wijzen eveneens op een mogelijk **lange termijn effect** van KOMPAS+. Zo zou er door KOMPAS+ in het algemeen, of een IB+ begeleiding in het bijzonder, mogelijks een zaadje geplant worden voor de toekomst. Ook om die reden is het interessant om een longitudinaal onderzoek op te zetten en jongeren (opnieuw) te bevragen om zicht te krijgen op eventuele lange termijn effecten.

13. Literatuurlijst

- Basto-Pereira, M., Começanha, R., Ribeiro, S. & Maia, Â. (2015). Long-term predictors of crime desistance in juvenile delinquents: A systematic review of longitudinal studies. *Aggression and Violent Behavior, 25 (part B)*, 332-342.
- Clé, A. (2015). *Sur ma route. Samen op zoek naar een beter parcours van jeugdhulp naar zelfstandigheid*. Brussel: Cachet vzw.
- Cobbina, J.E., Huebner, B.M. & Berg, M.T. (2010). Men, women, and postrelease offending: an examination of the nature of the link between relational ties and recidivism. *Crime & Delinquency, XX (X)*, 1-31.
- Collot d'Escury-Koenigs, A. & Boering, A. (2018). *Het steunogram: het sociale netwerk bij jongeren met een licht verstandelijke beperking (LVB) in beeld*. LVB Onderzoek & Praktijk, voorjaar 2018, nr.1, 1-19.
- Kaal, H. (2022). Lvb en jeugdcriminaliteit. In: Weijers, I. (ed.). *Jeugdcriminologie. Achtergronden van Jeugdcriminaliteit (pp. 193-209)*. Den Haag: Boom Criminologie.
- Mutsaers, K., Blekman, J.W. & Schipper, H.C. (2007). *Licht verstandelijk gehandicapten & middelengebruik, wat is er tot op heden bekend?* Utrecht: Trimbos-instituut.
- Pieper, S., Jones, A. & Galton, S. (2018). Integrated Case Management: Holistic and Collaborative Approach to the Case Management of High Risk Young Offenders in Townsville, Australia. *James Cook University Law Review, 24*, 253-260.
- Ravulo, J. (2016). An Integrated Case Management Model to Assist Pacific Youth Offenders and Their Families in Australia. *Care Management Journals, 17 (4)*, 170-179.
- Roevens, E., Pleysier, S. & Vanderfaillie, J. (2012). *Evaluatie van de Ondersteuningsteams Allochtonen (OTA's) in de Bijzondere Jeugdbijstand*. Brussel: Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.
- Rovers, B. & Hoogeveen, C. (2016). *Landelijk kader voor de Veiligheidshuizen. Invoering, ontwikkeling en knelpunten*. 's Hertogenbosch: BTVO.
- Serie, C., Pleysier, S., Put, J. & de Ruiter, C. (2020). Welzijn, primaire levensbehoeften en delinquentie bij adolescenten: Etiologische assumpties van het Good Lives Model getoetst. *Tijdschrift voor Criminologie, 62 (2-3)*, 298-324.
- van Dam, L., Blom, D., Kara, E., Assink, M., Stams, G.-J., Schwartz, S. & Rhodes, J. (2021). Youth Initiated Mentoring: A Meta-analytic Study of a Hybrid Approach to Youth Mentoring. *Journal of Youth and Adolescence (50)*, 219–230.

- Van Leugenhaeghe, I., Van den Eeden, E. & Warlop, R. (2020). *Tussentijds Rapport KOMPAS+*. Antwerpen: KOMPAS+.
- Versweyvelt, A.-S. & Put, J. (2018). *Wegwijzers beroepsgeheim. Casusoverleg*. Brussel: Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.
- Ward, T. & Brown, M. (2004). The good lives model and conceptual issues in offender rehabilitation. *Psychology, Crime & Law*, *10*, 243-257.

HOOFDSTUK VII | BIJLAGEN

1. Aanmeldingsformulier

KOMPAS+

Aanmeldingsformulier

Instructies en voorwaarden

Hartelijk dank voor uw aanmelding. Dit aanmeldingsformulier dient volledig ingevuld gemaild te worden naar kompasplus@antwerpen.be. Na ontvangst neemt KOMPAS+ zo snel mogelijk contact met u op.

Casuïstiek is aan te melden bij KOMPAS+ als deze voldoet aan de volgende voorwaarden:

- De minderjarige cliënt heeft:
  - een verblijf en/of woonplaats in de stad Antwerpen en haar districten;
  - minimaal 1 MOF (wat getoetst moet worden door het Parket);
  - een advocaat aangesteld.
- KOMPAS+ richt zich op minderjarige cliënten en diens cliëntstelsel die gekenmerkt worden door één of een combinatie van volgende criteria:
  - complexe situatie en/of gepleegde feiten die vragen om een gecombineerde en afgestemde aanpak van hulp/zorg, strafrecht en bestuur;
  - meevoudige problematiek in meerdere levensdomeinen (gezin en familie, opvoedingssituatie, vrienden/kennissen en vrije tijd, onderwijs/werk, huisvesting, financiële toestand, sociaal functioneren, psychisch functioneren, lichamelijk functioneren en 'manier van in het leven te staan');
  - moeizame opstart en verloop van hulpverlening, strafrechtelijke en/of bestuurlijke maatregelen.

Dossiergegevens	
Datum aanmelding	
Naam aanmelder	
Telefoonnummer aanmelder	
E-mailadres aanmelder	

Identiteitsgegevens	jongere	Moeder	Vader	Andere (broer, zus, stiefouder, ...)
achternaam				
voornaam				
geboortedatum				
rijksregisternummer				
nationaliteit				
adres				
telefoonnummer				
e-mailadres				
gesproken talen				
beroep / school				
verblijfsdocumenten				
jeugdadvocaat				

Instemming / toestemming	
Geïnformeerd	
Bereidheid tot medewerking	
Akkoord procureur voor toepassing 458ter (in te vullen door ketenregieteam)	

Reden van aanmelding en voldaan aan aanmeldingscriteria (zet een 'x' indien van toepassing)	
☐	een verblijf en/of woonplaats in de stad Antwerpen en haar districten
☐	minimaal 1 MOF (wat getoetst moet worden door het Parket) (voor -12 jarigen kijken we naar vergelijkbare feiten)
☐	een advocaat aangesteld
Redenen	
☐	Complexe situatie en/of gepleegde feiten die vragen om gecombineerde en afgestemde aanpak van hulp/zorg, strafrecht en bestuur
☐	Meervoudige problematiek in meerdere levensdomeinen (gezin en familie, opvoedingssituatie, vrienden/kennissen en vrije tijd, onderwijs/werk, huisvesting, financiële toestand, sociaal functioneren, psychisch functioneren, lichamelijk functioneren en 'manier van in het leven te staan')
☐	Moeizame opstart en verloop van hulpverlening, strafrechtelijke maatregelen en/of bestuurlijke maatregelen
Wat zijn de zorgvragen en/of hulpvragen van de/het cliënt(system)?	

Probleemomschrijving (kort) in te vullen door aanmelder:

Wat zijn de krachten of beschermende factoren van de jongere en/of in de thuiscontext ? (volgens de aanmelder)

Welke diensten zijn al bij de/het cliënt(system) betrokken (voor zover bekend bij aanmelder)?			
Parket	☐	HCA ADAM	☐
Jeugdrechtbank	☐	HCA Elegast	☐
Lokale politie Antwerpen – Dienst jongerencriminaliteit	☐	NPT Raidho	☐
Lokale politie Antwerpen - Sociale dienst Jeugd en Gezin	☐	De Overstap	☐
Sociale dienst JRB	☐	Gemeenschapsinstellingen - specificeer	☐
OCJ	☐	OCMW	☐
VK/CO3	☐	VAPH – specificeer vb OLO, ander	☐
CLB	☐	CAW – specificeer vb JAC, Kwadraat, ander	☐
CMP	☐	Bijzondere jeugdzorg – specificeer voorziening en typemodule	☐
Jeugdinterventie	☐	GGZ – specificeer vb VAGGA, Andante, ander	☐
Andere – specificeer vb Xtra!, ander	☐	Jeugdwerkpartners – specificeer vb Kras, Jes, Formaat, ander	☐

2. Weeginstrument (WIK2)

Delictgeschiedenis

Geplegde feiten HISTORISCH	Evaluatie	1 score obv aantal delicten
Meldingen en PV' vermogensdelicten		
Meldingen en PV's geweldsdelicten		
Meldingen en PV's drugsdelicten		
Meldingen en PV's zedendelicten		
Meldingen en PV's criminele organisatie		
Vermoeden van gepleegde delicten of het plegen van delicten		
Andere		

intentie om een geweldsdaad te stellen en tot een vervolging hadden kunnen leiden

Maatregelen / voorwaarden HISTORISCH	Opgelegd	Niet nageleefd	1 score obv zich onttrekken aan interventie
Plaatsing (G.I./OOOC/...)			
Huisarrest			
HERGO			
Plaatsverbod			
Bemiddeling			
Leerproject			
Contactverbod			
HCA Dienstverlening/gemeenschapsdienst			
<i>Aanmelden voor de jeugdhulp</i>			
<i>Ambulante begeleiding CGG</i>			
<i>Bemiddeling (parketniveau)</i>			

<i>Leerproject max 30u</i>		
<i>Schoolse vorming of opleiding</i>		
<i>Contactverbod</i>		
<i>Meewerken aan Positief Project</i>		

Evolutie in het delictpatroon LAATSTE 6 MAANDEN	Evaluatie	1 score obv leeftijd eerste contact	Kwalificatie
Eerste contact met politie/justitie op jonge leeftijd			
De zwaarte van de feiten is de toegenomen			
De frequentie van de feiten is toegenomen			

TOTAALBEOORDELING: DELICTGESCHIEDENIS

Persoonskenmerken

Individuele factoren LAATSTE 6 MAANDEN	score	Duiding bij score		
Negatieve opvattingen		Laag	Matig	Hoog
Risicant gedrag / impulsiviteit		Laag	Matig	Hoog
Gebrek aan empathie/berouw (afgelopen 12 mnd)		Laag	Matig	Hoog
Aandachtstekort / hyperactiviteit		Laag	Matig	Hoog
Problemen hanteren boosheid		Laag	Matig	Hoog

Onvoldoende medewerking aan interventies / behandeling		Laag	Matig	Hoog
Geringe copingvaardigheden (sociale vaardigheden)		Laag	Matig	Hoog
Problemen met middelenmisbruik		Laag	Matig	Hoog

Individuele factoren HISTORISCH	score	Duiding bij score		
mishandeling als kind		Laag	Matig	Hoog
getuige zijn geweest van geweld in het gezin		Laag	Matig	Hoog
eerdere zelfbeschadigingen of suïcidepogingen		Laag	Matig	Hoog

Individuele factoren - geen risicofactor LAATSTE 6 MAANDEN	evaluatie
Manipulatief	
Beïnvloedbaar	
Herhaaldelijk wegloupedrag (minimaal 24u)	
Grensoverschrijdend seksueel gedrag	
Geen of beperkt inzicht in eigen handelen (/probleembesef)	

Diagnose of vermoeden van een stoornis HISTORISCH	Vermoeden	Diagnose	1 score	enkel ADHD als risico
Gedragsproblematiek				
Psychische of psychiatrische problematiek				
Hechtingsproblematiek				
Lichamelijk gezondheidsprobleem				
Verstandelijke beperking/Hoogbegaafdheid				

TOTAALBEOORDELING: PERSOONSKENMERKEN

Context

Contextuele risicofactoren LAATSTE 6 MAANDEN	evaluatie	score			
Stress in context (gezin, leeftijdsgenoten, school en zelfbeeld / status)					
Onzeker verblijfsstatuut binnen de gezinscontext					
Financiële problemen					
Verslavingsproblematiek binnen de gezinscontext			Duiding bij score		
Geringe opvoedingsvaardigheden bij ouders			Laag	Matig	Hoog
Gebrek aan steun van andere volwassenen			Laag	Matig	Hoog
Wonende in een achterstandsbuurt			Laag	Matig	Hoog

Contextuele risicofactoren HISTORISCH - OOIT	evaluatie	score			
VOS antecedenten			registratie op parketniveau van VOS		
MANO (OCJ)					
IFG					
Criminaliteit van broers of zussen					
Opgroeien in een 1 ouder gezin					

Trauma (ongeval, migratie, oorlog)			Duiding bij score		
Verstoring in de verzorgingssituatie			Laag	Matig	Hoog
Criminaliteit van de ouders of verzorgers			Laag	Matig	Hoog

omvat de parentificatie ,
 onenigheid, verstoorde relatie ouder-kind, ...

TOTAALBEOORDELING: GEZINSCONTEXT

Dagbesteding

Vrije tijd LAATSTE 6 MAANDEN	Evaluatie	Score			
Geen gestructureerde vrijetijdsbesteding					
Brengt veel tijd door op straat			Duiding bij score		
Omgang met delinquente jongeren			Laag	Matig	Hoog
Afwijzing door leeftijdsgenoten (gepest worden, ...)			Laag	Matig	Hoog

Onderwijs LAATSTE 6 MAANDEN	Evaluatie	Score
Onderwijsniveau		
Gedragsproblemen op school		
Gaat niet meer naar school/werk of wil stoppen		
Ongewettigde afwezigheden (vanaf 10 B codes)		

Schoolachterstand (minstens 2x jaar overgedaan) (historisch)					
Recent sancties/ dreiging schorsing of ontslag					
Meerdere studie-/schoolwissels (historisch)				Duiding bij score	
Weinig schoolse binding			Laag	Matig	Hoog
Geringe schoolprestaties (historisch)			Laag	Matig	Hoog

TOTAALBEOORDELING: Dagbesteding

Eindkwalificatie

TOTAALBEOORDELING:	DELICT GESCHIEDENIS	PERSOONS KENMERKEN	GEZINS CONTEXT	DAG BESTEDING
3 = hoog; 2 = matig; 1 = laag	0	0	0	0

EINDKWALIFICATIE:	
DOORSTROOM KOMPAS+	ja of nee
MOTIVATIE of ADVIES:	

welk doel ? Kans op recidive of profielanalyse
doelgroep? veelplegers - score hoog bij delictsituatie

Delictgeschiedenis

Aantal delicten	0
Zich onttrekken aan interventie	0
Leeftijd eerste contact	0

Context

<u>Contextuele risicofactoren LAATSTE 6 MAANDEN</u>	
Geringe opvoedingsvaardigheden bij ouders	0
Gebrek aan steun van andere volwassenen	0
Wonende in een achterstandsbuurt	0

Persoonskenmerken

<u>Individuele factoren LAATSTE 6 MAANDEN</u>	
Negatieve opvattingen	0
Risikant gedrag / impulsiviteit	0
Gebrek aan empathie/berouw (afgelopen 12 mnd)	0
Aandachtstekort / hyperactiviteit	0
Problemen hanteren boosheid	0
Onvoldoende medewerking aan interventies / behandeling	0
Geringe copingvaardigheden (sociale vaardigheden)	0
Problemen met middelenmisbruik	0

<u>Individuele factoren HISTORISCH</u>	
mishandeling als kind	0
getuige zijn geweest van geweld in het gezin	0
eerdere zelfbeschadigingen of suïcidepogingen	0

<u>Diagnose of vermoeden van een stoornis HISTORISCH</u>	
Psychische/psychiatrische/gedragsproblematiek	0

TOTAAL	
0	
0	
0	

<u>Contextuele risicofactoren HISTORISCH - OOI</u>	
Verstoring in de verzorgingssituatie	0
Criminaliteit van de ouders of verzorgers	0

Dagbesteding

<u>Vrije tijd LAATSTE 6 MAANDEN</u>	
Omgang met delinquente jongeren	0
Afwijzing door leeftijdsgenoten (gepest worden, ...)	0

<u>Onderwijs LAATSTE 6 MAANDEN</u>	
Weinig schoolse binding	0
Geringe schoolprestaties (historisch)	0

3. Plan van aanpak

Schema levensdomeinen

Waar moeten we zeker op inzetten (prioriteiten) Welke aanwezige krachten dienen zeker ingezet te worden	KRACHTEN = Wat loopt goed?	ZORGEN = Wat kan beter?	Wat willen we meegeven = Aanbod, tips, ideeën?
SCHOOL	•	•	•
VRIJE TIJD	•	•	•
GEZIN	•	•	•
GEDRAG / emotioneel welzijn	•	•	•
STEUNFIGUREN / NETWERK	•	•	•
JUSTITIE	•	•	•
INFODELING	Naar aanmelder ja/nee + specificeer Naar jongere en ouders : ja/nee + specificeer	•	•

Nood aan herstelgericht werken ?

Casusregie	
Naam casusregisseur :	
Vooroverleg dd.:	
KOMPAS+ overleg dd.:	
Aanwezigen:	Jongere: Ouder(s): Advocaat: Consulent: Hulpverlening: Andere:

4. Template verslaggeving KOMPAS+ overleg en opvolgoverleg

KOMPAS+ overleg (vervolgoverleggen)-

Gegevens KOMPAS+

Kenmerk KOMPAS+	
Casusregisseur KOMPAS+	
Organisatie	
Naam	
Telefoonnummer	
E-mailadres	

KOMPAS+overleg

Datum en tijd		
Met wie	Cliënt	
	Ouder(s)	
	Advocaat	
	Consulent(e)	
	KOMPAS+ casusregisseur	
Afwezig		
Tolk	Tolk	
	Taal	

Invullen ter voorbereiding van het KOMPAS+ overleg (op basis van aanmeldingsformulier)

Waarom een opstart van KOMPAS+?

Wensen van jou en je ouders	
Bezorgdheden van organisaties	
Welke organisaties zijn nu betrokken?	

Invullen tijdens het KOMPAS+ overleg

Noden van de jongere: door de jongere

	Wat loopt goed?	Wat kan beter?
School		
Thuis		
Vrije tijd		
Gedrag		

In te vullen tijdens het KOMPAS+ overleg

Wie doet er wat wanneer: plan van aanpak

DATUM:	Doelstelling	Organisatie	Timing
Justitie en politie Voorwaarden JRB			
School			
Thuis			
Vrije tijd			
Gedrag & sociaal emotioneel welzijn			
Netwerk / Steunfiguren			

Stand van zaken (optioneel in te vullen):

Wat betreft school:

Wat betreft gedrag/welzijn:

Wat betreft thuis:

Wat betreft vrije tijd/dagbesteding:

Wat betreft justitie:

Wat betreft steunfiguren/context:

KOMPAS+ opvolgoverleg 1

Datum en tijd		
Met wie	Cliënt	
	Ouder(s)	
	Advocaat	
	Consulent(e)	
Afwezig		
Tolk	Tolk	
	Taal	

In te vullen tijdens het KOMPAS+ opvolgoverleg

Wie doet er wat wanneer: plan van aanpak

DATUM:	Doelstelling	Organisatie	Timing
Justitie en politie Voorwaarden JRB			
School			
Thuis			
Vrije tijd			
Gedrag & sociaal emotioneel welzijn			

Stand van zaken (optioneel in te vullen):

KOMPAS+ opvolgoverleg 2

Datum en tijd		
Met wie	Cliënt	
	Ouder(s)	
	Advocaat	
	Consulent(e)	
Afwezig		
Tolk	Tolk	
	Taal	

In te vullen tijdens het KOMPAS+ opvolgoverleg

Wie doet er wat wanneer: plan van aanpak

DATUM:	Doelstelling	Organisatie	Timing
Justitie en politie Voorwaarden JRB			
School			
Thuis			
Vrije tijd			
Gedrag & sociaal emotioneel welzijn			

Stand van zaken (optioneel in te vullen):

KOMPAS+ opvolgoverleg 3

Datum en tijd		
Met wie	Cliënt	
	Ouder(s)	
	Advocaat	
	Consulent(e)	
Afwezig		
Tolk	Tolk	
	Taal	

In te vullen tijdens het KOMPAS+ opvolgoverleg

Wie doet er wat wanneer: plan van aanpak

DATUM:	Doelstelling	Organisatie	Timing
Justitie en politie Voorwaarden JRB			
School			
Thuis			
Vrije tijd			
Gedrag & sociaal emotioneel welzijn			

Stand van zaken (optioneel in te vullen):

5. SAPROF-YV

SAPROF HANDLEIDING

Alle beschermende factoren zijn dynamisch en veranderen dus gedurende de begeleiding , zo kan je dus je behandeldoelen bijstellen. Het is een hulpmiddel om de plannen van aanpak zo goed mogelijk te laten aansluiten bij de noden & zo op maat mogelijk te kunnen werken.

7punten schaal : 0, 0+, 1-, 1, 1+, 2-, 2 (hoe lager de score = doel; hoe hoger de score = key)

- **Keys:** essentiële items voor huidige bescherming, deze factoren zijn aanwezig en zijn de belangrijkste items die ervoor zorgen dat er geen recidive is. Score 1-2
- **Doelen:** waardevolle items voor behandeling , een beschermende factor die niet of slechts beperkt aanwezig is en die als potentieel wordt aanzien voor het voorkomen van recidive. Score 0-1.
Score 0-1.
- Eindoordeel : weinig – weinig redelijk – redelijk – redelijk veel – veel

Codering per item:

0 Nee = de beschermende factor is niet of nauwelijks aanwezig

1 Deels = de beschermende factor is mogelijk aanwezig of in enige mate

2 Ja= de beschermde factor is duidelijk aanwezig

- Er wordt gescoord in de toekomst, dus voor de **komende 6 maanden**. Recente informatie is dus noodzakelijk, van de laatste 6 maanden. De WIK (SAVRY) scoort op de afgelopen periode.

4 domeinen - 16 items om te scoren :

Veerkracht

Hoe ziet zijn persoonlijkheid eruit ? Zijn karakter ?

1 sociale competentie (vaardigheden) = hoe gaat de jongere om met anderen in zijn omgeving?

Heeft hij of zij humor, empathie, ...

2 coping (hoe omgaan met probleemsituaties)= hoe gaat de jongere om met problemen of stressvolle situaties.

3 zelfcontrole (impulscontrole)= heeft de jongere het vermogen om eigen emoties, gedrag & verlangens te beheersen

4 doorzettingsvermogen= vastberadenheid om een opgestelde doelstelling te volbrengen (om bij tegenslagen door te zetten)

Motivatieel

Wat is zijn motivatie om dingen te doen in zijn leven?

5 gerichtheid op de toekomst (toekomstperspectieven)= heeft de jongere een toekomstbeeld en toont hij inzet om deze te realiseren

6 motivatie voor behandeling= heeft de jongere de wil om haar leven te veranderen en stelt deze hierin concrete doelen om deze verandering te bereiken (ziet de jongere in dat er nood is aan verandering?)

7 houding tegenover afspraken en voorwaarden= kan de jongere gemaakte afspraken naleven

8 medicatie= heeft de jongere een bepaalde psychopathologie (ADHD bv) en neemt hij hiervoor de juiste medicatie

9 school / werk= heeft de jongere een werk/schoolse attitude én binding met de school/werk

10 vrijetijdsbesteding= heeft de jongere een structurele vrijetijdsbesteding (ook studentenjobs, ...)

Relationeel

Hoe is de band met zijn ouders, met vrienden. Gaat meer over het emotionele stuk

11 ouders/ verzorgers= positieve, warme ouder-kind contact

12 leeftijdgenoten= hechtheid met leeftijdgenoten , ook de tijd die hij ermee spendeert (stabiliteit, diepgang, positieve invloed, rolmodel, ...)

13 andere ondersteunende relaties (netwerk)= andere pro sociale contacten zoals met broers zussen, sportcoach, ook andere familieleden/relaties

Extern

Betrokkenheid , structuur en ondersteunende kenmerken van de directe leefomgeving

14 pedagogisch klimaat = een democratisch opvoedingsklimaat is positief (emotionele steun+controle dmv structuur en duidelijke begrenzing . Zowel thuis als in een voorziening.

15 hulpverlening= behandeling passend bij het recidiverisico + individuele behoeften & behandelingsvankelijkheid(= responsiviteit)

16 juridisch kader = een stok achter de deur voor deelname aan een traject / behandeling

Saprof YV notatie

VEERKRACHT	0 meting	Key	Doel	meting 1	Key	Doel	meting 2	Key	Doel	eind-meting
Sociale competentie										
Coping										
Zelfcontrole										
Doorzettingsvermogen										

MOTIVATIONELE ITEMS	0 meting	Key	Doel	meting 1	key	Doel	meting 2	Key	Doel	eind-meting
Gerichtheid op de toekomst										
motivatie voor behandeling										
Houding tegenover afspraken										
Medicatie of NVT										
School/werk										
Vrijtijdsbesteding										

RELATIONELE ITEMS	0 meting	Key	Doel	meting 1	Key	Doel	meting 2	Key	Doel	eind-meting
Ouders/verzorgers										
Leeftijdsgenoten										
Andere ondersteunende relaties										

EXTERN	0 meting	Key	Doel	meting 1	Key	Doel	meting 2	Key	Doel	Eind-meting
Pedagogisch klimaat										
Hulpverlening										
Juridisch kader										

2	Key	Doel
2-		
1+		
1		
1-		
0+		
0		
NVT		

6. Evaluatieformulier

KOMPAS+ evaluatieformulier

Gegevens KOMPAS+

Kenmerk KOMPAS+	00
Casusregisseur KOMPAS+	
Organisatie	
Naam	
Telefoonnummer	
E-mailadres	

KOMPAS+ evaluatie

Datum en tijd		
Met wie	Cliënt	
	Ouder(s)	
	Ander	

1. Zijn de doelstellingen van het plan van aanpak behaald?

(In te vullen door de casusregisseur in afstemming met de betrokken diensten)

LEEFGEBIED	Doelstellingen en interventies	Eindstatus
Delicten : justitie/politie	<i>Ondernomen interventies</i>	<i>Omschrijving eindstatus</i>
Persoonskenmerken		
Gezinscontext		
Vrienden, kennissen en vrije tijd		
Onderwijs/werk		

Verslaving		
Psychische en/of fysieke stoornis		
Huisvesting		

2. veiligheidsplan : overlopen van de levensdomeinen? En wie ondersteunt uit de eigen context ?

LEEFGEBIED	Opvolging	Wie gaat de jongere / gezin ondersteunen?
Persoonskenmerken		
Gezinscontext		
Vrienden, kennissen en vrije tijd		
Onderwijs/werk		
Verslaving		
Psychische en/of fysieke stoornis		
Huisvesting		

3. Hoe heb je het traject binnen Kompas+ beleefd? (In te vullen door de jongere naar eigen inzicht)

Beleving traject
<p><i>Heb je voldoende inspraak gehad?</i></p> <p><i>Is er voldoende rekening gehouden met je mening?</i></p> <p><i>Wat vond je van de uitvoering van je plan van aanpak?</i></p> <p><i>Wat zijn volgens jou de sterke punten van het traject?</i></p> <p><i>Zijn er andere vragen en/of opmerkingen?</i></p>

4. Welke eindwaardering geef je aan het traject binnen Kompas+ en waarom? (In te vullen door de jongere. Zet een kruisje bij de eindwaardering en geef aan waarom je deze eindwaardering geeft)

Eindwaardering Kompas+	Kruis aan	Waarom vind je dat?
Zeer positief		
Positief		
Enigszins positief		
Neutraal		
Enigszins negatief		
Negatief		
Zeer negatief		

7. Informed consent formulier observaties

TOESTEMMING AANWEZIGHEID ONDERZOEKSTER OP OVERLEGMOMENT KOMPAS+ OP ..../..../.....

De aanwezigheid van de onderzoekster op dit overlegmoment kadert in het onderzoek "Een participatief en praktijkgericht onderzoek naar KOMPAS+". Dit onderzoek wordt uitgevoerd door Jeugdzorg Emmaüs Antwerpen en de KULeuven.

Het overlegmoment wordt geobserveerd door An Nuytiens

GSM 0470 70 34 37 an.nuytiens@emmaus.be

Jeugdzorg Emmaüs Antwerpen, Korte Sint-Annastraat 4, 2000 Antwerpen

Doel: door het bijwonen van dit overlegmoment in het kader van KOMPAS+, krijgt de onderzoekster een goed beeld van hoe zo een overlegmoment er in de praktijk uitziet. Hoe verloopt dit overlegmoment, wie is er aanwezig, enz.

Waarom is dit nuttig? Het onderzoeken van hoe KOMPAS+ overlegmomenten verlopen, kan ertoe bijdragen dat er aanpassingen worden doorgevoerd in hoe KOMPAS+ er in de toekomst zal uitzien. Dit betekent dat KOMPAS+ meer aangepast kan worden aan de noden die jij aangeeft.

- ✓ Ik heb voldoende uitleg gekregen over het onderzoek en waarom de onderzoekster dit overlegmoment bijwoont.
- ✓ Ik begrijp dat op elk moment kan beslissen dat de onderzoekster het overlegmoment moet verlaten. Ik hoef hiervoor geen reden te geven en dit heeft voor mij geen negatieve gevolgen.
- ✓ De onderzoekster zal nota's nemen, maar schrijft geen namen op.
- ✓ De resultaten van dit onderzoek kunnen worden gebruikt voor wetenschappelijke doelen en mogen worden gepubliceerd. Mijn naam wordt daarbij niet gepubliceerd, anonimiteit en de vertrouwelijkheid van de gegevens is in elk stadium van dit onderzoek gewaarborgd.
- ✓ Ik wil graag op de hoogte gehouden worden van de resultaten van dit onderzoek. De onderzoekster mag mij hiervoor contacteren op het volgende e-mailadres of via volgend telefoonnummer:.....
- ✓ De onderzoekster mag mij later contacteren om een individueel gesprek te hebben over mijn ervaringen met KOMPAS+: JA / NEEN
  - Indien ja: zij mag mij contacteren via dit telefoonnummer of mailadres: .....
- ✓ Voor vragen weet ik dat ik voor/tijdens/na het overlegmoment terecht kan bij de onderzoeker via: an.nuytiens@emmaus.be of via 0470 70 34 37
- ✓ Voor eventuele klachten of andere bezorgdheden omtrent ethische aspecten van deze studie kan ik contact opnemen met de Sociaal-Maatschappelijke Ethische Commissie van KU Leuven: smec@kuleuven.be (dossiernummer: G-2021-4377-R2(MIN)).

Ik heb bovenstaande informatie gelezen en begrepen en heb antwoord gekregen op al mijn vragen over dit onderzoek. Ik stem toe dat de onderzoekster het overlegmoment bijwoont.

Datum: .. / .. / .. .

Naam en handtekening deelnemer

Naam en handtekening onderzoekster

8. Leidraad interviews casusregisseurs

Achtergrond casusregisseur

- **Leeftijd**
- **Hoe lang** werk je al als casusregisseur?

((Samen)werken met) de KOMPAS+ jongere

- Hoe zou jij het **profiel** van de jongeren die je begeleidt in KOMPAS+ omschrijven?
- **Hoe** ervaar je de **samenwerking** met deze jongeren?
- Ervaar je **een verschil in het samenwerken** met de jongeren naargelang bepaalde kenmerken van de jongere / het dossier (bv. qua gender, leeftijd, aard delicten,...)
  - o Zo ja, op welke manier?
  - o Met welke jongeren loopt het makkelijker/stroever? Wat zijn hier uitdagingen?
- Wat is er **belangrijk/nodig opdat het contact met de jongere goed loopt**?
  - o Wat zijn belangrijke randvoorwaarden?
    - Hoe pak je dat concreet aan?
- Wat kunnen **struikelblokken** zijn in een goed contact met de jongere?
  - o Hoe zou hier aan verholpen kunnen worden?
- Zijn er zaken die er voor zouden kunnen zorgen dat de samenwerking met de jongere nog **beter zou verlopen**?
  - o Zo ja, wat concreet?
- Vind je de huidige **doelgroepomschrijving** goed, of zou je deze nog aanpassen?
  - o Waarom wel/niet?

De context van de jongere en steunfiguren

- Hebben de jongeren die je begeleidt in KOMPAS+ **steunfiguren**?
  - o Zo ja, wie?
  - o Waarom beschouw je deze personen als steunfiguren? (definitie)
  - o Betrek je deze steunfiguren bij het KOMPAS+ traject? Zo ja, hoe? Voorbeeld?
    - Ervaar je hier struikelblokken, en zo ja, welke?
- Hoe loopt de samenwerking met de **context** (gezin, familie, peers,...) van de jongere?
  - o Wat loopt goed, en wat loopt minder goed?
  - o Wie zijn volgens jou de belangrijkste contextfiguren in een KOMPAS+ traject, en waarom?
  - o Kan je een voorbeeld geven van hoe je succesvol hebt samengewerkt met de context?

- Zijn er zaken die er voor zouden kunnen zorgen dat de samenwerking met de context van de jongere nog **beter zou verlopen**?
  - o Zo ja, wat concreet?
- Heeft de **buurt** waar de jongere woont ook een rol in een KOMPAS+ traject?
  - o Zo ja, waarom?
    - Kan je een voorbeeld geven van hoe de buurt een rol speelt?
  - o Zo neen, waarom niet?
  - o Zijn er zaken die er voor zouden kunnen zorgen dat de buurt een (grotere) rol kan spelen? Zo ja, welke?

KOMPAS+ traject

- Hoe zou je **concreet omschrijven** wat je als casusregisseur doet in een KOMPAS+ traject?
- Zie jij een **meerwaarde** van een casusregisseur ten opzichte van de andere betrokken diensten/organisaties bij de jongere/context?
  - o Zo ja, op welke manier?
  - o Zo neen, waarom niet?
- Hoe zie jij in een KOMPAS+ traject de **positie als casusregisseur** ten opzichte van:
  - o De positie van de jongere en zijn/haar context?
  - o De positie van de andere betrokken diensten/organisaties?
- Hoe zie jij de **positie** van de verschillende betrokken partijen (casusregisseur, jongere, context, andere betrokken actoren) in het opstellen en uitvoeren van het **plan van aanpak**?
  - o Wie is/zijn hier (vooral) de trekker(s)? Wie neemt hier (vooral) de regie op?
  - o Welke positie nemen de verschillende betrokken partijen idealiter in?
  - o Wat is er nodig om te komen tot deze ideale situatie?
- Wat zijn je ervaringen met de **verschillende overlegmomenten** doorheen het traject? (vooroverleg – KOMPAS+ overleg – opvolgtafels – evaluatiegesprek)
  - o Wat loopt hier goed, en wat minder goed? Kan je een voorbeeld geven?
  - o Hoe kan dit beter verlopen?
- Wat is je ervaring met de **looptijden** van de trajecten?
  - o Is het volgens jou positief dat de trajecten van onbepaalde duur zijn?
- Heb je al dossiers begeleid die **'positief' afgesloten** werden (= *geregistreerd* werden).
  - o Wat maakt dat een traject positief afgesloten kan worden? Voorbeelden?
- Heb je al dossiers begeleid die **'negatief' afgesloten** werden (= *geregistreerd* werden).
  - o Wat zijn volgens jou tegenwerkende mechanismen? Voorbeelden?
- Hoe zou *jij zelf* een **succesvol of geslaagd KOMPAS+ traject** omschrijven? Met andere woorden, wanneer zou jij spreken over een geslaagd traject?
  - o Wat is er nodig opdat het traject succesvol zou zijn volgens jouw definitie?

Samenwerking met andere actoren

- Hoe ervaar je de **bespreking van de dossiers op het OT overleg**?
  - o Wat loopt goed, en wat kan beter? Voorbeelden?
- Hoe ervaar je de **weging van de dossiers op het OT overleg**?
  - o Wat loopt goed, en wat kan beter? Voorbeelden?
  - o Wat zijn je ervaringen met het weeginstrument? Zijn hier volgens jou aanpassingen nodig? Zo ja, welke?
- Hoe loopt de **samenwerking met de betrokken partners**?
  - o Op het OT overleg?
  - o In concrete trajecten
    - Wat loopt goed, en wat kan beter? (Met welke partners) Voorbeelden?
    - Vloeit de expertise uit het OT voldoende door naar concrete trajecten?
- Zijn er nog **partners / expertises die ontbreken** volgens jou in KOMPAS+?
  - o Op het OT, en/of in de samenwerking in concrete trajecten.
- Zie jij een meerwaarde in de recente aanwerving van de **psychologen**? Waarom wel/niet?
- Zie jij een **meerwaarde in het samenwerken** met partners, en meer concreet de meerwaarde van KOMPAS+ hierin?
  - o Zo ja, hoe? Kan je een voorbeeld geven?
    - Hoe zie je positie van de netwerkpartners binnen KOMPAS+?
  - o Zo neen, waarom niet?
  - o Zijn er dossiers waar **KOMPAS+ geen meerwaarde** heeft/had? Zo ja, waarom?

Kaders en methodieken

- Gebruik je bepaalde **kaders of methodieken** in de KOMPAS+ begeleiding?
  - o Zo ja welke, en waarom?
  - o Wat zijn je ervaringen hiermee?
  - o Wat zou kunnen helpen om dit in de praktijk te implementeren?
- Werk je **herstelgericht** in de KOMPAS+ trajecten?
  - o Zo ja
    - Hoe definieer jij herstelgericht werken?
    - Hoe doe je dit concreet?
    - Wat zijn je ervaringen hiermee?
    - Wat zou kunnen helpen om dit in de praktijk te implementeren?
  - o Zo neen, waarom niet?
- Wat zijn je ervaringen met het werken met de **SAPROF-YV**?
  - o Heb je nog aanbevelingen hoe dit in de toekomst verder kan uitgewerkt worden?
- Vind je het belangrijk om (ook) te focussen op **beschermende factoren**?
  - o Zo ja, waarom? Kan je een voorbeeld geven?
  - o Zo neen, waarom niet?

- Is het volgens jou belangrijk dat de jongere **verantwoordelijkheid** opneemt?
  - o Zo ja, hoe definieer je dit, en hoe doe je dat concreet?
  - o Zo neen, waarom niet?

Transitie en nazorg

- Wat zijn je ervaringen in de KOMPAS+ trajecten met **jongeren in transitieleeftijd**?
  - o Zijn er verschillen in een traject voor / na 18 jaar? Welke?
  - o Wat loopt goed in deze trajecten?
  - o Wat loopt minder goed? Wat zijn struikelblokken?
    - Hoe zouden deze kunnen aangepakt worden?
- Wat is er volgens jou nodig om een KOMPAS+ traject **succesvol te laten doorlopen** over de transitieleeftijd heen?
  - o Kan je een voorbeeld geven?
- Hoe kan de expertise die vanuit een **Expertentafel transitie** komt in de actief lopende trajecten ten volle benut worden?
- Wat zijn je ervaringen met de **nazorgfase**?
  - o Wat loopt goed? Wat zijn hier sterke punten?
  - o Wat loopt minder goed? Wat zijn struikelblokken?
    - Hoe zouden deze kunnen aangepakt worden?
- Wat moet er volgens jou zeker meegenomen worden in de **verdere uitwerking** van de nazorgfase en transitie?
- Wat zijn je ervaringen met **afgeronde KOMPAS+ trajecten**?
  - o Heb je nog zicht op hoe het daarna loopt met de jongere? Zo ja, via welke weg?

Afrondende vragen

- Wil je nog iets **toevoegen**?
- Zijn er zaken die ik zeker moet bevragen bij jouw **collega-casusregisseurs**?
- Zijn er nog **jongeren en/of ouders** die ik zou kunnen contacteren voor een interview?
  - o Zowel actieve trajecten als uitgestroomd (= nazorg of afgesloten).
- Werden er nog **nieuwe overlegmomenten** ingepland die ik zou kunnen observeren?

9. Leidraad interviews psychologen

Achtergrond psycholoog

- **Leeftijd**
- **Voorgeschiedenis opleiding en jobs**

De begeleiding in KOMPAS+ trajecten

- **Hoe ervaar je het begeleiden van** de KOMPAS+ jongeren?
  - o Wat houdt die begeleiding **concreet** in?
- Hoe loopt het **contact** met de jongeren?
  - o Wat is er **nodig opdat het contact met de jongere goed loopt**?
    - Hoe pak je dat concreet aan?
  - o Wat kunnen **struikelblokken** zijn in een goed contact met de jongere?
    - Hoe zou hier aan verholpen kunnen worden?
- Ervaar je **een verschil** naargelang bepaalde kenmerken van de jongere / het dossier? Met welke jongeren loopt de samenwerking makkelijker / stroever, en waarom?
- Zijn er zaken die er voor zouden kunnen zorgen dat de samenwerking met de jongere nog **beter zou verlopen**? Zo ja, wat concreet?
- **Wordt de context (gezin, familie, peers,...) van de jongere betrokken in de begeleiding**?
  - o Waarom wel/niet?
  - o Wie wordt betrokken?
  - o Wat loopt goed, en wat loopt minder goed?
  - o Zijn er zaken die er voor zouden kunnen zorgen dat de samenwerking met de context van de jongere nog **beter zou verlopen**? Zo ja, wat concreet?
- In het project wordt gesproken over een **mobiele en laagdrempelige aanpak op maat**. Hoe ziet dat er uit in de praktijk?
  - o Kan je eens een voorbeeld geven?
  - o Werkt dit (goed)? Waarom wel/niet?
  - o Hoe kunnen we dit (nog) beter laten werken?
- In het project wordt gesproken over een **warme en zorgzame overdracht** indien er nood is aan gespecialiseerde hulpverlening (bv. psychiatrische residentiële hulpverlening, verslavingshulpverlening). Hoe loopt dit, en kan je concrete voorbeelden geven?
  - o Zijn hier nog knelpunten? Zo ja, welke en hoe kan hier aan verholpen worden?
- Wat zijn je ervaringen in de KOMPAS+ trajecten met **jongeren in transitieleeftijd**? *De psycholoog is ingebed in het jongerenteam van VAGGA waardoor men een aanbod kan verzekeren tot de leeftijd van 26 jaar.*
  - o Zijn er verschillen in het werken met jongeren voor / na 18 jaar? Welke?
  - o Wat loopt goed in deze trajecten? Wat loopt minder goed? Wat zijn struikelblokken? Hoe zouden deze kunnen aangepakt worden?

Deskundigheidsbevordering casusregisseurs met het oog op (vroeg)detectie en toeleiding GGZ

In het project wordt ook gesproken over **deskundigheidsbevordering** van de casusregisseurs met het oog op (vroeg)detectie en toeleiding naar GGZ. Dit bestaat uit drie luiken:

- **Detectie van risico's op psychosociale problemen en noden op vlak van geestelijke gezondheid**, bij alle jongeren die door KOMPAS+ worden opgevolgd, via een **wetenschappelijk gevalideerd screeningsinstrument** met het oog op (vroeg)detectie.
  - o Hoe pak je dit concreet aan?
  - o Hoe loopt dit? Wat loopt goed, wat kan beter?
  - o Hoe kan ervoor gezorgd worden dat dit (nog) beter verloopt?
  - o Kan je iets meer vertellen over dat screeningsinstrument en de ervaringen hiermee?
- **Vorming van de casusregisseurs** m.b.t. het bespreekbaar maken van onderliggende problematieken en motivationele gesprekstechnieken om zo doelgericht te kunnen toeleiden naar geestelijke gezondheidszorg of verslavingszorg.
  - o Hoe pak je dit concreet aan?
  - o Hoe loopt dit? Wat loopt goed, wat kan beter?
  - o Hoe kan ervoor gezorgd worden dat dit (nog) beter verloopt?
- **Expertisedeling** m.b.t het aanbod van geestelijke gezondheidszorg, verslavingszorg en traumaverwerking met aandacht voor de transitieleeftijd.
  - o Hoe pak je dit concreet aan?
  - o Hoe loopt dit? Wat loopt goed, wat kan beter?
  - o Hoe kan ervoor gezorgd worden dat dit (nog) beter verloopt?

Operationeel teamoverleg: bespreking en weging dossiers

- Hoe ervaar je de **bespreking van de dossiers op het OT overleg**?
  - o Wat loopt goed, en wat kan beter? Voorbeelden?
- Hoe ervaar je de **weging van de dossiers op het OT overleg**?
  - o Wat loopt goed, en wat kan beter? Voorbeelden?
  - o Wat zijn je ervaringen met het weginstrument? Zijn hier volgens jou aanpassingen nodig? Zo ja, welke?

Samenwerking actoren

- Hoe ervaar je de **samenwerking met de casusregisseurs**?
- Hoe ervaar je de samenwerking met **andere actoren** in KOMPAS+? (indien van toepassing)
- Zijn er nog bepaalde **actoren die je in KOMPAS+ mist**?
  - o **Globaal** gezien, in functie van wat KOMPAS+ zou moeten bereiken naar jouw gevoel?
(doelstelling KOMPAS+ / maatschappelijke noodzaak)
  - o Qua ondersteuning in **casuïstiek** ?

Meerwaarde

- Heb je het gevoel, vanuit je eigen ervaring, dat **jouw begeleiding** een meerwaarde heeft / heeft gehad voor de jongere?
  - o Zo ja, hoe? Kan je een voorbeeld geven?
  - o Zo neen, waarom niet?
- Heb je het gevoel, vanuit je eigen ervaring, dat **jouw input rond deskundigheidsbevordering** van de casusregisseurs, een bepaald effect of meerwaarde heeft (gehad)? Zo ja, op welke manier? Zo neen, waarom niet?

Afrondende vragen

- Zijn er zaken die je vanuit jouw ervaring, nog wilt meegeven om KOMPAS+ in de toekomst aan te passen, bij te schaven,...?
  - o Wat zijn volgens jou **sterktes** van KOMPAS+?
  - o Wat zijn volgens jou mogelijke **valkuilen**?
  - o Waar liggen nog **kansen**?
- Wil je nog iets **toevoegen**? Zijn er zaken waar we het niet over gehad hebben, en die je nog wilt meegeven?

10. Leidraad interviews jongeren

INTRODUCTIE

- **Overlopen informed consent en vraag opname**
  - o IFC ondertekenen
  - o Infoblad aan ouder(s) geven

WAT IS KOMPAS+ VOOR JOU

- **Wat is dat, KOMPAS+?** Hoe zou je dat uitleggen aan een vriend of familielid? Hoe werkt dat?
  - o Hoe lang loopt/liep je KOMPAS+ traject ongeveer?
- **Waarom ben je volgens jou bij KOMPAS+ terechtgekomen / aangemeld?**
  - o Hoe ging dat?
  - o Was je meteen akkoord om mee in te stappen en waarom (niet)?
  - o Was er voor KOMPAS+ al hulpverlening aanwezig voor jou en/of je gezin, waren er al maatregelen genomen door de jeugdrechter,...? (voorgeschiedenis, voortraject).
- **Wie is wie?**
  - o Wie was/is jouw **casusregisseur** en is het duidelijk wat hij/zij (voor jou) deed/doet? Hoe zou je dat omschrijven?
  - o Had/heb je een **IB+**? En wat deed/doet hij/zij voor jou?
  - o **Wie is/was er nog allemaal betrokken** bij jouw KOMPAS+ traject?
    - Psycholoog?
    - Ouder(s)?
    - Advocaat?
    - Andere mensen uit je omgeving, of begeleiders,...?
    - Werden/worden deze mensen voldoende betrokken volgens jou?
    - Moe(s)ten er nog andere mensen betrokken moeten worden volgens jou?

BELEVING EN ERVARINGEN KOMPAS+

- Tijdens een KOMPAS+ traject zijn er regelmatig **overlegmomenten met verschillende mensen** aan tafel. Hoe ervaren(de) je dat? Zou dit beter of anders kunnen? Zo ja, hoe?
  - o Vind je dat je voldoende inspraak had/hebt, je mening kan zeggen, gehoord wordt?
  - o Moe(s)ten er nog anderen aan tafel zitten (familie, vrienden, lief,...) of liever niet? Waarom?
- Had/heb je ook **overlegmomenten apart** met IB+ en/of casusregisseur? Hoe ervaren(de) je dat? Hoe verliep/verloopt dat? Waar vonden/vinden deze plaats?
- Had/heb je voldoende inspraak in het opstellen van je **doelen** (plan van aanpak)?

- Vond/vind je dit moeilijk? Kreeg/krijg je hierbij voldoende hulp? Werden/worden er ook anderen bij betrokken (bv. ouders, familie, ...). Is dit realistisch/haalbaar? Hoe zou dit beter kunnen?
- **Band met IB+ (indien van toepassing)**
  - Heb je het gevoel dat de IB+ jou hielp/helpt?
  - Heb je het gevoel dat je je mening kon/kan zeggen?
  - Was/is er sprake van wederzijds vertrouwen?
  - Besprak/bespreek je je feiten met je IB+?
  - Wie belde/belt wie, wie hield/houdt contact en wat deed/doet hij/zij als je niets liet/laat horen?
- **Band met casusregisseur**
  - Heb je het gevoel dat de casusregisseur jou hielp/helpt?
  - Heb je het gevoel dat je je mening kon/kan zeggen?
  - Was/is er sprake van wederzijds vertrouwen?
  - Besprak/bespreek je je feiten met je casusregisseur?
  - Wie belde/belt wie, wie hield/houdt contact en wat deed/doet hij/zij als je niets liet/laat horen?
- **Ervaringen psycholoog (indien van toepassing)**
  - Wat waren/zijn je ervaringen met Tine/Bert?
  - Had/heb je iets aan de begeleiding?
- KOMPAS+ werkt nauw samen met **justitie** (consulent, politie, parket)? Heb je sinds de opstart van je traject een andere kijk op deze diensten?
  - Heb je het gevoel dat het feit dat je een KOMPAS+ traject liep/loopt, een invloed heeft (gehad) op de beslissingen van de jeugdrechter/hoe de jeugdrechter naar jou keek/kijkt?
- Indien van toepassing (**afgesloten trajecten en nazorg**)
  - Waarom zit jouw dossier nu in de nazorgfase / werd het dossier positief/negatief afgesloten volgens jou? Vond je dat terecht? Waarom wel/niet?

MEERWAARDE / BELEEFDE IMPACT VAN KOMPAS+

- Had/heeft KOMPAS+ volgens jou een **meerwaarde** t.o.v. andere/eerdere hulpverlening? Zo ja, hoe?
  - Zijn er zaken verbeterd door KOMPAS+ in het algemeen, of door het contact met de IB+/casusregisseur in het bijzonder?
    - Band met context, feiten,...
  - Heeft KOMPAS+ je **veranderd**? Zo ja hoe? En waarom (niet)? Zou je leven nu anders zijn als je niet aan KOMPAS+ had deelgenomen?
  - Kom je minder of op een andere manier in contact met politie? Hoe komt dat?

- Vind je dat KOMPAS+ op het juiste moment kwam voor jou?
- Hoe kijk je naar de **toekomst**? Is je toekomstbeeld veranderd door KOMPAS+? Waarom?
  - Specifiek qua levensdomeinen: school/werk – gezin/familie – vrijetijd – feiten
- Eén van de belangrijkste doelstellingen van KOMPAS+ is dat jongeren geen **feiten** meer plegen. Hoe zie je dat? Denk je dat dit gaat lukken? Waarom wel/niet?
- Wat als **KOMPAS+ stopt** / hoe was het als KOMPAS+ stopte?
  - Had/heb je (toen) nood aan andere opvolging?
  - Zijn er steunfiguren in de omgeving waar je beroep kan op doen?
- Voor **negatief afgesloten dossiers**: waarom is het fout gelopen? Hoe had dat voorkomen kunnen worden? Wat gebeurde er daarna?

AANBEVELINGEN EN AANPASSINGEN

- Wat vind je **minder goede punten** aan KOMPAS+? Wat kan er beter?
- Zijn er ook zaken die je **goed** vindt en die volgens jou zo moeten blijven?
- Stel dat je aan het stuur zit van KOMPAS+, zou je dan iets **aanpassen**, en zo ja, wat en waarom?
- Zouden je **casusregisseur en/of je IB+** sommige zaken anders zou moeten aanpakken?
- Zou je **andere jongeren in jouw situatie** aanraden in te stappen in KOMPAS+ en waarom (niet)?

AFRONDENDE VRAGEN

- Wil je nog iets **toevoegen**? Zijn er zaken waar we het niet over gehad hebben, en die je nog wilt meegeven?
- En nu...?
  - Wil je graag **op de hoogte** gehouden worden van de onderzoeksresultaten? Zo ja, op welke manier en via welke weg? (mail, tel,...)
    - **Vraag rond output onderzoek.** Naast onderzoeksrapport, ook ervaringen op een andere manier delen? Interesse?

11. Informed consent formulier interviews jongeren

Geïnformeerde toestemming

VOOR DEELNAME AAN “EEN PARTICIPATIEF EN PRAKTIJKGERICHT ONDERZOEK NAAR KOMPAS+”

Dit onderzoek wordt uitgevoerd door Jeugdzorg Emmaüs Antwerpen en de KULeuven

Het interview wordt afgenomen door An Nuytiens

GSM 0470 70 34 37 an.nuytiens@emmaus.be

Jeugdzorg Emmaüs Antwerpen, Korte Sint-Annastraat 4, 2000 Antwerpen

Doel: door een gesprek (interview) van ongeveer een uur willen wij nagaan wat jouw ervaringen zijn met KOMPAS+ en hoe jij jouw deelname aan KOMPAS+ ervaart/ervaren hebt.

- ✓ Ik heb voldoende **uitleg** gekregen over wat het onderzoek en wat mijn deelname aan dit onderzoek inhoudt.
- ✓ Er zijn **geen risico's of ongemakken** verbonden aan dit interview.
- ✓ Ikzelf of anderen kunnen **baat hebben** bij dit onderzoek op volgende wijze: *Het delen van jouw ervaringen kan ertoe bijdragen dat er aanpassingen worden doorgevoerd in hoe KOMPAS+ er in de toekomst zal uitzien. Dit betekent dat KOMPAS+ meer aangepast kan worden aan de noden die jij aangeeft.*
- ✓ Ik begrijp dat mijn deelname aan deze studie **vrijwillig** is. Ik kan op elk moment het interview stopzetten. Daarvoor hoef ik geen reden te geven en ik weet dat daaruit geen nadeel voor mij kan ontstaan.
- ✓ Ik geef wel/geen (schrappen wat niet past) toestemming dat dit interview wordt **opgenomen**. Deze opname wordt na de transcriptie ervan verwijderd.
- ✓ De resultaten van dit onderzoek kunnen worden gebruikt voor wetenschappelijke doeleinden en mogen worden gepubliceerd. Mijn naam wordt daarbij niet gepubliceerd, **anonimiteit** en de **vertrouwelijkheid** van de gegevens is in elk stadium van dit onderzoek gewaarborgd.
- ✓ Ik wil graag **op de hoogte gehouden** worden van de resultaten van dit onderzoek. De onderzoeker mag mij hiervoor contacteren op het volgende e-mailadres of via volgend telefoonnummer:
.....
- ✓ Voor vragen weet ik dat ik voor/tijdens/na het interview terecht kan bij de onderzoeker: an.nuytiens@emmaus.be of 0470 70 34 37
- ✓ Voor eventuele klachten of andere bezorgdheden omtrent ethische aspecten van deze studie kan ik contact opnemen met de Sociaal-Maatschappelijke Ethische Commissie van KU Leuven: smec@kuleuven.be (dossiernummer: G-2021-4377).

Ik heb bovenstaande informatie gelezen en begrepen en heb antwoord gekregen op al mijn vragen over dit onderzoek. Ik stem toe om deel te nemen.

Datum: .. / .. / .. .

Naam en handtekening deelnemer

Naam en handtekening onderzoeker

12. Infobrief ouders

ONDERZOEK “EEN PARTICIPATIEF EN PRAKTIJKGERICHT ONDERZOEK NAAR KOMPAS+”

In deze informatiebrief vindt u meer informatie terug over het onderzoek “Een participatief en praktijkgericht onderzoek naar KOMPAS+”, waaraan uw zoon/dochter deelneemt. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door Jeugdzorg Emmaüs Antwerpen en de KULeuven.

Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is het KOMPAS+ project te bestuderen en aanbevelingen te formuleren zodat KOMPAS+ kan bijgestuurd of aangepast kan worden. De resultaten van het onderzoek kunnen ook interessant zijn voor andere, gelijkaardige projecten.

Inhoud van het onderzoek

In het onderzoek wordt een literatuurstudie gedaan om na te gaan hoe gelijkaardige projecten in binnen- en buitenland eruit zien, en worden dossiers van KOMPAS+ geanalyseerd. Er wordt ook in kaart gebracht hoe het gaat met (1) jongeren die werden aangemeld bij KOMPAS+ maar niet zijn ingestroomd, én met (2) jongeren die in het verleden een KOMPAS+ traject hebben gevolgd (bv. kwamen zij nog in contact met de politie?).

Tenslotte worden verschillende KOMPAS+ overlegmomenten geobserveerd, en worden gesprekken (interviews en focusgroepen) georganiseerd met organisaties en personen die betrokken zijn bij KOMPAS+. Hierbij worden ook jongeren die een KOMPAS+ traject lopen of gelopen hebben, bevraagd over hun ervaringen met KOMPAS+. Uw zoon/dochter zal in dat kader een gesprek met de onderzoekster hebben over KOMPAS+. Dit gesprek zal ongeveer een uur duren.

Vrijwillige deelname en vertrouwelijkheid

Uw zoon/dochter neemt op vrijwillige basis deel. Er zijn geen risico's of ongemakken verbonden. Hij/zij kan op elk moment de deelname stopzetten, zonder dat hiervoor een reden gegeven moet worden of zonder dat hier negatieve gevolgen aan verbonden zijn. Het gesprek wordt opgenomen (indien uw zoon/dochter hiermee akkoord gaat), en de opname wordt na het uittypen ervan meteen verwijderd.

De informatie die verzameld wordt in dit onderzoek, wordt enkel gebruikt voor wetenschappelijke doelen, en mag gepubliceerd worden. De naam van mensen betrokken in dit onderzoek zullen echter nooit gepubliceerd worden. De vertrouwelijkheid van de gegevens is gewaarborgd.

Wanneer je nog vragen hebt, kan je terecht bij

An Nuytiens

Jeugdzorg Emmaüs Antwerpen, Korte Sint-Annastraat 4, 2000 Antwerpen

GSM 0470 70 34 37 an.nuytiens@emmaus.be

Voor klachten of andere bezorgdheden omtrent ethische aspecten van deze studie, kan je terecht bij De Sociaal-Maatschappelijke Ethische Commissie van de KULeuven

smec@kuleuven.be (dossiernummer: G-2021-4377)

13. Topiclijst focusgroep stuurgroep

1. **Opening:** hoe zouden jullie de belangrijkste rol(len) / taken van de stuurgroep KOMPAS+ omschrijven? → *Wat doet de stuurgroep?*

2. Samenwerking

- In een ketenaanpak werken partners samen aan een gemeenschappelijke doelstelling. Hoe zou je deze **gemeenschappelijke doelstelling binnen KOMPAS+** omschrijven?
  - o Zien jullie een **meerwaarde** in het **samenwerken met verschillende partners in functie van de beoogde doelstelling**? Zo ja, hoe? Zo neen, waarom niet?
  - o Is de samenwerking binnen KOMPAS+ **noodzakelijk om tot deze doelstelling te komen**? Waarom wel/niet?
- **Hoe ervaren jullie de samenwerking** binnen KOMPAS+ met de verschillende partners? Wat loopt **goed**, wat kan **beter**?
  - o Welke **randvoorwaarden** zijn volgens jullie ervaring noodzakelijk voor het opzetten van een effectieve samenwerking tussen de partners?
- Zijn er nog **partners / expertises die ontbreken** in KOMPAS+? Zo ja, **welke**, en waarom?
  - o Wordt de **expertise** van de partners voldoende **benut**? Zo neen, hoe kunnen we hieraan remediëren?

3. Impact

- Wat is volgens jullie de **impact** van de samenwerking binnen KOMPAS+
  - o Op **micro-niveau**? *Zien jullie een meerwaarde van KOMPAS+ op dossierniveau?*
  - o Op **meso-niveau**? *Zien jullie een meerwaarde van KOMPAS+ voor de eigen organisatie?*
  - o Op **macro-niveau**? *Zien jullie een beleidsmatige impact van KOMPAS+?*

4. Wat zijn de **krachten en succesfactoren** van KOMPAS+ volgens jullie?

- Waarom? Kan je dit illustreren met concrete **voorbeelden**?

5. Wat zijn, op basis van jullie ervaringen, **belemmeringen en valkuilen** KOMPAS+ volgens jullie?

6. **Waar liggen nog kansen** om KOMPAS+ nog te verbeteren of verder uit te werken in de toekomst? Waar is er nood aan?
  - Hoe kan het **tweede luik van de doelstelling** in de **toekomst** geconcretiseerd worden? **Wat is er nodig** om die koppeling naar de expertise in hun organisaties enerzijds en de koppeling naar het beleid anderzijds te concretiseren?

7. Zijn er nog **zaken die we niet besproken hebben** en die ik absoluut moet meenemen?

8. **DANKJEWEL** | Info over verdere verloop onderzoek en terugkoppeling.

14. Topiclijst focusgroep operationeel team

1. Opening: **wie is wie** (functie + organisatie + hoe lang in OT).

2. Ervaring OT overleg

- Als je kijkt naar de **jongeren die worden aangemeld**, hoe zou je het profiel omschrijven?
  - o Zit de **huidige doelgroepomschrijving** goed? Waarom wel/niet?
  - o Is er volgens jullie nood aan **exclusiecriteria**? Zo ja welke, en waarom? (*op basis van ervaring: voor deze jongeren werkt het niet of niet aangepast*)
- Hoe ervaar je de **bespreking van de dossiers op het OT overleg**?
  - o Wat loopt **goed**, en wat kan **beter**? Voorbeelden?
  - o Hebben je het gevoel dat **alle nodige partners** rond tafel zitten?
- Hoe ervaar je de **weging van de dossiers op het OT overleg**?
  - o Wat loopt **goed**, en wat kan **beter**? Voorbeelden?
  - o Wat zijn je ervaringen met het **weeginstrument**? Zijn hier op basis van jullie ervaring aanpassingen nodig? Zo ja, welke?
- Wanneer wordt geoordeeld dat KOMPAS+ een meerwaarde heeft en dat de jongere dus **instroomt**? Wat voor soort dossiers/jongeren zijn dit?
  - o Wat zijn de belangrijkste **tegenindicaties** om een jongere/dossier *niet* te laten instromen? Kan je een concreet voorbeeld geven?

3. Samenwerking

- In een ketenaanpak werken partners samen aan een gemeenschappelijke doelstelling. Hoe zou je deze **gemeenschappelijke doelstelling binnen KOMPAS+** omschrijven?
  - o Is de samenwerking binnen KOMPAS+ **noodzakelijk om tot deze doelstelling te komen**? Waarom wel/niet?
- Zien jullie een meerwaarde in het **samenwerken met verschillende partners**? Zo ja, hoe? Zo neen, waarom niet?

- Zien jullie een **meerwaarde** van de samenwerking binnen KOMPAS+ voor de werking van de eigen organisatie?
- Zien jullie **beleidsmatig** een meerwaarde van de samenwerking?
- Hoe ervaren jullie de **samenwerking** binnen KOMPAS+ met de verschillende partners?
  - Wat loopt **goed**, wat kan **beter**?
  - Volstaat de samenwerking i.h.k.v. het operationeel teamoverleg, of hebben jullie nood aan **nog meer en/of een andere vorm van samenwerking**? Zo ja, welke?
  - Wordt de **expertise** van de partners voldoende **benut**? Zo neen, hoe kunnen we hieraan remediëren?
- Welke **randvoorwaarden** zijn volgens jullie ervaring noodzakelijk voor het opzetten van een effectieve samenwerking tussen de partners?
- Zijn er nog **partners / expertises die ontbreken** volgens jou in KOMPAS+?
  - Zo ja, **welke**, en waarom?

4. Krachten en succesfactoren

- Wat zijn de **krachten en succesfactoren** van KOMPAS+ volgens jullie?
  - Waarom? Kan je dit illustreren met concrete **voorbeelden**?

5. Wat zijn, op basis van jullie ervaringen, **belemmeringen en valkuilen** KOMPAS+ volgens jullie?

6. **Waar liggen nog kansen** om KOMPAS+ (nog) beter te doen werken? Waar is er nood aan?

7. Zijn er nog **zaken die we niet besproken hebben** en die ik absoluut moet meenemen?

8. **DANKJEWEL** | Info over verdere verloop onderzoek en terugkoppeling.

15. Topiclijst focusgroep SDJ en OCJ

1. Opening: **wie is wie**. Hoe lang werk je bij OCJ/SDJ en hoe ben je betrokken bij KOMPAS+?
2. Inleidende vraag: Wat zijn jullie **ervaringen** met KOMPAS+? Wat is het eerste dat in je opkomt als je aan KOMPAS+ denkt?
3. **Profiel en aanmelding**
  - a. Wanneer **melden** jullie een jongere aan voor KOMPAS+, en/of wanneer wordt dit overwogen? Wat voor soort dossiers/jongeren zijn dit?
    - i. Waarom zien jullie net in deze dossiers een **meerwaarde** van KOMPAS+ bovenop de reeds aanwezige hulp/trajecten?
  - b. Wat zijn voor jullie **tegenindicaties** om een jongere/dossier aan te melden bij KOMPAS+? Waarom? Kan je een concreet voorbeeld geven?
  - c. Zit, op basis van jullie ervaringen, de **huidige doelgroepomschrijving** goed?
    - i. Zijn er jongeren die jullie zouden **willen aanmelden** maar die uitgesloten worden op basis van de huidige doelgroepomschrijving?
    - ii. Is er volgens jullie nood aan **exclusiecriteria**? Zo ja welke, en waarom? *(op basis van ervaring: voor deze jongeren werkt het niet of niet aangepast)*
  - d. Wat vinden jullie van de beslissingen en argumenten van het OT om de door jullie aangemelde dossiers al dan niet te laten **instromen**? Wordt de beslissing **teruggekoppeld** en beargumenteerd?
4. **Positie en samenwerking in trajecten**
  - a. Hoe worden jullie **concreet betrokken** in de KOMPAS+ trajecten?
    - i. Worden jullie **voldoende en op de manier dat jullie willen, betrokken** in de trajecten? Zo neen, hoe zou het dan wel moeten?
    - ii. Wat zijn je ervaringen met de **verschillende overlegmomenten** doorheen het traject? *(vooroverleg – KOMPAS+ overleg – opvolgtafels – evaluatiegesprek)*
      1. Wat loopt hier goed, en wat minder goed?
      2. Hoe zou dit beter kunnen verlopen?
  - b. Hoe ervaren jullie de **samenwerking met de casusregisseurs**?
    - i. Hoe werken jullie **concreet** samen? Geef eens een voorbeeld?

- c. Hoe zien jullie de **verhouding** tussen de casusregisseur, de consulent en andere actoren in het traject? (jongere, jeugdrechter, jeugdadvocaat, IB+, ouder(s),...) Is het duidelijk wie welke **positie** inneemt?
  - i. *Specifiek voor SDJ*: Wordt de **jeugdrechter rechtstreeks betrokken** in het traject?
  - ii. Hoe verloopt het **contact tussen casusregisseur en jeugdrechter**? Verloopt dit steeds via de consulent of is er ook een rechtstreekse lijn? Hoe zou dit idealiter / (nog) beter/efficiënter verlopen? Kan je een concreet voorbeeld geven?
- d. In een KOMPAS+ traject wordt er gewerkt met een **plan van aanpak**. Wat is jullie ervaring hiermee? Hoe wordt dit opgesteld, wie trekt dit, wie neemt de regie hier op? Wie heeft welke rol in het opstellen maar ook in de uitvoering ervan?

5. Resultaten / doeltreffendheid

- a. Hoe ervaar je de **resultaten** van de KOMPAS+ trajecten? Heb je het gevoel dat KOMPAS+ een verschil heeft gemaakt? Waarom wel/niet?
  - i. **Hoe merk je dat** dan? Kan je een voorbeeld geven?
  - ii. Voor **welke jongeren** werkt KOMPAS+ beter of net minder goed? Waarom?
  - iii. Zijn er concrete dossiers waar KOMPAS+ **geen meerwaarde** had? En waarom?

b. Meerderjarigheid en vrijwilligheid

De trajecten zijn van onbepaalde duur en kunnen doorlopen tot na de meerderjarigheid.

- i. Wat zijn jullie **ervaringen** met trajecten die doorlopen na 18 jaar?
- ii. Wat is er volgens jou nodig om een KOMPAS+ traject **succesvol te laten doorlopen** over de transitieleeftijd heen?

- 6. Wat zijn de **krachten en succesfactoren** van KOMPAS+ volgens jullie? En waarom? Kan je dit illustreren met concrete **voorbeelden**?
- 7. Wat zijn, op basis van jullie ervaringen, **belemmeringen en valkuilen** KOMPAS+ volgens jullie?
- 8. **Waar liggen nog kansen** om KOMPAS+ (nog) beter te doen werken? Waar is er nood aan?
- 9. Zijn er nog **zaken die we niet besproken hebben** en die ik absoluut moet meenemen?
- 10. **DANKJEWEL** | Info over verdere verloop onderzoek en terugkoppeling (bezorgen eindrapport).

16. Topiclijst focusgroep IB+

1. Opening: **wie is wie**. Hoe lang werk je al in deze functie?
2. Inleidende vraag: Wat is jullie **rol binnen KOMPAS+**? Hoe zou je omschrijven wat jullie als IB+ doen in een KOMPAS+ traject?
  - a. Hoe doen jullie dat? Wat doen jullie **concreet** met de jongere?
    - Zijn er bepaalde kaders of methodieken die je hiervoor gebruikt?
  - b. Hoe **lang** gaan jullie aan de slag met de jongere?
3. **Profiel KOMPAS+ jongeren en samenwerking**
  - a. Hoe zou jij het **profiel** van de jongeren die je begeleidt in KOMPAS+ omschrijven?
  - b. **Hoe ervaar je de samenwerking met / begeleiding** van deze jongeren?
    - Met welke jongeren loopt het makkelijker/stroever? Wat zijn hier uitdagingen?
    - Wat is er belangrijk/nodig opdat het contact met de jongere goed loopt? Wat zijn belangrijke randvoorwaarden?
    - Wat kunnen struikelblokken zijn in een goed contact met de jongere? Hoe zou hier aan verholpen kunnen worden? Hoe pak jij dit aan?
4. **Context jongeren en samenwerking**
  - a. Hoe loopt de samenwerking met de **context** (gezin, familie, peers,...) van de jongere?
    - Worden zij betrokken in jouw begeleiding? Waarom wel/niet?
    - Wat loopt goed, en wat loopt minder goed?
    - Wie zijn de belangrijkste contextfiguren in een KOMPAS+ traject, en waarom?
    - Zijn er zaken die er voor zouden kunnen zorgen dat de samenwerking met de context van de jongere nog beter zou verlopen? Zo ja, wat concreet?
5. **Positie en samenwerking in trajecten**
  - a. Hoe ervaren jullie de **samenwerking met de casusregisseurs**?
    - Worden jullie door de casusregisseur betrokken in het KOMPAS+ traject? Worden jullie voldoende en op de manier dat jullie willen, betrokken? Zo neen, hoe zou het dan wel moeten?
  - b. Hoe zien jullie de **verhouding** tussen casusregisseur, consulent en andere actoren in het traject? (jongere, jeugdrechter, jeugdadvoaat, IB+, ouder(s),...) Is het duidelijk wie welke **positie** inneemt?
    - Is het verschil met wat de casusregisseur doet duidelijk voor de jongere, en ook hoe de infostroom loopt? (cf. welke info geeft de IB+'er door)

- Werken jullie ook samen met andere actoren in trajecten? Zo ja, met wie en hoe?
- c. Wat zijn je ervaringen met de verschillende **overlegmomenten** doorheen het traject? Wat loopt goed, wat minder goed? Hoe zou dit beter kunnen verlopen?
- d. In een KOMPAS+ traject wordt er gewerkt met een **plan van aanpak**. Wat is jullie ervaring hiermee? Hoe wordt dit opgesteld, wie trekt dit, wie neemt de regie hier op?

6. Resultaten / doeltreffendheid

- a. Hoe ervaar je de **resultaten** van de KOMPAS+ trajecten? Heb je het gevoel dat KOMPAS+ (/IB+) een verschil maakt / kan maken? Waarom wel/niet?
  - Hoe merk je dat? Kan je een voorbeeld geven? Aan wat ligt dit dan concreet?
  - Voor welke jongeren werkt KOMPAS+ beter of net minder goed? Waarom?
- b. Hoe zou *jij zelf* een **succesvol of geslaagd KOMPAS+ traject** omschrijven? Met andere woorden, wanneer zou jij spreken over een geslaagd traject?
  - Wat is er nodig opdat het traject succesvol zou zijn volgens jouw definitie?

7. Meerderjarigheid en vrijwilligheid

- a. Wat is er volgens jou nodig om een KOMPAS+ traject **succesvol te laten doorlopen** over de transitieleeftijd heen?

8. Wat zijn de **krachten en succesfactoren** van KOMPAS+ volgens jullie? En waarom? Kan je dit illustreren met concrete **voorbeelden**?

- a. Specifiek wat **IB+** betreft?

9. Wat zijn, op basis van jullie ervaringen, **belemmeringen en valkuilen** KOMPAS+ volgens jullie?

- a. Specifiek wat **IB+** betreft?

10. Waar liggen nog **kansen** om KOMPAS+ (nog) beter te doen werken? Waar is er nood aan?

- a. Specifiek wat **IB+** betreft?

11. Zijn er nog **zaken die we niet besproken hebben** en die ik absoluut moet meenemen?

12. **DANKJEWEL** | Info over verdere verloop onderzoek en afspraken terugkoppeling (bezorgen eindrapport) – en ook vraag rond interviews jongeren.